3 1761 07514889 0

UNIV. OF
TORONTO
LIBRARY

Författarens bostad (det första svenska nybygget) i Wisconsin.

HUS
U595m

413

MINNEN

FRÅN

EN SJUTTONÅRIG VISTELSE

I

NORDVESTRA AMERIKA.

AF

GUSTAF UNONIUS.

"Westward the star of empire
takes its way."

Förra Delen.

Andra Upplagan.

UPSALA 1862.
W. SCHULTZ's förlag.

STOCKHOLM,
SAMSON & WALLIN.

HELSINGFORS,
FRENKELL & SONS BOKHANDEL.

18793
8/12/91

UPSALA, C. A. LEFFLER, 1862.

TILL MIN HUSTRU.

En erinring om försvunna dagar och mödor; en gärd af tacksamhet för en allt-uppoffrande kärlek; en hjertats hyllning åt makans och modrens aldrig svikna pligter.

GUSTAF.

Innehåll:

KAPITLET I.

Inledning. — Afresa från Upsala. — Afsked vid Högsta Gästgifvaregård. — Ressällskapet. — Ankomst till Gefle och vistelse derstädes. — Lektor E. — Kapten Bohlin. — Skeppet Minnet. — Sista aftonen i Gefle. — Afsked från E. — Embarkering. — En ny passagerare. — De första dagarne om bord. — Afsegling från Gefle. — En skymt af det fordna barndomshemmet. — Till läsaren. . . . . sid. 1.

KAPITLET II.

Den Amerikanska Lotsbåten. — Lotsen. — Sigte af land. — Ankomst till NewYork. — Ett *Boarding-House*. — Vårt mottagande derstädes, och våra första bekantskaper. — Första aftonen i land. . . . . sid. 24.

KAPITLET III.

Ytterligare några dagars vistelse i NewYork. — De Europeiska utvandrarne derstädes. — Umgängeslifvet. — En närmare beskrifning på vårt *Boarding-House*. — Anmärkningar vid bedömandet af Amerikanaren i allmänhet. — Eldsvådor. . . . . sid. 34.

KAPITLET IV.

Transport-kompanier. — Afsked af Skeppet Minnet. — Afresa från NewYork. — En natt på Hudsonfloden. — Kanalbåtar. — Albany. — En misslyckad handelsspekulation. — Första natten på kanalbåten. — Shenectady. — Uppträde om bord. . . . . sid. 52.

KAPITLET V.

Mohawk-dalen. — Little Falls. — Herkimer. — Tyska nybyggen. — Tysk Prest. — Utica. — Rom. — Syracusa. — Saltkällor. — Uppehåll på resan. — Rochester. — Lockport. — En Irländsk familj. — Ankomst till Buffalo. — NewYork- och Erie kanal. . . . sid. 67.

KAPITLET VI.

Krångel med transport-kompaniet. — Morell. — Pelshandel. — Buffalo. — Olyckshändelse med en ångbåt. — Ångbåten Illinois. — Färden på Erie-sjön. — Passagerarne. . . . . sid. 81.

KAPITLET VII.

Detroit. — Skiljsmessa från I. — Resa uppför St. Clairfloden och öfver Huronsjön. — Staten Michigan. — Newport. — Banker. — Presque-Isle. — Vedbärning. — Fort Machinaw. — En berättelse från kriget med Indianerne. — Indianerne och derns arbeten. — En broder på fästningen. — Utsigt på sjön. — Minnen af Jesuiternas missions-verksamhet. — Michigansjön. — De stora insjöarnes längd etc. — Beaver-Islands. — En qvinlig Robinson. — Gudstjenst om bord. — Förändrad resplan. — Ankomst till Milwaukie. — Landstigning derstädes. . . . . sid. 92.

KAPITLET VIII.

Första morgonen i Milwaukie. — Möte med en Svensk. — Milwaukie-Hotel. — Besök på Land-Officen. — Sätt att tvätta i Amerika. — Allmän säkerhet skyddad af Lynch-lagen. — Kort beskrifning öfver Wisconsin-Territorium. — Dess läge, tillgångar m. m. Antiqvariska lemningar. — Landets historia. sid. 113.

KAPITLET IX.

Territorial-styrelsen. — Domaremakten. — Land-Offices. — Jordens uppmätning och indelning. — Skol-lands och allmänna folkskolor. — Landets utseende och beskaffenhet. — Prairien. — Skogslandet. — Oak-opennings. — Den naturliga ängsmarken. — Landets geologiska karakter. — Mineralier. — Vilda djur. — Foglar. — Fiskar. — Klimat. sid. 128.

KAPITLET X.

Milwaukie. — Vandring till landet. — Höstskogen. — Middagsmåltid i ett logghus. — En egen method att baka bröd. — Pearmain's nybygge. — Rekognoscering efter en passande plats till bostad. — Tallsjön. — Kanal-land. — Claim. — Kassatillgång. — Oxhandel. — Dragredskap. — Lektion i oxkörning. . . . . sid. 152.

KAPITLET XI.

Flyttning till landet. — Söndags-resa. — Ankomst till Delafield. — Inackordering hos Pearmain. — Mr P. och hans hustru. — Åter en vandring till Tallsjön. — Val af byggnadsplats. — En temporär koja uppbygges. — Vårt första kamperande derstädes. — Nödvändiga reparationer. — Resa efter hö. . . . . sid. 166.

KAPITLET XII.

Timmerhuggning. — New-Upsala. — Den Amerikanska yxan. — C. skjuter den första hjorten. — L:s vistelse vid Delafield. — Möte med Friman. — Winnebago Indianer. — En natt i deras grannskap. — En oväntad gäst vid frukostbordet. — Indianens förmåga att skilja Européen från Amerikanen. . . . . sid. 177.

KAPITLET XIII.

Resa till sågen efter bräder. — Summit. — Oconomowoc. — Agenten derstädes. — Kallelse till *house-raising*. — Afton vid Tallsjön. — Husets upptimrande. — En fördelaktig handel. — Takläggning. — Carl insjuknar. — Den vanliga eldstaden i ett logghus. — Ekonomiska funderingar. — "Chinking" och "Mudding." — Resa till Milwaukie. — Generalen, värdshusvärd. — Sällskapet på hans hotel och vistelsen derstädes. — Dröjsmål i staden. — Återresan till Delafield. — Flyttning derifrån. — Den första aftonen i det nya hemmet. . . . . sid. 194.

KAPITLET XIV.

Ytterligare arbete på huset, och dess inredning. — Besök hos Mr W. — Fähusbyggnad. — Flygande ickorrar. — Fogeljagt. — Indian-sommarn. — Prairie-eldar. . . . . sid. 217.

KAPITLET XV.

Nya grannar. — Ett besök hos dem. — En äkta nybyggare-familj. — En *shanty*. — Olikheterna mellan tvänne utvandrare-familjer. — Jemnlikhets-förhållanden. — Byteshandel. — Slagt. — Vilda svinkreatur. — Vinterns inbrott. — Skridskoåkning på Tallsjön. — Örnholmen. — Hjortjagt på isen. — Ke-wah-goosh-kum. — Gärdselhuggning. — Ytterligare resor till sågen. — Proviantering för vintern. — Snusmalning. — Julhögtiden. . sid. 228.

KAPITLET XVI.

1842 års början. — Almanachor. — P—n praktiserande läkare. — Doktorerne i Vestern. — Umgängeslif. — Visiter och contra-visiter. — Pearmains sjelfmord. — Ett kort enkostånd. — Äktenskapliga förbindelser. — Vigsel-ceremonier. — Öfverflöd på vildbråd. — Ett besök af gamla bekanta. — Missionärer af den Protestantiskt-biskopliga kyrkan. — Vår första bekantskap med Rev. Mr. Breck. — Bivistandet af den första allmänna gudstjensten. . . . . sid. 248.

KAPITLET XVII.

Odlingsarbete. — Plogar. — Majsodling. — Dess afkastning. — Olika sorter. — Broom-Corn. — Majsens stora användbarhet. — Svårigheter vid dess odling. — Chipmucks och Gophers. — Odling af potates etc. — Meloner. — Tomatos. . . . . sid. 269.

KAPITLET XVIII.

Skogsdufvor. — Änder. — Ellida. — Fiske. — Bijagt och Biträd. — Muskitos. — Svenskars ankomst. — Utvandrare som icke äro arbetare. — Skandinaviska möten. — Bref från Sverige. — Grymt bedragna förhoppningar. . . . . sid. 284.

KAPITLET XIX.

Höslåtter. — Myrängar. — En farmers gentlemanliga uppförande. — Lie och *Cradle.* — Olika arbetsresultater. — Skallerormar. — Botemedel emot deras bett. — En Svensk ormtjusare. — Bivuakering vid myrängen. — En gammal bekant ifrån Sverige anländer. — Ytterligare tillökning i det svenska nybygget. . . . . sid. 302.

KAPITLET XX.

L. sjuk. — Inqvartering. — Landspekulanter. — Några anmärkningar med anledning af Mamsell Bremers "hemmen i den nya verlden." — Schneigaus landköp och bosättning. — Bergwalls nybygge. — En rättegång. — En sextioårig emigrant. — Några korta underrättelser om andra svenska utvandrare. . . . . sid. 320.

KAPITLET XXI.

Claim-jumping. — Ett allmänt möte. — Tillämpning af Lynch-lagen. — Byggnadsreparationer. — En kirurgisk operation. — Takläggning med *shingles.* — Tidig vinter. — Våra grannars hjelpsamhet. — Tillökning i familjen. — Nashotah. – Första början till en missionsskola. — Barndop. — Försummelsen deraf i allmänhet, och förhållandet i detta fall inom de presbyterianska och lutherska kyrkorna. . . . . sid. 335.

KAPITLET XXII.

Återseende af Keewagoshkum. — Jagtparti med Indianerne. — Ett besök i deras läger. — Qvinnornas arbete. — Det inre af en wigwam. — Barnen och deras vaggor. — Familjebandet. — Vördnad för de döde. — Lefnadssätt. — Eganderättsbegrepp. — Den indianska menniskoracens oföränderlighet. — Dess framtida öde. — Eldsvattnets och smittkoppornas härjningar. — Civilisations-försök. — Missionsföretag. — De hvites behandling af Indianerne och de begge racernas förhållande emot hvarandra. sid. 360.

KAPITLET XXIII.

Indianens religiösa förbehållsamhet. — Religionsbegrepp. — Manitologi. — Heliga platser. — Tron på ett annat lif och själens odödlighet. — Traditioner. — Busk-högtiden. — Vidskepelse. — Medas eller Medicine-men. — Deras hemliga orden och receptionsceremonier. – Jossakeeds eller profeter. sid. 390

KAPITLET XXIV.

Den indianska vältaligheten och poesien. — Piktografi. — De hvite, röde och svarte menniskornas ursprung. — En Choctaw-höfdings tal. — En Potawatomi-tradition. — De saliges ö eller jägarens dröm. — Indiansk serenad. . . . . sid. 409.

KAPITLET I.

Inledning. — Afresa från Upsala. — Afsked vid Högsta Gästgifvaregård. — Ressällskapet. — Ankomst till Gefle och vistelse derstädes. — Lektor E. — Kapten Bohlin. — Skeppet Minnet. — Sista aftonen i Gefle. — Afsked från E. — Embarkering. — En ny passagerare. — De första dagarne om bord. — Afsegling från Gefle. — En skymt af det fordna barndomshemmet. — Till läsaren.

”Sköna, lyckliga tid, då man icke är mer än nitton år!” Så begynner en af våra utmärkte författare en liten berättelse, åt hvilken hans snillrika fantasi förmått gifva Indiens hela blomsterprakt och sommarvärma.

Dessa ord innebära ingenting ovanligt; de äro tvärtom en det menskliga lifvets alldags-suck — ett utrop, som man nu måhända finner temmeligen utnött, emedan ganska få finnas, hvilka ej i en framskriden ålder sjelfva gjort det dertill. Äfven jag kom i detta ögonblick vid tanken på, om icke just mina nitton år, dock på nitton år sedan, nästan ofrivilligt att gifva min känsla luft i detta yttrande. Äfven jag såg då på sätt och vis framför mig ett tjusande Indien med dess rikedomar, om icke på guld och dyrbara perlor, dock på verkliggjorda drömmar och förhoppningar om lifvets lycka, om frihet och oberoende. Jag hade väl då längesedan fyllt mitt nittonde år, men det var ändock med en nittonårig värma, som jag icke blott kände inom mig, men äfven stod färdig att fullborda, den ungdomliga önskan, att försöka bygga sjelf min verld, med Gud och trogen kärlek vid min sida. Och nu då jag begynner, att ur strödda bref och anteckningar skildra hvad jag under dessa nitton år upplefvat, — nu kan jag icke, vid tanken på den tidpunkt, från hvilken min berättelse utgår, återhålla detta utrop: ”sköna,

lyckliga tid då man icke är mer än nitton år", eller, såsom mera tillämpligt på mig sjelf: sköna, lyckliga tid, då man tänker och känner såsom vore man icke mer än nitton år! Men häri ligger dock egentligen icke någon klagan, icke något missnöje, förorsakadt af jemförelsen mellan ett nu och ett då; ty i detta ögonblick kan jag icke återhålla en tacksamhetssuck till Gud, som skänkt mig dessa nitton åren och derunder så styrt mina öden, att om än äfven jag icke fått blifva främmande för många af lifvets bekymmer, mödor och sorger, om än mycket af ett lyckligt fordom visat sig vara endast en lycklig drömbild; så äger jag dock nu både i min inre och yttre verld glädjeämnen, som qväfva hvarje fruktlös och vemodig klagan öfver att en yngre lefnadsålders lycka varit större än den, för hvilken jag nu i äldre år har att tacka alla goda gåfvors gifvare.

Men liksom jag då, med kanske något för mycket ungdomligt öfvermod, gladde mig i tanken på en framtid, som tycktes le emot mig med nästan sagolika äfventyr; så finner jag nu, efter lifvets många omvexlingar, en glädje uti, att för några ögonblick sätta mig tillbaka i de förhållanden och i den sinnesstämning, hvari jag var, när jag gick att möta de skiftesrika händelser, som gifvit anledning till dessa anteckningar.

Jag försätter mig i inbillningen tillbaka till en liten obetydlig studentkammare i Upsala, så ringa och tarflig, att den efter nyare tidens fordringar knappast kan äga anspråk på namn af studentrum. Der står den vanliga hufvudmöbeln, bokhyllan, med sitt lilla bibliothek i temmeligen ostädadt eller rättare sagdt städadt skick, ehuru en och annan spindel, "sänkt i forskningens djup", spunnit sin fina väfnad mellan väggen och böckerna. Det ligger häruti ett uttryck af någonting stationärt, hvilket visserligen icke i öfrigt utgör något framstående drag hos egaren sjelf. Fram vid fönstret står ett stort skrifbord, upptagande en betydlig del af golfvets areal. På ömse sidor om ett gigantiskt bläckhorn ligga åtskilliga stora bundtar af manuskripter, hvilka kunna gifva den, som icke är närmare bekant med förhållandena, anledning att tro, att den lilla studentkammaren hyser en författare med en Voltaires eller Göthes produktivitet. Men långt derifrån. Bläckhornet har väl tillförene en och annan gång fått skatta till några poetiska utgjutelser; men recen-

senters dom har åtminstone här i detta fall haft den goda verkan, att författarens egen blifvit icke stort mildare; och nu mera hafva de poetiska snillefostren, i stället för på bordet, fått sin plats under detsamma, inlagda i ett sällan öppnadt omslag med påskrift: "Mina dårskaper som pojke." De digra luntor, som nu ligga på bordet, innehålla ingenting för tryckpressen, och icke heller särdeles mycket för upplysningen, men hafva dock den höga bestämmelsen, att framför många både poetiska och vetenskapliga handlingar blifva omsorgsfullt bevarade, så länge vår Herre bevarar dem från förmultning. De vittna om mitt dåvarande yrke såsom tjenstgörande vid Länets LandsKontor. Att det mesta deraf icke utgöres af originalhandlingar, utan af hvarjehanda afskrifter, vittnar om den extraordinarie befattningen, ett högst ledsamt och sorgligt kapitel i mången ung mans lefnadsbeskrifning. Så finner jag det äfven, under det jag djupsinnigt betraktar det arbete, med hvilket jag en tid mekaniskt varit sysselsatt. Utsigterna på framtida befordran synas icke särdeles lofvande. Jag har redan haft min lilla erfarenhet i ansökningsväg. Några få år till, och kassan är tom, och skulderna ökade. Hvad skall jag äta och dricka och kläda mig med? är en fråga, som synes mig icke så lätt att besvara. En blick på en slät guldring på venstra handens namnlösa finger gör sucken vid denna fråga ännu djupare. Inom mig bor det bittra och så orättvisa missnöje, som man ofta i ungdomen känner med den ställning och de förhållanden, i hvilka man lefver, när önskningar, som man tycker vara billiga, icke uppfyllas så fort, som man anser sig hafva rätt att fordra, och då man är orättvis både mot sig sjelf och andra, och mot allt, som man inbillar sig stå i vägen för ens anspråk på medgång här i lifvet. Regering, samhällsordning och samfundsförhållanden få då sitta i mellanhand, — och man tycker sig i allt detta se något ruttet, man längtar efter en förändring, — en längtan till, man vet sjelf ej riktigt hvad; men just i denna längtan bor likväl en viss lefnadslust, en viss lefnadsglädje, ja äfven en viss lefnadsfriskhet, som gör att allt missnöje och all klagan och allt knot öfver så kallade olyckor och motgångar, dock icke gör en olycklig. Frihet, sjelfständighet, oberoende, ett brytande af gamla fördomar, vinkar på afstånd, — och om man kan, tager

man steget ut, för att i verkligheten söka dessa och andra bilder, som man sjelf diktat.

Jag kan, tänkte jag, taga ett sådant steg. Jag har hört om Amerika. Dess rika jord, dess industriella framåtskridande bjuder just nu åt tusende Europeer, hvilka i sina hemland på ett eller annat sätt funnit sig gäckade i sina förhoppningar, hem, bergning och en oberoende lefnadsställning. Arbete, i hvad yrke som helst, endast det är ärligt, är der ingen skam. Hvarje redlig arbetare har der i sitt medborgeliga anseende sitt adelsdiplom. Conventionella fördomar, ståndsintressen, opinionens småsinne och modets harleqvinsvålnad hänga en icke der fast i rockskörtet och trampa en icke på hälarne. Amerika, hvad hindrar äfven mig att gå dit, till detta land, som i glansen af ett hänförande Eldorado visar sig för hvarje efter äfventyr längtande ynglings blickar, detta land, hvars sagolika födelse och historia ådragit sig vår undran från våra första skolår, då vi på kartan lärde oss utpeka dess läge, — som realiserat (måhända äfven bedragit, men derpå tänkte jag ej då) millioner förhoppningar, — som blifvit en graf för åldrade fördomar, en vagga för sann borgerlig frihet och jemlikhet och för nya, menniskoslägtet lyckliggörande samhällsideer? Amerika, ja jag skall der finna hvad jag här saknar, och kanske i åratal ännu måste sakna här, ett eget hem och bo. Jag kan arbeta — jag är ännu ung — min lefnads vår "slår ännu ut sina vingar af guld." Ett troget, älskande *hjerta* är redan mitt, och *kojan*, i hvilken ynglingen och sångaren skall finna drömmen om lifvets lycka förverkligad, växer i urskogen, väntande blott på min arm, att uppbyggas.

Så sagdt, och ehuru många hinder lade sig i vägen för verkställandet af detta beslut, blef dock, sedan vederbörande dertill gifvit sitt bifall, följden deraf en under några söndagar i Upsala Domkyrka afkunnad lysning, och derpå följande giftermål, för att icke nämna huru allt detta, jemte det unga parets förestående utflyttning till Amerika utgjorde ett allmänt samtalsämne i universitetsstaden, der de båda hade talrika vänner och anförvandter, hvilka förgäfves sökte afråda dem från det äfventyrliga företaget. Den sedermera i Sverige temmeligen allmänblifna utvandringen till Amerika hade då ännu icke tagit sin början. Så vidt jag vet, voro vi de första, som begagnade oss af den rätt, som nyligen

blifvit Sveriges inbyggare gifven, att utan Kongl. Maj:ts särskilta tillåtelse flytta ur riket. Man kände ännu högst litet till förhållandena i det vestra Amerika, dit utvandringen från andra Europeiska länder, synnerligast från Tyskland, dock en längre tid egt rum, och man betraktade i allmänhet vårt företag såsom någonting högst underligt. Jag kan visserligen icke heller neka att med våra högst ringa tillgångar, och med vår obetydliga kännedom om det land, dit vi gingo att söka ett hem, företaget syntes mig sjelf mången gång i allvarsammare ögonblick vådligt. Jag stod ej mera ensam med förhoppningar, som, om de slogo fel, skulle förvandlas i en bitter ånger och kanske låta mig med hela mitt återstående lifs lugn och lycka plikta för ett ungdomligt öfverdåd. Med mig och med mitt eget öde var nu genom ett heligt och oupplösligt band förenad en ung, älskad qvinna, som i sin allt uppoffrande kärlek tycktes förnimma liksom en högre röst sägande till henne: "Gack utur ditt fädernesland, och ifrån din slägt, och ifrån din faders hus, uti ett land, som jag dig visa vill." För min skull stod hon beredd, att lemna allt, som lifvet i hennes tidigare år gjort kärt och dyrbart. Jag älskade henne väl med hjertats hela värma; men skulle min kärlek ensam vara nog, att bereda hennes sällhet under de säkra mödor och försakelser, hvilka hon med mig gick att möta? Späd och svag, som hon tycktes vara, skulle hon hafva krafter att uthärda ett nybyggarelifs alla besvärligheter? Skulle jag lyckas, om ej att med förvärfvade rikedomar slutligen bereda henne en sorgfri lefnadsställning, dock så vidt i mina bemödanden krönas med framgång, att jag kunde ifrån vår blifvande boning utestänga nöd och tryckande bekymmer? Skulle våra blifvande öden aldrig bringa en ångrens, en saknadens tår i det öga, som nu med mod och förtröstan såg upp till Gud och mig för glädje och sällhet här i lifvet? Mitt lif hade hittills varit mycket en lättsinnig lefnadsglad ynglings; men jag erinrar mig ännu, huru dessa tankar, dessa frågor, som jag darrande gjorde mig sjelf, väckte inom mig, väl ej de första, men ack, de dock ofta glömda och kanske aldrig förr så innerliga och uppriktiga böner till Honom, från hvilken all hjelp kommer. Kännande detta, erfor jag allaredan så en välsignelse af den förening som i Hans namn blifvit knuten och hämtade äfven deraf ett lugnare och derjemte förtröstans-

fullare hopp om, att denna välsignelse ock härefter icke skulle uteblifva, och giek så att i Herrans händer befalla min möda och min väg.

Det var den 11 Maj 1841. Förberedelserna till resan voro redan vidtagna. Fjorton dagar af smekmånaden hade tilländagått, hvarje dag under afskedsbjudningar till än den ene än den andre af de talrika familjer i Upsala, med hvilka vi njutit ett mångårigt umgängeslif, och som nu täflade om att visa oss det varma deltagande med hvilket deras välönskningar följde oss. Ack, i det afsked, som föregår en längre skilsmässa lär man sig först rätt värdera och förstå de förbindelser man knutit, den godhet man rönt, den glädje man erfarit i hvarandras umgänge. Vår plan var att afsegla till New York med ett dit från Gefle snart afgående skepp. En stor del af våra effekter, hvaribland ett större och gröfre klädförråd och många andra artiklar, beräknade för det blifvande nybyggarelifvet, voro allaredan forslade till denna stad. Nu stodo vi sjelfva färdiga att begifva oss dit. Timman närmade sig, då dottren skulle ryckas ur de ömma modersarmar, af hvilka hon aldrig mer skulle omfamnas, då systern skulle lemna syskonringen, i hvilken hennes vårdagsmorgon gladt och fridfullt förflutit, då jag sjelf skulle taga ett slutligt farväl af den stad, der jag upplefvat så många glada, oförgätliga stunder, af äldre vänner och lärare, som jag lärt mig älska och vörda, af yngre och jemnåriga, med hvilka jag under "studentens lyckliga dag" sjungit och skämtat, och hvilkas broderliga vänskap och tillgifvenhet alltid bibehålla sig som ett af lifvets dyrbaraste minnen, äfven långt efter att nödvändigheten gifvit oss sitt stränga *consilium abeundi* från universitetet.

De i hast nedskrifna korta anteckningarne i min dagbok tala om mitt farväl från Upsala. "Det var", heter det der, "som toge jag med detsamma farväl af Sverige, och det blef icke så lätt, som jag trodde. Fädernejorden är dock kär. Om ingenting annat skulle öfverbevisa mig derom, så äro dessa sednare dagar och hvad jag under dem upplefvat bevis nog. Jag har nu tillbringat 10 år i Upsala. Jag känner lifligt att det är ett hem, från hvilket jag skiljes; ty sedan jag lemnade föräldraboningen kan jag ej säga mig hafva haft något annat hem än denna stad, der en af mina sista sysselsättningar med pennan har varit att göra ett kort ut-

kast till en beskrifning af dess minnen och märkvärdigheter. De minnen jag för med mig derifrån äro dock dyrbarare än dessa, och, när Domkyrkan, Slottet, Carolina Rediviva m. m. kanske blott äro förbleknade bilder i mitt minne; då skall jag likväl säkert ännu hafva i en trogen hugkomst bevarad mången enkel studentkammare, och vännen som der bodde; då skall jag ännu lifligt erinra mig, såsom hade det varit i går, vallborgsmessofester, Östgötha nations gillen och *friskt slår vårt hjerta och lifsådern svallar.* Vore jag rik, så skulle jag vilja imitera Molbeck i Danmark; jag skulle vilja förblifva student så länge jag lefde. Jag menar det är Hufeland, som i sin bok, "Konsten att lefva länge", säger, att yngre personers andedrägt kan uppfriska och förlänga äldre menniskors lefnad, och att umgänge med ungdomen är ett säkert medel att ernå en hög ålder, hvilket man kan se på skolmästare, som vanligtvis dö såsom gubbar. Jag tror på sanningen häraf, och är färdig att önska det jag alltid kunnat lefva här bland denna ungdom, med dess första, heliga sträfvan efter sanning och kunskap; kunnat bibehålla lyran på kragen och lyran i handen, tills döden gjorde slut på allt strängaspel."

Men det går långsamt att komma ifrån Upsala, och läsaren tröttnar måhända redan innan vi hunnit landa i den nya verlden. Jag kan dock icke så lätt skilja tanken från denna dag, och jag vågar smickra mig med hoppet om, att det ännu torde gifvas en och annan som med ett visst intresse återkallar minnet deraf; ty många voro de händer, som då räcktes oss till afsked, och många voro de hjertan, som liksom våra egna kände sig djupt rörda vid den förestående skilsmässan. O, huru mången gång har jag ej sedan tänkt på dem och på dessa timmar, fastän de nu tyckas mig nästan som en dröm!

Min svåger O. hade dragit försorg för att afskedets bitterhet skulle kännas så litet som möjligt. Vi voro i det längsta sysselsatta med inpackning och hvarjehanda bestyr, som skulle så vidt möjligt var fördröja ordet "farväl" till den sista stunden, och hämma tårarne, som ändock icke riktigt ville lemna ögat. Slutligen återstod intet annat än att i hans hus, der den broderliga vänskapen och gästfriheten intill det sista tilldelades oss, och der han sjelf nyligen lade kyrkans välsignelse till sin egen öfver vår förening, intaga resfrukosten.

Talrika vänner voro dertill inbjudna. Man ville uppehålla modet i det längsta. Vi skulle ännu en gång få höra studentsången och glasens klingande som i fordna dagar. Men det låg någonting grafölsaktigt i festen. Inga skålar druckos; inga tal höllos; intet afskedsord skulle få yttras; men det stod dock skrifvet och kändes inom oss. En rad af icke mindre än 20 vagnar stodo färdiga att afgå till Högsta gästgifvaregård, dit våra anhöriga och andra, som i det längsta ville förlänga sammanvaron med oss, beslutat att följa oss. Vår afresa kallade ut nästan halfva staden. På gator och i fönster vinkade de välkända goda menniskorna oss sitt sista farväl. Der trycktes öfver vagnsdörren mången hand, som ej mer här i lifvet skulle tryckas. Der hembar månget hjerta sin hyllning åt den unga makan, hvars mod icke svigtade, och hvars kärlek icke svek i en af dess hårdaste pröfningar. Hvilket kärt minne gaf man oss icke med på färden! Med innerlig, djup rörelse och tacksamhet tänka vi ännu på dessa stunder, och ofta utgjorde de sedan ämnet för våra samtal i den aflägsna vrå af verlden, der vi mången gång, "mönstrande förflutna dagar", bland dem sågo framskymta välkända bilder, som helsade oss från den kära trakt och de vänner, vi nu lemnade.

Sångarne suto i den första vagnen, och uppmuntrande sånger ljödo derifrån, att "med kraft och med mod färdas fram på lifvets flod." Vid Högsta intogos åter hvarjehanda förfriskningar, tills slutligen det började lida mot aftonen, och vi kände, att äfven af lifvets glada högtidsdagar — *en* var nära sitt slut, att *en* afdelning, måhända den lyckligaste, af vår lefnadshistoria var afslutad. En ny skulle begynna; vi skulle inträda i helt andra förhållanden; ungdomsåren med deras lekar och fröjder hade tilländagått; solen sänkte sig deröfver, dock med ett skimmer, som lofvade ännu en ny dags ljus och sommarvärma, men skulle äfven den blifva lika molnfri som den, hvilken nu tilländagick? — Jag vill ej försöka att vidare skildra de sista ögonblicken med mor, syskon och vänner. En sådan stund kan väl skildras, men dock ej fattas af någon annan än den, som sjelf erfarit allt hvad den innebär.

Var det af glömska under alla de mångfaldiga bestyr och bjudningar som upptogo våra sista dagar i Upsala, eller

var det med afsigt för att härda oss för blifvande mödor och försakelser, eller var det af en hushållning som emigrationsfonden gjorde nödvändig — jag minnes ej nu hvilketdera — alltnog jag hade icke anskaffat någon resvagn till Gefle, utan skulle vi från Högsta fortsätta resan på bondvagn. Vännen Carl S. ville dock ingalunda tillåta det för min hustrus skull, utan ställde till vår disposition den vagn i hvilken han och hans familj följt oss från Upsala. Dylika små tjenster, huru obetydliga de än i sig sjelfva tyckas vara, tala dock i en stund som denna mera än ord om välvilja och vänskap. Man glömmer dem ej; de äro afskedskort, på hvilka namnen aldrig utplånas. Således ännu ett litet uppehåll, innan hästarne hinna ur- och ispännas; ännu några tårar i glaset och i ögat; ännu en sång, den sista som egnades oss af valda röster af "ljusets riddarvakt" från ungdomsstaden. Jag minnes den än. Det var den vackra, idylliskt sköna "Skeppsfarten" af Valerius:

"Jag helsar dig fredliga flagga!
Kom vimplade skepp, kom att vagga
De älskande, slumrande tryggt."

Under ljudet deraf, sattes vagnen i rörelse; ett sakta "Gud vare med eder", ljöd från de kringståendes läppar; snart kunde vi ej skönja mer de älskade händer, som ännu på afstånd fortforo att vinka oss sitt farväl; sångens toner bortdogo: vi voro nu lemnade att ensamma vid hvarandras sida fortsätta:

— — — — — "färden
Till hamnen vid slutet af verlden".

Dock så alldeles ensamma voro vi likväl ej. Af vårt fordom egde vi ännu tre goda vänner. Den ene, Iwar Hagberg, omkring 21 år gammal, var student i Upsala, och hade någon tid umgåtts med tanken på att jemte tvenne af sina bröder utvandra till Amerika. Många voro de, som då de hörde vårt företag omtalas, anmälde sig vara hågade att deruti deltaga, för att i något af den nya verldens vestra territorier bilda en Svensk koloni; men, då planen skulle verkställas, hade alla, utom Iwar, ångrat sig och dragit sig tillbaka. Till icke ringa glädje för oss stod han fast vid sitt beslut. Äfven han tog vid Högsta farväl af mor, syskon och vänner. Han satt nu på kuskbocken, med van hand körande våra temmeligen ystra skjutshästar.

Vid hans sida satt Carl Groth, en nära slägtinge till oss, af ungefär samma ålder som Iwar. Stark, härdad, och icke ovan vid kroppsligt arbete, var han kanske den enda af oss alla, som rätt passade för nybyggarelifvet i det vestra Amerikas urskogar. Han hade icke haft lång betänketid att fatta sitt beslut och att göra sig i ordning till resan. Då han på vårt bröllop klingade med oss och önskade oss lycka, kommo vi halft på skämt att yttra: "du Carl, kunde just göra oss sällskap." Han tömde sitt glas, betänkte sig ett ögonblick, såg på oss en stund, och räckte oss slutligen handen med de orden: "ja, det vill jag." Det var ord och inga visor; och en röst inom oss sade oss att det var en trofast broders hand, som här räcktes oss. Denna röst bedrog oss ej. En broder blef han oss verkligen under de många år, som vi delat ljuft och ledt tillsammans, och fastän Försynen efter en tid skiljde oss från hvarandra, har dock brodersbandet allt framgent förblifvit detsamma.

In i vagnen midt emot mig och min hustru sitter den tredje icke minst värderade reskamraten, Christine, en sedan flera år tillbaka trogen tjenarinna i mina svärföräldrars hus, Hon torde ofta förekomma i mina berättelser, och förtjenar att äfven här med några få ord omnämnas. Hon var vid denna tid ungefär 30 år, rask, liflig, tilltagsen och allt ifrån ungdomen van äfven vid det hårdare arbete, som ofta på landsbygden faller på qvinnans lott. I hennes friska och öppna utseende afspeglade sig ärlighet och redbarhet. Hon var född i Liffland och uppväxte såsom lifegen på ett af Stackelbergska godsen. Suckande under träldomen, hade hon jemte åtta andra af sina kamrater i lifegenskapen, beslutat, att med fara för lifvet, förskaffa sig friheten. Det utgjorde ofta vårt nöje, att höra hennes enkla berättelse derom. I en öppen båt lade de en afton ut ifrån den liffländska kusten, för att öfver Östersjön ro till svenska landet. Några segel hade de ej. Män och qvinnor aflöste hvarandra vid årorna. De hade ej hunnit långt förr än de funno sig vara förföljda af tvenne båtar. Deras förföljare voro dem en gång så nära, att de kunde urskilja deras röster. Under djup tystnad, hvilande på årorna, voro de beredda att heldre störta sig i hafvet än att återföras i lifegenskapen, der de voro säkra på att den grymmaste behandling väntade dem. Men himlen skyddade dem och gynnade deras flykt. Nat-

tens mörker och en tjock hafsdimma gjorde att de icke blefvo upptäckte. Deras förföljare aflägsnade sig, och med förtviflans styrka rodde flyktingarne åt motsatt håll. De hade likväl ej rätt beräknat hvarken afståndet till den Svenska kusten, ej heller den kosa de måste styra för att uppnå den. Vinden begynte blåsa, och det fordrades hela deras ansträngning för att föra den lilla farkosten mellan vågorna. Efter ett par dagars rodd upptäckte de land; öfvertygade om att det var Sverige, kände de sina krafter lifvas. De fingo i sigte en fästning, bortom hvilken de ämnade landstiga. Slutligen kommo de den så nära att de kunde urskilja soldaterna på vallarna. Då först upptäckte de sitt misstag: det var ryska uniformer, de voro vid Cronstadt. Den lilla fiskarbåten, hvilken icke uppväckte någon misstanka, lade åter ut till sjös; de matta händerna måste åter kämpa med de skummande vågorna. Efter några dagar uppnådde de uttröttade och uthungrade liffländska flyktingarne roslagska skärgården, der välvilliga menniskor togo dem i sin tjenst. Christine var då 17 år, och jemte en annan af sina kamrater blef hon upptagen i min svärfars hus. Hon hade således allaredan i min hustrus spädare ålder omgifvit henne och var henne särdeles tillgifven. När min svärfar dog, ville hon ej skiljas från familjen, utan åtföljde den till Upsala. Då det sedan blef fråga om vår utflyttning till Amerika, erbjöd hon sig frivilligt att blifva min hustru följaktig. Hon var sannerligen icke det minst dyrbara som medfördes ur föräldrahemmet. Den fordna trälen i Liffland skulle nu blifva medborgarinna i det fria Amerika. Mera som vän än tjenare satt hon vid vår sida, och förberedda på den republikanska jemlikheten, hade vi allaredan nedrifvit något af ståndskillnadens råmärken, hvaraf äfven hennes trohet och tillgifvenhet, hennes ordentliga, städade uppförande och hennes goda naturliga anlag gjorde henne förtjent.

Sällskapet *i* vagnen består således af oss fem personer; men vid sidan af densamma springer ännu en följeslagare, som icke heller får förglömmas, nemligen hunden Fille, en god jagthund, som Carl förskaffat sig, men hvilken, ännu något ovan vid sin nya husbonde, tyckes alldeles icke ega någon utvandringslust, utan måste föras i band för att uppnå frihetens land, der vi förutse för honom en vidsträckt verksamhet ibland skogens vildbråd.

En annan vagn är lastad med våra koffertar och hvarjehanda, som vi ansett nödvändigt att medtaga så väl för resans behof, som för bosättningen i den nya verlden. Vår utrustning var i sanning vida fullständigare än den bort vara, hvilket vi sedan fingo erfara, då vi i Amerika måste betala betydliga afgifter i öfvervigt för våra saker, hvaribland mycket kunnat köpas billigare der i landet, annat åter var oss af ingen nytta. Ett dussin bössor af åtskilliga dimensioner, med enkla och dubbla pipor, pistoler, sablar etc. stucko fram här och der mellan säckar och koffertar; så att det visserligen icke var underligt, att man vid vårt intåg i Gefle tog oss för ett resande theatersällskap, klädde som C., I. och jag dessutom voro i nya bolstervarsrockar, röda halsdukar och temmeligen vidbrämade halmhattar.

Vid ankomsten till Gefle erhöllo vi den ledsamma underrättelsen, att det ännu torde dröja en tid innan skeppet var färdigt att afsegla. Vi hade således ännu några dagar, kanske veckor kunnat få vara tillsammans med slägt och vänner. Emellertid beslöto vi, heldre än att återvända till Upsala, för att efter en tid åter säga dem ett nytt farväl, hvilket under sådana förhållanden alltid blifver värre än det första, att tålmodigt i Gefle afbida tiden då vi kunde embarkera. Vi försökte derföre att skaffa oss en bostad, der utgifterna icke skulle blifva oss så dryga som på stadshotelet. Detta var dock ingen lätt sak. Vi hade dervid att utstå den mest besvärliga och närgångna frågvishet. Det var omöjligt att erhålla något svaromål på våra egna spörjsmål om rum, förr än vi i hvarje hus der vi gjorde förfrågan derom, måste göra reda för hvilka och hvad slags folk vi voro, hvarifrån vi kommo och hvarthän vi ämnade oss, hvad orsaken var att vi ej togo in på gästgifvargården, och hvarföre vi ville dröja en tid i en stad, som just icke tycktes erbjuda några särdeles märkvärdigheter. Vi gåfvo oss icke tid till att på alla dessa frågor afgifva några fullständiga svar, hvarförutan de goda husvärdarne i Gefle, som eljest bruka hyra ut rum till resande, icke voro villiga att emottaga oss. Vagnar och saker stodo ännu på gatan, och skulle kanske fått stå der dygnet om, hade ej slutligen en beskedlig enkefru förbarmat sig öfver oss. Hon besparade oss vår examen åtminstone tills vi väl med allt vårt pick och pack kommit in i huset, då hon till sin stora förundran inhämtade att vi hvarken hörde

till Torslows eller Berggrens theatertrupper, att hvarken Mamsell Lind, Hr Günther eller Professor Prüme voro med i sällskapet, att vi hvarken ämnade oss till Torneå med ångfartyget Norrland, eller till Dalarne med vårt eget equipage — utan att vi voro emigranter, som med kapten Bohlin och skeppet Minnet ämnade afsegla till NewYork, en nyhet, som icke behöfde många timmar innan den blef ett temmeligen allmänt samtalsämne i den goda staden, och gjorde att vår värdinna under vår dervarande vistelse erhöll dagligen ett dussin visiter mer än vanligt.

Snart uppsöktes jag af Lektor E., en redlig och bepröfvad vän sedan min första studenttid. Han och hans älskvärda hustru lyckades att trösta oss öfver vårt oväntadt förlängda dröjsmål i Gefle, en stad der tiden eljest säkert hade blifvit oss ganska lång. Deras godhet och välvilja var oss det sista, kära och dyrbara minnet vi medtogo från fäderneslandet.

Med E. gjorde jag ett besök på skeppet Minnet, der vi träffade dess befälhafvare, kapten C. J. Bohlin, en fryntlig medelålders man, och efter allas mening en duglig och skicklig sjöman, som nyligen gjort sig känd för en vacker, ädelmodig handling. En fransysk familj i NewOrleans, hemsökt af sjukdom, och utblottad på alla tillgångar, hade länge förgäfves hos europeiska sjökaptener, äfven af deras egna landsmän, bönfallit om en passage till Frankrike, der mannen, f. d. en gammal soldat under Napoleon, hade en liten pension att förvänta. Slutligen vände han sig till kapten Bohlin, som då var färdig att ifrån NewOrleans afgå till Marseille. Oaktadt ingen ersättning för denna familjs öfverfart eller underhåll på resan var att förvänta, tog kapten Bohlin dem om bord på sitt skepp, efter att dessutom af egna medel hafva bestridt åtskilliga af deras nödvändiga utgifter i land. Ankomne till Marseille understödde han dem ytterligare med respenningar, så att de kunde uppnå sin bestämmelseort i det inre af Frankrike. Fransmännens Konung, händelsevis underrättad om denna ädla och oegennyttiga handling, bevisad en simpel soldat och dess fattiga hustru och barn, lemnade den ej obelönad. Kapten Bohlin erhöll ersättning för de utgifter han gjort och derjemte ett af Ludvig Philip underskrifvet tacksägelsebref, åtföljdt af en stor välarbetad guldmedalj.

Skeppet som nu var denne man anförtrodt, var ett af de största, och jag tror mig kunna tillägga, ett af de bästa, som i Gefle lupit af stapeln. Med hvilket intresse betraktar man ej den lilla rymd, som under en längre sjöresa skall blifva ens hem och ens verld! Skeppet Minnets kajuta hade någonting verkligen inbjudande, såsom merändels alltid är tillfället på större fartyg, der snyggheten och den i sitt slag ofta eleganta och i smått beqväma inredningen vanligen bereder en glad öfverraskning åt den, som är ovan vid lifvet inom relingarne. Är då kajutan, som här var händelsen, nymålad och försedd med blankt bonade dörrar och sina små skåp i hvarje litet hörn, som den erfarna skepparen förstått att begagna både på det mest prydliga och ändamålsenliga sätt; då får allt utseende af en viss trefnad. Solen sänker sina strålar in genom det öppna, polerade messings *Skylight* och sprider ofvanifrån en långt behagligare dager öfver alla föremål än den som inkommer genom fönstren i ett vanligt boningshus. I stället för ljuskrona har man i taket den mystiska kompasskifvan, ständigt och säkert anvisande den kosa man har att styra under färden på böljan, och erinrande oss om, att äfven under lifvets stormar lyfta vårt öga upp mot himlen och der hämta en osviklig ledning på vägen till den sista hamnen.

För vår del tycktes vi rätt gerna inqvartera oss i detta lusthuslika compendium af en entresol-våning, anande att vårt första blifvande hem i Amerika komme att erbjuda oss långt mindre beqvämligheter. Utom ett tillräckligt utrymme i akterskansen för proviant och större lårar och koffertar, lemnades till vår disposition hela den yttre, temmeligen rymliga kajutan, hvilken C. och I. togo i besittning. Innanför densamma var en treflig salong med sin välstoppade divan, sin trymå, byrå och öfriga möblemang, hvilken om nätterna skulle vara vår goda Christines sofrum, och om dagarne begagnas till samtliga medlemmarnes af kolonialföreningen matsal och samtalsrum. Jemte denna salong var ytterligare ett tredje rum, nemligen en beqväm sängkammare, hvars möblering lemnade det nygifta äkta paret föga öfrigt att önska.

Vi uppgjorde ackord med kaptenen, som lofvade föra oss till NewYork för det högst billiga priset af 500 Rdr Rmt; sjelfva skulle vi dock förse oss med proviant. Dessutom

skulle vi blifva de enda passagerarne och hafva de nyssnämnda rummen under däck uteslutande för vår egen räkning. Kaptenen sjelf inqvarterade sig på däck, der en hytt, liknande en nätt sommarpaviljong var uppbyggd akterut, och den han skulle ockupera, så framt ej härdare väder tvingade honom att med C. och I. dela den yttre kajutan.

Emellertid dröjde det temmeligen länge innan vi fingo flytta in i vår nya vaggande bostad. En tillfällig omständighet gjorde ett uppehåll i lastningen, och först den 22 Maj lade skeppet ut på redden. Oaktadt all vännen E:s oss visade godhet, blef dock vistelsen i Gefle temmeligen enformig, och jag måste ärligt bekänna, att dröjsmålet, ehuru det var långt ifrån att komma mig att ångra mitt beslut, likväl mången gång gaf mig tid att mera allvarsamt reflektera deröfver. — Man tadlar mitt företag, skref jag i min dagbok, som ett äfventyrligt vågstycke. Men jag känner bäst de skäl, som beveka mig dertill, och öfverlåter utgången åt Honom, som är med oss hvarhelst vi än äro. Jag far icke till Amerika att der skära guld med täljknifvar. Många mödor, många besvärligheter, många försakelser vänta mig. De beqvämligheter jag här vant mig vid, måste jag der umbära. I bokstaflig mening måste jag der i mitt anletes svett förvärfva mitt bröd. Min vid arbetet ovana hand skall kanske mången gång tröttna vid yxan, spaden och plogen. På detta allt är jag beredd. Men jag hoppas att kunna blifva fri och oberoende, få ett eget, om än ringa hem, njuta en huslig lycka, icke störd af de bekymmer, som onödiga verldsomsorger, och ett förvändt lefnadssätt här göra nästan oskiljaktiga från den fattigare embetsmannens lott. Jag ser dessutom min resa äfven från en annan, mera allvarsam synpunkt. Min ställning i Sverige, hvartill jag dock villigt erkänner att skulden hvilar egenteligen på mig sjelf, gifver mig inga särdeles förhoppningar om att mera verksamt kunna gagna hvarken mig sjelf eller andra. Det är möjligt att hos mig, liksom hos mången annan, det är en med tiden öfvergående "rabulism", som gör att jag i fäderneslandets närvarande institutioner och samhällsförhållanden finner så mycket lappadt, hopkrumpet och ömkligt, så att jag känner föga lust, att sjelf blifva endast en trasa i byket. Det är möjligt, att allt detta är blott en yrsel, hvarifrån jag en gång kommer att uppvakna och finner mig hafva haft orätt. Men

nu är det emellertid så. Många äro de som dela mina tankar och åsigter, och den tid skall otvifvelaktigt komma, och är måhända icke långt borta, då många äfven skola dela mitt beslut och utvandra till Amerika. Jag förutser att äfven i Sverige liksom i andra länder, tusende enskilda personer och familjer af allmogen, af handtverksklassen och äfven af andra klasser, skola, innan kort af en eller annan orsak missbelåtna med deras härvarande ställning, söka att förbättra den i ett land, der, efter hvad man påstår, menniskan lättare och bättre än i något annat finner sina så väl högre som timliga behof tillfredsställda, der enkelhet i seder och samhällsförfattning, en herrlig, fruktbar jord, en med jättesteg framåtgående industriell verksamhet, gör att hvar och en, som man säger, kan vara sin egen lyckas smed. I så fall kan det vara godt, att någon litet närmare söker att öfvertyga sig om de förhållanden, med hvilka man ännu i Sverige är temmeligen obekant. Mitt exempel och den egna erfarenhet jag kan komma i tillfälle att göra, torde tjena mången till upplysning, till varning eller ledning. Och det må gå mig väl eller illa; min lott må blifva välmåga eller uselhet; de öden jag går att upplefva må stadga eller förändra min öfvertygelse; de förhållanden jag på nära håll går att betrakta må verkliggöra eller tillintetgöra mina förhoppningar om allt det stora, sköna och underbara, i hvilket detta nya Atlantis vinkar oss på afstånd: sanning skall jag dock säga dem, som ämna att framdeles uppsöka dess stränder.

Under dessa betraktelser och med hvarjehanda tankar på framtiden, vandrar jag ofta utmed ån och hamnen, den vackraste plats Gefle har att erbjuda, och den enda der den välmående handelsstaden kan komma en att känna en liten poetisk lyftning. Här är lif, rörlighet och verksamhet. Stadens handelsflotta håller just nu på att ökas med några stora och präktiga fartyg, hvaraf ett par äro färdiga att löpa af stapeln.

Det har ofta förefallit mig som skeppsbyggeriet borde räknas till de sköna konsterna. För en väl uppgjord och konstruerad ritning till ett fartyg fordras sannerligen lika mycken smak och skönhetssinne som för andra arbeten i byggnadskonsten. En esthetiker har kallat arkitekturen en frusen musik; om så är, så skulle man kunna kalla skeppsbyggeriet, den del af arkitekturen, der det frusna håller på

att smälta och åter upplösa sig i toner. Det tyckes nästan som vore der lif, som lefde och rörde sig en ande i den genom vågen lätt ilande byggnaden.

Ändtligen tyckes tiden närma sig för vår afresa. Kaptenen har inmönstrat sin besättning och underrättat oss om att vi nu kunna begifva oss om bord. Vi hafva dock ännu en afton på landbacken, och den tillbringas i sällskap med vännen E. samt några andra bekanta sedan student-tiden. Deribland var mag. H., allmänt känd för sin utomordentliga talang att sjunga Bellman, och brodren H., ännu mera allmänt känd i Upsala under namn af *Skepparen*, i liflig åminnelse sedan Turkiska musikens dagar. I sådant sällskap kunde man ej annat än på det trefligaste sätt passera sista aftonen före afresan. Det var den sista, glada efterklangen af studentlifvets dithyramb. Ännu en gång tjustes mitt öra af de gamla välbekanta melodier och visor, hvarmed Skepparen i våra glada lag i Upsala brukade undfägna oss, och som han på ett mästerligt sätt förstod att utföra; — ännu en gång fick jag höra några af Bellmans herrliga sånger, sjungna af H. så som jag ganska säkert aldrig mer får höra dem sjungas; och det var icke underligt om jag, i en stund sådan som denna, mera tydligt än någonsin förut skulle skönja "vemodsdraget öfver pannan hos den största sångaren som norden har." Var denna afton ett nytt afsked från ungdom och sång? Nej, så får det ej vara. Så länge menniskan ännu har något i lifvet att älska, är hon ännu ung, och de gamle hade rätt, då de tänkte sig kärleken under bilden af en yngling. Så länge kärlek bor i hjertat, blomstra ock lifvets vårliga blommor, och äfven sångens kunna ej helt och hållet förblekna.

Maj den 29. Gick att säga mitt sista farväl till E. och hans familj. Han var ej hemma, men vi träffades sedermera ute i staden, der jag rörd och tacksam för hans mot oss visade godhet, och ihågkommande vår mångåriga vänskap, räckte honom handen till afsked. Han lofvade att innan vår afsegling komma ut till oss om bord på skeppet. Men den blick och den handtryckning, som åtföljde detta löfte, sade mig att jag ej fick bygga derpå, att det var en undflykt för att göra afskedet kort och fåordigt, och bespara oss båda en lifligare bitterhet deraf. Vi sågo icke heller mer hvarandra. Med skilsmässan från honom bröts det sista bandet, som för-

enade mig och dem, med hvilka jag i fäderneslandet stod i närmare förbindelse.

Och så äro vi då andtligen om bord. Leende ser jag Carl och Iwar inqvartera sig i den yttre kajutan, med förklaring att här skola de få riktigt trefligt. Litet mer van vid sjölifvet än de, vet jag huru, thy värr, sjögången ofta gör att trefnaden kantrar öfver ända. Under det vi som bäst äro sysselsatta att sätta oss i ordning i vår flytande bostad, öfverraskas vi af ännu en passagerare, som särskildt med rederiet ackoderat om öfverresan till NewYork. Med Wilhelm Polman, f. d. studerande af Westmanlands och Dala nation, hade jag för några år sedan i Upsala gjort en bekantskap, som det nu blef mig kärt att förnya. Efter att hafva tagit Med. Phil. examen, hade han genomgått den vanliga praktiska kursen på garnisonssjukhuset i Stockholm; möjligen inträffande händelser kunna göra det godt, att om bord hafva en person med någorlunda medicinsk erfarenhet.

Allt är lif och rörlighet om bord. Matroserna äro sysselsatta med att slå under seglen och med hvarjehanda andra arbeten för att snart få allt klart att gå till segels. De gapa emellanåt på de anlände passagerarne, undrande om ej möjligen de kunna få sin andel i något af de krus och ankare, hvilka de nyss voro behjelplige att langa öfver relingen. Vetande bruket under dylika omständigheter, och inseende dessutom huru godt det är för passagerare, synnerligen under en längre sjöresa, att stå väl hos besättningen, hvilken med mången liten tjenst och uppmärksamhet är i tillfälle att ganska mycket bidraga till trefnaden om bord, låta vi slå upp ett par buteljer, och manskapet dröjer ej länge att infinna sig akterut, der den ene presenterar den andre under rätt roliga, för sjömansspråket egendomliga infall. De tömma glaset för en lycklig resa, och hasta åter till sina arbeten, under det vi vandra af och an på det rymliga däcket, sökande att göra oss hemmastadde med vår omgifning. Der introducerar den gamla kocken, eller ålderman som han här tituleras, Christine i kabyssen och gör henne förtrolig med dervarande anstalter; der berättar en väderbiten matros i äkta sjömanstil diverse sannsagor om skeppsbrott och andra underliga sjöäfventyr för en lyssnande jungman, som nu skall göra sin första sjöresa, och under det han tillhandagår den andre i arbetet, rekrytmessigt rör sig i sina ännu otjärade bussaronger. Der

kommer den trettonåriga kajutvakten, som allaredan gjort tvenne resor till Amerika, att mata hönsen, öfver hvilka det tillhör honom att hålla vård. Der fägnar sig skeppshunden med höga glädjesprång öfver att hafva fått en kamrat i Fille. Från hytten på däck höres kaptens kanariefogel uppmuntrande helsa oss med sina driller.

Men däcket klaras upp tidigare än vanligt; en viss sabbatsstillhet inträder, ty i morgon är Pingstdagen, och det tyckes vara ovisst huruvida skeppartimman skall lyktas med den dagen.

Pingstdagen. Den 30 Maj. Glada helsa vi hvarandra "god morgon" efter vår första natt om bord, och en god morgon tyckes det äfven i sjelfva verket vara. Naturen står helgdagsklädd, lik en vacker landtflicka med psalmboken i hand vid kyrkdörren. Till höger och venster om oss ligga på något afstånd små holmar, såsom blomstrande pingstliljor omkring dopfunten i en landtkyrka. Framför oss är det öppna hafvet, krusadt af en sakta vind, förgyldt af den uppgående sommarsolen, en bild af det Eviga, der tron söker och finner hvad ögat ej skönjer: en hamn.

Vinden, ehuru det är så lugnt att det knappt kan sägas vara någon vind, blåser mot land. Det är således icke troligt att kaptenen skall komma om bord, eller att vi på förmiddagen komma att gå till segels. Kyrkklockorna ljuda på afstånd och kalla till gudstjenst; men vi ligga temmeligen långt från staden, och våga ej aflägsna oss från skeppet, i den händelse vinden skulle blifva mera gynnande och kaptenen anlända. Vi samlas i stället i salongen till gemensam andakt, och från en af de predikosamlingar vi medfört föreläses en predikan. Det var vår första gemensamma gudstjenst. Då två eller tre sålunda äro församlade i Hans namn, som har lofvat att äfven då vara midt ibland dem, så tyckes det, som uppläte sig deras hjertan icke blott för Gud, utan äfven för hvarandra. I sådana stunder lära de att bättre förstå hvarandra; de träda hvarandra närmare. Det förefaller mig, som vore det så, ehuru thy värr, jemte att ofta lättsinnigt hafva uraktlåtit och glömt den enskilda andakten, jag äfven hittils, åtminstone sedan min barndom, nästan aldrig deltagit i den husliga. Om äfven under vanliga förhållanden, den måste medföra en välsignelse, och ega en verkan, sådan som jag här antydt, huru mycket mer

under sådana förhållanden som de, i hvilka vi nu äro. Vi äro för hvarandra allt hvad som återstår af fordna kära förbindelser i en hembygd, den vi nu gemensamt lemna, för att i en främmande verldsdel, inbördes förenade, gå kommande öden till möte. Det var, som lärde vi oss, under den gemensamma böneandakten, bättre att förstå, att vi måste blifva hvarandras stöd och hjelp under den mödosamma väg oss är förelagd att vandra tillsammans, på samma gång som vi kommo till ett lifligare erkännande af, att vi dock ej kunde vara hvarandra nog, att ett fastare stöd måste anlitas, än hvad den enes svage arm hade att gifva den andre, och att det var nödvändigt att vi härefter skulle, såsom nu, ofta förenas i bön och åkallan, så framt ej mödan skulle blifva oss för tung och hela vår jordiska sträfvan endast en flyktig, lätt tillintetgjord bubbla.

Jag har hittils mången gång tanklöst låtit veckor och månader gå förbi, utan att besöka Herrans hus; men allaredan, nu då denna förmån håller på att beröfvas mig, känner jag, oaktadt det verkligen högtidliga i vår nyss afslutade gemensamma andaktsöfning, huru gerna jag på denna högtidsdag skulle hafva velat öfvervara vår svenska kyrkas vackra högmesso-gudstjenst. Det förefaller mig nu, som hade jag aldrig rätt bevistat den, och som skulle jag vilja taga med mig ett lifligare intryck deraf och af de lofsånger och böner, som hemmets och barndomens minnen alltid måste göra mig kära. Inom mig är en röst som säger, att de aldrig skola förgätas, att, huru införlifvad jag än må blifva med ett främmande lands bruk, seder och språk, så skall likväl min bön, den vare sig en blott tanke eller i ord uttryckt, gå till den Eviges thron på min moders tungomål och så som jag lärde mig den i min första barndom.

Det säges att mången, som öfvergifvit sitt fädernesland, har efter ett flerårigt vistande i främmande land förgätit sitt modersmål. Möjligheten deraf bestrider jag ingalunda, men frågar blott huru det kan förgätas, om man varit van att åtminstone någon gång i verklig andakt bedja till Gud? Om denna vana sedermera ej upphör, eller om denna pligt ej uraktlåtes, så bör modersmålet icke heller kunna glömmas. De böner som älskade läppar först lärde oss framstamma, de måste äfven alltid blifva det naturligaste uttryck för vår andakt. Och så vida några heliga minnen återstå från lif-

vets morgon, så vida tanken älskar att någon gång dröja vid hvad hjertat egt kärt och dyrbart i föräldraboningen, så vida barndomstron icke slocknar; så tyckes det mig, som skulle man aldrig helt och hållet kunna förgäta sitt modersmål. Blott detta ord har allaredan i sig sjelf en helig betydelse.

Den 3 Juni. Vinden har dessa dagar varit oss emot, så att efter ett fåfängt försök att gå ut till sjös, vi åter måste ankra något längre ut på fjärden. Emellertid var kaptenen på natten kommen om bord, och morgonsolens första strålar bröto vänligt in genom patentglaset i vår lilla sängkammare, då jag vaknade vid ett mer än vanligt buller på däck, hvarunder jag kunde urskilja den något monotona men dock muntra och lifvande sång, som sjöfolket brukar uppstämma vid hissning och halning, för att arbetet skall gå lättare och efter en viss takt: *cheerily men, Oh, cheerily.* Detta, jemte skeppets rörelse, lät mig förstå att vi ändtligen måtte hafva gått till segels, och uppkommen på däck, blef jag förvånad öfver att redan finna oss vara ett godt stycke ut på hafvet. Min och de öfriga passagerarnes sömn hade varit så god, att ingen af oss vaknat, då vi lättade ankaret. En frisk vind fyllde nu våra segel, och snart sågo vi ej annat än "himmel och haf uti rosor." Middagstiden passerade vi den lilla staden Öregrund, och vidare på icke långt afstånd den roslagska skärgården.

Oaktadt min längtan, att sedan jag beslutat mig till att lemna fäderneslandet, så fort som möjligt få den svenska kusten bakom mig, så är det dock nu mig kärt att ännu en gång få med blicken dröja vid de "skär och öar jag känt så väl." En efter annan af de vackra björklädda holmarne försvinna bakom oss, och snart äro vi utanför en större hafsbugt, der inga klippor och öar undanskymma fasta landets stränden. Blott ett enda litet skär, med en ensam tall på den eljest nakna berghällen, höjer sig ur vågorna. Aftonens inbrytande skymning hindrar ej mitt öga att urskilja de välkända föremålen. Vid dessa samma stränder har jag bortlekt mina barndomsår; den våg jag nu gungar uppå, har badat min fot, innan den sårades af törnet på främmande stigar. Vid sorlet af dessa böljor slumrade jag in efter dagens lekar; i denna klippa högg jag som gosse mitt namn; i dessa berg har jag klättrat och från deras spetsar öfverskådat det af morgonrodnaden färgade hafvet, lyssnande till

vindens sagor om fjerran aflägsna länder; i dessa furuskogar plockade jag mina första blommor, der hörde jag första gången naturens hjerta klappa; på denna kulle sjöng jag min första sång; i denna nära hafsstranden stående boning, omgifven af sin lilla trädgård, hvars syrenhäckar stundom sköljas af hafsskummet, omslöto mig för sista gången en älskad faders armar — icke långt aflägsen derifrån är den graf, som nu gömmer hans stoft; jag ser fönstret, der min mor brukade sitta, vaktande på gossen, som lekte med kisselstenarne vid stranden; solen sjunker ned öfver hvad som fordom var min verld — ännu en blick genom det af tåren fuktade synglaset — och så, mitt barndoms hem, mitt barndomsland, farväl — förlåt hvad jag brutit — haf tack för hvad du gifvit, haf tack för denna stund, att det sista du gaf mig, var ännu en skymt af de ställen, som, lifligt återkallande mina käraste och heligaste minnen, bjödo mig att aldrig dem förgäta.

Måhända har jag allt för länge uppehållit mig vid min afresa från Sverige, och varit allt för vidlyftig i de utdrag jag här gjort från min dagbok under den tiden. För läsaren, jag vet det, gäller icke den ursäkt, att jag sjelf funnit ett nöje uti, att åter försätta mig i de förhållanden, under hvilka jag lemnade fäderneslandet. Men kanske dock en och annan af dem, hvilkas vänskapliga deltagande för mig så omisskänneligt röjde sig under de sista dagar och stunder som vi då fingo vara tillsammans, skall liksom jag icke hafva något emot, att låta tanken dröja ett ögonblick vid denna svaga teckning af för nitton år sedan. För andra åter kan den tjena som en inledning till det följande, en introduktion af författaren och en liten närmare bekantskap med hans personlighet, innan de följa honom på hans vidare öden. Han har kanske börjat sin berättelse allt för mycket i romanform; men så är ock hans lefnad, och mycket af hvad han derur nu går att förtälja, i sanning något som mer tyckes tillhöra dikten än verkligheten.

Vänta ej, min läsare, någon fullständig resebeskrifning öfver det land, dit jag nu inbjuder dig. Jag lemnade Sverige, icke för att göra en resa i Amerika, men för att der bygga och bo; och det är mera en episod ur mitt eget lifs historia som jag här har upptecknat, än en berättelse om städer,

byggnader, institutioner, politiska och samhällsförhållanden, hvilka af andra, med mera insigt och förmåga än jag besitter, blifvit skildrade. Blott så vidt som jag sjelf personligen kommit i närmare beröring med de allmänna förhållanden, som på ett så egendomligt sätt utmärka Amerika; blott så vidt som jag sjelf i dem lefvat och af dem hämtat intryck — blott så vidt komma de här att vidröras. Det är således ganska mycket som väl förtjente att närmare beskrifvas, men som af mig kommer att förbigås. Det är mycket, som icke undgår resebeskrifvarens uppmärksamhet, men som nästan helt och hållet undfaller nybyggarens, eller hvarom han åtminstone icke eger tillräcklig sakkännedom för att yttra sig. Jag hade i många år mitt *hem* i Amerika. Och det var i detta fall samma förhållande med mig som med många, som under flera år, måhända sedan deras barndom, varit bosatta i någon på historiska och andra märkvärdigheter rik stad, men hvilka, under det den resande främlingen derom genast tager all möjlig kännedom, dag efter dag tänka "det der får jag alltid någon gång tillfälle att se", intill dess att slutligen de vandra hädan, till en stor del obekanta med just de föremål, midt ibland hvilka deras lif förflutit. Så måste jag bekänna att det i många afseenden har varit med mig. Med saknad finner jag nu, att i Amerika det är mycket, hvaråt jag hade bort egna en allvarligare uppmärksamhet, och hvaraf man måhända har rätt att vänta, det jag skulle hafva tagit en närmare kännedom, men hvilket jag likväl i dessa anteckningar endast så godt som i förbigående omnämnt. Det är förnämligast af hvad jag sjelf upplefvat och af berättelsen om mina egna öden, och om de förhållanden, hvilka mera märkbart ingripit i mitt eget lif, som läsaren kan inhämta någon kännedom om det land, *i* hvilket snarare än *om* hvilket jag gjort dessa anteckningar.

KAPITLET II.

Den Amerikanska Lotsbåten. — Lotsen. — Sigte af land. — Ankomst till NewYork. — Ett *Boarding-House.* — Vårt mottagande derstädes, och våra första bekantskaper. — Första aftonen i land.

Den 9 Sept. Endast den, som i fulla tre månader, utan att vara hvad man kallar sjöman, har vistats inom relingarne, och under denna tid esomoftast kämpat med sjösjuka och motvind, kan ana den glädjedruckna känsla, med hvilken man omsider finner sig nära den önskade hamnen. Vi hade väl i Helsingör några timmar fått sätta foten på landbacken, och likaledes fingo vi i Portsmouth, som kapten nödgades anlöpa för att reparera en mindre sjöskada, erhållen under en stark storm i Nordsjön, fägna oss af några dagars landkänning: men sedan vi den 17 Juli lemnat denna hamn och den vackra natursköna ön Wight, hafva våra ögon ej upptäckt annat omkring oss än himmel och vatten. Resan har icke varit utan sina besvärligheter, och tålamodet har ofta blifvit satt på prof, ehuru vår goda kapten gjort allt, för att göra oss den långa tiden om bord så treflig som möjligt. Men med all sin goda vilja har han ej kunnat råda öfver vind och våg. Den sednare har ofta varit upprorisk, den förra, med få dagars undantag, oss beständigt emot. I ordets egentliga bemärkelse hafva vi kryssat oss fram hela den långa vägen mellan engelska kusten och Sandy Hook, hvarifrån vi dock ännu äro på 50 engelska mils afstånd. Men en mera gynnande vind blåser nu i våra segel. Vi kunna väl ej än skönja land, men tanken att vi ej äro så långt derifrån, att vi nu med snabb fart närma oss målet för vår resa, gör att vi redan känna liksom en landtluft både utom och inom oss.

På afstånd upptäcka vi en amerikansk lotsbåt. Den närmar sig oss mer och mer. Med hvilket intresse vakta vi ej på den snabbseglande jaktens ilande fart öfver vågorna! De få personer som röra sig på dess däck, få i våra ögon en viss märkvärdighet. De komma från den efterlängtade stranden. Det tyckes som måste de ovilkorligen bringa oss

nyheter från välkända trakter och från dem, ifrån hvilka vi redan känt oss vara en lång tid skiljda, och som ofta under färden på böljan utgjort föremål för våra tankar och samtal. Vi glömma att de komma från ett land, der allt är nytt för oss, der vi hafva ingen, ja der det nästan är intet, som vi kunna fråga efter.

Lotsbåten är en af dessa små, däckade, välbyggda jakter, hvarpå lotsarne, stundom ej mer än 3 eller 4 till antalet, våga sig ut midt på det stormiga hafvet. Det är exempel på att man med dylika båtar seglat ända till Europa. Trenne Amerikanare fattade för några år sedan det djerfva beslutet, att i en sådan båt begifva sig till England, för att der deltaga i en *Regatta*, vissa om att vid densamma vinna priset. Efter några dagar på sjön, dog en af dem. De tvenne återstående läto ej deraf afskräcka sig. Yankeen uppgifver ej gerna ett företag, hvaraf han väntar sig vinst eller ära. *Go ahead* är lösen, vare sig på land eller haf. Om tusende hinder resa sig i hans väg, om ett helt jernbanetåg tumlar öfver ända; om den ena ångbåten efter den andra springer i luften; ja, äfven om en penningekris inträffar som vänder upp och ner på kassakistan: det heter likafullt *go ahead*, och *ahead*, framåt går det i enskildta så väl som i allmänna företag. De tvenne modiga, ihärdiga amerikanarne uppnådde i sin lilla båt lyckligt Liverpool. Kappseglingen försiggick, och den gamla, stadiga John Bull måste äfven den gången tilldömma sin unga Brother Jonathan priset.

Den lilla lotsbåten har emellertid lagt till vid sidan af skeppet, och med undran och nyfikenhet betrakta vi den raska, medelålders man, som hoppar öfver relingen. Kan detta vara en lots, tänkte jag. Van vid våra svenska lotsar, hvars ekipering och utseende vanligen bära stämpel af armod och torftighet, blef jag förvånad att hos denne, så väl i hans sätt som klädsel, skönja något icke så obetydligt af en verklig gentleman. Jag hade dessutom i så många resandes berättelser om Amerika sett anfördt åtskilliga drag af lotsarnes råhet och framfusighet, såsom allaredan i början karakteriserande den ohyfsade amerikanska nationen, så att jag var särdeles glad, att i mitt första möte med en Amerikanare i detta fall finna vederlagdt hvad jag äfven i andra fall anade vara till en stor del otillförlitliga beskrifningar, framkallade af ovilja eller fördom eller af bedragna förhoppnin-

gar på ett land, vid hvilket man med öfverdrifna anspråk på egen framgång fästat begreppet om idel förträfflighet också i allt annat.

Äfven jag kunde ej afhålla mig ifrån att i den första Amerikanaren, som helsade oss välkomna till den nya verlden, föreställa mig på sätt och vis en slags representant af det folk, bland hvilket jag nu gick att lefva och bo. Jag måste erkänna att intrycket var långt ifrån obehagligt. Det var uti hans väsende någonting bestämdt och allvarligt, men tillika godmodigt. När han tog kommando öfver skeppet, skedde det med en lugn sjelftillit, och icke utan, som det tycktes, en viss känsla af egen öfverlägsenhet. Hvad som isynnerhet fäste min uppmärksamhet var hans snygghet. Han hade i mer än 14 dagar flackat omkring på sjön; lotsbåtens lilla kajuta kunde visserligen icke erbjuda något godt utrymme för en särdeles omsorgsfull toilett: men likväl var han väl rakad, den blåa fracken var utan både dam och fläckar, och under den öppna vesten framstack en fin, hvit och välstruken skjorta.

Klockan 4 på eftermiddagen fingo vi sigte af land, men det låg ännu som ett moln vid horizonten, och aftonen inbröt innan vi kunde närmare skönja dess stränder. Emellertid var glädjen öfver att vara så nära vårt mål, något som icke låter sig beskrifvas. Vi började redan bereda oss till att lemna de plankor, inom hvilka vi så länge varit instängda. Reskläderna nedpackades och andra upptogos i beredskap för morgondagen. Vår egen proviant hade för ett par veckor sedan tagit slut, och om skeppet i detta afseende varit lika knappt utrustadt som vi, och vår goda kapten ej visat oss en gästfrihet, för hvilken vi ej nog kunna tacka honom, så hade vi kommit att stå oss ganska illa. Emellertid kände magen en viss trängtan efter något annat än ärter och fläsk, och man längtade att få äta ett mål utan att vara omgifven af en "skåpluktande matsäcks atmosfer", och utan att löpa fara att spilla hela anrättningen öfver sig. Glädjen att snart få sätta foten på *terra firma*, utgjordes sannerligen icke minst af förhoppningen om en god roastbeef, ett godt glas mjölk och dessutom åtskilliga af alla de herrliga och sällsynta frukter, som vår inbillning målade oss i den nya verlden.

Vi kunde ej förmå oss, att denna natt gå till hvila.

Det var icke blott utsigten på aptitens tillfredsställande, som höll oss vakna och vandrande på däck hela natten. Äfven allvarligare tankar sysselsatte oss, och icke utan en viss bäfvan blickade vi ut emot den okända framtid, som väntade oss i det för oss likaledes okända land, som vi nu voro nära att uppnå. Sådana tankar hade hittills under vår färd på hafvet ofta förjagats af stormen och undanträngts af den själs- och kroppsförlamande sjösjukan, som gör en känslolös för allt annat, utom för det närvarandes elände. Vi stodo nu vid portarne till vårt drömda Eden, darrande att kanske finna det vara blott en hägring.

Den 10 Sept. Ändtligen dagas det. Vi se land, vi se Amerika. Jag tycker mig kunna förstå Columbi känsla, då han såg framför sig det anade landet i vester. — Snart äro vi omgifna af höga stränder, mellan hvilka hundrade ångbåtar och andra fartyg tränga sig fram till den nya verldens metropolis. På en gång öppnar sig för oss en utsigt, som alltid måste förefalla såsom en af de skönaste i verlden, äfven om man ej i tre månader kryssat på hafvet och under denna tid som oftast hängt hufvudet af ledsnad. Öfverallt mötes ögat af leende, grönskande stränder, prydda af de täckaste villor och byggnader. Der är en liten ö, på hvilken man byggt en fästning, hvilken dock tyckes vara långt ifrån tillräcklig att, i händelse af krig, försvara inloppet till den rika handelsstaden. Men Förenta Staterna behöfva inga i större skala anlagda fästningar: hela landet är ett citadell, starkt genom sin frihet, ointagligt genom den nationella kraft och verksamhet, som rörer och utvecklar sig derinom.

På ena sidan om oss är NewJerseylandet, på den andra Long-Island, omgifvande denna 25 mil [1]) i omkrets varande hamn, som är tillräcklig att på en gång kunna innesluta alla flottor i verlden, och som i merkantilt afseende måhända är den förnämsta på jorden, och, hvad scenens skönhet och rikedom angår, knappast har sin like. Nu mötes ögat af staden NewYork, på den ena sidan omslingradt af den mägtiga Hudsonfloden, som här snarare liknar en hafsvik, och på den andra sidan af den så kallade East-river eller Long-Islandsundet. Vi veta ej hvarthän vi skola vända våra blickar: till staden med dess präktiga byggnader, och hundrade

1) Alla distanser äro beräknade i engelska mil.

kyrktorn, som glimra i morgonsolen, eller till denna rörliga stad af fartyg, som dels ligga simmande i hamnen och i floden, dels förtöjda vid den i längd oöfverskådliga skeppsbron. Under det vi segla framåt, för att välja vår ankarplats nära den af kaptenen välkända *pier*, vid hvilken han hoppas få aflemna sitt svenska jern, är allt ett rörligt, omvexlande panorama af taflor, ibland hvilka man ej vet åt hvilken man skall skänka sin mesta beundran. Det hela är en syn, som, en gång sedd, lemnar ett intryck som aldrig utplånas, helst då den såsom nu framställer sig för oss i ett herrligt morgonskimmer. Ändtligen vänder skeppet sin bog upp emot vinden; ankaret faller; skramlet af den tunga jernkettingen är musik i våra öron, — och sällan hafva väl några passagerare mera innerligt tackat för den vid sådana tillfällen om bord brukliga helsningen "välkomna till ankars." Vi äro visserligen icke ännu vid vår resas mål; men den långa besvärliga färden öfver den stormiga oceanen är slutad; efter att hafva förnummit Herrans verk och hans under i hafvet, äro vi glada att det är stilla vordet, och att Han fört oss till lands efter vår önskan.

Vi dröja icke heller att med den första båt som lemnar skeppet begifva oss i land. Hvad så många resebeskrifvare berättat om den första landstigningen i NewYork, om hamnbryggornas och de jemte desamma löpande gatornas vämjeliga osnygghet, om hjordar af svin och armeer af råttor, genom hvilka man har att bana sig väg i den fotdjupa smutsen, om de föga intagande, utan snarare ruskiga husen, som äro uppbyggda närmast kajen; allt detta torde väl till en del vara sannt, men i dag åtminstone undgick det alldeles min uppmärksamhet. Jag har kommit upp på *Broadway*, nästan utan att veta det, och har, liksom en från ett rus uppvaknande menniska, blott en högst oredig föreställning om hvad som nyss tilldragit sig. Vår kapten är vår trogna ledsagare, och några vid hans sida gående Svenskar, hvilka vid hamnen kommit oss till möte, erinra mig om att en af dem lofvat att föra oss till ett så kalladt *Boardinghouse*, der vi för billigt pris kunna få logi på några dagar. Han har ej tid att stanna längre än som behöfves för att passa på ett tjenligt tillfälle, att springa öfver den af omnibusar, ekipager och alla slags vagnar och af en böljande folkmassa hvimlande gatan. Men denna stund är tillräcklig, att gifva

mig åtminstone något begrepp om denna 80 fot breda och mer än 3 mil långa gata, som man sagt mig vara icke blott den största, utan äfven den vackraste i verlden. Emellertid är nu icke tillfälle att anställa långa observationer. Det tyckes som de tvenne ögon, hvarmed Försynen utrustat menniskan och som eljest i det vanliga lifvet äro tillräckliga för hennes behof, äro alldeles otillräckliga, när det är fråga om att gå öfver från den ena sidan af *Broadway* till den andra. Man är verkligen benägen att, som skolmästaren i Freyas altare, tro sig allt för inskränkt utrustad i detta afseende, och tycker sig väl behöfva ett par ögon i nacken och ett vid hvardera örat, för att icke blifva öfverkörd eller nedtrampad. Dock kommo vi lyckligt fram med de två som fallit på vår lott, och efter att hafva blifvit förda genom en hel labyrint af mindre gator, stanna vi ändtligen vid det hus, der man trott sig kunna förskaffa oss ett herberge. Dörren är läst, men efter några dragningar på en messingsknapp vid sidan af densamma, insläppas vi, af ett yngre fruntimmer, i en snygg med vackra mattor försedd förstuga, och derefter i ett likaledes mattbeklädt förmak, der vår svenska ledsagare för värdinnan framställer vårt ärende. Då vi hvarken kunna tala eller förstå engelska språket, uppgör han på våra vägnar en öfverenskommelse om, att oss skulle lemnas husrum och mat emot en dollar per dag för hvarje person. Kaptenen måste nu lemna oss för att besöka kommissionären för sitt rederi, och jemte honom aflägsna sig äfven våra nyss gjorda bekantskaper. Den förre lofvar dock att straxt på eftermiddagen återkomma, för att hjelpa oss till rätta, hvilket sannerligen väl behöfves, alldeles oförmögna som vi nu äro att förstå eller göra oss förstådda af vår omgifning.

Man lemnar oss i *parlourn*, mottagnings- eller det allmänna samtalsrummet, för att konversera med hvarandra och närmare betrakta möblemanget i det första hus i Amerika, under hvars tak vi inträdt. På det hela är det icke särdeles olikt ett bättre borgerligt hus i Sverige. En snygg, väl stoppad förmaksmöbel af mahogny, med ett par beqväma fåtöljer, placerade vid sidan af ett midt på golfvet stående divansbord, hvarpå finnas några få i temmeligen prålande band inbundna böcker jemte ett par planschverk, innehållande hvarjehanda ingalunda dåliga gravyrer. Jag föreställer

mig redan, huru några af herrar *boarders* efter maten skola i dessa fåtöljer makligt intaga sina platser, och enligt den Trollopska beskrifningen peta sig i tänderna och lägga fötterna på divansbordet.

Till yttermera beqvämlighet för Amerikanaren, som, enligt alla berättelser, älskar att i sittande ställning njuta af den största möjliga maklighet, är rummet äfvenledes försedt med en slags gungstol, uti hvilken man sannerligen med god smak skulle kunna taga sin middagslur. Det aflånga rummet har tvenne fönster åt gatan, som dock icke erbjuder någon särdeles angenäm utsigt. Väggen midt emot fönsterna upptages af tvenne ofantliga dörrar, af samma höjd som rummet, hvilka kunna skjutas åt sidan, då ett enda större rum bildas af så väl den yttre som den inre *parlourn*, hvilken vi ännu blott flyktigt fått taga i skärskådande; men hvilken ibland, såsom här, äfven begagnas till matsal. En stor del af väggen midt emot dörren till förstugan upptages af en temmeligen kolossal spis med marmorlist, på hvilken äro uppradade några snäckor och porslinsprydnader. Allt är snyggt, ehuru utvisande att vi ej kommit till något af New-Yorks mera eleganta *Boardinghouses*, utan tvärtom till ett af den mera enkla sorten, der den bättre arbetaren och den mindre aflönade bokhållaren hafva en tarflig men dock anständig bostad. Rummet är väl städadt; väggar och tak äro kalkrappade, med en glasslät, glänsande hvit polering, sådan jag ej vet mig någonstädes hafva sett. Ingen spindelväf förmärkes vid taklisten, och på bord och stolar skulle man hafva svårt att uppleta ett damkorn.

Vi äro verkligen här som villfarande får. Icke våga vi taga en promenad, af fruktan att förvillas i folkträngseln, då vi hvarken kunna fråga någon menniska om vägen, ej heller veta hvem eller hvems hus vi skulle fråga efter, om vi än med parlören i handen försökte att framstamma några engelska ord. Nej, det blifver ingen annan råd, än att hålla ut med en civil arrest tilldess vår kapten återkommer.

Emellertid tro vi oss i nästgränsande rum förnimma slamret af fat och tallrickar. Sällskapet i förmaket ökas med några herrar och damer. Värdinnan infinner sig för att göra en slags presentation. *Mrs and Mr* — — — jag kan gissa till att hon förglömt mitt namn och ber att åter blifva påmind derom. Jag nämner det; hon försöker att göra lika-

så; men aldrig i verlden har jag förr hört mitt namn på det sättet rådbråkadt. Men det får gå: *Mr and Mrs* — — — *from Switzerland and* — här följde namnen på de personer, för hvilka vi hade den äran att blifva presenterade, men hvilka till min tröst voro för mitt öra lika obegripliga som mitt eget. En slags konversation börjas, som å vår sida består af skakningar på hufvudet och ett så godt sig göra låter framstammadt *I do'nt understand.* "Åh", säger en yngre gentleman på en slags bruten och svårfattlig tyska, "ni är från Switzerland, Germany, tala tyska, jag också."

Nå, det var då i sanning ganska välkommet. Äfven jag försökte så vidt jag kunde, att begagna mig af mitt lilla kunskapsförråd i tyska språket, och, ehuru ingalunda chicanerad af att blifva tagen för en Sweitzare, fann jag dock nödvändigt att gifva min nya bekantskap en liten undervisning i geografien, upplysande honom om att *Sweden* är ett helt annat land än *Switzerland.* Derom hade han dock svårt att öfvertyga sig. "Sweden, Schweitz, Deutschland alles the same; nicht England, nicht Holland, nicht Frankreich."

Jag märkte här, att liksom en viss person i Sverige en gång sade, att inför vår Herre äro vi alla Smålänningar, så äro alla Europeer som icke tala engelska, franska eller holländska, Tyskar inför de Amerikanare, som icke äro särdeles bekanta med den öfriga delen af verlden. Hela det öfriga sällskapet tycktes vara i samma okunnighet, efter hvad jag kunde gissa mig till af den förklaring som gjordes af vår unga vän, sedan jag lyckats upplysa honom om hans misstag och riktat hans geografiska kunskapsmått. Bordet är emellertid serveradt, och värdinnan gifver oss ett tecken att intaga våra platser. Vi dröja ett ögonblick bakom våra stolar, sammanknäppande våra händer till bön, såsom bruket är i Sverige. Detta ådrager oss allas blickar. Somliga af våra bordskamrater se litet förundrade ut; men de flesta betrakta saken mera likgiltigt, såsom någonting som de ha sett förut, ehuru de icke bry sig om att följa exemplet.

Vid bordet råder ingen liflig konversation. Herrarne isynnerhet hafva en särdeles brådska; måltiden tyckes för dem vara en af dagens affärer, som det gäller att expediera så fort som möjligt. Äfven vi låta maten tysta mun. Sällan har någon middag smakat mig så väl. Man hjelper sig sjelf och sina grannar af de rätter, som befinnas framför ens

kuvert. Om vi icke kunna göra oss förstådda på engelska, så kunna vi likväl göra hvar och en begripligt, att vi hafva en exellent aptit, och låta oss väl bekomma så väl den möra och ypperliga roastbeefen med hela dess supplement af stekt och kokt potates, söt potates, sallad, kål, bönor etc. som den med en slags för oss obekant sylt fylda tårtan. Jag vill icke trötta läsaren med någon närmare beskrifning öfver middagsmåltiden; alltnog: vi åto alla och vordo mättade. Några af gentlemännen lemnade, sedan de tillfredsställt magens behof, sans façon bordet, utan att vänta på de öfriga gästerna, och begåfvo sig bort utan vidare afskedstagande. Andra, som troligen hade mer godt om tid, eller måhända drefs af nyfikenhet att ytterligare skärskåda *The Swedes* eller *Switzers*, höllo oss sällskap i det längsta, tills äfven vi uppstego — och, skall jag bekänna det, för att icke åter blottställa oss för andras anmärkningar, togo seden dit vi kommit, slutande vår måltid utan tacksägelse till Honom, som gifver oss vårt dagliga bröd. Så lätt drifves man ofta af skygghet för verldens omdöme till att vedersaka Honom, som vi just då äro uppfordrade att bekänna inför menniskor.

Straxt på eftermiddagen kom vår kapten, för att ledsaga oss till skeppet, hvilket under tiden laggt till vid en af hamnbryggorna, och hvarifrån vi nu skulle afhämta våra saker. Dessa undergingo ingen visitation af tullbetjeningen. Med emigranter är man ej så noga i detta fall, så framt ej någon särdeles anledning gifves att förmoda dem medföra kontraband. Dessutom, då de gå att bosätta sig i landet, kunna de gerna medföra både husgerådsartiklar, verktyg och åkerredskap, utan att någon anmärkning dervid göres, så framt man ej tydligt finner ett förråd, beräknadt att försäljas. Flyttningen af sakerna till vårt *Boardinghouse* var förenad med en betydlig kostnad, och skulle varit det än mer, om ej några af besättningen dermed varit oss behjelpliga.

Emigranten med en större packning bör genast låta något transport-kompani afsända densamma till hans destinationsort, eller snarare, han bör genast jemte densamma afresa, och icke uppehålla sig i New-York. Men med oss är förhållandet, att vi ännu icke rätt veta, hvarthän vi skola taga vägen, och för att inhämta råd och upplysningar hvar i de vestra, ännu glest befolkade staterna det är bäst

för oss att slå upp våra bopålar, ämna vi dröja några dagar i New York.

Aftonen tillbragte vi tillsammans med kapten Bohlin och en kapten Bräcke, likaledes från Gefle, som med sitt skepp en timma efter oss anlände till New York. Härmed är förenad en omständighet, hvilken, såsom högst egen i sitt slag, väl förtjenar att omtalas. Kapten B. lemnade Gefle på samma gång som vi. Han seglade så godt som i vårt kölvatten ända till Öregrund, hvarefter begge skeppen, under ett temmeligen hårdt väder i Östersjön, skiljdes från hvarandra, för att dock åter på samma dag och timma sammanträffa i Helsingör. Derifrån gingo vi åter i hvarandras sällskap till segels, men förlorade redan följande dagen sigte af hvarannan. Slutligen, efter att hafva kryssat nästan en månad i Nordsjön och i Engelska kanalen, och efter ytterligare en fyra veckors kryssning på Atlantiska hafvet, upptäckte vi en vacker dag, på långt afstånd i lä om oss, ett skepp. Vi hade icke på länge fått fägna oss öfver närheten af någon medseglare, så att det var med ett särdeles intresse vi betraktade de hvita segel, som nu påminde oss om, att vi icke voro alldeles ensamma i verlden. — Den erfarne sjömannen har en förunderlig förmåga att kunna skilja den ene nationens fartyg från den andras, och att på långt afstånd kunna känna igen en seglare, liksom på landbacken den ena menniskan känner igen den andra på klädsel och utseende. Det dröjde ej länge förr än vår kapten utropade: "det är ett svenskt skepp, och hvad mera är, jag tror att det är Victoria." Svenska flaggan hissades, och helsningen besvarades med de blå och gula färgerna. Kapten lät upphissa kompaniets flagg på stortoppen, och snart sågo vi samma signal från det andra skeppet. Vi närmade oss hvarandra, och som vinden var låg, gjorde vi på eftermiddagen, i kaptens gigg, midt i atlantiska oceanen, ett besök hos kapten Bräcke. Det var sannerligen ett lika så eget som gladt sammanträffande. Victoria hade gått norr om England, vi deremot genom Brittiska kanalen, och hade dessutom uppehållit oss flera dagar i Porsmouth, så att det var så mycket mer besynnerligt, att de begge skeppen här skulle möta hvarandra. De båda gubbarne kunde under hela deras långa sjömanslif ej erinra sig någon dylik händelse. Redan samma natt åtskiljdes vi åter af en storm. Minnet var en långt bättre seglare än

Victoria; men icke dess mindre hade vi knappt ankrat i New Yorks hamn, förr än Victoria med en gynnande vind passerade Sandy Hook.

Det var naturligt att vi nu skulle tacka för sist, och vår första afton i land tillbragtes på det angenämaste sätt. Man drack sina goda viner, förtärde åtskilliga ostron, ananas, bananas, oranger etc.; men slutet på nöjet blef förfärligt. Aldrig i mitt lif har jag kännt sådana plågor. Sjösjukan var en paradisisk känsla emot den smärta jag led. Hela *Boardinghouse* kom i uppror på natten. Carl trodde han skulle dö, Iwar trodde han skulle dö, jag trodde jag skulle dö. Men, Gud vare lof, vi hafva fått lefva alla tre, för att varna alla, som icke hafva dess bättre sjömansmagar att kunna tåla allting, från att efter en lång fasta på hafvet och efter att en längre tid hafva förtärt endast salta födoämnen, när de komma i land, öfverlasta magen med färsk mat och frukter.

KAPITLET III.

Ytterligare några dagars vistelse i NewYork. — De europeiska utvandrarne derstädes. — Umgängeslifvet. — En närmare beskrifning på vårt *Boardinghouse*. — Anmärkningar vid bedömandet af Amerikanaren i allmänhet. — Eldsvådor.

Vi tillbragte en vecka i New York, hvarunder vi försökte att erhålla underrättelser om förhållandena i Vestern, så att vi kunde bestämma vår blifvande bostad. Men till vår förundran förnummo vi, att man i allmänhet der visste lika litet derom som vi sjelfva, ja, att vi hade långt mer reda på saker och ting i både Illinois och Iowa, än de Amerikanare hade, med hvilka vi genom tolk samtalade. En i staden bosatt svensk handlande, vid namn Brodell, en man med verkligen stor insigt och bildning, gingo oss dock tillhanda med sådana råd och dåd, som i vår ställning verkligen voro att värdera. Dessutom hade vi den lyckan att träffa en landsman, som en längre tid uppehållit sig i Illinois, der samlat en liten förmögenhet och nu var på återvägen till fäderneslandet. Han rådde oss att slå upp våra bopålar i

nämnde stat, som han beskref såsom en af de mest undersköna trakter i verlden, med vidsträckta, fruktbärande, lättodlade slätter, der, om han ville egna sig åt jordbruk, emigranten hade land i öfverflöd att välja på, och der äfven eljest mångfaldiga tillfällen erbjödo sig för honom att vinna sin utkomst. Vi beslöto derföre att begifva oss dit.

Men det är dock hårdt att lemna en stad, sådan som New York, utan att taga mera kännedom derom, än den man kan inhämta under ett par dagars vistelse i ett *Boarding-house* och på några promenader deremellan och skeppet Minnet, dit vi esomoftast begåfvo oss, liksom dufvor till det välkända dufslaget.

New York, som i början af detta århundrade hade endast 50,000 innevånare, eger nu en folkmängd af något öfver en half million, hvaraf mer än hälften utgöres af europeiska utvandrare. Af Tyskar kan man beräkna att ungefär 56,000 här äro bosatte, af Engelsmän cirka 23,600, Irländare 133,800, af Fransmän cirka 5,000 o. s. v.[1]). Så vidt jag kunnat utröna äro de här bosatte främlingarne i allmänhet i en oberoende ställning. Visserligen gifves här många, som med svett och möda måste förvärfva ett knappt uppehälle, och kanske ofta vara i saknad af det nödvändigaste; men jag tror mig dock bestämdt kunna påstå, att de skildringar, som åtskilliga författare gifva om eländet bland utvandrarne till Amerika, synnerligast bland dem, som landa i New York, äro till det mesta öfverdrifna. De teckningar utur sällskapslifvet i NordAmerikas Förenta Stater, som af Hauswolff blifvit öfversatte på svenska, gifva derom en beskrifning, hvilken, liksom mycket annat i denna bok, åtminstone af min egen erfarenhet motsäges. Jag kan icke afhålla mig från att ur detta arbete, som jag medfört för att se huruvida jag skall finna verkligheten motsvara den afskräckande beskrifning, som der göres af åtskilliga förhållanden i Amerika, anföra några ord, beledsagade af mina egna anmärkningar.

Efter att hafva beskrifvit sin första landstigning i New-York, och den smutsiga, kloak-lika varfsträckan [2]), omtalar

1) Här, så väl som på andra ställen, har jag förändrat de första statistiska uppgifterna i mina anteckningar, och följt 1850 års Census.

2) Det är möjligt att denna varfsträcka år 1834, då Förf. besökte NewYork, liknade en kloak; nu fann jag den deremot visserligen icke i ett sådant skick, som

Förf. de "hundradetals främlingar, som ligga ikring på gatorna, der staden af gunst och nåde gifvit dem tillstånd att bivuakera. Deras bleka, afmagrade ansigten hafva blifvit bruna af solens glöd, trasor fladdra om deras benknotor, som ej mera uppfyllas af något kött, deras ögon stirra utåt hafvet, deras tankar vetta och irra åt östern, der det gamla hemmet är beläget, och hemsjuka och ånger grina hemskt ur deras anletsdrag." En förfärlig skildring. Men under de åtta dagar jag tillbragte i New York, och under hvilken tid jag dagligen besökte hamnbryggorna, kunde ej mina ögon upptäcka någon af dessa uslingar, dem Förf. här beskrifver. De måtte på dessa åren hafva försvunnit, eller, hvilket är ännu troligare, i ett land der för den fattiga och verkligt behöfvande göres mer än i något annat, antingen blifvit försörjde på de allmänna barmhertighetsinrättningarne, eller slutligen fått arbete och tillfälle att förtjena sig bröd och kläder. Jag fann i New York främlingar af alla nationer, som årligen hitströmma i ett med hvarje år stigande antal. Man beräknar att föregående år 83,000 europeiska utvandrare anlände till Amerika, och troligen har utvandringen i år varit ännu större. Af detta antal kan man antaga att mer än hälften lande i New York. Vid min dervaro hade jag tillfälle att blanda mig än i den ena än i den andra hopen af dem; men i stället för bleka, afmagrade ansigten mötte mig merändels friska och kraftfulla män, gående med arbets- och lefnadslust sina öden till mötes i den aflägsna Vestern, der de äro säkra om att på något sätt kunna erhålla sin bergning, Att ibland denna myckenhet folk en hel hop utgöres af uslingar, som de europeiska länderna äro glada att få afbörda sig, torde med säkerhet kunna antagas; och om de i Amerika icke straxt presentera sig i ett bättre ljus än i hemlandet, så bör det förra icke få uppbära skul-

---

man kunde hafva rätt att vänta i en stad med NewYorks folkmängd och resurser, men dock på långt när icke motsvarande den målning Förf. gifvit oss deraf. En del af denna varfsträcka är också endast 3 år gamla. Under dessa år har man nemligen medelst fyllning utvidgat skeppsbrons tvenne gator nedanför dess fordna plats längs med Hudsonfloden. Planeringen fortfar ännu, och stenläggningen har ej än öfverallt blifvit fullbordad. Detta är orsaken hvarföre man härstädes ännu, vid fuktig och regnig väderlek, till en del finner platsen sådan som Förf. beskrifver den. Emellertid stå nu stora och präktiga hus, der den fordna hamnen var, och utan tvifvel skall inom några få år den fulländade nya hamnbyggnaden i snygghet och elegans täfla med dylika platser i hvilka europeiska städer som helst.

den. Många af dem sakna medel att vidare fortsätta resan. I så fall hjelpas de ofta af staden och af enskilda personer, hvilka mången gång till transportkompanierna betala de fattigares resekostnad [1]). Eller derest de qvarstanna i New York, och om de ega förmåga och vilja att arbeta, felas dem sällan tillfälle dertill. De i New York bosatte Europeer af handtverks- och arbetsklassen, med hvilka jag händelsevis sammanträffade, sade mig nästan alla, att de slogo sig bra ut, och många af dem hade likväl talrika familjer att underhålla.

Under min vistelse i New York erfor jag i sanning så ringa af umgängeslifvet derstädes, att jag föga derom kan yttra mig. I det *Boardinghouse*, der vi uppehöllo oss, och hvilket, som jag förut anmärkt, ingalunda hörde till de bästa, borde jag haft tillfälle att betrakta den stora råhet i seder och bristande lefnadsvett, som så många lägga Amerikanaren till last. Jag måste erkänna, att jag icke fann någon billig grund till en sådan klagan. Så väl af hvad jag der såg, som af hvad jag kan sluta af vårt umgänge under den långa resan till Vestern, tror jag ingalunda att Amerikanaren gifver någon annan nation efter i bildning och umgängeston. Vår ställning har gjort, att vi hittills endast kommit i beröring med hvad vi gerna kunna kalla de lägre samhällsklasserna; men det är just hos dem, som de nationella egenheterna mest uppenbara sig och träda i dagen. Jag kan icke neka till, att det hos dessa är mycket som stöter dem, hvilka i Europa varit vane vid helt andra förhållanden och vid ett annat umgängeslif. Men skulle vi finna oss mindre generade, om vi t. ex. i Sverige för en längre tid skulle lefva tillsammans med den lägre arbetande klassen, på samma fot med den och i en ställning med densamma jemngod? De Amerikanare, hvilkas uppförande vanligtvis såra den vid finare umgängesförhållanden vanda europeiska resanden, tillhöra för

1) Den medellösa arbetsklassen må dock i sina utvandringsplaner icke förlita sig på en dylik hjelpsamhet. Den kan icke räcka till åt alla. Och äfven om den på penningar utblottade utvandraren lyckas att i NewYork för sig och sin familj tigga sig till fri resa inåt Vestern; så må han derföre icke tro, att hans bekymmer hafva en ända. Med alla de fördelar Amerika erbjuder, så får man dock icke vänta, att det genast i ögonblicket skall gifva hus och hem och föda åt de många, som obetänksamt och utan alla tillgångar hasta dit öfver, troende att der stekta sparfvar straxt skola flyga dem i munnen.

det mesta denna klass. De visa sig ofta i det yttre ganska litet skiljande sig från de andra samhällsklasserna. Den lägre handtverkaren och arbetaren är ofta klädd så som man hos oss är van att se endast den så kallade herremannen. I hans sätt är en viss otvungenhet; han har en viss ledighet att uttrycka sig; han generar sig på intet sätt i ett sällskap, i hvilket han fått inträde, eller der han tror sig äga lika mycken rätt och talan, som andra, om än de äro öfver honom i stånd och vilkor. Jemlikheten jemnar allt, tänker han, och det gör den också i Europeens ögon, men på ett sätt, som ofta föranlåter denne till högst oriktiga omdömen. Han begär för mycket af den obildade klassen, som mången gång, jag medgifver det, uppträder med ett slags anspråk på att vara lika god som den bildade. Han glömmer att denna klass här motsvarar den lägre klassen i Europa, med hvilken den egentligen borde jemföras, i stället för att, som nu sker, den jemföres med de bättre, ja till och med de högre samhällsklasserna derstädes, på hvilken jemförelse den naturligtvis förlorar, då den deremot i förra fallet obestridligen skulle vinna. Den halfbildade klassen är naturligtvis här, så väl som i hvarje annat land, den, som i sitt sätt att uppföra sig mest stöter dem som göra anspråk på ett mera fulländadt decorum. Och denna klass utgör måhända pluraliteten i Amerika, då deremot ett ganska ringa antal kunna räknas till den verkligt obildade. Gränslinien dememellan är ofta, isynnerhet för Europeen, svår att uppdraga. De, som vi uti Europa skulle räkna till den lägre, obildade samhällsklassen, visa sig ofta här såsom tillhörande den halfbildade; och i stället för att göra rättvisa åt den i sjelfva verket högre ståndpunkt, på hvilken de ställt sig jemförelsevis med sina ståndsförvandter i andra länder, talar man om deras råhet och anstötlighet, såsom skulle de verkligen här tillhöra den högre och bildade klassen, hvilket ingalunda är förhållandet. Jag har allaredan tyckt mig finna, att oaktadt all jemlikhet i det yttre, offentliga lifvet, här existerar en ståndsskilnad, och dertill en, som i många afseenden är lika så skarp som hos oss; och det vore väl, om man i bedömandet af amerikanska nationens umgängessätt och manér, gåfve litet mera akt derpå, innan man, af den här rådande jemlikheten, tror sig berättigad att kunna skära alla öfver samma kam. Dessutom, hvad det anstötliga i Amerikanarens sätt

och manér angår, hvilket den europeiska resebeskrifvaren så ofta dels förlöjligar, dels framställer såsom bevis för nationens i allmänhet bristande lefnadsvett, så kan det visserligen mången gång såra den finare smakens och taktens fordringar, men det sårar aldrig sedligheten; det kan ofta vara plumpt, men det är aldrig oanständigt; det kan visserligen vara löjligt, men det är aldrig tölpigt; det kan visserligen komma en finare lady att rynka litet på näsan, men det tvingar henne icke att vända ryggen till eller att springa på dörren [1]).

Dock, det torde måhända vara för tidigt att göra reflexioner öfver dessa och dylika förhållanden. Jag har kanske ännu allt för litet betraktat dem på närmare håll. Men efter att hafva lefvat en vecka på ett af New Yorks *boardinghouses*, der dagligen omkring 20 gäster af ingalunda den högre samhällsklassen infunno sig till måltiderna, och dessemellan ofta höllo oss sällskap i samtalsrummet; efter att hafva rest omkring 1500 mil inåt landet, dels på en kanalbåt, om bord på hvilken sällskapet vanligtvis icke är det utvaldaste, och der en jemlikhet råder, som onekligen ibland faller sig litet besvärlig, dels på ångbåt i *Steerage* eller den för-ut varande andra underdäckssalongen, der man har tillfälle att ännu mer lära känna tonen och sederna hos den lägre och mindre förmögnare klassen: efter allt detta har jag dock trott mig kompetent att afgifva ofvanstående yttranden. På vårt *Boardinghouse* i New York fann jag aldrig någon gaffelservering till tändernas rengöring efter maten. Väl tyckte jag att herrarne ibland intogo en något alltför vårds-

---

1) Mitt umgängeslif i Amerika blef efter några år helt annat än det var i början. Jag vet icke, huruvida jag skall få tillfälle att försöka skildra detsamma, men till de tidigare intryck som förhållandena på mig gjorde, kan jag icke undgå att allaredan här bifoga den anmärkningen, att en sannare, trognare, bättre skildring i detta fall finnes icke, än den Fredrika Bremer har gjort i “Hemmen i den Nya Verlden.“ Hvad man än må säga emot åtskilliga detaljer i denna Förf. bref ifrån Amerika, och huru litet jag för min del eljest sympatiserar med henne i många af hennes omdömen och reflexioner, så måste jag dock erkänna, att af umgänget i detta land, af sjelfva lifvet derstädes, har hon gifvit en lika vacker som sann teckning. Med en långt mindre förmåga än hon, att uppfatta och framställa, men med en rikare erfarenhet för att rätt uppskatta och värdera det stora, ädla, goda och sannt bildade hos ett folk, som så ofta blifvit ett föremål för nyckfulla resebeskrifvares oriktiga omdömen, hänvisar jag till hennes bok, såsom skildrande det offentliga och enskilta lifvet i Förenta Staterna mera i öfverensstämmelse med verkliga förhållandet, än någon annan jag läst i detta ämne.

lös ställning på soffa och gungstol, men aldrig fann jag dem lägga fötterna upp på bordet eller fönsterposten. Förgäfves letade jag äfven en gång, då jag besökte en theater i *Niblos Garden*, efter några klackar hvilande på barrieren af loge-raden. Många sådana der på det hela obetydligheter, som resande före mig anmärkt och anfört, såsom karakteriserande seder och bruk i Amerika, måtte antingen hafva blifvit öfverdrifvet skildrade, eller ock med tiden gifvit rum för mera hyfsade fasoner. Uti skänkrum på värdshus, och i läsrum på hotellerna, som blott besökas af karlar, det är det likväl ingalunda ovanligt, att se dem sittande, eller, om man så vill, vräkande sig i en stol, med fötterna hvilande på karmen af en annan, och benen utsträckta mot höjden i en 120 graders vinkel. Men ställningen är icke obeqväm, och i karlsällskap vet jag icke hvarföre man skall låta genera sig, då deri egentligen icke är något stötande, och då man derigenom icke förorsakar andra något obehag.

Hvad jag deremot har funnit vara mera anstötligt, är herrarnes benägenhet att i allmänhet visa sig med betäckta hufvuden, der bruket hos oss fordrar hattens aftagande. I salongerna på kanal- och ångbåtar låter man i detta fall icke genera sig, om än fruntimmer äro närvarande; och äfven i enskilta hus och sällskaper händer det, att vid inträdet hatten någon gång lemnas alltför länge på hufvudet, och sättes för tidigt dit igen, när man aflägsnar sig. Detta händer emellertid aldrig i bättre och mera bildade kretsar, och kan så mycket mindre inträffa der, som vid ett besök eller en bjudning, hufvudbetäckningen, så väl som hvarje annan yttre beklädnad, lemnas i tamburen, och man icke, såsom det högst besynnerliga bruket hos oss fordrar, nödvändigt måste hafva hatten till hands vid helsning och afskedstagande.

Hvad jag i sammanhang härmed allaredan nu icke kan undgå att anmärka, såsom ett framstående drag hos Amerikanaren, är dess snygghet. Jag har ännu icke haft tillfälle att taga kännedom om förhållandena inom hus i de högre och mera förmögnare kretsarne, men kan sluta dertill af hvad jag redan funnit i de mera anspråkslösa bostäderna.

Man ockuperar icke här, såsom i Sverige, våningar, utan hus. Med undantag af de större på *Broadway* och femte och sjette Avenuerna, hvaraf många äro verkliga palatser, hafva de flesta hus en smal front åt gatan, sträckande sig

ofta i en betydlig längd ned emot den gränd, som, löpande paralelt med gatan, delar qvarteren i tvenne delar. I denna gränd hafva gårdarne sina bak- och inkörsportar. Utåt gatan åter är ingen annan port eller dörr, än den som leder in i förstugan, hvilken, äfven hos den mindre bemedlade klassen, likasom trapporna. ofta är mattbelagd. Genom denna dörr eller i dessa trappor transporteras aldrig diskämbar eller något dylikt. Köket har alltid en egen utgång åt gården, och hela huset har merändels genom en annan baktrappa kommunikation med densamma. På nedra botten af ett hus med två eller tre våningar äro familjens samtalsrum och matsal. Den öfre våningen begagnas till sofrum, som ofta äro ganska små, och, utom sängen, försedda med få eller så godt som inga möbler. Äfven i många förmögnare hus äro dessa sofrum icke stort större än en rymligare ångbåtshytt, och förefalla oss, som äro vana att begagna vår stora sängkammare äfven till sällskapsrum, nog otillräckliga. Men de äro fullkomligt tillräckliga för sitt ändamål, nemligen för hvilan och toiletten. De begagnas dessemellan aldrig. Att icke om dagarne uppehålla sig i samma rum som man tillbragt natten, är utan tvifvel i sanitärt afseende äfven en fördel. — En familj ockuperar ett hus med ett tillräckligt antal sådana små sofrum, alltefter behofvet. I dem insläppes aldrig någon främmande. Vid städningen om morgonen uppbäddas sängen tillreds för aftonen, och tjenstfolket har således, sedan téet är serveradt, stort ingenting att göra.

I vårt *boardinghouse*, och äfven i enklare bostäder, fann jag dessa sofrum med deras beqväma, välbäddade och med fina, hvita lakan försedda sängar, alltid utvisande den största snygghet och ordentlighet. Här bodde några familjer i tarfligare omständigheter, hvilka, utom en sådan sängkammare, äfven ockuperade ett annat rum af större omfång, som tjenade dem till deras enskilta förmak. *Parlourn* på nedra botten är gemensam för alla, och till den hafva närsomhelst så väl familjer, som på detta sätt äro inackorderade, som ock de andra gästerna tillträde.

Af unga, ogifta män voro för närvarande, utom C. och L., väl ett dussin i huset. Några af dem hade sina egna små rum; men flera, hvaribland äfven mina reskamrater, måste tillsammans med andra dela icke blott rum, utan äfven säng. Detta är ett obehag, som äfven i de större stä-

derna ofta händer den, som nödgas resa med hushållning, och som, på landet och i Vestern, något hvar ibland får utstå. Det händer icke sällan, att man sålunda ibland på resor kan både på ångbåt och värdshus få till sängkamrat en person, med hvilken man är helt och hållet obekant. Detta inträffar dock naturligtvis icke på de bättre och dyrare hotellerna i de östra staterna; men eljest har värden på sådana ställen företrädesvis försett sig med tvåmanssängar, och om man vill ockupera en af dem ensam, är det bäst att på förhand göra ackord derom.

Oaktadt obehaget af flera sofkamrater i samma rum, sade sig dock C. och I. hafva det rätt komfortabelt. I deras rum, liksom i alla de öfriga sängrummen, voro vattenledningsrör. Vid vridningen af en kran ofvanför tvättställningen, erhölls så mycket vatten man behöfde för drickesbehof och tvättning, och genom att borttaga en propp i botten af porcelainstvättfatet, afleddes det begagnade vattnet. Obehaget för flera personer att begagna ett gemensamt tvättfat, förminskades sålunda genom lättheten att skölja detsamma. Obehaget deremot af att nödgas begagna gemensam handduk, kunde icke gerna hjelpas på annat sätt, än derigenom att man höll sig en egen. Men med allt detta afgåfvo C. och I. fördelaktiga yttranden om de andra gästernas anständighet och snygghet. Några af dem tillhörde den bättre arbetande klassen; men aldrig sågo vi dem vid bordet annat än med skjortor lika rena och vältvättade som de sjelfva voro om sina händer. Det värsta hos denna klass Amerikanare är onekligen den allmänna, högtdrifna tobakstuggningen och dermed åtföljande spottningen. Olyckliga de mattor i ett *boardinghouse* på hvilka man ej placerat en och annan spottlåda, och är herrarnes sofrum, såsom här var förhållandet, ej belagdt med mattor, hvilka eljest vinter och sommar brukas i alla bättre hus, så är golfvets marmorering på intet vis treflig.

Köket, som min hustru och Christine fingo tillfälle att taga i ögnasigte, beskrefs af dem såsom mera liknande ett annat vanligt boningsrum än ett kök. Här var icke den hos oss brukliga, förfärligt stora murade köksspisen, omgifven af vattensåar, ämbar etc., utan en nätt, flyttbar jernspis, som alltid väl blankad och polerad utgjorde snarare en prydnad än en missprydnad i rummet, och kring hvilken fru och

mamseller kunde röra sig, aflyfta pannor och kittlar, utan att de klädningar, i hvilka de i nästa ögonblick kunde visa sig för hvilket sällskap som helst i *parlourn*, på något sätt fläckades eller nedsmutsades. Här syntes inga andra kökskärl än de som för tillfället begagnades, och som på jernspisen intogo sina behöriga platser. Dessemellan äro de, i stället för att de hos oss pryda väggar och hyllor, undansatte i ett uti rummets ena hörn varande kontor. Spisen är då betäckt af några flata pannor eller plåtar, och det är knappt någonting som utvisar att man är i ett kök. Den öfriga möbleringen har just ingenting, som påminner derom. Der står ett bord, vid hvilket man gerna kan sätta sig ner och skrifva ett bref, utan att riskera en flottfläck på postpapperet, och omkring väggarne stå, utom ett par skåp, några målade trästolar, (så kallade *Windsor chairs)* på hvilka man tryggt kan sätta sig ner, utan att komma i beröring med några disktrasor. En del af den ena väggen upptages af en mindre soffa, dock icke en liggsoffa, en möbel, som jag tror vara helt och hållet okänd i Amerika, likasom den i våra svenska kök brukliga så kallade fållbänken, hvilkens grannskap med matlagningen och dess apparater väl icke är så tjenlig. Köket är icke här tjenstfolkets sängkammare utan deras *parlour*. En trappa upp hafva de sitt (eller sina) sofrum, med hvilket köket har kommunikation genom en trappgång, som, med sin dörr särskilt afstängd ifrån köket, bildar en af dess väggar, bakom hvilken och under trappan är ett kontor, tjenande till förvaringsrum för hvarjehanda köksredskap eller för det under dagen nödvändiga kol- eller vedförrådet. I ena hörnet är ett bord, hvars öfre del, i stället för en vanlig flat skifva, utgöres af ett ungefär 2 tums djupt större zinkbeslaget fat, och hvars nedre del är omgifvet af en kattunsgardin, som döljer hvad som hörer till disk- och tvättningsapparaten. Ofvanför det 2 à 3 fot långa zinkfatet framskjuta ifrån väggen ett par kranar, ur hvilka man, när man behagar, tappar en för köksdepartementet nödvändig qvantitet af vatten. I de hus som äro försedde med värminrättning, genom hvilken i så fall vanligen ledes ett af vattenrören, kan man sålunda hvad timma som helst på dagen ur en af dessa kranar erhålla äfven varmt, ofta kokhett vatten, som vid många tillfällen gör köksspisens särskilda eldning öfverflödig. I ett annat hörn af rummet står, hvad som till utseendet

tyckes vara ett litet skåp, men som i sjelfva verket är en iskällare, d. v. s. en så kallad *refrigerator*, hvari förvaras den större eller mindre qvantitet is, som är nödvändig för dagens behof, och som hvarje morgon vid solens uppgång iskompaniernas vagnar leverera vid porten af huset. Detta skåp har dubbla väggar och bottnar, innanför beslagna med zink. Mellanrummen äro fyllda med väl sammanpackade kol. Så vida det är väl gjordt, och dess dörrar icke lemnas öppna längre än nödvändigt är, kan man der förvara isen från det ena dygnet till det andra, och på sä sätt i äfven starkare sommarhetta konservera smör, grädda och andra för det dagliga behofvet nödvändiga matvaror och tillagade rätter. L. och Chr. kunde icke nog prisa det trefliga köket, det enkla men ändamålsenliga uti hela dess inrättning, och det lätta, bråklösa sätt hvarpå måltiderna tillagades, så olika allt det slammer och stök, hvilket vanligtvis förnimmes från ett svenskt kök, ur hvilket man har att bespisa mer än 30 dagliga gäster.

Efter att så omständligt hafva beskrifvit köket, borde jag måhända äfven egna några ord åt de rätter, som derifrån dagligen serverades oss. Men jag förstår bättre att förtära det goda hvarmed jag undfägnas, än att beskrifva det, och jag får väl tillfälle att om den enklare amerikanska hushållningen, som tyckes vara temmeligen enahanda öfverallt, kanske framdeles säga några ord. Här är blott meningen att, med den erfarenhet jag hittills haft af amerikanska skick och seder, antyda en snygghet och ordning, som jag icke kan undgå att anmärka, såsom betydligt afvikande från hvad Hr Hauswolff och så många andra resebeskrifvare derom veta att berätta. Detta var nu ett af de simplare *Boardinghouses* i New York; men allt ifrån sjelfva bordsduken till hvad som derpå framsattes, utvisade en renlighet, fullt jemnförlig med, om ej till och med öfverträffande den på de bättre värdshusen i Sverige. Serveter voro dock något som här icke begagnades, och jag har hört sägas, att de äfven på mera eleganta ställen anses såsom en öfverflödig lyxartikel. Uppassningen skedde här, såsom på alla *Boardinghouses* och hoteller, äfvensom om bord på kanal- och ångbåtar, uteslutande af yngre manfolk. De äro vanligen klädda i hvita, fina jackor af kamrick eller något annat bomullstyg. Äfven på detta tarfliga ställe, der sonen i huset

sjelf passade upp vid bordet, och dessutom vid ett sidobord fungerade som förskärare, visade han sig hvarje dag i ren, nytvättad hvit jacka och vest, och med ett förkläde, i hvilket ett ungt fruntimmer gerna kunde hafva inknutit sin finaste balklädning.

Den teckning jag nu gifvit måste likväl betraktas mera såsom en skildring af det intryck, som här rådande förhållanden, för så vidt jag kommit i beröring med dem, gjort på mig sjelf, än såsom till alla delar sannt karakteriserande dessa förhållanden, hvarom jag naturligtvis ännu icke har kunnat förvärfva fullständig kännedom. Att denna teckning har sin skarpa motsats, kan icke nekas. I en så stor stad som New York är det naturligt, att vid sidan af välstånd och snygghet, äfven skall finnas fattigdom, uselhet och osnygghet. Den rika staden företer i detta sednare afseende onekligen de mest förfärliga taflor; men frågan är om dessa skola framdragas, såsom åskådliggörande det verkliga och öfvervägande tillståndet, eller om de ej snarare kunna ställas i skuggan af ett mera framstående, och i ögonen fallande bättre. Af hvad jag hittils sett, är jag böjd att tro det sednare. Vill man samla materialier för en beskrifning om New York, tror jag man kommer sanningen och de verkliga förhållanden närmast genom att uppehålla sig mera på *Broadway*, än i trakten af de så kallade "*Five points*" 1).

1) Ett distrikt i NewYork, så kalladt af fem smala, smutsiga och illa bygda gator, sammanstötande vid ett mindre torg, icke särdeles långt från East River's vidsträckta hamnbrygga. Det var fordom, och torde ännu till en del vara ett tillhåll för tjufvar och mördare, och ett hemvist för alla laster i de mest oblyga och hemska skepnader. För några år sedan stod der en större byggnad, kallad *The Brewery*, som var ett riktigt näste för brott och liderlighet. I denna trakt var man knappast om dagen säker för sitt lif och sin börs, och olycklig den vandrare, som i mörkret dit förvillade sig. Stället har nu sedan 1856 undergått en stor förändring. Den ofvannämnde byggnaden är till en del nedrifven, till en del ombygd, och inrättad till skola och arbetsinrättningar. Ett välgörenhetssällskap, hvaribland många bättre och aktningsvärda fruntimmer, hafva icke blott genom penningebidrag, utan äfven genom personlig verksamhet, sökt att förbättra tillståndet i dessa eländets boningar, afhjelpa fattigdomen och rädda lastens olyckliga offer. Deras bemödanden hafva allaredan välsignats med en framgång, som man knappast kunde vänta sig. *The five points* är nu en missions-station; ett Herrans tempel är nu uppbygdt på ruinerna af lastens, och churuväl ännu i skuggan deraf brottet och osedligheten fira sina nattliga orgier, så bära dock de talrikt besökta bönestunderna derinne vittne om manget ångerfullt Magdalenahjerta och mången botfärdig röfvares suckan efter försoningens nåd. En jemförelse af tillståndet i detta distrikt, då jag första gången besökte NewYork,

För att måla seder och bruk i Amerika, och grunddragen i den amerikanska folk-karakteren, skall man ovilkorligen lyckas bättre, om man lånar konstnärens välrifna färger och pallet, än om man, som mången har gjort, nöjer sig med plankstrykarens borste för att göra ett sudd af alltihop. Det gifves skuggpartier, det är sannt, och jag skall visst icke underlåta att, då så fordras, så godt jag kan begagna mig af de mörka färger, som äro nödvändiga för att rätt återgifva dem.

För öfrigt erkänner jag, att jag ingalunda tror, det jag i längden skulle finna något särdeles behag i den stora staden New York. Den krämare-anda, som man tillskrifver Amerikanaren i allmänhet, uppenbarar sig här måhända mera än annorstädes. Men månne den derföre skall utgöra ett så framstående och allt annat öfvervägande drag hos detta folk? Vi lefva i industriens tid, och Amerikanaren är kanske mer än någon annan nation en representant af sitt tidehvarf. Han vill gerna förtjena pengar; men det vill Svensken och Europeen i allmänhet icke mindre. Skillnaden är, att Amerikanaren förstår sig bättre än någon annan på att förtjena dem. Kanske betjenar han sig för detta ändamål icke alltid af de bästa medel; men månne väl andra skulle uraktlåta att göra detsamma, om de voro lika fiffiga som han att kunna utfundera dem, och egde hans förmåga att vända allt till sin fördel? Amerikanaren är mera en spekulant än egentligen en träl i Mammons tjenst. Han är rik, och såsom sådan veta vi nog, hvad som är svårare för honom, än för en kamel att gå genom ett nålsöga. Men hvad som är svårt, är dock icke omöjligt. Med sin rikedom bidrager han i allmänhet frikostigt till goda och för hans land gagneliga företag. I hans spekulationer på egen vinst och förkofran ingår oftast äfven tanken att kunna upphjelpa och förbättra det samhälle, i hvilket han lefver. Han rufvar icke öfver sitt samlade guld; han håller icke på sin förmögenhet. Han är i allmänhet ingen god hushållare. Han är penningelysten,

---

med hvad det nu är, framställer ett af de mest talande bevis för, huru nästan utan de offentliga myndigheternas medverkan, blott genom den anda och den vilja, som göra sig gällande i det enskilta lifvet och genom den verksamhet som derifrån utgår, det godas frukter uppväxa ur en samhälls-jordmån, som, med allt sitt ogräs, dock inbringar skördar, för tid och evighet lika om ej mer välsignelserika än de som inbergas under de europeiska samfunds- och samhällsförfattningarne.

men icke snål, icke girig. De flesta universiteter och öfriga undervisningsverk, fattigvårdsanstalter samt hundratals andra för samhället nyttiga inrättningar, underhållas genom enskilta, helt och hållet frivilliga bidrag, till hvilka den amerikanska handlanden är den största kontribuenten. Kanaler, jernvägar m. m., allt sådant företages, och det ofta nog med utsigt på en ganska ringa procent på de nedlagda kapitalerna, af några i bolag förenade individer, hvilkas samlade förmögenhet sålunda tjenar det allmänna till fromma. För sådana ändamål får man förlåta en stundom nog långt gången vinningslystnad.

Utom detta begär efter den allsmäktiga dollarn, har man äfven som ett nationalfel hos Amerikanaren anmärkt hans benägenhet för skryt och öfvermod. Det är icke utan att denna anmärkning är rättvis. Med förkärlek älskar han sitt land, och kan icke sluta sitt öga till för de fördelar, hvarmed det är välsignadt framför hvarje annat land i verlden. I dess omätliga resurser och i dess framåtskridande välstånd, ser han att inga omständigheter någonsin kunna förhindra det från att blifva ett stort och mäktigt herravälde, som måhända i en icke aflägsen framtid skall ega en afgörande röst i andra länders och staters internationella förhållanden och rådslag. Utom de Atlantiska Staterna med en kuststräckning af ungefär 8000 mil, inberäknadt öar, vikar o. s. v., med en areal af en million qvadratmil, vattnad af oräkneliga floder och strömmar, och med en på hvarjehanda produkter och alster rik och fruktbärande jordmån, har ett nytt välde, liksom genom ett trollslag, sprungit upp i vestern, sträckande sig ända till Stilla hafvets stränder, med en kuststräckning af öfver 4500 mil, och en areal af ungefär 2 millioner qvadratmil, och mer än 50,000 mil i segelbara floder och sjöar, den så kallade Mississippidalen, och den ofantliga landsträckan på andra sidan Klippbergen; ett välde, vida öfverträffande de östra staterna i jordens fruktbarhet, och med en nästan outtömlig rikedom på alla slags metaller. Hela detta vidsträckta territorium, utgörande hvad som fått namn af Nord-Amerikas förenade stater, består i hela dess omfång af en areal af 3,260,000 qv. mil, och bebos af ett folk, fritt som den luft det andas, ett arbetsamt, kraftfullt och företagsamt folk, tappert och utrustadt med alla de egenskaper, som utgöra elementerna för en na-

tions storhet och välstånd, och ur hvilka utvecklat sig de politiska och sociala institutioner, som, hittils ensamma i sitt slag i menniskoslägtets historia, hafva ådragit sig verldens beundran. Med allt detta få vi icke hos en på det hela taget ung nation, vaknande till medvetande om egen kraft och styrka, alltför strängt tadla om ungdomsblodet kokar öfver, och om, hos enskilda medlemmar deraf, stundom röjer sig en slags trotsig egenkärlek i förening med en ofördragsam fosterlandskänsla och en viss, att jag så må säga, odräglig medborgerlighet hos de mindre bildade klasserna, hvilka i känslan af sitt eget lands fördelar, och till en stor del okunniga om andra länder, knappast vilja medgifva att dessa ega något som med de förra kunna jemföras, ännu mindre framför dem hafva något företräde. I stället för *afunden* hos andra nationer, har detta fel, om man så vill kalla det, blifvit Amerikanarens lott. Under de stormar, som skaka och uppröra den gamla verldens samhällen, ser han inom sitt eget frihetens och den ofjettrade, i alla riktningar utgående industriella verksamhetens goda resultater, hvilka han anser omöjliga att vinna under andra förhållanden. Och om jag också icke vill disputera honom detta, så kan jag likväl icke neka, att hans i följd häraf närda sjelfbelåtenhet ofta på ett högst löjligt sätt yttrar sig i saker af mindre vigt och betydenhet. I detta hänseende har jag funnit många pikanta sanningar i t. ex. de Hauswolffska och Trollopeska teckningarna. Men med allt detta tror jag mig kunna förklara dem öfverdrifna, lemnande ett alldeles falskt intryck af förhållandena i den Nord-Amerikanska republiken.

Men det är tid att sluta dessa betraktelser, föranlåtna till en stor del af den lektyr jag medhaft under resan, och af en liflig önskan, att allaredan i början af min berättelse vederlägga sådana uppgifter som t. ex. de, med hvilka Herr von Hauswolff trakterat den svenska allmänheten. Måtte likväl icke en vidsträcktare och mera pröfvad erfarenhet komma mig att ändra öfvertygelse! I så fall skall jag, heldre än att afvika från sanningen, göra mig skyldig till en motsägelse.

Hvad som i New York verkligen förefaller något hemskt, innan man hinner vänja sig dervid, är de oupphörliga elds-

vådorna. Nästan hvarje dag är elden lös någorstädes, och ingen natt går förbi utan att man hör brandsignaler, hvilka icke sällan tillkännagifva att eld brutit ut på två eller tre olika ställen i staden. Men om det icke brinner i närmsta knut eller eljest några särdeles omständigheter tyckas blottställa det hus, man bebor, så tages saken lugnt, och man låter eldsläcknings-kårerna sköta hvad som är deras göromål och ingen annans. Jag vet sannerligen icke hvad jag skall beundra mest Amerikanarnes flegmatiska likgiltighet vid dylika tillfällen, eller deras utmärkta eldsläkningsanstalter.

"När elden kommer lös i natt," sade C. till mig en dag, "så skola vi gå ut och se derpå." Det var som att besluta sig till att gå på teatern, för att se en pjes, som man enligt affischerna kunde med säkerhet påräkna skulle komma att gifvas. Och vi behöfde icke heller sitta länge uppe på aftonen, för att vänta på representationen. Utkomne på gatan, sågo vi lågorna endast några få qvarter ifrån det hus, vi bebodde. Det var ett stort fyra våningars tegelhus, och elden hade utbrutit i nedra våningen, bestående af flera salubodar med deras tillhöriga varulager, hvaribland måtte hafva varit åtskilliga lätt antändbara saker, ty elden spridde sig med en förfärlig hastighet äfven till de öfre våningarne, ifrån hvilkas fönster ringlande flammor med ett vackert sken upplyste hela trakten i grannskapet.

Husen hafva nästan aldrig här, såsom i Sverige, riktiga trossbottnar, utan endast ett tunnt trädvirke skiljer den ena våningen från den andra. Äfven i tegelhus, hvars murar merändels icke kunna skryta af någon särdeles tjocklek, har man ofta på den inre sidan af väggarne fästat en slags tunna läkter, på ungefär 3 fots afstånd ifrån hvarandra, mellan hvilka sedan glest fastspikas tunna, en tums breda spjälor, på hvilka rappningen anbringas. Detta gör, att om elden en gång kommer lös uti ett sådant hus, så står det ej länge på, förr än både väggar och mellanbottnar äro i ljusan laga. Är då sjelfva taket, såsom ofta händer, endast ett så kalladt *shingle* eller spåntak, så måste sprutorna tidigt infinna sig, för att ej huset skall totalt nedbrinna.

Det nu antända huset måtte hafva tillhört det mera brännbara slaget. Eldsläckningsmanskapet tycktes icke heller mycket bry sig om att försöka rädda det. Endast ett par sprutor sökte dämpa lågorna, medan de andra deremot ar-

betade på att frälsa de tätt närstående husen. Man arbetade med ett lugn och en ordning, som i all olycka verkligen var en glädje att åskåda. Strålförarne visade en nästan otrolig djerfhet. I det längsta bibehöllo de sin plats på de emot det brinnande huset uppresta brandstegarne, noga beräknande det ögonblick, då murarne voro färdige att instörta, hvilket slutligen skedde med ett förfärligt brak. En flod af vatten hvälfdes nu öfver den i ett tjockt rökmoln insvepta grushögen, och elden var släckt.

Under tiden hade vi tillfälle att på nära håll betrakta brandredskapen, hvilken var af en ovanlig nätthet och elegans. Allt var så prydligt och poleradt, att man skulle tro hela sprutan, med dess förgylda ornamenter, oljefärgstaflor och blanka messingspelare, vara mer beräknad för ögat än för sjelfva nyttan[1]). Äfven i brandkårernas utrustning och ekipering röjer sig merändels denna benägenhet för yttre prål och prakt, hvilken i Amerika så ofta på ett besynnerligt sätt är blandad med den republikanska enkelheten. De hafva sina särskilda uniformer, hvilka dock mindre begagnas vid sjelfva eldsvådorna, än vid parader, baler och andra högtidligheter.

Dessa frivilliga brandkompanier äro ofta ganska mäktiga korporationer och icke utan inflytande i samhället. I visst afseende kunna de äfven betraktas som en slags garnisons-trupper, hvilka rycka ut, äfven då andra oordningar äro på färde, än de, som åstadkommas af eldsvådor. Skada blott, att de sjelfva ganska ofta äro orsaken till dylika oordningar, och någon gång till verkliga upplopp; hvadan man på många ställen blifvit betänkt på att helt och hållet upplösa dem. I många städer tillhöra äfven de mest ansedda och aktade män dessa kompanier; men i andra åter bestå de till större

---

1) Nu mera har man sprutor, som drifvas med ångkraft. Jag har sett en sådan, ifrån hvilken, om man så vill, kan ledas sex slangar, att operera på olika ställen vid branden, hvar och en af dem gifvande en vattenstråle, i kraft och massa jemngod med den, som gifves af våra större stads-sprutor. Om man så vill, kunna alla dessa slangar förenas i en enda, ur hvilken då framstörtar en vattenflod med en kraft, nära nog tillräcklig att öfverändakasta de ofta i brådska och med icke särdeles stor omsorg och soliditet uppförda tegelhusen i de nya städerna i Vestern. Dessa sprutor äro alltid försedda med en tillräcklig qvantitet vatten, kol och tändved, så att, vid första signal till eldsvåda, den vakthafvande af brandkåren genast kastar en svafvelsticka i ugnen, och under det sprutan med skyndsamhet drages till elden, utvecklas en ångkraft, tillräcklig att genast sätta maskineriet i rörelse.

delen af slagskämpar och en mängd unge män, hvilka, med all sin raskhet och tilltagsenhet vid eldsvådor, dessemellan äro oroliga sällar och förorsaka mycken förargelse. — Hvarje spruta och kompani har sin förman och andra embetsmän, hvilka medlemmarne sjelfva utvälja på viss tid; men alla stå de dock under Stads-mayorn's kommando och under en öfver-brandmästare *(chief-engineer)*, som till sitt biträde har en eller flere assistenter, hvilka samtlige af folket väljas och förordnas vid de årliga valen af kommunala embetsmän. Icke sällan får man se dessa personer utdelande sina order genom stora, dyrbara och konstmessigt arbetade silfver-ropare, hvilka för mera utmärkta bedrifter blifvit antingen dem sjelfve eller kompaniet förärade.

Det enda vid eldsläckningsarbetet, hvartill ibland fordras och begagnas extra biträde, är pumpningen. Hvar och en kringstående är enligt lag tvungen att biträda dervid, om han dertill uppfordras af förmän eller brandmästare. Äfven vi måste betala vår nyfikenhet med en god stunds ganska påkostande armrörelse.

Nästa dag på förmiddagen hade vi nöjet att åskåda, jag vill just icke säga en ny eldsvåda, men en ny eldsläckning; och den ordning, med hvilken allt tillgår, och de likaså prydliga som ändamålsenliga eldsläckningsanstalterna, äro verkligen ett nöje att åse. Här var ett förfärligt buller och tumult, och en större samling åskådare än den föregående natten; men i öfrigt gick allt sin jemna, lugna gång. De förbigående stannade måhända ett par ögonblick, för att betrakta lågorna och beräkna huru vidt elden möjligen skulle komma att gripa omkring sig; men fortsatte straxt sin väg fram för att sköta sina affärer, lika obekymrade som om ingenting passerat. Midt öfver gatan, som var en af de större, lågo sprutslangarne, hvilka likväl icke utgjorde något hinder för ekipager och omnibusar att passera fram och åter, under det att från de nedfällda vagnsfönstren ett och annat hufvud sågs titta sig omkring, sägande helt trankilt: *I guess, here is a fire.*

Denna gång hade elden utbrutit i någon af de öfre etagerna i ett flera våningar högt tegelhus. Det måtte hafva varit bygdt med mera soliditet, än det, som vi nyligen sågo blifva lågornas rof; ty oaktadt elden hade gripit vidt omkring sig i en af de öfre våningarne, sågo vi i huset bredvid en

köpman och ett par af hans kontorister helt obekymrade sitta vid sina pulpeter, skötande som vanligt sina göromål, utan att göra mine af någon flyttning. Måhända var det dock icke värre, än att man i hast, om så fordrades, kunde transportera både kontor och kassakista på fickan.

KAPITLET IV.

Transport-kompanier. — Afsked af skeppet Minnet. — Afresa från New-York. — En natt på Hudsonfloden. — Kanalbåtar. — Albany. — En misslyckad handels-spekulation. — Första natten på kanalbåten. — Schenectady. — Uppträde om bord.

Efter att till vår tillfredsställelse hafva betraktat New-York, åtminstone utvändigt, kände vi en viss trötthet af att länge på detta sätt vara på resande fot. Här var visserligen mycket, hvarom jag önskade taga närmare kännedom; men dertill fordrades först och främst en förtrognare bekantskap med engelska språket, än den jag för närvarande egde, och derjemte en bättre utrustad reskassa. Dessutom var ju ändamålet med vår resa icke att bese New-York och dess märkvärdigheter, utan att söka oss ett hem i Vestern.

För att kunna begifva oss dit, hade vi att underhandla med en egen klass menniskor, hvilka i allmänhet icke gifva den nyss anlände främlingen det bästa begrepp om folket i Amerika. Jag menar transport-kompanierna och synnerligast deras agenter. Knappast kommer ett fartyg med emigranter på New-Yorks redd, förr än en mängd af dessa personer, så kallade *runners*, infinna sig, och på det mest tjenstvilliga sätt, med de mest lockande förespeglingar om beqvämligheter på resan och allahanda fördelar, söka att öfvertala utvandraren att begagna sig af deras linier, såsom hvar och en den bästa och billigaste. I dessa kompaniers tjenst stå vanligen Tyskar och andre utlänningar, hvilka egentligen äro de, som mest söka att lura den oerfarne utvandraren. Mångfaldiga äro de bedrägerier, för hvilka denne nu är utsatt, och tusende äro de utvägar, genom hvilka man söker att rikta sig på hans bekostnad. Agenterne äro ofta

sjelfgjorde agenter; äfven kompanierna äro ofta icke annat än bolag på papperet, och icke sällan inträffar det, att om utvandraren ej iakttager den största försigtighet, han torde komma att betala sin resa till Vestern två gånger. Man omringar honom på alla håll. Om man hos honom märker en viss varsamhet, och att han drar sig tillbaka från dem, som med mera framfusighet tränga honom in på lifvet, så antar man en mine, som vore man helt och hållet likgiltig för hvad emigranten ämnar besluta och hvem han tänker betjena sig af; men derunder inlåter man sig småningom och oförmärkt i samtal med honom, söker utleta hans afsigter, och framställer liksom af en händelse förhållanden, som äro ämnade att låta honom veta, det han med den sig insinuerande personen och genom honom lättast kan få sina affärer afgjorda. Samtalet vändes då mången gång äfven på likgiltiga ämnen, som alldeles icke tyckas höra till saken; men just då är det skäl att vara på sin vakt. Amerikanaren är i allmänhet en god hushållare med tiden, och dessa personer skulle ej gifva sig ro att prata bort de dyrbara ögonblicken, om de ej med detsamma sökte att fundera ut någon möjlighet att befrämja egen fördel.

Huru gerna jag än vill ställa Amerikanaren i ett fördelaktigare ljus, än det, hvari de flesta af våra resebeskrifvare framställa honom; så får det dock icke ske på rättvisans och sanningens bekostnad. Transport-kompanier, landförsäljare — ty äfven sådana infinna sig på New-Yorks hamnbryggor och utbjuda till salu jordstycken, hvilka man sedan icke har så godt att få reda på — och deras agenter, äro, det måste jag bekänna, ett slags folk, som, ju mindre man får med dem att göra, desto bättre. Emellertid kan den emigrant, som är stadd på vägen till de vestra staterna, icke undgå att komma i beröring med de förstnämnde, och han må då se sig för, att han icke låter förföra sig af de stundom ända till ytterlighet låga pris, för hvilka man säger sig vilja fortskaffa honom och hans saker, men hvarför man nog vet, att sedan på ett eller annat sätt hålla sig skadeslös. Antingen gäller den biljett, man gifver honom, icke längre än till Albany eller Buffalo, ehuru ackordet är uppgjordt för hela vägen öfver de stora insjöarne fram till Milwaukie eller Chicago, eller ock vet man att under resan, vid ombyte af kanal- och ångbåtar, upptäcka något misstag, till följd hvar-

af emigranten får lof att erlägga en ytterligare afgift, såsom för öfvervigt af saker, eller något dylikt, och hvilka fordringar han måste efterkomma, hellre än att, uppehållen på en alldeles främmande ort, blottställa sig för ännu större omkostnader [1]).

Vi uppgjorde slutligen ackord med ett sådant transportkompani, som förband sig att fortskaffa oss ända till Chicago för 12 dollars person. Det var i sanning, som man säger, ett

---

1) Nu mera hafva landets och städernas auktoriteter vidtagit de mest berömliga åtgärder för att skydda emigranterne för knep och bedrägerier, så att om dessa nu låta lura sig, hafva de att skylla sig sjelfve. För det första stå transport-kompanierna under en strängare uppsigt. De ställas till ansvar för det minsta bedrägliga förhållande och dömas att betala all den ersättning, hvartill utvandraren i så fall kan vara berättigad. Deras *runners* eller agenter äro nu i sjelfva verket också en slags offentlige tjenstemän, lydande under den *bureau*, som är inrättad enkom för att taga befattning med allt, hvad som står i sammanhang med utvandringen, underrätta sig om de ankommande främlingarnes behof och reseplaner, söka af hjelpa de förra och biträda dem i de sednare. Allt detta sker under den noggrannaste kontroll, så att nu mera utvandraren icke gerna kan blifva lidande, äfven om han på stället icke har någon enda bekant eller vän, med hvilken han kan rådgöra. Vid emigrantskeppens ankomst är hvarje annan, än dessa ansvarsskyldige agenter, som stå under *the State Emigrations Comissioner's* uppsigt, vid laga straff förbjuden att gå om bord och underhandla med passagerarne. Emigrant-kommissarierna sjelfva innfinna sig, för att efterfråga helsotillståndet ibland utvandrarne. De sjuke föras till hospitalerna, der all möjlig vård och skötsel gifvas dem, till dess de åter äro i stånd att fortsätta resan. De andra kunna, om de så önska, få tillsvidare inqvartera sig i den så kallade *Castle Garden*, fordom ett kastell, men sedan användt såsom en rymlig lokal för hvarjehanda offentliga nöjen och sammankomster, och till förfriskningsställe för promenerande i den väl anlagda, omgifvande parken. Hela denna lokal är nu upplåten till Emigranternas disposition, der de kunna vara förvissade om ett godt bemötande, och der de icke äro utsatte för några prejerier. De inqvartera sig dock oftast på de vanliga emigrant-värdshusen och *boardinghouses* i staden, hvilkas värdar likväl nu mera icke ega rättighet att lägga embargo på någon emigrants bagage såsom betalning för den skuld, hvilken denne möjligen kan hafva åsamkat sig, — ett medel, som ofta förut begagnades endast såsom en förevändning att plundra utvandrarne, hvilka någon gång i sin landstignings-glädje bestodo och åtnjöto traktamenter, dem de sedan, komne till besinning, dyrt fingo umgälla. Naturligtvis äro alla dessa de offentliga myndigheternas åtgärder att skydda utvandraren och vara honom behjelplig i hans mången gång nödställda belägenhet, då han först anländer till ett för honom alldeles främmande land, med hvars språk han måhända är helt och hållet obekant, otillräckliga att i hvarje enskildt fall afhjelpa nöden och bistå i all den förlägenhet, hvari så många obetänksamt hafva störtat sig. Vi behöfva härvid blott tänka på den ofantliga mängd menniskor, som under de sednare åren från Europa utvandrat till Förenta Staterna, och af hvilka de flesta hafva ringa eller inga tillgångar, då de der landstiga. År 1852 t. ex. belöpte sig utvandringen till 398,470, hvaraf ensamt i New York landade 304,879.

sjungande pris. Att för 48 Rdr svenskt få tillryggalägga en sträcka af ungefär 250 svenska mil! Agenten förde oss om bord på den ångbåt, som om ett par dagar skulle föra oss till Albany. Han visade oss den högst smakfullt inredda och prydliga salongen, i hvilken vi skulle få färdas denna del af resan, förtigande likväl, att ifrån Albany hade vi att vänta oss helt andra beqvämligheter. Men för detta låga pris kunde vi också icke göra räkning på att å insjöarne få första kajutplats, med hvilken alltid för samma betalning följer vivre om bord. Vi hade emellertid vårt nöje af att låta honom, såsom till lockmat för oss, utpeka alla taflor, trymåer, förgyllningar, soffor och fåtöljer, som prydde den rymliga salongen i den ångbåt, om bord på hvilken vi ganska väl visste, att vi ej skulle tillbringa mer än 10 à 12 timmar, och således en ganska kort tid njuta af all denna herrlighet. För våra saker, hette det, skulle vi ej betala någon öfvervigt. Brodell bad oss likväl alldeles icke bygga härpå, utan vore det ganska säkert, att Erie-kanalbolaget och ångbåtarne på sjöarne kommo i detta fall att stå på sin rätt. Vi fingo också sedermera erfara det. Emellertid ansåg vår vän Brodell priset under alla omständigheter ganska billigt, ja, så billigt, att det kom honom att misstänka, det nämnde transportkompani aldrig skulle kunna uppfylla den med oss ingångna öfverenskommelsen. Han förutsåg att med de biljetter, vi erhöllo, hinder skulle någonstädes möta för fortsättningen af resan; och för att om möjligt i den händelsen förskaffa oss ersättning, lät han agenten i sina böcker qvittera den summa, denne af oss bekommit, emot förbindelse att fortskaffa oss till Chicago — ett försigtighetsmått som sedermera befanns vara ganska nödvändigt.

Vi besökte ännu en gång skeppet Minnet, som, oaktadt den långvariga resan, likväl genom kaptenens oss visade godhet, och besättningens villighet och uppmärksamhet emot oss, hade blifvit oss ett verkligen kärt minne. I en utländsk hamn har man en slags förkärlek för det fartyg, på hvilket man lemnat hemmets strand; det är liksom en brygga mellan denna och den främmande stranden; och isynnerhet efter en längre sjöresa, är det nästan som stode man i ett förtroligt familjeförhållande till hela besättningen. Under vår vistelse i NewYork gjorde vi dagligen ett besök om bord, utan att så noga veta hvarföre. Det var icke utan rörelse

som vi nu sade besättningen vårt farväl, d. v. s. de få af dem, som ännu voro qvar, ty de fleste hade allaredan, såsom så ofta sker i de amerikanska hamnarne, rymt, för att i Förenta Staternas handelsflotta tjena för bättre kost och sold. Vi förnummo sedermera att af hela besättningen slutligen blott en enda man stod åter. Att söka reklamera rymmarne tjenar till intet. En kapten har under sådana omständigheter ingenting annat att göra, än att rafsa ihop en ny besättning af alla färger och tungomål.

Den 17 September sent på aftonen gingo vi om bord på ångbåten Rochester, en af dessa fartyg, särskildt bygda för trafiken på de stora floderna, om hvilka Arfwedson i sin trogna och af inga fördomar dikterade beskrifning om Amerika säger, att "ingenting kan öfverträffa dem i prakt, och att de, som vi hafva i Europa, äro lika mycket efter dessa i storlek och prydlighet, som en Roslagsskuta, jemförd med ett Gefleskepp."

Jag kunde likväl denna gång icke egna någon särdeles uppmärksamhet hvarken åt det gigantiska maskineriet, eller åt den smakfulla och dyrbara möbleringen i kajutorna. Så länge jag lefver, glömmer jag aldrig denna natt på Hudsonfloden, hvars herrliga stränder mörker och dimma gjorde det omöjligt för oss att betrakta. Ett hällande regn tvingade oss dessutom snart att hålla oss under däck. Höst-stormen hven omkring de stora skorstenarne, ur hvilka uppstego tjocka, hvirflande rökmassor, som för mina ögon hade något hemskt och hotande. Våra många kistor och koffertar hade kastats än hit och än dit, så att det föreföll mig som en särdeles underlig skickelse, om vi i detta hvimmel och i dessa pyramider af uppstapladt frakt- och passageraregods någonsin skulle få reda på dem igen och icke få dem bortbytta. Vi försökte att i detta kaos leta oss till en skymt af åtminstone några af våra effekter, för att veta hvar vi vid landstigningen morgonen derpå skulle kunna få fatt i dem; men förgäfves. Det var som att leta efter en knappnål i en stångjernssmedja.

Ångbåten var fullproppad af folk utaf diverse klasser och kulörer. Mig föreföll allt om bord som ett oredigt hvimmel. Man trängdes och knuffades om hvarandra, såsom gällde det lifvet. En viss fruktan öfverföll mig. Jag kände mig liksom rädd, utan att egentligen veta för hvad. Det var som om denna omgifning uppväckte för min fantasi hvarje-

handa tabläer ur alla de mindre lofordade berättelser, jag hört och läst om Amerika.

Vemodsfull till sinnes sökte jag att knuffa mig fram till fruntimmernas salong, dit min hustru och Chr. hade tagit sin tillflygt, och der jag efter mycket letande slutligen fann dem sitta ensamma i en vrå, äfvenledes nedstämda och försagda. Darrande tryckte jag den hand, som nu icke hade något annat jordiskt stöd än min. Vi förstodo hvarandra. Vi hade tagit ett bittert farväl af vår hembygd, vi hade med smärta slitit oss ifrån våra hjertans närmaste; men aldrig hade vi känt oss så ensamma och öfvergifna som nu. Vår gode, beskedlige kapten Bohlin hade ända tills nu varit för oss likasom ett band, som förenade oss med vännerne på andra sidan oceanen. Under vistelsen i New-York var han i handel och vandel vår tolk på ett ännu för oss nästan helt och hållet främmande språk. Nu bröts detta sista band; nu voro vi med våra reskamrater ensamma i en främmande verld, bland helt och hållet främmande menniskor, hvilkas tungomål vi ej förstodo, och för hvilka vårt eget var ännu mera obekant, på väg att bosätta oss i fjerran aflägsna trakter, om hvilka vi hade endast en sagolik kännedom. Jag insåg hela vidden af det äfventyrliga i vårt företag, och med ömt bekymmer hvilade min blick på det unga, älskliga väsen, som satt vid min sida, och som för min skull hade öfvergifvit moder, syskon och hem, och förtröstansfullt förknippat sitt öde med mitt.

Hvar på sitt håll begåfvo vi oss till hvila. Sömnen flydde mina ögon. Tidigt på morgonen var jag åter på däck, för att om möjligt söka uppfånga något af Hudsonflodens sköna stränder. Men nej, allt var töcken och dimma.

Vid ankomsten till Albany fingo vi genast erfara opålitligheten af transport-kompaniets förbindelser. "En dollars, två dollars, tre dollars", hette det, allt efter som vi transporterade den ena efter den andra af våra koffertar till gångbordet, öfver hvilket det ej tilläts oss att bära dem, utan att först erlägga den af skeppsskrifvaren, som det tycktes, alltför godtyckligt taxerade betalningen för transporten af våra saker, dem, enligt öfverenskommelsen med kompaniets agent, vi trodde oss åtminstone på detta stycke af resan få medföra för intet, ty derom sade sig agenten hafva speciclt tillsagt ångbåtsbefälhafvaren. Förgäfves protesterade vi på vår

brutna engelska emot denna afgift, som bestämdes utan att man ens gjorde sig besvär med att väga våra effekter. Det hjelpte icke; för hvarje ny persedel, som forslades i land, måste jag åter öppna på pungen; och med den lugnaste, men tillika försmädligaste mine i verlden stoppade skeppsskrifvaren den ena dollarn efter den andra i sin ficka. Vi hade nu rest endast 149 mil, och går det på samma sätt vid hvarje station, tänkte vi, så lärer ej mycket stå oss i behåll till kreatur och åkerredskap.

Ifrån Albany hade vi att fortsätta resan på Erie-kanalen till Buffalo, och vi vände oss genast till kanal-kontoret, uppvisande våra biljetter. Man ledsagade oss strax om bord på en af dessa högst besynnerliga, Noachs-ark-lika båtar, i hvilka gods och menniskor dragas fram genom landet, från den ena ändan af unionen till den andra. Nu skulle vi åter betala öfvervigt för våra saker; men denna gång vägdes de åtminstone innan de togos om bord, och det med den allrastörsta noggrannhet. Vi funno nu att vi hade en packning af något öfver 2,500 eng. pd., och då den resande ej äger rätt att kostnadsfritt medföra mer än 50 pds vigt, fingo vi här erlägga ungefär 20 dollars för hvad vi derutöfver voro betungade med.

Dessa kanalbåtar äro af många slag. Några, så väl öppna som däckade, begagnas endast för varors transport: andra åter äro inredda för så väl fraktgods som passagerare, då deremot ett tredje slag, af ett litet bättre utseende än de öfriga, begagnas uteslutande för passagerare. Dessa sednare kallas paketer och dragas af tre hästar, hvilka ofta ombytas, så att man ofta med dem kan tillryggalägga sex mil i timmen. De äro alldeles heldäckade, med en liten trappa akter ut, att krypa ned i salongen, och en annan för ut till köket, i hvilket utom kocken ingen menniska mer har rum att röra sig. Salongen upptager mest hela båtens längd, som torde vara omkring 80 à 90 fot, och är vanligen delad i tvenne afdelningar, af hvilka den ena uteslutande begagnas af fruntimmerna, den andra af herrarne till sängkammare om natten och om dagen af hela sällskapet till konversationsrum och matsal. På väggarne äro små låga fönster temligen tätt vid hvarandra, genom hvilka passagerarne, sittande på de rundt omkring hela rummet anbragta sofforna, kunna betrakta landskapet utanför. Rummet har en tillräcklig höjd

för att tillåta en stå rak, så framt man ej är alltför högvext och icke nödvändigt måste behålla hatten på hufvudet. Nu på dagen tyckte jag att hela detta flytande *kryp-in* icke såg så otrefligt ut; men det var en fullkomlig gåta för mig, hur i all verlden menniskorna skulle kunna berga sig der om natten. Några bäddar eller sängar syntes ej till.

Men jag fick icke länge sysselsätta mig med att taga en paketbåt i ögnasigte, ty jag underrättades snart, att det denna gång icke föll på min lott att komma i närmare erfarenhet af dess beqvämlighet eller obeqvämlighet. Vi måste nemligen alla, jemte vårt bagage, inqvarteras på en af andra klassens båtar, på, eller rättare i hvilka emigranter och de, som, likt oss, till ett billigare pris ackorderat om resan, fortskaffas, om icke just med mycken beqvämlighet för dem sjelfve, dock efter transport-kompaniets och kanalbåt-kaptenens egen beqvämlighet.

Den båt, i hvilken vi med all vår tillhörighet, att jag så må säga, inforslades, hade en salong, endast hälften så stor som paketbåtens; men äfven den såg snygg och städad ut, med sina små röda gardiner för fönsterna, ett långt betsadt matbord, stående midt på golfvet, och på ömse sidor derom en temligen beqväm, med röd damast beklädd soffa, i hvilken, när bordet var uppslaget, man i bokstaflig bemärkelse fick leka leken "jag sitter der jag sitter." Vi hade således icke ändå, tack vare vårt transport-kompani, blifvit inqvarterade på en af de egentliga emigrantbåtarne, hvilka icke äro annat än riktiga lastprämar, med ett stort mörkt rum under däck, i väggar, golf och inredning fullkomligt liknande det tomma lastrummet på en skärgårdsskuta.

På paketbåten ingår alltid i passagerareafgiften vivre om bord, och äfven på det slags båt, med hvilken vi färdades, kunde man för en högre betalning erhålla samma förmån. Detta hade likväl icke ingått i den öfverenskommelse, vi afslutat. Vi trodde oss med mera besparing kunna hålla oss sjelfve med mat under resan, väl vetande, att längs hela kanal-linien det var fullt med städer, byar och värdshus, i hvilka vi när som helst kunde öka vårt matsäcksförråd. I största brådska tillhandlade vi oss nu litet bröd och annan torrföda, ty kaptenen underrättade oss om att båten vore straxt färdig att afgå; och, som vi ännu voro de ende passagerarne om bord, gladde vi oss i det falska hoppet att möj-

ligen få residera ensamma i den lilla kajutan, som verkligen icke tycktes erbjuda utrymme för många fler. Ack, vi kände icke till hvarken trafiken på Erie-kanalen, ej heller kanalskeppartimmarnes längd!

Dessa båtar afgå icke, såsom paketerna, på bestämda tider, utan dröja, liksom omnibusar, tills så många platser blifvit upptagna, att tåget kan löna sig. Oupphörligt stanna de, än vid ett ställe, än vid ett annat, för att intaga och aflemna fraktgods och passagerare, och allestädes gifver man sig god ro. Ifrån båtens snäcklika framåtskridande genom det muddriga kanaldiket, ända till de minsta detaljer i hela detta fortskaffningssätt, tyckes allt förråda en i högsta grad tålamodspröfvande senfärdighet, så olik den vanliga amerikanska brådskan och skyndsamheten.

Efter att ett par timmar hafva promenerat af och an på stranden, utan att se något tecken, som bebådade en snar afresa, frågade vi kaptenen, om vi kunde våga oss upp i staden på en liten stund. *I guess so*, var hans lakoniska svar. Tror ni, att ni kommer att resa förr än i afton? frågade jag ånyo. *I guess not*, blef det fåordiga svaret. I stöd af denna gissning, som vi hade all anledning att tro vara riktig, begåfvo vi oss åstad att taga åtminstone en liten kännedom om staden Albanys utseende.

Den har ett utmärkt läge vid Hudsonfloden och anlades allaredan i början af 1600-talet af de fordna holländska kolonisterna, såsom varande en ganska vigtig och fördelaktig plats för deras handel med Indianerna. Nu mera är den hufvudstaden i staten New-York, och genom Erie-kanalen och dess jernvägskommunikation med öfriga delar af unionen har den blifvit en af dess rikaste och förnämsta städer. Den har väl icke i folkmängd tillvext så fort som många andra i Amerika, men kan deremot, i det sätt, hvarpå den tillvext i skönhet och prakt, täfla med hvilken annan som helst. Folkmängden, som i början af detta århundrade belöpte sig till 5000, utgör nu något öfver 50,700 [1]). Här finnes icke blott ett allmänt välstånd, utan också en till och med i detta land mera ovanlig rikedom. Allt bär vittne derom. Sjelfva staden ligger på en höjdsträckning, som gradvis reser sig ifrån

1) Enligt hvad jag förut anmärkt, har jag vid alla dylika uppgifter följt 1850 års Census.

den några få alnar breda, sumpiga och lågländta flodbrädden, tills den slutligen uppnår en höjd af 220 fot öfver vattenytan, då landet åter blifver slätt. Gatorna äro särdeles reguliära och breda, isynnerhet den, som leder till Kapitolium, en ganska vacker byggnad, omgifven af en park, som, med sina lummiga träd, sina väl anlagda häckar och gångar, är en af stadens förnämsta prydnader. Endast ett litet stycke derifrån är en annan park, vid hvilken ligger stadens ståtligaste och vackraste byggnad, stadshuset, uppfördt af marmor. Albany äger dessutom många andra publika och enskilda byggnader, som både i smak och omfång kunna täfla med dem i New-York.

Under det vi gingo och betraktade all denna herrlighet, som bar ett så tydligt vittnesbörd om detta lands underbara framåtskridande i industrielt och merkantilt afseende, föllo vi på den ideen att också försöka oss i spekulationer och handelsaffärer.

En professor i Upsala, som förstod litet af hvarje, och som äfven gerna ville hafva ett ord med i litet af hvarje, gaf oss vid vår utvandring till Amerika en mängd goda råd både i ett och annat, och hvaribland äfven var det: att tillhandla oss en så stor myckenhet som möjligt af så kallade Dalkullsringar. Han visste att berätta om en svensk officer i New-York, som händelsevis haft med sig ett litet förråd af dylika ringar, och der, utbjudande dem till salu, erhållit ända till 25 cents stycket, således en vinst af circa 800 procent på affären. Han uppmuntrade oss att göra sammalunda. På hans råd skref jag till en bekant i Dalarne och gaf kullorna i Mora ett arbete med tagelringar, så att de aldrig förr haft och troligen aldrig härefter få en sådan beställning. Der arbetades i alla stugor på de brokigaste och grannaste ringar med engelska inskriptioner af *I love you*, *Remember me* etc. Jag tror vi hade med oss för mer än 80 Rdr af denna inhemska galanteri-artikel. I New-York kommo vi oss icke för att realisera vår spekulation. Sanningen att säga, så voro vi litet förlägna för de landsmän, med hvilka vi der dagligen voro tillsammans, och kunde ej förmå oss att ställa oss i gathörnen, utbjudande vår vara; men här tyckte vi nu, att vi gerna kunde afkasta herremannen och icke behöfva genera oss. Hela verlden omkring oss handlade, köpslog och förtjente penningar, — hvarföre kunde icke också vi i vår väg för-

söka vår lycka? Att *göra* i tagelringar var alltid bättre än att göra i ingenting.

Sålunda med några dussin ringar uppträdde på kulörta sidenband vandrade C., I. och undertecknad samt Polman — som i New-York slutit sig till sällskapet och tillsammans med oss ville försöka sin lycka i Vestern — hvar och en på sitt håll kring stadens gator, utbjudande åt alla, vi mötte, våra tagelringar. Men om det var vår ovana och förlägenhet vid den nya rörelsen, eller om herrarne icke gåfvo sig tid att taga våra varor i betraktande, och de något förnäma och aristokratiska Albanydamerna icke ville nedlåta sig till en så simpel sak som en tagelring — nog af, vi gjorde den gången inga särdeles goda affärer. Jag var den förste som gaf saken förlorad, och med en ed öfver den stackars prof. W., som i sin välmening dragit mig in i en så dålig spekulation, var jag nära att kasta hela ringförrådet i kanalen. P. var den ende som lyckades att afsätta några stycken efter 12 cents; men han var också den, som bäst af oss alla förstod sig på att prata för skålen. Min hustru var dock den, som sedermera, under resan på kanalen, försålde det största antalet till fruntimmerspassagerarne, som, letande ibland "Tom, Dick och Harry" merändels alltid fann någon ring med det rätta namnet [1]).

Emellertid gick solen ned öfver vår dag i Albany, och vår kanalbåt låg alltjemt ännu på samma ställe. Att den dock snart torde sättas i rörelse, slöto vi af tvenne på stranden väntande hästar, den mängd med fraktgods, som nu nära nog uppfyllde lastrummet, och antalet af passagerare, som intogo den trånga kajutan. Förmedelst en gardin afskildes nu den ena ändan deraf till ett särskilt rum för fruntimmerna, och genom en ytterligare scen-förändring förvandlades det hela till det mest besynnerliga och kompendiösa logemang, man kan tänka sig för 24 personer, oberäknadt det antal, som kunde få plats på bord och stolar. På hvardera

---

1) Flera år sednare, då jag en gång besökte *Niagara*, fann jag der, på den mycket besökta landsvägen tätt invid fallet, en Irländare sittande vid ett litet bord, tillverkande tagelringar, som han till de förbigående sålde för icke mindre än 50 cents (2 Rdr) stycket. I en dervarande handelsbod fanns bland andra kuriositeter äfven dylika ringar till samma pris, och man sade mig, att man på dem hade en ganska god afsättning. Professor W:s spekulation torde således icke hafva varit så rasande, hade vi haft litet mer tålamod. Nu var det för sent.

sidan af väggen fasthakades nemligen ett halft dussin hyllor, kojer, eller hvad jag skall kalla dem, hvilka uppassaren liksom med ett trollslag framkallade ur de förut omtalta sofforna. Hvar och en af dem befanns allaredan vid upptagningen försedd med en tunnare madrass, med derpå utbredda lakan, filt och hufvudkudde, alltsammans så slätt och sammanpressadt som om det varit fastsydt vid sjelfva hyllan, hvilken var bred nog till bädd för en vanlig karl, den der icke vant sig att sofva på ryggen. Dessa sänghyllor fasthakades nu, som sagdt är, längs utåt väggarne i två rader, den ena öfver den andra, soffan utgörande den tredje och understa bäddraden. På den ena sidan voro de fastsatta medelst krokar i väggen, på den andra hängande på snören i taket. Det hela såg verkligen högst bräckligt ut och ganska betänkligt, synnerligast för dem, som måste intaga de nedra etagerna. Platserna bestämdes genom lottning, och olyckligtvis blef min på en mellanhylla, der jag icke kunde lyfta hufvudet många tum ifrån mitt örngått, utan att stöta till kamraten, som sof i öfversta våningen, och der, i följd af samma trånga utrymme inunder mig, jag en god stund af natten erfor oupphörliga påtryckningar af min granne på soffan.

Men om kanalfärd och kanalbåtar kan man läsa en utförlig och fullständig beskrifning i Gosselmans resa, ehuru han målar ut detta sätt att färdas såsom någonting långt ifrån obehagligt, utan tvärtom angenämt. I de Hauswolffska "Teckningarna" deremot omtalas denna del af resan till Vestern såsom en verklig tortyr, och oneckligen har deras förf. i detta fall kommit sanningen närmare.

Här voro vi nu den första natten i ett litet rum, icke fullt 20 fot långt och vid golfvet 8 fot bredt, icke mindre än 16 manspersoner uppstapplade på hyllorna. I fruntimmernas afstängsel på andra sidan gardinen, i utrymme ungefär $\frac{1}{3}$ af vårt, voro 6 fullvuxna damer, hvaribland, att sluta af skuggspelet på det röda förhänget, tycktes vara ett par med ingalunda smärta dimensioner. Dessutom befunno sig i fruntimmernas vård trenne mindre barn, hvilka, jemte båtens häftiga stötningar emot andra båtar och slussväggar, bidrogo att hålla hela sällskapet vaket större delen af natten. För några få ögonblick lyckades jag inslumra; men min bädd var väl kort, och då jag låg med fötterna vända åt skiljo-

väggen de båda könen emellan, måtte de, mig ovetande, hafva sträckt sig in på ett för dem förbjudet område och kanske kommit i beröring med någon liten spetsmössa på andra sidan, ty jag vaknade vid en lindrig kittling under fotbladet, som kom mig i ögonblicket att draga mig tillbaka inom mina egna förskansningar.

Med särdeles glädje såg jag genom det lilla fönstret vid min hufvudgärd, att det började dagas, och var icke sen att begifva mig upp på däck, der jag också till lön för mitt tidiga uppstigande fick blifva den förste att begagna den ungefär 3 alnar långa och 3 qvarter breda, vid båda ändarne hopsydda handduken, som till ett gemensamt bruk för de manliga passagerarne var upphängd, liksom en härfva mellan tvenne rullar, på väggen vid kajut-trappan. Hela den öfriga tvättningsapparaten var, såsom Dickens så lekande skildrat den i sina *American Notes for general circulation.* Men han går deremot alltför långt i sin engelska humor på Brother Jonathans bekostnad, då han berättar, att passagerarne på de större ångbåtarne äro lika illa lottade i detta afseende som de på kanalbåtarne, och då han säger, att "vid alla sätt att färdas, det amerikanska bruket, hvad arrangemangerna för den resandes renlighet och tvagning angår, är i högsta grad snuskigt och vårdslöst." Det kan vara en trogen skildring af förhållandet om bord på en kanalbåt, men alldeles icke sanningsenlig hvad ångbåtarne angår. Likaså snygg och beqvämlig som sjelfva kajutan är, likaså väl inredda äro också de hundrade på ömse sidor af densamma varande sängrummen, hvart och ett af dem försedt med sin särskilda och fullständiga tvättställning jemte ett tillräckligt antal handdukar; så att om den europeiske resanden icke vill hålla sig snygg, så är det åtminstone icke det amerikanska brukets fel. Men emellertid är detta bruk om bord på kanalbåtarne, och hvilket jag sedermera äfven funnit vara gängse på åtskilliga värdshus och hoteller i den aflägsna Vestern, verkligen afskyvärdt; och under fortsättningen af vår resa på Erie-kanalen, prisade vi vår lycka, att om bord på skeppet Minnet icke hafva nedsmutsat alla våra rena, välmanglade handdukar.

Under natten hade vi icke avancerat särdeles långt. En betydlig tidsutdrägt hade straxt i början af afresan förorsakats, derigenom att hela båten med fraktgods och passagerare väg-

des, för att i förhållande till tyngd, och förmodligen äfven djupgående, erlägga den kanalbolaget tillfallande tullafgift, som är nödvändig för kanalens underhåll. Vidare gjordes långa uppehåll vid slussar och alla små köpingar, som vi hade att passera.

Icke förr än kl. 2 på eftermiddagen anlände vi till en liten stad, Schenectady, endast 30 mil från Albany, belägen på stranden af den vackra Mohawk-floden. Den eger närmare 7000 innevånare, har åtskilliga enkelt byggda kyrkor, och ser för öfrigt ganska nätt och treflig ut, ehuru man kunde till sin fulla belåtenhet hafva tagit den i ögnasigte på långt mindre tid, än dertill skänktes oss. Vi blefvo nemligen här, af hvad orsak vet jag icke, uppehållna ända till kl. 9 på aftonen. Passagerarne i karlsalongen hade under tiden ytterligare ökats, så att nu voro vi just fulla antalet för att upptaga alla de 18 sänghyllorna. Jag lyckades genom en särskild öfverenskommelse med uppassaren betinga mig en bädd på några stolar, der jag hvarken riskerade att sparka någon af fruntimmerna i hufvudet, och sålunda på nytt blifva kittlad under fötterna, ej heller var utsatt för att någon kunde ramla öfver mig.

Så länge som möjligt vandrade vi på däck, der dock de låga bryggorna, under hvilka vi hade att färdas, och dervid vi tvingades att kasta oss framstupa på det fuktiga däcket, så väl som den ohälsosamma töckniga nattluften samt den högst oharmoniska syrsmusiken från stranden, gjorde promenaden mindre angenäm. Vi hade slutligen intet annat råd, än att åter begifva oss till hvila — om hvila någonsin finns om bord på en amerikansk kanalbåt, annat än då denna om dagen, för 4 eller 5 timmars tid, stannar vid bryggan i någon liten ännu i kolt uppåtsträfvande stad-unge, då man möjligen helt ogenerad för det öfriga sällskapet, kan sträcka sig i sin fulla längd på soffan i kajutan.

Under natten anlände ytterligare några passagerare, och nu togos bord, golf och stolar i anspråk. Jemte mig placerades en person, hvars hela yttre var af den beskaffenhet, att om han någonstädes i Sverige anhållit om herberge, det aldrig kommit i fråga annat än att lägga honom i drängstugan. Grannskapet var sannerligen långt ifrån trefligt. Tvingad att maka hela min bädd och mig sjelf något åt sidan, och dessutom icke särdeles belåten med att hafva blif-

vit störd i min slummer, kunde jag icke återhålla mitt dåliga lynne, hvilket gaf anledning till en ordvexling mellan mig och min granne, till all lycka lika obegriplig för den ena parten som för den andra. Jag tyckte mannen kom i en alltför nära beröring med de stolar, hvilka jag ansåg mig berättigad att ensam disponera. Detta förorsakade åtskilliga knuffningar och puffningar, mera begripliga än min engelska, och det är osäkert, huruvida vi ej slutligen kommit att uppföra en scen ur representant-församlingen, hade ej kanalbåten, med en häftighet, som gjorde att jag trodde den skulle krossas som ett äggskal, stött emot en annan, hvarvid stolar, bäddar och deras innehafvare kastades om hvarandra, och den i taket hängande lampan nedföll, gjutande öfver oss hela sitt oljeförråd. Det var visserligen olja på elden, men hade dock icke den vanliga verkan. I allt elände kunde jag icke afhålla mig ifrån att skratta, och tyckte mig i mörkret förnimma att min antagonist gjorde detsamma, hvarefter vi hvar för sig under det återstående af natten sökte att realisera sanningen af det svenska ordspråket: "är sämjan god, så är rummet godt."

Men jag vill icke längre sysselsätta mig med att återkalla de nattliga uppträdena på Erie kanal. Man har nog af att hafva upplefvat dem. I förbigående vill jag blott nämna, på det att läsaren må kunna göra sig en lifligare föreställning om detta sätt att resa (som, tack vare jernvägarne, nu mera sällan anlitas och hvarifrån äfven de europeiska emigranterna nu äro befriade), att under några nätter damernas territorium utvidgades 3 à 4 fot inpå herrarnes, då det var exempel på, att i det lilla täppta rummet bakom de röda med knappnålar sammanfogade gardinerna, icke mindre än 19 olyckliga qvinnosjälar våndades såsom i en skärseld.

Nätternas obehag ersattes dock rikligen af de natursköna, bördiga och herrliga trakter, som under dagens lopp fägnade ögat. Det var onekligen den bästa årstid för en sådan resa. De kyliga nätterna hade redan fördrifvit de härar af moskitos, hvilka eljest under sommaren jemte den brännande solhettan måtte göra detta sätt att färdas nästan lika odrägligt om dagen som om natten. Blott en och annan af dessa så mycket omtalade amerikanska plågoandar fann om nätterna väg in i vår ugnheta kajuta. De äro alldeles icke af någon ovanlig storlek, ej större än våra van-

liga myggor i Sverige; jag skulle icke en gång tro att deras sting äro giftigare; men orsaken hvarföre nästan alla resande i sina beskrifningar omtala dem och det lidande, de förorsaka, är deras förfärliga mängd och deras allestädes närvaro, samt den verkligen högst besynnerliga omständigheten, att den nyss anlände Europeen är för dem mera utsatt än någon annan. Det är liksom vore det europeiska blodet för dem en särdeles läckerhet, och när man har tillbragt några år i Amerika och hunnit blifva acklimatiserad, så lider man af dessa odjur på långt när icke så mycket som i början. "Der är ett slags moskitos", sade en Irländare, "som bita en hela dagen lång, och när de i skymningen draga sig undan, så aflösas de af ett annat slag, som komma för att under natten mätta sig med det europeiska blodet."

KAPITLET V.

Mohawk-dalen. — Little Falls. — Herkimer. — Tyska nybyggen. — Tysk Prest. — Utica. — Rom. — Syracusa. — Saltkällor. — Uppehåll på resan. — Rochester. — Lockport. — En Irländsk familj. — Ankomst till Buffalo. — New-York och Erie kanal.

Vi färdades nu förbi den ena lilla staden eller köpingen efter den andra, alla vittnande om välstånd och företagsamhet. Deremellan syntes trefliga landtgårdar, några belägna på längre afstånd från kanalen, andra helt nära dess stränder, alla omgifna af bördiga fält, fruktträd och trädgårdar. "Hela landet liknar icke ett ungt land, utan fastmera ett utdöende", heter det i de Hauswolffska teckningarne. Man måste hafva en ödemark inom sitt eget hjerta, man måste sjelf vara utdöd för hvarje lifligare intryck, för att kunna fälla ett sådant omdöme om en trakt, hvars omvexlande rikedom, rörlighet, verksamhet och fägring erbjuda ständigt nya taflor, i hvilkas åskådande man känner liksom ett föryngrande lif strömma sig till mötes.

Synnerligen herrlig är den dal, som bildas af Mohawkfloden, en af Hudsons tillflöden, som genom en sträcka af 135 mil vattnar staten New-Yorks bördiga fält. Det lönar

sannerligen mödan att pinas litet om bord på en kanalbåt, för att få färdas genom denna dal, som företer ett landskap, med hvilket få trakter i den gamla verlden torde kunna täfla i skönhet.

Vid *Little Falls*, en mindre stad, belägen på ömse sidor om Mohawk-floden, njuter man af måhända den vackraste utsigt under hela vägen mellan Albany och Buffalo. Floden bildar här ett forsande vattenfall af 42 fots höjd, och till samma höjd ledes kanalen genom 5 slussar. Under det båten arbetas upp från den ena slussen till den andra, har man tillräcklig tid att göra en promenad på land och betrakta så väl den undersköna dalen på afstånd, som de besynnerliga klippformationer, genom hvilka floden forsande bryter sig en smal väg, innan den öfver en brant berghäll dånande kastar sig ned i djupet.

Men det är icke ensamt naturen, som här ådrager sig den resandes beundran. Man häpnar sannerligen äfven vid åsynen af de jätteverk, som menniskokraften här mäktat åstadkomma. Den höga, jemte flodbrädden, eller så godt som i sjelfva floden, anlagda stenmur, på hvilken kanalen här ledes; den långa aqvædukten, uppförd af välhuggna stenar; de lodräta klippväggarne på ömse sidor om slussarne: allt bär vittne om den lika så undransvärda kraften som om den af rika tillgångar understödda verksamheten hos ett folk, hvars energi, när det är fråga om stora nationella företag, icke vet af något hinder för deras utförande, utan banar sig, liksom den mäktiga floden, en väg genom sjelfva klippan.

Ofvanför *Herkimer*, en mindre stad eller rättare by, äfvenledes belägen vid Mohawk-floden, på ett afstånd af 95 mil ifrån Albany, utvidgar sig det släta landet till en bredare, högst intagande dal, kallad *the German-Flats*, med sitt namn tillkännagifvande de första nybyggarnes födelsebygd. I denna trakt bo ännu en ganska stor mängd tyska familjer, ibland hvilka tyska språket talas såsom modersmål.

Tyskarne bibehålla mer än utvandrarne från andra länder sitt hemlands seder, bruk och tungomål. De utgöra vanligen, der ett större antal af dem nedsatt sig, en egen kommun, hafva sina egna skolor, der barnen ofta undervisas helt och hållet på tyska språket, så att man icke sällan finner äldre personer af detta folk, hvilka i sin ungdom kommit öfver till Amerika, alldeles okunniga i engelska språket. Ja,

man lärer hafva exempel på ålderstigne män, infödingar i Amerika, hvilka varit fullkomligt obekante med sitt nya fosterlands tungomål. — I den ofvannämnda trakten förekomma åtskilliga namn på städer och platser, utvisande huru nybyggarne liksom med sina egna personer velat öfverflytta äfven "das grosse Vaterland" till Amerika. Här hafva vi *Minden*, *Oppenheim*, *Manheim*, *Wien*, *Donau*, *Frankfurt* etc. och på skyltarne i byarne finner man ofta jemte handtverkarens namn de tyska orden för skräddare, skomakare, urmakare o. s. v.

Vid ett af dessa ställen fingo vi till ett par dagars resesällskap en tysk luthersk prest, med hvilken det var mig ett nöje att samtala. Han hade tillbragt flera år i Amerika, och var särdeles nöjd med sin ställning såsom pastor för en liten församling af sina i denna trakt boende landsmän. I religiöst afseende gaf han oss just icke några förmaningar, men så många flera råd i ekonomiska frågor, hvarjemte han bifogade åtskilliga vinkar med afseende på vårt umgänge med Amerikanarne, hvilka han i allmänhet, som det tycktes mig, bedömde något strängt. Detta gaf mig anledning att fråga honom om tillståndet bland hans till Amerika utvandrade landsmän. Händelsen gjorde, att man nyss hade kastat om bord på kanalbåten några tryckta plakater, som meddelade den underrättelsen, att flere hundrade arbetare nu genast kunde få arbete vid en ny kanalanläggning, emot en dollar om dagen. Jag frågade presten, huruvida dessa arbetare kunna räkna på att den utlofvade dagspenningen redligt utbetalas till dem, och om den ej ofta, efter någon tids förlopp, nedsättes till fjerdedelen, hvilket den i nöd ställde europeiska utvandraren är tvungen att antaga, hellre än att svälta ihjäl. Jag öfversatte för honom den förfärliga målning häraf, som göres i de "Teckningar", Hauswolff utgifvit. Men han förklarade den vara helt och hållet öfverdrifven. Han sade, att det visserligen händer, att någon enskild entreprenör, som ingått kontrakt om ett visst arbete och för dess utförande användt ett antal arbetare, när han uppburit betalningen, tager till flykten, utan att godtgöra dem deras dagspenning; men derföre bör den arbetande aldrig lemna mycket af sin lön innestående, utan hvarje vecka uttaga densamma. Är öfverenskommelsen sådan, att en del af dagspenningen innehålles, hvilket någon gång sker för att tvinga

arbetaren att tjena ut sin tid, och icke lemna entreprenören i sticket, så bör man hos bolaget sjelf söka garanti för den återstående summan. För öfrigt, sade han, vore det en sådan brist på arbetare, att aldrig desse behöfde frukta någon nedsättning i dagspenningen, hvilket ovilkorligen skulle göra att arbetet afstannade. Ty arbetaren skulle i så fall hellre lida förlusten af några få dollars, och på annat ställe söka sig sysselsättning, som han alltid kunde vara viss på att erhålla. Han förklarade likväl, att vid alla sådana förhållanden den största försigtighet vore nödvändig, och att arbetaren aldrig borde lättroget lita på den enskilde entreprenörens ärlighet. Hvad det svåra i sjelfva arbetet angick, så sade han det icke vara mera påkostande och betungande än dylika arbeten i Europa. Tvärtom hade arbetaren här mera tillfälle till ledighet och hvila. Endast få Tyskar togo tjenst vid kanal- och jernvägsarbetet. Irländarne äro isynnerhet de, som användas vid dessa gräfningar och planeringar. De hitkomma i större antal och i större fattigdom än någon annan nation, och äro också merändels de, som erbjuda sig att bära de tyngsta bördorna. Men de göra det icke utan god betalning, och förstå sig ganska väl på att hålla sig skadeslöse. Tyskarne åter sätta sig i allmänhet straxt ned som jordbrukare eller handtverkare. Om de sakna medel att köpa sig eget land, eller uppsätta egen verkstad, taga de vanligen tjenst hos någon af deras eget yrke. Den tyske presten sade, att, ehuru han visserligen icke ville uppmuntra utvandringen, måste han dock erkänna, att, så vidt han hade erfarenhet af tillståndet ibland hans härvarande landsmän, detta i allmänhet var godt, och att de fleste af dem hade sin fulla, många sin rika bergning. "Se", sade han, "i stället för de menniskoben, som enligt er beskrifning skulle sticka fram ur den sanka marken, förrådande de olycklige arbetarnes graf, eller snarare det slagfält, som följer långs efter deras händers verk, och som gräsligen skulle mana Européen att minnas de hungerns och eländets spöken, som här varit skapare [1]), ser ni visserligen icke några stora och präktiga egendomar, men dock trefliga landtgårdar,

---

1) Teckningar ur sällskapslifvet i NordAmerikas Förenta Stater, af Hauswolff. 2 Del. p. 13.

hvilka den tyska idogheten uppbyggt, och under hvilkas låga tak ni torde finna få, som icke äro förnöjde med sin lott.“

Ibland de många täcka städer och platser, vi passerade under vår resa på kanalen, kan jag icke undgå att nämna *Utica*, 110 mil ifrån Albany, beläget på en sluttning vid södra stranden af Mohawk-floden, och i midten af en vidsträckt dal, liknande bädden af en stor insjö. Denna stad liksom många andra har att tacka kanalen för sitt närvarande blomstrande tillstånd. I början af detta århundrade voro här endast 3 eller 4 enstaka byggnader, men den är nu en af de första städer i vestra delen af staten New-York, med 17,700 innevånare. Här finnas åtskilliga i större skala anlagda manufakturier, ylle- och bomullsfabriker. Kanalbåtens vanliga dröjsmål vid alla platser af någon betydenhet, gaf oss äfven nu tillfälle till en promenad i land. Liksom alla nya städer i Amerika, är Utica mycket reguliert byggd, med breda, raka gator, skärande hvarandra i räta vinklar, och sålunda delande staden i qvarter, som till formen äro fullkomliga rektanglar eller qvadrater. Från höjden af staden njuter man af en vacker utsigt öfver floden och den af kanaler och jernvägar genomskurna dalen. Här, liksom på fyra andra ställen, voro nya kanalanläggningar under arbete, för att sammanbinda Erie-kanalen med någon af de mångfaldiga andra dylika vattenledningar, som i alla möjliga rigtningar genomlöpa staten New-York. Alla dessa arbeten hafva sedan blifvit fulländade, så att det nu mera knappast finnes två städer i denna vidsträckta stat, hvilka icke på sådant sätt stå i kommunikation med hvarandra. Utom de grenar, som utgå ifrån Erie-linien och sätta densamma i förbindelse med sjöarne Ontario och Champlain i norr, samt med de mindre insjöarc Oneida, Canandaigua, Geneva, Sonoca jemte åtskilliga andra vattendrag i det inre af staten, och med Pennsylvania i söder, äro de stora segelbara floderna Hudson och Delaware förenade genom en kanal, som sträcker sig ända in i hjertat af staten Pennsylvanias nästan outtömliga kolregion.

Utom Utica möter man längs hela kanal-linien en mängd andra ställen, uppkallade efter gamla verldens klassiska och beryktade städer. Så finnes här ett *Rom*, som med de sju kullarnes stad i Europa säkerligen icke har någonting annat gemensamt än namnet, ehuru mången patriotisk Yankee,

bröstande sig öfver sitt lands företräde framför hvarje annat, väl torde anse *sitt* Rom ingalunda gifva efter för det påfliga residenset i Kyrkostaten. Vi passerade detta Rom nattetid, så att jag gick miste om att få se de väl furnerade handelsbodar, magasiner och framför allt banker (ty ingen stad är så obetydlig att den ej äger åtminstone en sådan), hvilka äro den amerikanska Romarstadens curior och basilikor.

Deremot hade vi i stället nästföljande dag kl. 1 eftermiddagen nöjet att få göra ett besök i Syracusa, en stad, belägen 171 mil ifrån Albany, då egande 6,500 innevånare, men nu något öfver 22,000. Staden är ej i likhet med det gamla Syracusa kändt för sina vinodlingar, men är i stället märkvärdig för sin stora rikedom på salt, som der och i grannskapet af den nära invid densamma belägna Onondaga-sjön i ymnighet tillverkas, samt sedermera exporteras, äfven till unionens aflägsnare delar.

Hela trakten häromkring är full af borrade brunnar, några från 300 till och med 350 fot djupa, hvilkas vatten innehåller en vida större qvantitet salt än hafsvattnet. I allmänhet lemna 80 gallons af det förra lika mycket salt som 700 af det sednare, eller 15 till 18 engelska pund salt på en massa vatten af 100 punds vigt. Här uppumpas dagligen, vår och höst, under hvilka årstider man isynnerhet är sysselsatt med salt-tillverkningen, ungefär 2 millioner gallons, hvilka lemna en behållning af circa 35,000 bushels salt, hvardera vägande 56 pund. År 1848 uppgick saltproduktionen härstädes till 4,700,000 bushels, eller lika med hälften af den qvantitet salt, som ifrån främmande länder importerades för Förenta Staternas behof.

Dessa saltkällor äro staten New-Yorks egendom, och enligt en artikel i dess konstitution kunna aldrig de och ej heller den jord, som är nödvändig för salt-tillverkningen, afyttras. Brunnarne gräfvas och vattnet uppumpas, på statens bekostnad, i stora reservoirer, hvarifrån det sedan afledes till de enskilda salt-manufakturierna, emot en afgift af 1 cent på hvarje bushel salt. Saltet tillverkas dels genom att låta vattnet afdunsta i antingen stora, 12 tum djupa tråg af träd eller i grundare jernpannor, dels genom kokning i stora jernkittlar, hvilken sednare method är den vanliga, ehuru derigenom produceras ett mindre rent salt, än genom den förra.

Man finner häromkring nära 400 acres jord, helt och hållet betäckta af sådana i rader uppställda tråg, pannor och kittlar.

Några utmärkt vackra landtgårdar, till en del belägna inom den i stor skala utlagda staden, ådrogo sig isynnerhet vår uppmärksamhet. För öfrigt rådde här, liksom annorstädes, ett sådant byggande och hamrande, att, oaktadt de många nätta trähusen, med deras prydliga piazzas och spalierer, man dock, såsom Gosselman så träffande uttrycker sig, då han omtalar de snabbt uppvexande städerna i Amerika, känner sig litet generad af den oupphörliga lukten af sågqvarnen och hyfvelbänken.

Kanalen korsas här af New-York- och Erie-jernbanan, som, efter att på flera ställen löpa tätt vid sidan deraf, här genom en tunnel ledes under densamma. Tvenne nya slussar af huggen granit voro under arbete, och äfven här annonserade man efter arbetare, för att fullända den nya kanalanläggningen till Oswego vid Ontario-sjön.

I följd af den föregående torra sommaren, möjligen ock i följd af någon tillfällig brist uti sjelfva byggnaden, var vattnet denna tid ovanligt lågt i kanalen, så att på flera ställen hästarne hade all möjlig möda att framdraga den nästan så godt som på botten släpande kanalbåten. Här och der voro passagerarne tvungne att stiga ur för att lätta densamma. Men anlände till Syracusa tycktes det på en gång blifva alldeles omöjligt för oss att kunna framtränga vidare. Vår djuptlastade kanalbåt stod här såsom hade den varit fastskrufvad i gyttjan. Det hjelpte icke att ytterligare tvenne hästar spändes för draglinan, och att alla passagerarne drogo och sköto på, det mesta de förmådde. Vi befarade att få ligga här tills antingen vår Herre skänkte oss ett störtregn af himmelen, eller kanalstyrelsen upplät några för oss okända vattukällor. Öfver trettio andra båtar delade samma öde med oss. Här var ett arbete och ett stoj utan like. På stranden samlade sig från de tätt invid hvarandra liggande båtarne, hvilka till större delen voro befraktade med emigranter, folk af allehanda land och tungomål. Det var någonting högst eget, att vandra genom denna brokiga menniskomassa, sammanpackad från alla verldens delar, alla längtande till sin resas mål, en fredlig koja på andra sidan de stora insjöarne, i hvilken de kunde hvila ut efter resans besvärligheter och emotse en betryggad framtid; och nu hade,

jemte kanalbåtarne, äfven alla deras förhoppningar stött på grund och fastnat i ett dike, hvarifrån de icke visste, huru de skulle få dem upp igen. Här sprungo barn af alla åldrar och kön om hvarandra, — de enda, som vid detta tillfälle gladde sig åt ett friare utrymme, än det, hvartill de under flera dagars tid måst inskränka sig på det trånga båt-däcket, eller i det ännu mera begränsade rummet derinunder. Species canina var här, likasom menniskoslägtet, representeradt af individer från Holland, Tyskland, Frankrike, etc., hvilkas närgångenhet uppretade vår trogne eljest temligen lugne Filles svenska hund-lynne, så att han råkade i ett verkligt berserkaraseri, och ett allmänt europeiskt krig utbröt, som icke litet ökade oredan och villervallan.

Icke förr än långt in på natten, efter att man på något sätt lyckats att från en så kallad *feeder* tappa litet mera vatten i kanalen, kunde den sammanpressade flottiljen åter sätta sig i rörelse. — Erie-kanalen, som onekligen, äfven sedan de mångfaldiga jernvägarne blifvit anlagda, fortfar att vara ett af de mest allmän-nyttiga företag i Amerika, liksom den i alla tider skall utgöra ett af dess största nationalverk, kunde dock hafva gjorts litet djupare, än den är. Så tyckte åtminstone vi under de långa timmar, som vi befarade att i vår resa lida ett afbrott, hvilket för oss och de hundra andra här fördröjda emigranter kunnat medföra ganska betydliga olägenheter och kostnader. Kanalen är nemligen vid vanlig vattenhöjd icke djupare än fyra fot; dess bredd öfver vattenytan 30 och under densamma 28 fot. Det behöfves således icke mycket innan, genom en eller annan olycka eller bristande vattentillgång, de ofta 2 fot djupgående kanalbåtarne dels stöta på grund, dels hafva svårt att obehindradt passera hvarandra.

Efter ytterligare tvenne dagars långsam färd, anlände vi ändtligen den 22 September i aftonskymningen till *Rochester*, en stad, äfven i Amerika omtalad som ett under, för den hastighet, med hvilken den uppblomstrat. Här, hvarest år 1812 endast voro 8 à 10 små obetydliga hus, hafva nu 26,000 företagsamma menniskor uppslagit sina bopålar. Arfwedson uppgifver i sin resa år 1834 folkmängden till 13,000; den hade således, då vi genomreste staden, fördubblats på 7 år, och enligt 1850 års census uppgick innevånarnes antal till icke mindre än 36,400. Icke underligt således att

den med alla sina manufakturier, ylle- och bomullsspinnerier, pappersbruk, mattfabriker, och framförallt dess i stor skala anlaggda gjuterier och verkstäder för tillverkandet af alla slags maskinerier, tröskverk och andra åkerredskap, tycktes liksom genom ett trolleri hafva tillkommit i en trakt, som endast några få år förut icke var stort annat än en ödemark. Man har dock på sednare tider, såsom mina anteckningar framdeles komma, att utvisa, fått bevittna större under än detta, och Rochester omtalas nu mera icke såsom någon märkvärdighet.

Staden, liggande i den för sin fruktbarhet och sitt hvete vidt berömda Genesee-dalen, har ett vackert läge på ömse sidor af floden med samma namn, som här bildar tre lodräta vattenfall, det högsta af dem ungefär 100 fot. Kanalen genomskär likaledes staden, korsande Genesee-floden medelst en vattenledning af mer än 800 fots längd, den längsta af alla de 18 aqvaedukterna på vägen mellan Albany och Buffalo. Den inbrytande natten, men ingalunda tiden, ty såsom vanligt dröjde kanalbåten här sina goda 3 à 4 timmar, hindrade oss ifrån att kunna rigtigt beskåda staden och vattenfallen. Vi fingo till vår stora ledsnad åtnöja oss med att endast genom hörseln uppfatta det storartade i den natur, af hvilken vi omgåfvos. Hade vi ej vetat oss vara i Amerika, så skulle vi kunnat tro oss förflyttade till någon romantisk trakt i Rhen- eller Donau-dalen. Stora höga byggnader, dels invid sjelfva fallet, dels nedanför detsamma, upptornade sig i skymningen såsom gamla fästen och riddarborgar, och kastade sina hemska, hotande skuggor öfver den fradgande floden. De voro dock icke annat än ofantliga mjölqvarnar, af hvilka det här finnes en mängd, och som måhända mer än alla manufakturier och verkstäder bidragit till staden Rochesters förkofran och välstånd. I några af dem malas dagligen 2000 bushels hvete. Mjölet, hvaraf det, som produceras af den i Genesee-dalen vexande säden, anses såsom det bästa och finaste inom unionen, transporteras på kanaler och jernvägar till de östra och vestra staterna, och en icke obetydlig del deraf till Kanada.

Här, liksom i alla de nya städer, vi genomtågat, öfverraskas man af det stora antal kyrkor och banker, hvilka, oaktadt de fallissementer, som esomoftast inträffa i så väl de ena som de andra, likväl torde kunna anses såsom bevis på en större både andelig och verldslig verksamhet än den i de gamla samhällena. Då man i de europeiska småstäderna

finner blott en eller högst två kyrkbyggnader, och högst sällan någon bank, så kan man deremot icke på dessa nyss planerade gator, på hvilkas hus murbruket och oljefärgen ännu knappast hunnit torka, gå många steg, utan att i det ena qvarteret efter det andra stöta på ett tempel, uppbyggdt antingen till Guds eller Mammons dyrkan. Staden Rochester har icke mindre än några och tjugo af det förra slaget, och 7 eller 8 af det sednare.

Denna gång var det nära att den säkerhet, med hvilken vi efter vanan trodde oss kunna räkna på kanalbåtskaptenens senfärdighet, kommit att stå oss temligen dyrt. Efter vår promenad i staden, begåfvo fruntimmerna sig om bord, men vi andra ville ännu dröja några minuter för att tömma ett afskedsglas med en landsman, Ahlmark, med hvilken vi haft resesällskap ända ifrån New-York, och som här skulle lemna oss. Han anlände till Amerika samtidigt med oss; försedd med ett ganska litet kapital, knappast tillräckligt att betala resan till vestern, ville han dock der försöka få någon employ. Under hela färden hade han, än till den ene än till den andre Amerikanaren, utbjudit sin tjenst, men förgäfves. Med en svagare kroppsbyggnad, och såsom tillhörande en bättre familj, var han ovan vid hårdare arbete, och icke kunnig i något handtverk. En sådan person har alltid här i landet mer än någon annan svårt att vinna sin utkomst, isynnerhet innan han blifvit hemmastadd i engelska språket. Det enda, hvartill han egentligen skulle kunna användas, är i någon handelsrörelse, men hans nyssnämnda okunnighet är här naturligtvis ett mäktigt hinder. Vår vän A. sammanträffade dock slutligen under resan med en i Rochester bosatt skomakare, som lofvade taga honom i sin tjenst och undervisa honom i sitt handtverk. I följd häraf skulle han nu lemna oss och försöka sin lycka med sylen och lästen, — instrumenter, som han aldrig förut under sitt några och tjugoåriga lif hade handterat.

Under det vi som bäst pokulerade, hade emellertid kanalbåten satt sig i rörelse. Vi visste väl, att den ej var svår att upphinna, men i mörkret och bland 30 à 40 andra båtar, var det ej så lätt att finna reda på den rätta. På den smala kanalbanken mötte vi dessutom oupphörligt hästar, dragande andra båtar, och hvilket alltid gjorde ett litet uppehåll i vår kapplöpning. Förargade öfver kaptenen, som just

denna gång skulle låta det gå litet fortare än vanligt, anhöllo vi slutligen en båt, hvilken händelsevis befanns vara en af dem, som de sista dagarne tågat fram i vårt sällskap, och med hvars passagerare vi formerat en flygtig bekantskap. Ibland dem voro några tyske utvandrare, som nu meddelade oss den underrättelsen, att vår kanalbåt troligen icke ännu hade lemnat Rochester, emedan de hade sett den dragas längre upp i staden och der stannat, för att ytterligare intaga fraktgods och passagerare.

Kunde vi förlita oss på denna uppgift? Var det icke möjligt, att Tyskarne kunde i mörkret hafva tagit miste om båt, då den ene alltid är temmeligen lik den andre? Under en sådan ovisshet, var det väl rådligt att vända om? Vore vår båt icke efter oss, utan framför oss, så torde det hända att vi, efter en sådan tidspillan, omöjligt skulle kunna upphinna den förr än näst följande dag med någon af de ifrån Rochester afgående paketerne. Jag tänkte på L:s oro och obehaget för henne att ensam med Chr. befinna sig om bord midt ibland ett ständigt omvexlande och icke alltid särdeles trefligt sällskap. Såsom vanligt, när man sutit för länge vid glaset, kom bondångern efteråt, ehuru denna gång icke åtföljd hvarken af sinnesfrånvaro eller hufvudvärk, men med så mycket mer hufvudbry. Vi beslöto oss dock slutligen att följa de gode Tyskarnes råd, och begåfvo oss på återtåg, under vägen anropande alla de dussintals oss mötande kanalbåtar, som, med sina kulörta lampor i fören och sina små upplysta fönstergluggar, rörde sig omkring oss som andra lyktgubbar. Förargade öfver det försmädliga skratt, hvarmed man esomoftast besvarade våra efterfrågningar, rasande öfver att finna oss vara till ett åtlöje för en och annan Yankee, som roade sig på bekostnad af vår, stackars *Dutchmens*, förlägenhet, anlände vi slutligen andtrutne och utmattade tillbaka till Rochester, der vi funno vår kanalbåt ännu ligga i all sköns ro några få famnar ifrån det ställe, der vi lemnat den, och helsades af kaptenen med ett "*What the d—l have you been running about for?*" Han hade verkligen haft den artigheten att vilja invänta oss, och då vi begåfvo oss åstad för att uppnå vår båt, sökte vi endast i de gående, men icke i de stillastående båtarne, att igenkänna vår egen.

Följande dag hade vi likaledes den oturen, att i mörkret uppnå *Lockport*, en plats, som efter beskrifning väl är för-

tjent af att tagas i närmare ögnasigte. Här är en dubbel rad af fem slussar efter hvarandra, genom hvilka vattnet ifrån Erie-sjön nedsänkes i ett djup af 60 fot. Varnade af föregående aftonens äfventyr, vågade vi ej denna gång, oaktadt det långa dröjsmålet vid uppgåendet genom slussarne, göra en promenad i mörkret i den på höjden belägna lilla staden, som tyckes vara sprängd ur sjelfva klippan, liksom kanalen, hvilken härstädes ett godt stycke väg går midt igenom ett berg.

Detta, hade man sagt oss, skulle blifva vår sista natt om bord; och glädjen deröfver ökades än mer af alla de obehag, hvilka under en resa på kanalbåt möjligen kunna erfaras, och hvilka nu liksom koncentrerade samverkade att göra de sista 12 timmarne värre än några af de föregående. Ju närmare vi nalkades Buffalo, ju större blef tilloppet af passagerare. Trängseln så väl i damernas som herrarnes rum var förfärligare än någonsin. Jag säger damerna och herrarne, (*ladies and gentlemen*) för att adoptera landets språkbruk, ehuru vår Herre må veta, att hvad de fleste individerne af den närvarande societeten beträffade, qvinnfolk och manfolk allaredan kunde anses såsom hedersbenämningar. Vi fingo nemligen på sistone olyckligtvis ibland oss några Irländare, hvilka allaredan på landbacken äro tillräckligt otrefliga grannar, för att mången icke i trängseln om bord på en kanalbåt skulle än mer känna sig frestad att önska dem i blåkulla, som är den mest passande ort för detta folk att utvandra till, och dit, för att dömma af deras idkeliga svärjande, det stundom tyckes som om de vore på väg att emigrera. Der satt jemte oss vid bordet en rigtigt äkta *paddy*, hvars hela sätt och utseende afspeglade detta trashanks-öfversitteri, som merändels alltid röjer sig hos Irländaren, isynnerhet när han kommit till Amerika och fått rösträttighet som medborgare af Förenta Staterna. Du kan se på honom, att han tror sig lika berättigad, på grund af sin vigt i nationalförsamlingen, till ett af republikens embeten, som, på grund af sitt ledamotskap af den allena saliggörande kyrkan, till plats i himmelen vid sidan af S:t Patrik och S:t Colambhill. Med en kritpipa i vestfickan och en whiskeybutelj i rocken är han beredd till en knytnäfvekamp med hvem helst som vågar bestrida honom hans rättigheter i det ena eller det andra afseendet. Bredvid honom sitter hans äkta hälft, hvars kläd-

sel tyckes vara litet bättre än mannens, och häntyder på att de allaredan varit någon tid i Amerika och kommit sig litet för, som man säger. I sin famn håller hon ett 2 à 3 års gammalt barn, en smutsig, skrikande unge. Irländaren tager fram sin whiskeyflaska, och hustrun en liten tekopp ur sin pirat, der den jemte några skorpor varit inknuten i en vid barnets toilett under vägen brukad linnepersedel. Mannen tager sig sjelf först en klunk, och vill sedermera bestå på hela laget, både *Ladies and Gentlemen*, men vi åtminstone kunde icke begagna oss af den välmenta artigheten. Slutligen fyller han koppen åt hustrun, som, sedan hon tömt en del deraf, doppar några skorpbitar i resten och gifver dem åt den lilla gossen, som (arten röjes hos de unga!) slukar dem med begärlighet.

Denna lilla tafla torde till en del gifva en föreställning om det sällskap i hvilket vi befunno oss. Till hugnad för L., som redan under denna del af resan fått utstå många för henne ovana besvärligheter, voro dock nu, liksom merändels alltid de föregående dagarne, åtminstone några hyggligare fruntimmer om bord, till hvilka hon kunde sluta sig. Främst af dem hafva vi att minnas en liten treflig och pratsam gumma ifrån Canada, som under hela resan var oss följaktig, och tog en verklig moderlig vård om min hustru. Hon tycktes icke vara någon särdeles vän af *the Yankees*, utan associerade sig i stället med L., hvilken hon hade föresatt sig att lära så mycket engelska, som under en veckas tid kunde inhämtas.

Denna natt var det icke möjligt för mig att kunna hålla mig qvar i bädden på mina stolar. Mannen som stod vid rodret måtte hafva trott, att vi förut haft allt för ringa erfarenhet af hvad jag skulle vilja kalla "kanal-stötar", vida kraftigare än hvad jag tror något galvaniskt batteri kan åstadkomma. Båten tycktes vara liksom en leksak i handen på någon ofantlig jätte, som så länge passagen gick genom urhålkningen i berget, roade sig med att låta den stöta emot än den ena bergväggen än den andra.

Ändtligen kommo vi, den 26 Sept. tidigt på morgonen upp i Niagara-floden, vid hvars strand kanalbåtarne för de sista trenne milen dragas fram till Buffalo. Det var en kall, ruskig morgon. Vi behöfde väl de fårskinspelsar, hvilka vi i Helsingör tillhandlat oss. Vinden blåste skarpt från Erie-

sjön, som vi sågo på afstånd, och den hade icke behöft blåsa mycket häftigare förr än vi säkerligen fått erfara, att en kanalbåt kan bättre uthärda stötar emot bergväggar, än brottas med Niagara-flodens svällande vågor. Klockan mellan 9 och 10 på förmiddagen landade vi dock välbehållna i Buffalo.

Vi hade nu på åtta dagar genom 83 slussar tillryggalaggt den långa New-York-Erie-kanalen, detta lika djerft uttänkta som med drift och otrolig kostnad utförda arbete, för hvilket Amerika har att tacka Guvernören Clinton, af Gosselman med rätta kallad Förenta Staternas Platen. Liksom denne mötte han under fulländandet af sitt lands och sitt eget storverk mycken opposition. De som hade sig anförtrodde statens finanser gjorde många betänkligheter och lade många svårigheter i hans väg, innan han lyckades fullända arbetet. Den skuld af öfver 10 millioner dollars som staten New-York iklädde sig för verkställandet af detta stora företag, är nu betald, och det är numera en källa till en betydlig årlig statsinkomst, och dessutom i mångfaldiga andra afseenden på indirekt sätt till oberäknelig vinst och nytta för landet. Innan någon jernvägskommunikation fanns emellan Albany och Buffalo, var kanalen den pulsåder, genom hvilken hela de nya vestra territoriernas handel och trafik på de stora insjöarne sammanlänkades med de atlantiska staternas. Den har också varit ett medel att inom en otroligt kort tid utveckla de rika naturliga resurser, som finnas i det inre af staten New-York, och att i kommerciella företag och manufakturier lyfta industrien till en höjd, som den, utan en sådan lätt, vidsträckt och ekonomisk förbindelse, måhända icke under århundraden skulle hafva uppnått.

Hela längden af denna kanal, som förenar den segelbara Hudsonfloden med Erie-sjön är 360 mil. Men jemte de kanaler, som från densamma utgrena sig till Ontario och de förr omnämnda sjöarne, samt de, som förbinda Hudson med Champlain-sjön och Delaware-floden, är här sålunda ensamt i staten New-York en segelbar kanalsträcka af icke mindre än 804 mil. Jag har sett uppgifvet, att äfven nu, sedan jernvägskommunikationen ganska betydligt förminskat trafiken på New-York och Erie kanal, det dock har varit år, då värdet af de varor och gods, som transporterats på densamma, uppskattats till 145 millioner dollars, hvaraf staten,

efter alla utgifter för reparationer m. m., haft en inkomst af 3,250,000 dollars, eller $2\frac{1}{3}$ millioner i nettobehållning.

KAPITLET VI.

Krångel med transport-kompaniet. — Morrell. — Pelshandel. — Buffalo. — Olyckshändelse med en ångbåt. — Ångbåten Illinois. — Färden på Erie-sjön. — Passagerarne.

Vid ankomsten till Buffalo vände vi oss genast till det kontor, som skulle besörja fortsättningen af vår resa, och på hvilket agenten för transport-kompaniet i New-York hade gifvit oss anvisning. Namnet derpå var dessutom särskildt tryckt på de biljetter vi erhållit. Vi hoppades att här icke länge behöfva uppehålla oss. Men denna dag var en söndag. Kontoret var stängdt, och de personer, med hvilka vi lyckades få några ögonblicks samtal, sade oss, att i dag kunde ingenting uträttas. På kanalbåten fingo vi ej qvarstanna; ej ens våra saker ville man tillåta förblifva der tills morgondagen. Våra tunga kistor och koffertar uppkastades på stranden, och der stodo vi sjelfva med vårt pick och pack, utan att veta hvar vi skulle få tak öfver hufvudet. L. och de öfriga stannade vid sakerna för att efterse dem, under det att C. och jag begåfvo oss upp i staden på rekognoscering efter något värdshus, der vi kunde få herberge. Vi lyckades slutligen få reda på ett tyskt *Boardinghouse*, både till sitt yttre och inre helt och hållet olika vårt trefliga *boardinghouse* i New-York, men så var också priset derefter; och vi funno den allra största hushållning vara af nöden påkallad. Vid vår återkomst till stranden funno vi väl vårt ressällskap, men hela vårt bagage var icke till finnandes. Detta hade man, oaktadt alla protester af L. och I., fört in i ett stort magasin, hvarmed man oneckligen gjorde oss en stor tjenst, ehuru vi kände oss något oroliga öfver att våra saker icke torde vara i säkert förvar, och att möjligen en del af dem kunde komma bort eller bytas om ibland allt det öfriga emigrantgods, som der huller om buller instufvades. Det var emellertid ingenting annat att göra, än att med ett par natt-

säckar och det lilla schatull, hvari vår ännu mindre reskassa förvarades, och som den trogna Chr. hvarken natt eller dag släppte ur sina händer, begifva oss till vårt tyska herberge, der vi tillbragte en ledsam söndag, och der åtskilliga obehagligheter gjorde natten icke mycket lugnare än de föregående om bord på kanalbåten.

Följande dagen anmälde vi oss åter på det förut omnämnda kontoret; men när vi uppvisade våra biljetter, sade man sig hvarken känna eller stå i någon förbindelse med det transportkompani, med hvilket vi underhandlat. Man begärde dock att få behålla biljetterna, och sade sig om en eller två dagar vilja *make it all right*, så att vi utan vidare krångel skulle med en ångbåt få fortsätta resan till Chicago. Detta var sannerligen föga tröstgifvande. Vi förstodo icke alla de skäl man framdrog, såsom förklarande nödvändigheten af ett sådant uppskof; men fattade blott att härmed komme att förenas nya och kanske ganska betydliga utgifter.

Vår förlägenhet att icke veta hvad utväg vi skulle vidtaga, för att göra vår rätt gällande, ökades naturligtvis än mer genom vår oförmåga att icke direkte kunna underhandla med de personer, som i visst afseende tycktes hafva vårt närvarande öde i sina händer. Vi begagnade oss af vår tyska värd såsom tolk, men det måtte hafva varit något särskildt godt förstånd mellan honom och transportkompanits agent, att till ömsesidig fördel bistå hvarandra i dylika förhållanden. Möjligen hade värden åtagit sig att rekommendera agenten och dess *transportation-line* till de många Tyskar, som tid efter annan gästade hos honom; emot hvilken tjenst agenten åter å sin sida förbundit sig att, så vidt möjligt var, till värdshusvärdens vinst, fördröja emigranternas afresa. Jag styrktes ytterligare i en sådan förmodan, då jag åter på eftermiddagen infann mig hos den förra, som sade mig att saken nu kunde arrangeras; att biljetterna godkändes; men att vi ej kunde afresa, (*afsändas* vore kanske ett mera passande ord) förr än nästa onsdag, emedan ingen ångbåt dessförinnan afginge till Chicago. Detta befanns dock vara en fullkomlig osanning, emedan i hamnen voro icke mindre än tre ångfartyg färdiga att afgå till Chicago: en allaredan samma afton, och de tvenne andra morgonen derpå.

Troligtvis skulle nya krångel uppstått, hade ej lyckan fört i vår väg en i Buffalo bosatt Svensk, som hjelpte oss till

rätta. Denne Svensk, vid namn Morrell, hade i många år varit i Amerika, var gift härstädes, och det var icke utan svårighet som han i början kunde underhålla samtalet på svenska. Efter några timmars konversation gick det likväl bättre. Han hade i Sverige varit sadelmakaregesall, men var nu juvelerare, d. v. s. icke till handtverket, men som försäljare, och innehade en af de mest eleganta butiker i Buffalo, med ett väl försedt lager af alla slags ur och klockor, guld, silfver och juvelerarearbeten. Enligt hans egen berättelse kom han hit med jemnt 25 cents, 1 Rdr Rmt, i fickan, och tog till en början tjenst någonstädes på landet. Snart märkte han likväl att han icke dugde till arbetare, men deremot vara klippt och skuren till handelsman. Han förskaffade sig derföre på ett eller annat sätt en liten låda med spetsar, nålar, ringar, kråsnålar och andra nipper, ett litet lager, med ett ord, af hvad här kallas *Yankey-notions*, hvars afsättning gifver en alldeles orimlig vinst. De till större delen oäkta guld- och silfverprydnaderna, inköpta i parti för ett ganska ringa pris, utminuteras såsom äkta bland de för bjefs och grannlåter ofta svaga farmerdöttrarne på landet. Med sin låda på ryggen vandrade Morrell från hus till hus, och der han icke kunde göra några andra affärer, så erhöll han åtminstone, såsom bruket är bland dessa *Peddlers* eller krämare, alltid sin middag och sitt nattqvarter emot någon messingsring eller några glasperlor. — Slutligen utvidgade han mer och mer sin rörelse; förstod att skaffa sig god kredit, och hade nu ett stort etablissemang, hvarifrån han dagligen furnerade ett dussin krämare, som sedan på vägar och gator afsatte hans varor till betydlig vinst för honom och sig sjelfva.

Vi voro nu endast 21 mil ifrån Niagara, och hade haft god tid att bese det märkvärdiga vattenfallet; men måste försaka detta nöje. Alla dessa uppehåll på resan hafva gjort kassan allt lättare och lättare.

I Helsingör hade vi tillhandlat oss flera fårskinnspelsar, hvilka kapten Bohlin påstod att vi med mycken profit skulle kunna sälja i Amerika. Årstiden var emellertid ännu alltför mild för att kunna göra några goda affärer i pelsverk. Förgäfves hade vi utbjudit vår vara till ett någorlunda moderat pris, och började befara att denna spekulation skulle slå lika illa ut, som den med tagelringarne, ända tills vi på

kanalen stötte tillsammans med den förr omnämnda tyska presten, som, efter att hafva tillhandlat sig en af pelsarne för en någorlunda billig summa, rådde oss att icke sälja de öfriga under dubbelt så mycket. "Gif dem ut att vara siberiska lammskinn", mente han, "det förstå inte Amerikanarne att bedömma." — Detta var visserligen mera ett tyskt än ett presterligt råd, men då vi tyckte, att man i handel icke gjorde sig samvete af att lura oss, så ansågo vi oss berättigade till repressalier. Med pelsarne på våra armar vandrade vi på Buffalos gator, och lyckades verkligen afyttra några stycken till det tredubbla värdet emot hvad de kostat oss. De öfriga beslöto vi, på Morrells råd, att icke försälja förr än i vinter, då vi med säkerhet kunde påräkna att erhålla fullt ut fyra gånger inköpspriset. — Buffalo är onekligen en af de vackraste städer vi hittils sett i Amerika. Staden är byggd på en sluttande plan, ifrån hvars höjd man njuter en den herrligaste utsigt öfver den nedanför liggande Erie-sjön, Niagara-floden, och det midt emot liggande Canada-landet. Den anlades 1801 af holländska landkompaniet och var 1813 en stad endast på 1500 innevånare, då den under kriget med Engelsmännen, af dessa och deras indianska bundsförvandter totalt uppbrändes.

Det torde vara intressant att jemföra de beskrifningar, som tvenne svenska resande gifvit oss öfver denna numera en af de vigtigaste och mest blomstrande städer i unionen. I Hauswolffs år 1835 i Norrköping utgifne "Teckningar", till en del öfversatta och bearbetade efter en tysk författarinna, som några få år förut gjorde en resa till Amerika, heter det: "Buffalo är den verkliga central-punkten af den inre bytes- och pelsverks-handeln, och här börjar amerikanska lifvet förete en annan sida. Här redan visar sig fulleligen omöjligheten att kunna omsätta landtliga produkter för pengar: sådana synas icke mera till. Staden är endast en hop hus och hyddor utan ordning, gatorna icke stenlaggda och man släpar sig merändels fram i smutsen. Det första rum man beträder i huset är köket, som äfven tjenar till förkammare; ut genom dörren sträcker sig en trädstam, hvars andra ända ligger och brinner i spiseln, och makas närmare efter behof; på detta sätt besparas huggningsbesväret. Der förtäres endast kall, rökt eller saltad mat och drickes the. Invånarne äga ingen den minsta moraliska eller intellektuella bildning, men

visa, den förutan, en högst betydlig kommerciel driftighet. Så förhåller det sig öfverallt.“

Arfwedson åter i sin resa uti Förenta Staterna och Canada, år 1832—1834, således samtidigt med utgifvandet af ofvannämnde teckningar, säger: "Buffalo är en vacker och tilltagande stad, som otvifvelaktigt med tiden måste blifva en af de större platserna i det inre af landet. Emigranten anser sig der taga afsked af den civiliserade verlden" (nu får han gå på andra sidan Mississippi-floden innan han har skäl att säga ett sådant farväl) "och hvilar ut, innan han begifver sig in uti vesterns ofantliga skogar. Der inskeppas och lossas varor, som äro distinerade många hundrade mil bort. Byggnader uppspringa hastigare än man kan ana det. Gator utläggas med en bredd, som tyckes utvisa att den kloka magistraten förutser stadens tillkommande storhet. Bodarne äro uppfyllda med varor från Paris, Cincinnati, London och Rochester. Mode-journaler läsas der med lika begärlighet som i Europas mest lysande hufvudstäder, och skräddare och modister äro i Buffalo lika vigtiga personager som hos oss."

Såsom tillägg till den sednare och såsom motsats till den föregående beskrifningen, må det tillåtas mig nämna, att Buffalo nu med en folkmängd af öfver 50,000, med mer än 20 kyrkor, hvaraf några, uppförda af välhuggen sten i göthisk stil, kunna i arkitektisk skönhet mäta sig med de flesta nyare kyrkobyggnader i Europa; med åtskilliga banker, ifrån hvilka både klingande mynt och sedlar dagligen utvexlas och sättas i omlopp i den lifliga handelsrörelse, som staden drifver både på närmare och aflägsnare orter; med dess beqväma, stora, fem våningar höga hoteller, inredda med en lyx och elegans, i visst fall öfverträffande de Europeiska hufvudstädernas; med dess gas- och vattenledningar; med dess präktiga enskildta och allmänna byggnader; med dess många allmänna välgörenhetsinrättningar; med dess literära föreningar, tryckerier, boklådor och, för allmänheten tillgängliga, i volum-antal icke obetydliga biblioteker: att Buffalo, säger jag, med allt detta företer ett af de många oemotsägliga bevis för att den Nord-Amerikanska republiken i högre grad än något annat land eger inom sig fysiska, intellektuella och moraliska elementer till nationell storhet och välstånd.

Vi påmindes dock på ett obehagligt sätt om, att det

ännu är mycket af dessa elementer, som behöfva ordnas eller rättare bringas under en tillbörlig kontroll. Den lifliga segelfarten på de stora insjöarne och floderna, är onekligen ännu förenad med faror, som en större uppsigt och omtanka å vederbörandes sida åtminstone till en del borde kunna förekomma. Brist på goda hamnar på dessa farvatten gör att en mängd fartyg hvarje år, under de förfärliga stormar som här rasa, stranda och gå förlorade. Bristande försigtighet om bord på sjelfva ångbåtarne, och bristande ansvarsskyldighet hos dem, hvilkas slarf eller uraktlåtenhet förvålla olyckshändelserna, göra, att tid efter annan man får höra de mest hjertslitande beskrifningar öfver ångbåtar, som med hundradetals passagerare uppbrunnit eller sprungit i luften.

Några timmar före vår afresa till Buffalo spridde sig det ryktet, som sedermera, thy värr, befanns vara allt för sannt, att den ångbåt, som, dagen efter vår ankomst, med en del emigranter afgick till städerna på kusten af Michigansjön, och på hvilket vårt transport-kompani, jag vet icke på hvad grund, oaktadt min anhållan derom, vägrade att låta oss få embarkera, hade totalt förolyckats. Utaf flera hundrade passagerare och den talrika besättningen voro endast 3 personer undkomna med lifvet. Ibland dem som sålunda här fingo en oförmodad graf, voro troligen många, med hvilka vi under färden på kanalen sammanträffat. Säkert hade mången af dem, som med oss delade samma båt och samma kajuta, dem vi så ofta hörde med glada förhoppningar tala om det blifvande hemmet i det rika landet i vester, om sina planer för jordisk trefnad och lycka, — nu funnit ett helt annat hem, ett annat land, det slutliga målet för allas vår pilgrimsvandring, men ack, så ofta undanskymdt af våra drömmar om att här kunna uppbygga oss några varaktiga hyddor. Här var i sanning en påminnelse om dessa varnande ord: *två skola ligga i en säng, två skola vara i marken; den ene varder upptagen, och den andre varder qvarlåten.*

Det var derföre icke utan en viss bäfvan, som vi ändtligen den 29 September gingo om bord på den stora ångbåten Illinois, i hvilken vårt transport-kompani slutligen lät beveka sig att gifva oss en passage öfver de stora insjöarne. Vår inqvartering här blef helt annan än den under ångbåtsfärden på Hudson-floden. I stället för en plats

i den präktigt inredda och rikt möblerade kajutan, som på öfre däcket upptog hela längden af den ofantliga ångbåten, måste vi beqväma oss till att krypa en trappa ned i den så kallade *steerage*, eller kajutan för andra klassens passagerare. Till all lycka infunno vi oss i god tid, så att vi kunde utvälja oss de bästa och beqvämaste af de fasta sängplatser, som i tredubbla rader, hvar och en med sina gröna förhängen, voro fastsatta rundt omkring väggarne af den ganska rymliga kajutan. Men den behöfde också vara stor och rymlig för att kunna hysa alla de män, qvinnor och barn, som nu här sammanpackades. De flesta sängplatser voro beräknade för tvenne personer, och då här alldeles icke hjelper att pruta emot när en sängkamrat, n. b. af samma kön, gör mine af att intaga den tomma platsen vid ens sida, så voro vi lyckliga, att under en dubbel-koj, som ockuperades af mig och min hustru, finna en enkel sådan för vår goda Chr., då deremot C. och P. beredde sig att taga den ofvanför vår bädd anbragta lägerstaden i besittning. Iwar deremot, som hade förändrat sin resplan, och beslutat lemna oss vid ankomsten till Cleveland, lät ödet afgöra hvem i hela denna massa af efter bäddplatser trängande och skuffande personer, skulle för en natt gifvas honom till sängkamrat. Denna kajuta var belägen för-ut, och som dess passagerare icke hafva tillträde till akterdäck, saknade vi här den visserligen icke stora tröst, som man eljest har i tanken på en möjligen inträffande explosion af ångpannan, att kunna hålla sig så långt akter-ut som möjligt, hvilket påstås vara säkraste platsen vid dessa, thyvärr, ingalunda ovanliga olyckshändelser. Sådana reflexioner, föranledda af den nyligen timade olyckan, voro sannerligen icke just så trefliga, under det vi voro sysselsatta att ordna våra saker, och i de tomma kojerna utbreda våra egna sängkläder.

Klockan var 3 på e. m. då vi embarkerade, och om en timma, hette det, skulle maskinen sättas i gång. Det dröjde dock till sent på aftonen, och skenet från den blanka metallspegeln i den vid ändan af hamnbryggan höga och välbyggda fyrbåken hade redan en god stund tindrat öfver Eriesjöns mörkblåa vågor, innan landgången drogs in, och vi skulle nu, efter att hafva både seglat och åkt på vattnet, pröfva ett tredje sätt att färdas på böljan, innan vi uppnådde målet för vår långväga färd.

Det var beräknadt, att vi tidigt följande morgonen skulle uppnå Cleveland, der Iwar hade beslutat lemna oss. Hans mening var, att i trakten af Cincinnati, der några Svenskar bosatt sig, söka få någon employ tills våren, då han åter, om lyckan vore honom blid, hoppades att med några få dollars mer i fickan, få förena sig med oss. Då han emellertid nu befanns vara den enda passagerare till Cleveland, tyckte kaptenen det icke löna mödan att för hans skull anlöpa detta ställe, utan blef I. nödsakad att, oaktadt alla protester, medfölja till nästa landstigningsplats, Detroit, hvarifrån han dock, med ett följande dagen afgående ångfartyg, fick fri resa till sin distinationsort. Onekligen var detta ganska egenmäktigt handladt, och tvärtemot all öfverenskommelse; ty I. hade redan i New-York betalt sin biljett till Cleveland och icke såsom vi andra till Chicago. Ehuruväl han hölls skadeslös för några vidare utgifter för sjelfva passagen från Detroit, lemnades honom ingen ersättning för den ökade kostnad, som han för sitt vivre ombord under en förlängd resa måste vidkännas.

Denna passage på Eriesjön, under hvilken vi gynnades af det klaraste och lugnaste väder, skulle hafva varit en verklig lustresa, hade vi ej såsom *steerage-passagerare* varit underkastade många olägenheter. På akterdäck var godt rum både att sitta och promenera; men derifrån voro vi bannlysta. Det förargade mig, att jag ej åtminstone för L. köpt en biljett till första platsen, och det tycktes mig hårdt, att hon skulle vara förvisad från den krets som hon egentligen tillhörde, isynnerhet som jag ibland de elegantare Ladies och Gentlemennen såg många, som, att dömma af det yttre, mycket förr än vi borde hafva varit förvisade till *steerage.* Men här var intet anseende till personen, utan till hvad man ville kosta på sig. Min allt försakande hustru fann sig dock utan afund och knot i sitt öde, lika glad vid min sida på fördäck bland tyska och irländska arbetare, som om hon skulle sutit akter-ut bredvid de granna damerna, hvilka i dyrbara sidenklädningar och en i öfrigt något prålande toilett sågo ut som voro de snarare utpyntade för en bal än klädda för en ångbåtsresa till vildmarken i Vester.

Huru ofta hafva vi ej sedermera, då vi tillsammans färdats på insjöarne, och fått vara med som de högsta hönsen i korgen, sett ner i *steerage-rummet* och till det der så

kallade *lägre folket*, och dervid ihågkommit vår första resa på Eriesjön. Sådana lektioner i lifvet torde hafva sin nytta med sig för mången annan lika så väl som för oss.

Men fastän vi icke hade fri entrée öfverallt, så kunde vi dock taga en allmän öfversigt af den brokiga och i många afseenden ganska intressanta taflan om bord på den stora ångbåten.

Vi sågo allaredan här framför oss ett bevis för det påstående, hvaraf vi sedermera så ofta erfarit sanningen, att Amerikanarne onekligen äro det mest lokomobila, vandringslystna folk i verlden. Äfven då de äro i en ganska god ställning i de norra, mellersta eller södra staterna, bryta de upp, sälja bort hvad de hafva, och flytta vesterut, med ett mod och en beslutsamhet, hvartill andra endast af tryckande omständigheter skulle kunna låta beveka sig. Första klassens passagerare äro för det mesta antingen sådana, hvilka, sedan de en tid varit bosatta i Vestern och der samlat någon förmögenhet, nu återvända från någon affärs- eller lustresa till de östra staterna; eller ock kapitalister och spekulanter, som gifvit sig ut på upptäcktsresor. Troligen befinner sig äfven i hopen en och annan bankrutterad köpman, som med ett litet "undantag" retirerar till de nya vestra territorierna, att der försöka sin lycka, och om några få år blifva en likaså rik som vigtig matador i det nya samhället. En del af dem tänker tillhandla sig något fruktbart jordstycke och blifva så kallade *Farmers.* [1]) De äro ännu ej rätt hemmastadde med farmerslifvets alla försakelser, se litet högdraget ner på de andra kamraterna i grofva lappade arbetskläder, och föra, så länge de kunna, ett gentleman-lif, bibehålla sidenfodret i

1) Apropos *Farmer:* — jag hade hela tiden hört detta ord uteslutande begagnas för att beteckna landtmän och jordbrukare, af hvad slag och qvalitet de än voro, större eller mindre egendomsinnehafvare; men deremot hade jag aldrig hört ordet *peasant* användas, hvilket, med min obetydliga kännedom i engelska språket, jag ansåg vara den rätta betydelsen af bonde, eller, om man så vill, den lägre klassens jordbrukare. För att se skillnaden mellan dessa ord, rådfrågade jag min dagliga hjelpreda, mitt lexikon. Jag fann der ordet *Farmer* betyda *paktare, arrendator, bonde, Skyfarmer* åter detsamma som *bedragare, sådan som har sina gods i skyarne,* d. ä. *ingenstädes. Peasant* åter *landtman, bonde, lägre än Farmer.* — Jag kan icke neka, att enligt dessa definitioner min omgifning tycktes bestå af alldeles inga *peasants*, många *farmers*, men än flera *sky-farmers*; samt att den ena eller andra bemärkelsen af detta sednare ord bestämdt passade in på åtminstone hälften af de passagerare, som sade sig i egenskap af jordbrukare vilja nedsätta sig i det nya landet.

rocken, panamahatten på hufvudet och högsätet i ångbåtskajutan.

Bland andra klassens passagerare finna vi allahanda slags folk. Sjelfva äro vi de enda representanterna af den skandinaviska halfön, men i öfrigt hvimla för- och underdäck af Yankees, Engelsmän, Irländare, Tyskar o. s. v. Allas hufvuden äro fulla med spekulationer för framtiden och huru de skola etablera sig i trakter, om hvilka de endast af mindre tillförlitliga tidningspuffar och vägvisare, eller af ännu mera otillförlitliga landtförsäljnings-agenters högtrafvande berättelser inhämtat en högst ofullständig kännedom.

Man dröjer inte gerna mer än nödigt är i *steerage*, der man har svårt att bana sig väg mellan kappsäckar och barn, hvilkas mödrar söka att tränga dem och sig sjelfva fram till *stoven* eller kaminen, för att framför kolelden verkställa de toilettförändringar, som under tiden äro nödvändiga. Omkring brasan är en omvexlande blandning af tvättskålar, små stekpannor, bleckmått, matsäcksknyten m. m., som ej allt kan uppräknas. På sidorna af underdäck, utanför *steerage*, är emigranternas bagage uppstapladt i höga rader, mellan hvilka andra klassens passagerare hafva en slags *Broadway* att promenera på. Går man litet mera akterut, hvilket på detta ställe äfven är en tillåtet, så kommer man till en ännu mera öppen plats, straxt på andra sidan om hjulhusen, och här har man bättre tillfälle att betrakta åtskilliga grupper och scener, som på ett ganska egendomligt sätt framställa national-olikheterna mellan dem, som deltaga i dessa den nyare tidens folkvandringar. Här står den lätt ekiperade Yankeen, medförande icke stort mera än de kläder, hvari han går och står, en mindre koffert med en filt, några få linnepersedlar, en yxa, såg och några få mindre verktyg. Detta blifver till en början allt hans gods och bohag i det snart uppbyggda logghuset, der hans händighet och uppfinningsförmåga snart tillskapa hvad som i öfrigt är nödvändigt för den första bosättningen. Här deremot sitta några Engelsmän, omgifna af sin långt mera substantiella packning; ty när John Bull företager en utvandring, så tyckes det som ville han icke allenast lik Trojanen föra hela sitt husgeråd med sig i främmande land, utan äfven den väl förtöjda ön sjelf, om han blott kunde få den loss från sitt pliktankare. Derföre, der man ser någon ålderdomsbräcklig byrå, eller

någon gammalmodig spegel, eller några omsorgsfullt bibehållna reliker af en kina-servis, så kan man vara säker på att alla dessa och dylika husgerådssaker tillhöra någon hederlig Engelsman, som krupit undan i en vrå för sig sjelf, och som, om allt hvad som passerar omkring honom, tyckes säga: "det der rör mig icke." — Men den som deremot anser allt röra sig, och som sjelf rör sig i allt, är Irländaren. Äfven han har ifrån sin fäderneö en mängd saker, hvilka, i stället för att vara nedlagda i byråar och koffertar, merändels äro hoppackade i stora bylten, under resan tjenande till nederlagsplats för hustru och barn. Mellan dessa bylten kan man alltid vara viss på att finna instucken en spade af den egna irländska modellen, med dess 3 alnar långa skaft, och dessutom en eller två bränvinsbuteljer. — Märkligast af alla äro dock Tyskarne och den utrustning, hvilken de släpat med sig från Hamburg, och som innan de väl få den fram till deras nya koja i skogen, säkerligen i transport kostar dem mer än 5 gånger dess värde. Här står en vagn, som tyckes mer passande för något museum af antiqviteter, än för det anspråkslösa nybygget, der, om den någonsin kommer fram dit, den slutligen blifver använd till svinstiga eller hönshus. Den är fullpackad med alla möjliga saker, vittnande om den tyska industrien och besparingsandan; plogar, spadar, seldon, laggkäril, stolar, gamla klockor, ljusstakar, hästskor, gamla gravyrer och afbrutna tobakspipor — allt ligger om hvartannat, men allt under en noggrann uppsigt af egaren till hela denna herrlighet, en liten fryntlig, starkbyggd man, klädd i blå blus och med en skjutväska öfver axeln. Denne man har måhända icke det minsta begrepp om det land, dit han nu finner sig förflyttad. Amerikanaren betraktar honom, såsom vore han kommen från en helt annan planet. Men besök honom 6 eller 8 år härefter på hans uppodlade farm; och, såvida han ej bosatt sig i ett större settlement af sina landsmän, (i hvilket fall den anmärkning gäller, som jag förut gjort om de tyska utvandrarne), skall man finna honom fullkomligt hemmastadd med sina grannar, en verksam och nyttig medborgare; då deremot Engelsmannen derborta i vrån troligen aldrig kommer att blifva annat än en främling i landet.

Jag har ofta sedermera funnit sanningen häraf ibland de emigranter, som bosatt sig i vestra Amerika. Tysken,

klok, beräknande och spekulatif, finner sig i alla förhållanden, då deremot Engelsmannen alltid, både i tid och otid, svär öfver *Yankees* och *Yankee-tricks*, och tycker den klara luften här på långt när icke komma upp emot stenkolsröken i England.

Bland passagerare märktes också trenne Indianer, de första vi sågo af landets urinvånare. Den romantiska föreställning, som jag genom läsning af Coopers romaner och andra beskrifningar gjort mig om detta folk, ramlade helt och hållet för hvad som nu i verkligheten mötte mina ögon. De tillhörde den fordom mäktiga, men nu till några få hundrade familjer reducerade Chippeway-stammen. Det låg någonting dystert och nedslaget i hela deras väsende, men i deras ögon flammade en tillbakahållen eld. De påminde mig om en örn i bur, slokande vingarne, med hvilka han dock vet sig vara mäktig att höja sig till molnen. Deras i smutsiga filtar till hälften insvepta ansigten voro i öfrigt en förseglad gåta på hvad som föregick i deras inre. Men kunde de väl, utan ett helt upprördt haf af stormande känslor, vandra ibland de hvita männen, af hvilka de nu sågo den ena skaran efter den andra komma för att taga i besittning deras gamla jagtmarker och tränga dem allt längre och längre bort från deras fäders grafvar? Man kan icke utan vemod första gången se dessa lemningar af ett folk, hvars hela kända historia icke är annat än ett utrotningskrig, ett folk, hvars hela forntid icke är annat än en öckenvandring, och som icke har någon annan framtid än en snart inträffande fullkomlig tillintetgörelse.

KAPITLET VII.

Detroit. — Skiljsmessa från I. — Resa uppför St. Clairfloden och öfver Huronsjön. — Staten Michigan. — Newport. — Banker. — Presque-Isle. — Vedbäring. — Fort Machinaw. — En berättelse från kriget med Indianerne. — Indianerne och deras arbeten. — En broder på fästningen. — Utsigt på sjön. — Minnen af Jesuiternas missions-verksamhet. — Michigansjön. — De stora insjöarnes längd etc. — Beaver-Islands. — En qvinlig Robinson. — Gudstjenst om bord. — Förändrad resplan. — Ankomst till Milwaukie. — Landstigning derstädes.

Den 1:sta Okt. tidigt på e. m. anlände vi till Detroit, hvarest ångbåten stannade ända till följande morgon, och

hade vi sålunda god tid att bese den vackert belägna och väl bebyggda hufvudstaden i Michigan.

Staden är ursprungligen en gammal fransk stad, uppbyggd mot slutet af 1600-talet. Den var allaredan i början en vigtig plats för handeln med Indianerna, och har sedermera fått ett historiskt namn genom 1812 års krig med Engelsmännen, af hvilka den då eröfrades. Folkmängden, som 1810 belöpte sig till blott 700 innevånare, utgör nu 21,000. Vi sågo här flera vackra kyrkor och andra byggnader; isynnerhet drogs vår uppmärksamhet till de väl anlaggda gatorna och avenyerna, af hvilka några äro ända till 200 fot breda. Staden ligger på en höjd vid stranden af det sund, som förenar sjöarne St. Clair och Erie, och utgör gränsen mellan de engelska besittningarne och Förenta Staterna. Kommunikationen häremellan och Canada är högst liflig, och ångfärjor gå oupphörligt från den ena stranden till den andra. Isynnerhet nu, sedan den stora jernbanan i Canada blifvit fullbordad, taga de flesta resande mellan de nordvestra och Atlantiska staterna vägen genom Detroit och så vidare öfver Canada till Niagara.

Vi skiljdes här från vännen Hagberg, som genast efter vår ankomst hit fick tillfälle att med en annan ångbåt afgå till Cleveland. Vi hade icke beräknat att vårt nybyggarebolag så snart skulle upplösas. På hafvet och i ett främmande land förenas man snart genom band, hvilka under vanliga förhållanden fordra ett mångårigt umgänge för att sammanknytas. Med ömsesidig djup rörelse skiljdes vi från hvarandra, väl vetande att vi hvar på sitt håll säkert skulle få utstå många mödor och pröfva många besvärligheter, innan vi härnäst träffades.

Följande dagen fortsattes åter resan från Detroit uppföre floden af samma namn in i sjön St. Clair, och så vidare uppför St. Clairefloden in i Huronsjön.

Denna passage tycktes mig vara den behagligaste på hela vägen från Buffalo. Floden, eller rättare sagdt sundet, mellan Förenta Staterna och Canada är här så smalt, att man kan fullkomligt tydligt urskilja äfven mindre föremål på båda stränderna. Dessa äro ända invid flodbrädden smyckade af nätta och prydliga landthus och fruktträdgårdar, anlagda i fransysk stil. Små grönskande öar, med några små hvitmålade byggnader, ligga liksom en bukett af vattenliljor på

vågen. På Canadasidan ser man en oräknelig mängd väderqvarnar fläkta med vingarne öfver det fruktbara slättlandet. Hjordar af små hästar, något större än våra ölänningar, göra sina krumsprång på ängarne. Här och der äro små redouter och militärposteringar. Ett kompani soldater håller just på att exercera. En kavalkad fruntimmer, i nätta, smakfulla riddrägter, ila på snabbfotade engelska hästar, utåt den längs med stranden löpande landsvägen. Det synes tydligt, att man på den sidan är inom Hennes Britiska Majestäts område. Det ligger i det hela någonting europeiskt, någonting herregårds-städadt. Den vackra, väl fernissade taflan är färdig sådan den är. Den på andra sidan åter, är ännu under arbete under mästarens hand, lofvande att en gång fulländad, ehuru i olika genre, täfla med, om ej öfverträffa den förra. Inga militärposter och fästningsverk utvisa här att man är på gränsen till ett annat herradöme. Den idoge gränsbon hamrar omtänksamt på en ny tillökning till sin lilla byggning, plöjer sin jord och rödjer sin skog, alldeles obekymrad om rödrockarne på andra sidan sundet, under det att en skara af små medborgare troppa af till ett nytimradt skolhus, för att der lära sig stafva *the declaration of independence.*

Staten Michigan, hvars stränder vi nu hafva till venster om oss, består af tvenne stora halföar, omgifna af de fem insjöar, hvilka bilda den största massa sött vatten på jordklotet. Den norra halfön, begränsad i norr af Superior-sjön och i söder af Huron, är ännu föga bebodd, men innehåller outtömliga mineral-distrikter, synnerligast af koppar och jern. Den södra halfön, eller det egentliga Michigan, rundt omkring hvilken vi nu måste färdas en sträcka af något öfver 700 mil, för att komma till vår bestämmelseort, är i öster omgifven af sjöarne Erie, St. Clair och Huron, jemte de sund eller floder, som sammanbinda dessa sjöar, i norr af Michilimackinac-sundet, och i vester af den 360 mil långa Michigan-sjön.[1]) Så snart man passerat St. Clair-sundet och kommit in i Huronsjön, tyckes Michiganlandet vara nästan helt och hållet en obebodd vildmark. Den inre, nordliga delen af denna halfö är äfven till det mesta obebodd och består af ogenomträngliga skogar, träsk och sandåsar. Endast vid

1) Numera, sedan de många jernvägarne blifvit fullbordade, som förena de vestra och östra staterna, behöfver naturligtvis den resande icke taga denna långa omväg, hvartill vi voro nödsakade.

kusten äro några enstaka fiskarkojor och qvarnanläggningar vid flodmynningarne, hvarifrån timmer, bräder och takspån transporteras till de atlantiska staterna, och till de nya territorierna på andra sidan Michigan-sjön. Största delen af landet vid hela denna stora, på virke och timmer rika kuststräckning, är ännu osåld, och här bedrifves i stor skala hvad man på svenska skulle kalla tjufhuggning, något som man dock på sednare åren genom mera stränga åtgärder har sökt att förebygga. Så väl den östra som vestra sjöstranden företer i deras vilda naturtillstånd många högst pittoreska och vackra taflor. Här bryter sig en fradgande flod fram genom urskogen; der fängslas ögat af en liten ängsslätt, aldrig afbetad af andra djur, än vildmarkens; der åter reser sig kusten i branta, vågformiga sandbankar, hvaraf några, bevexta med träd och buskar, bilda en jemn sluttning emot stranden, under det andra åter formera en naken, lodrät sandvägg, 300 fot öfver vattenytan; der har den rastlösa vågen med sitt svall, i förening med regnbäcken, som banat sig väg genom en liten fördjupning på branten, urholkat ett svalg, i hvilket slutligen den öfverhängande jordmassan jemte dess sekelgamla tallar och cedrar störtat samman i kaotisk förvirring.

På e. m. landade vi åter i en liten stad, kallad Newport, hvars hela skick påminde oss om, att vi nu verkligen voro i det vestra Amerika. Staden var ganska stor på papperet; men i verkligheten bestod den endast af fyra trähus, hvaribland ett hade i alnhöga bokstäfver på väggen måladt ordet *Bank*. I samma hus var ett slags hotel och stadens enda handelsbod. Ett litet stycke derifrån stod skolhuset, som måhända äfven begagnades till kyrka, när någon itinerant missionär besökte stället. — Det var en verklig embryostad. Träd och stubbar stodo ännu i ostörd ro på blifvande torg och gator. På ett och annat träd var fastspikadt ett stycke bräde med en inskription, tillkännagifvande namnet på gatan, hvilken dock ännu var icke blott ofarbar, utan snart sagdt äfven ogångbar, och der man ej riskerade att gå vilse mellan husen, men så mycket mer mellan träden och buskarne. Men med allt detta, hvem vet om ej några månader härefter staden har sitt tryckeri, hvarifrån utgifves "The Newport Times," eller något dylikt. Att dömma af den stora plankarta, som man på värdshuset visade oss öfver staden, de gyldene beskrifningar, man gjorde oss öfver dess

utmärkta läge, den bestämda försäkran man afgaf, att stadstomterna hade en sjungande afsättning, och att den ena familjen efter den andra här slå upp sina bopålar, så synes detta och en snar transformation af hela staden alldeles icke höra till det omöjliga. Värdshusvärden, som jag anar jemte bankiren (så framt han ej i sin person förenade begge dessa egenskaper, hvilket är mycket troligt), vara egare till hela stadens areala rymd, demonstrerade vidt och bredt för oss, att det alldeles icke lönade mödan att resa längre. Här, mente han, var just den rätta platsen för oss; om vi här köpte några tomter, som ännu kunde lemnas till mycket billigt pris, etablerade någon handel eller dylikt; så vore det ganska säkert, att vi om några år skulle vara rika karlar, och kunde, om vi så ville, med stora kapitaler flytta tillbaka igen till *Germany*. Dessa lysande utsigter föreföllo oss dock föga lockande.

Mig syntes denna inrättning af en bank så godt som midt i ödemarken vara någonting obegripligt, låt vara, att med tiden äfven detta ställe verkligen kunde uppblomstra till en liten stad eller köping. Det föreföll mig i alla fall ungefär som att köpa vaggan innan barnet är födt. Dock har jag sedan hört om flera sådane banketablissementer i stater, der lagen gifver en allt för stor frihet i detta afseende, och der ingen tillräcklig kontroll utöfvas, för att betrygga det allmännas säkerhet. Dessa banker äro ofta privatbanker i ordets egentliga och mest vidsträckta betydelse. En enda persons anseende och förmodade förmögenhet är den enda garanti för värdet af de i omlopp satta sedlarne, hvilka ej äro annat än enskildta af honom utgifna reverser, som han förpligtat sig att vid uppvisning i banken inlösa med klingande mynt. Under sådana förhållanden är det ofta en god uträkning att hafva banken långt aflägsen, om möjligt midt i sjelfva ödemarken, så att sedelinnehafvarne icke så lätt kunna komma dit och utvexla de papperspengar (allmänt kallade *skinplasters*) hvaraf de till ett mindre belopp i daglig handel och vandel kommit i besittning, som de aldrig hålla på, utan genast åter utbetala. Så kan t. ex. en person, boende i Illinois eller Wisconsin, der de nya banklagarne göra de inom dessa stater karterade bankers sedlar fullkomligt säkra, likväl etablera en bank midt i något träsk i Georgia, trycka sedlarne i New-York och sätta dem i cirkulation i Illinois. Der

har han väl ett slags kontor, men om man på detsamma infinner sig för att få en sedel inlöst, så hänvisas man till banken i Georgia, dit resan kostar 100 gånger den summa man har på fickan, och med hvilket ställe möjligtvis icke ens finnes någon postkommunikation. Sålunda går det en tid bortåt; sedlarne cirkulera på god tro ifrån en hand till en annan, tills slutligen någon person åtager sig besväret, att med en större summa, hopsamlad från flera håll, resa till Georgia, der han med möda finner vägen till den ifrågavarande banken, och med ännu mera möda vägen till dess så kallade penningehvalf.

Det torde vara ganska möjligt, att banken i Newport är en dylik affär, och att hela dess penningehvalf inskränker sig till disken i värdshusets skänkrum. [1])

Ångbåten uppehöll sig icke länge härstädes, och resan fortsattes öfver sjön Huron långs efter Michigan-kusten, som företedde samma vilda, ödsliga utseende, som jag förut beskrifvit.

Den 3:dje Oktober, femte dagen sedan vi lemnat Buffalo, lade vi till vid en liten udde, Presque-Isle, belägen långt upp på den nordligare delen af halfön Michigan. Alla dessa namn på öar, floder och ställen äro antingen indianska eller ock minnen från den franska kolonial-historien. De uttalas likväl nu helt och hållet efter engelska språkets pronunciationsreglor. Så heter t. ex. *Presque isle* numera *Preskejl.* Stället är en nästan obebodd sandbank, liksom hela den omgifvande trakten. På den ödsliga stranden syntes endast ett par låga, små kojor. — Kaptenens afsigt var att här intaga ved, som de enslige kustboarne huggit och till ångbåtarnes tjenst uppstaplat i långa, famnshöga rader på stranden. Detta utgör de härvarande, från den öfriga verlden nästan helt och hållet afskiljda menniskornas enda förtjenst. Jag kunde ej här upptäcka det ringaste odlingsförsök, och jorden

1) Den här omtalade staden jemte dess bank måtte numera höra till de ting, som hafva varit, eller rättare aldrig blifvit. Jag har sedermera aldrig besökt, ej heller kommit att efterfråga detta ställe. Möjligen har staden, vid hvilken så lysande förhoppningar voro fästade, fått ett annat namn, eller ock är den tillika med dess fordna bankbyggnad endast en obemärkt minnesvård öfver misslyckade spekulationer. I de sednare förteckningarne öfver staten Michigans städer finnes nemligen ingen med namnet Newport, och i det kommerciella lifvet har, så vidt jag vet, dess bank råkat i samma glömska.

är troligen, åtminstone vid kusten, allt för sandig och torr att bära några skördar. Men icke dess mindre påstås det, att dessa vedhuggare, hvilka alltid kunna påräkna god afsättning på sin vara, snart samla sig ett litet kapital. Den jord de bebo har icke kostat dem någonting, icke heller den skog de nedhugga; deras behof äro få och lätt tillfredsställda, och om ett eller två år utbyta de den ensliga kojan vid Huronsjön emot något fruktbart jordstycke i Wisconsin eller Iowa, der de snart, klokt användande den sparade penningen, emotse en i ekonomiskt afseende lugn och sorgfri framtid för sig sjelfva och sina barn.

Jag skall alltid erinra mig Presque Isle, såsom det ställe, der jag första gången invigde mina ovana armar åt ett hårdare arbete. Det är nemligen *steerage*-passagerarnes skyldighet, att vid sådana ställen vara besättningen behjelpliga att bära ved om bord. Genom att erlägga några shillings kan man dock, om man så vill, friköpa sig från denna skyldighet. Men Carl och jag tyckte vi kunde lika gerna först som sist begynna att i vårt anletes svett förtjena vårt bröd; så att på tillfrågan om vi under det öfriga af resan ville betala för vedbärning, vi i stället lade af oss våra rockar, och grepo verket an i likhet med de andra arbetskarlarne, och gingo med våra träklumpar, en på hvardera axeln, lika stadigt som de andra, öfver den långa landgången. Efter en timmas god motion, befalde Kaptenen oss upphöra för denna gång, och ångbåten sattes åter i rörelse.

På aftonen uppnådde vi Fort Machinaw, en fästning på en ö i sundet mellan Michigans norra och södra halfö. Fästningen, på ena sidan innesluten af ett högt trästakett i stället för vallar, är lika oansenlig som den nedanför densamma vid hamnen belägna lilla staden, ett hem för några få hundrade innevånare. Båda anlades af Fransmännen för nära 200 år sedan, och allt tycktes mig här, med undantag af några få på sednare tiden uppförda byggnader, hafva ett förfallet och gammalmodigt utseende. Husen äro små, gatorna smala. Likväl är belägenheten ganska vacker och romantisk. Efter att åter en stund hafva fullgjort vår skyldighet vid vedbärningen, fingo vi tillfälle att som hastigast göra ett besök på fästningen. Den är sannerligen en af fortifikationskonstens simplaste produkter; men med sina 8 kanoner är den ganska tillräcklig för sitt nuvarande ändamål, såsom

varande en gränsfästning, egentligen till försvar mot de ännu i dessa trakter talrika Indian-stammarne, ifall dessa skulle börja blifva oroliga. Den ligger på en höjd eller klippa, från hvilken vi i solnedgången njöto en af de herrligaste utsigter, jag någonsin vet mig hafva skådat. Här var ett af dessa ställen, om hvilka jag hört någon yttra, att de andas religion. Det är omöjligt, att ifrån spetsen af denna klippa kasta en blick utöfver de klara, hafs-stora insjöarne, som på alla sidor omgifva den, med deras fjärdar, holmar och landförtoningar i fjärran, utan att i hjertat utropa:

"Hvad Gud är god, och hvad hans verld är skön!"

Allt påminner en dock derjemte om att man står på civilisationens gräns; ja, att man redan har öfverstigit densamma. En grupp af Indianer hafva lägrat sig på sluttningen mot stranden, andra synas i deras lätta, af urholkade trädstammar förfärdigade canoes, paddla sig fram mellan de holmar, der, enligt deras sägner, mäktiga Manitoes hafva sitt hemvist, och der måhända ännu någon gång de röda männen samlas i den ensliga skogen, för att, liksom fordom, upptända en helig eld, under lofsånger till solen, såsom den stora Andens symbol. Den tiden är dock nu till det mesta förbi. I närheten af de fordna offerlunderna stå nu de kristna templen, och försoningens fridsrop utgår nu i de trakter, som fordom genljödo af de vilda härskri, hvarmed de indianska stammarne uppeggade hvarandra till de mest förfärliga grymheter emot de hvita inkräktarne af deras land.

Den gamla fästningen vid Machinaw jemte det nyss omtalade Presque Isle, der äfvenledes en liten förskansning i äldre tider var anlagd, intogs af Indianerna år 1763, en kort tid sedan Frankrike hade afträdt sina besittningar till Engelsmännen. Den stora Ottawa-höfdingen eller kejsaren Pontiac, så ryktbar i Amerikas indianska krigshistoria, hade lyckats förena de dåvarande mäktiga vestra Indianstammarna i ett fruktansvärdt förbund emot Engelsmännen. Han förklarade att han af deras fader, franska konungen, blifvit uppmanad att komma honom till hjelp för att utdrifva Engelsmännen ur landet, ytterligare bekräftande detta med en föregifven uppenbarelse af den stora Anden, som till en af Delaware-stammens höfdingar skulle hafva sagt: "Hvarföre tillåten I dessa hundar i röda rockar att beträda edert land,

och att inkräkta den jord, som jag gifvit eder till egendom? Drif dem derifrån, och jag skall vara eder hjelp!“ Förskräckliga förödelser anställdes följaktligen hvarhelst Engelsmännen intagit de fordna franska gränsposteringarne. Machinaw hade då en garnison af endast 95 man, och inneslöt inom sina pallisader ungefär 30 små hus, bebodda af lika många familjer. Vid den tid, som Pontiac hade bestämt till anfall, samlade sig omkring fästningen strödda hopar af till utseende vänliga Indianer. Slutligen under förevändning att fira den engelska monarkens födelsedag, beredde de sig till en stor *baggatiwå*, eller ett indianskt bollspel, der det ena partiet söker att drifva det andra till motsatta ändan af fältet. Nära 400 Indianer deltogo i leken, och många ifrån fästningen hade begifvit sig ut att åskåda densamma. Just då bollspelet var som lifligast och en allmän munterhet och glädje tycktes vara rådande, kastades bollen liksom af en händelse inom pallisaderna. En mängd Indianer af begge partierna rusade äfven in, liksom kämpande om hvem som först skulle kunna bemäktiga sig bollen. Den omisstänksamma garnisonen sökte icke att afvisa dem; men knappt voro de inkomna inom förskansningarne, förr än hvarje Indian drog sin hittills undandolda tomahawk och ett förfärligt blodbad anställdes bland de öfverrumplade Engelsmännen. De flesta skalperades medan de ännu voro vid lif. Under en vild dans fortforo Indianerna att sarga sina offer; med den af blod rykande tomahawken öppnades det ena friska såret efter det andra, och ösande blodet, som strömmade derur, i sina händer, uppdrucko de det under raseriets hemska segerrop. De på stället varande Fransmän skonades. Intet hår kröktes på deras hufvuden. Flera af de canadensiska kolonisterna voro åsynavittnen till mördandet, utan att söka förekomma det, eller på något sätt deraf oroas.

Sådana scener har man icke nu mera att befara. De röda männen kunna väl ännu på sina ströftåg begå en och annan våldsamhet mot de hvita gränsboerna; men en allmännare sammansvärjning emot det folk, som nu råder öfver landet, kommer troligen aldrig mer att inträffa. Och de indianstammar, som här tid efter annan uppslå sina *wigwams*, hafva till och med, sedan de gamla franska besittningarne kommo under den brittiska kronan, oaktadt deras första ovilja emot denna, förblifvit dess fasta och trogna allierade,

Förenta Staternas förvärfvade sjelfständighet förändrade icke dessa infödingars politik, och den republikanska regeringen har icke kunnat vinna eller köpa deras vänskap. England uppoffrade mycket för att bibehålla den. Ända intill sednare tider hafva Chippewa, Ottawa, Pottowattami och andra äfven aflägsna stammars höfdingar hvarje år ifrån deras hem inom Förenta Staternas område begifvit sig till Upper Canada, för att mottaga skänker och belöningar af deras store fader på andra sidan oceanen. Det var slugt af Engelsmännen att sålunda behålla dem i sin sold. Detta visade sig i deras sista krig med Republiken, då de genom dessa sina allierade utförde bedrifter, i hvilka sådana scener, som den nyss beskrifna, icke voro sällsynta.

Machinaw var icke längesedan stapelplatsen för Indianernas handel, och ännu ser man årligen hundratals af dem hitkomma för att till resande och till hvad som ännu återstår af de fordna pelshandelskompanierna, utbjuda sina varor, bestående af alla slags pelsverk, såsom bäfver, utter, mård, mänk, vildkatt, zibetkatt etc., samt derjemte stora qvantiteter af lönnsocker, vild ris och hvarjehanda af de indianska *squaws* (qvinnorna) förfärdigade arbeten, såsom moccasins, små väskor, korgar och åtskilliga leksaker af näfver, allt nätt och stundom ganska smakfullt broderadt med sandperlor och finare piggsvinstaggar.

De indianska qvinnorna hafva förvärfvat en stor skicklighet i förfärdigandet af dylika arbeten. Dessa broderier göras utan något mönster, och, att dömma efter de prof som vi här hade tillfälle att betrakta, kunna de, både i val af färgor och i utförande föröfrigt, täfla med många fina tapisseriarbeten i europeiska gallanteribodar. Det var verkligen icke utan stor sjelfförsakelse, som jag kunde afhålla mig från att köpa något af dessa för mig så ovanliga arbeten, hvilka i främlingens ögon naturligtvis erhöllo sitt förnämsta värde såsom förfärdigade af detta besynnerliga och beklagansvärda folk, hvaraf måhända det sista öfverblefna slägtet nu vandrade här, likt bleka, fridlösa vålnader omkring minnesvården af deras fäders blodsskuld.

Dessa föremål fästade mer vår uppmärksamhet än de obetydliga förskansningarne och kanonerna, hvilka deremot de Amerikanare, som voro våra medpassagerare, isynnerhet tycktes taga i ögonsigte. Mig föreföll det, som begapade de sol-

daterna och den krigiska ståten ungefär med samma undran, som ett barn, när det första gången ser en vaktparad. Det är också ganska förklarligt; allt hvad som hör till det militäriska har så blifvit trängdt i skuggan af fredliga yrken och industriella företag, att de flesta äro ganska obekanta med äfven de obetydligaste saker, som höra till krigsväsendet.

Ack, äfven min hustru och jag skulle troligen icke frågat mycket efter hvarken den vackra utsigten eller Indianerna, utan stannat vid soldatbaracken, hade vi kunnat ana, att der, så nära intill oss, inom dessa väggar, som vi så likgiltigt gingo förbi, fanns en bror, som vi på många år icke sett, och för hvilken, utom ett hjertligt famntag af oss sjelfva, vi hade ömma helsningar från moder, syskon och vänner. — Min svåger hade för några år sedan rest till Amerika, och der ingått i krigstjenst. Enligt de underrättelser vi före vår afresa från Sverige erhöllo ifrån honom, trodde vi honom vara kommenderad till Ft. Snelling i Minnesota territorium, hvarifrån han också helt nyligen blifvit transporterad till Ft. Machinaw. Man kan lätt tänka sig vår stora ledsnad, då vi några månader sednare erhöllo kunskap härom, och funno oss hafva förlorat ett tillfälle, som måhända icke snart torde återkomma, att få återse en så nära anförvandt, den enda vi egde i det främmande landet. Hade vi delat några af de andra passagerarnes nyfikenhet, och besett det inre af fästningen, så är det ganska troligt att vi träffat honom, och åtminstone några ögonblick fått njuta den största glädje, som kunnat skänkas oss under den långa resan till vestern.

Solen hade redan gått ned, då ångbåten lade ut ifrån land; men i den af fullmånan klart upplysta natten kunde vi ännu, i det vi aflägsnade oss från stranden, tydligt skönja alla de serskilda partierna i den sköna taflan, som låg utbredd för våra blickar: på stranden ett brokigt hvimmel af europeiska och indianska drägter; bakom dem, i sluttningen, den liksom i terasser byggda staden, med dess små hvitmenade, oregelbundna byggnader, hvilka i fantastiska former afspeglade sig i det lugna, kristallklara vattnet; på höjden, som dominerade hela det öfriga landskapet, den i månskenet hägrande fästningen; och slutligen hela öns form, som bildade en fullkomlig konturteckning af hvad som hade gifvit den dess ursprungliga indianska benämning *Mich-i-li-mack-i-nack*, den stora sköldpaddan.

Längre bort i vester skönjdes en landtunga, kallad St Ignatii udde, i historiskt afseende märkvärdig, såsom varande platsen för ett af de hvita männens äldsta nybyggen i Amerika. Jesuiterordens missionärer hade allaredan år 1607 här uppbyggt en kyrka och anlaggt en skola. Nästan allt hvad som nu återstår af dessa oneckligen fromma och allt uppoffrande mäns företag, är endast minnet af deras mödor och arbeten, i de flesta fall fortplantadt allenast af namnen på de ställen, som voro vittnen till deras nit och sjelfförsakelser. — Besynnerligt att histórien om Jesuiterordens missionsverksamhet öfverallt är densamma. Efter en eller två generationer finnas knappt mera några spår deraf. Neppeligen gifves något enda exempel på dess varaktighet, eller att den lyckats slå en fastare och djupare rot. Äfven här visade de tidiga missionärerna en verkligen beundransvärd ihärdighet och värma för sin sak; ett nit, hvarmed kristendomens historia allt sedan Apostlarnes dagar knappast har något, som kan jemföras. De voro i ordens bokstafliga och vidsträcktaste betydelse "i farlighet i floder, i farlighet ibland hedningarna, i farlighet i öcknen." De hade att bana sig väg genom vilda omätliga skogar; i den bräckliga bark-canoten måste de färdas öfver dessa stora, stormiga sjöar, uthärda hunger och törst, frost och nakenhet, — ja, de flesta af dem ledo slutligen en blodig martyrdöd; men äfven här är resultatet detsamma som i China, Japan och andra länder. Allt är nu endast en vacker legend, mera inspirerande den poetiska än den religiösa känslan. Under århundradens lopp har Jesuiternas otroliga verksamhet dock varit såsom en kämpandes, den der hugger i vädret. Och hvadan detta? Om martyrernas blod är utsädet i kyrkans åker, hvadan kommer det sig att detta är det enda fall, då så icke varit? Månne det icke är ett bevis på det oriktiga i hela deras system? Månne ej en framgång, så litet motsvarande deras verkligen kraftfulla och allvarliga bemödanden, bevisar, att den lära de predikat är uppblandad med stora och Guds rikes tillvext motverkande villfarelser? —

Vi kommo nu in i Michigansjön, näst Superior den största af alla dessa, genom segelbara sund och floder med hvarandra sammanlänkade, ofantliga insjöar. Få personer, som icke hafva öfverfarit dem, kunna göra sig en riktig föreställning om deras vidd och storlek. De äro verkligen inländska haf, och navigationen i dessa vatten är förenad med

samma faror och omvexlingar som i Östersjön, Svarta Hafvet eller Medelhafvet. Af alla de stora rikedomar och fördelar, som Försynen slösat på den nord-amerikanska kontinenten, är måhända denna vidsträckta segelbara vattenmassa midt in uti sjelfva landet, den största, då den för äfven de aflägsnare territorierna öppna en direkt kommunikation med Atlantiska oceanen, och sålunda äfven med Europa och Södra Amerika. Ur landets innersta hjerta, der nya förvånande lifskrafter allt mer och mer utvidga sig, uppspringer i dessa sjöar sjelfva den egentliga källådran till Förenta Staternas merkantila betydenhet, och till det stora inflytande, som de redan utöfva, och i framtiden ännu mera komma att utöfva på verldshandeln.

Måhända torde nedanstående uppgift å deras längd, bredd och areal etc. icke vara utan allt intresse:

	Längd mil.	Bredd mil.	Areal qv.mil.	Djup fot.	Höjd öfver hafsytan fot.
Superior	400	80	32,000	900	596
Michigan	320	70	22,400	1000	578
Huron	240	80	20,400	1000	578
Green Bay . . .	100	20	2,000	1000	578
Erie	240	40	9,600	84	565
Ontario	180	35	6,300	500	232
St Clair	20	14	360	20	570

Således utgöra dessa med hvarandra förenade insjöar en areal af icke mindre än 93,060 qv.mil. Man har beräknat att de innehålla 1400 kubikmil vatten, d. v. s. något mer än $\frac{5}{7}$ af allt det färska vatten, som finnes på jordklotet.

Dessa sjöars komparativa djup och vidsträckta areal hafva gifvit anledning till åtskilliga teorier. Ontario-sjöns botten är lika låg som nästan öfverallt St Lawrencevikens, under det att Superior-, Michigan- och Huron-sjöarnes botten är, i följd af deras dubbelt så stora djup (fastän de på ytan äro så mycket högre), äfvenledes jemnhög med bottnen i Ontario och i St Lawrenceviken. Deraf, och på grund af att man trott sig finna den vattenmassa, som flyter genom Detroitfloden, tillsammans med den, som kan beräknas förflyktiga genom afdunstning, ojemnförligt mycket mindre än den qvantitet vatten, som man anser de tre öfre större insjöarne absorbera, har man dragit den slutsats, att en under-

jordisk flod förenar Superiorsjön med Huron och denna med Ontario. [1]) Denna förmodan bestrides likväl af andra, hvilka i vattnets afdunstning, så väl under de kalla som varma årstiderna och i dessa sjöars naturliga utlopp tro sig, utan att behöfva antaga någon underjordisk kommunikation dem emellan, finna en tillfredsställande förklaring öfver det i alla fall ganska besynnerliga förhållande, att de äro i jemnhöjd med hvarandra.

Om Michigans och de andra stora insjöarnes uppkomst berättar den indianska traditionen, att, då den stora anden skapat jorden och var sysselsatt med att uppfylla den med allahanda växter och djur, gjorde han äfven några ofantligt stora björnar, hvilka, så snart de voro färdiga, icke ville låta sig tyglas af den stora anden, utan, längtande efter en obegränsad frihet och ett kraftfullt lif i vildmarken, sleto sig lös ifrån honom och lupo med ett par väldiga språng öfver jorden bort till Amerika, der jordmassan ännu icke hunnit torka och stadga sig, så att deras stora tassar i densamma lemnade efter sig djupa, förfärliga hålor, hvilka straxt och för everldliga tider fylldes med vatten. På sådant sätt blef landet deromkring genast ett fast och fruktbärande land, och de stora insjöarne uppstodo, hvilka ännu i dag bära märke af sitt ursprung, i det att de alla i form och figur likna spår efter björnfötter.

Under vår färd på Michigansjön passerade vi till venster om oss en grupp af öar, de så kallade Beaver-Islands, af hvilka den största sedermera blifvit ett tillhåll för en afdelning Mormoner, som här, under en af deras profeter, sökte bilda ett eget välde och för en tid utgjorde en verklig sjöröfvarekoloni, emot hvilken Förenta Staternas regering slutligen fann sig föranlåten att utrusta ett par krigsskepp.

På en af de mindre utaf dessa öar tilldrog sig för kort tid sedan en händelse, som gifver ett rikt ämne för en ny Robinsonad, så mycket mer intressant, som hjelten i berättelsen är en qvinlig Robinson. En ung flicka, boende i Detroit eller någonstädes på östra kusten af Michigan, gjorde en sommar ett besök hos sina slägtingar i Green Bay, en stad i Wisconsin. Då hon på hösten skulle återvända, tog

---

1) M'Gregors *British America*, citeradt af Strickland i *Twentyseven years in Canada West*.

hon plats som passagerare på en skonert, på hvilken hennes bror förde befälet. Hon var den enda passageraren och följaktligen det enda fruntimret om bord. Fartyget var lastadt med hudar och trävaror. Knappt hade de kommit ut i sjön, förr än det begynte blåsa en af dessa förfärliga stormar, som här rasa med en häftighet, fullkomligt jemförlig med hafsstormens. Fartyget kastades som vrak emot en af de nyssnämnda öarne. Kaptenen och hela besättningen omkommo i vågorna. Endast den unga flickan blef på ett underbart sätt räddad. En störtsjö kastade henne upp på den klippiga stranden. Med nästan uttömda krafter sökte hon släpa sig fram till någon mensklig boning, men insåg snart till sin förskräckelse, att hon befann sig på en alldeles obebodd ö, hvars hela areal var endast några få acres. Hösten var allaredan långt framskriden, och den eljest stora segelfarten på dessa sjöar hade i det närmaste upphört. Den ena dagen förgick efter den andra, utan att några seglare närmade sig, som kunde upptäcka de nödsignaler hon upphängt på de kala trädstammarne. Ett af hennes första sorgliga göromål blef att i sanden gräfva en graf för tvenne olyckskamrater, hvilkas lik blifvit af vågorna uppkastade på stranden, och jemte hvilka hon trodde sig snart få bädda sitt eget sista hviloläger. — Emellertid förlorade hon dock icke modet. Sjön lade sig efter ett par dagar, och med otroliga ansträngningar lyckades hon att från vraket berga åtskilliga lifsmedel och, hvad som för henne var af lika mycket värde, flera balar af sammanpackade buffalohudar. Af dem förfärdigade hon sig ett tält, tillräckligt varmt att skydda henne för vinterkylan, som på denna latitud är ganska skarp. Den lilla ön var tätt bevext med skog, och hon saknade således icke bränsle. Ibland de saker hon räddat ifrån fartyget, var några bundtar tändstickor, en yxa och några andra verktyg. Med en raskhet och rådighet, som är den amerikanska qvinnan egen, arbetade hon på allt sätt att skydda och lifnära sig, tills Försynen skulle sända henne hjelp. Således framlefde hon på denna obebodda ö hela tre år, seende mången gång med gäckadt hopp seglare och ångbåtar på afstånd styra förbi den af dem aldrig besökta stranden, ifrån hvilken hennes rop bortdogo öfver den skummande vågen. — Slutligen inträffade en ovanligt kall vinter. Sjön lade sig mellan ön och fasta landet; men oviss om hvar hon befann sig, tvekade

hon huruvida hon skulle våga sig ut på isen, som kanske snart kunde bryta upp, och det land, hon såg i fjerran, kunde ju vara endast en annan liten ö, der hon sedan, beröfvad de medel hon här egde till uppehälle, komme att förgås af köld och hunger. Villrådig hvad hon skulle göra, upptäckte hon en dag några Mennomonie-Indianer vandrande på isen och, som det tycktes, styrande kosan direkte till hennes holme. Utan att afvakta deras ankomst, sprang hon dem till mötes, och Indianernes skarpa ögon upptäckte snart den främmande gestalten. De togo henne i sin vård, förde henne öfver till fasta landet och ledsagade henne genom norra Michigans obebodda trakter, genom vidsträckta, ödsliga skogar, i hvilka det endast är den röda mannen möjligt att finna vägen, fram till Ft. Machinaw, hvarifrån hon följande vår återskänktes dem, som redan länge begråtit henne som död. — Till det sanna i denna romanlika berättelse hör äfven att den unga flickan var förlofvad. Men ack, det är sällan mannen, utan merändels det qvinliga älskande hjertat, som i sådana kärlekens pröfvostrider kan sjunga med skön jungfrun i den gamla svenska folkvisan:

> Tre långa, långa år jag dig vänta må;
> Men kommer du icke då,
> Sa — väntar jag nog ändå'
>   Uti rosor.

Den unga flickans älskare hade under tiden gift sig med en annan. Tre långa, långa år hade hon, med hans bild i hjertat, modigt kämpat med mödor och försakelser, och nu skulle hon finna sig räddad från ett skeppsbrott, endast för att åter lida ett annat, "bedragen på drömmen om lifvet."

Oktober den 4. Söndag. Några skrifna annonser, uppsatta på åtskilliga ställen ombord, underrättade passagerarne om att kl. 11 skulle gudstjenst förrättas i den stora aktersalongen. Vid dylika tillfällen har naturligtvis äfven menigheten i *steerage* der tillträde, och ehuru vi ej ännu hunnit förvärfva tillräcklig språkkännedom för att kunna vänta oss någon särdeles uppbyggelse af en predikan på engelska, dröjde vi likväl icke att på utsatt tid intaga våra platser i det alldeles öfverfyllda rummet.

Presten, jag vet icke hvilken bekännelse han tillhörde, hade ingenting i sin drägt, som utmärkte hans stånd, så framt man ej dertill kan hänföra den hvita halsduken, hvil-

ken, efter hvad jag hört, nästan uteslutande begagnas af presterskapet. Gudstjensten började med en psalm, som ett fruntimmer tog upp, och hvilken de flesta af församlingen måtte hafva kunnat utantill, ty endast två eller tre personer höllo böcker i händerna. Under sången voro alla stående, och en del fortfor i samma ställning, under det predikanten efter sångens slut uppsände en lång extemporerad bön. Derefter uppläste han ett kapitel ur bibeln, hvaraf han tog en del till ämne för sin predikan, af hvilken vi naturligtvis förstodo blott en ringa del. Det var dock ett tal om Honom, som alla tungor skola bekänna, och ehuru litet vi kunde uppfatta af denna vår första gudstjenst i Amerika, var den likväl en andaktsstund för hjertat, då Han, för hvilken intet tungomål är främmande, säkert lyssnade äfven till våra böner för dem, som, fastän till rummet fjärran ifrån oss, dock måhända nu med själens sabbatstankar voro oss nära.

Mången bedömmer strängt de religiösa förhållandena i Amerika, och bland annat klandras den, som man påstår, stela och till ytterlighet drifna helgd, i hvilken söndagen hålles. Man vill deruti, liksom i mycket annat, se endast ett skrymteri. Gud allena är den, som ser och dömmer menniskans inre; vi kunna endast i det yttre hafva en ledning för vårt omdöme. Och om söndagen här, genom det sätt hvarpå den i allmänhet iakttages, oaktadt en stränghet, som i vissa afseenden tyckes gå väl långt, dock verkligen bär stämpeln af hvad den kallas och företrädesvis är ämnad att vara, en Herrans dag, och icke en dag egnad åt nöjen och lustbarheter, då kan man icke gerna uttala en förkastelsedom öfver dess här brukliga helighållande, utan att på samma gång förkasta hvilodagen sjelf såsom en gudomlig instiftelse, och förneka den både dess namn och betydelse. — Den enkla gudstjensten ombord på den amerikanska ångbåten bragte mig att besinna, huruvida vi ej i Sverige, hvad söndagens helighållande angår, väl kunde tåla vid att blifva litet mer puritaner än vi i allmänhet äro. Skulle jag jemföra denna gudstjenst med det vanliga söndagsfirandet på våra svenska ångbåtar under deras lustresor på söndagsförmiddagarne, så måste jag erkänna, att den här i landet rådande ton och anda, enligt hvilka den förra icke gerna under några vilkor kunnat uraktlåtas, äro vida bättre än de vanor, bruk och åsigter, som sanktionera det sednare.

Det är ett allmänt vedertaget bruk på alla längre ångbåtsfärder i Amerika, att om en prest befinner sig om bord, han på söndagen förrättar gudstjenst, äfven om han af passagerarne icke särskildt är anmodad derom. Icke sällan händer det, att han äfven de andra dagarne i någon af salongerna förrättar aftonbön innan passagerarne gå till hvila. Om än detta ibland är för mången ett ovälkommet afbrott i de förströelser, hvartill sådana färder ofta gifva anledning, så fogar man sig dock utan knot deri, och det intryck en sådan andaktsstund lemnar, låt vara att många deltaga deri endast för en yttre anständighets skull, tyckes i allmänhet vara godt. Äfven bespottaren och den, som utan all religiös trosöfvertygelse eljest lättsinnigt hånar det heliga, visar vid sådana tillfällen åtminstone en yttre vördnad, hvari han icke gerna kan fela, utan att på samma gång sätta en fläck på sin karakter som gentleman. I allmänhet visas i Amerika ingen missaktning för religionen, huru mycket mången inom sig sjelf må ringa akta den. Och på samma sätt hvad presterna angår; de bemötas nästan alltid med en viss aktning och uppmärksamhet, äfven af sådana personer, som eljest fråga hvarken efter dem eller den lära de förkunna. Det är merändels prestens eget fel, om han på något sätt förolämpas, eller om man i hans närvaro tillåter sig en handling eller yttrar ett ord, som han likmätigt sin pligt måste ogilla.

Någon gång, men högst sällan, inträffa häruti undantag, hvilka dock alltid i det allmänna omdömet bära sitt eget straff med sig, ofta på ett sätt, som man, i detta fria och för sitt sjelfsvåld illa beryktade land, knappast skulle hafva väntat sig. Jag erinrar mig här en händelse, som några år sednare tilldrog sig under en ångbåtsfärd på Mississippifloden.

Den gamla vördnadsvärda biskop C., stadd på en visitationsresa inom sitt stift, var under ett par dagar passagerare i ett af dessa flytande palatser, som man ofta tycker liksom genom ett trollslag kastadt mellan stränder, på hvilka i går sågs endast ett och annat enstaka nybygge och den röda mannens ännu ej öfvergifna wigwam. Några hundrade passagerare befunno sig jemte honom om bord. En afton ville biskopen såsom vanligt förrätta bön i salongen och inbjöd passagerarne att deruti deltaga. Af en händelse var det mer än vanligt mörkt i det eljest rikt upplysta rummet. Den gamle mannen, som hade tagit plats vid ena ändan af ett

långt bord, åstundande att en vid bordets andra ända stående lampa skulle flyttas honom litet närmare. En af passagerarne efterkom hans begäran, men derigenom beröfvades några längst bort i den stora salongen sittande spelare det ljus, hvaraf de begagnat sig under spelet, med hvilket man nu tog för afgjordt att de skulle upphöra. Så skedde likväl icke, och knappt hade biskopen börjat att uppläsa ett kapitel ur den här liksom i alla ångbåtssalonger befintliga bibeln, förr än en af spelarne stod upp, gick fram till den motsatta ändan af bordet och flyttade lampan tillbaka till dess förra plats. Den enkla förrättningen afslutades emellertid under fullkomlig tystnad. Biskopen begaf sig till hvila utan att yttra någon förtrytelse öfver detta ovärdiga uppförande, som då för tillfället icke heller framkallade en mera högljudd demonstration af de andra passagerarne eller blef orsaken till något störande uppträde, ehuru enhvar icke kunde annat än känna sig sårad deraf, och man beslöt att derom underrätta kaptenen, som varit hindrad att deltaga i aftonbönen. En liten stund derefter stannade ångbåten vid ett ensligt, föga bebygdt ställe, der den eljest aldrig brukade uppehålla sig, och der den icke heller nu hade gods eller passagerare att aflemna eller emottaga. Kaptenen uppsökte de spelande herrarne och underrättade dem om att den amerikanska flaggans ära gjorde det till en för honom obehaglig pligt, att visa dem öfver landgången. Han återlemnade dem de penningar, som de betalt för sina biljetter, och bad dem å egna och passagerarnes vägnar vara goda och genast aflägsna sig. Här hjelpte ingen protest. Lynchlagen måste hafva sin gång, nu såsom merändels alltid rättvis i sin dom, ehuru den icke alltid verkställes på grund af samma goda motiver och med samma ordning och värdighet, som vid nämnda tillfälle. Hade kaptenen handlat annorlunda, är det ganska säkert att hans båt kommit i mera misskredit än om under en följd af reseturer den ena ångpannan efter den andra exploderat. Den opinion, som vid tillfällen såsom det här anförda och på sådant sätt yttrar sig, talar icke så litet för åtminstone en yttre aktning för kristendom och sedlighet i ett land, som mången orättvist söker att nedsätta både i det ena och andra afseendet.

Man sade att vi denna afton skulle anlända till Milwaukie, en stad i Wisconsin, ett nytt Förenta Staternas territorium. I NewYork hade vi hvarken hört talas om den ena

eller det andra. Men redan under resan på kanalen träffade vi flera, såväl Amerikanare som Européer, hvilka omtalade Wisconsin, såsom en af de vackraste och mest fruktbara trakter i den stora vestern, och under närvarande förhållanden den mest fördelaktiga för utvandraren. På ångbåten förnummo vi samma talan, och största delen af de andra emigranterna beredde sig nu att i afton landstiga i Milwaukie. Vi hade icke någon egentlig anledning att föredraga Illinois, der man sade oss att det bättre landet till större delen redan befann sig i enskilta spekulanters händer; vi voro dessutom mer än trötta af resan, och längtade att så fort som möjligt få utbyta vår plats i *steerage* mot äfven det simplaste logghus. Det ena landet, tänkte vi, kunde vara lika godt som det andra, vi visste lika mycket eller, rättare sagdt, lika litet om Illinois som om Wisconsin; det var måhända skäl att se oss om i det sednare, då alla menniskor tycktes strömma dit, och det låg midt i vår väg. Således fattade vi, efter en stunds rådplägning, vårt beslut, och anmälde för kaptenen att äfven vi ämnade i Milwaukie lemna fartyget.

Så afgör ett ögonblick, eller hvad som menniskan orätt kallar händelsen, ofta hela vårt framtida lif. Det är ganska troligt, att om vi hade fullföljt vår första plan och fortsatt resan till Chicago, så hade min framtida bana i Amerika blifvit en helt annan än den, hvartill Försynen nu på ett underbart sätt ledsagade mig.

Klockan 10 på aftonen ankrade vi på redden utanför Milwaukie, der kaptenen ej ämnade uppehålla sig längre än som var nödvändigt för passagerarnes debarkering. En mindre ångbåt anlände ifrån staden, för att afhämta dem och deras effekter. Vi beredde oss på att åter få betala för en dryg öfvervigt. Men allt blef nu en sådan brådska och skyndsamhet, att man icke gaf så noga akt på om en kista mer eller mindre transporterades om bord på den vid sidan liggande lastbåten. För att ingen skulle kunna kontrollera huru mycket vi hade, flyttade vi sjelfva våra stora koffertar och packlårar. Visserligen ropade skeppsskrifvaren till oss om den ena dollarn efter den andra, men vi gjorde oss mera brådtom med bärandet än med betalningen, ansende oss väl berättigade att om möjligt smyga oss undan denna afgift, då vi redan fått erlägga vida mer än vi öfverenskommit

om med transport-kompaniet. — Med mycket arbete lyckades vi äfven att få all vår packning ifrån ångbåten, då kaptenen, som under tiden låtit vinda upp ankaret, ropade "främmande från bord," och maskinen i detsamma sattes i gång. Dock, hvar fanns L.? Hon hade i det längsta dröjt på däck för att tillse det ingenting skulle glömmas. Brädgången mellan de båda ångbåtarne var redan indragen, skoflarne började redan svänga omkring, och jag trodde mig hafva allt mitt om bord på lastbåten, då en välkänd stämma ropade mig vid namn, och jag fann det dyrbaraste af allt hvad jag egde stående på det höga däcket af den andra ångbåten. Hade jag än haft alla mina koffertar fyllda med guld, så hade dock detta blifvit en alltför dyr betalning i öfvervigt. Skulle mig till straff, för att måhända på icke alldeles ärligt sätt hafva lurat mig undan densamma, hon ensam och öfvergifven nödgas följa med till Chicago? Det var emellertid icke tillfälle att länge betänka sig. I förtviflan ropade jag på svenska, engelska, tyska, och Gud vet allt hvad för språk, då en barmhertig menniska af besättningen fattade min hustru om lifvet och så godt som kastade henne från den ena rullande ångbåten ned i mina armar på den andra. Ännu ett ögonblick, och det hade varit för sent.

Sjön hade emellertid börjat häfva sig, och lyckligt var att vi icke hade så långt till land. Vågorna sköljde öfver däcket på den lilla otrefliga lastbåten, som icke var försedd med några relingar. Att få något att sitta på eller hålla sig fast vid, var icke att tänka på. Tätt sammanpackade, stodo passagerare, balancerande allt efter som den lilla båten rullade från den ena sidan till den andra. Mig föreföll denna passage äfventyrligare än någon annan under hela resan, och underligt var att icke både folk och gods tumlade öfver bord. Våta och trötta kommo vi omsider upp i Milwaukiefloden, och om en timma stodo vi ändtligen på landbacken. Klockan var nu 2 på natten, men icke dess mindre lyckades vi få våra saker in i ett magasin, och sjelfva begåfvo vi oss till ett hotel, den tiden det bästa i Milwaukie, ett fyra våningar högt trähus, der vi erhöllo ett par trefliga rum med snygga, välbäddade sängar, och njöto en hvila, sådan våra trötta lemmar ej smakat sedan vi för mer än 14 dagar sedan lemnade New-York.

KAPITLET VIII.

Första morgonen i Milwaukie. — Möte med en Svensk. — Milwaukie-Hotel. — Besök på Land-Officen. — Sätt att tvätta i Amerika. — Allmän säkerhet skyddad af Lynch-lagen. — Kort beskrifning öfver Wisconsin-Territorium. — Dess läge, tillgångar m. m. — Antiqvariska lemningar. — Landets historia.

Vi hoppades nu vara nära målet för vår resa, och att åtminstone ej mer behöfva anlita hvarken kanal- eller ångbåtar. Glada helsade vi den dag, då, enligt vår plan, Carl och jag genast skulle begifva oss af på rekognoscering, för att i det glest bebodda landet utse något passande ställe, der vi ändtligen kunde få uppslå våra bopålar. Vi höllo just på att rådpläga derom, då en ung, täck värdshusflicka inträdde, och efter att några ögonblick hafva lyssnat till vårt samtal, hvaraf vi ej trodde henne i stånd att begripa ett ord, utbrast hon till vår utomordentliga fägnad och öfverraskning: *de ere da saa Gud Svenske Folk!* Aldrig har det *Norske Sprog* klingat så välljudande i mina öron, aldrig så likt en egen hemlandston. — Hon upplyste oss om, att flera norska familjer allaredan nedsatt sig i dessa trakter, och att vi äfven hade en landsman i staden, en herr Lange, som för närvarande bodde i samma hotel som vi.

Om någonsin ett möte med en landsman var oss kärt, så var det nu, då vi så väl behöfde råd och anvisningar. Lyckligtvis var äfven Lange i tillfälle att gifva oss dem. Han hade lefvat flera år i Amerika, var fullkomligt hemmastadd icke blott med landets språk, utan äfven med dess ställningar och förhållanden. Han hade ej på flera år träffat några landsmän, och vårt möte med hvarandra var lika hjertligt å ömse sidor. Han besannade de uppgifter vi under resan hört om Wisconsin, och trodde att vi icke behöfde gå så särdeles långt, förr än vi skulle finna stora trakter af både godt och vackert land att välja på.

Vårt samtal afbröts af ett larm i korridoren, som hade kunnat uppväcka döda. Vi trodde att hela den vilda jagten i Friskytten var i rörelse. Det var samma buller, som en timma tidigare hade uppväckt oss ur vår ljufva slummer, och som nu åter lät höra sig; en högst oharmonisk musik, lik-

som af hundrade pukor och kopparkittlar. Lange förklarade för oss, att det var en så kallad *Gong*, ett slags instrument af koppar, liknande en tamburdebasque, på hvilken man slår med en klubba, för att uppväcka gästerna — jag vill se den gäst, som ej härvid skulle vakna — eller för att tillkännagifva att bordet är serveradt. Denna gång var det en kallelse till frukosten.

I den stora, rymliga matsalen funno vi trenne långa, väldukade bord med kuverter för mer än hundrade personer. Det dröjde heller icke länge, förr än alla platser voro upptagna, dervid damerna, såsom vanligt här i landet, intogo högsätet, och jemte dem deras kavaljerer, om de hade några. Här, liksom på alla andra hoteller i Amerika, spisades vid table d'hote. Utom kaffet, som man sällan, vare sig i privata hus eller på värdshus, lyckas få så väl tillagadt som i Sverige, var hela den öfriga anrättningen förträfflig. Här var åtminstone ingenting, som påminde mig om att jag befann mig i det vestra Amerikas vildmark. Jag hade föreställt mig någonting helt annat. Milwaukie, tänkte jag, är nu för det vestra Amerika, ungefär hvad Buffalo troligen var den tid de Hauswolffska teckningarne författades: en några få år gammal, i ödemarken uppbyggd stad med omkring 2000 innevånare, lefvande mera skiljda från den civiliserade verlden än de, som på den tiden bodde i Buffalo. Jag förestälde mig här "hus och hyddor utan ordning;" ett värdshus "med en stor trädstam midt igenom, ena ändan liggande utom dörren, och den andra brinnande i spiseln," och frukostbordet trodde jag för visso icke hafva annat att bjuda oss på än "kall, rökt eller saltad mat," något hvarmed jag också skulle varit fullkomligt belåten. Men i stället befunno vi oss nu på ett, visserligen icke elegant, men dock rymligt och snyggt hotel; vi hade fått hvila ut i ett par ganska väl möblerade sängkammare; och nu sutto vi vid ett frukostbord, der jemte den rökta skinkan med ägg, och jemte det kalla, saltade köttet, man serverade oss med ganska möra, väl lagade biffstekar, för att icke nämna ett utomordentligt godt smör med thy åtföljande hvitt och färskt hvetbröd. — Jag skulle snart äfven i öfrigt finna, huru den lilla staden Milwaukie nästan i all ting var en vederläggning af de öfverdrifna beskrifningar, som illviljan emot Amerika och dess institutioner gifvit oss om seder och förhållanden i detta land.

Efter frukosten ledsagade Lange oss i ett större förmak, der han hos åtskilliga fruntimmer introducerade min hustru, såsom njutande äran af att vara det första svenska fruntimmer, som satt sin fot på andra sidan de stora insjöarne. I rummet befanns ett fortepiano, på hvilket låg en mängd noter af nyare tidens mästare, och på divansbordet Byrons, Thomas Moores, Longfellows och andra författares arbeten, jemte en upplaga af Cervantes, öfversatt på engelska.

Den vanliga amerikanska nyfikenheten, som isynnerhet sticker fram i vestern, der i det glest befolkade landet man gerna vill hafva reda på hvarje ny ankommen familjs och individs hela lefverneshistoria och slägtförhållanden, förnekade sig icke heller här. Vi öfverhopades med en mängd frågor, af hvilka de flesta lemnades åt vår nya vän Lange att besvara efter eget behag. Flertalet af sällskapet hade troligen aldrig förut sett några Svenskar i, att jag må säga, deras naturtillstånd, (ty Lange var blifven fullkomligt amerikaniserad), så att man verkligen betraktade oss såsom andra underdjur, granskade vår klädsel på det mest noggranna sätt, och lyssnade till våra samtal oss emellan, såsom till de mest förunderliga ljud, som någonsin nått deras öron. Några hade förut sett en och annan af den norska allmoge, som nedsatt sig i dessa trakter, och hvars egna besynnerliga klädsel, liksom fasoner, med skäl hade ådragit sig deras förundran. De föreställde sig oss samtliga Skandinaver vara idel *Sæterdölingar* och *Vossingar*, och kunde icke begripa att L. kom hit i en annan kostym än en norsk fjälljäntas. Efter hvad "skön Ingeborg" sedan berättade oss, hade fruntimmerna kommit till den slutsats, att min hustrus hatt, klädning etc. måtte hafva blifvit köpta i New-York, om hvilket man också sökte att skaffa sig visshet genom att anställa en sträng examen med vår norska värdshusflicka. Vi funno dock snart att icke alla voro lika okunniga om skick och förhållanden i vårt kära Sverige. Många hade läst Longfellows öfversättning af Tegnérs Nattvardsbarn, och, hvad som gjort ännu mera uppseende i vissa kretsar, den nyss af Mary Howitt utgifna engelska öfversättningen af några M:ll Bremers teckningar ur hvardagslifvet. De sednare utgjorde ett stående ämne för konversation när och hvarhelst en af oss hade den förmån att blifva presenterad för några af Milwaukies mera bildade Ladies och Gentlemen.

Vi insågo emellertid att, då det var nödvändigt att åtminstone några af oss skulle qvarstanna flera dagar i Milwaukie, en fortsatt vistelse på hotellet vore att lefva mera efter vårt stånd än efter våra vilkor. Vi hyrde derföre ett par rum hos en Tysk, der vi kunde hafva vår hushållning för oss sjelfva, och inträdde genast i vår nya bostad. Dit forslades våra kistor och packlårar, hvilkas innehåll väl behöfde både vädring och tvättning, något som L. och Christine genast beredde sig att företaga.

Åtföljda af Lange gingo C. och jag till *Land Officen*, för att erhålla upplysningar om hvarthän vi borde vända oss på våra upptäcktsresor. Man frågade oss hvad slags land vi önskade, prairie, timmerland eller så kallade *Oak-openings;* framdrogo en mängd kartor öfver *counties* och sektioner; demonstrerade öfver den och den traktens utmärkta jordmån och öfriga fördelar, af hvilket allt resultatet blef, att en af embetsmännen gaf oss ett rekommendationsbref till en ungefär 30 eng. mil från staden bosatt nybyggare, i hvars granskap, som han sade, mycket vackert land ännu var oupptaget, och till hvilket denne säkert skulle åtaga sig att blifva vår vägvisare.

Vi kunde emellertid ej genast anträda vår expedition. Den 11 Maj hade vi lemnat Upsala, och sedan den tiden oupphörligen varit stadda på resa. Här behöfdes sannerligen en allmän uppackning och, som sagdt är, en generaltvätt, hvarvid C:s och mitt eget biträde vid vedhuggning, vattenbärning etc. var nödvändigt.

Processen härvid är, liksom i mycket annat, olika emot bruket i Sverige. Här tvättas ej vid sjön eller ån, utan alltid hemma i husen, der det vanligen utgör måndagsarbetet i de flesta amerikanska familjer. Man vet ej här af några sådana stora linneförråd som i Sverige. Äfven förmögnare familjer ega af denna hushållsvara icke stort mer än hvad som är nödvändigt för det dagliga behofvet, och hvarje måndag tvättas hvad som under föregående vecka varit i bruk. När en persedel blifvit sliten och utnött, ersätter man den med en ny. Många hafva förundrat sig, när vi beskrifvit för dem de ofantliga linneskåp, som anses nödvändiga i så kallade väl rangerade hus i vårt fädernesland. De hafva, ganska ursäktligt, icke kunnat begripa nyttan af att sålunda ega ett ofta ganska stort kapital liggande dödt och oanvändbart; de

hafva, ännu mera ursäktligt, haft åtskilligt att anmärka rörande det lika litet snygga som ekonomiska bruket, att för 6 eller 12 månaders tid gömma på ett lager af nedsmutsade kläder. Det i Sverige pig-mördande arbetet vid tvättbryggorna, der de stackars qvinnorna måste, äfven under den kalla årstiden, ligga så godt som framstupa i vattnet, är här likaledes någonting oerhördt. Allt sådant försiggår här inom hus, i köket, om man icke har något särskildt rum för ändamålet. I stället för den i Sverige vanliga gnuggningen och stötningen, begagnas ett slags mindre tvättbräde, gjordt antingen af trä eller zink, med öfver tvären anbragta veck eller fördjupningar, emot hvilka kläderna gnidas, under det de på samma gång sköljas i tvättsån, på hvars kant den ena ändan af tvättbrädet hvilar, under det tvätterskan i stående ställning lutar sig emot den andra. Min hustru och Christine, hvilken sednares erfarenhet isynnerhet bör vara en tillförlitlig auktoritet i detta fall, påstå att denna method är vida bättre, och till och med mindre klädnötande, än den i Sverige brukliga; att arbetet går både lättare och fortare, och att kläderna blifva lika så rena och hvita, hvilket sednare är det enda, hvaröfver äfven jag anser mig vara kompetent att afgifva ett lika lydande vittnesbörd. Det enda som de vid detta göromål åtminstone nu i början hade svårt att finna sig vid, var att man här icke begagnar sig af någon mangel, utan allting strykes, lakan och dukar, så väl som kragar och näsdukar. Då tvätt hvarje vecka anställes, torde äfven detta ganska väl låta sig göra, men i våra närvarande omständigheter hade de gerna sett, att de fått kommendera C. och mig till hvar sin sida af en svensk dragmangel.

Men efter jag kommit att omtala detta hushållsbestyr, som i sanning väckte ett slags uppseende i grannskapet, der man trodde att vi från Sverige medfört ett linneförråd, beräknadt äfven för nybyggets kommande generationer; så kan jag icke undgå att derjemte omtala, huru kläderna uthängdes till att torka på en öppen gård alldeles invid sjelfva gatan, och der förblefvo både natt och dag, utan att sedan så mycket som en tråd saknades. Jag anför detta, icke såsom bevis på huru eganderätten alltid är respekterad i Amerika, ty min mening är ingalunda att framställa detta land såsom varande mer än något annat ett land af englar, men såsom ett bevis på huru, i de nybildade eller rättare sig bildande

samhällena, der man skulle tro en fullkomlig laglöshet vara rådande, verkligen finnes en större säkerhet både för person och egendom, än i de så kallade mera ordnade och civiliserade. Brott och stöld höra här till sällsyntheter, och, om de någon gång begås, så blifver hvarje medlem af den nya kommunen en hemlig, sjelfkonstituerad poliskonstapel; man kan vara temmeligen säker på att förbrytaren upptäckes, och lagman Lynch är en oblidkelig om än något sträng domare. — Jag kommer här ihåg historien om honom, som, efter att hafva lidit skeppsbrott på en främmande kust, när han fick se en förbrytare hänga i en galge, glad utropade: "Gud vare lof, jag har kommit i ett civiliseradt land!" Det torde visserligen här i nybyggare-kommunerna och i städerna sedan i går vara mycket som erinrar en om att man just icke kommit dit, der den intellektuella bildningen och civilisationen tagit landet i besittning under preemptions-rätt, men deribland kan man också räkna bristen på sådana civilisationens gradmätare, som den i ofvananförda anekdot omnämnde. Man må säga hvad man vill om lynchlagen; jag är långt ifrån att vilja rekommendera den till efterföljd i våra så kallade ordnade och lagbundna samhällen. Men säkert är, att den här mången gång visat sig vara lika ändamålsenlig som rättvis, och att den under härvarande förhållanden är mera kraftfull än någon annan lag, att upprätthålla ordning och att förebygga förbrytelser.

Lange lofvade, att om vi väntade ett par dagar, skulle han blifva C. och mig följaktig på vår vandring inåt landet. Detta blef ett ytterligare skäl för oss att uppskjuta vår resa. Vi sysselsatte oss emellertid med att vara fruntimmerna behjelpliga vid den omtalade tvätten, rengjorde våra bössor, som blifvit betydligt rostiga under den långa sjöresan, och hade dessutom tid att, till en början åtminstone på papperet, taga närmare kännedom om det land, i hvilket vi nu gingo att bosätta oss.

Som bekant är, utgöres det vidsträckta territorium, som omfattar den nord-amerikanska kontinentens nordliga och vestliga trakter, af tvenne stora dalöppningar, benämnda efter de två väldiga floderna St Lawrence och Mississippi. St Lawrence-dalen innefattar de fem stora vestra insjöarne, hvilka, jemte en del af St. Lawrence-floden, utgöra större delen af Förenta Staternas nordliga gräns. Mississippi-dalen

åter utgöres af hela den del af Förenta Staterna, som ligger mellan Alleghanerna och Chippeway eller klippiga bergen, hvars alla vattendrag, förenade med Mississippi, utfalla i Mexikanska viken. En del af denna ofantliga landsträcka utgöres af Wisconsin, som ligger norr om staten Illinois, och begränsas i öster af Michigansjön, i nord-ost af Montreal- och Menomonee-floderna, utgörande gränsen mellan detta territorium och Michigans norra halfö, i norr af Superior-sjön, der de brittiska besittningarne vidtaga, samt i vester af den sträcka af Mississipi- och St Croix-floderna, som bilda Iowas och Minnesotas östra gränslinie. Wisconsin är således beläget mellan 42 gr. 30 m. och 47 gr. 10 m. nordl. lat. samt 87 gr. och 92 gr. 25 m. vestl. long. Landets största längd ifrån norr till söder är 285 mil, dess bredd från öster till vester 250. Man har beräknat att det innefattar en areal af 53,924 qv.-mil eller 34,511,360 qv.-acres. [1]) Folkmängden, som för 10 år sedan knappast utgjorde 3000 hvita personer, påstås nu stiga till 45,000, hvilket icke är otroligt, emedan emigrationen till dessa trakter, isynnerhet under de tvenne sista åren, varit ganska liflig, ehuru en stor del af utvandrarne äfven begifva sig till Iowa och nästgränsande stater, der ännu ofantliga landsträckor ligga oupptagna och oodlade.

Wisconsin, i likhet med alla dessa andra vestra stater och territorier, blifver med hvarje dag af mera vigt och intresse, icke blott för den europeiske nybyggaren och Nord-Amerikanaren sjelf, som med hufvudet fullt af vidsträckta spekulationer och industriella företag, dagligen hitflytta, utan äfven för den gamla verldens samhällen, på hvilka dessa nya länder, både i deras verldshistoriska betydelse och i merkantilt afseende, ovilkorligen snart måste komma att utöfva ett icke så ringa inflytande. De rika tillgångar, landet i sig sjelf eger, utbilda sig med den mest förvånande hastighet. Städer uppspringa äfven här likasom af ett trollslag; åkerbruk,

1) Jag har här uppgifvit den nuvarande statens Wisconsin område, icke det fordna territoriets af samma namn, hvilket tyckes i början af dess organisation hafva varit mycket vidsträcktare. Tvist uppstod dock snart med staten Illinois om en större landsträcka, hvilken Kongressen tilldömde den sistnämnda parten, ehuru den anses ursprungligen hafva legat inom Wisconsins gränsor. Det är äfvenledes tvifvel underkastadt, huruvida icke staten Michigans norra halfö, icke blott i följd af naturliga gränslinier, utan äfven i kraft af äldre territorial-bestämmelser, egentligen och med rätta bör tillhöra Wisconsin.

handel, äfven manufakturier, begynna mer och mer att florera. Hvad litteratur, vetenskap och skön konst angår, — huru mycket skall man begära af ett land, som för några få år sedan endast beboddes af vilda Indianstammar? Den nyodlade eller oodlade jorden behöfver bättre en man, som är van att handtera yxan och plogen, än den, som hela sitt lif vandrat mellan skrifbordet och kathedern. Likväl anläggas, nästan så godt som samtidigt med sjelfva nybyggena, både lägre och högre undervisningsanstalter. Knappt har en stad fått ett par tusen invånare, förr än man der finner Lyceer, litterära föreningar, historiska och andra vetenskapliga sällskap. Innan gatorna ännu blifvit planerade, anläggas boktryckerier, och periodiska skrifter af religiöst, politiskt, kommercielt, agrikulturt och litterärt innehåll spridas i alla rigtningar inom det nya territoriet, der det knappast finnes en enda *backwoodsman*, som icke håller en tidning, och sålunda åtminstone följer med sin tid och inhämtar kännedom om dagens vigtigare frågor och tilldragelser.

Wisconsin är för det mesta ett slättland. Några egentliga berg eller bergstrakter finnas icke, ehuru den stora vidsträckta slätten stundom afbrytes af höga, merändels alltid odlingsbara kullar, hvilka i synnerhet på den så kallade *prairien* gifva landet, ofta till en sträcka af flera mils längd, ett vågformigt utseende. Dessa trakters höjd öfver hafsytan varierar ifrån 600 till 1500 fot. Ojemnast är landet i trakten af Superiorsjön, och norr om Wisconsin-floden, en af Mississippis bifloder, hvarifrån i nordlig rigtning utgår en höjdsträckning, som gör jordens yta i dessa trakter ganska ojemn och skroflig, men på samma gång bildar en mängd dälder, vattnade af skummande floder, hvilka med sina fall och forsar gifva landet ett i högsta grad romantiskt, om än något vildt utseende.

Utom de stora, verldsbekanta insjöarne i norr och öster, öfverflödar Wisconsin af en mängd mindre sjöar, öfver allt vattnande det inre af landet. Några af dem äro ifrån 20 till 30 mil i längd. De äro ofta temligen djupa, och vanligen bevuxna med större eller mindre holmar, hvilka i omvexlande grupper utskjuta sina skogbevexta uddar emot fasta landets leende stränder. Vattnet i dessa sjöar är af en kristall-lik klarhet och renhet, och är, utom under den varmare årstiden, ett rätt välsmakande dricksvatten. De äro dessutom ganska

fiskrika. Stränderna, der de icke äro sumpiga, bildas af ett lager af alla möjliga slags småstenar med de mest besynnerliga former och färgskiftningar, och bland hvilka ofta påträffas agat, carniol, jaspis och andra mera sällsynta stenarter. I vikarne, der vattnet är grundare och icke så mycket oroas af blåsten, vexer i ymnighet vild ris (Zizania aquatica), utgörande ett rikt födoämne för de indianstammar, som ännu genomströfva dessa trakter.[1]) Till smak och öfriga egenskaper har den någon likhet med hafremjöl.

Utom Mississippi-flodernas fader, hvilken, såsom förut är anmärkt, tillika med sin biflod St Croix utgör Wisconsins vestra gräns, är landet genomskuret af en myckenhet större och mindre floder, så att icke någon del deraf finnes, som ej fruktbargöres af något vattendrag. Mississippi är segelbar ända upp till St Anthony Falls, 1944 mil ifrån dess mynning; af de andra floderna äro deremot endast ett par segelbara, men alla äro derföre icke mindre nyttiga för landet, såsom erbjudande ypperliga lägenheter för qvarnar och manufakturier.

Wisconsin, liksom de andra vestra staterna, har ännu i behåll många minnesmärken, som utvisa att Nord-Amerika fordom varit bebodt af ett helt annat folk än de nuvarande Indianerne, men om hvilket folk ingenting annat är bekant, än det obetydliga man kan inhämta af dessa fornlemningar. Man finner här på flera ställen i jorden, och äfven ofvan jordytan, likasom murar efter gamla byggnader, uppförda af brändt, till formen oregelbundet tegel, i hvilket man finner spår af att leran varit uppblandad med halm. Häruti har man tyckt sig finna ett tydligt bevis på att landet fordom varit befolkadt af en menniskorace med en högre kultur än de närvarande infödingarnes. Dessa fornlemningar förekomma i synnerhet i Klipp-flod- (Rock-River-) dalen, hvarest man äfven trott sig kunna upptäcka spår af en gammal stad, hvilket en tid gaf anledning till det antagandet, att de fordna

---

1) Besynnerligt att de hvita nybyggarne, som, hvad kaffe och the angår, i de aflägsnare trakterna begagna sig af de mest besynnerliga, för att icke säga vidunderliga, surrogater, sällan eller aldrig ersätta bristen på odlad ris med den vilda ris, hvarpå landet eger ett sådant öfverflöd, och som ofta utgör de röda männens förnämsta näringsmedel. I ett indianskt *wigwam* bjöd jag mig sjelf en gång på några skedar eller rättare sagdt skifvor af ett slags gröt, tillagad deraf, och jag fann den ganska ätbar. Kokad af en hvit qvinna vid hennes egen spis, hade den troligen smakat vida bättre.

mexikanska Indianerne ursprungligen haft sitt hemvist i dessa trakter. Man har derföre gifvit detta ställe och en liten stad, som nu är uppbyggd invid de gamla ruinerna, namnet *Aztalan*, i den tro att det är samma plats, som omtalas i Aztecernes gamla traditioner, hvilka antyda att detta folks stamfäder kommit från ett långt upp i norden, i närheten af flera vidsträckta insjöar, beläget land. Nyare undersökningar tyckas likväl icke gifva stöd åt denna mening. Tvärtom har man genom ett djupare studium af språk, seder och psychologiska egenskaper hos de infödingar, hvilka innehade Wisconsin då detta land först upptäcktes af de hvita, kommit till den slutsats, att dessa Indianstammar, hvilka ännu ströfva omkring här i trakten, och i många märkliga fall skilja sig från de andra nästgränsande Indianfolken, härstamma från Nya Mexikos provinser. I öfverensstämmelse med denna åsigt äro de gamla murarne vid Aztalan, ibland alla de mångfaldiga fornlemningar, hvarpå eljest detta territorium är så rikt, den enda hittils här upptäckta återstoden af en sådan ringmur af tegel, som de gamla, nu försvunna urinnevånarne brukade uppbygga omkring sina offerplatser och heliga ställen. Dylika ringmurar förekomma ofta i de andra vestra staterna; men här är den nyssnämnda den enda i sitt slag, under det man på flera andra ställen stöter på andra stensättningar från en förgången tid och ett förgånget folk, hvilka troligen varit dels befästningsverk, dels inhägnader omkring begrafningsplatser.

Dessutom finnas i Wisconsin en mängd så kallade *mounds*, bestående antingen af jordvallar, ofta af en ganska besynnerlig form, eller af runda toppformiga kullar, liknande våra gamla ättehögar. [1]) Äfven de äro af flera slag. Några af dem hafva otvifvelaktigt tjenat till försvarsverk, andra åter utgjort ett slags stängsel omkring fordna offerplatser och tempellunder, då deremot de koniskt formade merändels, dock icke alltid, äro, liksom våra ättehögar, uppkastade minnesvårdar öfver de hädangångnes stoft. Vid de gräfningar man gjort, har man funnit några af de sistnämnda innehålla endast ett skelett, då andra deremot tyckas helt och hållet sammansatta af menniskoben. De ättehögar, som finnas inom sådana jordvallar, hvilka varit inhägnader omkring heliga

---

1) Den största af alla sådana ättehögar i Amerika finnes i Ohio, och är 90 fot hög och 825 fot i omkrets.

platser, har man funnit innehålla altare- och offer-reliker. I öfrigt har man i dessa jordverk påträffat hvarjehanda slags lerkäril, prydda med åtskilliga figurer, samt dessutom vapen och prydnader, förfärdigade både af sten och metaller, och, efter hvad några påstå, äfven ett slags mynt, allt häntydande på ett folk af asiatisk härkomst. I allmänhet förekomma dessa jordvallar och högar vid stränderna af någon flod eller sjö, och aftaga vanligen i storlek, ju mera aflägsna de äro från sådana vattendrag. Några af dem äro bevexta med träd, hvilka, så framt de äro den primitiva vegetationen på toppen af dessa jordverk, bevisa dem vara omkring 600 år gamla. Men många anse den nuvarande trädgenerationen vara aldraminst den andra i ordningen, och förlägga således tiden för deras uppförande till åtminstone 1200 år tillbaka.

Märkligast ibland dessa fornlemningar, hvilka gifvit anledning till så mångfaldigt olika och osäkra theorier med afseende på detta lands ante-Columbiska och ursprungliga befolkning, äro dock ett slags jordvallar, dem man ej på hela den amerikanska kontinenten påträffat annorstädes än här i Wisconsin. De äro påtagligen af en emblematisk karakter, till formen tydliga afbildningar af hvarjehanda slags djur, och enligt mångas mening derjemte afbildande någon historisk tilldragelse. I allmänhet äro de, som det tyckes, kringspridda utan all ordning; men stundom åter förekomma de med sina djurafbildningar i långa, oregelbundna rader, likasom uppställda i marschordning. Nära Madison, hufvudstaden i Wisconsin, kan man räkna öfver hundrade tätt vid hvarandra uppkastade jordvallar, af mångfaldiga arter och dimensioner, hvaribland några äro runda eller aflånga, andra åter hafva formen af något djur.

Den lärde archeologen Schoolcraft anser alla dessa emblematiska jordarbeten icke vara annat än grafvårdar, uppkastade af samma menniskorace, som de nuvarande Indianerne. Deras höfdingar och hjeltar benämnas ofta efter något slags djur, såsom räfven, björnen, örnen, sköldpaddan etc.; en afbildning af samma djur blifver sedan liksom ett heraldiskt tecken eller vapen inom familjen, och efterkommande behålla det i flera led såsom ett tecken på sin härkomst. Detta tecken eller djurafbildning är derjemte ett slags bomärke, på indianska kalladt *Totem*. En stam, menar Schoolcraft, kunde icke uppresa mera varaktiga minnesvårdar öfver

en hedrad och berömd *Sachem*, än dylika emblematiska jordvallar och kullar. De äro, påstår han, otvifvelaktigt kolossala grafvar, och hafva intet annat ändamål än att bevara namnet på någon utmärkt historisk personlighet.

Deremot hafva andra utmärkta vetenskapsmän, som på sednare tider arbetat och forskat, för att så vidt möjligt är kunna erhålla något ljus i det mörker, som höljer Amerikas forntid, trott sig kunna bevisa, att dessa så högst märkvärdiga emblematiska jordarbeten, som finnas nästan öfverallt i Wisconsin, ingalunda, åtminstone icke alltid, hafva en sepulcral betydelse, hvilken äfven de nyss omtalade gräfningarne tyckas ådagalägga. Om dessa jordarbeten, menar man, endast kunna tillskrifvas det här ofvan antydda bruket hos den nuvarande indianska racen, huru då förklara, att de finnas endast inom ett jemförelsevis ganska begränsadt område, och icke förekomma öfverallt der det totemiska bruket är eller varit rådande? Häraf, så väl som på grund af deras ålder och andra omständigheter, har man kommit till ett resultat, som verkligen icke saknar all sannolikhet, nemligen att dessa jordvallar, högar och kullar, i formen tydligen liknande vissa djur, såsom foglar, ödlor, fiskar och allahanda slags både krypande och fyrfotade djur, utgöra ett slags hieroglyfisk skrift, som, om man kände alfabetet dertill, möjligen skulle sprida ett icke obetydligt ljus öfver det folks historia, som fordom lefvat i dessa trakter. Om denna theori är riktig, så måste man tillstå, att en sådan symbolisk häfdateckning, i en så ofantligt stor skala, tätt inskrifven på en icke mindre än 53,924 qv.mil stor tafla, är ett fenomen, utan like i något annat lands monumental-historia. [1])

Till minnesmärken från äldre tider, som påfinnas i Wisconsin, räknar man äfven de så kallade trädgårdssängar (*Garden-beds*), hvilka nu för tiden betraktas som en stor märkvärdighet, och hvilka i form och anläggning äro helt och hållet olika de spår man vanligen finner af indiansk agrikultur.

---

1) Vid Mississippi-floden lärer man nyligen hafva upptäckt en jordvall, afbildande ett stort djur med en snabel liknande elefantens eller det nu mera utdöda mastodonslägtets. Häraf har man äfven velat sluta till att det folk, som åstadkom dessa symboliska jordarbeten, antingen var samtidigt med det ofantliga jättedjur, hvars ben ännu någon gång påträffas i Mississipi-dalen, eller ock att samma folk ursprungligen härstammade från elefantens hemland, Asien, och ännu i minnet bibehållit detta djurs skapnad och utseende.

Infödingarne hafva öfverallt i Förenta Staterna, der klimat och jordmån gynnat ett sådant företag, odlat majs, tobak och några få andra vegetabilier, men dessa plantager utvisa alltid en viss vårdslöshet och oregelbundenhet i sjelfva anläggningen, då deremot de nyss nämnda *Garden-beds* äro anlaggda med all den nätthet och symetrie, som utmärker en nyare tids och ett mera civiliseradt folks jordbruk. De upptaga stora sträckor på prairierna, der de stundom genomskära de förut omtalade ringmurarne och symboliska jordvallarne, och hafva således tillkommit på en sednare tid än dessa.

En annan omständighet af antiqvariskt intresse är förenadt med den del af landet, som ligger invid Superior-sjön. De rika vidsträckta koppargrufvor, hvilka de hvita först nyligen hafva börjat att bearbeta, påstås hafva allaredan i en aflägsen forntid varit kända och bearbetade af infödingarne. Vid de topografiska och geologiska undersökningar, som man här anställt, har man upptäckt tydliga spår af att så varit förhållandet. Gedigna metallstycken hafva påträffats, från hvilka mindre stycken med något gröfre verktyg blifvit afhuggna. Likaledes finnes uti sjelfva malmstrecken stora urholkningar, som måste hafva kostat otrolig möda och arbete, att döma af de ofullkomliga arbetsredskap hvaraf infödingarne begagnat sig. En mängd af dessa redskap och verktyg påträffas esomoftast liggande omkring grufvorna. Schoolcraft förmodar att detta mineraldistrikt försett alla de norr om Mexikanska viken boende ur-innevånarne med koppar, och att denna trakt varit invigd till ett heligt, neutralt område, dit äfven aflägsnare stammar, utan att oroas, kunde på vissa tider skicka sina deputerade, för att afhämta ett för deras behof nödvändigt malmförråd.

Ehuru en af de yngsta staterna, är Wisconsin likväl i historiskt afseende en ibland de äldsta i Unionen. Innan ännu de så kallade Pilgrimerna hade landstigit vid Plymouth-Rock hade franska missionärer framträngt till de stora insjöarne; och innan Boston anlades hade de etablerat stationer i närheten af Michigansjön. År 1654 vandrade tvenne unga köpmän genom dessa trakter och uppehöllo sig två år bland de härvarande Indianstammarne. De berättelser de vid återkomsten till Canada afgåfvo, gjorde att pelsverks-kompanierna några år sednare började att hit utsträcka sin verksamhet. Det första europeiska nybygget i Wisconsin anlades år

1665, då jesuiten Claude Alloüez upprättade en mission vid Lake Superior. Derefter företogo sig flera, såväl lekmän som missionärer, att genomvandra dessa trakter; den märkvärdigaste af dem alla var den historiskt ryktbare, aktade och fromme fader Marquette, den första Europé, som härstädes upptäckte och framträngde ända till Mississippi-floden. Ledd, icke af ärelystnad att vid den stora flodens fruktbara stränder upptäcka mäktiga och blomstrande städer, icke heller af vinningslystnad att möjligen i dessa trakter finna några af de rika guldgrufvor, hvilka mången inbillade sig skulle finnas i det aflägsna landet i vestern, utan endast af en from önskan att förkunna Christi evangelium för dessa öknens barn, som dittills sutit i mörker och dödens skugga, begaf sig Marquette på denna farliga och äfventyrliga färd, om hvilken berättelsen måhända är det vackraste blad i hela den amerikanska upptäcktshistorien.

Några år sednare än Marquette, företog den likaledes ryktbara La Salle med några få följeslagare en upptäcktsresa i dessa trakter, under hvilken de slutligen framträngde ända till Mississippi-flodens mynning, och derefter ökades allt mer antalet af de franska nybyggena i Wisconsin. Det var endast och allenast den vinstgifvande pelsverkshandeln, som föranlät de i Canada bosatte Fransmännen att utvandra till dessa trakter; och då så väl som nu i sednare tider, visade det sig, att af alla Européer Fransmännen äro de som bäst förstått att lefva på vänskaplig fot med de röde männen. De hafva sällan eller aldrig, likt Engelsmännerna och andra nationer, haft något att frukta af den blodiga tomahawken. [1])

Wisconsin utgjorde en del af det så kallade "Nya Frankrike" ända till år 1763, då det afträddes till Britiska kronan, under hvilken det, i likhet med hela det Nordvestra territoriet, förblef lydande till år 1794, då det tillerkändes den Amerikanska Republiken. Under dessa 31 år förblef landets tillstånd ungefär detsamma som förut. Indianerne

1) Mer än någon annan nation hafva Fransmännen beblandat sig med Indianerna genom giftermål, och besynnerligt är, efter hvad jag hört berättas och efter hvad jag sedermera sjelf funnit vara förhållandet, att de äktenskap, som ingås mellan andra Européer eller deras afkomlingar och Indianska qvinnor merändels, med högst få undantag, äro ofruktsamma, då deremot de förbindelser, som ingatts mellan Fransmän och de sednare, visat sig vara så produktiva, att snart sagdt en egen folkrace i följd deraf uppkommit i de fordna franska NordAmerikanska besittningarne.

fortforo att i ostörd ro jaga skogens rådjur, utlägga snaror för bäfvern, och att i Mackinaw eller Green Bay bortbyta sina pelsverk emot den hvita köpmannens lappri eller eldvatten.

Ända till 1832 var landet föga annat än ett hemvist för de röde männen. Det var endast på några få ställen, som Europécerne hade anlagt sina handelsstationer, hvilka vanligtvis derjemte voro små befästningar; d. v. s. de små logghusen voro byggda i rader, tätt invid hvarandra, upptagande en rymd af icke mer än 100 eller 200 qv.fot, omgifna af palisader och pålverk. Fönstren voro inåt, och taken likaledes sluttande åt den inre sidan. Inom detta lilla område hade köpmännen eller handelsagenten sitt magasin, sina verkstäder, och ofta sin egen och sina underhafvandes familjer; aldrig säkra för ett anfall af Indianerne, och alltid beredda på ett modigt försvar inom sina förskansningar. Portarne höllos omsorgsfullt stängda icke blott om nätterna, utan äfven närhelst eldvatten utskänktes till de efter denna vara allt mer och mer lystna infödingarne. Utanför förskansningarne besåddes vanligtvis några acres jord med potatoes och andra jordfrukter, och om förhållandet till Indianerne var fredligt, utvidgades småningom dessa nyodlingar. Andra nybyggare begynte nedsätta sig i landet, men alltid så att de vid påkommande oroligheter med infödingarne kunde finna skydd inom handelsstationernas förskansningar. Stundom nedsatte sig några få familjer på samma punkt, befästande sitt nybygge på samma sätt som nyss är nämndt, och odlande jorden deromkring, med den välladdade bössan lagd tvärs öfver plogen, färdig att tillgripas vid det första tecken till fara. Berättelserna om dessa tidiga settlementer och de första nybyggarnes äfventyrliga lif äro i högsta grad rika och underhållande, och man vet icke hvad mest väcker ens förundran, de härdade pioniärernes mod och djerfhet, eller den okufveliga vinningslystnad, som väl dock alltid, åtminstone till en del, låg till grund för dessa vågsamma företag.

Efter nyssnämnda år började landet allt mer och mer tagas i besittning af de hvita. Förenta Staternas regering lyckades att stilla de oroligheter, som tid efter annan uppstått med Indianstammarne, hvilka nu för det mesta dragit sig undan till andra jagtmarker. Endast några få stammar hafva antingen ännu ej öfvergifvit det af dem till republiken afträdda landet, eller genomströfva årligen på sina jagtfärder

de ännu af de hvita glest befolkade trakterna. Man hörer dock nu mera sällan att några våldsamheter begås, hvarken af det ena partiet eller af det andra.

I det inre af landet, nära invid den vackra insjön Winnebago, finnas ett par Indianstammar, hvilka erhållit alla privilegier och rättigheter såsom Förenta Staternas medborgare, det första och hittills enda exempel af ett sådant förhållande. Likaledes är vid Green Bay en annan så kallad "*Indian reserve*", d. v. s. ett territorium, som, då stammen afträdt sitt land, blifvit dem gifvet som ett slags undantag, och hvaraf ostörd besittning är dem tillförsäkrad. Detta territorium bebos nu af en lemning af den fordom mägtiga Oneidastammen, hvilken ursprungligen innehade en stor del af det land, som för närvarande ligger inom Staten New-Yorks område. Dessa, så väl som Indianerne vid Lake Winnebago, äro omvända till kristendomen, och föra ej mer ett nomadiskt lefnadssätt, utan äro driftiga och goda åkerbrukare. De sednare hafva till en viss grad mer än de förre antagit de hvites seder, bruk och klädsel, och hafva nu mera i sitt yttre endast den mörkare ansigtsfärgen, som påminner om Indianen. Men, thy värr, hafva de jemte den europeiska civilisationen äfven insupit mycket af dess laster och förderf.

KAPITLET IX.

Territorial-styrelsen. — Domaremakten. — Land-Offices. — Jordens uppmätning och indelning. — Skol-lands och allmänna folkskolor. — Landets utseende och beskaffenhet. — Prairien. — Skogslandet. — Oak-openings. — Den naturliga ängsmarken. — Landets geologiska karakter. — Mineralier. — Vilda djur. — Foglar. — Fiskar. — Klimat.

Till denna korta summariska beskrifning öfver det land, i hvilket vi nu gingo att bygga och bo, torde jag för fullständighetens skull äfven böra bifoga några ord om dess styrelse och organisation.

Enligt Förenta Staternas lagar är det icke någon enskildt person eller bolag tillåtet att köpa jord, vare sig större eller mindre besittningar, af de Indianstammar, hvilka bo inom Unionens område och betraktas såsom lydande under dess öfverherrskap, ehuru de ej ännu till densamma formligen

afträdt de landsträckor, som af dem bebos och innehafvas. När antingen den hvita befolkningens tillvext eller andra omständigheter påkalla det, ingås mellan Förenta Staternas regering och Indianstammarne ett fördrag, enligt hvilket de sednare, emot en vis summa penningar och hvarjehanda varor, afsäga sig all egande rätt till det land de hittills bebott, och förbinda sig att inom en viss tid derifrån afflytta. Derefter uppmätes landet, indelas, såsom jag i det följande vill omtala, i *Townships* och *Sektioner*, och upplåtes åt amerikanska eller europeiska utvandrare att derstädes, emot ett visst af regeringen fastställdt pris för jorden, anlägga städer och nybyggen. De sålunda förvärfvade nya besittningarne, med sina bestämda gränsor, organiseras nu, till en början, såsom territorier, tillhörande Unionen, hvars regering förordnar och tillsätter en territoralstyrelse, subordinerande under Presidenten och Kongressen, hvilka äfven ega att bestämma och stadga de lagar och författningar, som i civilt och judicielt afseende skola gälla för de nya territorierna. Förbundsregeringen har bestämt vissa vilkor, under hvilka ett sålunda organiseradt territorium sedermera, med en egen, af befolkningen sjelf antagen, samt af Kongressen gillad konstitution, kan inträda såsom sjelfständig stat i Unionen, med lika rättigheter som de andra staterna. För vinnande häraf är det, enligt kongressens år 1787 faststälda beslut, nödvändigt att folkmängden i ett sådant territorium utgöres af åtminstone 60,000 derstädes bosatte hvita personer.

Vid vår ankomst var Wisconsin ännu icke upptaget såsom stat i förbundet. Enligt föregående års census utgjorde folkmängden i hela detta stora territorium endast 30,945, ehuru betydligt förökad af den under sista året ovanligt stora och ständigt tillvexande invandringen.

Landets högsta styresman är en *Guvernör*, som, med Senatens råd och godkännande, af Förenta Staternas President förordnas på 3 år. Han är, ex officio, superintendent öfver de indianska affärerna inom territoriet, med en årlig lön af 2500 dollars, utgående af Unionens allmänna statsmedel. Han är derjemte högste befälhafvaren öfver milisen, och har ett afgörande veto i lagstiftande församlingen. Sitt embete innehafver han helt och hållet under Presidentens förfogande, och kan af denne när som helst derifrån afsättas.

Han tillsätter och förordnar embetsmän i öfverensstämmelse med den territoriala lagens stadganden, och hans pligt är att tillse, det lag och rätt skipas, och allmän ordning upprätthålles.

Näst efter Guvernören är Territorial-Sekreteraren landets högsta embetsman, förordnas på samma sätt, och innehafver sitt embete på 4 års tid, så framt ej dessförinnan afsatt af Presidenten. Till hans pligt hör, att registrera och förvara den lagstiftande församlingens alla lagar och beslut, samt Guvernörens exekutiva förordnanden och åtgärder; likaledes att draga försorg om, att behöriga kopior af alla sådana offentliga handlingar tillhandahållas Presidenten och Representantkammarens talman. Han är bemyndigad att förestå Guvernörens embete, i händelse af dennes död, afsättning, afskedstagande eller nödvändiga frånvaro. Sekreterarens lön är fastställd till 1200 dollars.

Lagstiftande församlingen består af Guvernören, en Konselj af 13 ledamöter, valda af folket på 2 år, och en Representantkammare af 26 ledamöter, valda på 1 år. Dessa ledamöter väljas inom vissa, i proportion till folkmängden (Indianer undantagne) indelta distrikter. Den lagstiftande församlingens makt sträcker sig till alla sådana ärenden, som kunna anses stå i samband med den egentliga lagstiftningen; men den har alldeles ingen röst och har icke rätt att stifta några lagar i hvad som angår den allmänna jordens försäljning och förvaltning. Den allmänna ännu oförsålda jorden kan icke beläggas med någon skatt; och de som sjelfva icke odla eller bebo den jord de inköpt, taxeras i likhet med dem som redan nedsatt sig på densamma. Alla lagar måste underkastas kongressens i Washington pröfning, och så framt de icke af densamma gillas och godkännas, blifva de utan all kraft och verkan. Medlemmarne af den lagstiftande församlingen erhålla 3 dollars om dagen, så länge sessionen varar, och dessutom ersättning för reseomkostnader till och ifrån hufvudstaden Madison. De sammanträda årligen den 1:a måndagen i December, och sessionen får ej räcka utöfver 75 dagar, eller, rättare sagdt, dess längd beror på de anslag, som Förenta Staternas Kongress beviljat för nämnda ändamål.

Den *Judiciella magten* handhafves af en Högsta Domstol, Distriktdomstolar, Registreringsdomstolar (*Probate courts*), och Fredsdomare.

Högsta Domstolen består af en öfverdomare och två assistenter, hvilka en gång om året sammanträda i Madison. Deras lön är 1800 dollars.

Distriktdomstolen sammanträder 2:ne gånger om året i hvarje *County*, under presidium af någon utaf högsta domstolens ledamöter. Hela territoriet är för närvarande indeladt i tre judiciella distrikter.

Dessa tvenne domaremyndigheter besitta licens-rätt så väl som rätten att dömma efter allmän lag.

Registrerings- och Fredsdomare väljas af folket. De sednare hafva ingen domsrättighet i sådana mål, som angå egande rätt till jord, ej heller i andra mål der den summa, som är i fråga, öfverstiger 50 dollars.

En *Delegat till Kongressen* väljes hvart annat år, och är han berättigad till säte i representantkammaren och till att der yttra sig, utan att likväl ega någon rösträttighet i der förekommande frågor.

En *Prokurator* (*Attorney*), och en *Polischef* (*Marshal*) förordnas af Presidenten på fyra år, så framt ej dessförinnan af honom entledigade.

Utom ofvannämnde offentliga myndigheter har lagstiftande församlingen inrättat andra, för territoriets enskildta ärenders behandling, nödvändiga embeten [1]).

Så länge ett territorium ännu icke blifvit en stat i Unionen, är all jord inom detsamma att anse såsom Förenta Staternas allmänna egendom, hvadan förbundsstyrelsen har i vissa distrikter inrättat en så kallad *Land-Office*, hvars af Presidenten förordnade embetsmän det åligger, att så väl på offentliga auktioner, som underhand försälja den oupptagna jorden, till köparen utfärda fastebref, och i öfrigt ombesörja alla ärender, som stå i sammanhang med den allmänna jor-

---

1) Ehuru Wisconsin nu sedan år 1848 blifvit med sin egen konstitution som stat upptagen i Unionen och territorialstyrelsen sålunda naturligtvis är helt och hållet upphäfd, så torde dock ofvanstående utdrag ur anteckningar, gjorda om landet sådant det var den tiden då vi först der nedsatte oss, såsom med få förändringar tillämpliga på förhållandena i alla nyorganiserade territorier, icke sakna allt intresse för den med dylika förhallanden måhända obekanta läsaren.

Ofvanstående beskrifning öfver Wisconsin är till en stor del hämtad ur *Wisconsin: its Geography* etc. by *I. A. Lapham.*

dens förvaltning och reglering. I Wisconsin finnas tre sådana *Land-Offices*, hvaraf en är förlagd i Milwaukie [1]).

Att handla jord af enskilde spekulanter, är ofta för den oerfarne främlingen risk underkastadt, och emigranten gör derföre alltid bäst, att, så framt han icke vill köpa allaredan odlad jord, vända sig direkte till *Land-Officen*, då aldrig något krångel eller bedrägeri kan komma i fråga.

Liksom alla andra stater och nya territorier i vestra Amerika, är Wisconsin uppmätt och indeldt i rektangulära jordstycken, d. v. s. i så kallade *Townships* och *Sections*. Ett *Township* är sex mil i qvadrat och består af 36 lika stora sektioner, hvar och en af dem således utgörande en qvadratmil eller 640 *acres*. Sektionerna åter äro uppmätte och delade uti fyra lika stora qvadrater, *Qvarter-Seetions*, bestående af 160 *acres*, ech hvarje sådan *Qvarter-Section* ytterligare delad uti fyra andra lika stora qvadrater, hvar och en innehållande 40 *acres*, hvilket är det minsta jordstycke, som till det af Kongressen fastställda priset kan köpas på Land-Officen, likasom sektionen i öfrigt endast säljes enligt ofvannämnda indelning i lotter af 40, 80, 120 och 160 *acres*. Skulle likväl någon af dessa fyrkanter genomskäras af en sjö eller annat större vattendrag, så uppkommer en fraktion, hvilken likaledes till sitt areala innehåll är uppmätt, och i förhållande dertill kan köpas af spekulanten, äfven om den är mindre än 40 acres [2]).

Hvarje township har sitt bestämda nummer i förhållande till afståndet ifrån territoriets södra gränslinie; och *Ranges of Townships* åter räknas öster och vester från en gifven meridan, bestämd i öfverensstämmelse med detta högst ändamålsenliga system för landets uppmätning och indelning. Sektionerna i hvarje township äro från det nordöstra hörnet numrerade från 1 till 36, såsom på andra sidan stående figur utvisar:

---

1) Den första offentliga landauktion i Milwaukie landdistrikt skedde i början af år 1839 till ett belopp af nära $^1/_2$ million dollars. Under loppet af samma år försåldes i hela territoriet 650,722. 80 acres, för hvilka den erhållna summan utgjorde 819,909. 90 dollars.

2) En acre är 43,560 qv.fot eller nära 27 svenska kappland.

N.

6	5	4	3	2	1 (N.Ö.)
7	8	9	10	11	12
18	17	Skol- 16 Sektion	15	14	13
19	20	21	22	23	24
30	29	28	27	26	25
31	32	33	34	35	36

V. — Ö.

S.

I alla fyra hörnen af hvarje sektion äro fyra träd, ett stående på hvar och en af de på denna punkt sammanstötande fyra sektionerna, i hvilket landtmätaren uthuggit så väl sektionens nummer, som nummern på den range och det township, inom hvilken den är belägen. I sektionens centrum och midt på hvar och en af dess gränslinier äro dessutom träden försedda med märken, utvisande fjerdedelssektionerna. Dessutom äro hvarje townships gränslinier, så väl som alla inom detsamma belägna sektioners, så vidt möjligt är, utstakade medelst märken i träden hela linien utefter, från det ena hörnet till det andra. Om landet är praire, eller på stället icke finnes något träd, hvari numrorna kunna uthuggas, så nedslås i marken mindre pålar, tjenliga för samma ändamål.

Sålunda är hela landet uppmätt i dylika fyrkanter, hvar och en märkt på ofvannämnde sätt, så att med ledning af dessa märken och med en karta, hvilken när som helst öfver hvarje township och sektion för ett ringa pris erhålles på Land-Officen, enhvar utan den ringaste svårighet kan finna sin väg öfver skog och mark. Emigranten kan således genomvandra alldeles obebodda trakter, sökande efter något passande ställe för sitt nybygge; den karta han fått på Land-Officen utvisar, hvilka sektioner och fraktioner ännu icke blifvit försålda eller upptagna, och derom förvissas han ytterligare på stället, då han ej der finner något hus eller

koja. När han slutligen funnit en plats, som behagar honom, vet han genast i hvad township, sektion eller del deraf den är belägen, och han behöfver blott åter infinna sig på Land-Officen, anmälande sig som köpare till N.Ö. qvarteret och S.Ö. qvart. af N.Ö. qvart. af Sektion 33. Township 8. Range 18, eller något dylikt.

Regeringen har nu beredt utvandrarne en stor lättnad att här förvärfva sig jord och bostad, i det att sistledne månad den såkallade preemption-lagen blifvit af Kongressen antagen, enligt hvilken lag hvar och en, som uppnått 21 års ålder och antingen är, eller inför behörig auktoritet förklarat sig vilja blifva medborgare af Förenta Staterna, eger rättighet att till det af regeringen fastställda minimipris, $1\frac{1}{4}$ dollars (circa 5 rdr rmt) per acre, taga i besittning $\frac{1}{4}$ sektion eller, om han så önskar, en mindre sektionsdel, utan att behöfva betala densamma, förr än den utbjudes på auktion, hvilket dock vanligen sker ett år derefter. Han har då företrädesrätt att för ofvannämnda pris inköpa den sålunda af honom på ett års kredit innehafda jorden, äfven om andra skulle vilja betala den med 10 gånger så mycket. För detta ändamål är det likväl nödvändigt, att han på Land-Officen skall anmäla hvilken sektionsdel han önskar ockupera, och inom 30 dagar derefter bestyrka, att han på densamma gjort några förbättringar, samt derstädes förblifva boende. Dessa vilkor äro nödvändiga, för att icke landspekulanter till den verkliga nybyggarens förfång skola begagna sig af en lag, hvars ändamål dessutom är att få den hittills oupptagna jorden så fort som möjligt bebodd och uppodlad [1]).

Regeringen har med en berömvärd omtänksamhet vidtagit åtgärder, hvarigenom allaredan i första början af utvandrarnes bosättning i det nya landet, den yngre generationen beredes tillfälle till skolgång och undervisning. Den 16:de sektionen i hvarje township, hvilket i Wisconsin utgör

---

1) Oaktadt ofantliga summor årligen inflyta i statskassan genom försäljning af nya, vidsträckta besittningar, hvilka för ett jemförelsevis ringa pris af Indianerne blifvit afträdde till Förenta Staterna, så är likväl vinsten af dessa landförsäljningar högst obetydlig. Större delen af dessa medel användas för att bekosta jordens uppmätning, upprätta kartor deröfver, samt att aflöna embetsmännen å landförsäljnings-kontoren. Den hufvudsakliga och snart sagdt enda vinsten är unionens tillvexande magt och styrka genom nya staters upptagande i det federativa statsförbundet, och, sedan landet blifvit mera befolkadt, en större statsinkomst i framtiden.

$\frac{1}{36}$ af hela det territoriala området, är bestämd till understöd för allmänna skolor. Meningen är icke, att dessa sektioner, fastän de ligga i medelpunkten af hvarje townshisp, skola användas till skolmästareboställen eller att skolhus nödvändigt på dem måste uppbyggas, ty landet är, i förhållande till folkmängden och bostädernas belägenhet, särskildt indeldt i vissa skoldistrikter, och inom ett och samma township finnes kanske mer än ett dussin allmänna skolhus; men efter att måhända någon tid varit utarrenderade, och efter att jorden stigit i värde, försäljas de på auktion till den mestbjudande, och betalningen lägges till den allmänna skolfonden. På detta sätt inbringar skol-landet ofta ganska betydliga kapitaler. Besynnerligt nog, har jag funnit den 16:de sektionen merändels vara en af de mest fördelaktiga lägenheter inom ett township. Icke sällan händer det — såsom t. ex. förhållandet är med en del af Chicago, der nu stadstomter betalas ända till 10 dollars qvadratfoten — att en stad anlägges och uppblomstrar antingen i närheten af eller på sjelfva skol-landet, i hvilket fall de dervarande skoldistrikten tillgodonjuta ganska rikeliga bidrag. I hvarje township äro skol-fullmägtige förordnade att hafva vård om skol-landet, utarrendera det på vissa år intill dess det kan försäljas på förmånliga vilkor, och i öfrigt att hafva bestyr med och sköta alla angelägenheter, som röra dessa allmänna undervisningsanstalter.

Utom detta anordnande till skolornas underhåll, är hvarje skattskyldig jordinnehafvare förpligtad att årligen erlägga en viss afgift till uppbyggande af skolhus och lärares aflöning. Ett af nybyggarnes första arbeten, d. v. s. så framt de äro Amerikanare, ty Européerne äro vanligtvis mera likgiltiga i detta afseende, är också att vid någon korsväg eller eljest på ett, så vidt möjligt är, för alla lika tillgängligt ställe, uppresa ett enkelt skolhus. I detta ännu glest befolkade territorium finnas allaredan en mängd sådana.

I ändamål att bilda en fond för anläggandet af en högskola, har kongressen gifvit territoriet en donation af 2 townshisp eller 46,080 acres, hvilka den lagstiftande församlingen eger att utvälja hvar den för godt finner af den ännu oförsålda jorden [1]).

1) Intill 1854 utgjorde summan af allt det land, som kongressen anslagit till undervisningsverken: för skolor 48,909,535 och för universiteter 4,060,704.

Dessa åtgärder för undervisningens befrämjande i ett land, der de flesta nybyggarne ännu knappast hunnit inberga den första skörden af sina nyplöjda tegar, kunna gifva oss en föreställning om, huru Amerikanarne, som ofta så orättvist frånkännas hvarje ädlare sträfvan än den efter dollarn, likväl på ett klokt och verksamt sätt nitälska för allmän bildning och upplysning.

Ehuru, efter hvad jag redan nämnt, Wisconsin i allmänhet kan anses såsom ett slätt och jemnt land, så finnas der dock stora, ganska backiga och ojemna trakter. Vester om Wisconsin-floden är en längre höjdsträckning, den enda inom hela territoriet, som på sätt och vis kan få namn af bergstrakt. Dessutom förekomma ofta, synnerligast på de vidsträckta prairierna i södra delen af landet, djupa raviner, genom hvilka efter all sannolikhet stora floder fordom haft sitt lopp. De äro nu antingen fullkomligt uttorkade, eller ock reducerade till små bäckar. Liksom i allmänhet hela vestra delen af den fruktbara Mississippi-dalen, kan äfven landet i Wisconsin, efter jordmånens och vegetationens beskaffenhet, indelas i fyra olika klasser, hvilka på ett högst eget, besynnerligt sätt stundom omvexla, stundom äro liksom blandade med hvarandra.

Den mest framstående är den så kallade *Prairien*, hvilken, ehuru här öfvervägande, likväl icke är så vidsträckt som i Illinois och andra vestra stater. Den är alldeles blottad på hvarje tecken till skog, och är i sitt vilda tillstånd icke ens bevext med någon, icke en gång den allraminsta buske. Det hela är en ofantlig, oöfverskådlig gräs- och blomstermatta, skiftande i alla möjliga färger. Vanligen begränsas den af en tät och högvext timmerskog, i hvilken den ligger innefattad, liksom en stor insjö mellan sina stränder. Skogslandet synes likväl i allmänhet icke ligga högre än prairie-landet, utan merändels på en fortsatt jemn yta dermed, och besynnerligt är, att ehuru skogen naturligtvis årligen afsätter frön, och nya skott uppskjuta från dess rötter, man likväl icke har kunnat observera, att den på något sätt utvidgar sig in på prairiens område. Tvärtom äro mångas påstående, att den sednare utvidgar sig på skoglandets bekostnad.

Man har på mångahanda sätt velat förklara tillkomsten af dessa ofantliga ängsmarker, hvilka i det vestra Amerika

verkligen äro ett högst eget naturfenomen. Några påstå att de skogs- och prairie-eldar, hvilka hvarje år såsom oemotståndliga eldhaf öfversvämma landet från den ena ändan af vildmarken till den andra, hafva i tidernas längd utdödat skogarne och slutligen tillskapat dessa landsträckor, utan spår af någon annan vegetation än gräs- och blomsterväxter. Men, ehuru denna teori tyckes gifva stöd åt hvad som nyss blifvit anmärkt om prairiens utvidgning, så är den dock af flera orsaker långt ifrån tillfredsställande. Man skulle i så fall åtminstone på de trakter af prairien, som ligga närmast, eller alldeles invid skogsbandet, upptäcka något spår som vittnar om att den fordom varit trädbevext. Men så är icke förhållandet. Om man gräfver några fot i jorden, just der prairien slutar och der skogen vidtager, så upptäckes på den förra icke en enda lemning af rötter eller trädstubbar, då man deremot på en fots afstånd derifrån ofta finner samma slags ehuru måhända något lösare jordmylla, men så genomträngd af tätt sammanflätade trädrötter, att yxan måste anlitas innan spaden riktigt kan göra sin tjenst. Indianernes traditioner, så vidt man till dem kan sätta någon tillit, motsäga äfven ofvannämnda påstående.

Andra åter antaga dessa skoglösa landsträckor vara uttorkade träsk eller insjöar, och det är icke osannolikt att här och der så är förhållandet; men, om detta förklarar den släta, lågländta prairiens uppkomst, så kan det dock alldeles icke tillämpas på den högländta, och den så kallade *rolling*, eller vågiga prairien, på hvilken man ofta finner stora, alldeles skoglösa kullar och höjdsträckningar, belägna måhända mer än 100 fot högre än det omkringliggande skogslandet, liksom den släta prairien, bevexta med gräs och blommor, samt i likhet med densamma odlingsbara och fruktbärande.

Jag har sjelf under mina vandringar i skogsbygderna ofta oförmodadt kommit till en liten prairie, måhända icke större än 10 à 12 acres, liggande, som sagdt är, midt in uti sjelfva den täta, vilda skogen, omgifven deraf såsom af en hög ogenomtränglig vägg, och, enligt de visserligen icke annat än högst ytliga undersökningar jag kunnat göra, har jag dock funnit jordmånens beskaffenhet vara ungefär densamma, och marken icke sumpigare på det ena stället än på det andra. Någon gång har det deremot händt, att jag funnit den lilla prairien liggande högre och torrare än åt-

minstone den närmast omgifvande skogen. Dessa små skogsprairier, om jag så må kalla dem, äro utmärkt täcka, och bilda med sin leende, friska gröna och sin rika, praktfulla blomstervall, en glädjegifvande motsats till den något dystra, på gräs och blommor sparsamma urskogen, isynnerhet när man en eller två dagar har på obanade vägar nödgats arbeta sig fram mellan träd och stubbar.

Om den så kallade *Rolling prairie* kan man göra sig en föreställning, om man tänker sig hela den stora Upsalaslätten, beröfvad de få träd den har, och i stället öfverströdd med idel stora ättehögar, sådana som Thors hög vid Gamla Upsala, ehuru större både i höjd och omkrets och mera långsluttande. Många äro stora beundrare af detta slags landskap, men i dess vilda tillstånd förefaller det mig med sina nakna, af intet annat än gräs och blommor bevexta, kullar och dälder, visserligen på sitt sätt storartadt, men dock icke skönt. Det är liksom en djerf, originel men ofulländad tafla, af hvilken man ovilkorligen måste hänföras, på samma gång som ögat tröttnar att leta efter något, som man känner sig sakna; det är ljus deri, men ingen vederqvickande skugga. Är deremot den vågiga prairien odlad och bebyggd, så företer den en högst liflig anblick, uppfriskande som springkällorna, hvilka med en diamantlik klarhet tindra här och der i sluttningarne. De i dalarne kringspridda landtgårdarne, omgifne af planterade locust-lundar, frukt- och trädgårdar; några af de höga kullarne liksom vaggande i luften, helt och hållet öfverklädda som de äro med rika, böljande sädesfält; andra åter liksom öfversållade med talrika boskapshjordar, betande i det frodiga gräset; och öfver allt detta en mild, klar sommarhimmel, ur hvilken en välsignelse särskildt tyckes hafva nedströmmat öfver detta naturens rågade ymnighetshorn: onekligen är icke detta bland landskapstaflor en af de vackraste.

De jemna prairierna äro vanligen än mera fruktbärande än de förra, och hafva ofta här och der små skogsdungar, flockvis strödda öfver den vidsträckta slätten, liksom mindre holmar i en öppen skärgård vid hafvet; någon gång åter slingrar sig ett smalt skogsband flodlikt öfver den oöfverskådliga ängslätten.

Jordmånen på dessa prairier består af en mörkbrun, mycket lös, ofta flera fot djup mylla, alldeles fri från hvarje tecken till grus eller småsten. Den är i högsta grad

fruktbärande, och anses i allmänhet öfverträffa skogslandets, ehuru man påstår att den förr än den sednare utarmas och behöfver gödas. Likväl har jag funnit trakter, der jordbrukaren, för att så fort som möjligt rikta sin kassa, i 8 à 10 på hvarandra följande år sått sin prairie med hvete, utan att det sista årets skörd varit mindre inbringande än under något af de föregående. Underlaget är en något seg lerjord, äfvenledes tjenlig för odling, och man kan således säga att matjorden på flera ställen är 4 till 5 fot djup och äfven derutöfver. Prairiens jordmån är i allmänhet mer lämplig för majs än för andra sädesslag. — Isynnerhet i södra delen af Wisconsin finnas ganska vidsträckta partier, hvilkas mera aflägsna trakter, i följd af den fullkomliga bristen på skog och timmer, icke så snart blifva bebodde och odlade. Så mycket fortare deremot upptages prairielandet närmast skogsbygden och invid de nyss omtalta skogsdungarne, hvilka lägenheter äro mer eftersökta än några andra, isynnerhet af jagtälskande emigranter och *backwoodsmen*.

Om vi indela landet i klasser efter jordens olika natur och beskaffenhet, märka vi vidare *skogs-* eller det *tätt trädbevexta timmerlandet.* Många och isynnerhet de tyska utvandrarne föredraga detta slags land för prairien; men dess rödjning och uppodling fordra naturligtvis tio gånger så mycket arbete som den sednares. Då jag på prairien med tre, ja ibland till och med icke mer än två par hästar för plogen kan på en dag upplöja ända till tre acres af den aldrig förut odlade marken; så behöfver jag i skogen för det första minst en hel vecka, att nedhugga träden, och sedan en lika så lång tid att vältra dem tillsamman i högar och uppbränna dem, hvarefter kommer plöjningen mellan stubbarne, som går ganska långsamt, och omöjligen kan ske med hästar, utan hvartill flera par oxar måste begagnas. Sedan träden blifvit nedhuggna och brända, behöfver man dock icke straxt använda plogen. Det första årets utsäde endast nedharfvas i den oplöjda, med aska ymnigt beblandade jorden, och gifver då vanligtvis en rikare skörd än någonsin sedermera. Stubbarne få merändels stå qvar. Man säger väl, att det icke behöfves mer än 12 år, innan stubbarne efter hårdare trädslag, såsom ek, ask, bok och lönn, förruttna; men efter hvad jag kunnat dömma, fordras dertill minst dubbelt den tiden. Åtminstone fann jag ekstubbarne på vårt eget land

efter ett dussin år stå lika rotfästade och friska i jorden, som om de hade endast några få veckor förut blifvit beröfvade sina stammar. En sådan *stubbåker* är långt ifrån vacker, för att icke tala om svårigheten att på densamma plöja, harfva och isynnerhet skära säden. Märkeligt är likväl, att ehuru den rymd, som de tätt vid hvarandra stående stubbarne sammanlagdt upptaga, utgör en betydlig del af en åker i skogsbygden, så skördas likväl af hvete och sådana sädesslag på en acre derstädes lika mycket som på en acre prairie-land. Matjorden är dock här i allmänhet icke så djup som på prairien, och består likaledes af en brunsvart mylla, men är mindre kalkblandad än den sednare.

Man beräknar att 2 à 3 skördar betala jordens rödjning och uppodling. Den fattige utvandraren, som är angelägen, att så fort som möjligt få sig sin möda och kostnad ersatt, besår derföre straxt åter den nyligen afmejade åkern. På detta sätt fortfar man likasom på prairien i många år, och onekligen ligger det en slags vandalism i ett sådant jordens utarmande; men dock är skogsnybyggaren i detta fall mera att ursäkta än nybyggaren på prairien. Den jordrymd, som den sednare uppodlar på tvenne veckor, behöfver den förra måhända tvenne år, för att hinna upprödja. Och då man tager i betraktande fattigdomen hos de första pioniärerna, af hvilka de flesta äro beredde, att efter en tid åter sälja den jord de uppodlat, för att med ett större rörelsekapital draga mera vesterut och der etablera sig på en fastare fot; och då man vidare besinnar, att detta jordutarmande åkerbruk bedrifves i ett land, der det finnes god jord i öfverflöd, der arbetshjelp är svår att få och högt betald, der afsättnings-orten kanske ännu är aflägsen och priset på landtmanna-produkter lågt: så torde man få lof att erkänna, att man sjelf under enahanda förhållanden skulle göra detsamma. Allt efter som populationen tillvexer, kommer en helt annan klass jordbrukare, hvilka, med bättre tillgångar än de första nybyggarne, äro i stånd att mera omsorgsfullt sköta den ännu ej helt och hållet utarmade jorden, hvilken snart, på tillbörligt sätt gödd och ansad, gifver lika goda skördar som åt dess första innehafvare.

Det förnämsta d. v. s. det vanligaste trädslaget är ek, som dock i den tjockare och större skogen — det så kallade *heavy timberland* — icke är så öfvervägande som på det

mera glest bevexta skogslandet. Af alla de 40 olika ekslag, som lära finnas inom Förenta Staternas område, eger Wisconsin troligen åtminstone halfva antalet. Den största, hårdaste och starkaste af dem alla är hviteken (*Quercus alba*), som här uppnår en höjd af 70 till 80 fot med en diameter ifrån 4 till 6 fot, fem fot ifrån roten. Af ekslägtet må vidare nämnas svarteken (*Quercus imbricaria*), ett löst och poröst trädslag, som merändels vexer i höga, raka, icke särdeles tjocka stammar, hvilka, såsom lätta att både fälla och klyfva, företrädesvis användas till stängsel; samt *Quercus tinctoria*, äfvenledes en slags svart-, eller rättare sagdt rödek, något hårdare än den vanliga svarteken samt mera användbar än denna, och innehållande ett rikt färgämne.

Af öfriga trädslag vill jag nu blott i föregående nämna såsom de mest allmänna: flera arter af askträdet, *Fraxinus americana*, *pubescens*, *sambucifolia* m. fl.; vanlig bok, *Fagus silvestris;* flera lönnarter, såsom *Acer eriocarpum* och *Acer saccharinum*, af hvars saft fabriceras en myckenhet ganska välsmakande socker och sirap, hvars tillverkning jag framdeles kommer att närmare beskrifva; lind, *Tilia americana;* Cherry, *Cerasus borealis* och *cerasus virginiana*, båda utmärkt vackra trädslag och mycket användbara till möbler och finare snickarearbeten. Den sednare förekommer väl icke så allmänt i Wisconsin, men jag har dock sett den här uppnå en 60 à 70 fots höjd. Af barken utaf den förstnämnde fabriceras en bitter, astringerande dekokt, allmänt begagnad inom Förenta Staterna, såsom varande, efter hvad det påstås, ett ganska välgörande läkemedel emot lunginflammation och allahanda bröstsjukdomar. Vidare förekomma här talrika almarter, såsom *Ulmus americana*, *Amerana racemosa*, *fulva* m. fl., det förstnämnda vexande ända till 100 fots höjd och hållande i diameter ifrån 3 till och med 5 fot; det vackra acacia-trädet, *Robinia pseudoacacia*, här vanligtvis kalladt *locust*, hvilket är lätt att plantera och vexer fort, hvadan också nybyggarne på prairien företrädesvis använda detta trädslag för att på sina egor bilda små skogsdungar, hvilka om några få år förse dem med bränsle; *Laurus sassafras:* sumach, *Rhus typhina*, och *Rhus venenata*, båda mycket allmänna.

Men det vore fåfängt försöka att här uppräkna alla de mångfaldiga större och mindre trädslag, som uppfylla Ame-

rikas skogar; jag vill blott slutligen, såsom ibland de mest nyttiga och användbara, nämna det så kallade jernträdet, *Carpinus ostrya*, nära beslägtadt med vår hvitbok och vid första påseendet icke olikt vår vanliga svenska björk. Detta utomordentligt hvita, starka och täta träd användes till verktyg och åkerredskap, vagnar m. m. Det vexer likväl icke till någon betydlig höjd eller tjocklek. För ofvannämnde ändamål, och i vissa afseenden med mera fördel, användes det här allmänna valnötträdet. Här finnes i ymnighet så väl det svarta valnötträdet, *Juglans nigra*, hvaraf göres utmärkt vackra möbler och andra finare snickar-arbeten, som ock *Jugl. laciniosa* och *Jugl. squamosa*, alla vexande till en betydlig höjd och tjocklek och ganska fruktrika. Det är verkligen påkostande, att se dessa så dyrbara och nyttiga träd till en sådan mängd fällas och vältras ofvanpå hvarandra för att uppbrännas. I mindre skogrika trakter och der kommunikation med någon större stad är underlättad antingen genom bättre anlaggda vägar eller medelst vattendrag, hushållar man likväl bättre än så med dessa naturens rika alster. Valnötträdet sparas der, om icke för annat, dock till bränsle, ty äfven såsom ved öfverträffas det icke af något annat trädslag. Det sistnämnda, *Jugl. squamosa*, hvilket vanligen i Amerika kallas *Hickory*, är måhända den mest användbara liksom den mest varaktiga af alla amerikanska trädsorter. Egande en utomordentlig fasthet och styrka, begagnas det äfven mer än det nyss omtalade jernträdet till allahanda slags verktyg, yxskaft, hjulekrar m. m., hvilket allt är så väl och nätt arbetadt, att, så framt man ej känner trädets ovanliga, nästan jernaktiga styrka, man tycker det vara omöjligt att de deraf tillverkade redskapen skola ett ögonblick kunna användas för sitt ändamål, utan att genast brista i stycken. En vanlig verkvagn t. ex. med hjul och annat virke af hickory ser så lätt ut, att man anser sig nästan vara i stånd att kunna bära hela underredet på axeln, och likväl håller den, tungt lastad, att dragas på gropiga och stubbiga vägar, hvilka i Sverige icke utan skäl skulle kallas ofarbara för våra vanliga bondvagnar. Detta träd besitter också en utomordentlig böjlighet, så att, om man uppvärmer det i kokhett vatten, det kan lätt fasoneras och formas till de här brukliga krokiga liskaften och andra åkerredskap. Dess nötter äro mindre, ljusare och hafva tjockare skal än de egentliga valnöt-

terna, ifrån hvilka de också ganska mycket skilja sig till formen, men äro, enligt mångas tycke, mera välsmakande än dessa.

Då hickoryträdet äfven vexer på en nordligare latitud än det vanliga valnötträdet och i ett klimat, som är nästan lika så kallt som det sydliga Sveriges, så bör det ingalunda vara omöjligt att derstädes, åtminstone på Gottland, kunna odla detsamma. Ett för Sverige mera nyttigt trädslag skulle neppeligen kunna odlas. Visserligen fordrar det i allmänhet en fet och fuktig jordmån, men jag har äfven sett det vexa på kalkblandad lerjord, ehuru derstädes icke uppnående någon betydligare höjd, dock tillräcklig för att användas för ofvannämnda ändamål.

Utom dessa och mångfaldiga andra trädslag, äro skogarne uppfyllda af vilda fruktträd och bärvexter, såsom äpplen, plommon m. m. Den vilda vinrankan, med sina små, men dock till sylt ganska tjenliga, saftrika och välsmakande drufklasar, slingrar sig här, isynnerhet invid sjö- och flodständerna, ibland nästan öfvertäckande de större trädstammarne.

Af de hela året om grönskande trädsorterna märka vi såsom den allmännaste den amerikanska tallen, hvilken i territoriets nordliga trakter bildar stora vidsträckta skogar, men eljest högst sparsamt förekommer på den vestra stranden af Michigan-sjön och i andra delar af Wisconsin; vidare enen, den vanliga granen och ett annat utmärkt vackert träd af Abies-slägtet, här kalladt *Hemlock*, som vexer isynnerhet på den nordliga kusten af Michigan-sjön och uppnår en ganska betydlig höjd, samt utgör med sin raka stam, sin lummiga krona, sina täta, finbarriga grenar en af dessa skogars förnämsta och skönaste prydnader. Dessutom vexer nästan öfverallt, så väl i de nordliga som sydliga trakterna, invid floder och sjöar, både den röda och hvita cedern: den sednare företrädesvis på sumpiga trakter, med raka högvexta stammar. Lärkträdet, och en egen variation af detsamma, *Larix americana*, här i allmänhet kallad *Tamarack* eller *Hackmatack*, vexer likaledes endast på en sumpigare jord, och öfvertäcker ofta hela milslånga, om sommaren nästan helt och hållet otillgängliga träsk och moras. — Barrskogens jordmån är i allmänhet sandig och långt ifrån så fruktbärande som det andra skogslandets. Dock har jag i norra

trakterna af Wisconsin funnit utmärkt vackra hveteåkrar, ehuru majsodling på denna slags jord är föga lönande.

Utom prairien och skogslandet måste vi såsom ett helt och hållet eget slags land upptaga de så kallade *Openings*, hvilka på sätt och vis äro en blandning af de båda förstnämnda, utan att dock i verkligheten bilda en länk dem emellan, eller en öfvergångspunkt ifrån det ena till det andra. De likna fullkomligt stora, vidsträckta, engelska parker, i naturskönhet öfverträffande alla andra trakter i det vestra Amerika. Träden, som här nästan uteslutande utgöras af ekar, uppblandade med mindre hickory-träd, äro spridda på ett längre eller kortare afstånd ifrån hvarandra, och äro icke så stora som de i skogsbygden, men dock tillräckligt både höga och tjocka för att gifva ett godt sågtimmer. Den hvita eken uppnår här stundom 50 till 60 fots höjd, och jag har funnit dem, som några fot ifrån roten hållit åtminstone 4 fot i diameter; men i allmänhet äro så stora träd här mera sällsynta. Jordmånen är, isynnerhet der svarteken vexer, på långt när icke så god och bördig som prairiens och skogslandets; men der hviteken är öfvervägande, är jorden för hvete och andra sådana sädesarter fullt ut lika god, om ej ibland till och med bättre än prairiens ofta alltför feta mylla, hvilken åter för majsodling är den mest tjenliga. Denna jordmån är merändels en sandblandad lera, i hvilken större och mindre stenar icke sällan påträffas. Dock finnas stora sträckor, som äro alldeles stenfria, och det lägre openingslandet isynnerhet har ofta en flera fot djup matjord.

En egen art af dessa *openings* är det så kallade *Burr-oak-landet*, som, hvad jordmånens och landets öfriga beskaffenhet angår, liknar en jemn, med några få och små ekar samt hickory-träd planterad prairie. Dessa ekar, *Quercus macrocarpa*, hvilka eljest på andra ställen i Amerika sägas vara ganska högvexta och ett af de vackraste och löfrikaste ekslag i landet äro här skrofliga, mycket lågvexta, med vanligtvis ganska krokiga stammar, och, så vidt jag vet, det minst användbara och nyttiga af alla här vexande trädslag. Dessa träds nakna och dverglika utseende, jemte jordens nästan fullkomliga brist på dugligt timmer, gjorde att de första kolonisterna häruti tyckte sig finna ett bevis på dessa trakters ofruktbarhet, och i följd deraf erhöll detta slags land en benämning, som sedan bevisat sig vara alldeles

en motsats till verkliga förhållandet. Man kallade nemligen den här vexande eken också *Burr-oak*, och dessa landskap *Barrens*, hvilket, som bekant är, betyder ofruktbara och torra landsträckor. Sedermera har man dock utrönt att burr-ek-landet är ett af de mest bördiga i hela vestern, likasom äfven sundare och i många andra afseenden att föredraga framför den odlade prairien. Det eger vanligtvis i öfverflöd goda källor med ett friskt och välsmakande vatten, och har, såsom aldrig särdeles stort och vidsträckt, utan tvärtom uppblandadt med mera tätt bevexta *openings*, en ofta tillräcklig, och alltid åtminstone någon, tillgång på stängsel och byggnadsvirke samt bränsle, hvilket allt den eljest så rikt utrustade prairien saknar. I jemförelse med skogen åter har burr-ek-landet den stora förmån att vara lättare odladt, ehuru dess jordmån måhända i allmänhet är mindre rik och utarmas förr än skoglandets.

De så kallade *Openings* äro onekligen de mest tjusande landskap i den rika och fruktbärande vestra Mississippi-dalen. Löfklädda kullar, gräsbevexta dalar, bördiga slätter, mindre floder och insjöar, allt är här förenadt att göra denna slags natur till den vackraste, i hvilken en utvandrare kan uppbygga sin bostad. Likväl måste jag erkänna, att de som företrädesvis utvälja detta slags land, merändels i sitt val röja mer sinne för naturens skönhet än klokhet i ekonomiskt afseende, hvadan också, med undantag af de nyssnämnde *Burr-oak-openings* och andra ställen, som eljest genom sitt läge erbjuda särskilda förmåner, openingslandet ofta förblifver längre obebodt och oupptaget, än de i samma trakter varande prairierna och skogsbygderna.

Till ännu ett fjerde slags land skulle man kunna räkna den *lågländta, jemna prairien* eller den naturliga ängsmarken (*the natural meadow*), som den ofta kallas, men ännu mera ofta och riktigare, träsk och moras. Deras alltid mer eller mindre sumpiga slätter finnas nästan öfverallt i Wisconsin, och äro stundom ganska vidsträckta, en del under vissa tider af året helt och hållet otillgängliga. De förekomma isynnerhet invid större insjöar och äro då vid högt vatten ofta alldeles öfversvämmade. Det äldsta norska settlementet i Wisconsin är till större delen beläget midt uti ett sådant träsk. Det der boende Norrmännen anlände händelsevis under en ganska torr sommar, och, betagna af den, som de tyckte,

lätt upplöjda jorden med dess rika, feta svartmylla, och af de små skogbevexta höjderna, som här och der lågo kringspridda öfver slätten, och hvilka lofvade dem ett tillräckligt timmer, nedsatte de sig i en trakt, måhända i Wisconsin den mest osunda, hvarpå någonsin en nybyggare uppfört sin bostad. De funno snart sitt misstag. De upplöjda åkrarne utgjorde snart likasom botten till en liten insjö, i hvilken deras hus stodo som andra båthus kringflutna af vattnet, och de sjelfva bortrycktes till en stor del af härjande febrar och andra sjukdomar. Af det fordom ganska talrika settlementet återstå nu blott en ringa hop. De flesta hafva flyttat till andra trakter, och de qvarblefne hafva nedsatt sig på höjderna, der de isynnerhet föda sig med boskapsafvel, för hvilket detta slags land är ganska tjenligt, såsom gifvande en ymnig hötillgång och ett präktigt bete för boskapen.

I detta fall äro dessa lågländta ängsmarker ofta af ett oskattbart värde för nybyggaren, innan han hinner att på sin jord odla timotei, klöfver och andra bättre fodervexter, hvarmed vanligen dröjes i det längsta, och det är sannerligen icke en ringa fördel för den, som valt sin bostad i skogen eller på ett openingsland, att i sitt granskap hafva sådana träsk och moras, n.b. om de icke äro alltför sumpiga. Synnerligast är förhållandet så i skogslandet, der mången gång om somrarne boskapen skulle sakna allt bete, om ej dessa träsk och myror funnos. Gräset i skogen ödelägges nemligen ganska ofta af gräshoppor, hvilka komma i sådan myckenhet, att de nästan betäcka marken, och lemna den härjad och kal såsom en trädesåker, så att det verkligen mången gång för nybyggaren är mera svårt att om sommaren föda sina kreatur än om vintern. Detta tillstånd förbättras likväl allt efter som landet blifver mera bebodt och uppodladt [1]). Emellertid äro dessa lågländta ängsmarker alltid

---

1) Dock inträffar ännu ofta, att äfven i de uppodlade skogarne och eköppningarne, till och med i de östra staterna, gräshoppor infinna sig i sådan myckenhet, att hela jordytan nästan tyckes lefvande af dessa små kräk. Detta händer isynnerhet under varma somrar omkring midsommartiden och äfven ibland på hösten, då de ödelägga allt gräs, och då kreaturen verkligen under denna tid icke hafva det ringaste bete, utan måste söka sin föda i kärren. Man säger att Massachusetts och andra Nya England-staterne, icke sällan öfversvämmas af ett slags gräshoppor eller locust, ljusgröna till färgen och af ungefär en tums storlek, hvilka ödelägga hela fält och ängar, och, om man än lyckas inberga ett knappt förråd af foder, så är det så upp-

goda att hafva i grannskapet; på våren hafva kreaturen der ett tidigt bete, och under en torr sommar sakna de aldrig der sin föda. Troligt är att dessa moras skola en gång alldeles uttorkas, och jordmånen derstädes blifver utan tvifvel då den rikaste och mest fruktbärande i landet. Äfven nu kunna de flesta af dem utan myeken svårighet genom dikning uttappas; men dermed gör man sig icke besvär, så länge annat godt land finnes att tillgå och träsken dessutom i alla fall äro användbara.

På några af dessa moras eller sumpiga ängsmarker vexa de så kallade *Cranberries*, hvilka äro dels våra vanliga tranbär, dels en annan art, *Oxycoccum microcarpum*, 3 till 4 gånger större än våra lingon samt mera saftrika och med en behagligare syra. De finnas här i ymnighet, och plockas icke, utan räfsas upp ifrån marken. Det är exempel på att man på icke mer än en acres rymd kunnat skörda ända till 100 bushels af dessa bär, som här i alla hushåll användas liksom våra lingon i Sverige. På sednare tider har man begynt att odla dem, äfven på mera högländ mark, och har detta visat sig ganska lönande, alldenstund de ofta betalas med ända till tre dollars busheln [1]).

I geologiskt och mineralogiskt afseende erbjuder Wisconsin ett rikt fält för naturforskaren. Såsom blott en nybyggare och alldeles oinvigd i dessa vetenskaper, kan jag endast omtala att i södra delen af landet silurisk eller öfvergångs-kalksten utgör det nästföljande lagret under den alluviala jorden, och att äfven på andra ställen finnas rika kalkstensbrott, ifrån hvilka stora, flata, af naturen redan färdigbildade skifformiga stenar uppbrytas, som, isynnerhet på den skoglösa prairien, ersätta andra stängsel och byggnadsmaterialier. Kalkstenslagret, som ifrån territoriets södra gränslinie tager en nordlig riktning, följande hela kusten af Michigan-sjön, öfvergår i det inre af landet och långs med Mississippi-floden i lös sandsten af åtskilliga färger, stundom nästan alldeles snöhvit, på andra ställen åter brun och rödaktig. Inom detta geologiska distrikt finnes, utom hvit vacker marmor och gips, åtskilliga mineralier, såsom jernmalmer,

---

blandadt med dessa djurs döda kroppar, att kreaturen icke vilja äta det. Jag har sjelf både i Wisconsin och Illinois bevittnat något dylikt. — Höns och kalkoner lefva under sommarmånaderna till en stor del af dessa små odjur.

1) En Bushel är icke fullt ett svenskt halfspann, eller ungefär $7^3/_4$ kanna.

blyglans — hvarpå landet isynnerhet har stor rikedom — blyspath, qvartz, kalkspath, svafvelkis, svafvel m. m. Hela den delen af Wisconsin, som ligger mellan Superior-sjön i norr och St. Anthony vattenfall vid Mississippi-floden jemte vattenfallen, som bildas af de andra i sydlig riktning flytande floderna, består för det mesta af ett primitift klipplager, dels granit och hornblende, dels talk, skiffer, malakit och andra stenarter. Inom detta geologiska distrikt finnas de vid Superior-sjön belägna koppargrufvorna, hvilka troligen äro de rikaste i verlden och, efter hvad det tyckes, outtömliga. Här förekomma dessutom septarier, granater, turmaliner, kyanit och limonit samt andra mineralier. Likaledes påträffas här den så kallade röda pipstenen, catlinit, som för indianerne har en slags helig betydelse, och af hvilken de förfärdiga tobakspipor och hvarjehanda prydnader. Denna sten är, när den först upptages, ganska lös och lätt arbetad, men, utsatt för luften, hårdnar den snart och antager en fin, glänsande polityr.

I zoologiskt afseende är Wisconsin nästan lika så rikt som i mineralogiskt. Större delen af alla de fyrfota djurarter, som förekomma inom Förenta Staternas område, påträffas äfven härstädes, så att det blefve vida lättare att uppräkna dem, hvilka icke finnas, än dem, som finnas. Dock hafva redan flera djurarter, allt efter som de hvite nybyggarne tagit landet i besittning, blifvit förjagade till aflägsnare och mera obebodda trakter, der de troligen endast en kort tid få qvarstanna, innan de i likhet med Indianerne drifvas bort i den mera aflägsna och ännu till en stor del obekanta vestra vildmarken. Hjortar finnas här i öfverflöd, och landets odling, i stället för att bortskrämma dem, tyckes, efter hvad många påstå, snarare göra dem mera hemmastadde, emedan de nysådda åkrarne gifva dem ett bättre bete än den under sommarhettan lätt förtorkade gräsmarken. Dessutom, ju mer landet odlas, ju mindre oroas de af vargar, björnar och andra, undan civilisationen flyktande rofdjur. Elg har fordom här funnits i myckenhet, men det är nu mera sällan som man här och der på prairierna hittar hornen efter dessa ståtliga djur. Likaså börjar redan buffalooxen att draga sig mer och mer tillbaka på andra sidan Mississippi-floden. — Omkring Mississippis källor och vester om Superior-sjön finnas flera djurarter, hvilka aldrig blifvit

funna i territoriets sydligare trakter. Deribland renen och antilopen, *antilope furcifera*, och *Moose, cervus canadensis*, det största djur af cervusslägtet, stundom hållande i vigt ända till 1200 eng. pund. Den svarta björnen, *ursus americanus*, och *ursus ferox* påträffas ännu icke så sällan i skogarne, der de jemte den grå vargen, hvilken dock är mera sällsynt, utgöra de enda egentligen farliga rofdjuren. Men om dem gäller, hvad som i allmänhet kan sägas om alla djur i vestra Amerika, såväl husdjur som andra, att de äro mera spaka och icke så vildsindta, som de af samma slägte i Europa. Det är åtminstone mycket sällan man hör omtalas, att björnen eller vargen närmar sig nybyggarens boning och anfaller hans hjordar. — Vid strömmarne och i träsken invid insjöarne finnas ännu bäfvern och desmansråttan, *Fiber zibethicus;* de förstnämnde begynna dock mer och mer att emigrera från sina små, med sådan särdeles omsorg uppbyggda bostäder. — Skogarne och eköppningarne äro uppfyllda med harar, kaniner, racoon — *procyon lotor* — lekattor, och en stor varietet af ekorrar, ifrån den vanliga svenska ekorren till de öfver en fot långa, utmärkt vackra gråa och svarta sciurus-racerna.

Af ätbara foglar märkes isynnerhet fasanen och prairiehönan, *Tetrao umbellus* och *T. cupido*, hvilka här finnas i ymnighet och rikta nybyggarens eljest tarfliga bord med de läckraste rätter. Den förstnämnda isynnerhet har ett särdeles mört och välsmakande kött, och anses i de östra staterna som en af bordets förnämsta delikatesser, hvadan de också der betalas ganska högt. Här åter finnas de i en sådan otrolig mängd och äro dessutom lätt fångade, så att man för en högst obetydlig penning kan köpa hvad som otvifvelaktigt är den bästa stek af all vild skogsfogel. Mångfaldiga andra arter af hjerp- och orrslägtena uppfylla skogarne, såsom i de nordliga trakterna *tetrao canadensis*, *t. phasianellus* och vår vanliga ripa, *tetr. saliceti*. Vilda kalkoner äro icke heller så sällsynta, men de få som vi lyckats att skjuta, hafva på långt när icke haft så välsmakande kött som de ofvannämnde foglarnes. Dessutom finnas här, likasom öfverallt i vestra Amerika, skogsdufvor, *Columba migratoria*, till en sådan mängd, att berättelsen derom gränsar till det otroliga.

Då man nu, för att icke omtala en mängd mindre kramsfogel, härtill lägger den amerikanska rapphönan, *Ortyx virginiana*, på hvilken äfven finnes ett rikeligt öfverflöd, och som på slätterna fångas i ryssior; så kan man lätt inse, att nybyggare-lifvet, om det än har sina försakelser, dock åtminstone icke behöfver lida brist på gommens njutningar, n. b. om man har tid och lust att sysselsätta sig med jagt. I sjöarne och floderna svärma oräkneliga flockar af änder, vildgäss, *Anser canadensis*, och andra ätbara vattenfoglar. Bland de förstnämnde märkes isynnerhet den utmärkt vackra, svart- och hvitbrokiga *Mergus cucullatus*, hvilken här är ganska talrik. Det blef oss något nytt att skjuta änder i träd, hvilket mången, icke bekant med förhållandena, måhända anser som en mindre tillförlitlig jagthistoria. Dock, vi hafva från de vid insjöstränderna stående trädens grenar skjutit ned mer än en *Anas sponsa*, en and som uppehåller sig mer på land än i vattnet, och som merändels alltid väljer till sitt bo något ihåligt träd. Ibland vattenfoglar påträffas äfven någon gång, ehuru sällan, pelikanen, *Pelecanus americanus*, som, följande Mississippi-floden uppföre, förirrar sig uti någon af dess härvarande bifloder.

Af reptiler har Wisconsin också fått sin beskärda del. Här finnas naturligtvis ormar i mängd, bland hvilka skallerormen dock är den enda farligt giftiga.

De många vattendrag, som här finnas, äro nästan alla ganska fiskrika. På kusten af Michigan-sjön fångas stora qvantiteter af lax, stör, foreller, samt isynnerhet en ganska välsmakande fisk af slägtet *coregonus*, kallad *whitefish*, som äfven exporteras till de östra staterna, och hvaraf en eller en half tunna är lika så allmän och nödvändig i nybyggena, som sill och strömming i våra svenska landsorter. Af de fiskar, som finnas i de mindre insjöarne och floderna, förtjenar isynnerhet den så kallade *black-bass* att omnämnas. Den är en stor fisk, tillhörande *Labrax*-slägtet, hvaraf man stundom kan fånga dem som väga ända till 20 à 30 skålpund, och är måhända här af alla insjöfiskar om icke den allmännaste, dock den mest välsmakande. Dessutom finnas en mängd andra slags aborrar, större och mindre gäddor, karpar, *catfish* eller *bullhead*, en större fisk af Cottus-slägtet, och mångfaldiga andra för menniskans föda tjenliga och goda fiskar. Indianerne i de norra trakterna, der skogsvildbråd

är mera sällsynt, lefva nästan uteslutande på fisk, som i stora qvantiteter och med lätthet fångas i flodmynningarne.

Hvad klimatet i Wisconsin angår, så anses det i allmänhet för ganska helsosamt. Luften är ren och icke så mycket uppblandad med de giftiga dunster, som eljest vanligen uppstiga ur jorden i andra nyodlade eller alldeles o-odlade trakter i det vestra Amerika. Likväl är det sällan att nybyggaren i början undgår de frossfebrar och andra sjukdomar, som dock tyckas vara oskiljaktiga ifrån så väl det ena som det andra af dessa nya territorier. Det beror mycket på hvar man väljer sin bostad och om man upplöjer jorden närmast omkring sin koja. Den nyligen plöjda eller omvända grästorfvan, då en mängd vegetabiliska ämnen bringas till förruttnelse, plägar merändels alltid i början producera frossfebrar, i jemförelse hvarmed våra vanliga frossbrytningar i Sverige äro en barnlek. Utvandraren gör derföre bäst att, om han kan, lägga sin åker på ett litet afstånd ifrån sin bostad. — Enligt hittills anställda observationer har medeltemperaturen, tagen på 9 olika ställen i landet varit ungefär 45 54. Maximum i trakten omkring Milwaukie 92°; minimum 12° Fahr.

Jag har måhända varit alltför vidlyftig att beskrifva den allmänna beskaffenheten af det land, som vi utvalde till vårt blifvande hem, och har här i min beskrifning till en del anticiperat åtskilligt, hvarvid jag först sednare kom att fästa min uppmärksamhet; men jag har trott mig på detta sätt kunna gifva läsaren en mera tydlig föreställning om landet i vestern, än om jag under fortgången af min berättelse skulle då och då och icke i sammanhang hafva vidrört de förhållanden, hvilka utgöra ämnet för dessa tvenne kapitel, och hvilka jag ansett mig icke böra förbigå. Så ofullständig denna beskrifning än är, så torde den dock till en del uppfylla sitt ändamål, nemligen att, på samma gång som den är en i korthet sammanfattad speciel skildring af Wisconsin, tillika få anses såsom i visst fall, och med få förändringar, karakteriserande alla de nya territorierna i den nordvestra Mississippi-dalen.

———

KAPITLET X.

Milwaukie. — Vandring till landet. — Höstskogen. — Middagsmåltid i ett logghus. — En egen method att baka bröd. — Pearmain's nybygge. — Recognocering efter en passande plats till bostad. — Tallsjön. — Kanal-land. — Claim. — Kassatillgång. — Oxhandel. — Dragredskap. — Lektion i oxkörning.

Under afvaktan på Lange fingo C. och jag tillfälle att, med våra bössor på axeln, göra några utflygter i staden Milwaukie. Utflygter med bössa på axeln inom en stads område låter måhända något besynnerligt; men vi skola komma ihåg, att Milwaukie, liksom de flesta amerikanska städer, var utlagd i en temmeligen vidsträckt skala, och att en ganska betydlig del deraf ännu icke var stort annat än en obebodd öcken, och dertill på sätt och vis en vattenöcken. Trakten omkring den flod, som rinner genom den nu mera välbyggda staden, bestod nemligen då af otillgängliga träsk och moras, der det var lättare för oss att skjuta de änder, som i hundradetal simmade mellan de nästan flytande grästorfvorna, än att sedan få dem i land. Fille förstod sig icke på fogel; marken eller träsket bestod af lös dyjord, som hvarken tillät oss att vada deruti eller färdas i kanot; så att vi voro nödsakade att lemna åt hökar och korpar mer af vårt byte, än vi voro i stånd att föra hem till mat åt oss sjelfva.

Man visade oss här stadstomter, d. v. s. 50 fot breda och 100 fot långa dy- och vattenpölar, hvilka voro till salu ifrån 50 ända till 200 dollars stycket. Med all den höga tanke vi redan fått om de amerikanska städernas snabba tillvext och förkofran, kunde vi likväl icke förmås att tro annat, än att inköp af en sådan stadstomt vore i bokstaflig mening detsamma, som att kasta penningar i sjön, eller rättare sagdt i gyttjan, och det väckte både vårt löje och medlidande, att se några nykomlingar, hvilka, efter hvad vi tyckte, med alltför sangviniska förhoppningar om stadens blifvande storhet, här uti sjelfva träsket hade på pålar uppfört ett slags små portativa trähus, förenade med fasta landet medelst några i gyttjan nedlaggda stockar och bräder, som förefölla oss vara ganska vådliga bryggor att vandra på. Framtiden har dock utvisat, att dessa nykomlingar bättre än vi förstodo sig

på konjunkturen. Men man måste dock taga saken lugnt. Fastän Försynens vilja icke varit, att vi skulle blifva rika i Amerika, kan det likväl vara roligt nog att erinra sig, det vi ibland stått på punkten att blifva det. Ett tillfälle dertill var troligen nu gifvet oss. På samma ställe, der vi år 1841 sköto våra änder, har sedan blifvit uppbygdt ett af stadens förnämsta hoteller, och i trakten deromkring betalas nu stadstomter med nästan lika mycket qvadratfamnen, som några år förut hela grunden kostade, d. v. s. det fanns visserligen då icke någon fast grund, men några lass sand till fyllning hade ej kostat särdeles mycket.

Milwaukie är dock icke uteslutande byggd i ett träsk. Tvärtom, maken höjer sig på ömse sidor om floden, i afsatser från 50 till 100 fot öfver vattenytan. En del af sjöstranden är brant, på sina ställen nästan fullkomligt lodrät, och så väl på denna höjd, som på de nyssnämnda terrasserna, voro allaredan vid vår ankomst några vackra byggnader uppförda, med en herrlig utsigt öfver den nedanför liggande floden och en vacker halfcirkelformig vik, som bildar en naturlig, ehuru något öppen hamn och ankarplats. Staden utlades 1835, då de första nybyggarne här nedsatte sig. Året derpå steg folkmängden till 1200, och har sedan dess småningom tillvext, ehuru hittills icke med den hastighet, som man af stadens fördelaktiga läge och det bakom liggande landets fruktbarhet skulle kunnat vänta sig. Efter 1841 har den dock betydligen tilltagit och är nu oekligen en af vesterns vackraste och mest välbyggda städer [1]).

Vid vår ankomst funnos här flera mindre kyrkor, qvarnar och andra vattenverk, samt 2:ne amerikanska och ett tyskt boktryckeri, hvarifrån tidningar utgåfvos.

År 1835 anlände till Milwaukies hamn endast 2 ångbåtar och omkring 80 mindre seglande fartyg. Sistlidne år belöpte sig antalet af de förra till 174 af de sednare till ungefär samma antal [2]). Stadens förnämsta export-artiklar

---

1) Enligt 1850 års census uppgick folkmängden till 20,000 och har ytterligare sedan dess mer än fördubblats.

2) Huru hastigt städerna härstädes utveckla sig, finner man deraf, att Milwaukie allaredan 1852 hade 30, och bland dem några ganska välbyggda, kyrkor, nemligen 3 Protestantiskt-biskopliga; 1 Norsk-Luthersk; 6 Tysk-Lutherska och Reformerta; 3 Methodist-biskopliga; 2 Baptist; 2 Congregationella; 4 Romerskt-Katholska; 5 Presbyterianska; 1 Universalist och 2 Wesleyanskt-Methodiska. Dessutom vore här flera

äro hvete, fläsk, pelsvaror samt bly och kopparmalm, som vintertiden ditforslas ifrån mineraldistrikterna.

Ändtligen underrättade oss vännen Lange, att han var färdig att aftåga, och Thorsdagen den 7:de Oktober tidigt på morgonen begåfvo vi oss åstad på vår upptäcktsresa, behörigen utrustade med bössor och skjutväskor. Ehuru det var sent på hösten, och några frostnätter allaredan inträffat, var dock luften mild och sommarlik. De första 10 milen hade vi att genomvandra en tjock skog, der vi sågo blott ett enda litet nybygge, som tillika var ett slags värdshus. Vägen, som den tiden var en af de mest trafikerade i hela territoriet, befann sig i ett jämmerligt tillstånd. Det föreföll mig nästan obegripligt, huru det var möjligt att med lass färdas på densamma. I afvaktan på anläggandet af plankvägar, att börja med, och sedan jernvägar i alla riktningar, bryr man sig i allmänhet icke särdeles mycket om vägarbete. Visserligen äro så kallade *Pathmasters* förordnade i hvarje township, och hvar och en der boende är skyldig att vissa dagar arbeta på vägarne; men detta arbete inskränker sig merändels till nedhuggandet af några träd, brobyggnader öfver åar och bäckar, och dessutom anläggande af så kallade corduroy-broar öfver mera sumpiga ställen, så att vägen blifver något så när farbar.

Men jag såg mindre på vägen, än på den oss omgifvande skogen. Ingenting kan jemföras med en höstskog i Amerika; det kan verkligen blifva fråga om, huruvida den ej i skönhet och prakt öfverträffar den gröna, friska sommarskogen. Träden, från hvars grenar bladen dröja att affalla, visa sig i den rikaste och mest omvexlande färgprakt. Alla möjliga nyanser och schatteringar från bjert, högröd, glänsande karmosin, skarlakan, purpur och orangegult, till mörkgröna och mörkbruna färgskiftningar bilda en tafla, som man på intet annat ställe får skåda, och hvars egendomliga fägring gör, att de amerikanska skogarne i deras höstdrägt med rätta äro så mycket omtalade och beundrade. Särdeles vackra och praktfulla äro bladen på lönn- och poppelträdens spädare grenar. Icke sällan ser man en enda gren i dessa lummiga

---

associationer organiserade för hvarjehanda ändamål, såsom: 1 Bibelsällskap, 1 Traktatsällskap, 2 Musikaliska samfund, 3 Asyler för fader- och moderlösa barn, 2 andra välgörenhets-sällskaper, åtskilliga literära samfund, 3 Frimurare-loger, 5 Odd Fellows-loger, 2 Nykterhets-samfund; dessutom Banker, Assurans-kompanier etc. etc.

och löfrika kronor stråla i det yppigaste färgskimmer, under det att bladen på alla de andra grenarne och träden deromkring ännu bibehålla sin ursprungliga grönska. I följd deraf ser det ut, som om stora smakfullt ordnade blomsterbuketter blifvit upphängda här och der i träden, och man tycker sig snarare vandra genom en högvext blomstrande rosengård, än genom en vildmark, hvilken höstens kalla vindar redan vidrört och invigt åt förgängelsen. Dag efter dag förändrar sig denna tafla; bladen förete oupphörligt nya och omvexlande färgspel. Den glänsande karmosinröda färgen är likväl den mest varaktiga, och äfven sednare på hösten, då bladen hafva fallit af träden, ser man dem ännu liksom en brokig matta betäcka marken, eller, af hvirfvelvindarne lyftade från jorden, liksom flygande blommor sväfva om hvarandra i luften, med bibehållande af hela sitt praktfulla färgskimmer. Ett nordamerikanskt höstlandskap, måladt efter naturen, måste alltid synas öfverdrifvet eller helt och hållet såsom ett fantasispel i en Europés ögon, som aldrig i verkligheten skådat en sådan oefterhärmlig färgprakt. Den amerikanska almens lysande guld blandar sig i dessa landskap med lönn- och poppel-bladens orangegula och högröda färger. Den ljusgula färgen på bokens och jernträdets löf, den bruna på lindens och askens, ekens bleknande grönska, tillika med en och annan talls, ceders eller tamaracks mörkgröna skiftningar, bildar en mosaik af färger, hvilken ingen, som ej sjelf sett den, kan föreställa sig.

Slutligen kommo vi utur den alldeles vilda skogen in på ett "*openingsland.*" Äfven der strålade träden emot oss med samma lysande färgprakt. Vi måste vandra ungefär 30 mil, innan vi anlände till Mr Pearmains bostad, den persons, till hvilken embetsmannen på Landofficen gifvit oss ett bref att aflemna, och hvars hus vi tilltrodde oss kunna uppnå innan mörkret inbröt. Detta skulle dock blifvit oss något svårt, om vi icke haft den lyckan, att med en tom vagn, som händelsevis upphann oss 12 à 13 mil ifrån staden, få åka en del af vägen. Jag hade nu för första gången i mitt lif tillfälle, att beundra de här brukliga vagnarnes styrka, och, sanningen att säga, fick jag efter denna åkning äfven ett högre begrepp än förut om mina egna lemmars bastanthet; ty att icke både vagn och passagerare brötos i stycken, föreföll mig förundransvärdt. Vagnen kastades mellan stub-

barne, liksom en kanalbåt mellan väggarne i en sluss, under det att än det ena än det andra hjulet dykte ned ända till axeln i de djupa mudderhålen. Egaren till ekipaget, en ung, rask utvandrare från staten NewYork, skrattade rätt hjertligt åt vår ovana att kunna hålla balansen. För skjutsen, af hvilken den enda fördel var tidens vinnande, gjorde han sig, som jag tyckte, väl betald; ty ingenting göres och ingenting fås här utan betalning.

Vi anlände slutligen till ett logghus. Man kan vara säker på, att sådana små nybyggen, som stå invid den så kallade stora vägen, merändels äro ett slags värdshus. Så var äfven här förhållandet, och den långa promenaden jemte åkningen gjorde en enkel middagsmåltid särdeles efterlängtad. Detta var det första logghus, inom hvars dörr jag inträdde. Anblicken af de ojemna, ohuggna stockväggarne, de två små, låga fönstren, det glesa taket och golfvet, var icke särdeles inbjudande. En dylik koja skulle också nu snart blifva min bostad. Sådant var det hem, hvilket jag hade att bjuda en ung maka, som här skulle komma att lefva i saknad af nästan hvarje beqvämlighet, med hvilken äfven den mindre bemedlade mannen eljest, så vidt möjligt är, söker att trefliggöra det nya hemmet för henne, som för hans skull öfvergifvit den gamla kära föräldraboningen.

Det ena logghuset är temmeligen likt det andra, och jag uppskjuter en närmare beskrifning på detta slags bostäder tills jag är färdig att sjelf bygga ett eget. På vår tillfrågan, om vi kunde få någon middag, svarade värdinnan att det visserligen lät sig göra, så framt vi gåfve oss tid att vänta tills hon fått baka, ty för närvarande hade hon icke ett enda bröd i huset. Med min lilla kunskap om så kallade hushållsgöromål, och van att i Sverige höra bakning omtalas såsom ett ibland de mest vidt- och tidsomfattande bestyr, trodde jag att vi på så sätt skulle få vänta länge nog på vår middag, och ansåg det under sådana omständigheter bättre att genast fortsätta resan. Men Lange försäkrade, att det icke skulle dröja länge. Snart funno vi ock vår värdinna sysselsatt med att knåda ihop litet hvetmjöl och mjölk i ett bleckfat; en eld uppgjordes i spisen; degen bragtes medelst ett slags jästpulver i jäsning, och snart voro ett par mindre bleckformar fullradade med *Biscuits*, en slags skorpor, hvilka insattes och gräddades i en så kallad *reflector*, en ungefär 2

fot lång och en fot hög, af bleck förfärdigad ställning, som placerades framför eldbrassan, och i hvilken kött stekes, bröd gräddas och äfven andra rätter kokas och uppvärmas förmedelst reflexion och koncentrering af den ifrån spiselden utgående värman, utan att komma i närmare beröring med sjelfva elden. Sålunda hade vi inom mindre tid än en half timme ett hvitt, färskt och ganska välsmakande bröd till middagen, hvars öfriga rätter bestodo af stekt fläsk, kokta ägg och the, hvilket allt tillagades under det att brödet gräddades, och derjemte ett slags *pie* eller tårta, en stående rätt, som den amerikanska husmodern vanligtvis alltid har till hands, men som i vesterns nybyggare-kojor och värdshus jag för min del helst lemnar orörd.

En husgeråds-artikel, sådan som den omnämnde reflektorn, är en mycket ändamålsenlig persedel i hus, der man ännu icke haft råd eller tillfälle att inköpa en jernspis, utan både för värma och matlaggning måste nöja sig med den mot ena väggen af huset eller, hvilket är detsamma, af rummet särskildt uppförda spiseln, som vanligtvis är gjord af ler samt några större och mindre stenar, och öfver hvilken, i brist på annat, en bottenlös tunna gör tjenst som skorsten. Denna reflektor ersättes också mången gång helt simpelt af en vanlig jerngryta med tätt lock, i hvilken degen lägges, och brödet gräddas, sedan hela grytan med sitt innehåll blifvit inbäddad i den glödheta askan. Genom denna bakningsmethod, så underlig den än tyckes vara, erhålles dock ett ganska godt och välsmakande hvetebröd.

På aftonen, sedan det blifvit mörkt, anlände vi till Mr Pearmains farm. Hans bostad, äfvenledes belägen invid sjelfva vägen, och något större än det förut omtalade, gjorde också anspråk på att vara ett slags värdshus, der vi utan svårighet erhöllo en god aftonmåltid och herberge öfver natten, d. v. s. vi inqvarterades på en vind, dit vi måste klättra på en i rummet stående stege, och krafla oss upp genom en lucka, samt vidare i lutande ställning trefva oss fram till ett par låga sängar, i hvilka vi i ordets egentliga mening hade tak öfver hufvudet. C. måste beqväma sig att ligga tillsammans med en snickare, som befann sig på stället för att uppbygga en handelsbod. Denna nya byggnad jemte en såg och en mjölqvarn, till hvilka den första anläggningen nyligen blifvit gjord vid en flod, som förenade tvenne små insjöar med hvar-

andra, — det hotell, der vi nu hvilade våra trötta lemmar, icke att förglömma — betraktades med fullkomlig visshet såsom varande första tillstymmelsen till en stor, blomstrande stad i framtiden. Redan första aftonen af vår härvaro ådagalade Pearmain, snickaren och den blifvande mjölnaren, att det var en sak, som på intet sätt kunde disputeras, att ställets fördelaktiga läge, dess vattentillgång etc. etc. ovilkorligen inom en kort tid måste göra denna plats till ett annat Rochester.

Påföljande dagen förde Pearmain oss omkring i grannskapet, der större delen af landet ännu var obebodt och oupptaget. Vi vandrade genom omvexlande *openings*, hvilka här och der voro så tätt bevuxna med träd, att de väl förtjenade namn af skogsland, ehuru ek var nästan det enda trädslaget. I sådant fall består skogsjorden vanligen af styf lera, och är långt ifrån så god och fruktbärande, som på sådana ställen, der skogen består af ask, alm, bok, lind, cherry och sockerlönn, hvilka trädsorter, jemte eken, blandade om hvarandra, äro tecken på den mest bördiga jordmån. Är eken eller bokträdet öfvervägande, så är den eljest rika svartmyllan i skogslandet vanligtvis blandad med mer eller mindre sand eller lera. Efter hvad vi allaredan på vägen ifrån Milwaukie sett af detta slags land, ansågo vi dess rödjande blifva ett alltför svårt arbete för våra ovana armar. Prairien åter föreföll oss, oaktadt dess rika jordmån, dock som en kal gräsöcken, och dess brist på timmer i ett land, der man sade oss att en god brasa om vintern var likaså nödvändig som i Sverige, afskräckte oss ifrån att der välja en bostad. Dessutom funnos här i trakten endast små prairier, hvilka allaredan blifvit ockuperade af andra nybyggare. Openingslandet deremot behagade oss särdeles, och onekligen är det för ögat det vackraste, om ej för jordbrukaren det bästa. Dessutom ville vi uppslå våra bopålar i trakten af, eller allrahelst invid en af dessa klara, tjusande insjöar, hvilka ligga som stora springbrunnar, omkransade af det en park liknande skogslandet. Också sågo vi på detta ställe en mängd sådana insjöar, och mer än en gång stannade vi på vägen och yttrade till vår ledsagare, att det lönade icke mödan att gå längre, emedan vi just i den trakt, der vi då befunno oss, ämnade uppbygga vår koja. Småleende förde han oss

dock ännu längre bort under löfte om att snart visa oss ett både vackrare och mera fruktbärande land.

För att döma af gräsets längd, syntes dock oss detta allaredan fruktbart nog. Vår vägvisare hade tagit med sin häst, hvilken han emellanåt lät mig begagna. Jag observerade, under det jag satt på hästryggen, att flera grässtrån nådde mig öfver hufvudet; hvadan jag kunde antaga, att de voro 9 à 10 fot långa. Det var dock icke frodigt i proportion till höjden. Tvärtom är det sällan man i dessa *openings*, liksom äfven i skogslandet, finner en torfbetäckning så tät och vacker, som på vår svenska ängsmark.

Under det vi som bäst beundrade ömsom det långa gräset, ömsom det herrliga, omvexlande landskapet, vattnadt af en mängd små insjöar, hvilka ofta äro skiljda från hvarandra endast genom smala landtungor, som bildade naturliga, trädbeskuggade bryggor emellan deras stränder, studsade vi plötsligt tillbaka vid ett häftigt prasslande buller i buskarne, och upp rusade, icke många steg ifrån oss, 5 à 6 stycken ståtliga hjortar. Ett ögonblick stannade de, liksom undrande hvad det kunde vara som störde dem på deras fredliga, af en menniskofot troligen icke på länge beträdda, betesplats. Men det var också blott ett ögonblick, tillräckligt likväl för Carl och mig att hafva kunnat begagna våra studsare, om ej den oförmodade synen och dessa af oss aldrig förut skådade djurs vackra, smidiga former slagit oss med beundran och rent af kommit oss att glömma, att vi buro mordvapen på våra axlar. Jag tror, att de vackra djuren gerna kunnat stå stilla en god stund ännu, innan det hade fallit oss in att lägga an uppå dem. Pearmain och Lange skreko: "skjut, skjut!" men innan vi ens kommo oss för att spänna hanen på våra gevär, hade de lättfotade djuren med höga språng redan flyktat utom skotthåll, och snart kunde vi ofvan gräs och buskar endast skönja de yfviga, månggrenade hornen. "Hade en Yankee haft den der bössan nu", sade Pearmain, "så skulle vi haft hjortstek till qvällen"; och jag tviflar ingalunda på, att han ju icke hade rätt. Dock oss ångrade ej de icke aflossade skotten, ehuru vi väl inom oss sjelfva hoppades en annan gång få tillfälle att visa, det äfven svenska skyttar förstå sig på att fälla skogens vildbråd.

Slutligen kommo vi fram till stranden af en den täckaste insjö af alla de många sådana vi sett under vår vandring. Den kallas *Pine Lake*, på indianska *Chenegva*, eller Tallsjön, med anledning deraf, att tallträdet, som eljest icke finnes i denna del af Wisconsin, der jemte den röda cedern vexer på ett par ställen närmast stränderna. De flesta af dessa träd hade dock nu blifvit nedhuggna, troligen af Indianerne, hvilka begagnat de lätt urhålkade stammarne till kanoter. På en liten holme funno vi en af dessa små båtar qvarlemnad i ett ofulländadt skick och till hälften uppbränd.

Ifrågavarande trakt är en af de vackraste, man någonsin kan tänka sig. Den ungefär 2 mil långa insjön, som utgrenar sig i flera små vikar och bugter, är nästan öfverallt omgifven af höga, torra stränder; endast på ett par ställen är marken låg och sumpig. Närmast sjön är marken måhända väl mycket ojemn och kuperad; men icke många bösshåll ifrån stranden är landet slätt, och på den ena sidan ligger ett större, alldeles jemnt, lättodladt burr-ek-fält. Nu försäkrade vi på fullt allvar, att det icke var värdt att gå längre, så mycket mindre som landet, utom att det var oändligt vackert, äfven i öfrigt tycktes vara ganska godt. Efter Pearmains utsago och, så vidt vi sjelfva kunde döma derom, syntes jordmånen på den nyssnämnde burr-ek-slätten vara en af de rikaste och bästa, en djup, något lerblandad svartmylla. I openingslandet närmast omkring denna slätt funno vi jordmånen deremot bestå af sandblandad lera, ju närmare stranden, desto styfvare.

Vi ville för ingen del att någon af de tusendetals utvandrare, som nu dagligen genomströfvade landet, sökande efter ett passande ställe till bostad, skulle här gå oss i förväg; hvadan vi beslöto, att ofördröjligen begifva oss tillbaka till Milwaukie, för att der å landofficen anmäla oss såsom hvardera tagande $\frac{1}{4}$ sektion i besittning under förköpsrätt. Pearmain upplyste derom, att ifrågavarande sektion, jemte flere andra i samma township, hvarken kunde genast köpas i landofficen, ej heller ockuperas med stöd af förköpslagen. Ett bolag hade nemligen för några år sedan organiserat sig för anläggande af en kanal ifrån Milwaukie till Mississippifloden. Till detta bolag hade kongressen under vissa vilkor upplåtit alla udda sektioner längs den föreslagna kanallinien, och till en sådan sektion hörde det jordstycke, hvarpå vi nu

ämnade nedsätta oss. En viss tid var dock bestämd, inom hvilken kanalen skulle vara färdig. Af denna tid återstodo endast 2 á 3 år. Det knappast påbörjade arbetet hade längesedan afstannat, och det var nu mera nästan omöjligt, att bolaget, om det än ville, skulle kunna uppfylla sitt kontrakt. Således var det temmeligen säkert, att när en gång tiden för dess privilegium gått till ända, det så kallade kanallandet komme att åter hemfalla till kongressen, för att på vanligt sätt försäljas. Innan den tiden förflutit, kunde dock landet icke köpas å landofficen, och hvad kanalbolaget angick, så brydde numera ingen sig om, att till detsamma erlägga betalning för dylik jord, alldenstund man visste, att den en gång skulle återgå till staten, och då säljas till halfva priset emot hvad bolaget nu fordrade. Vi kunde således taga för afgjordt, att vi icke förr än efter ett par års förlopp behöfde betala den af oss ockuperade jorden. Detta var visserligen en i våra omständigheter ganska välkommen underrättelse; men med sjelfva besittningstagandet tycktes dock en viss osäkerhet vara förenad. Kanalbolaget hade nemligen ännu fullkomligt laglig rättighet att sälja dessa sektioner. Antaget att vi, så att säga, midt för dess näsa, utan att erlägga någon betalning, toge i besittning ett jordstycke, bebyggde och odlade det, såsom vore det vårt eget; hvad hindrade en annan att efter några månaders förlopp tillhandla sig detsamma, i hvilket fall det för oss icke återstod någon ting annat än att lemna hus och hem, utan att ens kunna fordra ersättning för det arbete, som vi undertiden nedlagt på jorden. Detta, mente Pearmain, var dock alldeles icke att befara. Många hade före oss på samma sätt satt sig i besittning af kanalland. I denna deras besittningsrätt skyddades de af den så kallade klubblagen *(club-law)*, d. v. s. den lag, som folket sjelf i mera aflägsna trakter, på grund af vissa förefallande omständigheter, föranlåtes att stifta, och enligt hvilken lagman Lynch afkunnar sina domar. Man kunde visserligen icke förhindra kanalkompaniet att sälja den jord, på hvilken en annan allaredan nedsatt sig och odlat; men man kunde på ett ganska kraftfullt sätt förebygga, att den köptes af någon annan än den, som för tillfället innehade densamma och på dess upptagande nedlagt kostnad och arbete. Samtlige nybyggarne så väl på kanal- som kongressjord, hade nemligen ingått ett förbund att vara hvarandras

värn och försvar emot ett sådant intrång; och olycklig den, som vågade försöka, att tillegna sig en annans jordstycke! Han gjorde bäst i att, innan han tog sin köpta jord i besittning, så högt som möjligt assurera både hus och lif; i annat fall vore de icke värda många cents. Jag vet blott ett exempel på, att ett sådant försök gjordes, hvarom mera framdeles.

Hvad man än må säga om en sådan skräcklag, som den här antydda, så var det dock mycket, som talade till dess försvar. Ingens rätt förnärmades derigenom: icke regeringens, ty när kanalkompaniets privilegium tilländagick, så måste jorden betalas, och då befriade ingen klubblag nybyggaren ifrån hans skyldighet i detta afseende; icke heller kanalbolagets, ty det hade redan i sjelfva verket förlorat all rätt, och måste, då det icke kunde fullgöra sitt nppdrag, i alla fall snart i kongressens hand återlemna sitt ombetrodda gods. Deremot försvarades den enskilde fattige nybyggaren i sin rätt, han undgick att, utan någon motsvarande fördel, betala denna jord dubbelt så högt som annan jord; och på samma gång hade äfven kommunen sin vinst, ty landet blef på sådant sätt bebodt och odladt förr, än det eljest skulle blifvit.

När således andra icke fruktade, att sätta sig ned på denna slags jord, så trodde vi oss äfven kunna våga försöket, så mycket mer som vi på detta sätt kunde beräkna att få tillgodonjuta 2 à 3 frihetsår, hvilket i våra omständigheter var en ganska stor förmån. Vårt kapital hade nemligen smält så ihop, att Carls och min sammanlaggda förmögenhet belöpte sig till blott 400 amerikanska dollars, d. v. s. circa 1500 rdr rmt. För denna summa skulle vi köpa jord, bygga hus, köpa åtminstone ett par oxar, en ko och några svinkreatur, samt de nödvändigaste bohagsting. Dertill kom ytterligare lifsmedel för det första året, åtminstone för vintern. Huru denna lilla summa skulle räcka till allt detta, syntes oss sjelfva, liksom säkerligen hvarje annan, obegripligt. Här var, för att nyttja en gammal student-term, "icke tillfälle till någon vigilans." Oaktadt allt detta voro vi vid godt mod, ehuru jag icke kan neka att i den poëtiska drömmen om "en koja och ett hjerta", det föreföll mig, som om verkligheten stundom inblandade ganska betänkliga intermezzos.

Under så beskaffade förhållanden var det ganska välkommet, att i vår kalkyl tills vidare få stryka ut de 200

dollars, jemnt hälften af vårt kapital, som vi till en början hade ansett oss tvungne att erlägga för ¼ sektion kongressland; ty, ehuru vi visserligen kunnat draga fördel af förköpslagen, så hade vi dock endast haft ett års anstånd med betalningen, och det var icke troligt, att vi då skulle få mera lätt än nu att erlägga densamma. Deremot kunde vi väl hoppas, att efter 2 à 3 år hafva förkofrat oss så mycket, att vi då skulle ega medel att betala våra jordstycken. Vi hade åtminstone innan den tiden någon skörd att vänta, hvilket naturligtvis var omöjligt under det första året.

Utan långa öfverläggningar, beslöto vi fördenskull att nedsätta oss vid stranden af denna lilla insjö, der både naturens skönhet och jordmånens fruktbarhet lofvade oss ett trefligt hem, och der ibland ekar, bokar och hickoryträd den vintergröna tallen, fridlyst för yxan, alltid skulle stå för våra ögon som en kär erinring af furuskogarne i vårt fädernesland. Någon annan åtgärd behöfdes icke för att försäkra oss om vår *claim*, än att låta grannarne veta att vi här ämnade bosätta oss, och till ett tecken derpå genast vidtaga något arbete, som kunde lända till ett bevis att denna del af sektionen nu var upptagen. Pearmain, förberedd på hvad som kunde inträffa, hade, såsom en gammal erfaren nybyggare, medtagit sin yxa. Liksom Columbus, vid sin första landstigning i den nya verlden, i dess jord planterade det kastilianska baneret med F. & I., hans suveräners initialer, till ett tecken, att han i deras namn tog landet i besittning; så nedhöggo vi här några träd, och inskuro i barken af ett par andra ett stort C, som betecknade *claimed*, till ett tecken att vi i vårt eget namn, med fullkomlig och laglig besittningsrätt, att bebos, odlas och innehafvas af oss och våra efterkommande, underlade oss den V. ½ (vestra hälften) af Sektion 33, Town 8, Range 18 "in hac altera mundi parte."

Vi sågo oss på samma gång om efter en passande byggnadsplats, och funno utan svårighet en sådan nära invid stranden, med en vacker utsigt öfver sjön och det på andra sidan liggande landet. Mitt enda bekymmer i detta fall var, att vi icke hade någon väg, som ledde till den blifvande bostaden, och, ihågkommande allt det arbete, som nedlägges på våra svenska vägar, trodde jag att stora svårigheter här skulle möta för en dylik anläggning. "Hugg ned träden, och

släpa ett par stockar några gånger mellan landsvägen och huset, det är allt hvad som behöfs, och dessutom blifver det nog väg der man kör“, menade Lange. Sålunda undanröjdes äfven detta bekymmer.

Vi träffade nu en öfverenskommelse med Pearmain, att L. och Christine skulle få inackordera sig hos honom, under det att Carl, jag och Polman, som en tid bortåt ville vara oss till hjelp, arbetade på nybyggandet af ett logghus. Dernäst var det nödvändigt att köpa ett par oxar. Dessa djur voro oundvikliga för vårt arbete både nu och framdeles, och det var så godt att genast tillhandla oss dem, tillika med en vagn, så att vi utan vidare kostnad kunde med egna dragare afhämta våra saker ifrån staden.

Penningar äro temmeligen sällsynta ibland de första nybyggarne, och det finns snart sagdt ingenting, ifrån jord och hus ända till husdjur och åkerredskap, som de icke äro färdiga att sälja för klingande mynt, förutsatt nemligen, att de också hafva en liten vinst på affären. När alltså Pearmains grannar blefvo underrättade om, att vi önskade köpa ett par oxar, så hade vi snart ett halft dussin att välja på. Vi valde ett par, som voro bra nog till åren komna, och för hvilka vi betalade 60 dollars, troligen vida mer än säljaren skulle erhållit af någon annan än en europeisk utvandrare, som, ovan att köra dessa djur på det här brukliga sättet, behöfde ett par, som voro stadiga och väl inkörda. Hvad den förstnämnde egenskapen isynnerhet angick, fingo vi snart erfarenhet af att *Spak* och *Wallis* voro ett par verkligen exemplariska kreatur.

Arbetsoxarne här i landet äro i allmänhet mycket lydiga och lättstyrda. På prairien, der jorden är lättplöjd och fri ifrån stubbar och rötter, har nybyggaren måhända mer nytta af hästar, om han har råd att köpa sådana. Men i skogs- och openingslandet är under alla omständigheter ett par oxar alldeles oundgängliga, och hästar deremot i början nästan oanvändbara för uppodlingen och åkerbruket. Det är nära nog omöjligt, att med de sednare färdas i de obanade trakterna, och ännu mera omöjligt, att med dem plöja emellan stubbar och rötter, af hvilka plogen oupphörligt hejdas i sin fåra.

Oxarnes dragredskap är här mycket enklare, och, så vidt jag kan bedöma det, vida ändamålsenligare och för

djuret mindre tröttande, än den i Sverige brukliga. Allt hvad som här behöfves är ett ok, ett par bågar och en jernring. Sjelfva oket göres af ett lönnblock, ungefär 4 fot långt och 9 tum tjockt i midten, genom hvilket går en jernsprint, vid hvars nedre ända är en jernring, i hvilken dragstången på vagnen eller plogen fasthakas. På ett litet afstånd ifrån jernringen och på hvardera sidan om densamma är oket urholkadt och rundadt, så att det till sin form är afpassadt efter nacken på dragarne. På hvardera sidan om urholkningarne är ett hål, omkring $1\frac{1}{2}$ tum i diameter, hvarigenom bågen eller klafven, som är gjord i form af en hästsko, med båda ändarne uppstickes och med en trädpinne fästes på öfre kanten af oket. Om oket och bågarne äro väl gjorda, så att det förra riktigt passar efter nacken och de sednare efter skulderbladen på oxen, så skadas eller skafves kreaturet på intet sätt af denna enkla redskap, som gör att det drager icke allenast med manken, utan hufvudsakligen med skuldrorna, på ömse sidor om hvilka bågen är fästad ungefär såsom ett vanligt bogträd. De flesta farmers förfärdiga vanligtvis sjelfva dessa ok och bågar, hvilka sednare göras af smala alm- eller hickoryträd, som, efter att hafva blifvit uppmjukade i kokhett vatten, lätt låta böja sig i den form man önskar. Skall man åter köpa ett sådant ok, så kostar det vanligen ifrån 2 till 4 dollars. För öfrigt begagnas alldeles inga tömmar, utan man kör oxarne blott med kommando-orden: *Dji!* (till höger), *Ha!* (till venster), *Oh!* (stanna) — och med tillhjelp af piskan, som man öfver oxarnes nacke svänger åt det håll, dit man vill att de skola gå. På detta sätt köras de emellan träd och stubbar med lika mycken säkerhet, som någonsin en häst med tygeln.

Lange gaf oss på återvägen till Milwaukie ett collegium privatissimum i oxdrifvande, hvari, likasom i allt annat, öfning och erfarenhet äro högst nödvändiga, och hvari jag sedan, utan att jag vill berömma mig sjelf, verkligen förvärfvade en beundransvärd skicklighet. Jag önskade mången gång, att någon af mina gamla bröder i Apollo och Thalia hade sett och hört mig, sittande på mitt oxlass, utvecklande min deklamatoriska förmåga genom att ideligen och med mycken pathos utropa mitt *Dji!*, *Ha!* och *Go along!* samt, gestikulerande med det väldiga besnärtade piskskaftet, åstadkomma en verklig scenisk knalleffekt, i ordets egentliga

bemärkelse. Under de långa och många körslor, som jag, isynnerhet i början af vårt nybyggarelif, måste företaga, hade jag god tid att anställa åtskilliga filosofiska betraktelser, af hvilka jag kommit till det vigtiga resultat, att emot otålighet och häftighet näppeligen gifves ett bättre medel än ett några timmars dagligt oxdrifvande. Om mitt fordna häftiga, lätt uppbrusande lynne på sednare tider blifvit litet mildare och fogligare, så har jag sannerligen till en stor del derföre att tacka våra gamla dragare *Spak* och *Wallis*.

·KAPITLET XI.

Flyttning till landet. — Söndags-resa. — Ankomst till Delafield. — Inackordering hos Pearmain. — Mr P. och hans hustru. — Åter en vandring till Tallsjön. — Val af byggnadsplats. — En temporär koja uppbygges. — Vårt första kamperande derstädes. — Nödvändiga reparationer. — Resa efter hö.

Så fort som möjligt begåfvo vi oss med våra dragare på återvägen till Milwaukie, der Christine under tiden insjuknat, — en omständighet, som några dagar fördröjde vår utflyttning till landet. Emellertid köptes en arbetsvagn för 60 dollars, och Carl jemte Polman afgingo med första foran af våra saker, under det jag qvarstannade i staden, för att vara fruntimmerna till hjelp. Lyckligtvis tillfrisknade Christine snart, så att, när P—n återkom med vagnen och oxarne, vi ofördröjligen kunde afresa med det öfriga af vårt bohag. C. hade qvarstannat hos Pearmains, för att under tiden slå litet gräs, som, ehuru sent på hösten, ännu icke var helt och hållet odugligt till foder.

Söndagen den 17:de Oktober kl. 5 på morgonen lemnade vi Milwaukie. Christine, som ännu var matt efter sin opasslighet, tog plats på den af lårar, kistor och koffertar uppfyllda vagnen. L. föredrog att vandra till fots, och P—n och jag turade om att köra oxarne, hvari ingendera af oss ännu var någon mästare. Det gick dock mycket bra, utom i utförsbackarne, der vi icke riktigt förstodo oss på, huru vi skulle få oxarne att hålla tillbaka det tunga lasset, utan det bar af mellan stubbar, stenar, rötter och gropar med en sådan fart, att jag mången gång trodde både oxar och vagn

skulle tumla öfver ända. Slutligen mötte vi på vägen en beskedlig amerikanare, som fulländade den undervisning, vännen Lange gifvit mig. Utför nästa backe körde han våra oxar, gående helt nära deras hufvuden, och med piskskaftet sakta vidrörande dem, under det han ropade *Back, back!* hvarvid djuren med styrka återhöllo vagnen, hvilken på så sätt rullade lika långsamt nedför backen, som efter några minuter uppför en annan. Under det öfriga af vägen voro vi efter denna lektion mera erfarne i oxdrifvare-konsten.

Resan gick emellertid ganska långsamt. Vägen var så dålig, att en svensk forman skulle hafva förundrat sig öfver, huru det var möjligt, att med lass kunna komma fram på densamma. Vid middagstiden voro vi med våra tungfotade dragare icke komne längre än 10 eng. mil. Här stod ett enstaka nybygge, och, ehuru vi naturligtvis hade matsäck med oss, försökte jag att der få köpa litet mjölk. Det lyckades likväl icke. Mjölk fanns visserligen till öfverflöd i huset, men dagen var en söndag, och de fromma menniskor, som bodde här, ville icke köpslå på sabbathen. Jag tyckte likväl, att om än deras samveten icke tillstadde dem sälja oss mjölk på söndagen, så hade detta dock icke bort afhålla dem ifrån att af kristlig kärlek skänka ett par främlingar litet af denna dryck att läska sig med; men man svarade mig mycket allvarsamt, att det regnade icke manna på sabbathen, och att de, som gåfvo sig ut på resa den dagen, väl förtjenade att allaredan här i tiden vänja sig vid den törst, som aldrig släckes. Så mycket ungefär förstod jag af den puritanska tillrättavisning, med hvilken man afspisade mig. Då jag icke kan försvara min egen försummelse, vill jag icke heller strängt tadla den motsatta öfverdriften; men litet misstroende hade jag då, och samma misstroende har jag ännu till detta slags gudaktighets-sken. Vår Herre var dock barmhertigare än de, som kallade sig hans tjenare. Ett stycke längre bort funno vi en springkälla, hvars klara och friska vatten vid vårt i gräset dukade middagsbord ersatte den oss vägrade mjölken.

Mellertid gaf det lilla äfventyr, jag nyss berättat, ämne till bekymmer. Om än våra oxar varit de mest snabbfotade i verlden, så var det dock omöjligt att på en, kanske ej på två dagar, i det skick vägen nu var, hinna fram till Pearmains. Jag visste, att vi hade ännu några mil till ett värds-

hus, hvilket vi icke kunde uppnå förrän i skymningen, men der jag beräknat att vi skulle få hvila öfver natten. Om nu samma puritanska gudsfruktan derstädes skulle vägra oss herberge, såsom den nyss vägrat oss dricka, så återstode oss ingenting annat än att ligga i skogen öfver natten, ty det var omöjligt att på dessa vägar färdas i mörkret. Detta kunde för min hustru och för Christine, som ännu icke var fullkomligt återställd, haft ganska menliga följder. Min oro i detta afseende gjorde att jag ganska bittert ångrade vår söndagsresa, ehuru jag just icke kan berömma mig af, att min ånger utgick från en uppriktig känsla af det orätta i mitt handlingssätt.

Slutligen uppnådde vi dock det hus, hvilket vi tänkt oss som målet för denna dags vandring, och lyckligtvis blef det så. Antingen nu värden derstädes verkligen var en barmhertig Samaritan, som icke ville tillsluta sin dörr för de husville främlingarne, eller han eljest var en af dem, som icke frågade efter de äldstes i Israel stadgar; — nog af, både vi och våra dragare fingo tak öfver hufvudet, mot kontant erkänsla, det förstås.

På det så kallade värdshuset voro emellertid äfven andra gäster inqvarterade. Hela byggnaden bestod, utom vinden, egentligen af ett enda rum, hvilket likväl i ena ändan medelst en tunn brädvägg var afdeladt i tvenne små sängkammare, eller, rättare sagdt, alkover, ty i stället för dörrar voro ett par gardiner upphängda på sidan om ingångarne, och sjelfva rummen voro icke större, än att de nätt och jemnt kunde rymma en tvåmanssäng, lemnande en temmeligen trång passage mellan dess långsida och väggen. Det ena af dessa sofrum innehades af frun och herrn i huset, och sängen i det andra var allaredan *claimed* af ett par gentlemen, hvilka likväl med den i Amerika vanliga artighet emot fruntimmer afstodo den till min hustrus och Christines förmån, under det de sjelfve läto sig nöja med den enda återstående bädden uppe i den kalla och låga vinden. P—n och jag lägrade oss på golfvet i den del af rummet, som icke upptogs af de nyssnämnda alkoverna. Alla våra saker lemnades i vagnen, stående på den alldeles invid sjelfva landsvägen belägna, icke inhägnade gårdsplanen. Om natten hörde jag, huru flera personer passerade förbi huset, och ansåg det vara ett under, om allt på lasset vore i behåll,

när vi uppvaknade. Men ingenting saknades, när vi efter en hvila, så god som omständigheterna på stället och tröttheten efter föregående dags vandring kunde göra den, tidigt följande morgon fortsatte vår resa.

Vi hade nu arbetat oss fram genom skogen, och den återstående delen af vägen, som gick öfver ett openingsland, var vida bättre, än den vi hade tillryggalaggt. Resan gick nu litet fortare, och redan vid middagstiden uppnådde vi Pearmains nybygge, den blifvande staden Delafield.

Det hus, i hvilket L. och Chr. troligen skulle komma att tillbringa minst ett par veckor, var ungefär som det nyss beskrifna, ehuru icke försedt med mer än en enda säng-alkov, för herrskapet sjelfva. Fruntimmerna måste derföre beqväma sig, att tillbringa nätterna på vinden, hvars uppgång och öfriga beskaffenhet jag redan vid mitt förra besök härstädes antydt. Med tillhjelp af täcken och filtar gjordes en slags afstängning, inom hvilken de kunde hafva ett litet "kryp-in" för sig sjelfva, och på andra sidan af vinden hade den förr omtalade snickaren uppsatt ett slags skjul för sin egen räkning. Beskaffenheten af denna bostad, vindens långt ifrån täta sidoväggar, och det ännu glesare taket, bestående endast af tunna takspånor, mellan hvilka den kalla höstvinden trängde sig fram, fläktande omkring den sofvandes örngått — allt detta lifvade mig och mina kamrater till att så fort som möjligt arbeta på vår egen kojas uppbyggande.

Den dagen kunde vi emellertid ingenting annat göra än slipa yxor, lassa vagnen med hö och sådana saker, som oundvikligen behöfdes för P—ns och mitt första kamperande på vår nya egendom. Fruntimmerna bakade några hvetbröd för vår räkning och utrustade oss i öfrigt med några dagars proviant. Sålunda afvaktade vi morgondagen, då vårt rätta arbets- och nybyggare-lif skulle taga sin början.

Aftonen tillbragtes tillsammans med vårt värdfolk, som jag redan nu, liksom än mera tydligt framdeles, märkte vilja rikta sig på vår bekostnad. Det pris, som begärdes för de måltider, hvilka vi karlar på våra vandringar här emellan och vårt nybygge mången gång torde komma att intaga, likasom priset för fruntimmernas inackordering tills vi kunde få ett eget hem, var ganska betydligt och, efter hvad vi sedan fingo veta, långt dyrare, än det vanliga i dessa trakter. Så mycket mera skäl då att icke låta våra yxor hvila.

Vi förmärkte dock på alla anstalter, att Pearmain, så vidt möjligt var, sökte att stäfja vår brådska. Han ville vara oss behjelplig med att bringa vår första fora till Tall-sjön, men sade sig icke förr än efter ett par dagar hafva tid dertill. Dessutom borde vi vid en sågqvarn, belägen 7 mil derifrån, i tid betinga oss bräder, och äfven dit lofvade han vara oss följaktig, samt medtaga sina oxar, — allt naturligtvis emot god betalning — så att vi till tidens vinnande kunde få hem två lass bräder på samma gång. Emellertid läto vi icke hindra oss i vårt beslut, att genast med morgondagen aftåga, för att fälla de första träden till vår koja.

Pearmain och hans hustru voro begge ett par högst egna personer, värda en särskild beskrifning. Deras förflutna lifs historia var mycket hemlighetsfull. Mannen var född Engelsman, och hade en bildning, långt öfver sitt närvarande stånd såsom farmer och värdshusvärd. Många omständigheter utvisade, att han fordom varit i välstånd, måhända rik. Troligen var han en bankrutterad köpman, som efter felslagna spekulationer i den gamla verlden, velat försöka om ej lyckan i den nya vore honom mera bevågen. Efter ett par års vistande i en af de östra staterna, måste han äfven der taga *the benefit of the bankrupt-law* i anspråk, och hade nu, i likhet med hundradetals andra, som genomgått samma öden, slutligen retirerat till den föga befolkade vestern, för att der på ett eller annat sätt åter söka repa sig. Med ett litet logghus invid den dittills varande största och mest trafikerade landsvägen ifrån Milwaukie, skötte han mindre sin farm, som var ett utmärkt godt jordstycke, — köpt och betaldt icke i hans eget, men i en af hans frånvarande söners namn, på det att icke hans kreditorer skulle kunna tillegna sig densamma, — än sin krog- och värdshusrörelse, samt var för öfrigt en person, som sökte inblanda sig i hvarjehanda kommunala affärer. Han var en ifrig demokrat och harangerade vid alla politiska möten, *running*, som det heter, vid hvarje val för att erhålla något embete, som, så vidt jag vet, dock aldrig föll på hans lott. Han var gift andra gången, ehuru jag lemnar osagdt huruvida den qvinna, som nu bar namn af att vara hans hustru, verkligen var vigd vid honom. Tillsammans med henne hade han inga barn, men deremot i sitt förra gifte flera nu mera fullvexta söner och döttrar, hvilka dock alla för styfmoderns skull hade

flyttat ur huset. En dotter var gift och bodde i grannskapet, men umgicks aldrig med sina föräldrar.

Den så kallade Mrs Pearmain var en af de mest originella varelser i qvinnokläder, jag någonsin vet mig hafva sett. Hon var nu omkring 40 år, men så kokett och tillgjord som trots någon hoptorkad mö, den der känner sig på vippen att uppföras på öfverblefna kartan. Det magra, nu mera af tiden och nybyggare-lifvets mödor härjade ansigtet bar ännu spår af en försvunnen skönhet. Hennes gestalt måtte likaledes hafva varit vacker. Hon bar ännu sitt hufvud högt i vädret, använde, icke utan en viss ledighet, mycken gestikulation när hon talade, och förstod sig ännu på, att, som man säger, föra sig, der hon svängde sig omkring jernspisen och de simpla trädstolarne i det låga kyffe, hvilket äfven hon tycktes hafva utbytt emot en yppigare lefnads elegans och njutningar. Hela hennes sätt och utseende påminde om en förfallen och afsigkommen aktris, hvilket jag äfven sedermera fick höra att hon hade varit i England, innan hon derifrån, i sällskap med Pearmain, reste till Amerika. Hennes person och historia skulle hafva gifvit en A. Blanche ämne till en ypperlig lefnadsteckning. Man tänke sig den firade prima donnan i sin boudoir, omgifven af lyx och öfverflöd, i lättsinnig yra skämtande bort lifvets flyende stunder, tömmande den af glädjen och njutningen kredensade champagne-bägaren; och sedan, samma qvinna i ett amerikanskt logghus, lik en kaserad möbel undankastad i ett skräprum; hon sjelf, ett luggslitet öfverdrag, det enda, som vittnade om den fordna prakten och herrligheten; skönhetens spira förvandlad i en sopqvast; den fina handen, som fordom lekte med guldfransarna omkring divanens sammetshyende, handterade nu diskämbaret; kinden, hvars rosor fordom fuktades af champagnens doft, hemtade nu sin enda rodnad ifrån whisky-buteljen. Den sistnämnde var en vän, med hvilken Mrs Pearmain allt mer och mer sökte trösta sig öfver förlusten af lifvets solskensdagar, och icke sällan fick min hustru under sin vistelse der i huset den mindre angenäma sysselsättningen, att bistå sin värdinna under hennes så kallade "nervösa lidande" (d. v. s. då hon råkat taga sig en tår för mycket ur nyssnämnda tröstekälla).

Emellertid hade vi första aftonen icke så otrefligt i vårt sällskap. Både värd och värdinna voro temmeligen språk-

samma; och det var alltid en öfning i engelska språket, i hvilket vi nu gjorde allt mera framsteg.

Då vi påföljande morgon skulle begifva oss af till Tallsjön, erbjöd sig Pearmain, tvärtemot förmodan, att göra sällskap. Det var nödvändigt, mente han, för att vara oss behjelplig att genom skogen utstaka en väg, på hvilken vi icke blott nu skulle kunna komma fram med vårt lass, men som också derefter skulle blifva den närmaste körväg mellan Pearmains och vårt nybygge. C. som nu redan varit flera dagar på landet hade under tiden förvärfvat en lokal-kännedom, som gjorde denna erbjudna tjenst öfverflödig; men det var dock måhända bäst, att anlita Pearmains erfarenhet, ehuru vi väl visste att vi i dag skulle få betala den med åtminstone en dollar, den vanliga dagspenningen under denna tid af året. Dessutom fick min hustru derigenom ett tillfälle att följa med. Vi längtade att visa henne den trakt, vi utvalt, och önskade att hon skulle närmare bestämma byggnadsplatsen. Pearmain sadlade för hennes räkning sin häst, på hvilken hon åtminstone icke äfventyrade att blifva kastad ur sadeln, ty af naturen obenägen för alla krumsprång, var den dessutom stenblind på begge ögonen.

Sålunda satte vi oss i marsch, alla försedde med yxor för att bana väg för vagnen och oxarne, äfvensom för att märka träden på det att vi derefter skulle veta hvad stig vi hade att följa. Efter vagnen red L. på sin blinda gångare. Icke alltid ihågkommande det lyte, hvarmed den var behäftad, försummade hon att varsamt styra den emellan snår och stubbar, hvadan både häst och ryttarinna ett par gånger tumlade öfverända, hvilket lyckligtvis för den sednare icke hade någon värre påföljd än några obetydliga skråmor i ansigtet. Efter icke så litet besvär uppnådde vi slutligen den allmänna landsväg, som var utlagd längs med linien af den sektion, i hvilken vår egendom var belägen.

Jag hade den glädjen att finna L. nöjd med den trakt, vi utvalt, och, liksom vi andra, intagen af detta landskaps utomordentliga skönhet. Vi visade henne det ställe, der vi först tänkte uppbygga vår bostad, men efter att närmare hafva sett oss omkring och inhämtat hennes mening, utvalde vi på ett obetydligt afstånd derifrån en ännu mera tjenlig plats vid stranden, med en om möjligt ännu vackrare utsigt öfver den nedanför våra fötter liggande insjön. Det var

icke mer än billigt, att L., som sedan skulle hafva besvär med att ordna allt inom hus, äfven finge bestämma lokalen för detsamma, och lika litet i det ena afseendet som i det andra hade vi orsak att ångra det vi vädjat till hennes smak och klokhet.

Hon och Pearmain måste emellertid snart begifva sig på återtåg. Visserligen voro vi, på den väg vi nu utstakat, icke mer än fyra mil ifrån Delafield, men färden dit hade gått långsamt. De måste derföre skynda sig, för att innan skymningen kunna uppnå Pearmains bostad, och vi måste likaledes till natten söka få oss ett slags tak öfver hufvudet. För detta ändamål fällde vi i en hast några mindre träd, afhöggo dem ungefär 6 à 7 fot i längd och lade dem i fyrkant det ena på det andra. När vi sålunda fått väggarne omkring 4 fot höga, ställde vi inom dem en temmeligen bred säng af valnötträd, som min hustru hade köpt i Milwaukie för 5 dollars, en summa, som hon samlat på tagelringshandel. Ehuru det var sent på hösten, trodde vi oss dock icke säkra för att ju ej en och annan orm kunde intränga i kojan, och att ligga på den kalla, fuktiga jorden hade dessutom varit mindre hälsosamt. Vi iakttogo derföre en nödvändig försigtighet, då vi jemte andra saker äfven fastbundo den nyss omtalade sängen på hölasset. Sedan vi sålunda möblerat vår koja, täckte vi den med ett flatt tak, bestående af några störar, på hvilka vi stackade det lilla höförråd, som vi till en början kunnat medföra. En slags dörr eller rättare sagdt ett hål gjordes på ena väggen, genom hvilket vi kunde krypa in i vår hydda, der den stora sängen icke lemnade oss mera svängrum, än som nätt och jemnt var nödvändigt för af- och påklädning.

Utom alla andra företräden framför P—n och mig, hade C. äfven den egenskapen att i nödfall kunna vara en någorlunda passabel kock. Såsom erfaren jägare förstod han att finna sig i alla omständigheter. En eld uppgjordes och en aftonmåltid tillagades, kryddad af en excellent aptit efter det för oss alla ovana arbetet. Derefter kröpo vi in i vår lägerstad, den första som af en hvit mans hand blifvit uppbyggd på Tallsjöns stränder. Några mil öster om oss, det visste vi, lågo ett par andra nybyggen; i söder var Pearmain vår närmaste granne; men den vestra sidan af sjön var alldeles obebodd, och i norr vidtog en vidsträckt skogstrakt, i hvil-

ken ännu ingen hvit man upptimrat sin hydda. Visserligen var det någonting högst romantiskt i vår närvarande ställning; men det var dock icke underligt, om det ensliga deri äfven lät känna sig. Ännu obekante med den vildmark, i hvilken våra röster icke kunde framtränga till en annan mensklig boning; omgifna, vi visste icke på huru långt afstånd, af Indianer, som i det längsta dröjde i trakten af sina gamla jagtmarker; uppskakade af en och annan berättelse, som vi hört eller läst om de första nybyggarnes faror och äfventyr i vesterns ofantliga ödemarker: med allt detta var det icke underligt, om en slags dyster känsla bemäktigade sig oss, då nattens mörker inbröt, och vi för första gången gingo till hvila i vår ensliga, bristfälliga koja, mellan hvars öppna väggar himmelens stjernor blickade in och manade oss att öfverlemna oss i Hans beskydd, som, hvarhelst vi än äro, ehvad vi gå eller ligga, dock är omkring oss, och vakar öfver alla våra vägar.

Det dröjde länge innan jag kunde inslumra. I hjertat ljöd en vaggsång om försvunna tider, om barndomshemmet på den fjerran stranden, om modersfamnen, lemnad tom och öfvergifven af ende sonen.

Då vi tidigt på morgonen uppvaknade, funno vi det vara nödvändigt att, så framt vi ej ville blottställa oss för förkylning, sätta vår koja i bättre stånd. Nattkölden hade varit ganska skarp, och innan vi fått uppvärma de något stela lemmarne med en god kopp kaffe, kände vi oss särdeles ruskiga på den frostbeklädda marken. Väggspringorna måste fyllas med lera, jord uppkastas rundt omkring kojan, och taket tarfvade mera hö, för att skydda oss i händelse af regnväder.

Vi upptäckte nu i vårt grannskap lemningarne efter en indiansk wigwam, hvilken föregående aftonen helt och hållet undgått vår uppmärksamhet, och som nu gaf oss idén till en mera ändamålsenlig konstruktion af vår provisionella byggning. Det blef beslutadt, att jag skulle resa till Delafield, der vi hade köpt en större höstack, och af den hemföra ett så stort lass, som möjligt. Under tiden skulle C. och P—n arbeta på kojan, och, sedan den blifvit litet förbättrad, begynna hugga hustimmer.

Jag begaf mig derföre ofördröjligen åstad med våra oxar, och fann utan svårighet den väg, som vi dagen förut

röjt och utstakat. L. och Chr. hade sofvit temmeligen godt på den låga vinden, men liksom vi, beklagade de sig öfver köld och drag. Det var ej tid till långa samtal. Jag måste låna mig en höhäck, så godt jag kunde passa den på min vagn i stället för den hittills brukade färdkorgen, och genast begifva mig af till den ett stycke ifrån Pearmains boning stående höstacken. Der träffade jag en ung Amerikanarne, med hvars biträde jag afhögg det ena hörnet af stacken, så att den qvarlemnade delen deraf förblef lika mycket skyddad som förut emot regn.

I Amerika, der man ännu icke hunnit uppbygga rymliga lador, stall och fähus, stackas så väl säden som höet ute på bara marken, den förra på åkern, och det sednare på den äng eller låga, sumpiga prairie, der man slagit det. Man gör ett stängsel deromkring, för att freda det för kreatur. Vanligen äro höstackarne långa, så att man efter behof kan afhugga dem ifrån toppen, och hemföra ett lass i sender, utan att det öfriga på något sätt skadas af snö- eller regnväder.

Min unga praktiska Amerikanare gaf mig, under det vi arbetade, en god undervisning så väl i höstackning i allmänhet, som i sättet att väl lassa en höskrinda — en undervisning, som jag ganska väl behöfde. De högafflar, som vid dessa göromål begagnas, äro, liksom alla i Amerika brukliga redskap och verktyg, gjorda med en nätthet och prydlighet, som endast öfverträffas af deras ändamålsenlighet. Skaftet är mycket längre än det hos oss brukliga, och sjelfva gaffeln är gjord af stål med två eller tre hvassa, krokiga, fjäderspänstiga tänder. Hela instrumentet är mycket lätt att handtera och, liksom mycket annat, väl förtjent af att tagas till modell hemma i Sverige.

Med den goda hjelp, jag erhållit, fick jag snart mitt stora hölass i ordning; men att komma fram dermed på den obanade vägen, var en annan, vida svårare uppgift. Jag hade att passera en lång kafvelbro, lagd öfver ett träsk, öfver hvars ojemna stockar en tom vagn mången gång är utsatt både för att omstjelpas och sönderbrytas, ännu lättare ett högt hölass. Toppen var naturligtvis stadigt bunden och packad under en lång stör, fästad vid höskrindan med ett par mindre jernkettingar; men icke dess mindre vaggade den af och an, så att jag hvart ögonblick väntade att få hela

lasset öfver mig. Min medhjelpare, som förutsett svårigheten af att utan stjelpning komma öfver denna del af vägen, var mig följaktig öfver densamma. Vi läto de stadiga oxarne, som väl förstodo att hålla sig på midten af bryggan, gå så långsamt som möjligt, och sjelfva gingo vi på hvardera sidan om lasset, i alla knyckningar och öfverhalningar stödande detsamma med våra långa högafflar. Sålunda kom jag lyckligt och väl öfver denna högst äfventyrliga passage. Huru jag sedermera ensam hjelpte mig genom skogen, förefaller mig ännu i denna stund obegripligt; men fram kom jag, mellan träd och buskar, mellan stubbar och snår. Huru förödmjukande det än är, måste jag dock gifva *Spak* och *Wallis* mer än mig sjelf förtjensten af att lasset icke stjelpte öfverända.

Denna hö-expedition utgjorde emellertid nästan hela mitt dagsarbete. Framkommen till vår koja, som under tiden blifvit mycket förbättrad af mina kamrater, hunno vi nätt och jemnt, innan mörkret inbröt, aflassa höet och packa det både på taket och på sidorna om vår bostad, så att vi nu kunde sägas nästan så godt som bo i en höstack. Några störar upprestes omkring det konformiga taket, för att hålla det stadigt och hindra det från att bortblåsa, och dörröppningen tillstoppades med en bundt hö.

Väl var det att vi iakttogo dessa försigtighetsmått. Under natten utbröt ett förfärligt oväder: det regnade och snöslaskade, men vi hade både torrt och varmt i vårt mörka gömsle. Deremot gjorde det oss ondt om våra stackars oxar, som vi, af fruktan att de möjligen kunde löpa bort, måste hafva okade hela natten och fästade vid ett träd, utan det minsta skydd för ovädret. Men de voro troligen vana dervid. Nybyggarne i dessa trakter äro i allmänhet märkvärdigt vårdslösa om sina kreatur. Både kor och oxar få ofta under den ganska kalla vintern stå ute natt och dag, eller också gör man dem endast ett på sidorna alldeles öppet skjul, som möjligen kan skydda dem mot regn och snö, men alldeles icke mot kölden. Dock, detta är endast på de ställen, der man ännu ej hunnit att komma sig riktigt i ordning, hvilket vid denna tid tycktes vara förhållandet nästan öfverallt härstädes.

KAPITLET XII.

Timmerhuggning. — New-Upsala. — Den Amerikanska yxan. — C. skjuter den första hjorten. — L:s vistelse vid Delafield. — Möte med Friman. — Winnebago-Indianer. — En natt i deras grannskap. — En oväntad gäst vid frukostbordet. — Indianens förmåga att skilja Europeen från Amerikanen.

Ingen dagens stråle väckte oss, ty vi befunno oss här i ett fullkomligt mörker, och måste dessutom umgås försigtigt med elden i vår låga, lätt antändbara koja. Carl var den ende, som hade klocka med sig, och den hade han föregående aftonen glömt att uppdraga, så att det var ingen annan utväg att få veta hvad tiden led, än att krafla oss fram till dörröppningen och skjuta undan den der sittande höbundten. Det var dag, det kunde vi se, men ingen sol på himmelen sade oss, huru långt den hade framskridit. Morgonen var kall och ruskig, och marken till en del betäckt med snö. Vi hade likväl icke hunnit längre än till den 20:de Oktober.

Stockelden upptändes ånyo, och sedan C. tillagat, och vi alla intagit en bastant frukost, begåfvo vi oss med våra yxor till vårt arbete.

Till ett logghus väljer man vanligtvis icke de tjockare träden, utan endast sådana som hålla ungefär 1½ fot i diameter. De måste också vara någorlunda raka, hvadan det ofta, då ekskogen står gles, är svårt att finna passande timmer. En del funno vi nära till hands, men det mesta måste vi söka på längre afstånd ifrån vår byggnadsplats. Vi behöfde mellan 40 och 50 stockar, på det att vinden på huset icke skulle blifva alltför låg, och kunna inredas till en kammare åt Carl. Dertill kommo bjelkar till golf och tak, så att, då vi, som man lätt kan föreställa sig, just icke egentligen voro några *huggare*, så åtgingo flera dagar, innan vi kunde hinna att fälla de träd, som behöfdes, afhugga dem till en passande längd och derefter med våra oxar framsläpa dem till byggnadsplatsen. I följd af denna timmeråtgång måste vi hugga ned många vackra, högvexta ekar, hvilkas stammar jag eljest gerna hade skonat. Friskt och lustigt svingades emellertid den amerikanska yxan i urskogen, och när trädet med sina väldiga grenar föll till marken, så hurrade man

lika glädtigt som vid ropet "kringskuren kung" på kägelbanorna i Upsala.

Men apropos Upsala, så har jag glömt omtala, att detta skulle blifva namnet på vår egendom i den nya verlden. Här funnos städer och byar, uppkallade efter Paris, London, Rom och nästan alla utmärktare platser i den gamla verlden, hvarföre icke också på denna sidan hafvet föreviga namnet af den minnesvärda och för oss så minneskära staden på Fyrisvall? Men detta var, liksom mycket annat, en af nybyggare-lifvets ungdomsdrömmar. En närmare kännedom om förhållandena borde snart hafva öfvertygat oss om, att hvarken läget eller andra naturliga fördelar gjorde det troligt, att någonsin en stad här kunde komma att uppbyggas, och att, ehuru det ofta händer att ett township antingen uppkallas efter någon af dess första mera inflytelserika bebyggare, eller af honom namngifves, så var det dock icke att förmoda, att man i detta afseende skulle visa oss en sådan utmärkelse. Dessutom är det högst sällsynt, att någon enskildt persons egendom benämnes med något särskildt namn. Antingen säger man blott, Mr Groths farm, Mr Unonius' farm o. s. v., eller också sektionsnummern och namnet på det township, i hvilket den är belägen. Ofta betecknas äfven en persons bostad medelst namnet på den flod, sjö eller prairie, vid hvilken han nedsatt sig, såsom: han bor vid Pine Lake, vid Bark River, på Koskonong prairie, i Rock-river settlement o. s. v. Likväl blef vårt ställe vid Tallsjön på några kartor utsatt med namnet *New-Upsala*, hvilket kom några med förhållandena mera obekante nybyggare att tro, att den person, som bodde derstädes, hette Upsal, och att adjectivum *New* tillkommit af ett misstag, hvadan jag också i början mången gång kallades Mr Upsal. — Det hade ock måhända lyckats oss, att få trakten omkring vårt hem kallad efter vår önskan, om icke efter en tid ett större antal Norrmän än Svenskar, och derjemte äfven folk af andra nationer der nedsatt sig, då helt andra intressen gjorde sig gällande, och då våra egna öden togo en helt annan vändning.

Låtom oss emellertid återvända till vårt arbete! Sedan träden blifvit fällda, afhöggo vi dem till stockar, några af 18, andra af 22 fots längd, hvilka efter hand framsläpades och lades i en fyrkant omkring byggnadsplatsen. Några,

som hafva tid dertill och vilja mera omsorgsfullt uppbygga sin bostad, släthugga stockarne på tvenne sidor, så att de blifva ungefär lika tjocka, och husets väggar sålunda både ut- och invändigt få ett jemnare och bättre utseende. Vi deremot måste i likhet med de flesta andre nybyggare tills vidare låta oss nöja med det grofva oflängda hustimret i dess naturliga runda form, och fingo icke vara så nogräknade, om den ena barkbetäckta stocken skulle komma att stå litet längre ut på väggen än den andra.

Ännu stå de stubbar qvar, som vittna om mina första försök att handtera yxan; de skiljas lätt ifrån de andra derigenom, att hugget är mera ojemnt och likasom hackadt, ett tydligt bevis på arbetarens ovana hand. Mången gång slant den skarpa, bredeggade amerikanska yxan emot det hårda trädet, och märkvärdigt var att ej ben eller fötter i stället för detta afhöggos. Jag hade länge i behåll ett par stöflor, som buro mångfaldiga märken af dessa ungdomsförsök i timmerfällningskonsten. Kanten af sulorna, öfverlädret och skaften voro nästan öfverallt genomhuggna, liksom om man hade skurit sönder dem med en hvass knif, och det var sannerligen en Försynens underbara skickelse, att de ben, hvars beklädnad de utgjorde, undgingo att äfven stympas. Öfning och ihärdighet förmå emellertid mycket, och så äfven här, ehuru jag nödgas bekänna, det jag aldrig förvärfvade någon riktig säkerhet och skicklighet i att föra yxan. Man anmärkte, att jag använde alltför mycken styrka, hvilket med de här brukliga, förträffliga yxorna alls icke är nödvändigt. Yxan, som är mycket tyngre än den i Sverige brukliga och mera liknar en slags mindre bila, har dock just genom denna väl beräknade tyngd och med dess afrundade egg, dess icke särdeles tjocka, något krokiga bakre del och med dess böjda för handen väl afpassade hickoryskaft, en sväng, som gör att den lättare intränger uti trädet, och på samma gång fordrar mindre kraftansträngning än de yxor, som i Sverige begagnas. Arbetet går både mycket lättare och fortare, än med de sednare. Det är verkligen någonting vackert att se en skicklig "*axman*" svänga sin blanka, bredbladiga yxa emot de högvexta ekarne, ur hvilka väldiga spånor brytas vid de tätt på hvarandra följande huggen, och som, innan man vet ordet af, med ett förfärligt brak störta till jorden, utan att arbetaren tyckes ens behöfva hämta anden innan yxan på

nytt rigtas emot en annan af de sekelgamla stammarne. — Jag hade mången gång sedermera roligt åt svenska och norrska utvandrare, hvilka förde med sig sina hemgjorda yxor, och som i början alldeles icke ville begagna de amerikanska, såsom i deras tankar alltför tunga och oviga — huru de dock efter en kort tid helt och hållet förkastade de förra, och förklarade arbetet med de sednare vara vida lättare och långt mindre påkostande.

Under arbetet hade vi vanligen med oss våra laddade bössor, icke till försvar emot något oförmodadt anfall, vare sig af Indianer eller vilddjur, ty i detta fall trodde vi oss kunna vara temmeligen säkra, utan för att möjligen fälla något af det myckna vildbråd, som uppfyllde skogen. Filles skall hörde vi nästan från morgonen intill aftonen, men hvad han dref, det visste vi icke; troligen var det hjortar, i hvilkas jagande han likaså litet som vi sjelfva ännu hade någon öfning, och icke heller gåfvo vi oss nu tid dertill, utan nöjde oss med, att om en och annan and råkade simma alltför nära stranden, skaffa oss den till stek vid våra eljest på rätter icke särdeles omvexlande måltider.

Jag har mycken respekt för att berätta några jagthistorier, hvilka, som bekant är, till och med äro mindre ackrediterade än resebeskrifningar; men då jag aldrig varit ansedd som någon stor jägare, så torde min trovärdighet vara så mycket större, isynnerhet då jag sjelf icke är hjelten i de jagtäfventyr, hvilka omtalas i mina anteckningar öfver vårt första nybyggarelif.

En dag, då C. hade aflägsnat sig ifrån oss på ett längre afstånd än vanligt, och P—n och jag sutto lutade mot våra yxor, hvilande oss på en trädstam, som vi nyss fällt till marken, hörde vi plötsligt ett skarpt skott återljuda i skogen, och straxt derpå ett aflägset rop af C. jemte det vanliga skall, som gifver tillkänna att hunden är vildbrådet tätt på spåren. Vi skyndade båda till stället och funno C. på nytt ladda sin studsare, försäkrande oss att hafva sårat en hjort, som kommit springande rakt emot honom. Djuret hade, i samma ögonblick som skottet aflossades, svängt sig om med ett högt språng, lyftat sin hvithåriga svans högt i vädret, och med pilsnabb fart begifvit sig af inåt skogen. Straxt derefter hade Fille kommit springande. Förmodligen hade hjorten velat undvika honom genom att störta sig i sjön och sim-

ma öfver till det midt öfver liggande landet, då han, nära invid stranden, hejdades af C:s skott och drefs i en annan riktning. C. var fullkomligt säker att han träffat sitt mål, hvilket äfven några blodfläckar på marken utvisade. Vi uppgåfvo för den dagen all tanke på vidare skogshuggning, och beslöto i stället att förfölja den sårade hjorten. Filles skall hade emellertid tystnat. Vi framträngde mellan buskar och snår, sökande på höjder och i dälder; men förgäfves. Skymningen inbröt, och vi måste återvända till vår koja, C., isynnerhet, förargad öfver det misslyckade skottet, men påstående derjemte att hjorten ovilkorligen måste ligga död någonstädes i trakten. Fille återkom ej förr än sent på qvällen, då C. insläppte honom genom luckan, och så snart han närmare hade känt på hunden, sade han att vi bestämdt i morgon skulle få smörja oss med hjortstek, hvaraf Fille, mindre väl dresserad, hade haft den oförskämdheten att redan taga sig en god munsbit.

Tidigt på morgonen efter frukosten, hvaraf Fille denna gång blef utan sin andel, togo vi åter våra bössor, på axeln, för att se huruvida C:s löfte skulle uppfyllas. Vi läto hunden blifva vår vägvisare, och efter ett par timmars sökande i skogen, funno vi slutligen hjorten, ganska riktigt liggande död i en tät lund af små aspar på sluttningen af en djup och brant grop, hvilken sedermera i anledning deraf blef kallad hjortklyftan. C:s skott visade sig hafva varit ganska väl riktadt; hjorten var träffad i skuldran, men hade det oaktadt sprungit nära nog en eng. mil och troligen en lång stund med sina stora greniga horn hållit Fille på tillbörligt afstånd, innan den starka blodsförlusten omsider gjorde att han dukade under för sin fiende. — Vi hade icke så lätt att komma upp ur gropen med vårt byte, som vägde närmare 200 eng. skålpund, och som vi nu fastbundo vid en stör, och på våra axlar i triumf hemförde till kojan. På min lott föll sedermera den oförtjenta hedern att hemföra villebrådet till L., som delade fångsten med Pearmains, och med C:s hjelp dels insaltade, dels rökte hvad som af det välsmakande köttet icke genast förtärdes.

L. hade under denna tid just icke tillbragt särdeles angenäma dagar. Mrs Pearmains "nervösa lidande" gjorde vistelsen der i huset mindre treflig, isynnerhet då det lilla logghuset icke hade något rum, dit L. och Chr. kunde draga

sig undan och vara allena för sig sjelfva. Dagarne voro, som sagdt är, kalla och ruskiga, hvadan den otäta vinden icke kunde erbjuda dem någon tillflyktsort. Det var redan mer än nog, att der nödgas tillbringa nätterna. L. berättade mig, att då hon vaknade en morgon fann hon en del af sitt sängtäcke fullt med snö, som under natten hade trängt sig in mellan springorna på spåntaket. Det var en Guds underliga nåd att hon, helt och hållet ovan vid dylika strapaser, icke insjuknade, och att Chr., som knappt hade tillfrisknat efter sin opasslighet, icke på nytt blef sängliggande.

Jag underrättade Pearmain, att vi efter ett par dagar hoppades hafva allt vårt timmer på platsen, och att jag då måste bedja honom vara mig följaktig till alla nybyggare i grannskapet, för att kalla dem till *house-raising.* Det är nemligen en sed i dessa aflägsna trakter, att då en ny *settler* är färdig att uppbygga sin koja, och då det för honom sjelf är omöjligt, att lyfta de tunga ekstockarne, den ena på den andra, och i en hast upptimra sin byggning, alla grannarne dervid äro honom behjelplige. Detta anses för en pligt, som hvar och en måste underkasta sig, och hvilken ingen, så framt han icke är oundvikligen förhindrad, vägrar att uppfylla.

P. gjorde åtskilliga invändningar, tydligen i afsigt att så länge som möjligt draga ut på tiden, för att hafva dess mera vinst af sina *boarders.* Jag öfvervann likväl hans betänkligheter med att till två dagar derefter leja honom sjelf, hans vagn och oxar, för att jemte mig resa till sågqvarnen, hvarest vi tingat bräder till tak och golf och dem vi då borde afhämta. Mitt förslag var, att då på samma gång underrätta grannarne i den trakten om den dag, då vi måste utbedja oss deras hjelp. Så snart det var fråga om någon kontant ersättning, stod vår goda värd straxt till vår tjenst, och det blef öfverenskommet, att jag den följande aftonen skulle åter infinna mig hos P. med vagn och dragare, så att vi tidigt morgonen derpå kunde begifva oss till sågen.

Jag var just på vägen att, till tidens vinnande, med ett nytt lass hö aftåga till Tallsjön, då en resande vandringsman steg fram till mig, och utan vidare omsvep helt simpelt frågade mig: *What' is your name?* Väl hade jag allaredan till en del vant mig vid den nyfikenhet och frågvishet, som i allmänhet tyckes höra till Amerikanarnes nationella svag-

hetssynder, och som äro fullt ut lika om ej mera besvärliga än folkets i några af Sveriges norra provinser; men denna direkta fråga öfverraskade mig likväl på ett eget sätt, emedan jag tyckte dessa få engelska ord prononceras med en viss Westgötha-dialekt. Och ganska riktigt; mitt öra misstog sig icke. Mannen öfverlemnade mig ett bref från Lange; så väl deraf som af personen sjelf underrättades jag om att hans namn var Friman, och att han var född i Westergöthland, hvarifrån han för tre år sedan utvandrat till Amerika. Han var för närvarande bosatt i södra delen af Wisconsin på gränsen af Illinois, der han sade sig tillika med tvenne af sina bröder hafva anlagt ett litet nybygge och stå sig rätt bra. Händelsevis hade han haft ett ärende till Milwaukie, och af Lange underrättad om vår ankomst, beslöt han att uppsöka sina landsmän. Ett sådant oförmodadt möte med en Svensk var verkligen uppfriskande. Friman var en helt ung man, men, såsom det tycktes, redan härdad i nybyggarelifvets alla besvärligheter och försakelser. Heldre än att qvarstanna och hvila hos Pearmains, erbjöd han sig genast att följa mig till vår koja i skogen, för att der göra äfven de andra *gentlemennens* bekantskap. Detta förslag, som under alla omständigheter gladde mig, var så mycket mera välkommet, som jag behöfde ett stöd, om icke vid min sida, dock vid sidan af hölasset under den svåra passagen öfver kafvelbron och mellan stubbarne i skogen.

Den väg, som af oss först röjdes och kördes, utgör ännu i dag farvägen emellan Delafield och Tallsjön, vid hvars sydligaste bugt den faller in med en annan större landsväg till Milwaukie. Der dessa tvenne vägar möta hvarandra blifver landet jemnare och mindre trädbevuxet. På ena sidan är Tallsjön, vid hvars strand man ännu ifrån vägen, nu förvandlad till jernväg, kan skönja vårt lilla logghus; på den andra sidan åter är en burroakslätt, i söder begränsad af en stor tammarack-mosse, som dock här på detta ställe jemte en del af den nyssnämnde burroakslätten utgör en icke mycket bred landt-tunga, som skiljer Tallsjön ifrån en annan sjö med det indianska namnet Nagowicke. Då Friman och jag med vårt hölass i skymningen framkommo på vägstycket emellan dessa begge sjöar, sågo vi på slätten framför oss en scen, som var mig helt och hållet främmande, och som i första ögonblicket gjorde att jag nästan trodde mig hafva

tagit miste om vägen. I stället för den tomma och ödsliga slätten var allt lif och rörelse. Tio à tolf eldar flammade på några få alnars afstånd ifrån hvarandra, och omkring dem hvimlade en mängd fantastiska skepnader. Några hästar betade i gräset och en mängd andra drefvos ned till sjön att vattnas. Snart upptäckte vi vid eldskenet mellan de lågvexta burroakträden en slags små tält eller hyddor, 20 à 30 till antalet. Äfven om Friman icke upplyst mig om förhållandet, hade jag lätt kunnat ana det. De små hyddorna voro indianska wigwams, folket en indiansk stam, som, stadd på ett jagttåg, der för tillfället uppslagit sitt läger.

Jag kan just icke säga, att detta var någon särdeles angenäm öfverraskning för den, hvars lilla kunskap om Nordamerikas Indianer hufvudsakligen var hemtad ur Coopers romaner. Ifrån Indianernas läger till vår koja var endast några få bösshåll, och det var icke utan oro jag tänkte på oss fyra nattetid i ett så nära grannskap med måhända ett hundradetal af skogens vilda söner. Hvad hindrade dem, om icke att taga våra lif, åtminstone att bemäktiga sig de effekter vi hade på stället, framför allt våra skjutgevär, en artikel, som Indianen alltid har ett godt öga till? De hade måhända kommit hit utan att någon hvit man derom egde den ringaste kunskap; de kunde i morgon försvinna lika spårlöst, utan att ertappas af de här glest kringspridda hvite nybyggarne.

Friman bekräftade visserligen hvad jag också förut hört omtalas, att man nu mera icke har något att frukta af dessa vildar, så framt man ej förorättar dem, eller de hafva kommit öfver whisky och blifvit druckne, i hvilket fall de icke fråga efter hvad de göra, och någon gång begå våldsamheter. Vi kunde icke så noga veta, vid hvad lynne våra grannar voro för tillfället. Allt efter som vi kommo närmare lägret hörde vi ett ropande och ett hojtande, som jag först misstänkte vara verkningar af eldsvatten, men som vi sedan förnummo endast vara rop, hvarmed de samlade ihop sina hästar och drefvo dem ned till vattnet.

Nu kommo ett par nästan halfnakna Indianer ridande i fyrsprång öfver vägen; de tycktes icke fästa den ringaste uppmärksamhet hvarken vid oss eller vårt lass. Ett par andra deremot, som sutto alldeles invid landsvägen helsade oss med *Bon jour*, hvilket franska ord, af dem prononceradt *båschée*,

är nästan allmänt ibland alla dessa indianstammar antaget såsom ett helsningsord till de hvite. Det säges äfven vid afskedstagandet och lärer derjemte i samtal stundom användas såsom ett slags komplimentsord. — Vi besvarade helsningen på samma sätt, hvarefter de icke vidare med något tecken gåfvo tillkänna att de brydde sig om oss. Omkring en eld sutto några qvinnor och barn, som, när vi helt nära passerade dem, icke ens vände sig om för att betrakta oss. I allmänhet tycktes de vara alldeles obekymrade om oss och våra göromål.

Vid kojan funno vi C. och P—n, hvilka icke heller haft någon kommunikation med de röde grannarne. De hade sett dem straxt invid slå upp sina wigwams, utan att någotdera partiet visat den minsta benägenhet till samtal eller umgänge med det andra. Då Indianerne icke röjde någon lust att närma sig oss, ansågo vi oss böra fortfarande visa samma liknöjdhet i detta afseende. Vi kunde dessutom icke veta, huru ett besök af oss skulle komma att upptagas, och om de ämnade någon tid uppehålla sig i vårt grannskap, var det måhända bäst, antingen de voro vänligt sinnade eller icke, att låta dem göra början till bekantskapen. Oss sjelfva ovetande — ty Friman var icke stort mer än vi van vid umgänget med Indianerne — var vårt beslut icke blott det klokaste, utan äfven det, hvarigenom vi tillvunno oss de röde männens både aktning och välvilja. Indianen saknar visserligen icke gästfrihet; men, förföljd af de hvite, och af dem undanträngd ifrån sina fordna besittningar, tyckes han i allmänhet med misstroende betrakta en honom okänd hvit mans inträde uti hans wigwam. Han anser ett sådant besök antingen bevisa nyfikenhet, som gör den hvite mannen föraktlig uti hans ögon, eller ock anar han att derunder ligger en list eller afsigt att på hans bekostnad vinna någon fördel. Liksom han sätter en ära uti att kunna dölja och beherrska hvarje djupare sinnesrörelse, så är det också hos honom en slags stolthet att visa sig obekymrad för allt som tilldrager sig omkring honom, ehuru man kan vara säker på, att det icke finnes något som undgår hans uppmärksamhet. Vid allt hvad andra göra och låta, antager han ett utseende såsom tänkte han för sig sjelf: det der rör mig icke, och han ser helst, att han sjelf får ostörd och obemärkt sköta sina egna angelägenheter. Uti Indianens hela väsende ligger en

viss slutenhet och förbehållsamhet, egenskaper som han äfven värderar hos andra, såsom i hans tanke ett bevis på sjelfbeherrskning.

Vi läto således rödskinnen sköta sig sjelfva, och slogo oss ner omkring vår egen stockeld, förtärande den enkla aftonmåltid som C. tillagat. Friman var en välkommen gäst, som vi undfägnade så godt vi kunde. Det värsta var att kunna bereda honom nattherberge, men P—n afträdde till förmån för honom sin plats, i den breda sängen, och gjorde sig sjelf invid sidan deraf en bädd af hö på marken.

Jag tillstår att den förestående natten föreföll oss alla litet betänklig. Fille, som troligen varit den bäste väktaren af oss alla, och genast gjort allarm, om någon närmat sig, hade qvarstannat vid Delafield. Utanför kojan hade vi ett par stora kistor, i hvilka förvarades kökssaker, verktyg och hvarjehanda andra förnödenheter, dem Indianerne, som i allmänhet anses vara mycket tjufaktiga, ganska lätt kunde tillegna sig. Vi befarade ett sådant försök och öfverlade huruvida vi i så fall skulle sätta oss till motvärn. Ett motstånd å vår sida kunde möjligen uppreta dem till större våldsamheter, och väl hade vi omkring vår säng i kojan icke mindre än 21 skarpladdade gevär, studsare, bössor och pistoler samt dessutom sablar och yxor att försvara oss med; men med detta allt, hvad kunde vi väl hafva uträttat emot en så öfverlägsen styrka Indianer om de varit fiendtligt sinnade.

Vi dröjde länge innan vi gingo till hvila. Natten, ehuru något kylig, var likväl mycket mildare än de näst föregående. Af den lilla snö som fallit, syntes icke mer något spår. Klara tindrade stjernorna öfver den lugna insjön, hvars stränder för en stund upplystes af vår egen och Indianernas eldar. Slutligen slocknade de sednare, den ena efter den andra; de mennisko-skepnader, hvilka lika dystra, hemlighetsfulla skuggor skymtat fram mellan träden, hade dragit sig tillbaka inom sina trånga boningar. Snart kunde vi af hela det indianska lägret ej skönja ett enda föremål mera. Der allt nyss gifvit tillkänna lif och vaksamhet herrskade nu en graflik tystnad, som blott då och då afbröts af ett sakta prasslande i de affallna, vissnade bladen eller någon hunds entoniga tjut. Ett fullkomligt mörker sänkte sig öfver det fält der naturens vilda barn, utsträckta på den all-moderliga jorden, slumrade lika tryggt som deras hvite bröder, och glöm-

de, liksom de, i hvilans armar besvärligheterna och stormarne under lifvets ökenvandring. Ännu brann likväl den eld, vi upptändt och upplyste de närmaste föremålen omkring vårt nybygge. Den tafla som låg utbredd framför oss, tycktes mig ega en djup, en profetisk betydelse: på den ena sidan bildningens, civilisationens, kristendomens ljus, af en högre verldsordning bestämdt att fortfara och att allt mera utbreda sig i dessa trakter; på det andra åter de sista, allt mer och mer försvinnande skuggorna af den rå kraftens och hedendomens fornlif; der en tid, ett folk, som inom kort upphört att vara, en eld, af hvilken snart blott askan återstår; här den första gnistan, bådande en framtid, öfver hvilken ett nytt *Varde ljus!* blifvit uttaladt.

Vi tänkte först att turvis vaka hvar sin timme; men sömnen öfvervann slutligen hos oss alla hvarje fruktan för Indianerne. Efter några timmars hvila uppvaknade jag och tyckte mig tydligt höra ljudet af steg utanför kojan. Sakta stötte jag på C., som hviskade till mig, att han redan en lång stund lyssnat till detta prasslande, och var öfvertygad om att det förorsakades af ett par Indianer. Våra oxar stodo bundne straxt invid, och vi fruktade, att man möjligen skulle vilja tillegna sig dem jemte våra andra saker. Imellertid ansågo vi bäst, att i det längsta förhålla oss stilla. Allt var tyst en stund, då vi åter hörde samma ljud. Vi kunde ej misstaga oss; det var någon, som gick rundt omkring kojan, och som slutligen stannade på den sida, der vår säng stod, hvarifrån han snart åter med långsamma steg aflägsnade sig. Jag låg närmast väggen. Med handen tog jag sakta bort något af det hö, som vi stoppat i springorna, och på detta sätt fick jag en liten öppning, hvarigenom vi åtminstone kunde se hvad man på detta håll företog sig. Det var ännu mörkt, men emot elden, som svagt glimmade genom det asklager, hvarmed vi öfvertäckt den innan vi gingo till hvila, sågo vi ganska riktigt tvenne Indianer, insvepta i sina filtar. Hvad de hade i sinnet, kunde vi icke utgrunda. De tycktes hvarken med ord eller tecken samtala med hvarandra. Så vidt vi kunde se, voro de obeväpnade, och efter att en stund stillatigande hafva betraktat ömsom vår vagn, ömsom våra stora kistor, begåfvo de sig åter bort med lika tysta, afmätta steg, som de kommit. Som sagdt är, ändamålet med deras nattliga besök, hvilket verkligen kom hjertat att klappa litet

fortare än vanligt, var och förblef oss en gåta. Då vi om morgonen kröpo ut ur vårt höpörte, funno vi ingenting rördt, ingenting borta; allt var så, som vi den föregående aftonen hade lemnat det.

Vi sutto just som bäst vid elden, förtärande vår frukost och samtalande om nattvandrarne, då plötsligt en reslig indiansk krigare stod vid vår sida. Detta folk har en högst märkvärdig förmåga att tyst och obemärkt kunna smyga sig fram genom snår och buskar. Indianen framstod för oss liksom hade han växt upp ur jorden. Icke det ringaste buller hade gifvit tillkänna, att någon närmade sig. Vi observerade honom icke, förr än han helt oförmodadt stod midt ibland oss. När vi något hämtat oss ifrån vår öfverraskning, helsade honom Friman med det vanliga "*Bon jour, Niká*", god dag, min vän.

"*Bon jour*", svarade Indianen något tvärt, hvarefter han stillatigande stödde sig emot sin bössa, såsom det tycktes helt och hållet likgiltig för oss och för allt, som omgaf honom.

Efter hvad vi sedan inhämtade, hörde denna Indian jemte alla dem, som nu lägrat sig omkring oss, till den så kallade Winnebago-stammen, som fordom innehaft en del af det nordliga Wisconsin. Den anses såsom en af de mest vilda och emot de hvite mest fiendtligt sinnade stammar af alla dem, hvilka ännu finnas i dessa trakter. Dessa Indianers utseende tyckes äfven utvisa det. De skilja sig i många afseenden från de nästgränsande stammarne, och enligt en gammal tradition sägas de härstamma från något mexikanskt nomadfolk. Andra åter påstå, att de, i likhet med de flesta härvarande stammar, äro af algonqvinskt ursprung. Deras språk är mera svårt att förstå än de andra nordliga dialekterna, och öfverflödar af skorrande guttural-ljud, och af bokstafven *R*, som annars sällan förekommer i algonqvin-språken. Dock är den så kallade *Chippeway*-dialekten gemensam för dem så väl som för de andra, och den som vanligtvis användes i samtal mellan de hvite och alla dessa med hvarandra dock något beslägtade Indianfolk. Enligt den lärde Schoolcrafts påstående är denna dialekt eller Ojibeway-språket, såsom den ock benämnes, ett slags ibland dem alla antaget hofspråk.

Det är svårt att erhålla någon bestämd kännedom om Winnebago-Indianernes karakter och sedvanor. De tyckas icke vara väl anskrifne hvarken hos de hvite eller hos deras egna röde bröder af andra stammar. De förra betrakta dem alltid med misstroende, och oneklingen äro de till sitt sätt att vara mera otillgängliga, mera frånstötande och till vrede och grymhet lättare uppretade än andra Indianer här i trakten. Af hvad jag sett af detta folk, skulle jag dock tro, att dessa yttre egenheter, i följd hvaraf en sträng fördom herrskar emot dem, snarare har sin grund i en inre, ännu okufvad stolthet, än i någon egentlig ovilja och fiendtlighet. De känna måhända att de icke ännu genom de hvite männen blifvit så förvekligade och slafviske, som andra deras röde bröder. Hela deras utseende tillkännagifver en själsstyrka, som icke kan uthärda förtryck och orättvisa, och som ej kan förmås att böja sig i stoftet för deras förtryckare. Af alla Indianer, jag sett, hafva *Winnebagos* nästan varit de enda, som, åtminstone till någon del, motsvarat det begrepp, jag genom läsning af de många romantiska berättelserna om detta folk gjort mig om detsamma. De äro i allmänhet resligare till vexten än de fleste andre Indianer, och, oaktadt all den grymhet, man tillskrifver dem, har dock den okufvade stolthet, det osvikliga mod, den vilda trotsighet, som afspegla sig i deras blick och utseende, för dem ingifvit mig en slags aktning. Efter hvad jag hört, lära de också mindre än de fleste andra stammar hafva blifvit förderfvade af eldvattnet.

Namnet Winnebago eller Winnepeg betyder "grumligt vatten", hvadan denna benämning äfven blifvit gifven åt många insjöar här i trakten. Sjelf kallar sig stammen *Hockungara* eller laxöring-folket. De hafva alltid stått i stort anseende för sin tapperhet och fordom utöfvat ett stort inflytande på de omgifvande indianfolken. År 1812, i kriget med Engelsmännen, togo de parti emot Amerikanarne, och hafva äfven sedermera visat sig mindre vänskapligt sinnade emot de sednare, hvilka alltid betraktat dem med misstroende och icke utan skäl ansett dem vara oroliga och farliga grannar för sina nordvestra gränsboer. Först år 1833 kunde man förmå dem till afslutande af ett fördrag, hvarigenom de till Förenta Staterna afträdde det land, de dittills innehaft i Wisconsin, emot en trakt i Iowa, vester om Mississippifloden, hvilken de dock, några år efter vår ankomst till

Amerika, måste utrymma och afstå åt de hvite. Hela stammen har nu sammansmält till några få tusen själar.

De så kallade läkedomsmännen (*medicine-men*), hvilka finnas och stå i stort anseende bland alla indianstammar, och som icke göra så mycket anspråk på att vara egentligen doktorer, som fast mer att vara ett slags trollkarlar och andebesvärjare, utgöra hos Winnebago-Indianerne ett eget förbund, eller rättare en hemlig orden, hvars ceremonier och mysterier endast äro kände af dem, som deruti blifvit invigde. I några af dess ceremonier, så väl som i de hemliga tecken, hvilka ordensmedlemmarne sins emellan begagna, hafva frimurarne trott sig kunna skönja en märklig likhet med åtskilliga sådana inom deras eget ordens-samfund. Huruvida det kan ligga någon verklig grund för denna likhet, eller om den är blott tillfällig eller inbillad, låter jag vara osagdt; men visst är, att ibland dessa Indianer finnes sedan äldre tider tillbaka ett hemligt sällskap, bestående af flera olika grader, af hvilka hvar och en har sina särskilta hemligheter och sina särskilta igenkänningstecken, — ett sällskap, hvars syfte ibland annat är inbördes hjelp och fattiges understöd, samt hvars verksamhet och mysterier ännu hållas ganska heliga och ej under något vilkor få yppas för oinvigde. Framdeles torde jag, i sammanhang med en kort framställning om Indianernes religiösa begrepp och ceremoniella gudsdyrkan i allmänhet, få tillfälle att beskrifva receptionen i den här ofvan omnämnda orden, så vidt man derom fått kunskap, ehuru jag ingalunda vill gå i borgen för, att ju icke denna beskrifning, i likhet med mycket annat, som man tror sig veta om frimurareorden, grundar sig mera på otillförlitliga uppgifter och gissningar, än verklig sakkännedom. Denna reception lärer dock nu mera, till en del åtminstone, få bivistas af äfven andra än dem, som blifvit intagne i orden, i hvilken dessutom, tvärt emot hvad bruket är ibland frimurarne, qvinnor och äfven barn stundom upptagas till medlemmar.

Den Indian, som så oförmodadt störde oss vid frukosten, var en fullkomlig representant af sin stam. Hade vi sett honom aftonen förut, är det troligt att denna syn varit nog att hålla oss vakna hela natten. Hans ansigte, måladt med högröda och svarta färger, hvilka skarpt stucko af emot hudens naturliga mörkbruna skuggning och bildade högst be-

synnerliga strimmor och konturer, bar stämpeln af en vild, trotsig beslutsamhet och sjelfmedveten öfverlägsenhet. Hans blick tycktes tydligt säga: "jag föraktar den hvite mannen." Hufvudet var obetäckt, men öfver pannan var knutet ett rödt band, och i det långa, becksvarta, tofstals flätade håret sutto instuckna trenne stora örnfjädrar, af hvilka en var rödmålad i kanterna — det första och ärofullaste utmärkelsetecken, som gifves en indiansk krigare, och som han icke får bära, med mindre han slagit en fiende, eller i sitt bälte fästat några scalps, hufvudsvålar, dem han med egen hand aftagit. Närmare nacken hängde en bit af en svart ekorresvans. Öfver hans axlar var kastad en röd filt, uti hvilken han insvepte sig som uti en mantel, och under hvilken, när han öppnade den, framstack en blårandig bomullsskjorta. Omkring den eljest blottade halsen syntes ett halsband af perlor med ett öfver bröstet nedhängande silfversmycke, och något öfver handlofven ett par armband af samma metall, likaledes ett tecken på hans höga rang och anseende inom stammen. Öronen pryddes af ett par örringar, eller rättare sagdt af ett par stora genombrutna silfverplåtar, i hvilka voro fästade några korta fjädrar af åtskilliga kulörer. Hans benbeklädnad bestod af ett slags långa damasker af blått kläde, utstofferade med hvarjehanda grannlåter och fastbundna omkring knät med röda, perlbesatta strumpeband med vidhängande fransar. På fötterna bar han ett par mockasiner af hjorthud, med ett stycke blått kläde insydt öfver vristen och en klaff af samma tyg rundt omkring hälen, allt med mycket prålande broderier af perlor och porkupintaggar. I ett brokigt, likaledes perlbesatt bälte hvilket äfvenledes antydde honom vara en af stammens höfdingar, bar han en större jagtknif och den af alla Indianer med så mycken snabbhet och skicklighet förda stridsyxan eller tomahawken. Dervid var äfven fästad den slags pung eller väska, bestående af ett helt mänk-, lokatt- eller något annat mindre djurskinn, hvarpå hären ännu äro qvarsittande och som med en öppning vid halsen och der hopknutet med ett snörband, innehåller eldstål, fnöske, flinta och Indianens vanliga förråd af tobak, eller i brist deraf, ett slags ört (*kinnikinik*) hvilken stundom begagnas såsom surrogat för nämnde narkotiska vext. Hela hans utstyrsel och ekipering tycktes gifva tillkänna, att han snarare var stadd på någon särskild hög-

tidlig beskickning än på ett vanligt jagttåg. Det är möjligt, att han och en del af hans stamm voro under färd till närmaste *Indian agency*, för att utbekomma den årliga afbetalningen på den jord, som de afträdt till kongressen.

Vare härmed huru som helst, hans beskickning tycktes åtminstone icke gälla oss. Tyst och sluten stod han en lång stund vid vår sida, till dess vi ändtligen erinrade oss gästfrihetens pligt, och genom tecken bådo honom sitta ned och deltaga i vår måltid. Utan att säga ett ord drack han ett par koppar kaffe och åt litet fläsk och potatis, hvarefter han pekade på sin tomma *skipetagun* eller väska, och med en snarare pockande än bönfallande röst begärde tobak. Vi delade med honom litet af det förråd vi hade, och erinrande mig hvad jag hört om tobakspipan, såsom ett tecken till fred och vänskap, stoppade jag en kritpipa (det var lyckligt att jag icke tog min silfverbeslagna sjöskumspipa) drog sjelf några drag derur och gaf den sedan åt indianhöfdingen, som med samma köld, hvilken han hela tiden iakttagit, satte den till sina läppar. En Indian visar aldrig någon rörelse eller tacksamhet för den godhet han åtnjuter. Man må gifva honom den mest dyrbara skänk, på hvilken han sätter aldrig så högt värde — hans yttre röjer likväl icke den ringaste erkänsla. Han anser det vara under den röde mannens värdighet att på något sätt förråda sina känslor. Men med allt detta är han icke otacksam och glömmer lika litet en undfången välgerning som en liden oförrätt. Vår Winnebagohöfding stod upp, insvepte sig i sin röda filt och aflägsnade sig utan att bevärdiga oss med en endá blick eller ett ord till afsked.

Om ett par timmar syntes af hela det indianska lägret icke annat än några krokiga, med topparne sammanbundna störar instuckna i jorden — lemningar efter deras för tillfället uppbyggda wigwams.

Efter hvad man sedermera sade oss, kunde vi nu vara fullkomligt trygga för dessa Indianer. Deras höfding hade ätit bröd och rökt fredspipan, om icke uti dock invid den hvite mannens wigwam; det var nog att tillförsäkra oss deras vänskap. Dessutom hade de troligen redan på aftonen upptäckt att vi voro *Saginash* (ett uttryck som egentligen begagnas om Engelsmän, men äfven brukas såsom ett namn på Européer i allmänhet) och icke *Chomocomon* (Amerika-

nare). De äro alltid mera vänligt sinnade emot de förre, än mot de sednare, och hafva en förunderlig förmåga, att genast i första ögonblicket skilja den ene ifrån den andre.

C. och jag voro en gång på en *house-raising*, då några *Pottawattami*-indianer händelsevis passerade förbi. En närvarande Amerikanare bad en af dem att han skulle utpeka hvilka ibland oss, till antalet omkring femton personer, som voro *Saginash* och hvilka som voro *Chomocomon*. C. och jag voro de enda Européer på platsen, i klädedrägt och utseende alldeles icke utmärkande oss såsom på något sätt skiljaktiga från de öfrige, och ingen af oss alla, utom den nyssnämnde Amerikanaren, hade yttrat ett enda ord, hvadan uttalet icke kunde gifva dem den minsta anledning att skilja den ena nationen ifrån den andra. Icke desto mindre utpekade Indianen straxt oss begge framför alla de andra, kallande oss *nisihchin chomocomon* (god hvit man), hvarefter han, med handen utmärkande hela det öfriga sällskapet, yttrade *caunishin chomocomon* (icke god hvit man). Då detta inträffade, hade vi ännu icke gjort bekantskap med någon enda indian af *Pottawattami*-stammen, och det är ganska säkert, att den person som här omtalas, aldrig förut sett oss, och troligen icke heller flertalet af de närvarande infödde Amerikanarne.

Det kan vara mycket möjligt att de Winnebagos, om hvilka jag här ofvan berättat, icke lemnat våra kistor och saker så alldeles orörda, om de icke straxt, likasom i luften känt, att vi kommit från ett land på andra sidan de stora vattnen.

Under det vi fortfarande arbetade på vårt logghus, hände det ett par gånger, att, när vi på aftonen kommo hem till vår koja, vi funno en Indian liggande i den tomma vagnskorgen utanför densamma. Oaktadt vi icke hade någon annan dörr än den förr omtalade höbundten, och ingången mången gång blifvit lemnad alldeles öppen; så märkte vi dock aldrig att något intrång blifvit gjordt, eller att någon enda af våra tillhörigheter saknades. Der funnos likväl flera skjutgevär, filtar och andra saker, hvilka Indianerne annars icke göra sig samvete af att tillegna sig, när de sjelfve tro sig behöfva dem och tycka andra hafva ett mer än tillräckligt förråd deraf.

KAPITLET XIII.

Resa till sågen efter bräder. — Summit. — Oconomowoc. — Agenten derstädes. — Kallelse till *house-raising*. — Afton vid Tallsjön. — Husets upptimrande. — En fördelaktig handel. — Takläggning. — Carl insjuknar. — Den vanliga eldstaden i ett logghus. — Ekonomiska funderingar. — "Chinking" och "Mudding." — Resa till Milwaukie. — Generalen. värdshusvärd. — Sällskapet på hans hotel och vistelsen derstädes. — Dröjsmål i staden. — Återresan till Delafield. — Flyttning derifrån. — Den första aftonen i det nya hemmet.

Allt var nu i ordning för att med grannarnes hjelp uppbygga huset. Enligt aftal med Pearmain begaf jag mig åter ut på färd med våra oxar, och han var mig med sina dragare följaktig till sågen, hvarifrån vi hämtade hvar sitt lass bräder, att användas till tak och golf i vår koja. Vi kunde dock, hvad brädernas antal angick, icke taga särdeles stora lass, emedan de voro af ek, alldeles råa, och således mycket tunga. Torra byggnads-materialier var här nästan omöjligt att kunna erhålla. Vid det ifrågavarande vattenverket hunno de knappt såga några stockar, innan dagligen dit anlände utvandrare skyndade att tillhandla sig bräderna, och huru otjenliga dessa än voro, begagna dem för att afhjelpa det ögonblickliga behofvet. I Milwaukie kunde vi visserligen hafva fått köpa furubräder, som transporterats dit från sågar, anlaggda vid kusten af Michigan och det nordliga Wisconsin, der det finnes stora furuskogar; men äfven de hunno ej torka innan de fingo afnämare, voro tre gånger så dyra som ekbräder och hade dessutom kostat oss betydlig tid att forsla till vår bostad. Alla slags bräder säljas efter kubikinnehållet. Här i trakten var priset på dem af ek 8 dollars per 1000 fot, etthvart bräde under en tums tjocklek dock vid beräkningen af kubikinnehållet ansedt såsom vore det fullt en tum tjockt. Femhundrade fot af tumtjocka ekbräder var jemnt så mycket som våra oxar kunde draga på den obanade vägen, och likväl voro vi tvungne att vid hvarje brantare backe sätta begge paren oxar först för det ena lasset och sedan för det andra, hvarigenom den långsamma färden ännu mera fördröjdes. Afståndet mellan Delafield och sågen var ungefär sex mil, och emellan den sistnämnde och Tall-

sjön ungefär åtta; men fastän vi straxt vid solens uppgång begåfvo oss på väg, hunno vi ej förr än sent på qvällen fram till vår koja.

På denna resa fick jag tillfälle att ytterligare se mig omkring i trakten, som verkligen är utomordentligt vacker. På vägen ifrån Delafield hade vi att färdas öfver en mindre slät prairie, *Summit*, der landet till större delen redan tycktes vara upptaget, och der flera åkrar och odlingar vittnade om ett allaredan något framskridet jordbruk. Omkring flera hus funnos icke allenast små trädgårds-anläggningar, utan jag fann äfven på ett par ställen äppel- och persiko-träd planterade, hvilka efter ett eller två års tid lofvade att bära frukt. Öfverallt var landet vattnadt af de täckaste insjöar, förenade med hvarandra genom mindre och icke särdeles djupa rännilar. Vid ett ställe, kalladt *Oconomowoc*, som redan på den tiden gjorde anspråk på att vara en liten *village* eller by, voro nyligen en såg och en mjölqvarn uppbyggda af ett bolag i Milwaukie, som helt säkert i dessa anläggningar hade en ganska indrägtig inkomstkälla. Agenten eller disponenten bodde i ett större så kalladt *frame-house*, uppbyggdt af furubräder, hvilket med sin hvita glänsande färg, sina gröna nymålade jalusier, sin veranda och sitt spalierverk såg ganska prydligt ut vid sidan af de grofva, klumpiga och föga inbjudanden logghusen. Det inre af huset motsvarade äfven dess yttre, så vidt jag i hast vid mitt korta besök derstädes kunde utröna. Det var der ingenting, som påminde om att man befann sig i den aflägsna vestern, hvilken Amerikanarne i de östra staterna sjelfva äro vane att tänka sig såsom en fullkomlig vildmark, der man är beröfvad lifvets alla beqvämligheter, och der det finnes intet, som röjer en finare smak och bildning. Jag såg der mattbelaggda golf, betsade möbler och ett prydligt bokskåp, och jag icke blott såg, utan äfven hörde ett ganska välljudande fortepiano, från hvilket ett yngre fruntimmer, vid vårt inträde i rummet, uppstod och aflägsnade sig. Agenten sjelf, Mr F. syntes vara en fullkomlig gentleman, troligen en person, som lefvat i välstånd i någon af de östra staterna, men som i följd af felslagna spekulationer nödgats gifva upp sin stat, och med några få lemningar af den fordna rikedomen retirerat till dessa aflägsna trakter. Han emottog mig mycket artigt och förekommande, men jag såg straxt att så länge vi

sjelfva bodde i ett logghus, der allt komme att bära stämpeln af nybyggarens första enkelhet och fattigdom, kunde vi icke påräkna något umgänge med honom och hans familj.

Visserligen nedbryter nybyggarelifvet i vestern i de flesta fall den ståndsskillnad, eller rättare sagdt, förmögenhetsskillnad, som, med allt hvad vi må säga om jemnlikheten, likväl ovilkorligen söndrar den ena klassen ifrån den andra; men man finner äfven der många sådana personer som Mr F., hvilka mot den arbetande och mindre bemedlade klassen iakttaga en ganska markerad aristokratisk hållning, som låter den sednare förstå, att likhet i medborgerliga rättigheter dock icke upphäfver den olikhet, som eljest är dem emellan. Utomhus och i den beröring, som i det yttre allmänna lifvet den ena menniskan kommer med den andra, är detta icke så märkbart. Ett gammalt ordspråk säger: "ingen är herre till sjös", och så tycktes det äfven här i vissa fall vara. Jag såg Mr F. tillsammans med arbetsfolket vid qvarnen; jag såg honom och många andra af samma stånd och vilkor vid allmänna möten, vid val och vid andra tillfällen sammanblandade med, hvad man här liksom annorstädes kallar den lägre folkklassen: då var det ingenting annat än möjligen den finare rocken, som skiljde den ene från den andre. Den ene såg i *backwoodsmannen* den andre i herremannen ingenting annat än den med honom sjelf fullkomligt jemngode medborgaren. Men i de enskildta förhållandena, i umgängeslifvet var det helt annorlunda: der visste de begge sina platser; det var det dem emellan ett afstånd, som den ene icke tillät, den andre icke gjorde anspråk på att öfverstiga.

Vid den tid, om hvilken nu är fråga, hade Oconomowoc utom det nyssnämnda huset och qvarnarne blott några få logghus, som, ehuru belägne invid sjelfva sågen, dock besannade det gamla ordspråket att smedens häst och skomakarens hustru äro alltid de sämst skodda. Dessa små kojor sågo verkligen nästan mera ruskiga ut än andra dylika i trakten. Taken voro ganska bristfälliga, och på det ojemna golfvet gick man liksom på tangenter. Här var jemte en smedja också en större snickareverkstad, der man af valnöt, cherry och andra simplare trädslag tillverkade sängar, bord och stolar åt de mera bemedlade nybyggarne, hvilka icke liksom vi voro tvungna att sjelfva fabricera en stor del af dessa nödvändighets-artiklar.

Den närmast omgifvande trakten var en tät, högväxt skogsbygd, uti hvilken vid mitt första besök derstädes blott ännu några få utvandrare nedsatt sig. En mil vester om qvarnarne var landet helt och hållet oupptaget och öde, och de blifvande nybyggarnes besvär lättades derigenom, att de, som redan befunno sig på platsen, sparade dem mödan att nedhugga den bästa och mest användbara delen af timmerskogen. Stället, som sedermera har uppvext till en liten blomstrande köping, är beläget mellan trenne insjöar, alldeles invid stranden af den ena, La belle Lake, som är den största af alla dessa vattensamlingar, 3 mil lång och 1½ mil bred, med en utomordentligt vacker holme nästan i sjelfva midten af den utaf höga, skogbevexta stränder omkransade kristallklara vattenspegeln.

Så väl på vår färd till qvarnen, som derstädes, och på den väg, som vi derifrån hade att taga, för att komma till Tallsjön, stannade vi vid hvarje nybygge, anhållande om hjelp till *house-raising*, hvilken vi bestämde skulle ega rum två dagar sednare. Blott några få ursäktade sig med oundvikliga förhinder: de fleste lofvade komma och äfven att derom underrätta sina närmaste grannar, som vi icke hade tillfälle att besöka. Nästan allestädes var det icke blott med beredvillighet, utan äfven med en viss slags hjertlighet, som man lofvade infinna sig, för att gifva de nykomna utvandrarne en hjelp, hvilken hvar och en tycktes anse såsom en hedersak att icke undandraga dem. Långt ifrån att känna någon ledsnad öfver att på en dylik kallelse nödgas med yxan på axeln vandra 8 à 10 mil och kanske längre från hemmet och sålunda försumma egna, måhända angelägna göromål, finner hvar och en under dessa förhållanden en glädje uti att biträda den nykomne. Det är, som skulle nybyggaren tänka: "ju flere man desto bättre lycka", och han fröjdar sig, liksom skolgossen ibland, öfver en ny kamrats ankomst, den der gifver honom förhoppning om att leken skall blifva hurtigare och lifligare.

Vid ankomsten till vår hökoja vid Tallsjön blef jag på det högsta öfverraskad, att der finna både min hustru och Chr., hvilka vandrat dit i sällskap med Friman, som, ehuru han på morgonen följt mig till Delafield, för att derifrån genast fortsätta vägen till Milwaukie, dock vid närmare besinning beslutat att ännu ett par dagar qvarstanna och låna

oss äfven sina armar vid husets upptimrande. Medförande i knyten och korgar färskt bröd och hvarjehanda andra tillökningar för vårt skafferi, som börjat blifva temmeligen tomt, hade de beräknat att med Pearmain och efter hans oxar få åka tillbaka till Delafield. Men de anade ej att vi skulle vara så länge på vägen. Mörkret inbröt, och de började redan tveka, antingen de skulle våga sig ut på den af dem föga kända stigen eller tillbringa natten i kojan, i hvilket fall den naturligtvis måst utrymmas af den manliga personalen, då slutligen P. och jag anlände med våra lass. Carls verksamhet som kock hade denna gång blifvit biträdd af mera erfarna händer, och en excellent aftonmåltid, bestående af hjortstek etc., intogs omkring stockelden, der det var intet som gaf tillkänna, att någon enda af oss kände sig nedtryckt af nybyggarelifvets mödor och försakelser. Jag önskade jag kunnat hemsända till slägt och vänner en teckning af detta vårt kamperande i vildmarken. Månne de i den raska, modiga qvinnan, som der stod vid min sida, lika lugnt blickande ut öfver den ensliga, i nattens skuggor insvepta trakten, som emot den framtid, hon här gick till möte, kunnat igenkänna den späda, unga flickan i Upsala, danad, som det tycktes, mera för ett stilla, fridfullt, af omvexlingar och mödor, så vidt möjligt är, ostördt lif, än att som en nybyggares hustru vandra i Amerikas urskogar och i en sen, kall höstnatt utgöra en af de handlande personerna i gruppen omkring en flammande stockeld? Pearmain hade till hälften tänkt att qvarstanna hos oss i vår koja; men nu var der ingen annan råd än att, sedan vi aflassat hans bräder, lemnande ett par af dem på vagnen för L. och Chr. att sitta på, åter begifva sig ut i mörkret på den obanade vägen. Insvepta i filtar och fårskinnspelsar satte sig fruntimmerna ned på den svigtande vagnsbottnen, och så fort, som ett par något uttröttade oxar förmådde, bar det af till Delafield.

Ändtligen var den dag inne, då vi med våra grannars biträde skulle få upp stommen till vårt hus, hvarefter vi hoppades snart kunna fullborda den enkla byggningen, och få inflytta i densamma. Icke särdeles vane vid arbete, hade vi behöft åtta dagar att hugga och framköra virket till vår blifvande bostad. Ett par vid nybyggarelifvet vane amerikanare hade troligen uträttat samma arbete på mindre än hälften så kort tid. Men så hade vi också nu allt i ordning

och på platsen, med undantag af en tillräcklig qvantitet bräder och tak-läkter, hvilka sednare, för att underlätta och påskynda arbetet, vi föredrogo att köpa vid sågen, i stället för att sjelfva tillyxa desamma. Stockarne lågo nu alla i en fyrkant omkring byggnadsplatsen. Ett tillräckligt antal spakar, några smala afjemnade trän att uppresa emot väggarne och hvarpå de öfversta stocklagren skulle uppskjutas, åtskilliga starka gaffelformiga grenar, att användas till stockarnes upplyftande i höjden, — allt var i ordning, och dessutom, hvilket alltid är nödvändigt vid dylika tillfällen, en enkel anrättning till arbetarnes undfägnad.

Det var den 29:de Oktober, och dagen, ehuru något kylig, var dock så klar och vacker, som man vid denna tid af året kunde önska. Om det blifvit regn, hvilket vi mycket befarade, så hade det kunnat förorsaka flera dagars dröjsmål i vårt byggnadsarbete, ty Amerikanaren arbetar aldrig utomhus i regnväder. Det måste vara någonting högst maktpåliggande, som skall kunna förmå honom dertill, och när man utsätter dagen för husresning, är alltid vilkoret: "om det icke regnar." Ett infallande oväder skulle gjort det nödvändigt för oss, att på nytt gå omkring bland grannarne och sammankalla dem till en annan dag, och, hvad som varit ännu värre, det hade ytterligare bidragit att med några dollars öka Pearmains räkning för fruntimmernas vistande hos honom, hvilken räkning han nog ändå drog försorg om att göra så stor som möjligt. Våra allt mer och mer förminskade kapitaler och vår längtan att snart få utbyta vår höstackskoja emot en åtminstone något rymligare och beqvämligare bostad, gjorde således, att det var med en ganska stor oro som vi på morgonen anställde våra meteorologiska observationer. Omkring klockan 11 på förmiddagen infunno sig de förste af våra grannar. Utan att afvakta någon vidare förstärkning, grepo de genast verket an med det understa bjelklaget, i hvilket vi just hade börjat hugga några hål, för att deruti inpassa tvärbjelkarne, då sällskapet allt mer och mer ökade sig, till dess slutligen, oss sjelfve inberäknade, vi voro 23 man på platsen. Detta var en ganska respektabel arbetsstyrka, och det stod således icke länge på förr än stommen till huset var färdig. — De två understa stockarne på långsidorna af huset lades på sjelfva marken, här och der understödde af stenar och trädbitar, så att de lågo något så

när horizontelt. I dem inhöggos på 4 à 5 fots afstånd ifrån hvarandra de nyssnämnde tvärbjelkarne, hvilka förut på öfre kanten blifvit flängde och jemnade. En man ställde sig nu vid hvarje knut, för att inhugga och passa stockarne ofvanpå hvarandra.

Vid uppbyggandet af logghus fogas och pressas icke den ena stocken tätt intill den andre såsom vid upptimrandet af våra svenska trähus; man hugger blott i begge ändarne på öfver- och underkant en fördjupning, så att stockarne komma att ligga någorlunda stadigt ofvanpå hvarandra och vid knutarne något så när jemnhögt från marken. Mellan hvarje stockhvarf lemnas på detta sätt, allt efter tillgång på virke och dess beskaffenhet, stundom ända till fem eller sex tums breda springor eller öppningar, hvilka sedermera, när huset blifvit väl upptimradt, täckes på sätt jag straxt närmare skall beskrifva. Så fortsättes hvarf på hvarf. De, som icke arbeta med yxan och på knutarne hjelpa till att lyfta eller rulla upp stockarne, hvilka, såsom alldeles råa och af ek, äro ganska tunga, och det är egentligen för detta ändamål som grannarnes biträde är nödvändigt. När man kommer något högre upp ifrån marken, får man taga uti af alla krafter, äfven om arbetshjelpen, såsom vid vår husresning, icke är så obetydlig. Icke sällan inträffa olyckhändelser vid dylika tillfällen. Antingen brister en af de klykor, med hvilka stockarne upplyftes, eller sker det genom en eller annan oförsigtighet — ty vid sådana tillfällen, liksom i så mycket annat, måste det stundom gå med alltför stort fläng och brådska, — att en stock nedfaller och ganska illa skadar någon af de kringstående. Detta hände en gång vår vän Carl, som vid en husresning på sådant sätt var nära att blifva ihjälslagen, men undslapp med en svår stöt på axeln, som för en lång tid satte honom ur stånd att arbeta.

När man kommit till en för rummet i stugan erforderlig höjd, inhugges åter några barkade tvärbjelkar för mellantaket, och derefter läggas ännu några hvarf stockar ofvanpå hvarandra, så att man utom den nedre våningen äfven har ett vindsrum.

Sålunda uppföras vanligtvis på några få timmar väggarne till ett logghus. Innan kl. 4 e. m. hade man hos oss slutat detta arbete, och dertill varit oss behjelplige att midt på den ena väggen såga ut en öppning för dörr, och tvenne andra,

en på hvardera sidan derom, för fenster. Der stod nu sjelfva stommen till vårt palats, 12 fot högt, 18 bredt och 22 långt och huru simpel och föga beqvämlighetslofvande den än såg ut, så var den dock början till ett *eget* hus, uppfördt af timmer, som vi sjelfve huggit, och således egentligen våra egna händers verk. Jag tviflar på att någon rik husegare med mera glädje och stolthet ser murarne till sitt fyra våningars stenhus fulländade, än vi nu betraktade de skrofliga, barkbetäckta väggarne på vår koja.

Arbetet hade fortgått rätt lustigt och muntert. De hvilkas göromål var att biträda vid lyftningen af stockarne, hade god tid öfrig för berättandet af den ena roliga historien efter den andra. Många äfventyr förtäljdes ifrån det tidiga nybyggare-lifvet. Skämt, infall och skrattsalfvor aflöste hvarandra. Ett krus med whisky, stod vid sidan af ett ämbar friskt källvatten, på hvars yta flöt en tekopp, i hvilken man då och då tillblandade sig en styrkedryck. När vi skiljdes åt var ingen öfverlastad, oaktadt det ingalunda var brist på den nyssnämnda rusdrycken, af hvilken hvar och en fick taga för sig så mycket han ville, och oaktadt vi, enligt gammal svensk plägsed, dertill tidt och ofta uppmuntrade våra gäster. Likaledes kan jag icke undgå att anmärka, hurusom under hela tiden, ibland alla skämtsamma infall och berättelser och med allt det obildade, som stundom röjde sig i konversationen, jag dock icke kunde förnimma ett enda oanständigt uttryck och icke en enda berättelse, som ej lika väl kunnat relateras om fruntimmer varit närvarande. Icke mer än ett par gånger hörde jag eder och svordomar, hvilka den arbetande klassen på andra ställen eljest så ofta brukar använda, och utom hvilka det tyckes som om mången trodde, att något arbete knappast skulle kunna uträttas. Jag vill visserligen icke säga, att det alltid så tillgår, som jag här beskrifvit; ty jag har sjelf sedermera ofta vid husresningar kommit i erfarenhet af motsatsen; men *ett* tror jag mig kunna påstå, nemligen, att mycket af det oanständiga i både tal och uppförande, hvarpå i Amerika så väl som annorstädes icke saknas exempel, är jemte den osedlighet, som äfven der finnes, åtminstone den råa, oblyga osedligheten, merändels alltid importeradt gods. Med undantag utaf oss Svenskar voro alla de andra, som biträdde vid uppbyggandet af vårt hus, infödde Amerikaner, större delen utvandrare ifrån aflägsnare trakter i

staten New-York, hvars befolkning i allmänhet står i högt anseende för sedlighet, flit och ordentlighet. Tonen, lefnadssättet och lefnadsvanorna inom de nydanade samhällena i det vestra Amerika bero ofta till en stor del på hvilka som derstädes varit de första nybyggarne och förmått på grund af större erfarenhet och äldre medborgarskap förskaffa sig ett visst anseende och inflytande ibland dem, som komma efter. Med undantag af staden Milwaukie, der ett stort antal Tyskar nedsatt sig, och några få andra trakter, till det mesta ockuperade af europeiska utvandrare, blef landet i Wisconsin ifrån första början bebodt och upptaget af till större delen infödda Amerikaner, och dertill sådana, som i ordets egentliga bemärkelse tillhörde den bättre klassen, icke på grund af förmögenhet och bildning, men på grund af hvad som är verkligen ädelt, godt, dugligt och bra hos menniskan sjelf, hvilka tillfälliga lyckans förmåner än eljest må hafva fallit på hennes lott. Verkan deraf har också visat sig ända intill sednare tider. Oaktadt befolkningen nu är temligen uppblandad, och Europa så väl som unionens östra stater dertill bidragit med icke just de bästa elementer; så har dock Wisconsin, på det hela taget, bibehållit en prägel af sina första nybyggares och stadsanläggares karakter, och vi finna der den sedlighet, ordning och laglydnad, som mången inbillar sig vara alldeles oförenliga med något af det vestra Amerikas nydanade samhällen.

Pearmain hade förberedt oss på att de flesta, som infunno sig vid vår husresning, skulle utbjuda till salu hvarjehanda landtmannaprodukter, och han varnade oss för att låta preja oss af Amerikanarne. Sjelf sade han sig till billigt pris vilja förse oss med hvad vi kunde behöfva i huset. Vi hade dock redan börjat inse, att han just var den, för hvars prejerier vi hade att taga oss i akt, och då nu den ena utbjöd mjöl, den andre potatoes, den tredje kor, svinkreatur etc. — det var, som sagdt är, icke en enda, som ej hade något att sälja — så uppköpte vi mindre partier af de födoämnen, som till en början voro mest nödvändiga för oss i hushållet. Man ville visserligen helst erhålla kontanta penningar, men mången af våra grannar, hvars garderob tycktes vara i ett ganska bristfälligt och utslitet skick, var nästan lika angelägen om att för sina varor få tillbyta sig ett eller annat klädesplagg. Som vi i proportion verkligen hade vida

mindre kontanter och långt mera kläder än vi behöfde, var detta en sak, som väl förtjente att tagas i öfvervägande, och vi lofvade att framdeles, så snart vi fått vårt hus färdigt och kommit oss litet mera i ordning, göra en byteshandel. Emellertid gjorde vi allaredan denna afton en god affär med en af våra fårskinnspelsar, som utbyttes emot tvenne större, feta svinkreatur, tio bushels mais, samt några bushels potatoes och kålrötter, tillsammans värdt omkring aderton dollars, nära nog fyra gånger så mycket som pelsen kostas oss i inköp, och förband sig köparen dessutom att sjelf efter tvenne veckors förlopp vid vår egen bostad leverera betalningen.

När arbetet var fullgjordt, drucko vi våra nya grannar till, och det var min lott att tacka dem med en liten oration, som, utförd på blandad svenska och engelska väckte allmän munterhet. Den fyllda tekoppen gjorde sin rund från hand till hand; den öfriga anrättningen, som var helt enkel och endast bestod af några smörgåsar och en slags pepparkakor, förtärdes, och vi skiljdes ifrån hvarandra, som det tycktes, å ömse sidor såsom goda vänner och trogna grannar.

Härmed var dagens arbete för oss dock icke slutadt. Vi hade redan lärt oss sanningen af den satsen: "*time is money*", tiden är penningar, och ju mindre vi funno oss ega af de sednare, desto nödvändigare var det att väl använda den förra. De i den ena väggen utsågade öppningarne för dörr och fenster kräfde dessutom genast vår tillsyn, på det att icke en del af väggen, som sålunda bestod af lösa stycken möjligen skulle nedramla. Af några hyflade plankor gjordes dörr och fensterposter, d. v. s. plankorna afsågades i stycken af erforderlig längd, hvilka insattes i öppningarne och medelst en gröfre nafvare fastborrades i stockarne på sidorna, gifvande sålunda ett stöd åt denna del af husväggen. Fensteröppningarne afpassades efter ett par lägre fensterramar med redan insatta glasrutor, hvilka vi medfört från Milwaukie.

Arbetet gick nu raskt undan ett par dagar, ehuru det försvårades af ett ihärdigt regnväder. De bräder, vi hade på stället, voro tillräckliga för att göra ett tak, hvilket likväl, såsom hopspikadt af alldeles råa materialer, icke kunde blifva annat än mycket bristfälligt. Men vi hade ej råd att lägga ett spåntak, hvilket här är det bästa, som kan fås, n. b. då takspånorna äro af furu; och ehuru vi visserligen bodde vid

Tallsjön, så voro dock de få tallar, som der undgått Indianernes ödeläggande yxa, dels icke stora nog för ändamålet, dels voro de i den nordiska hemlandsdrägten oss alltför kära, att vi ej gerna skulle vilja skona deras stammar. Om vi således velat lägga ett spåntak, så hade vi antingen måst köpa furuspånen i Milwaukie och derifrån hemforsla densamma — och jag skulle snart få erfara att det vid denna tid af året, efter allt det regn, som fallit, icke var så lätt att komma med en fora ifrån Milwaukie — eller ock skulle vi sjelfve tillverkat takspån af ek, hvilket ännu längre fördröjt husets fulländande. Rå ekspån är dessutom föga bättre än råa ekbräder; båda spricka och böja sig efter en kort tids förlopp och äro ett lika otillräckligt skydd emot regn.

Takläggningen, ehuru simpel, gick likväl icke så fort och lätt som vi i vår brådska önskade. Vi hade nemligen icke kunnat få köpa annat än klippt spik, och deras inhamrande fordrar, liksom allt annat här i verlden, en viss vana, som ingen af oss ännu hade förvärfvat. Vid det minsta felslag med hammaren, eller om man slår aldrig så litet på sned, brister spiken eller krökes, hvarefter den icke åter kan rätas utan att afbrytas. Det var sannerligen nästan lika så mycket tålamodspröfvande som oxkörning, att ligga på det tvärsluttande taket, och inhamra så beskaffade spikar i de hårda ekbräderna, hvarunder ganska säkert mer än ett skålpund afbröts och nedrullade på marken, utom det att den venstra handens fingrar med åtskilliga sår och blånader måste plikta för den högras ovana att föra hammaren.

Sedan vi emellertid omsider fått taket färdigt, fastspikades likaledes bräder på gaflarne, i hvilka inpassades ett par små fenster för att gifva ljus åt vindsrummet. Men nu voro ock våra bräder i det närmaste slut, och mig förestod alltså en eller två nya resor till sågen, för att derifrån afhämta materialier till golf så väl nere i stugan, som uppe på vinden. Dermed måste dock uppskjutas tills vidare.

Carl insjuknade i gulsot, och, ehuru hans sjukdom visserligen icke tycktes vara farlig, fordrade likväl försigtigheten, att han fördes till Delafield, ehuru han på Pearmaines vind dock var nästan lika mycket utsatt för köld och drag som i den höbetäckta kojan vid Tallsjön. Emellertid kunde han åtminstone der erhålla en bättre vård och skötsel, än i den sednare. Rådfrågande Hartmans husläkare, och begagnande

det lilla husapotek, hvarmed vi voro utrustade, hoppades vi snart att få honom återställd. Emellertid afbröts sålunda arbetet på huset, hvarvid hans hand och erfarenhet voro nödvändiga. Polman och jag — Friman hade straxt efter husresningen begifvit sig hem — tänkte dock försöka oss i murare- och kakelungsmakare-yrket, och förfärdigade en slags spisel, sådan den är uppförd i eller rättare sagdt *invid* de flesta primitiva nybyggarekojorna. Dervid tillgår merändels på följande sätt. Man hugger i ena ändan af huset en tillräckligt stor öppning, uti hvilken inpassas en ram gjord af en tjock planka, hvilken ram på sidorna fastgöres i de afsågade stockarne. Utanför densamma uppmuras eldstaden med sin skorsten af tegel eller småsten, om man så hafva kan; men som man vanligtvis saknar tillgång derpå, upptimrar man utanför öppningen af mindre stockar en vägg, och på 10 à 12 tums afstånd ifrån densamma en annan. Emellan dessa begge väggar inpackas så hårdt som möjligt våt lera så högt som nödigt är för spiseln och skorstenen. — Jag har förut anmärkt huru toppen på den sednare stundom består af en bottenlös tunna. — Sedan detta är gjordt, uttages den inre väggen, och den sammanpackade, hårdnade leran utgör således muren i en någorlunda passabel spis, som, der man har god tillgång på bränsle, uppvärmer rummet fullkomligt, ehuru den som köksspis är föga att rekommendera. Den yttre väggen omkring eldstaden borttages icke, utan får stå qvar såsom stöd åt densamma. Sådana spisar äro mera varaktiga än man skulle tro, och äro, i händelse af någon bristfällighet ganska lätt reparerade. Man brukar också åtskilliga andra metoder att uppbygga eldstäder, såsom att utanför den nyss omtalade öppningen på väggen uppresa en ställning af fyra stolpar, på hvilka spikas tunnare läkter, sprötar eller qvistar, dem man sedan både på den inre och yttre sidan bekläder med ett tjockare murbruk.

Vi rådgjorde med hvarandra om bästa och lämpligaste sättet att gå till väga vid uppbyggandet af denna så högst vigtiga del af vår nya bostad. Inseende den stora olägenheten för fruntimmerna, att vid matlagning och andra hushållsgöromål icke hafva någon annan spis eller eldstad än den nyss beskrifne, föreslog jag att en så kallad *stove* eller jernspis skulle inköpas, hvilken med alla tillbehör af kittlar, grytor och pannor kunde erhållas i Milwaukie, dit en af oss

under alla omständigheter snart måste begifva sig, för att köpa mera spik och andra nödvändighetsartiklar, som ej kunde fås på närmare håll. För detta ändamål erbjöd jag mig att genast dit aftåga med oxar och vagn. Vid min återkomst kunde vi genast sätta spisen in i stugan, och behöfde blott såga ett hål i taket och derigenom leda jernröret, hvarefter vi straxt kunde göra upp eld; och jag såg intet hinder i vägen för hela familjen att då med detsamma flytta in i det nya hemmet. Sannt var, att springorna emellan stockarne ännu icke voro tätade, men vi hade tillräckligt med filtar och täcken, att till en början upphänga omkring väggarne, och med en god eld i jernspisen ansåg jag att både L. och C., äfven om den sednare ej snart tillfrisknade, skulle slita mindre ondt än på Pearmains kalla och dragiga vind, der de voro blottställda både för regn och snöyra.

Alla erkände det goda i förslaget, men frågan var blott huruvida kassan medgaf dess utförande. Vi räknade öfver våra tillgångar. Af de 400 dollars, vi egde vid vår ankomst till Milwaukie, återstod nu knappast mer än hälften. Vi hade köpt vagn och oxar; en ko, matvaror för vintern, mera bräder och åtskilliga andra oundgängliga förnödenheter måste ytterligare upphandlas, och Pearmains räkning, som icke torde blifva så liten, måste betalas. En jernspis, tillräckligt stor för att uppvärma vår stuga och för matlagningen, kostade med tillbehör och rör minst några och trettio dollars. Efter denna utgift återstod icke mycket i kassan. Men vi hade ännu åtskilliga fårskinnspelsar i behåll; dito flera klädesplagg, som i vår närvarande ställning ganska väl kunde umbäras, och som vi funnit icke vara svårt att få utbyta emot mjöl, potatis och andra födoämnen. Vidare egde vi ett större antal bössor än vi oundvikligen behöfde; och, om nöden blef stor, hade L. och jag ifrån våra hem litet silfver, som, ehuru det i ett logghus kunde mer än något annat betraktas såsom en öfverflödsvara, vi likväl ogerna på grund af de minnen, som dervid voro fästade, ville afyttra; men, om i framtiden ingen annan utväg stode oss åter, måste det tillgripas. Resultatet af alla dessa funderingar blef, att vi ansågo oss kunna våga inköpa en jernspis, som, om ock icke alldeles oundvikligen nödvändig, likväl ganska mycket skulle bidraga till trefnaden och snyggheten i stugan, och, hvad mera var, i betydlig mån underlätta min hustrus och Chr:s arbete inom-

hus. För denna sednare orsaks skull lönade det väl mödan att göra en uppoffring, äfven om vi i följd deraf måste i andra fall inskränka oss så mycket som möjligt. Det blef derföre beramadt, att jag, så fort sig göra lät, skulle begifva mig till Milwaukie.

Vid underrättelsen härom erbjöd sig Pearmain, såsom vanligt vid alla dylika expeditioner, att göra sällskap, i hopp att kunna förtjena några dollars genom att vara mig till hjelp, och såsom vanligt fann jag mig äfven nu till en del i behof deraf. Väl väntade jag mig icke i Milwaukie ett större lass än att jag med mina egna dragare kunde föra det hem; men godt var likväl, att på den nu högst oländiga vägen hafva en annan man med oxar och vagn i sällskap, och då P. sade sig äfven hafva varor att afhämta ifrån staden, hade jag ingen invändning att göra emot hans anbud. Resan utsattes till tredje dagen derefter.

För att emellertid, så vidt möjligt var, taga tiden i akt, återvände P—n och jag till vårt nybygge, att arbeta på huset. Det angelägnaste var nu att täta väggarne. Som jag nämnt, lemnas vid upptimrandet af ett logghus stora springor mellan stockarne, hvilka endast med en mindre inhuggning i ändarne läggas i fyrkant, den ene ofvanpå den andre. För att täta de springor, som sålunda uppstå, afhugger man en svart ekstam, eller helst en asp eller något annat mjukare trädslag, som tillika går lätt att klyfva, i kubbar af två till tre fots längd. Dessa klyfvas i större eller mindre stycken allt efter springornas storlek, i hvilka de inpassas och med yxhammaren hårdt inkilas inifrån huset. Detta kallas *chinking.* När alla springorna rundt omkring väggarne blifvit på detta sätt "kinkade", och de större öppningarne sålunda igenfyllda, återstår likväl en mängd mindre springor och hål, hvilka tätas ifrån den yttre sidan af huset antingen medelst vanligt murbruk af kalk, om man har tillgång derpå, eller också, såsom vi maste göra, medelst ett i hast tillverkadt bruk af på stället uppgräfd lerjord, blandad med litet vatten och sönderhackad halm eller hö. Med detta murbruk fylles alla springorna mellan stockarne och de indrifna kilarne, hvilka sålunda komma att sitta stadigt och likasom inmurade i väggen, hvilken än vidare på yttre sidan i fördjupningarne mellan de runda stockarne jemnas och tätgöres. Denna operation kallas *mudding.* När väggarne och

knutarne på detta sätt blifvit omsorgsfullt "kinkade" och "muddade", så felas det blott ett godt tak i stugan, för att göra den fullkomligt varm och dragfri, och i detta fall långt bättre än de tunna brädhusen, ehuru den sålunda fullfärdiga byggnaden ingalunda kan tillerkännas någon särdeles prydlighet och arkitektonisk skönhet.

Med denna enkla bostad får nybyggaren emellertid hjelpa sig fram de första åren, måhända längre, och, huru ringa och föga inbjudande den än torde synas, äfven i jemförelse med våra mindre bondstugor i Sverige, så är dock, det vet jag, lifvets sanna lycka icke utestängd derifrån, och äfven der kunna arbetsamhet och förnöjsamhet finna en trefnad, som gör att man glömmer icke blott de obarkade väggarne med deras "kinking" och "mudding", utan äfven många af de försakelser, som äro oskiljaktiga ifrån lifvet derinom. Vi hafva sedan dess, under vårt skiftesrika lif, bott under högre tak och inom prydligare väggar, der vi åter kommit i åtnjutande af de beqvämligheter, vid hvilka vi i vår ungdom voro vane, och hvilka till större delen vi i den lilla låga stugan vid Tallsjön måste umbära; dock återvända ännu efter många år våra tankar med förkärlek tillbaka till denna stuga, såsom till vårt lyckligaste hem, till det tjell, der vi upplefde våra minst bekymmerfulla dagar, der vi, midt under alla mödor och, om man så vill, svårigheter, dock välsignades med en frid och glädje, hvaraf minnet sedan under lifvets stormar gjort, att vi ofta med saknad önskat oss dit tillbaka och ångrat att vi öfvergifvit vårt första egna, bristfälliga men lugna hem. Ofrivilligt irrar äfven nu min tanke åter dit, ehuru jag i denna min beskrifning ej ännu hunnit få vår koja färdig, och vi således ännu icke flyttat in i densamma. Men jag tycker mig på nytt stå med yxan drifvande kilarne in i väggarne, eller försedd med ett stort läderförkläde, blanda till murbruket och smeta det in i springorna, allt i ett gladt hopp att inom några dagar få det egna hemmet färdigt och drömmen om hjertat och kojan förverkligad.

"Kinkingen" och "muddingen" kräfde emellertid sin tid, och P—n och jag medhunno ej täta alla väggarne, innan enligt aftal med Pearmain, jag åter måste oka mina oxar för vagnen och med honom begifva mig af till Milwaukie, för att der afhämta jernkaminen och andra förnödenheter.

Det var en af de mest besvärliga resor, jag någonsin företagit. Regnet, som under de sednare veckorna fallit i strömmar, hade gjort vägarne nästan ofarbara, isynnerhet i skogsbygden, der den lösa myllan blifvit så uppblött, att det var som att köra på en nyplöjd, odikad trädesåker, med den skillnad likväl att här voro gropar och vattenpölar, hvilka tycktes göra en ökstock till ett mera nödvändigt och lämpligt fortskaffningsmedel än en arbetsvagn. För att komma öfver kafvelbroarne måste vi använda ungefär samma method som Münchhausen, när han på ett kort rep halade sig ned ifrån månan; vi måste nemligen tid efter annan taga materialierna från den ena broändan för att dermed skarfva ihop den andra. En del af de lösa stockar och störar som bilda dessa öfver träsk och sumpiga trakter lagda broar, hade blifvit bortsköljda af vattnet, och sedan vagnarne väl tillryggalaggt ett stycke af en sådan bro, kommo de icke sällan till ett svalg, som måste fyllas och för tillfället repareras med det virke, som man redan lemnat bakom sig, och hvilket den första nästkommande resande, som färdades åt motsatt håll, måste bära och rulla tillbaka på dess förra plats, och så undan för undan. Det var icke godt att färdas på en sådan väg utan att vara försedd med yxor, och väl var det, att både P. och jag hade våra till hands, hvilka esomoftast måste anlitas dels för nyssnämnda arbete, dels för att fälla mindre träd vid den så kallade landsvägen och med dem reparera broarnes bristfälligheter. Underligt var, att våra oxar kommo fram utan att bryta benen af sig, och hade det icke varit för kaminen som nu var ett oundvikligt vilkor för vårt snara inflyttande i stugan, så är det ganska troligt, att jag för min del vändt om långt innan vi ännu hunnit halfvägs. Oaktadt vi på vägen till staden icke hade annat lass än tomma vagnen, kostade det oss likväl två och en half dag att tillryggalägga de 27 eng. milen emellan Delafield och Milwaukie.

Vid framkomsten dit togo vi in på ett hotel, der värden tillika var general vid milisen, med hvilken titel han också alltid hedrades, så väl när han sjelf vid bordet passade upp på sina gäster, som när han eljest i sin egenskap af värdshusvärd betjenade dem. Högst löjligt föreföll det mig, när Pearmain helt ogeneradt och utan att visa någon särdeles aktning för den höga rangen, sade: "General, var

så god drif våra oxar in på gården och gif dem hö", och då generalen, som för tillfället icke hade till hands någon af sin tjenstepersonal, verkligen sjelf dref våra oxar in på en gård, den han särskildt inhägnat för dylika gästers emottagande och förplägning. Jag kom härvid ovilkorligen att tänka på medborgargeneralen Pantaleon i Atterboms "Lycksalighetens Ö," ehuru jag visserligen eljest icke här fann något, som motsvarade skaldens parodi-republik. Emellertid är det onekligen sannt, att man i denna mönster-republik i allmänhet är likaså svag för titlar och dylika utmärkelser, som trots någonstädes i ett monarkiskt samhälle. I utanskrifter på bref är man ganska angelägen om ett *honourable* framför namnet eller ett *Esquire* efter, och dessa hederstitlar tilläggas ofta personer, hvars vilkor och ställning i samhället berättiga dem hvarken till den ena eller den andra. Likaså förhåller det sig med kaptens-, majors-, öfverste- och generalstitlarne. Det gör detsamma, om man sitter vid lästen, nålen eller värdshusdisken, om man står vid hackan eller plogen: den militäriska rangen måste likfullt erkännas. Och om några ordnar här finge utdelas och emottagas, är det ganska säkert att man skulle få se general A, B, C, D & Co. vara lika nogräknade om att till allmän åskådning fästa dem på den utslitna fracken med hål på armbågarne, som de nu äro att helsas med sina militäriska hederstitlar. Emellertid har det alltid förblifvit mig en gåta hvar subalternerne och det gemena manskapet äro tillfinnandes; dem hör man sällan af, under det att man deremot oupphörligt stöter på någon af regementsofficers-graderna, ifrån kaptener och majorer, som äro oräkneliga, upp till öfverstar och generaler, som äro legio. Skulle man få antaga att hvar och en af dessa herrar egde åtminstone en löjtnant och några soldater under sitt befäl, så skulle Förenta Staterna kunna uppställa en armé tio gånger större än Xerxes'.

På det hotel, der vi tagit in, funno vi en mängd resande, dels nyligen anlände utvandrare, dels sådana, som redan några år varit bosatte i territoriet. De flesta af de sistnämnde voro farmers och nybyggare ifrån mer eller mindre aflägsna trakter, hvilka liksom vi infunnit sig i Milwaukie, för att göra uppköp, dem de på den tiden snart sagdt icke annorstädes än der kunde göra. Högst få hade någonting att försälja, ty den nyodlade jordens afkastning var då ännu i

allmänhet icke större, än att det, som öfversteg det egna behofvet, med lätthet fann konsumenter ibland närmast boende och nyligen anlände utvandrare. För att döma af det yttre, d. v. s. beklädnaden, sågo de fleste af dessa gentlemen icke särdeles respektabla ut, ty få voro de som icke hade trasiga eller lappade kläder; men man fick äfven i detta fall icke döma hunden efter håren. I det nya landet i vester äro isynnerhet kläder ganska dyra, och stundom kunna icke ens de utslitna plaggen ersättas med passande nya. Det är derföre alldeles icke ovanligt att se en farmer, sedan hans egentliga arbetsrock icke mer hänger ihop, gå och plöja i en svart eller blå frack med sidenfoder, en lemning från en mera elegant lefnadsperiod, hvilken derefter så länge den varar, begagnas vid alla möjliga tillfällen. Men ytterplaggen må vara huru som helst, linnets renhet och finhet äro alltid en behaglig kontrast, vid hvilken man glömmer den förras något ruskiga beskaffenhet.

En obehaglig omständighet på dessa slags värdshus, är att man icke straxt får sig anvisadt ett eget rum, ja, att man måhända alldeles icke kommer i åtnjutande af ett sådant. Man visas in i en liten skrubb, att der företaga den förut omtalade renings-processen med dess commune bonum af handduk, tvål och tvättskål, — och är allt detta vanligtvis det första, hvaraf en resande begagnar sig, när han inträder på ett värdshus. Man har derefter, om man vill hvila sig, ingen annan ressurs än att slå sig ner i källarummet, der, såsom vid ifrågavarande tillfälle, 20 à 30 personer sitta omkring den upphettade kaminen, alla, ehuru till större delen obekanta med hvarandra, dock på sätt och vis utgörande ett slags slutet sällskap, i hvilket man oförbehållsamt och otvunget yttrar sig om hvarjehanda ämnen. I dessa nya samhällen behöfs det icke många ceremonier för den ene resande att associera sig med den andre. Man börjar en konversation med sin granne, om man också icke vet hvem han är, eller hvad han heter, och inom några minuter är man inbegripen i ett samtal, hvilket å ömse sidor föres så fritt och lifligt, som om man känt hvarandra i åratal och ofta varit i tillfälle att med hvarandra utbyta åsigter. Hör jag tvenne personer diskutera ett ämne af allmänt intresse, så kan jag tryggt ställa mig och lyssna derpå och sjelf yttra min mening om saken. — Politiska frågor voro nu, såsom

vanligt, hufvudämnet, och jag fick för första gången här tillfälle att beundra den ovanliga lätthet, med hvilken Amerikanaren uttrycker sig. I allmänhet är han onekligen född till talare, och i alla frågor, som röra hans lands förhållanden, dess författningar och institutioner, visar han vanligtvis, huru okunnig och obildad han än för öfrigt må vara, en stor sakkännedom och skarpsinnighet. Detta är hufvudsakligen en verkan af de öfverallt upprättade fria skolorna, i hvilka den unga medborgaren redan i tidiga år uppfostras att taga del i landets styrelse och att afgifva sin röst i alla dess angelägenheter. Liksom thronarfvingen i en ärftlig monarki undervisas och bildas med speciclt afseende på det höga kall, som han en gång skall innehafva, så undervisas och bildas hvarje amerikansk yngling, som, antingen han är hög eller låg, rik eller fattig, dock är det suveräna folkets thronarfvinge, att en gång med kraft, allvar och insigt utöfva sin makt såsom medborgare i ett fritt samhälle. Det var med det lifligaste intresse jag här lyssnade till en diskussion öfver frågor af så väl unionel som territorial beskaffenhet, hvilka afhandlas med en klarhet och redighet, som man, för att döma af de personers yttre utseende, hvilka utgjorde medlemmarne af denna händelsevis och för tillfället konstituerade politiska klubb, icke skulle hafva kunnat vänta sig.

Emellertid blef det oss nödvändigt, att lika litet taga politik som öl för ärende. Redan samma dag köpte jag en kökskamin, hvilken med tillhörande jerngrytor, kopparkittlar, kaffepanna och några mindre bläckformar kostade 35 dollars. Lyckligtvis ersattes till en del den härigenom uppkomna bristen i kontanta tillgångar medelst försäljning af en fårskinspels, hvilken jag aflemnat i Langes bod och den han för min räkning afyttrat för icke mindre än 20 dollars. En tunna salt, några torra furubräder till dörr för stugan, och åtskilliga andra effekter blefvo likaledes uppköpte, och vi stodo alltså påföljande dagen färdiga att med våra lass lemna staden, då ett oförmodadt hinder inträffade. Pearmains oxar, som icke voro så stadiga som Spak och Wallis, hade nemligen tagit sig för det orådet att hoppa öfver den låga inhägnad, inom hvilken de blifvit förvisade, och lupit till skogs. P. måste låna sig en häst, för att uppsöka dem, och jag blef sålunda nödsakad, att hos medborgar-generalen afbida hans återkomst, hvitket i tvenne dagars tid fördröjde

vår hemresa och bidrog att ganska mycket öka min värdshusräkning.

Det händer ganska ofta, att kreatur på detta sätt löpa bort ifrån sin egare, äfven då de äro utsläppta på hans egen, i början sällan inhägnade mark. Synnerligast höst och vår söka de sig då på andra håll ett bättre bete, och då de hafva hela landsträckor öppna för sig och icke hindras af stängsel och grindar, så är det naturligt att det ibland är en riktig lyckträff att kunna återfinna dem. Mången får sålunda stundom gå bort en hel vecka, *hunting his cattle*, jagande efter sina oxar, som det heter. P:s dragare hade lyckligtvis tagit kosan hemåt, och efter mycket sökande fann han dem omsider betande i ett träsk ett stycke på sidan om landsvägen.

Vägarne hade emellertid blifvit värre och värre. Med våra nu, om icke tunga, dock försvarliga lass kunde vi icke hinna långt på dagen. Vägen genom skogen var backig, och uppför de större backarne måste vi spänna begge paren oxar först för den ene vagnen och sedan för den andre. Detta var sannerligen det mest tålamodspröfvande arbete, jag någonsin haft, för att icke tala om, huru det i kostumen gjorde mig jemlik största delen af de öfrige nybyggarne i dessa trakter. Vi gjorde dock mera framsteg än några utvandrare, om hvilka man berättat mig, att, då de genomtågade den nordliga delen af staten Indiana, de reste oupphörligt i fyra dagars tid, men hade likväl för ett lika antal nätter nattqvarter på samma ställe. De hunno nemligen med sina lass icke längre om dagen, än att de om aftonen kunde gå tillbaka och hvila sig i det loggvärdshus der de allaredan natten förut funnit herberge, och der bristen på resande sålunda ersattes derigenom, att man så mycket längre fick undfägna dem, som der infunno sig. Vi måste också nära fulla fyra dagar arbeta oss fram genom gyttja och lergropar, ömsom nedrifvande, ömsom uppbyggande de ofvannämnda kafvelbroarne; men på morgonen af den fjerde hade vi ändtligen tillryggalagt våra 27 eng. mil och upphunnit P:s bostad.

Det var nu den 11:te November, på dagen ett halft år sedan vi togo farväl af vårt *gamla* Upsala, och vi beslöto, oaktadt P:s alla invändningar och protester, att det ock skulle blifva dagen för vår inflyttning i hvad som vi ville kalla vårt *nya* Upsala. C. hade under tiden lyckligtvis tillfrisknat ifrån

sin gulsot, om i följd af sin starka natur, eller af de medikamenter, jag gifvit honom, eller af det gula silke, som L. låtit honom uppäta, och som påstås skall vara en ofelbar kur för nämnda sjukdom — det lemnar jag derhän; nog af, han var åtminstone så pass återställd, att han trodde sig kunna våga en resa till Tallsjön. Men deremot hade P—n under arbete på huset nedfallit från en ställning och afbrutit ett af sina refben; icke dess mindre förklarade han sig villig, att låta sig lägga på lasset för att forslas till den ofulländade bostaden. L. och Chr. längtade att komma ifrån den Pearmainska vinden och att få rusta omkring egen spis. Således spände jag icke ens ifrån mina dragare, utan sedan lasset blifvit ökadt med både dödt och lefvande gods, och efter ett ömt afsked från Mrs P., hvilken med många tårar och mycken scenisk effekt omfamnade *her dear Mrs U.*, satte vi oss i marsch för att, såsom vi hoppades, innan aftonen inträda under eget tak. Den fyra mils långa vägen, ehuru visserligen långt ifrån god, var dock vida bättre än vägen till Milwaukie, och hade åtminstone den fördelen att vara ny och icke så mycket körd, så att vi verkligen lyckades, att i skymningen uppnå vårt hem.

Vårt hem! huru mycket ligger icke i detta ord, äfven om, såsom nu, hemmet bestod i en liten ofulländad koja, utan golf, utan dörr, utan en stol, bord eller annan möbel, endast ett tomt rum med stora öppningar här och der mellan de obarkade timmerstockarne? Det var dock ett hem, det första *egna* hem efter att lifvets första sorg förde barnet öfver föräldrahemmets tröskel, en fremling ut i verlden; det var dock ett eget hem, af egna händer uppbygdt, fastän i ett främmande land, som dock just derigenom antog en hemlandsfärg; det var ett hem, ett under en långvarig resas möda och besvärligheter, ett under många flyttningar från den ena bostaden till den andra, efterlängtadt hem; i saknad visserligen af hvarje yttre hemtrefnad, tomt på de minsta beqvämligheter, hvilka eljest äfven den mest anspråkslösa boning vanligen har att erbjuda: men dock ett hem, som, då vi inträdde deri, med all dess torftighet syntes oss rikt, rikt på kärlek, rikt på vänskap, rikt på förtröstan till Gud om Hans frid och välsignelse under det låga taket.

Jag måste närmare beskrifva denna första afton i det nya hemmet. Vårt första göromål var att uppsätta den ifrån

staden hämtade jernspisen, och dertill behöfdes icke många minuter. Genom allas våra förenade krafter aflyftades den ifrån lasset och inbars i stugan, der den ställdes på ett par fots afstånd ifrån den ena väggen. Jernrören inpassades i hvarandra. I taket sågades en öppning, öfver hvilken spikades en jernplåt med ett rundt hål i midten, hvarigenom jernröret instacks så, att det räckte ett par fot öfver taket och således gjorde hvarje annan skorsten öfverflödig. På detta sätt stod pipan stadigt och äfven om den starkt upphettades, kunde taket ej gerna deraf antändas. Sedan detta var gjordt påtändes en brasa, hvilket väl behöfdes, ty aftonen var kylig, och vinden blåste genom de ännu icke öfverallt tätade väggspringorna. Några bräder lades löst bredvid hvarandra till ett provisionelt golf omkring kaminen. Desslikes lades ett par bräder öfver en liten grop, ett par fot djup och några fot i fyrkant, som vi förut gräft midt i rummet, och som det var meningen att ytterligare utvidga och under vintern begagna som en liten källare, tills vi fingo tillfälle att förskaffa oss en bättre och rymligare. Kistor och koffertar inburos i stugan, och, så mycket tiden medgaf, sängkläder och en del af de saker, vi förut begagnat i vår provisionella höstackskoja, som låg ett litet stycke ifrån det nya hemmet. Under det C. och jag sysselsatte oss härmed, tjudrade våra oxar, och höggo så mycket ved, att vi natten igenom kunde underhålla eld i spisen, uppackade L. och Chr. de saker, som först behöfdes. En större koffert gjordes till ett slags skafferi, som genast anlitades för att förskaffa oss en tarflig aftonmåltid. När C. och jag, efter att hafva slutat vårt arbete, inträdde i stugan, stod den enkla anrättningen färdig, uppdukad, i brist af något annat bord på de bräder, som blifvit laggda öfver källaröppningen, i hvilken vi sålunda måste nedstiga för att kunna sitta invid bordet. Det medgifves att man kunde äta på ett beqvämare sätt, men svårligen med bättre aptit, och jag skulle gerna kunna tillägga, svårligen med mera munterhet. Hade en främmande skådat in i den lilla stugan — hvilket icke varit svårt genom springorna på väggen och genom den med ingen dörr eller lucka försedda dörröppningen — och hade han närmare betraktat den något besynnerliga gruppen, sittande i en grop midt i rummet och på ömse sidor om ett par bräder, hvarpå man uppradat smörask, hvetbrödsbullar, tallrickar med ost, med-

vurst, fläsk, potatis m. m. — allt detta, jemte rummets öfriga effekter, af den mest heterogena beskaffenhet, såsom kistor, sängkläder, tunnor, kittlar och pannor, verktyg, klädespersedlar, matvaror etc. etc. — upplyst vid det svaga skimret af en på en spik i väggen hängande lykta, — hade han, som sagdt är, midt i denna första, lifliga scen af ett amerikanskt nybyggarelifs nu började drama, närmare gifvit akt på de der handlande personerna; så skulle han i allas blickar läst glädje, förnöjsamhet och en modig beslutsamhet att gå kommande öden till mötes. Det var en *hemkänsla*, som gjorde, att åtminstone jag och min hustru icke kände de försakelser, som voro och framdeles skulle blifva vår lott i det nya hemmet.

Men med allt detta glömdes för det nya hemmet dock icke det gamla. Halfårsdagen af vår skiljsmessa ifrån slägt och vänner återkallade det lifligt i vårt minne, och det nya Upsala med all dess glädje såsom resans uppnådda mål, med alla sina förhoppningar om trefnad och lycka, hade dock en tår af saknad att egna det gamla med dess kära och heliga minnen.

Ibland dessa minnen, jag vet ej huru det kom sig, framstod äfven lifligt för min själ det gamla, herrliga templet, med Kristusbilden ofvan altaret och nådens och försoningens hemfrid boende under de höga hvalfven. Ack, detta var något, som det nya hemmet icke egde; här var en försakelse, som den nyssnämnda glada hemkänslan icke kunde undertrycka, — en saknad utan en motsvarande ersättning, — en erinring om att vi likväl i sjelfva verket voro *borta* och icke *hemma*. I grannskapet af vårt nya hem stod intet kristligt tempel, för att med sina klockors högtidliga ljud inbjuda oss att lyssna till uppenbarelsens heliga sanningsord; de väckelser till den Allsmägtiges dyrkan, som vi så väl behöfde, men hvilka vi fordom så ofta tanklöst försummat och ringa aktat, de skulle icke här i något Herrans hus gifvas oss. I vildmarken stod intet nådabord, vid hvilket vi kunde knäböja, när hjertat hungrade och törstade efter en annan spis än den, som den "vatturika ängden" hade att erbjuda. Vårt i detta fall afsöndrade läge framstod lifligt för min själ; känslan deraf väckte hos mig och hos oss alla en af dessa bättre, allvarligare tankar, som stundom midt under jordlifvets bestyr och omsorger tränga sig in uti vår inre verld, varande

likasom vinden, hvars röst vi höra och veta dock icke hvadan den kommer eller hvart den far. Nödvändigheten att på ett ställe, der ett deltagande i den offentliga gudstjensten var oss förvägradt, upprätthålla den husliga andakten, stod tydlig för oss; vi kände ett behof af att i bönen närma oss Gud, — ett behof, mera bjudande än jag någonsin förr erfarit det; psalm- och böneboken framtogos fördenskull och innan vi begåfvo oss till hvila, invigdes det nya hemmet med en hjertlig bön till Gud om Hans välsignelse deröfver, och med känslan af, att

Öfverallt oss himlen famnar,
Öfverallt bor samma Gud,

insomnade vi på den i hast för oss tillredda gemensamma lägerstaden på det provisoriska golfvet omkring kaminen.

KAPITLET XIV.

Ytterligare arbete på huset, och dess inredning. — Besök hos Mr W. — Fähusbyggnad. — Flygande ickorrar. — Fogeljagt. — Indian-sommarn. — Prairie-eldar.

De första dagarne efter vår inflyttning i logghuset användes att färdiggöra detsamma och att der inqvartera oss på det bästa sätt vi kunde. Den gamla höstackskojan, som nu mera var oss till ingen nytta, nedrefs och sängen flyttades derifrån till det rum i vår nya bostad, som dädanefter skulle på samma gång blifva vår sängkammare, förmak och matsal, med ett ord, vår enda kammare, ty det dröjde länge innan vinden, i hvilken C. och P—n inlogerade sig, kunde få namn deraf. Jag hade att ytterligare göra ett par resor till sågen, för att derifrån hämta ett tillräckligt antal bräder till golf och andra förnödenheter. Likaledes återstod ännu ett lass saker att afhämta från Delafield, så att min tid till en början ganska mycket upptogs med körslor, hvaremot C. och P—n, allt efter som de båda tillfrisknade, arbetade inom hus. Efter hand tätades väggarne fullkomligt på sätt redan är beskrifvet; en jordvall, som betäckte det understa stock-

hvarfvet, uppkastades rundt omkring huset, för att hindra allt golfdrag. Af rå, ohyflade ekbräder inlades ett golf i stugan och likaledes på vinden, dit man hade att uppklättra på en stege genom en öppning i ena hörnet af rummet. Källaren gräfdes litet djupare och en ingång eller rättare sagdt nedgång till densamma anbragtes medelst en lucka ungefär i midten af golfvet. Det dröjde länge innan vi fingo tid att förfärdiga oss en dörr. I dess ställe begagnades en af våra stora kistor, som efter att om dagarne hafva blifvit begagnad till bord, om qvällarne lyftades framför dörröppningen, och hvilken, då locket uppslogs, åtminstone tjenade till ett slags stängsel, i den händelse någon nattetid velat intränga i vår bostad. Något sådant var dock föga att befara. Vi lefde här i flera veckor utan att se någon annan mensklig varelse än en och annan af våra grannar, som efter aftal infann sig med majs och andra lefnadsmedel. — Bristen på stolar ersattes till en början af några mindre bänkar, i hast förfärdigade af små ohyflade brädstycken med i hörnen borrade hål för de af smala hickory-träd tillyxade stolfötterna. Dessutom karfvades särskildt för L—s räkning en tjock, ihålig ekstubbe till en slags ländstol, i hvilken, ehuru den var ganska ovig att flytta från ett ställe till ett annat, man dock satt ganska beqvämt, och som till form och utseende fullkomligt liknade mångelskestolarne vid Munkbron i Stockholm. I stugväggarne borrades åtskilliga hål, i hvilka inslogos större och mindre pinnar, på hvilka bräder lades till hyllor. Så anbragtes på den ena väggen några kökshyllor på ömse sidor om kaminen, på den andra en hylla för det ifrån Sverige medförda, icke stora biblioteket, och på väggen närmast dörren en annan för verktyg och dylika förnödenheter. Omkring de flesta af dessa hyllor, äfven som omkring fensterna, fästade L. små gardiner. Vår egen och Chr:s säng omgåfvos likaledes med kattunsomhängen; några taflor uppsattes på väggarne och den lilla låga stugan började sålunda att få ett allt trefligare utseende. Qvinnans hand förstod äfven här att med de ringa tillgångar, den egde till sin disposition, ordna allt så, att torftigheten i de i och för sig sjelf simpla och grofva bohagstingen, glömdes och nästan icke märktes under det skimmer af ljus och frid, som utbreddes deröfver af den, utom hvilken mannen, äfven i det rikaste och yppigaste hem icke eger ett hem.

De kyliga nätterna gjorde det slutligen nödvändigt att förskaffa oss en annan dörr, än den förr omtalade kistan med dess uppslagna lock, som icke täckte hela dörröppningen, utan lemnade ett alltför stort spelrum för vinden, när den kom blåsande ifrån sjösidan. Orsaken hvarför vi så länge dröjt dermed var, att vi uti Milwaukie försummat köpa så väl gångjern som lås, och det var oss omöjligt att på landet få tillhandla oss dessa för en dörr så nödvändiga beståndsdelar, och att enkom för den orsakens skull resa eller vandra in till staden, syntes oss icke heller löna mödan.

En dag begaf jag mig till Mr W., en farmer, som bodde fyra mil ifrån oss, och hvilken vi fått höra hade en god ko till salu. Då jag icke förstod mig särdeles mycket på en dylik handel, åtföljdes jag af Chr. som af oss alla i detta afseende hade den bästa erfarenheten. Mr W. hade redan några år här varit bosatt. Hans familj var ganska talrik. Jag tror han egde ett dussin barn, hvaribland flere fullvuxne söner. Med deras tillhjelp hade han fått sin farm mycket väl uppodlad, och tycktes hafva öfverflöd på boskap och alla slags landtmanna-produkter. En större ladubyggnad utvisade, att han ifrån sina åkrar inbergat rikare skördar än någon annan der i trakten boende; men med allt detta var hans boningshus, ehuru visserligen något större och bättre inredt än vårt, dock af det primitiva nybyggare-slaget, med *kinkade* och *muddade*, fastän barkade och jemnade stockväggar. Dörren till stugan väckte genast vid vårt första inträde min uppmärksamhet. Den hade hvarken lås eller gångjern i ordets bokstafliga betydelse, utan det förra ersattes af en träklinka och de sednare af ett par hängslen, likaledes förfärdigade af trä, till formen ungefär lika de gångjern som vanligtvis brukas på bod- eller ladudörrar på landet. Den ena ändan af trähängslet — jag kan icke finna något annat ord — var fastspikadt tvärsöfver dörren, hvars bräder det sålunda på samma gång sammanhöll, och den andra något bredare och tjockare ändan, genom hvilken var borradt ett hål, hvilade på en i dörrposten fästad träkrok, omkring hvilken dörren sålunda vände sig liksom på ett vanligt gångjern. Här hade jag alltså ett exempel på, huru sannt det är, att nödvändigheten är uppfinningens moder, och ingenstädes får man bättre bevis derpå än i de aflägsna nybyggena i det vestra Amerika. Jag tror att det är Arvidson,

som i sin resebeskrifning säger: "ställ en Yankee med sin häst och sin yxe på landsvägen, och han går upp i skogen och gör sig en släde efter egen uppfinning." Sätt honom i vildmarken, och han bygger ett hus, der allt till det allra minsta är hans eget arbete. På ett mästerligt sätt förstår han att med egen hand och med de materialier, han har till hands, tillverka hvarjehanda artiklar, som eljest vanligtvis köpas i bodarne, men hvartill han saknar antingen tillfälle eller penningar, eller ock, såsom ofta inträffar, begge delarne. Så får mången gång trä ersätta jern, gamla tunnor göra tjenst som skorstenar, tjocka trästubbar som ländstolar, o. s. v. Den amerikanska energien visar sig i dessa obetydliga påhitt, liksom i mera vigtiga uppfinningar. Det finns ingenting, som icke en riktig äkta Amerikan tror sig kunna göra och åstadkomma, äfven om fråga är om ett arbete, hvarvid han förut aldrig laggt hand, om nödvändigheten eller egen större fördel bjuder honom att företaga sig något, hvarom han hittills hvarken haft kunskap eller erfarenhet. Han låter aldrig afskräcka sig från att försöka, och lyckas vanligen, när han gör ett försök. "Jag kan icke göra det", är en term, som sällan eller aldrig förekommer i en Amerikans ordbok.

Trähängslena och klinkan på Mr W:s dörr lärde mig, att det också är det rätta, att aldrig om en sak säga "jag kan icke", innan man försökt, och att, såsom ordspråket säger, det är bättre att vara brödlös än rådlös, bättre att, fastän en ovan snickare, försöka göra ett par gångjern af trä, än att om nätterna ligga och frysa bakom ett kistlock. När jag kom hem, gaf jag C. del af den upptäckt jag gjort, och redan följande dagen hade vi en temmeligen god och tät dörr för vår stuga, med besparing af hvarje annan kostnad, än tid och eget arbete. Det är dock troligt att, utan C:s tillhjelp, jag fått göra flera försök, innan jag lyckats. Ovan vid dylikt arbete, fann jag, huru nödvändigt det är för en utvandrare att kunna något af snickareyrket, ja, huru nödvändigt det är, att han, som man säger, kan litet af hvarje; men nödvändigast dock af allt, att, om det är så olyckligt att han ingenting kan, han likväl söker likna Amerikanen, och aldrig låter afskräcka sig från att göra ett försök, äfven i sådana saker, som förut varit honom alldeles främmande.

Vi hade nu vår boning så fullkomligt i ordning, som den under dåvarande förhållanden kunde blifva, men utom-

hus återstod en mängd med göromål, som, så godt sig göra lät, innan vintern måste verkställas. Vår boskapshjord bestod tills vidare endast af våra gamla oxar, "Spak" och "Wallis", och en utmärkt god ko, det största och vackraste kreatur i sitt slag jag någonsin sett, hvilken vi för 20 dollars tillhandlat oss af den ofvannämda Mr W. Äfven om vi haft medel att köpa flera kreatur, hade det dock icke varit uträkning att göra det, alldenstund vi naturligtvis första året måste köpa allt det foder, vi behöfde för deras underhåll öfver vintern. Men så liten hjorden än var, så behöfde den dock under de kalla månaderna tak öfver hufvudet. Vi kunde icke i detta fall förmå oss att göra som de amerikanske nybyggarne, hvilka när termometern till och med är — 20° (Fahr.) låta sina kreatur antingen gå ute eller krypa in under ett öppet skjul, som är alldeles otillräckligt att skydda dem för kölden. Underligt är det, i sanning, att icke kreaturen oftare än som sker frysa ihjäl. Att dock under sådana förhållanden korna sina af, och att oxarne på våren äro alldeles obrukbara, faller af sig sjelft.

Så godt vi förmådde uppförde vi ett provisionelt fähus, ungefär i samma stil, som den höstackskoja, vi bebodde innan vi inflyttade i logghuset. Vi hunno dock icke få det färdigt, innan den kalla årstiden redan framskridit så långt, att om morgnarne ett tjockt lager af snö och is betäckte ryggen på de stackars af köld skjälfvande kreaturen, hvilket isynnerhet gick den beskedliga Chr. till hjertat, och var hon den, som, för sin kos skull, med mesta ifver arbetade på fähusbyggnaden, der den och oxarne slutligen erhöllo ett skydd, hvaraf de troligen aldrig förut varit i åtnjutande.

Utom ofvannämnda kreatur hade vi äfven några svin och höns, hvilka också behöfde ett skjul att krypa in under. Allt detta gaf oss arbete nog för en tid.

Nästan allt för nära huset stod en åldrig, mycket stor ek, som vi beslöto att hugga ned, för att sedan klyfva stammen och använda den till ofvannämnda byggnader. Trädet befanns vara murket inuti, och då det föll till marken, blefvo vi förundrade att se en hel myckenhet små kräk framkomma, dels flygande dels springande ifrån gren till gren. De voro liksom förblindade af dagsljuset och vi kunde utan svårighet fånga dem. De voro så kallade flygande ickorrar (*Pteromys volans l. volucella)*, små vackra djur med ett fint brungult

skinn, som når ända till fötterna, och mellan dem bildar en tunn hinna, som, då den utspännes, gör att djuret, när det kastar sig från en höjd, kan segla temmeligen långt igenom luften, hvarunder det begagnar sin flata svans såsom ett slags styre. Dessa slags ickorrar äro isynnerhet lifliga och verksamma i skymningen och sedan det blifvit mörkt; solljuset tyckes hafva en menlig inverkan på deras ögon, och till en del beröfva dem synen. De hålla sig mest i närheten af hus, och tämjas ganska lätt. Vi behöllo en, som redan efter några dagar var så tam, att den hoppade ut och in i stugan och åt ur våra händer; men den föll slutligen ett offer för kattens glupskhet.

Under arbetet, ehuru det icke gaf oss tillfälle att sysselsätta oss med jagt, kunde vi likväl en och annan gång komma öfver andra mera nyttiga kräk, än de flygande ickorrarne. Vi hade alltid våra laddade bössor jemte oss, och, när handen behöfde hvila sig något från yxan, tog den i stället till bössan, som då vanligen förskaffade oss några vilda dufvor eller fasaner till middagen. Dessa båda slags foglar funnos här i öfverflöd, ehuru de förre, i den mån vintern närmade sig, begynte att blifva allt mer och mer sällsynta. Icke sällan hände det likväl, att en och annan flock, på intet sätt förskräckt af det buller, vi gjorde med våra yxor, kom och satt sig i något af de nästgränsande träden.

Fasanerne gåfvo oss ofta tillkänna sin närhet medelst ett ljud, som vi i början icke visste hvad det var, men som vi slutligen funno åstadkommas af dessa foglars högst besynnerliga sätt att slå med vingarne. Det låter nästan som en aflägsen trumma och höres i lugnt väder på en hel mils afstånd. Det är egentligen under parningstiden, som hanarne frambringa detta vibrerande ljud, men äfven under höst- och vintertiden får man ganska ofta höra det. Om man då härmar det genom att med en pinne slå på en blåsa eller ett spändt skinn, så säges fogeln, inbillande sig att en rival är i grannskapet, hasta till stället för att med honom inlåta sig i strid, och faller då lätt ett offer för jägarens kula. Jag har aldrig försökt att på detta sätt fånga dessa högst välsmakande skogsfoglar, och vågar ej heller rekommendera det såsom säkert och ofelbart. Deremot lärde jag genom egen erfarenhet ett annat sätt, att komma dem i skotthåll.

Under de många körslor jag hade att göra, hände det nästan alltid att jag ett stycke från vägen, ofta helt nära, hörde och såg någon af dessa foglar. När jag då stannade oxarne och tog bössan för att smyga mig inpå den, flög vanligtvis fogeln upp, innan jag kommit den nog nära och jag gick då merändels alltid miste om fångsten. En gång hade jag emot vanan lemnat bössan hemma. Under färden genom en eköppning såg jag flera fasaner sitta i träden helt nära intill landsvägen, och oaktadt vagnens buller och allt det skrik och hojtande hvarmed jag manade på mina dragare, skrämdes foglarne dock icke deraf, utan förblefvo qvarsittande i samma träd, utsträckande sina långa halsar, likasom lyssnande och undrande på hvad som var å färde. Under allt detta oväsende kom jag dem på några få steg nära, och hade icke gerna kunnat skjuta bom, om jag haft bössa med mig. Detta gaf mig anledning att vid ett annat tillfälle, då jag åter var stadd på resa och såsom vanligt upptäckte flere fasaner, sittande i träden, i stället för att såsom förut smyga mig inpå dem, låta oxarne fortsätta sin gång, och under det jag högljudt ropade mitt "*dji!*" och "*ha!*" taga bössan och närma mig dem inom skotthåll. Det lyckades. Jag fann sedermera, att det är med dessa foglar ungefär som med haren, hvilken, när man hvisslar, stannar och undrar hvad som är på färde, eller som med hjorten, hvilken, när man bräker likt ett får, gör detsamma. Märka de att man smyger sig in på dem, så liksom ana de faran och äro då lätt uppskrämda; men går man dem raskt närmare, sjungande och hojtande, så kan man merändels alltid komma dem inom skotthåll, och, om man då icke gifver dem alltför lång besinningstid, lätt skjuta dem. Detta är i synnerhet tillfället, då man kör, i hvilket fall oxarne eller hästarne mer en jägaren ådraga sig deras uppmärksamhet. Sålunda hände det ganska sällan, då jag kom ifrån sågen med bräder, eller eljest var stadd på färd med våra gamla oxar, att jag kom hem utan att hafva åtminstone en fasan på lasset. C. var den första, som sköt en af dessa, af oss aldrig förut sedda foglar. Lika okunniga i Amerikas ornithologi, som obekanta med landets förhållanden i öfrigt, visste vi ej om den hörde till det ätbara slaget, hvadan vi voro tvehågsna, huruvida vi skulle våga på att äta den eller icke. Dock, det kunde åtminstone icke vara farligt, att göra försöket tänkte vi, hvadan

L. tillagade den såsom vanlig svensk skogsfogel, och vi funno här en läckerhet, som sedermera mången gång, när tillgången på andra födoämnen var knapp nog, gjorde att vi icke gingo hungriga från vårt bord.

Något sednare än vanligtvis är förhållandet, inträffade detta år den så kallade *Indian-sommaren*, en årstid, som af alla är den mest behagliga i Amerika. Det är en slags eftersommar, som der börjas stundom i Oktober, stundom icke förr än i November, och ibland varar ända till några dagar in i December. Den inträffar merändels efter att något snö allaredan fallit och frosten iklädt höstskogen dess skimrande färgprakt. Luften blir då på nytt mild och tempererad liksom under de skönaste vår- och sommardagarne; vädret är lungt och stilla, atmosferen, inhöljd i en tjock mist liksom en rök, har i sjelfva verket en röklukt, icke olik den, som åstadkommes af en vidsträckt skogseld, men mildare och långt ifrån att vara obehaglig, är den tvärtom ganska angenäm. Denna mist är stundom så tjock att den nästan förmörkar solen, som, då den är synlig, antager en blodröd färg och visar sig för ögat liksom genom ett något sotadt glas.

Denna slags eftersommar med dess högst besynnerliga rökluft är ett för den nord-amerikanska kontinenten egendomligt fenomen. Hittills har man ännu icke på ett tillfredsställande sätt kunnat förklara orsaken till den dimma, hvaraf atmosferen då är genomträngd. Några vilja påstå, att den verkligen härleder sig från de så kallade prairie-eldarne, hvilka denna årstid öfvergå de mindre bebodda trakterna i vestra delarne af landet, och i synnerhet i den aflägsna vestern, der indianerne ännu äro ensamt rådande, hvälfva sig liksom ett haf af lågor öfver deras ofantliga jagtmarker och skogar, utan att, kanske icke på 1000:de mil, hejdas i sin framfart. Men denna förklaring har man dock af flera skäl funnit lika litet tillfredsställande som någon annan. Allt hvad jag med visshet och på grund af egen erfarenhet kan säga om Indiansommaren med dess töckenluft är, att den är i högsta grad angenäm, och måhända den tid af året, då man mest kan njuta af landtlifvet och den herrliga naturen härstädes. Muskiterna, desse plågoandar, som eljest under sommaren martera nybyggaren så väl under hans arbete, som på hans hvilostunder, och nästan göra det omöjligt för honom

att med något verkligt nöje vistas ute i den fria naturen, hafva då blifvit dödade af den föregående kölden. Skördarne äro inbergade; de nysådda åkrarne stå åter i en vårlig grönska; den i öfrigt om hösten och den sig närmande vintern vittnande marken och skogen, tillika med den sommarluft man andas, göra, att den, som är ovan dervid, nästan har svårt att säga i hvilken årstid han lefver. Han tycker sig finna liksom en blandning af dem alla, eller rättare, han känner sig böjd att påstå, det man icke i Amerika liksom i andra länder har blott fyra årstider, utan att Indian-sommaren derstädes är den femte. Den nygjorda dörren till vår koja var nu om dagarne sällan tillsluten, och kökskaminen, då den ovilkorligen måste uppeldas, jagade oss alla ut, att på den af höga ekar beskuggade gräsvallen intaga våra måltider.

Vi indelade vår dag så, att vi först kl. 7 eller 8 på morgonen, sedan vi uträttat de vanliga hemsysslorna, säsom vedhuggning och dylikt, och sedan vi spisat frukost, gingo till vårt egentliga arbete, hvarmed fortsattes till kl. 4 e. m. Med en särdeles god aptit förtärde vi då vår middag, som derjemte blef vårt aftonmål. Det öfriga af dagen hvilade vi oss, studerade engelska, skötte om kreaturen, förrättade andra småsysslor och tillbragte timmarne i muntra samtal med hvarandra, tills vi efter gemensam aftonbön gingo tidigt till sängs, för att påföljande dagen med stärkta krafter åter gå till vårt arbete. Detta var ett lif, som bekom oss alla särdeles väl. Med saknad har jag sedermera mången gång erinrat mig dessa dagar. De försakelser, som vi måste underkasta oss, kände vi icke så mycket. Visserligen uppstodo åtskilliga bekymmer, när vi betänkte vår kassas nu nästan ytterst knappa tillstånd, och när vi insågo nödvändigheten, att påföljande vår skaffa oss plog, harf och andra åkerbruksredskap; men vi sågo, huru andra nybyggare togo sig fram nästan så godt som utan penningar, och så länge vår Herre förlänade oss helsa, krafter och arbetslust, så hoppades vi äfven kunna göra detsamma.

Hvad som i början ganska mycket förskräckte oss, var de nyss omnämnda så kallade prairie-eldarne. De kallas prairie-eldar, fastän de ingalunda äro inskränkta till dessa ofantliga gräsöcknar och slätter, utan äfven lika så ofta hemsöka skogs- och eköppningslandet. De beskrifningar vi läst

derom i åtskilliga romantiska berättelser om Amerika, och enligt hvilka de skulle till en del likna våra svenska skogseldar, fastän ännu mera härjande i sin framfart, gjorde att vi till en början voro temmeligen uppskrämda, då vi om aftnarne sågo det röda skenet på himmelen komma oss allt närmare och närmare. Slutligen sågo vi icke allenast skenet af elden, utan vi kunde på afstånd äfven upptäcka sjelfva lågorna, som här och der slingrade sig upp längs de höga trädstammarne, från hvilkas toppar de lyste såsom fyrbåkar i natten. Allt trängre och trängre funno vi oss på alla sidor, utom från sjösidan, omringade af dylika eldpelare; allt tydligare och tydligare förnummo vi på afstånd ett förfärligt dån, liknande braket och bullret af en oupphörlig åska, under det att på samma gång atmosferen blef af rök allt tjockare och tjockare. Vi fruktade att vår nybyggda koja skulle innan kort blifva lågornas rof, och att vi sjelfva möjligen skulle få svårt att undkomma. Ett litet stycke på sidan om vår bostad var en mindre landtunga eller rättare halfö, skiljd från fasta landet genom en myr, som vid ifrågavarande tid af året i det närmaste stod under vatten, och till den började vi redan tänka på att taga vår tillflykt och dit drifva våra kreatur, i händelse elden skulle komma alldeles inpå oss. Bäst var emellertid, att dessförinnan närmare undersöka förhållandet, hvadan C. och jag en morgon begåfvo oss åt det håll, der elden tycktes oss närmast. Vi hade icke vandrat särdeles långt, förr än vi på en gångstig mötte en Amerikan, som troligen ströfvade igenom nejden i akt och mening att finna något passande ställe, der han kunde uppslå sina bopålar. Han log åt vår fruktan för elden, sägande att den väl i de stora barrskogarne kunde vara farlig, men att den i dessa trakter hade ingenting att betyda, endast vi förstodo oss på att skydda gärdesgårdar och höstackar.

Det var också hög tid att vår fruktan stillades, ty eljest hade vi troligen inom några timmar kommit att göra oss mycket onödigt besvär. När dessa eldar rigtigt äro i farten och hunnit sprida sig öfver någon vidsträckt skog, eller prairie, (de behöfva ofta till och med icke utbreda sig längre än några få mil), så blifver naturligtvis luften af dem mycket förtunnad, och vinden börjar följaktligen att blåsa tills den slutligen vexer till en fullkomlig orkan. Så ock nu. Med pilsnabb hastighet vältrade sig en förfärlig eldmassa ned ifrån höjderna;

det höga gräset och de buskar, ifrån hvilka de torra bladen ännu ej affallit, förvandlades till ett böljande eldhaf; halfmurkna träd störtade med brak till jorden; hjortar och andra djur sprungo förskräckta undan de dånande flammorna; luftens bevingade skaror flögo genom de tjocka rökhvirflarne. Det tycktes verkligen, som om den stund vore kommen, då "elementen skulle försmälta af hetta, och jorden, med de verk, som derpå äro, afbrännas." Men med allt detta trängde dock elden icke ned i sjelfva jorden, utan förtärde endast hvad som af torra blad och växter var närmast dess yta. Landsvägen, invid hvilken gräset icke var så högt, var redan tillräcklig att något hejda den i dess framfart, och, ehuru den visserligen kastade sig öfver densamma, så saktades dock ytterligare dess fart på den oss närmast omgifvande burroakslätten, der inga buskvexter funnos, som kunde gifva den någon vidare näring, och der den endast hade det torra gräset att afmeja. Omkring vår koja och omkring det höbetäckta skjul, som vi uppbyggt för våra kreatur, var marken redan så trampad, och på sätt och vis uppkörd genom de stockar som vi släpat fram till våra byggnader, att när elden omsider dit framträngde, vi icke hade någon svårighet att släcka densamma.

Dessa eldar, som Indianerne vanligtvis påtända, för att sedermera under vintern kunna så mycket lättare både i skog och på prairie förfölja och skjuta buffel-oxen, hjorten och andra vildbråd, äro emellertid icke alltid så oskadliga för nybyggaren. Der en mängd buskvexter finnas, och der gräset är tjockt och ej blifvit afbetadt, kunna de ganska lätt i sin framfart uppbränna höstackar och gärdesgårdar, samt äfven, om ej nödig försigtighet iakttages, antända sjelfva boningshusen. Man bör derföre aldrig underlåta, att, när vädret är lugnt och man kan vara herre öfver elden, sjelf antända det torra gräset omkring så väl stackar som byggnader och låta det brinna på några famnars afstånd derifrån. Hvad som är ännu bättre, är att i jorden upplöja några fåror omkring de ställen, som man vill skydda för prairie-eldarne. Detta är mången gång isynnerhet nödvändigt att göra längs utmed gärdesgårdarne, som mer än någonting annat äro utsatta för eldens åverkan. Då dessa försigtighetsmått iakttagas, kunna prairie-eldarne, ehuru förfärliga de än synas, icke göra någon särdeles skada, utan äro tvärtom, enligt fleres tanke, nyttiga

så väl för jagten som för sjelfva marken, hvadan icke blott Indianerna, utan äfven de hvita nybyggarne stundom släppa det härjande elementet löst, att rusa fram öfver hundra mil landsträckor, ända tills något vattendrag eller en mera banad väg hämmar dess framfart. Många tyckes dock icke dela denna åsigt, och det är numera vid plikt och ansvar att ersätta den skada, som derigenom kan uppkomma, hvar och en förbjudit att anställa dylika, i de mörka nätterna ganska vackra illuminationer, — ett lagstadgande, som likväl i de glest befolkade trakterna årligen höst och vår öfverträdes.

KAPITLET XV.

Nya grannar. — Ett besök hos dem. — En äkta nybyggare-familj. — En *shanty*. — Olikheterna mellan tvänne utvandrare-familjer. — Jemnlikhets-förhållanden. — Byteshandel. — Slagt. — Vilda svinkreatur. — Vinterns inbrott. — Skridskoåkning på Tallsjön. — Örnholmen. — Hjortjagt på isen. — Ke-wah-goosh-kum. — Gärdselhuggning. — Ytterligare resor till sågen. — Proviantering för vintern. — Snusmalning. — Julhögtiden.

En morgon, då C. och jag som bäst voro sysselsatte med att fodra våra kreatur, öfverraskades vi af att, såsom det tycktes, på ett icke särdeles långt afstånd ifrån oss höra en tupp gala. Närheten af ett dylikt husdjur, tänkte vi, måste bevisa närheten af en mensklig bostad, och vi slöto deraf, att vi fått oss en granne på närmare håll än något af de glest kringspridda nybyggen, som vi dittills upptäckt under våra vandringar i trakten. Huru fullkomligt belåtne vi än befunno oss i vår enslighet, så var dock detta tecken att äfven andra menskliga varelser voro i grannskapet, icke ovälkommet. Vi beslöto att göra en liten upptäcktsresa åt det håll, hvarifrån vi hört hanens väktarerop, och på samma gång, om lyckan vore god, skaffa oss något vildt till middagen. Efter ungefär en mils vandring funno vi tydligt, att vi icke missräknat oss. Det var någon, som högg i skogen, ett träd föll dånande till marken, och ljudet af en yxas fortfarande slag ledde oss inom några minuter till stället. I den ödsliga vildmarken funnos, utom oss, äfven andra menniskor. På andra sidan af en liten å eller bäck, som dock

här fått namn af flod, (*river*) upptäckte vi utom tvänne karlar, som voro sysselsatte med huggning, qvinnor och barn. Det var en hel nybyggare-familj, som här bivuakerade och nu som bäst arbetade på att få sig en koja. Vi helsade dem från vår sida af stranden, och de anvisade oss en öfver bäcken fälld trädstam, som beredde oss tillfälle att torrskodda komma öfver på den motsatta sidan.

Många af dessa rinnande vattendrag, äfven de större, hvilka på våra vanliga kartor äro utsatte såsom floder, äro likväl icke djupare, än att man på flera ställen kan vada öfver dem. Ej heller äro de i allmänhet särdeles breda, ofta endast några få famnar. I det nya landet, der man ännu icke hunnit mycket långt med väg- och broanläggningar, måste man, för att komma öfver, antingen, såsom vi nu, balansera sig fram på något kullfallet träd, eller ock vada i vattnet. Körvägen slutar på den ena stranden och vidtager på den andra, och man har då ingen annan utväg än att köra rakt ned i floden, hvars dyiga bräddar merändels äro ganska svåra att passera, då deremot det grunda vattnet icke lägger något stort hinder i vägen för att komma öfver från den ena stranden till den andra. Det är ofta endast längden af dessa vattendrag, som berättigar dem till namnet af floder. Till och med många af dem, som kallas segelbara och å hvilka ångbåts-kommunikationen är ganska liflig, t. ex. sjelfva den öfre Mississippifloden, hafva på sina ställen en strömfåra som icke är mera än 4 à 5 fot djup. När man först ser dem och icke känner till deras ofantliga längd, tror man sig ofta hafva kommit till en liten obetydlig å eller ström, då man likväl befinner sig vara vid ett af dessa ryktbara vattendrag, som i så väsendtlig mån bidraga till Nord-Amerikas merkantila välstånd och industriella framåtgående. Den smala "*Bark river*", som vi här hade framför oss, är icke på något ställe segelbar, men icke desto mindre af en oberäknelig fördel för de trakter, genom hvilka den slingrar sig, genom de ypperliga lägenheter, den bereder så väl för qvarnanläggningar som andra vattenverk. Efter att hafva bildat ett samband mellan flere af de i trakten liggande insjöarne, flyter den genom dem ut i en större flod, kallad Rock river, som, till en del segelbar, uti staden Illinois, 165 mil söder om Wisconsins gränslinie, utfaller i Mississippifloden. Sålunda hade vi på sätt och vis icke mer än en mil ifrån

vårt hus en vattenkommunikation med nästan alla de nya staterna och territorierna i vestern, och det hade icke varit omöjligt att i en kanot färdas derifrån ända till New-Orleans.

Men det var nu icke fråga om någon sådan lång utflygt, utan endast att komma öfver till våra nya grannar, ifrån hvilka den lilla floden skiljde oss på mindre än ett stenkasts afstånd. Detta gick också ganska lyckligt för sig på de ifrån begge stränderna emot hvarandra nedfällda trädstammarne. Der funno vi nu, som sagdt är, en hel familj: man, hustru och ett halft dussin minderåriga barn, samt mannens bror, en rask yngling omkring 17 eller 18 år gammal.

Mr. S. och hans hustru, båda af arbetsklassen, voro födde, eller, såsom det här heter, enligt en, som jag tror, för de vestra landsändarne egendomlig fraseologi, "*raised*" i Vermont. — När man i vestern frågar någon af dess emigratoriska befolkning hvarifrån han är, så får man ofta det svaret att han för närvarande kommer ifrån den eller den staten, men att han ursprungligen är "*raised*", det vill på det vest-engelska språket säga född och uppfostrad, der eller der. *To raise a stock of cattle*, betyder att hafva slagit sig på boskapsafvel, och på samma sätt säges det om ett gift folk, att de hafva *raised a large family*, d. v. s. de hafva gifvit lif åt och uppfostrat många barn. — Efter att, som sagdt är, hafva blifvit "raised" i Vermont, och varande således genuine Yankees, hade Mr. S. och han hustru flyttat till Ohio, då denna nu mera temmeligen befolkade stat först begynte att tagas i besittning och odlas af de hvita. Derifrån hade de begifvit sig till södra delen af Michigan, och sedan de väl der fått sig i ordning en liten farm, sålt densamma och utvandrat till Indiana, hvarifrån de nu tågat för att i det af ryktet omtalade rika och bördiga Wisconsin söka sig ett nytt hem, hvilket måhända slutligen skulle utbytas mot ett annat i Gud vet hvad för ett obekant territorium på andra sidan Missisippifloden. Mannen hörde till denna egna klass Amerikaner, hvilka utgöra liksom civilisationens förposter, och som i den mån utvandringen tillvexer och landet blifver mer och mer uppodladt, icke längre tycka sig hafva rum för armbågarne, utan måste ovilkorligen flytta ifrån det ena nya, glest befolkade territoriet till det andra. Det är om dem, som Cooper i någon af sina romaner så träffande säger, att himmelen sjelf skulle sakna allt behag för dem,

om de visste att det funnes någon annan plats längre vester ut. Det lilla de erhålla för den ena, vanligtvis icke mycket uppodlade farmen, lefva de merändels upp under det de se sig om efter en annan, och innan de der hunnit bosätta sig. De måste nästan alltid begynna ånyo och med samma ringa tillgångar som förut.

Emellertid tycktes vår nya granne, då han nu tog sin *claim* i besittning, i visst fall vara i mycket bättre vilkor än vi. Utom ett par stora och ståtliga oxar, medförde han till sitt nya hem tvänne goda mjölk-kor, diverse svinkreatur och, efter hvad vi redan förnummit, åtskilliga husdjur af det befjädrade slaget. Öfver hans rymliga vagn var spändt ett tält, i hvilket familjen under den långa resan varit inqvarterad, och som ännu tjenade dem till bostad. Några små friska nomadansigten tittade ut derifrån, liksom fröjdande sig öfver det större utrymmet under tältbågarne, sedan det lilla förrådet af pannor, grytor och andra nödvändiga husgerådsartiklar blifvit aflassade och nu funnit sin plats i det afbrända gräset omkring en sprakande stockeld.

Mr S. och hans familj förstodo sig bättre än vi på nybyggarelifvet, och hade också hunnit förvärfva sig mera erfarenhet i att genast och med mera hushållning skaffa sig bo och tak i vildmarken. Här kom icke i fråga, att inackordera hustru och barn på något loggvärdshus i trakten, tills man fått sin egen boning färdig; icke heller öddes tiden bort med att bygga någon provisionell koja till hem under det man arbetade på en bättre: utan man grep genast verket an med att upptimra en så kallad *shanty*, till hvilken mannen och hans bror nu som bäst voro sysselsatte med att fälla och afhugga de på platsen varande mindre och icke särdeles tjocka träden. Ehuru de tilltrott sig på egen hand kunna få upp den simpla bostaden, blef vår erbjudna hjelp likväl med tacksamhet emottagen; och å vår sida fingo vi mycket att lära, så väl af den raskhet och hurtighet, hvarmed arbetet bedrefs af denna verkliga typ för en äkta *backwoodsman*, som af den fintlighet, med hvilken han förstod att ersätta bristen på de förnödenheter, hvilka tycktes oss oundgängliga för en husbyggnad.

En så kallad *shanty* är den simplaste af alla dessa olika variationer af hus, som man möter i de nya territorierna, och går äfven fortast och lättast att uppbygga. Fram-

sidan göres något högre än den motsvarande väggen, och begge förenas medelst ett sluttande tak, som, då man, såsom här var tillfället, hvarken har bräder eller takspån, täckes med en slags rännor gjorda af lindstockar, hvilka, sedan de blifvit klufna midt i tu, urhålkas medelst en krumyxa. Dessa rännor läggas med den urhålkade sidan uppåt, så tätt som möjligt ifrån den öfversta stocken på framsidan af huset, så att de slutta ned öfver den lägre väggen på baksidan. Andra rännor läggas sedan öfver dessa, med den urhålkade sidan nedåt, så att de täcka springorna mellan de förra, och med sina kanter hvila i midten af de i dem gjorda fördjupningarna. På detta sätt kan aldrig något regn intränga i stugan, och för värmens skull kan man, om man så vill, ytterligare täta taket medelst ett i hast tillverkadt murbruk, sådant jag förut beskrifvit det. Till golf begagnas i stället för bräder äfvenledes lind eller svarteksstockar, hvilka klyfvas i midten och med yxan jemnas på kanterna, så att de något så när passa invid hvarandra. Den runda sidan af den klufna stocken lägges naturligtvis på sjelfva marken, och den öfre flata, med en bredyxa efter tid och tillfälle något jemnade sidan bildar således ett golf, som åtminstone har den fördelen att vara stadigt och som icke slår sig så lätt som ett golf af råa bräder. Sålunda sparas spik och och bräder. Mr S. fick efter ett par dagar sin *shanty* eller koja fullständigt färdig, utan någon annan utgift än några shilling till en fensterram och fyra små glasrutor, hvilka jemte dörren med dess trä-hängslen och klinka fulländade den enkla bostaden.

Vi hade kunnat bespara oss många utgifter, om vi förut fått den oss här gifna undervisning i nybyggare-arkitekturen; isynnerhet hvad vårt tak angick, voro vi ledsna att icke hafva kommit att begagna oss af den ofvanbeskrifna methoden för konstruerandet af ett dylikt.

Den familj, hvars bekantskap vi här gjorde, framställde en högst egen kontrast till en annan, hvilken vi, då vi efter några dagar åter företogo en utflygt i trakten, funno, ehuru på ett något längre afstånd, vara ibland våra närmaste grannar. Bådas yttre vilkor tycktes vara ungefär desamma, ehuru visserligen den enes logghus var försedd med åtskilliga obetydliga husgerådsartiklar, hvilka den andre i sin shanty tills vidare måste umbära. Men så mycket mer i ögonen fallande

var den olikhet i bildning och uppfostran, som rådde emellan personerna sjelfva. I den ena kojan var mannen en fullkomligt rå och obildad *backwoodsman*, stark, härdad och erfaren i ett gränsbo-lifs alla besvärligheter och förhållanden, och som sådan visserligen icke utan den ledighet i umgänge och ett, relativt till sin ställning i samhället, visst lefnadsvett, som dock i allmänhet utmärker äfven den lägre klassens Amerikaner. Man må säga hvad man vill om de manér och lefnadsvanor, hvilka såra den bildade Européen och hvaraf denne vanligtvis drager ganska oriktiga slutsatser; men hvad den här ifrågavarande personen beträffar, märktes dock tydligt, att han såsom medlem af ett civiliseradt samhälle stod på en ganska låg ståndpunkt. Hans hustru, troligen ännu mera obildad och okunnig än han, hade i hela sitt väsende någonting, att jag så må uttrycka mig, marketenterskt-amazonaktigt; hon rökte dagligen sin kritpipa, stoppad med stark virginia, skuren i små bitar af mannens svarta rulltobak; den lappade kattunsklädningen var snart sagdt qvinnlighetens enda skylt, ty eljest var det ganska svårt att i hennes åtbörder och utseende spana någon egenskap, som kunde berättiga henne att räknas till det täcka könet. I deras stuga var det, med undantag af några gamla tidningar och några nedsmutsade, till hälften sönderrifna läseböcker för barn, ingenting, som häntydde på en litterär sysselsättning.

I den andra kojan åter var mannen, oaktadt sin luggslitna rock och det grofva arbete, åt hvilket han måste egna det mesta af sin tid, en fullkomlig gentleman. En högre bildning och en bättre uppfostran röjdes tydligen i hela hans väsende. Man kunde säga, att de stucko fram icke blott ur det bruna, väderbitna ansigtet, utan till och med äfven ur hålen på armbågarne. Det sätt, hvarpå hans hustru bjöd oss sitta ned på trä-bänken invid kaminen, var som om hon hade inviterat oss att taga plats på en välstoppad soffa i ett elegant möbleradt förmak. Äfven i logghuset, der hon sjelf måste förrätta alla de sysslor som eljest tillhöra den tjenande klassen, bibehöll hon karakteren af en lady. Några böcker och noter, reliqvier ifrån bättre tider, hade jemte en guitarr, på hvilken ingen enda sträng saknades, fått sin plats på ett litet omåladt mellanting af bord och stol i ena hörnet af rummet. I sin konversation med oss om Sverige vi-

sade hon sig förtrogen icke blott med novellförfattarinnan Fredrika Bremers arbeten, utan äfven med namnen Linné och Berzelius, och var icke obekant med vårt lands nyare historia. — Denna familj hade tills för ett år sedan lefvat i en af de östra staterna, der mannen varit en ansedd köpman. På en tid, då nästan i hvarje större eller mindre handelsstad man kunde taga för afgjordt, att utaf tio köpmän nio måste göra bankrutt, hade äfven han blifvit ruinerad, och hade nu med sin hustru och tvenne barn begifvit sig till denna trakt, såsom det tycktes, utan all annan förmögenhet än den fjerdedels sektion han bebodde, och hvilken var inköpt i hans barns namn, på det att kreditorerne icke skulle kunna tillegna sig densamma.

Jag har ställt dessa tvenne familjer vid sidan af hvarandra, för att göra begripligt de olika grader af civilisation, som äro att finna hos en befolkning, i hvilken den ene är lika god som den andre. Förmögenheten är den enda rangskillnad, det enda, som i sjelfva verket uppdrager en gränsmur emellan den lägre och den så kallade bättre klassen; ty äfven bildning och uppfostran måste, om de icke åtföljas af rikedom, dock i det yttre bära en stämpel af bättre vilkor än mängdens, för att icke med den komma på samma jemnlikhetspunkt. Mr S. i shantyn är en gentleman på lika fot med Mr F., gentlemannen i logghuset. Mrs S., rökande sin kritpipa, gör visit hos Mrs F., som då gör bäst i att låta guitarren hvila, och för konversationen välja helt andra ämnen än Linné och general Bernadotte. Onekligen äro dessa förhållanden stundom mindre angenäma för dem, hvilka, i likhet med Mrs F. och hennes man, genom olyckliga omständigheter blifvit nödsakade att nedstiga från en ståndpunkt, hvilken det dock kunde tyckas, att, oaktadt en reducerad förmögenhet, deras bildning och samhällsställning borde berättiga dem till att fortfarande få innehafva. Om på landet och i aflägsna trakter i Sverige en familj, tillhörande den mera bildade klassen, ofta har svårt att välja en passande umgängeskrets, huru mycket mera här, der den demokratiska jemnlikheten, som jag eljest är långt ifrån att ogilla, dock alltför mycket i grund nedbryter den skiljemur, som intelligens och en högre civilisation upprest emellan de olika folk-klasserna, och hvilken här endast dollarn är mäktig att upprätthålla, äfvensom att mången gång uppföra just der,

hvarest den alldeles icke borde finnas. Men på samma gång, huru mycket man än vid ett och annat tillfälle torde känna sig generad af det fullkomliga nedbrytandet af de råmärken, vid hvilka man vant sig antingen i den gamla verlden eller under helt olika omständigheter i den nya, nekas kan dock ej, att den här rådande demokratiska jemnlikheten, under härvarande förhållanden, är välgörande så väl för massan af folket i det nya samhället, som för samhället sjelft i dess framåtgående utveckling. Det är nemligen icke intelligensen och bildningen, om de än hafva krupit in i en aldrig så eländig *shanty*, som blandas med råheten och okunnigheten och af dem likasom absorberas, utan tvärtom. Med en yngre generation mogna jemnlikhetens bättre frukter, och det framåtgående, sig allt mera ordnande samhället, som ännu kan sägas vara ställdt på tillvext, hämtar af dem näring till framtida förkofran i kultur och civilisation.

Vi fingo emellertid ännu icke tillfälle att mycket profitera af umgänget med hvarken den ena eller andra klassen af våra grannar. Merändels var det, att börja med, endast affärer, som någon gång gåfvo anledning till ömsesidiga besök. Vi måste ännu uppköpa åtskilliga matvaror för vintern, och voro lycklige nog att icke behöfva betala allt med kontanta penningar, utan förskaffade oss genom byteshandel flere af våra förnödenheter. Så t. ex. bortbytte C. en svart frack, som han här tyckte sig mycket väl kunna undvara, emot ett välgödt svinkreatur, som eljest skulle hafva kostat $5\frac{1}{2}$ dollars, och dessutom några bushels majs och potatis, — allt till ett värde af ungefär 12 dollars, hvilket i svenska penningar gjorde fyra riksdaler mer, än fracken för fyra år sedan kostade honom ny, och således en vinst af en riksdaler för hvart år, som den blifvit begagnad. Som vi hade en långt större garderob än vi för närvarande behöfde, och större delen af våra grannar deremot ledo brist i detta fall, så gjorde vi till ömsesidig belåtenhet en och annan dylik byteshandel, i hvilken, då klädesplagg uppskattades ganska högt, vi åtminstone icke blefvo de lidande.

En för oss alla, utom för Christine, alldeles ny förrättning var slagt. I allmänhet slagtas svinkreatur här på det sätt, att man skjuter dem, eller ock sticker dem och låter dem sedan springa tills bloden förrunnit. Blod och innanmäte brukar man icke att taga vara på, och korfstoppning

är, utom hos slagtarne ex professo, en sak, i hvilken man saknar all erfarenhet. Att äta blod anses dessutom såsom en vederstygglighet, och Ap. Gern. 15: 29 anföres bland annat såsom ett förbud deremot. Här på landet skulle hvarje Amerikan med afsky skjutit ifrån sig en tallrik med palt, ehuru jag dock sedermera funnit, att der man kommit mera i beröring med Européer och i de samfund, der man småningom adopterat åtskilligt af synnerligen Tyskarnes bruk och lefnadssätt, man icke har försmått en god bit *black-pudding*.

En gång fingo vi oförmodadt till gäst vid middagsbordet en af våra grannar, till hvars undfägnad L. icke hade annat att bjuda än stekt palt. Han åt den med god aptit, liksom i allmänhet svensk matlagning och svenska rätter tycktes ganska mycket behaga dem, som vi någon gång hade den glädjen att visa en ringa gästfrihet, och han var särdeles ifrig att få veta hvad det var för en välsmakande rätt, hvarmed han trakterades. Då vi slutligen upplyste honom derom, fann han sig dock icke rätt belåten, utan sade, att han ville nästa gång se sig väl för, innan han i vårt hus tog sig någonting till bästa.

Emellertid gingo vi vid vår höstslagt tillväga enligt den gamla svenska seden, som jag måste bekänna dock för mig var alldeles ny; och, hvad man än må säga om det poëtiska i vårt herdelif, ingalunda ingick deruti den operation, hvarvid jag nu med ovan hand måste vara behjelplig. Det slagtade svinkreaturet bar också många öfverflödiga märken till bevis på vår mindre skicklighet i barberareyrket; men så mycket bättre förstodo de, att uppfylla sitt åliggande, på hvilkas lott det sedan föll, att till press-sylta, korf m. m. använda hvad våra oerfarna händer sargat.

Vid ett sådant tillfälle som det nu omtalade, fordrar bruket att man gifver några marker färskt till present åt sina närmaste grannar; — en artighet, som alltid återbetalas, och som redan flera gånger blifvit oss bevisad.

Skogarne och eköppningarne äro uppfyllde af en mängd halfvilda svinkreatur, af hvilka många, fastän icke egentligen saknande egare, dock äro lemnade nästan så godt som utan all tillsyn, och det är stundom ganska svårt att säga hvem som egentligen är deras rätte egare. Denne torde mången gång sjelf vara i okunnighet om sin egendom. Svinkreatu-

ren utsläppas nemligen om våren att föda sig sjelfva, och sedan man om hösten ansett att de frodat sig tillräckligt på det rika ollonbetet, går man för att uppsöka dem, då de ofta genast kunna slagtas utan vidare gödning. Emellertid är det icke sagdt att egaren återfinner hela sin hjord, som måhända under tiden äfven har förökat sig i antal. Man stöter derföre icke sällan på en afkomma af dessa djur, hvilka blifvit både så förvillade och förvildade, att mången nybyggare icke gör sig samvete af att skjuta dem. Ett sådant tilltag anses dock icke tillbörligt och kan gifva anledning till mycken tvist och oenighet grannarne emellan, då fångsten dock i sjelfva verket är en annans egendom, hvartill denne ibland tror sig kunna bevisligen göra sin rätt gällande. Vi åtminstone ansågo bäst vara att icke befatta oss med dylik jagt, utan föredrogo den stek, som vi med full laglig rättighet kunde kalla vår egen.

Emellertid förflöt snart den vackra indian-sommaren, och vintern började på fullt allvar med skarp köld. Förändringen i väderleken och temperaturen var ganska plötslig. Efter en dag med nästan sommarmild luft dröjde det icke mer än två eller tre dagar förr än Fahrenheits termometer stod under 0. Redan den 3:dje December var isen på Tallsjön så stark, att vi derpå kunde åka skridsko, ett nöje, som jag icke hade väntat mig här i landet, men som C., mera omtänksam än jag, hade beredt sig på. Hvar i sin tur begagnande det par skridskor, han medfört från Sverige, gjorde vi för första gången en utflygt öfver den lilla insjö, vid hvars strand vi uppbyggt vår koja. I saknad af båt hade vi dittills icke kunnat närmare undersöka dess beskaffenhet och stränderna rundt omkring densamma. Vi funno nu den andra sidan af sjön för det mesta bestå af *Whiteoak-openings*, ett ojemnt och, efter hvad vi kunde finna, långt ifrån så godt och fruktbart land, som det vi tillegnat oss. — Oss sjelfve ovetande hade vi onekligen här i trakten valt den bästa delen. Invid dessa stränder fanns icke heller ännu något annat nybygge än vårt, och vi kunde således glädja oss öfver att, åtminstone för en liten tid, vara ensamme herrar öfver det efter all sannolikhet rika fiskvattnet. Vid öfre ändan af sjön låg en vacker holme af några få tunnlands vidd, men, utom dess yttersta strandbrädd, nästan alldeles otillgänglig i följd af den täta vegetationen. Emellan de tätt invid hvar-

andra vexande stora ek-, bok-, lönn- och cederträden hade bildat sig ett ogenomträngligt snår af allehanda buskvexter, som aldrig blifvit afbrända af någon skogseld, och troligen aldrig ofredade af någon vägrödjande yxa. I ett af de höga trädens tätt sammanflätade grenar hade ett par örnar, de största jag någonsin skådat, byggt sig ett bo, hvarifrån de kommo sväfvande öfver våra hufvuden, likasom varnande oss att icke våga göra intrång på den lilla ö, öfver hvilken de hittills fört ett oinskränkt herravälde.

En dag — isen låg ännu blank och spegelklar öfver Tallsjön, med hvars natursköna omgifningar vi nu gjort oss hemmastadde — öfverraskades vi under vårt arbete nära invid stranden af ett ovanligt buller. Plötsligt störtade fyra hjortar helt nära förbi oss i fullt språng ut på sjön, och nästan i samma ögonblick framilade en Indian, som med blixtens hastighet kastade sig öfver den ena efter den andra af de snabba djuren, hvilkas lätta hofvar halkade på den glatta isen, som gjorde det omöjligt för dem att undkomma sin förföljare. Med en förvånande vighet och säkerhet på det hala elementet afhögg han med sin stridsyxa ett bakben på den ena hjorten efter den andra, sträckte dem sålunda alla till marken, der de snart föllo ett offer för hans jagtknif. Allt detta var nästan så godt som ett ögonblicks verk, och vi hade knappast hunnit hämta oss efter det öfverraskande i denna nya för oss så ovanliga jagt-scen, förr än Indianen, lika lugn, som om han blott hade fångat en fluga, stod omgifven af sitt rika, slagtade byte.

Den väldige jägaren var en af Pottawattomi-stammens höfdingar, och den förste Indian, med hvilken vi i följd af detta äfventyr fingo formera en något närmare bekantskap. Inbjuden i de hvite männens wigwam, undfägnades han så godt huset förmådde och visade dervid en större vänlighet och belåtenhet än den Winnebago-indian, som nyligen förut hedrat oss med sitt besök. Han examinerade noga alla våra bössor, hvilka icke särdeles tycktes behaga honom, med undantag af en utmärkt studsare som fordom tillhört konung Fredrik, och sedan blifvit C:s egendom. Den ville han gerna *swap* — ett anglo-indianskt ord för tuska, tillbyta sig, och pekade dervid på hjortarne under löfte om en ytterligare mellangift af skogens vildbråd. C. ville dock icke till hvad pris som helst skilja sig vid sitt goda skjutgevär. Det lad-

dades emellertid till en målskjutning, i hvilken vår indianska bekantskap med synbart nöje deltog. C. sköt ett temmeligen vackert skott på fri hand. Indianen deremot, när hans tur kom, tog stöd emot ett träd, och sigtade länge innan han aflossade det för honom ovana geväret; men kulan träffade också då pricken på den i hast af ett ark papper förfärdigade måltaflan.

Vi fingo sedermera flere gånger tillfälle att se huru Indianerne, huru skickliga skyttar de än äro, dock sällan skjuta på fri hand, utan alltid, om möjligt, taga stöd, om ej emot annat, på knät. Få de se en hjort inom skotthåll, så söka de vanligtvis innan de lägga an ett träd eller buske, och skjuta sällan hjorten i språnget, utan att först medelst ett egendomligt läte, liknande ett fårs bräkande, försöka få honom att stanna.

Ke-wah-goosh-kum var med några andra af sin stam stadd på ett jagttåg, hvarunder de för ett par dagars tid hade lägrat sig ett par mil norr om vår bostad. Han lofvade att efter en tid åter göra oss ett besök, och begärde till dess att få låna ett par dollars. Oaktadt vår ringa penningetillgång efterkommo vi likväl hans begäran, icke så mycket i hopp om en återbetalning, hvilken syntes oss mer än tvifvelaktig, som icke mer i hopp om att på detta sätt ställa oss i ett vänskapligt förhållande med våra röda grannar. Det visade sig likväl, att en fordran hos Ke-wah-goosh-kum ingalunda hörde till det osäkra slaget. Då han efter några månaders förlopp åter kom att jaga i dessa trakter, betalte han mycket ordentligt sin skuld, och jag fick framdeles orsak att tacka vårt vänskapliga förhållande till honom för min räddning ur en, såsom det i sanning tycktes, rätt kinkig belägenhet.

Emellertid framskred vintern och snö föll i ymnighet. I medio af December månad hade vi allaredan ett fullkomligt nordiskt vinterföre. Vår sysselsättning under denna tid var att fälla och klyfva trän till *rails* eller gärdsel. Till detta ändamål användes företrädesvis svarteken, såsom både lättare att hugga och klyfva. Man afhugger de rakvuxna stammarne i stockar af 10 eller vanligtvis 12 fots längd, hvilka sedermera med tillhjelp af jern- och trä-kilar samt en större klubba sönderklyfvas i mindre gärdselstänger af ungefär 4 till 6 tums tjocklek på den gröfre sidan. Dessa

läggas i zigzag ofvanpå hvarandra, så, att den ena längden korsar den nästföljande på ett afstånd af ungefär 6 à 8 tum ifrån ändarne, hvilka sålunda formera omkring 25 gr. vinkel emot den för gärdesgården rakt utstakade linien. En gärdesgård med 7 à 8 ordinära *rails* i höjd är vanligtvis tillräcklig. Dock fordras för ett godt och icke lätteligen nedbrutet stängsel, att man i marken invid hörnen, der den ena längden korsar den andra, på hvardera sidan nedslår ett par störar, hvilkas toppar likaledes korsa hvarandra, och öfver hvilka man i de sålunda bildade klykorna ytterligare lägger en rad tjockare *rails*, som gifva stadga åt det hela. Dessa slags stängsel äro i Vestern de mest brukliga, i ett med timmerskog försedt land de minst kostsamma och de lättast förfärdigade. Arbetet beror naturligtvis ganska mycket på skogens beskaffenhet, men under vanliga förhållanden anses en god arbetare kunna fälla träden, afhugga dem och klyfva omkring 200 *rails* på dagen. Hafva stockarne förut blifvit framkörda och laggda på lämpligt afstånd ifrån hvarandra omkring den plats, man vill inhägna, så underlättas derigenom följakteligen uppläggningsarbetet ganska betydligt, och man kan sålunda på några få dagar ingärda en icke så liten areal. Detta är ett af nybyggarens första och vigtigaste åligganden och bör han redan den första vintern tillverka tillräckligt gärdsel, för att inhägna icke blott den mark, som han tänker upptaga till åker, utan äfven, om möjligt, en betesmark för sina kreatur, hvilka eljest lätt förvillas, och med hvilkas efterspanande i så fall han ofta får försinka flere dagar. Lyckligt är, om han i det glest bebyggda landet kan återfinna dem. Det händer icke sällan, att de helt och hållet gå förlorade för honom, eller tillvaratagas i en från hans bostad aflägsen trakt, möjligen i en helt annan stat, der det beror på tillvaratagarens ärlighet, att derom gifva underrättelse i tidningarne, och hvarifrån deras hemdrifvande kostar egaren mycken både tid och penningar. Med sådana olägenheter för ögat är det underligt att nybyggarne i detta fall i allmänhet äro ganska försumlige, och på våren eller hösten får man nästan dagligen besök af någon, som ströfvar omkring ifrån den ena sektionen till den andra, *hunting for his cattles.*

Vid gärdselhuggning är det också högst nödvändigt, att nybyggaren väl förstår att välja de träd, som äro tjenliga

för ändamålet, eljest kunna tid och arbete ganska mycket förgäfves bortödslas. Man utväljer naturligtvis, så vidt möjligt är, mera raka, högvexta ekar, hvilka på den lägre delen af stammen äro fria från qvistknölar. Det oaktadt kan dock stammen några fot ifrån marken vrida sig på ett sätt, som stundom gör den alldeles oduglig till stängsel, eller åtminstone gör att arbetet med dess klyfning och söndersplittring går ganska tungt och långsamt. I detta fall kan äfven ett vant öga lätt misstaga sig på de träd, som utses och fällas för det ifrågavarande ändamålet. Det är sannerligen ganska förargligt, isynnerhet för en ovan "yxman", att, när han väl hunnit fälla ett träd af en 4 till 6 fots diameter, af hvilket han väntar sig ett par hundrade *rails*, slutligen finna, att det måhända är alldeles oanvändbart, eller att klyfningen deraf, som eljest är den lättare delen af arbetet, blifver honom den mest mödosamma. Man bör derföre, isynnerhet på de tjockare träden, så högt som möjligt ifrån roten undersöka ådrornas lopp på stammen. Dessa kunna vi hugget löpa alldeles rakt uppåt, och likväl något högre upp, såsom förhållandet är med nästan de flesta träd, vrida sig medsols rundt omkring stammen. I så fall är den afhuggna stocken naturligtvis ganska svår att klyfva, och när den ändtligen blifvit klufven i tu, får man ytterligare mycken möda att klyfva de korkskruflikt vridna delarne, hvaraf mycket blir alldeles obrukbart, och det öfriga lemnar ett krokigt och mindre tjenligt stängselvirke. Vrida sig ådrorna på trädet något emot solen, så gör det vanligen mindre till saken; den högre delen af stammen är då sällan så mycket vriden, som i mottsatt fall.

Utom i skogsbyggden är det dock på få ställen nybyggaren har tillfälle till att göra ett sådant urval. På det glest trädbevexta eköppnings-landet får han icke vara så nogräknad, och ofta hålla till godo med ett virke, som han på en mera tätt trädbevuxen mark skulle förkasta. Vi voro lycklige nog att dels på vår egen mark, dels i närheten, på *Uncle Sams* [1]) ännu oupptagna land, hvilket nybyggaren i allmänhet icke gör sig samvete af att efter behof anlita, finna tillräckligt timmer, passande till stängsel, och lyckades

1) Ett binamn gifvet Förenta Staterna (United States), med anledning af begynnelsebokstäfverna till dessa ord.

derföre af lättklufna ekar upphugga ett antal *rails*, som under mindre gynnande förhållanden våra vid detta arbete ovana armar eljest behöft mångdubbel tid att åstadkomma. Det svåraste, åtminstone för mig, var att nedhugga sjelfva träden, och mina svenska ytterstöflor buro många och tydliga bevis på att jag ingalunda var någon "huggare." Fötter och ben bevarades dock på ett verkligen underbart sätt, ehuru det en och annan gång hände, att den slintande yxan kunde genomskära den med kläde fordrade stöfveln ända intill strumpan på foten.

Vid gärdselhuggning bör nybyggaren på eköppningslandet dessutom väl hushålla med skogen, och icke, såsom i skogsbyggden, i högar uppstappla och uppbränna hvad som återstår af de träd, som fällas för detta ändamål, ännu mindre de träd, som, i och för rödjningens skull, måste falla för yxan. Äfven mindre grenar bör man taga vara på. I ett land, der våra svenska förträffliga eldstäder äro helt och hållet okända och för det mesta oanvändbara, och der under vintermånaderna en oafbruten eld måste underhållas i kaminen, för att icke rummet i ögonblicket skall afkylas, der fordras ett icke så ringa förråd af bränsle, och sällan har nybyggaren på detta slags land mera skog än hvad han för detta och andra ändamål ganska väl behöfver. Under det att i den nästgränsande trakten omkring oss det tycktes på det hela taget vara brist på godt sågtimmer, hade vi deremot på vår sektion ett icke så obetydligt antal högvexta ekar, hvilka lofvade att i framtiden blifva en god inkomstkälla. En såg var allaredan under byggnad vid Delafield, och till en annan på än närmare håll hade vi nyligen blifvit kallade att biträda vid uppresningen, så att en del af vårt vinterarbete äfven blef att föra några stockar till dessa sågar, under det att vi omtänksamt af de fällda träden till bränsle bevarade allt hvad som på annat sätt icke kunde användas.

Emellertid hade vi ännu ingen annan såg i verksamhet närmare oss än den vid *Oconomowoc*, och mitt fortfarande arbete var att ibland göra resor dit med våra dragare, för att afhämta hvad vi för det närvarande ytterligare behöfde af bräder och dylika materialier. Der var dessutom en smedja, vid hvilken Wallis och Spak erhöllo sina fötter jernskodda, för att bättre kunna förrätta sitt arbete, ja hvarförutan det var nästan omöjligt att begagna dem på den hårdt

tillfrusna och understundom med en glatt isskorpa betäckta marken.

Dessa resor till ofvannämnda ställe voro mången gång, om icke den mest besvärliga, dock onekligen den mest tråkiga af alla de sysselsättningar och mödor, som åtföljde vårt första nybyggarelif. Dock äfven de voro ibland förenade med små äfventyr, dels härdande oss för de ansträngningar och försakelser, som vidare väntade oss, dels af den natur, att de bidrogo att göra oss allt mer och mer bekanta med landets seder och bruk och med för oss dittills främmande förhållanden. Under dessa resor lyckades vi dessutom att göra en och annan byteshandel, som förskaffade oss åtskilliga förnödenheter, dem vår ringa penningetillgång eljest hade gjort omöjligt för oss att kunna erhålla, och hvarförutan vi knappast kunnat taga oss fram under vintern, utan några inkomster och tvungne att på vårt eget land rödja och arbeta allt hvad våra ovana krafter förmådde. Sålunda inbragte våra Öresundspelsar, som i sanning voro värda guld, ett ytterligare förråd af hö och majs åt våra kreatur, mjöl, rotvexter och andra lefnadsmedel för oss sjelfve, intilldess vi slutligen med ett tillräckligt förråd af dylika varor sågo oss betryggade emot all brist, åtminstone tills vidare. Hvad kaffe och andra specerier angick, så måste vi deremot esomoftast lefva på indragningsstat. Brändt hvete begagnades istället för mokkabönor, och ett slags sirap, vid hvilken det verkligen fordrades tid att kunna vänja sig, användes i stället för toppsocker.

Allt detta gick likväl an och bars med tålamod, ja äfven med ett förnöjdt sinne; men hvad som för mig var svårast att kunna umbära och för hvilket det var omöjligt att påfinna något surrogat var — snus. Såsom stark snusare emotsåg jag med bäfvan, att den dag torde komma, då jag kanske blefve nödsakad att helt och hållet afstå från denna lyx-artikel, och jag emotsåg en dylik försakelse som en af de svåraste pröfningar, jag någonsin kunde blifva underkastad. Det hjelpte icke att ställa näsan på halfportion. Vanan ville taga ut sin rätt; det lilla från Sverige medtagna förrådet var snart slut och något nytt stod icke att erhålla, hvarken i utbyte mot fårskinnspelsar eller dubbelbössor, ja kunde icke ens fås för penningar. Men den amerikanska luften måste under alla lefnadsförhållanden inspirera och upp-

lifva uppfinningsförmågan äfven hos den, som eljest just icke kan berömma sig af att vara uppfinningsrik. Snus kunde icke fås, men deremot var det icke svårt att erhålla några mindre karduser svart, långtrådig röktobak. Den torkades på kaminen, maldes till snus på kaffeqvarnen, fuktades derefter med en lösning af renad pottaska, och ställdes sedan i ett väl täppt kärl åter på kaminen att undergå gäsning. Herrar Swartz samt Cantzler et Co. må gerna skratta åt min snustillverkningsmethod, men säkert är, att snuset ifrån min fabrik var det bästa i hela byggden, och var ganska prisvärdt, åtminstone enligt det gamla ordspråket: i nödfall dansar man på träben.

Slutligen kom Julen, den högtid, som vi allt ifrån våra spädaste år varit vane att tillbringa i den husliga kretsen med numera långt ifrån oss skiljde vänner och anhörige. Vid sådana tillfällen erinrar man sig alltid mera lifligt ett fordom: man anställer då mera noggranna jemförelser emellan ett nu och ett förr; dock dervid hämtar också ofta det närvarande en rikedom ifrån det förflutna. Visserligen kunde det tyckas, som var den första julafton vi upplefde i vårt torftiga logghus fattig på yttre glädjeämnen; men den var så mycket mer rik på minnen, hvilka vi då kände en glädje uti att under samtal med hvarandra återkalla, minnen af godhet och kärlek ända från den tid, då modershanden tände julljuset för det omkring julgranens gåfvobehängda grenar dansande barnet, och fadersrösten sökte i det oskyldiga hjertat väcka en helig längtan att alltid låta sig ledas af stjernan i Bethlehem.

Men vår julafton saknade icke heller nu sin yttre glädje. C. hade ibland om aftnarne arbetat på ett matbord, en verklig prydlig möbel af ek, som han just till denna högtidsafton lyckades fullborda, och som blef en välkommen julklapp åt L., ja åt oss alla, som sålunda sluppo att äta julgröten på ett af de dittills som matbord använda och som sådant mindre beqvämliga kistlocken. Ett par simpla men nättmålade trästolar hade jag nyligen på en resa till Oconomowok tillhandlat mig och hittills hållit undangömda på höskullen i stallet. De framsattes nu omkring det på sitt enkla sätt smyckade julbordet, jemte en af de vanliga, äfven i de torftigare amerikanska logghusen sällan saknade gungstolarne. En sjöskumspipa, på det föregående årets julafton

en gåfva af brodren O., stoppades nu högtidligt med svensk tobak, som för detta ändamål särskildt blifvit förvarad. Chr. hade vetat att tillaga oss en ypperlig risgrynsgröt, ja, ingenting saknades utom den på denna qväll brukliga lutfisken, och utom . . . ack, en och annan förgäfves återhållen tår i ögat vittnade väl om månget *utom* mer än detta . . .; men i alla fall, i det låga, tarfliga, till högtiden särskildt uppfejade nybygget hade kärlek, frid och förnöjsamhet tändt sina julljus, och oaktadt alla *utom* kände vi att denna vår första julafton i det främmande landet hade också sin välsignelse och sin glädje.

Dock Juldagen kom, men inga klockors högtidliga klang väckte oss, intet rikt upplyst tempel inbjöd oss att der förena våra röster med ett "Var helsad sköna morgonstund." Efter slutad huslig gudstjenst gjorde C. och jag som hastigast en utvandring till Delafield. Der var intet, som vittnade om den stora kyrkohögtiden. Man arbetade der på uppbyggandet af sågen och mjölqvarnen, och alla voro såsom på en annan hvardag sysselsatte hvar på sitt håll med sina verldsliga bestyr. Pearmains såsom födde i England voro väl båda döpte i den anglikanska högkyrkan, och hade förut räknat sig ibland dess medlemmar; men de, liksom många andra, hade nu, opåminde af några yttre kyrkobruk, glömt att hålla i helgd och vördnad deras inre betydelse. Tvänne här boende Irländare, tillhörande den romerska kyrkan, voro de ende, som med en offentlig gudstjenst firade denna dag, sedan kyrkans äldsta tider helighållen till åminnelse af vår Frälsares födelse. Med sina familjer hade de tidigt på morgonen begifvit sig flere mil bort till ett af de enkla kapeller, som ofta icke äro annat än större logghus, men hvilka, under det protestantismen, söndrad inom sig sjelf, har svårt att få sina i vildmarken spridda bekännare att sämjas om ett hus, invigdt till Guds ära, den romerska kyrkan sällan försummar att uppföra i de aflägsna nybyggen, der den eger, om än äfven blott några få, anhängare. Ofta har jag i dessa öde trakter, der allt dock mer och mer började bära vittne om den menskliga industriens framåtgående, der, med ett ord, så mycket talade om verlden och de ting, som i verlden äro, blifvit öfverraskad af en liten anspråkslös byggnad, uppförd i den ensliga skogen eller på den oöfverskådliga *prairien*, med sitt korsprydda tak ett vittnesbörd om Honom,

genom hvilken löftet om en bättre verld är oss gifvet. Korsets sinnebild, på grund af den romerska kyrkans missbruk, nästan så godt som föraktadt af de ultra-protestantiska sekterna, är i allmänhet ett säkert tecken på, att en sådan byggnad är ett romerskt kapell. Och betraktar man närmare den omgifvande inhägnaden, finner man måhända en och annan liten kulle, en och annan enkel minnesvård, som utvisar en åt de döde helgad och fridlyst hviloplats, under det att det vanligtvis dröjer länge nog, innan nybyggarne af andra bekännelser tänka på att afstå en jordlott för detta ändamål. Deras döde nedgräfvas ofta utan alla ceremonier i någon skogsbacke eller på åkern, der de multnade benen måhända efter några år upplöjas af en ny jordegare.

Jag har ingen sympathi för den romerska så kallade katolicismen och har en afgjord motvilja för dess villfarelser; men jag måste dock bära aktning för det nit och den omtanke, hvarmed den, äfven under missgynnande omständigheter, söker att upprätthålla och bevara det heliga ifrån en motsatt religiös ytterlighets och religiös likgiltighets nedbrytande vandalism. Med undantag af denna kyrka är det endast den protestantiskt-biskopliga och några lutherska församlingar som härstädes fortfarande fira Jul och andra kyrkliga högtider, hvilka jemte de flesta öfriga vördnadsbjudande och af ålder helgade kyrkobruk blifvit bannlyste af puritanismen och dess afkomma. Enligt puritanismen, denna maskstungna krypvext, som, slingrande sig in under kristendomens fria, solbelysta tempelhvalf, sökt att undantränga altaret och förvandla helgedomen till ett dystert cellfängelse, blef det, som man vet, förbjudet att helighålla den sedan urminnes tider firade dagen till åminnelse af Jesu födelse. Det visade sig dock vara svårt att upphäfva en högtid, som sammanvext med sjelfva familjelifvet, och, fastän bådskapet om en stor glädje icke mer fick förkunnas i en festligt smyckad kyrka, så hördes dock på många ställen i de husliga kretsarne stämmor som förkunnade detsamma, och Juldagens högre betydelse bibehöll till en del ett uttryck i det enskildta familjelifvets glädje och fester. Det blef då beslutadt af dem, som under sin så kallade förföljelsetid väldeligen ropade på tolerans och samvetsfrihet, men som sedan, då de sjelfve fingo makten i händerna, uti intolerans och samvetstvång voro fullkomligt jemngode med en Philip II

och en Torquemada [1]), det blef då af dem beslutadt, för att utrota äfven detta slags firande af Julhögtiden, att med påfvisk stränghet påbjuda den 25:te December såsom en allmän bot- och faste-dag. I det nya England blef den väl icke länge så iakttagen; men ändamålet var emellertid vunnet. Juldagen är ännu i dag i Amerika ibland de ultraprotestantiska sekterna lika med en vanlig arbetsdag, med undantag möjligen af den ifrån äldre tider bibehållna seden, att till middagen hafva stekt kalkon och plumpudding. Så har man i detta fall, liksom i många andra, ett bevis på huru sekterna, i sitt missledda nit kyrkans motståndare, likna det fordna Jerusalems fiender, hvilka, då de sågo den heliga staden och dess heliga prydelse, betogos af en vild förstörelseifver och utropade: "Låtom oss nedbryta det till jorden!"

---

1) Man tyckes i allmänhet vilja tillerkänna Puritanerne eller de så kallade Pilgrimerne, hvilka först koloniserade Nya England, hedern af att hafva grundlaggt den religiösa tolerans och samvetsfrihet, som för närvarande råda i den Nord-Amerikanska republiken. Ingen villfarelse kan dock vara större än denna. Samma personer, som efter restaurationen begärde af Carl II samvetsfrihet för sig sjelfve och fri religionsöfning, voro döfve, dumbe och blinde, när det sedermera blef fråga om att de skulle bevilja samma förmån åt andra. Då de lemnade England och utvandrade till Amerika, skedde det ingalunda för att der upprätthålla och befästa religions- och samvets-frihet. En af deras egna historieskrifvare, Hutchinson, säger, att en sådan frihet ansågs som en synd, den der skulle draga himmelens förbannelse öfver landet. Derföre hängde de också Qväkare, landsförviste Baptister och läto den engelska kyrkans medlemmar försmäkta i fängelse, samt utöfvade på allt sätt ett både politiskt och andeligt förtryck, hvilket hvar och en, som närmare studerar deras historia, skall finna vara tillräckligt att borttaga den helgongloria, hvarmed man, märkvärdigt nog, äfven i våra tider velat omgifva en sekt, som begynte med att bevisa sin vördnad för Gud och sin trohet emot en laglig konung, derigenom, att de mördade den ene och vanhelgade den andres tempel.

KAPITLET XVI.

1842 års början. — Almanachor. — P—n praktiserande läkare. — Doktorerne i Vestern. — Umgängeslif. — Visiter och contra-visiter. — Pearmains sjelfmord. — Ett kort enkostånd. — Äktenskapliga förbindelser. — Vigsel-ceremonier. — Öfverflöd på vildbråd. — Ett besök af gamla bekanta. — Missionärer af den Protestantiskt-biskopliga kyrkan. — Vår första bekantskap med Rev. Mr. Brech. — Bevistandet af den första allmänna gudstjensten.

Det gamla året slutade och ett nytt ingick. Den gamla, till det yttre evigt enahanda, och med tidens egen gubbfysionomi beslägtade svenska Almanachan måste läggas åsido såsom nu mera oduglig. Det var verkligen med en suck af saknad vi togo afsked af denna lilla bok, som, så långt vi kunde minnas tillbaka, årligen med sitt egna, välkända format, kommit att erinra oss om tidens flygt och om den Kongl. Svenska Vetenskaps-Akademiens fortfarande verksamhet. Den måste nu utbytas emot en annan af de tusende olika slags dylika produktioner, som utkomma i Amerika och der till större delen gratis utdelas, utgörande små brochyrer, i hvilka det, som egentligen hörer till en almanacha, upptager en högst obetydlig del af innehållet, under det att det öfriga ofta är egnadt åt de mest vidunderliga ting under solen. En läkare t. ex. som har uppfunnit någon ny, så kallad patent-medicin, låter trycka och utdela en almanacha, i hvilken de undergörande pillerna, dekokten, salvan eller tinkturen på det mest utomordentliga sätt puffas och utbasuneras. Under hvarje månad står berättelsen om någon förvånande kur, som deras kraft och verkan åstadkommit. Åtskilliga blad äro uppfyllda med anekdoter, råd, anvisningar och certifikater, utfärdade af hvarjehanda personer, intygande läkemedlets underbara förmåga jemte en noggrann beskrifning om huru de, efter att förut fåfängt hafva försökt åtskilliga andra kurer och botemedel, slutligen genom bruket deraf funnit sig helt och hållet helbregdagjorda. De i dessa "tidböcker" anförda namnen och personerna torde väl ibland vara ganska svårt att få reda på inom Förenta Staternas område; men många certifikater förekomma under ganska välkända och ansedda namn, hvilkas äkthet dock ingen gör sig möda att undersöka. Brochyren är derjemte illustrerad med

åtskilliga träsnitt, på det mest öfvertygande sätt framställande flere af patienternas utseende före och efter sjukdomen.

Utom dylika "medical-almanacs" gifves här en mängd andra af det mest varierande innehåll. Handlande, manufaktur-bolag, patent-innehafvare etc. begagna detta medel att puffa ut sina varor och uppfinningar. Det är ett averterande i stor skala och ett ofta lönande sätt att dagligen göra sig påmind hos den köpande allmänheten. Jernhandlaren utdelar i sin bod en särskild almanacha, illustrerad med teckningar öfver de förbättrade kaminer, verktyg m. m., som hos honom finnas till salu; ja till och med köpmannen-skräddaren, köpmannen-skomakaren, hattförsäljaren etc. lemna sina planch-försedda bidrag till dessa kalendrar, ibland lika roliga och underhållande som de, hvilka i Sverige prunka med namnet "*poëtiska.*"

Det nya året ingick med en äfven för oss Nordbor skarp kyla. Termometern utvisade en och annan gång — 20° till och med 22° (Fahr.). Dock varade vanligtvis kölden icke länge, på sin höjd 2 à 3 dagar, hvarefter åter mildare väder inträffade. I slutet af Januari månad var det så blidt, att vi ofta kunde hafva dörr och fenster öppna i vår stuga; men derefter inträffade åter en af de plötsliga omvexlingar i väderleken, som i Amerika äro så allmänna. Större delen af Februari månad var så kall och blåsig, att vi mången gång icke kunde arbeta utomhus. Morgonmjölken, ställd på ett bord invid fenstret, frös efter några ögonblick, och kaminen måste dygnet om hållas nästan glödhet, för att vi icke sjelfva skulle stelna af köld. Till en del var takets bristfällighet orsaken dertill, ty ett tätt logghus är eljest en ibland de varmaste byggnader; men det råa trädtaket gistnade snart, och vi funno nödvändigheten af att till nästa vinter förskaffa oss ett bättre. De första dagarne i Mars försvann föret helt och hållet och redan den 3:dje i samma månad syntes icke mera något spår af den myckna och djupa snö, som fallit under de föregående månaderna. Den 8:de började prairie-eldar åter att synas och den 19:de rasade de fram öfver den delen af trakten omkring Tallsjön, som på hösten undgått deras härjningar. De sista dagarne af Mars var det åter full vinter; marken betäcktes på nytt af snö; vinden var lika skarp och genomträngande som i Februari; men efter den 7:de April kunde vi arbeta i jorden.

Polman hade emellertid lemnat oss, för att söka sin lycka på en bana som var mera öfverensstämmande med hans förut inhämtade studier och erfarenhet. Antagande doktorstiteln slog han ned sina bopålar i en mera bebyggd trakt, några mil ifrån oss, och begynte der praktisera som läkare, i hvilket yrke han var fullt jemngod, om ej mer skicklig, än de flesta, som här gingo under namn af medicine doktorer. Thy värr äro dessa herrar för det mesta icke annat än charlataner och qvacksalfvare, — jag menar här i de aflägsnare trakterna, ty Amerika saknar ingalunda skickliga läkare, och äfven i de nya städerna i den aflägsna Vestern finnes mången praktikus, som jag har anledning tro i skicklighet och verklig vetenskaplig bildning ingalunda behöfver stå tillbaka för sina yrkesbröder i Europa [1]). Men äfven der är det till en tid svårt, att skilja mellan den verkliga läkaren och den som måhända blott af en nyck eller på spekulation, egande kanske endast en viss djerfhet och möjligen äfven en viss naturlig fallenhet, promoverat sig sjelf till doktorsvärdigheten. Är det under alla omständigheter en olycka att blifva sjuk, så är det här en i mångdubbelt afseende. En person, hvilken vi hade sett gå omkring och arbeta som murare, blef under ett par månaders tid ett slags biträde på ett apotek i Milwaukie, hvarefter han bortlade murslefven, tog till lancetten och lät kalla sig doktor. Detta gaf honom, åtminstone för någon tid, uppehälle, intilldess konjunkturen förändrade sig, och måhända gjorde det mera fördelaktigt för honom, att åter omgjorda sig med murareförklädet, eller slå sig på något annat.

Den hast, med hvilken man här byter om vitæ genus, och de ringa förberedelser, som i allmänhet behöfvas, för att öfvergå ifrån ett yrke till ett annat, äro i sanning högst förvånande, isynnerhet för den, som blifvit van vid våra svenska skråförfattningar. Om friheten i det ena fallet tyckes vara för liten, så torde den dock vara nog stor och obegränsad

---

1) Enligt 1850 års census funnos i Förenta Staterna 36 medicinska instituter, hvaraf 10 inom de så kallade vestra staterna. Antalet af vid dem anställde professorer utgjorde 247, och de studerandes antal 4,947. Man kan antaga att mellan 13 och 1400 årligen graderas till medicine doktorer, visserligen ett ganska betydligt antal, men likväl långt ifrån hvad som i ett så vidsträckt land med en ständigt tillvexande folkmängd är af behofvet påkalladt. Det är således icke underligt att qvacksalfvare på många ställen söka ersätta bristen. och att de i nödfall anlitas.

i det andra. Den, som i dag är murare, är måhända i morgon doktor, i öfvermorgon skomakare, och kanske dagen derpå matros eller apotekare, kypare eller skolmästare. Visserligen uppstå häraf åtskilliga olägenheter, men onekligen är denna obegränsade arbetsfrihet just en af de mäktiga orsaker, som gjort att Amerika gått så ofantligt mycket framåt. Den har visserligen gifvit lif och näring åt hvarjehande "humbug," men den har på samma gång framkallat och i alla rigtningar varit en sporre för det verkligt dugliga.

Med våra grannar hade vi hittills icke underlåtit något särdeles flitigt umgänge. Blott ett par gånger hade vi gjort och fått emottaga besök. Man reste då till hvarandra, d. v. s. då fruntimmer voro med i sällskapet, på en stor arbetsslädc eller drög, dragen af oxar, — ett mindre angenämt sätt att göra visiter, och som dessutom fordrade mer tid, än vi kunde taga ifrån gärdselhuggning, stockkörning till sågen och andra nödvändiga arbeten.

Mrs P. och ett par andra "ladies" från Delafield kommo en gång för att hos oss passera en söndags-eftermiddag. Utstyrda i sidenklädningar och behängda med hvarjehanda smycken och prydnader, färdades de på nyssnämnda sätt, sittande insvepta i filtar och sängtäcken på några i drögen uppradade trästolar. Kostymeringen gjorde i sanning ett högst eget afbrott så väl emot ekipaget, som emot det hus, som hedrades af de ärade gästernas besök. I stugan med dess obarkade väggar och med dess kist- och trästols-möblemang, sutto de som granna påfoglar, krupna under stocklaget till ett loggolf. Men så är seden äfven i dessa aflägsna nybyggen. Fruntimmerna bibehålla äfven här smaken för bjefs och grannlåt, hvilka lika litet harmoniera med den öfriga omgifningen, som med deras mäns och gentlemännens i allmänhet utstyrsel. Mannen i sina brokigt lappade underkläder, med hål på armbågarne och en trasig halmhatt på hufvudet står vid sidan af sin äkta hälft, likasom en stalllykta bredvid en förgylld moderatörlampa. Äfven i de torftigare logghusen vittnar ofta fruntimmers-garderoben om den lyx, som i de större städerna och bland de förmögnare klasserna hotar att undergräfva det eljest enkla i seder och umgängeslif.

Undfägnaden vid dylika besök nybyggare-grannarne emellan är helt enkel, och dertill behöfves ej särdeles stora

anrättningar. Det är icke nödvändigt här, såsom på landet i Sverige, att man skall bulla upp för hvarandra allt, hvad huset förmår. Matbordet och hvad derpå uppdukas är det, hvarpå minst göres afseende. Man kommer icke till hvarandra för att äta, och värdinnan kan hålla sina gäster sällskap, utan att låta sin tid upptagas af någon extra matlagning. Hufvudsaken är att till teet eller kaffet hafva godt, färskt hvetbröd, sedvanligen små, runda så kallade biscuits, bakade med mjölk, och derjemte litet sylt, en kaka, pie eller dylikt, hvaraf husmodren merändels alltid har till hands ett litet förråd.

En dag, medan vi ännu hade godt slädföre, beslöto vi *en famille* att göra våra grannar i Delafield en kontra-visit; men, för att icke onödigtvis förspilla tiden, ville vi på samma gång aflemna ett par sågstockar vid den der under byggnad varande sågen. Stockarne lågo med en jernkedja fastsurrade på drögen, och på ömse sidor om dem sutto L. och Chr., visitklädda, paraderande i på länge icke brukade helgdagsdrägter. C. och jag turade om med hvarandra, att vara oxdrifvare. För första gången gingo vi alla bort ifrån stugan, hvilken det oaktadt lemnades utan allt annat lås, än sin träklinka; men vi voro öfvertygade om att den var ett tillräckligt skydd emot allt obehörigt intrång. Med all backwoodslifvets råhet, och oaktadt alla de ohyfsade manér, som man lägger Amerikanaren till last, brukar han dock aldrig gå in i en annans hus eller rum, utan att först knacka på dörren. Äfven de lägre klasserna iakttaga i umgänget med hvarandra detta bruk, och man skulle, äfven i det fattigaste logghus, anse det som en stor brist på lefnadsvett, om någon vågade inträda der, utan att först på sådant sätt hafva gifvit tillkänna sin närvaro, och efter att inträdet med ett "*kom in!*" blifvit honom medgifvet. Den som i ett enskildt hus uraktlåter detta, torde riskera samma mottagning, som drabbade en af mina bekanta, en norsk läkare, hvilken, då han på det vanliga framfusiga sättet, utan föregående bultning, helt ogenerad öppnade dörren till en gentlemans rum och steg dristeliga på, helsades med ett slag för örat och kastades utför trapporna.

Vi uppnådde Delafield utan att på vägen möta en enda menniska, och voro således alldeles oförberedda på den sorgliga nyhet, som meddelades oss nästan så godt som vid dör-

ren till Pearmains bostad. Vi skämtade just öfver Mrs P. och undrade, huruvida hon i dag skulle visa sig med föregående symptomer till några af hennes vanliga "nervösa lidanden", då en på stället boende arbetare kom ut, underrättande oss om att P. på morgonen skjutit sig för pannan. Det högst obehagligt öfverraskande i denna nyhet, ökades ytterligare genom det meddelande, att sjelfmordet blifvit begånget medelst en af mina pistoler, som P. några dagar förut begärt att få låna, och som jag, utan all misstanka om det bruk, han deraf tänkte göra, bad honom behålla till ett minne af mig.

Under sådana förhållanden återstod för oss ingenting annat än att inställa den tilltänkta visiten, och att, sedan vi vid sågen afvältat våra sågstockar, återvända hem i en ganska nedslagen sinnestämning. Oaktadt P:s fel och hans försök att så mycket som möjligt rikta sig på vår bekostnad, var han dock af våra grannar den, med hvilken vi bäst kunde meddela oss, och vi hade honom att tacka för många i vår ställning ganska nyttiga råd och upplysningar. Han var otvifvelaktigt en långt bättre menniska, än hustrun, som jag efter ett par dagar dock ansåg mig pligtig att göra ett sorgebesök. Jag fann henne alldeles utom sig af förtviflan, uttryckande sin smärta med det mest tragiska pathos.

Ett par veckor derefter såldes på auktion P:s ringa qvarlåtenskap; värdshusrörelsen öfvertogs af en annan, och likaledes enkan sjelf. Mrs P. ingick nemligen samma afton ett nytt äktenskap med en äfventyrare från någon af de östra staterna, och vi sågo henne sedermera aldrig.

Detta var det första exempel, vi hörde, af det lättsinniga, för att icke säga skandalösa sätt, hvarpå så kallade äktenskap ofta ingås. Det finnes i Amerika ingenting, som hindrar den ena makan, att, timman efter den andres död, ingå en ny förening. Väl är det få, som visa en sådan brådska, som Mrs P., men att hustrun några veckor efter mannens frånfälle eller mannen efter hustruns, skaffar sig en ny kompanjon, hörer ingalunda till det ovanliga. Man får också ofta höra, till och med ibland de bildade klasserna, den ena makan tala om den andra såsom sin "companion" eller "*partner*", en benämning, som verkligen, under de existerande förhållandena och så som mängden härstädes i allmänhet tyckes hafva uppfattat äktenskapet, är mera passande än man

och hustru. Den ena är mången gång i sjelfva verket icke annat än den andres associé, och om bolaget genom den enes död upplöses, är det konjunkturen mera än hjertat som afgör huruvida en annan snart kommer att upptagas i firman.

Någon föregående lysning behöfves icke. Formaliteterna vid ett äktenskaps ingående äro olika i olika stater. I staten Wisconsin fordras ingenting vidare, än att mannen inför behörig magistratsperson på ed afgifver en försäkran, att intet lagligt hinder är i vägen för det äktenskap, han ämnar ingå. Han får då för sig och sin blifvande "partner" en så kallad *marriage-licence*, som berättigar hvilken prestman som helst inom staten, fredsdomare eller annan magistratsperson, dertill befullmäktigad, att sammanviga de begge kontrahenterna. I några stater behöfves icke ens en sådan edgång och licence. Det är nog, att de begge parterna inför hvilka tillkallade vittnen som helst förklara att de taga hvarandra till man och hustru.

För några år sedan ingick i New-York en ansedd jurist derstädes i äktenskap med ett fruntimmer, ryktbart för sin bildning och sina talenter, men ännu mera namnkunnigt såsom en af de förnämsta ifrarinnorna för qvinnans emancipation, ett af de nya ljus, hvilka mamsell Bremer i sin bok om Amerika utpekar såsom mensklighetens räddningsbåkar, och i hvilka hon ser framskymta en samhällets och sedernas blifvande fullkomlighet. Vigseln, om man så får kalla den ceremonie, hvilken bruden och brudgummen sjelfva förrättade, tillgick på så sätt, att de begge parterna räckte hvarandra handen, och mannen med ett litet för tillfället lämpligt tal kallade de närvarande bröllopsgästerna till vittnen, att han dermed tog den vid hans sida stående miss — — till hustru. "Jag förbinder och förpligtar mig", sade han, "icke med några löften om trohet och om ett oupplösligt förbund, men jag hoppas det vi skola lefva lyckligt tillsamman." Den emanciperade qvinnan tog derefter till ordet och gjorde samma äktenskapliga förklaring, hvarefter de mottogo lyckönskningar som man och hustru. Ett skriftligt intyg att de med hvarandra ingått hjonelag uppsattes nu och underskrefs af tillstädesvarande vittnen, hvarefter det lemnades att inregistreras af den embetsman, till hvars befattning det hör att föra en förteckning öfver alla i distriktet ingångna äktenskapliga föreningar.

Detta var allt, som vid detta tillfälle var nödvändigt till stadfästelse af ett civilt äktenskap. Den slutsats, som häraf kan dragas, ligger ganska nära till hands: samma auktoritet, som stadfästat äktenskapet, bör naturligtvis äfvenledes tillerkännas makt att efter behag upplösa detsamma. Dock så långt är man ej kommen, ehuru de tecken, i hvilka mamsell B. ser "en alla tings fulländning", visserligen tyckes tyda derhän. Men i Amerika äro, Gudi lof, äfven andra tecken, som båda ett bättre tillstånd, än hvad man skulle kunna sluta af de socialistiska ideer, phalangster-inrättningar, *woman's-right*-vurmeri, äfvensom af andra mer eller mindre antikristliga rörelser och associationer, med ett ord af all den moraliska, filosofiska, religiösa och — det kan icke nekas — mången gång i visst fall rätt genialiska *humbug*, som, under sken af att vara samhällsförbättrande, väckt den nyssnämnda svenska resebeskrifverskans sympati och beundran.

Liksom vid det ofvannämnda giftermålet i New-York, så försiggår vanligtvis vigseln vid de civila äktenskapen i allmänhet på ett ganska summariskt sätt. Den är helt och hållet en juridisk förrättning, ofta utan all bön eller någon slags ceremoni, som kunde gifva den en religiös karakter.

De båda älskande inträda i en fredsdomares embetsrum.

"*What is your busines?* — hvad åstundar ni?" frågar embetsmannen.

Sv. Vi vilja gifta oss.

Embetsmannen, sättande sig till skrifbordet, till mannen: Hvad är ert namn?

Sv. Peter Thompson.

Embetsmannen, till qvinnan: Ert namn?

Sv. Sally Johnson.

Embetsmannen. Peter Thompson, vill du hafva Sally Johnson till hustru?

Sv. Ja.

Embetsmannen. Sally Johnson, vill du hafva Peter Thompson till man?

Sv. Ja.

Embetsmannen (stigande upp ifrån skrifbordet). Alldenstund J här inför mig afgifvit en sådan försäkran, så förklarar jag eder härmed vara man och hustru. Här är vigselattest.

Brudgummen trycker några dollars i magistratspersonens hand, eller, hvad som är ganska vanligt, frågar honom först helt ogeneradt huru mycket han är skyldig, hvarefter Peter och Sally vandra hem, helt förnöjda att kunna öfverraska grannar, fränder och kanske äfven närmare anhöriga med den oförmodade underrättelsen att de blifvit ett äkta par.

Under gärdselhuggning och annat arbete tilländagick vintern. En och annan prairiehöna och hjort föllo för våra mordgevär och voro alltid särdeles välkomna rätter på det eljest på omvexling icke rika bordet. Hjortarne hade efter Kewahgoshkums och hans stams borttågande åter i mängd infunnit sig i våra trakter, och irrade ofta helt nära omkring nybygget. En gång då C. och jag voro borta för att hämta hem ett lass hö, förmärkte L. en hel hjord af dessa djur komma öfver isen, direkte styrande kurs på vår stuga. Tätt invid densamma hade vi mellan fyra nära invid hvarandra stående trän fastspikat några bräder, och sålunda gjort oss en slags större lår, hvari vårt majsförråd förvarades. Dit tågade hela den snabbfotade hjorden, endast på några få steg ifrån vår tröskel. L. grep till en bössa och aflossade genom dörren det första skott, hon någonsin afskjutit. Hade hon icke i ifvern tagit en med små hagel laddad fogelbössa, utan i stället en af våra studsare, så är det knappt troligt att den ovana handen kunnat undgå om icke att döda, åtminstone såra ett af vildbråden.

Af dessa och dylika beskrifningar må likväl ingen jagtälskande landsman låta förleda sig att utvandra. De tider äro, åtminstone i Wisconsin och nästgränsande stater, förbi, då hjortarne tåga upp till stugdörrarne, och, huru god jagten än må vara, så må dock den mindre bemedlade utvandraren icke tänka på att göra den till sin födkrok. Det kan gå an på lediga stunder, och dessa äro i allmänhet för nybyggaren ganska få, att vandra genom skog och mark, för att för eget behof söka erhålla en fångst, som då visserligen kan blifva honom en hjelp; men eljest bortslösar han en tid, som nyttigare skulle kunna användas, och har i de glest bebodda trakterna måhända svårt att fördelaktigt afsätta hvad han af en dylik vara för egen del icke behöfver.

Våren var redan i annalkande, då vi öfverraskades af ett besök, hvilket jag till en del måste betrakta såsom den första yttre anledningen till den vigtiga förändring, som i framtiden inträffade i våra lefnadsförhållanden.

Då vi i New-York gingo ombord på den ångbåt, som förde oss till Albany gjorde vi bekantskap med en Mr N., en Engelsman, som, jemte sin unga, älskvärda hustru, var liksom vi, stadd på resa till den aflägsna Vestern. Jag vet ej huru det kom sig, att på den af folk uppfyllda ångbåten, der vi voro omgifne endast af främlingar, vi likasom drogos till hvarandra, och att under de få timmar, som vi der tillbragte tillsammans, mellan oss uppstod ett närmare förtroende. Vi kunde då icke mycket meddela oss med hvarandra, men det oaktadt kände vi å ömse sidor att det var liksom hade vi knutit en närmare bekantskap. Isynnerhet slöto sig de unga fruarne förtroligt till hvarandra, och hvad den enas ord icke kunde göra begripligt för den andra, tolkades af detta känslans stumma språk, i hvilket qvinnan har en medfödd kunskap, som gör att hon lättare, och ofta med mera sanning än vi män, uppfattar så väl andras karakterer som hvarjehanda förhållanden här i lifvet. Min hustru förstod vid detta tillfälle knappast ett enda ord engelska, men likväl visste hon innan hon insomnade vid sidan af sin nya bekantskap, att denna, en ung amerikanska ifrån New-Jersey, för några få veckor sedan blifvit vigd vid Mr N., och nu lemnat fader, moder och hem, för att följa sin man till någon aflägsen vrå i Vestern, der han, i afvaktan på denna nu ingångna förbindelse, allaredan förut upptimrat sig en bostad. Men hvad hvarken min hustru eller vi andra kunde få fullkomligt reda på, var stället, der deras nya hem var beläget. Så mycket förstodo vi likväl att de ämnade sig till Wisconsin, och detta var måhända första gången vår tanke väcktes på att styra vår väg dit i stället för till Illinois.

Vid Albany skiljdes vi ifrån Mr och Mrs N., som genast afgingo som passagerare med en kanalbåt till Buffalo, hvarifrån de vid vår ankomst voro färdiga att afresa med ett segelfartyg. I Detroit träffades vi åter på några ögonblick, och ytterligare till vår stora fägnad i Milwaukie; men innan vi ännu hade bestämt i hvad trakt af det nya territoriet vi skulle nedsätta oss. N. hade imellertid gjort åtskilliga efter-

frågningar, och, anande att han skulle finna oss någonstädes i trakten omkring Tallsjön, beslöto han och hans hustru en dag att försöka leta upp oss. Efterfrågande det nu i trakten temmeligen välbekanta *Swedish settlement*, funno de det slutligen och blefvo der hjertligen välkomnade.

N. berättade oss nu, att de voro bosatte endast 12 mil ifrån oss, i den lilla köpingen *Prairieville*, sedan kallad *Waukesha*, der han hade en farm. På samma ställe hade tre unga missionärer af den protestantiskt-biskopliga kyrkan sistlidne höst tagit sin station, och utsträckte derifrån sin verksamhet på flera mils afstånd i den omkringliggande nejden. Äfven vid *Summit*, några få mil ifrån vårt nybygge, hade de nyligen börjat hålla gudstjenster, dem N. och hans fru, båda medlemmar af nyssnämnda kyrka, uppmuntrade oss att bevista. Åtminstone något litet bekanta med den anglikanska högkyrkan, hvilken vi betraktade såsom nära beslägtad med den svenska, var detta oss ett verkligt glädjebådskap, och vi beslöto att icke försumma första tillfälle att taga del i en offentlig gudstjenst, af hvars högtidlighet vi så länge varit i saknad. N, förberedde oss emellertid på att dessförinnan erhålla ett besök af en af de nyssnämnde missionärerne. Äfven de hade hört att några svenskar befunno sig i trakten och till N. yttrat, att de ansågo sin pligt vara att uppsöka dem.

Också dröjde det icke många dagar, innan Rev. J. Lloyd Breck infann sig hos oss. Redan vid vårt första möte med honom gjorde hans person på oss alla ett intryck, som jag aldrig kan förgäta. Den verkligt kristlige och varmt nitiske prestmannen uppenbarade sig i hela hans väsende. I det själfulla ögat stod tydligt att läsa en fast öfvertygelse, parad med en oböjlig ståndaktighet, ett i Gud orubbligt mod att i utöfningen af det heliga embetet, som blifvit honom anförtrodt, icke vika för något hinder, utan lugnt möta hvarje fara, äfven döden, om så fordrades, för Evangelii och Kristi rikes utbredande. Det var omöjligt att se honom, utan att känna sig dragen till honom af både kärlek och vördnad. Med det mest ungdomliga och till en viss grad äfven gladlynta, utseende, utan något af denna tilltvungna, konstlade surmulenhet, som en så kallad religiositet ofta anser nödvändigt att uthänga till skylt, fanns det hos honom ett värdigt allvar, som lät hvar och en förstå, att Aposteln Pauli förmaning

till Timotheus: "Ingen förakte din ungdom", af honom blifvit laggd på hjertat. Det milda, vänligt intagande hos honom kunde aldrig komma någon att glömma, att hans mission var att bjuda och lära och vara andra en eftersyn i ord och i umgängelse. Man kunde väl fatta, att han i sin verksamhet skulle kunna emotsägas, men aldrig att han af någon kunde förolämpas.

Född af en ansedd och välmående familj i Pennsylvanien och med mycket förmögna och inflytelserika relationer, hade han säkert på en annan bana än den presterliga kommit att intaga en i verldsligt afseende mera betryggad och fördelaktig ställning. Men en mäktig inre kallelse bjöd honom inträda i det andliga ståndet, och, oaktadt äfven på denna väg, som i Amerika alltid är förenad med stora uppoffringar och sjelf-försakelser, förmånligare utsigter bjödo honom att stanna i någon af de östra staternas biskopsstift, valde han för sin verksamhet i stället vildmarken i vestern, beredd att der möta säkra mödor och försakelser och att bekämpa en motsägelseanda, som, om ock ej mera verksamt och bittert rigtad emot den kyrka, han tillhörde, dock är der åtminstone mera kännbar än i de östra staterna med deras ordnade, äldre och mera lugnt framåtskridande församlingar.

Mr B. hade för ett halft år sedan blifvit invigd till diakon i den protestantiskt-biskopliga kyrkan, och genast begifvit sig till denna trakt i Wisconsin, dit denna kyrka med sitt fåtaliga presterskap, hittills icke haft tillfälle att utsträcka sin verksamhet. Han åtföljdes af tvenne andra män, Rev. W. Adams och Rev. J. Hobart som samtidigt med honom blifvit utexaminerade från det allmänna theologiska seminariet i New-York [1], och på samma gång invigde till diakonats-embetet. Här uppsökte nu dessa för Kristi rikes till-

1) Det kallas *The general theological Seminary*, icke såsom vore det en allmän theologisk undervisningsanstalt i den bemärkelse, att studerande der danas att utgå såsom religionslärare i hvilket som helst af de härvarande olika religionsamfunden. Hvart och ett af dem har för detta ändamål sina egna skolor och seminarier. Det allmänna theologiska seminariet i New-York är uteslutande en den protestantiskt-biskopliga kyrkans institution, och kallas *The general*, derföre att det icke, såsom många andra dylika inrättningar, är förenadt med något visst stift, utan står under den biskopliga kyrkans kontroll och styrelse, dess samtliga biskopar jemte vissa deputerade prester från hvarje stift, utgörande inrättningens *Trustees*.

vext varmt nitälskande män de kringspridda medlemmarne af deras kyrka, förenade dem i små församlingar, och uppfyllde äfven eljest inom ett distrikt af öfver 200 mil i omkrets deras Mästares uppdrag att "gå ut och lära allt folk."

De voro missionärer, med hvilken benämning man icke må förstå endast dem, som äro utsände till hedningarnes omvändelse, utan i densamma inbegripas äfven de män, som af de olika bekännelsernas missions-föreningar utsändas att i aflägsna trakter arbeta bland den hvita befolkningen inom Förenta Staternas eget område, eller på sådana platser, der det finnes blott få medlemmar af deras kyrkosamfund, och der således ett större understöd fordras för deras uppehälle än hvad dessa äro i tillfälle att kunna gifva dem. Äfven i större städer och för vissa ändamål äro sådana missionärer anställde, och njuta understöd af de resp. missions-föreningarne. Så finnas t. ex. i New-York och i andra städer *City-Missionaries*, hvilkas åliggande är att besöka och tillhandagå den fattigare klassen och isynnerhet dem deraf, som försummat eller genom ett eller annat förhållande icke kunnat sluta sig till någon viss församling; ytterligare *Missionaries to the sailors*, hvilkas verksamhetskrets är skeppen och hamnbryggorna; *Missionaries among the Germans* etc. och andra *Missionaries* ibland den arbetande befolkningen i vissa manufaktur- och fabriksdistrikter. Den protestantisk-biskopliga kyrkans missionssällskap är sålunda, likasom sättet för dess verksamhet, deladt i tvenne afdelningar, hvardera under sin särskilda styrelse och med sin särskilda kassa. Missionen i främmande länder, och den inre (*The Domestic Mission*), som understöder, så vidt det är den möjligt, äfven pastorer i mindre och fattigare församlingar.

Rev. Mr Breck ledde allaredan vid sitt första besök hos oss samtalet på religiösa ämnen. Han frågade oss, huruvida vi voro ibland de många utvandrare, som, efter att hafva anländt till Amerika och lemnat bakom sig fäderneslandets kyrka, äfven lemnat bakom sig dess tro och bekännelse? Hörande att vi genom huslig andakt sökt bevara det arf, som blifvit oss gifvet och sålunda, så vidt möjligt var, försökt att i våra hjertan nära och underhålla den gudsfruktan, som, vare sig inom eller utom ett ordnadt kyrkosamfund, ålåg oss som en helig pligt, förmanade han oss att fortgå deruti, men visade oss på samma gång den enskilta och husliga andak-

tens otillräcklighet, så framt den ej derjemte upplifvas och vattnas af den ström, som befruktande går genom församlings-lifvet. Upptagne i vårt hemland genom det heliga dopet till medlemmar af Kristi kyrkas samfund, fingo vi ej söndra oss derifrån. Då Gud äfven här i denna aflägsna vrå af verlden låtit Evangelii budskap utgå till syndares frälsning, och då äfven här genom Hans nåd Hans kyrka och församling blifvit uppbyggda; så var det vår pligt att icke stå på afstånd ifrån densamma, utan fortfarande vara rätte och verksamme medlemmar deraf. De anglo-amerikanska och svenska kyrkorna voro båda sanna grenar af Kristi heliga allmänneliga kyrkosamfund; de voro båda ståndande i apostlarnes lära och delaktighet, uppbyggde på den evinnerliga klippan; i bekännelsen kunde väl vara vissa olikheter, mera likväl meningsän tros-skiljaktigheter, och båda hade medelst det episkopala embetet bibehållit ett sannt apostoliskt prestadöme, hvarförutan icke något rätt kyrkosamfund finnes. I sitt samtal med oss öfver dessa ämnen vidrörde äfven Mr B. de fordna svenska församlingarne i det så kallade Nya Sverige vid stränderna af Delawarefloden, det vänliga förhållande och ömsesidiga erkännande, hvilket alltid ägde rum mellan dem och den anglikanska kyrkan, intill slutligen de förra, icke längre försedde med prester ifrån det fordna moderlandet, nu blifvit helt och hållet införlifvade med kyrkan i Amerika.

Detta var ungefärliga innehållet af vårt första samtal med den man, med hvilken jag sedermera genom vänskapens och broderskapets band skulle blifva på det närmaste förenad. Liksom sjelfva mannens älskvärda och intagande väsende, gjorde hans enkla, och i förhållande till vår ännu bristande språk-kunskap med afsigt valda, lättfattliga ord och förmaningar ett djupt intryck på mig. De utsådde hos mig det första frö, ur hvilket sedan skulle uppspira de kyrkliga åsigter, som allt mer och mer mognat till verklig öfvertygelse. Det enda, jag icke rätt kunde fatta och hvari jag då icke kunde öfverensstämma med Mr Breck, var den stora vigt, han tycktes fästa vid det episkopala embetet. Också gjorde jag mig icke särdeles möda att grubbla öfver hvad jag i den svenska kyrkan så väl som i den engelska ansåg vara en blott tillfällighet, sammanhängande med dessa länders institutioner och borgerliga författningar i öfrigt. Hvad som der kunde vara ganska godt och ändamålsenligt, syntes mig här,

der stat och kyrka voro helt och hållet åtskiljda och oberoende af hvarandra, fullkomligt likgiltigt.

Mr Breck beslöt på vår inbjudning att stanna qvar hos oss öfver natten. Han hade gjort en lång ridt samma dag, och försäkrade vid den ursäkt, vi gjorde för de ringa beqvämligheter vi hade att erbjuda, att han skulle sofva rätt godt vid Carls sida under takåsen på vinden. Innan vi gingo till hvila förrättade han aftonbön med oss, såsom alltid är brukligt i Amerika, då en prest gästar i något hus. Sammalunda på morgonen, innan vi gingo till vårt arbete. Härvid knäböjde han, hvilken sed, såsom, thyvärr, i Sverige alldeles fremmande vid både offentlig och enskild andakt, vi denna gång icke kunde förmå oss att efterkomma. Hvarföre? frågade jag mig sjelf. Var det vanans makt eller en på den grundad fördomsfull motvilja, som afhöll mig ifrån, att äfven i det yttre, som det heter, nedfalla inför Gud, prisande Honom både "i min kropp och i min anda"?

Hvad som också föreföll oss ovanligt, var att finna, huruledes vår nya bekantskap, utom den husliga morgon- och aftonbönen, enskildt och tyst förrättade sin andakt, knäböjande vid sin bädd innan han lade sig och innan han uppstod. Detta skedde så utan all ostentation och utan något hvarken förut eller efteråt yttradt känslopjunk, så helt naturligt såsom en af honom alltid iakttagen plägsed, den omständigheterna nu icke tilläto honom att fullborda enligt den gifna föreskriften: "gack in i din kammare, och slå till din dörr", att jag ovilkorligen kände mig af vördnad dragen till den fromme mannen. En inre röst sade mig att i hans böner äfven de främlingar inneslötos, som nu här voro boendes när honom i hans land. När han skiljdes ifrån oss öfverlemnade han oss några af de traktater och böcker, dem han medfört i sin ridsadel: *Scougal's* förträffliga *Treatise on the life of God in the soul of man* och tvenne exemplar af *The Book of Common Prayer*, sådan den är antagen och begagnad af den amerikanska kyrkan.

Ett par söndagar efter detta besök, då vi visste att Mr Breck skulle predika vid *Summit*, begåfvo vi oss alla tidigt på väg, för att der bevista gudstjensten. Som afståndet var nog långt för L. att vandra till fots fram och åter, färdades vi på vanligt nybyggare-manér efter våra dragoxar. Dagen var herrlig och klar. Vårens första grönska spirade upp utur

asklagret efter den föregående höstens prairie-eldar. Inga vissnade, halft förmultnade, fjolåriga blad betäckte den för Floras mottagande liksom särskildt städade marken. Allt hade ett slags helgdags-uttryck, som harmonierade med den egna glada sinnesstämning, hvilken man på landsbygden erfar, då man, frigjord från den vanliga husliga omtanken och arbetet, är stadd på vägen till Guds hus. — I egentlig mening anlände vi icke här till ett sådant. I dessa på landet nybildade kommuner uppbygges skolhuset, hvarom alla kunna förena sig och i hvilket alla hysa ett gemensamt intresse, förr än kyrkan, med afseende på hvilken tankarne äro delade, och der ibland 40 à 50 nybyggare-familjer måhända icke finnas två, som skulle vilja förena sig om upprätthållandet af en gemensam gudstjenst. Skolhusen måste tillsvidare göra tjenst såsom kyrkor, till dess ett i trakten varande religions-samfund blifvit nog mangrant att uppföra en egen byggnad för detta ändamål. De andra, som icke hafva medel dertill, få nöja sig med, kanske utan all utsigt på någonting bättre, att enligt en uppgjord öfverenskommelse med hvarandra och med de kringresande predikanterne, begagna skolhuset, det ena partiet på förmiddagen, det andra straxt på eftermiddagen; det tredje den ena söndagen, det fjerde den nästkommande; det femte kl. 4 e. m., det sjette kl. 7 på aftonen o. s. v., så att ofta hela dagen igenom det ena partiet aflöser det andra liksom regimenten vid ett vaktombyte, och prester och församlingar möta hvarandra på dörrtröskeln. En och annan finnes, som, utan att jag derföre vågar likna dem vid Phanuels dotter, ej heller alltid vid folket i Athen, som "aktade på intet annat, än att säga eller höra något nytt", tyckes vilja sitta qvar i det provisionella templet dag och natt, och som sålunda går igenom en rigtig kurs i dagens kyrkohistoria.

Det lilla skolhuset der gudstjenst nu skulle förrättas af Mr Breck, var ett af det vanliga, simpla slaget, hvaraf man i de nybildade samhällena till en början betjenar sig, och vid hvars uppbyggande alla i distriktet bosatte personer äro behjelpliga. Det var ett vanligt större logghus, ungefär 24 fot i längd och ett par fot mindre i bredd. Med de ojemna knutarne och obarkade stockväggarne, de små låga fenster-gluggarne, uthuggna högt upp under taklisten för att hindra skolbarnen att distraheras af verldens gång utanför, med det

föga omsorgsfullt laggda och, som det tycktes, ganska bristfälliga spåntaket, samt den på gafveln anbragta omålade rankiga dörren, såg det snarare ut som ett oansenligt stall eller fähus än som en mensklig uppfostrings-anstalt. Det inre var nästan lika litet inbjudande som det yttre, ehuru väggarne der dock voro något afbarkade och jemnade. Byggnaden bestod naturligtvis af icke mer än ett enda rum, på sin höjd 8 fot högt. Midt på golfvet stod en stor rörlig jernspis, som, rigtigt upphettad skulle förvandlat det låga rummet med de der församlade 30 à 40 skolbarnen till en verklig finsk badstuga, om ej temmeligen stora springor i både tak, väggar och golf hade åstadkommit en oafbruten vädervexling. Ifrån kaminen uppgick jernbleckröret rakt upp genom taket, och på hvardera sidan om eldstaden, så nära densamma som möjligt, stodo tvänne långa bastanta ekbord, hvilka jemte de dem omgifvande bänkarne buro talrika märken af de unga Amerikanarnes oemotståndliga begär att nyttja täljknifven. Några på väggarne upphängda kartor och tabeller, och i ena ändan af rummet ett litet bord och en trästol för läraren, samt vid dörren ett vattenämbar med en deri flytande tekopp, fulländade det enkla möblemanget. Någonting för en gudstjenst mindre högtidligt kan knappast låta tänka sig.

Gående och åkande nybyggare med sina familjer anlände den ena efter den andra. Många kommo färdandes liksom vi med oxar, andra, i bättre vilkor, med hästar och i åkdon af många olika variationer. Fruntimmer, parerande i granna hattar och skiftande sidenklädningar, sutto uppradade på säten och stolar i de långa arbetsvagnarne.

I ett land, hvarest man icke har tillfälle att få bevista några offentliga nöjen, och hvarest, äfven om de funnos att tillgå, mången på religiösa grunder skulle anse sig förbjuden att i dem deltaga, der äro söndagarnes så kallade "meetings" snart sagdt det enda tillfälle en ung flicka har att komma litet ut och visa sig i verlden. Jag vågar icke afgöra, huruvida man under andra förhållanden skulle i allmänhet vara lika samvetsgrann som nu, att icke försumma dessa religionssammankomster. Det är emellertid ganska eget att höra, huru det täcka könet i småstädernas handelsbodar beder köpmannen att bland det icke särdeles stora lagret af siden, musslin, kattun etc. framleta något tyg, passande, icke till

balklädning, visiter eller något dylikt — det kommer aldrig i fråga — men till *a new dress to go meeting in* (till en ny klädning att gå till kyrkan i).

En temmeligen talrik skara af åhörare hade emellertid infunnit sig, och icke allenast bänkar utan äfven borden voro i det närmaste fullsatte. Före gudstjenstens början kan jag just icke säga, att man visade någon särdeles andakt. Det mindre kyrkliga och högtidliga i sjelfva omgifningen torde måhända äfven till en del få gälla som ursäkt, att det i allmänhet såg ut, som hade man här snarare kommit tillsammans till någon förlustelse eller till någon annan sammankomst för ett verldsligt ändamål, än till en gudstjenst. Man skrattade och pratade helt ogeneradt med hvarandra, fruntimmerna isynnerhet, under det flere af den manliga delen af församlingen upptogo sina täljknifvar och fördrefvo tiden med att antingen lemna ytterligare bidrag till skolgossarnes träsnidare-arbeten på bord och bänkar, eller, om utrymmet det medgaf, med bladet uppspändt i en rät vinkel emot skaftet, så svänga om knifven i luften, att den vid nedfallandet blef stående på udden. Hvad mig sjelf vidkommer, så måste jag uppriktigt bekänna, att min uppmärksamhet var mera fästad vid dessa och dylika företeelser, än vid de allvarsamma föremål, som egentligen bort sysselsätta mina tankar. Några få personer iakttogo ett mera tillbörligt kyrkoskick. Andäktigt knäböjande innan de intogo sina platser, förblefvo de under den tid, som föregick gudstjensten, sysselsatte att läsa i sina böneböcker. De voro tydligen medlemmar af den kyrka, enligt hvars form och bekännelse den blifvande gudstjensten skulle förrättas. Märkligt nog, lämpa sig medlemmarne af ett religionssamfund, då de bevista en annan gudstjenst, sällan eller aldrig efter de bruk, som eljest vid densamma alltid iakttagas. Äfven om dessa bruk äro alldeles öfverensstämmande med deras egna, så anse de sig för tillfället befriade från all skyldighet att iakttaga dem. Så t. ex. om en methodist eller en af någon annan sekt, som vid gudstjensterna i sin egen församling är van att vid bönen intaga en knäböjande ställning, inkommer i en protestantiskt-biskoplig kyrka, der samma skick är rådande, så förblifver han merändels alltid sittande så väl under bön som syndabekännelse. Det allmänna bruket i Amerika, hvarifrån, så vidt jag vet, endast lutheranerne göra ett undan-

tag, är att stående sjunga Guds lof och pris. Detta iakttager man merändels alltid äfven vid bevistandet af en främmande gudstjenst. Men icke destomindre, om presbyterianer eller kongregationalister, hvilka vid sina egna offentliga gudstjenster äro mycket noga i detta fall, händelsevis öfvervara en den episkopala kyrkans, så förblifva de vanligtvis helt beqvämt sittande när *Gloria in excelsis*, *Gloria Patri*, *Te Deum laudamus*, eller något anthem, ordagrant taget ifrån Davids psalmer, sjunges, hvilket allt naturligtvis icke sker på latin utan på en af hvarjom och enom välförstådd engelska. Uppstämmer församlingen deremot någon vanlig hymn, hvaraf, thy värr, finnas många, som vid den offentliga kyrkosången gerna kunde uteslutas, då resa de sig merändels upp, liksom ansågo de sig vid dessa menskliga kompositioner böra visa en större vördnad än då Guds lof med Guds eget uppenbarade ord uttalas.

Slutligen anlände Mr B. Täljknifvarne stoppades i fickan, konversationen upphörde och gudstjensten begynte. B:s egen allvarliga sinnesstämning tycktes meddela sig åt oss alla.

Det var icke blott första gången jag tog del i en gudstjenst enligt den anglo-amerikanska kyrkans ritual, utan äfven min första bekantskap med dess *Book of Common Prayer*, i hvilken den fullständigt är sammanfattad jemte epistlar, evangelier, psalmer och hymner. Så godt jag kunde följde jag med i den mig nyligen af B. gifna boken. Det tycktes mig vara en gudstjenst, som med skäl förtjenar namnet af allmän. Som bekant är, tager församlingen här, att jag så må säga, en mera aktiv del i densamma, än som sker i någon annan protestantisk kyrkas gudstjenst, der presten allt för mycket uppträder som den ensamt handlande personen och föreläsaren, under det församlingens sysselsättning till en stor del endast består uti att lyssna till hans ord. Då jag här hörde menigheten högljudt instämma i syndabekännelsens ord, i trosbekännelsen, — der presten icke i allas namn säger *vi tro*, utan alla och en hvar yttrar sitt: jag tror på en allsmäktig och trefaldig Gud", — hörde alla med en mun instämma i bönen *Fader vår* och med ett andägtigt *Amen* bekräfta alla de öfriga kyrkobönerna: så föreföll detta i början mitt dervid ovana öra såsom ett störande mummel; men det dröjde icke länge innan jag fann någonting verkligen högtidligt i detta församlingens sätt att deltaga i gudstjen-

sten, likasom min egen andakt väcktes och lifvades genom att deruti instämma. Hvad som isynnerhet mäktigt inverkade på mig, var den herrliga och fulländade form, i hvilken litanian förekommer i den episkopala kyrkans ritual jemte den knäböjande församlingens dervid andaktsfullt yttrade bönesuckar: "Bevare oss milde Herre Gud", — "Fräls oss milde Herre Gud" etc. Någonting mera till hjertat gående kan man knappast förnimma, än t. ex. då efter dessa af presten framsagda, på det engelska språket melodiskt hänförande ord: "I all vår motgång, i all vår medgång, i dödens stund och på yttersta domen", hela församlingen instämmer i ett "Bevare oss, milde Herre Gud!" Detta tilllika med allt det öfriga i denna kyrkobön, der sjelfva bönesucken sålunda lägges på församlingens egna läppar, gjorde på mig ett intryck, som kom mig helt och hållet att glömma det låga, oansenliga, smutsiga skolhuset, der det i öfrigt var intet, som kunde väcka den religiösa känslan och stämma sinnet till andakt.

Med allt detta kan jag dock icke neka, att, van som jag hittills varit att betrakta predikan såsom varande nästan det hufvudsakligaste af den offentliga gudstjensten, den föregående altartjensten föreföll mig något för lång, ehuru jag hvarken då eller sedermera kunnat med mig sjelf afgöra hvad som deri borde uteslutas. Böner, lofsånger och Bibellektier omvexla med hvarandra på ett så passande sätt, att den verkligt religiösa känslan häraf icke borde finna sig tröttad. Likväl äro i den amerikanska, liksom i den engelska högkyrkan, tre egentligen och ursprungligen särskilda gudstjenster nu sammanslagna till en enda, nemligen morgonbönen, litanian och högmesso-gudstjensten, hvilka alla dock enligt den amerikanska kyrkans *Prayer-book* äro något förkortade emot hvad de äro i England. Efter litanian sjunges en psalm, hvarefter presten framträder för altaret och sedan han läst en kort bön, vänder han sig till församlingen, som under tiden fallit på knä, och upprepar med hög röst Guds 10 bud, ordagrannt såsom de i Mose 2:dra bok 20:de Kap. äro upptecknade, så att 4:de versen, hvilken af den lutherska kyrkan betraktas som en utförligare förklaring öfver det 1:sta budet och i följd deraf blifvit ur dess läroböcker utelemnad, här utgör det 2:dra budet, och hvad som i våra

katekeser är upptaget såsom det 2:dra budet, blifver här det 3:dje o. s. v., intill den 17:de versen, hvilken icke, såsom hos oss, är sönderstyckad i tvenne olika bud, utan utgör ett enda, nemligen det 10:de. Den förra taflan består sålunda af de första fyra buden, och den sednare af de sex efterföljande, räknade ifrån hvad hos oss är det 4:de med de 9:de och 10:de sammanslagna till ett.

Denna för den episkopala kyrkan alldeles egendomliga högmesso-form, eller *Ante-communion-service*, som den benämnes, kan icke undgå att göra ett djupt och mäktigt intryck på hvar och en, som med någon känsla af andakt bevittnat densamma. Dessa heliga bud, oss förehållna i templet, måste ovilkorligen väcka syndaren till sjelfpröfning af sitt eget lif, sitt eget inre och bringa honom till ett lefvande erkännande af att hafva brutit emot dem med tankar, ord och gerningar, samt låta hjerta och tunga utbrista i den bönesuck, i hvilken församlingen efter förkunnandet af hvart och ett af dessa bud instämmer: "Gud förbarma dig öfver oss, och böj våra hjertan till att hålla detta ditt bud." Lagen bringas här på ett kraftigt sätt in att såsom en tuktomästare föra oss till Kristum, om hvilken, efter en kort föregående bön och kollekten för dagen, Evangelium förkunnas, enligt de för hvarje Sön- och högtids-dag bestämda texter, hvilka så väl till epistlar som evangelier äro, jemte de föregående kollekterna, med få undantag desamma som i vår svenska evangeliibok.

I den episkopala kyrkan är dock predikanten icke bunden uteslutande vid dessa texter, hvilka båda uppläsas ifrån altaret, utan är honom tillåtet fritt val af ämne, ehuru likväl kyrkoårets indelning merändels alltid, åtminstone vid förmiddagarnes gudstjenster, härvid iakttages. Sålunda skedde äfven nu, den 1:sta Sönd. efter Påsk, då, utan att egentligen i sin predikan behandla dagens Evangelium, predikanten likväl, i utförandet af sitt ämne, rigtade tanken så väl på den nyss tilländagångna kyrkohögtidens betydelse som på den nya hvilken snart tillstundade.

Efter gudstjenstens slut fick jag åter tillfälle att samtala några ord med Mr Breck, som meddelade mig den i många fall glädjande underrättelsen, att han och de andre missionärerna ämnade snart bygga sig en bostad i vårt grannskap, såsom varande mera i medelpunkten för deras missions-

verksamhet. De hade redan för detta ändamål inköpt en sektion på endast 3 mils afstånd ifrån oss, i en af de mest natursköna trakter i hela Wisconsin, der deras afsigt var att uppbygga ett kapell och anlägga en undervisningsanstallt, hvartill en liten insamling redan blifvit gjord bland några den biskopliga kyrkans medlemmar i de östra staterna.

KAPITLET XVII.

Odlingsarbete. — Plogar. — Majsodling. — Dess afkastning. — Olika sorter. — Broom-Corn. — Majsens stora användbarhet. — Svårigheter vid dess odling. — Chipmucks och Gophers. — Odling af potates etc. — Meloner. — Tomatos.

Ehuru våren visserligen icke är rätta tiden att upplöja den nya jorden, måste vi likväl tidigt på året uppodla några acres till majs, potates och andra jordfrukter, så att vi en kommande vinter skulle hafva åtminstone något att lefva af. Någon annan vårsäd lönar sig ej på en tidigt om våren upplöjd mark, d. v. s. på eköppningslandet, der jorden är mera hård och lerblandad än på prairien och skogslandet. Isynnerhet på det sednare händer det ofta, att den på hösten anlände nybyggaren, hvilken så fort som möjligt måste söka få någon afkastning af sin jord, ingalunda får en obetydlig skörd af det vårhvete, som han tidigt på våren utsår mellan stubbarne på den under vintermånaderna uppröjda marken. Der plöjes i så fall icke, utan utsädet endast harfvas ned i den lösa och djupa svartmyllan.

Våra tillgångar tilläto oss icke att nu inköpa en så kallad uppbrytningsplog, och äfven om vi förmått göra det, skulle vi svårligen kunnat begagna den, då för densamma på vanlig eköppningsmark fordras minst 4 à 5 par dragare. Vi måste derföre vända oss till en person, som, i besittning af både plog och dragare, emot betalning går omkring och plöjer för andra. Ofta förena sig några fattigare nybyggare om en plog, och genom att sätta sina dragare tillsammans gifva de sålunda hvar i sin ordning hvarandra hjelp till den första uppodlingen. Af ett sådant ömsesidigt bistånd kunde vi likväl nu icke annorlunda än endast i viss mån draga fördel.

Det vanliga priset för upplöjning af en acre är 3 à 4 dollars, allt efter jordens beskaffenhet. Denna kontanta utgift minskades dock derigenom att vi sjelfve biträdde med så väl egna oxar som eget arbete, samt dessutom förbundo oss till att i utbyte framdeles gifva några karl- och ökedagsverken.

De plogar, som här begagnas till nyodlingar, äro af mångfaldiga slag och att närmare beskrifva dem blefve måhända allt för vidlyftigt. De vanligaste, som också nu anlitades för att uppskära första torfvan på den jord, som skulle gifva oss vår näring, likna till formen de så kallade Öfverums-plogarne i Sverige, men äro så väl till sjelfva plogkroppen som öfriga delar vida större än dessa, och uppskära en vida bredare plogtilta. Dessutom är knifven på den amerikanska uppbrytnings-plogen stundom fastsmidd vid billen, hvilket är förhållandet med de plogar, som under tiden begagnas på mera svårplöjd mark, stundom åter är den endast på så sätt sammanfogad vid billen, att den sednare, som slutar i en mycket skarp spets, är inpassad i ett hål på nedre ändan af knifven, då denna efter behag kan borttagas, hvilket också vanligen göres på mycket stenbunden jord; men i så fall fordras också långt större dragarekraft. Ytterligare är den här brukliga uppbrytnings-plogen försedd med ett mindre hjul, löpande mellan tvänne hästskoböjda jernskenor fästade en på hvardera sidan om åsen några få tum ifrån anspannet (*clevis*). Detta hjul, som efter behag kan höjas och sänkas i förhållande till fårans större eller mindre djup, gifver onekligen mera stadga åt plogen och gör att sjelfva plöjningen blir mera jemn, äfven om plöjaren icke alltid deråt skulle egna den uppmärksamhet som vederbör.

Plogarne äro numererade i förhållande till deras olika storlek, och alla delar af samma nummer fullkomligt likformiga, så att om någon del deraf går söder, man genast ifrån fabriken kan erhålla ett annat stycke, som på det nogaste passar till plogen. Allt trävirket göres genom machineri; sjelfva plogkroppen är af gjutet jern, fjölen likaledes eller ock belaggd med stål. Det jern, som dertill användes, är af den mest utsökta beskaffenhet och består på några fabriker af en blandning utaf åtskilliga sorter, som genom en ny härdningsmetod (*chilling*) blifver mycket hårdt och varaktigt. Plogar tillverkade af dylikt jern, hålla åtminstone dubbelt så

länge som de hvilka äro gjorda af vanligt gjutjern. Plogfjölen och öfriga delar äro elegant slipade och polerade och hela redskapet har ett på en gång prydligt och durabelt utseende. Priset varierar naturligtvis i förhållande till storleken. I de östra staterna kosta de ifrån 9 till 13 dollars stycket; i Vestern äro de, liksom allt annat, betydligt dyrare och kosta der stundom ända till 20 dlrs.

Liksom alla här brukliga redskap och verktyg äro äfven plogarne så konstruerade, att det kroppsliga arbetet på allt sätt underlättas. Plöjaren går alldeles upprätt, och, om plogen är rätt ställd och den ring, i hvilken dragkedjan är fästad, är rigtigt passad i anspannet, så behöfver han ej använda mycken styrka för att hålla och nedtrycka plogen i jorden. Dock fordras dervid mycken både vana och uppmärksamhet. Det svåraste är att ställa sjelfva plogen och att vända anspannet i en passande vinkel emot åsen, hvarpå beror bredden af den torfva, man vill uppskära, samt att ställa ringen i rigtig höjd, och att i förhållande till markens jemnare eller ojemnare beskaffenhet och till fårans djup afpassa dragkedjans längd.

Sedan detta allt blifvit väl iakttaget, kan på jemn prairiemark plogen skötas af en mindre gosse, blott han har så mycken styrka, att han vid fårans slut åter kan vända den. Ja, jag har på sådan mark sett långa fåror upplöjda, utan att någon alls hållit i plogen. En gosse har blott kört de två par hästar, som under sådana omständigheter är en tillräcklig dragarekraft för att uppbryta den "jungfruliga" jorden, och, om plogen har en skarp egg, uppskära en torftilta ifrån 22 till 36 tum bred och 2 till 3 tum tjock.

Det gifves knappast något tillfälle, då mannen så framstår såsom herre öfver den vilda naturen, som då man ser honom förvandla den oodlade vidsträckta prairiens grönskande mark till bördiga åkerfält. Bottnen i fåran och ytan på den omvända plogtiljan äro så jemna och släta som hade man med en hvass knif skiljt dem ifrån hvarandra. Hela åkerns längd utefter ligger den ena plogtiljan jemn och obruten vid sidan af den andra. Man ser icke ett enda grönt strå, icke ett ogräs, icke en enda rot, sten eller stubbe, ingenting annat än det rika "af fetma drypande" jordlagret, allt mer utvidgadt under odlarens hand, färdigt till sådd och gyldene skördar.

På prairien kan man med två par hästar för plogen upplöja ungefär två acres om dagen; med större dragarekraft tre acres. På vanligt eköppningsland går det deremot icke så fort; ofta hinner man der ej mer än en acre. Med undantag af på jemna burr-oak-slätter, kan man ej heller på denna slags mark med plogen lägga en så bred tilta som på prairien. Samma slags plog kan dock lika väl begagnas på det ena stället som på det andra; men då man på prairien kan låta anspannet stå i en rak linea med åsen, så måste man, om en större plog begagnas, på eköppningslandet vända den så, att den formerar en vinkel emot densamme, och derigenom, äfvensom genom plogens rigtning i öfrigt, reglera fårans bredd, — allt beroende af markens beskaffenhet och den dragarekraft, man är i tillfälle att använda. På sådan mark stöter plogen ofta på rötter, hvilka den icke är i stånd att afskära, hvadan man vid dessa nyodlingar alltid måste hafva till hands en yxa, och mången gång med händerna vända om den tilta, som plogen icke fullkomligt kunnat genomskära eller välta öfver i sitt rätta läge. För den plog, som vid odlingen af vår mark begagnades och som der uppskar en ifrån 18 till 20 tum bred tilta, behöfdes fem par starka oxar, ehuru på den mera rotfria burr-oakslätten fyra, kanske till och med tre par kunnat vara tillräckligt.

Hade vi förut genom att köra oxar fått uppöfva lungorna, så gälde det också nu att efter yttersta förmåga anstränga dem. Försedde med en väldig piska, hvars hickoryskaft var mer än en famn långt och med en af hjorthud flätad snärt af tillräcklig längd för att, gående på ett litet afstånd från anspannet, kunna nå så väl de främsta som de eftersta dragarne, turade C. och jag om med hvarandra i den ingalunda idylliskt behagliga sysselsättningen att vara oxpådrifvare. Dermed har sig icke heller så lätt som man tror, isynnerhet då man har fem par, på en gång egensinniga och lata, behornade kreatur att göra med. De på den högra sidan gående oxarne måste noga tillhållas att vandra i fåran, hvarföre också de vid ett dylikt arbete mest erfarne och inkörde ställas i spetsen för tåget. Detta hindrar dock icke än det ena, än det andra af de efterföljande paren att göra åtskilliga snedsprång, hvadan drifvarens piska måste vara i en nästan oupphörlig rörelse, och han sjelf af alla krafter med full hals hojta och utskrika de för manövreringen nödvändiga ox-

komandoorden. Den deraf uppkommande lamhet i armar och heshet i bröst betydde likväl föga emot den glädje vi kände, att ändtligen på egen jord (ack, den var dock ännu obetald) få plöja och så med förhoppning om framtida skördar. Väl vetande, att första årets afkastning af den jord, som tidigt på våren upplöjes, icke kunde blifva särdeles stor, uppodlade vi nu endast fyra acres, och uppskjöto till längre fram på sommaren att, innan gräset ännu hunnit sätta frö, uppbryta ett större jordstycke för höstsäde.

Tidigt i Maj månads början planterade vi på ungefär halfva upplöjningen majs, denna för den amerikanska kontinenten om icke egendomliga, dock der mer än annorstädes rika och utmärkta sädesart, hvilken, likaså yppig som nyttig, ådrager sig alla Européers beundran. Detta herrliga sädesslag är inhemskt i Amerika, och kallas der vanligtvis *Indian-corn*, på grund deraf att ur-invånarne allaredan odlade och begagnade det till föda, då landet först upptäcktes af Européerne, för hvilka, enligt hvad många påstå, det förut skall hafva varit alldeles obekant. Det utgör ännu, liksom för uråldriga tider sedan, de röde männens förnämsta näringsmedel, och är för den hvite nybyggaren, åtminstone i början, af alla landtmannaprodukter, som den rika och fruktbärande jorden skänker honom, den vigtigaste och den hvars odlande allraförst kräfver hans arbete och omtanka. Också är majsen af alla sädesvexter den, som mest odlas i Amerika, och gifver den rikaste afkastning. Enligt 1850 års statistiska tabeller uppgick majsskörden nämnda år till 592,071,104 bushels, mer än dubbla qvantiteten af hvete, råg, korn, hafra och bohvete sammanräknade.

Den trakt af Wisconsin, der vi bosatte oss, är likväl, i likhet med unionens alla nordliga och nordvestra stater, på långt när icke så tjenlig för majsodling som dess sydliga och isynnerhet medlersta landsträckor, der ett varmare klimat samt en fetare och mjukare jordmån frambringa långt större och rikare majssorter än de, som i allmänhet på en nordligare latitud kunna bringas till mognad. Med undantag af burr-oakslätter och flod-dälder är openingslandet i allmänhet icke heller så lämpligt för majs som skogen och isynnerhet prairien. Dock bör dess odling icke heller der uraktlåtas af nybyggaren, om han än måste låta sig nöja med ett mindre

och fåradigare slag än det, som vexer på de andra ställena. Skörden af den på så mångfaldigt sätt användbara säden betalar i alla fall rikeligen hans möda.

Strået eller stjelken, om man så kan kalla det som i sjelfva verket mer liknar stammen på ett ungt träd, uppnår på denna jätte ibland sädesarter ofta en höjd af ända till tolf fot, på god jord äfven derutöfver. Allt efter som plantan vexer upp, bilda sig, på något mindre än en fots afstånd från hvarandra, en slags leder eller knölar, från hvilka stora, breda blad utskjuta parvis på ömse sidor om stängeln, hvars yttre beklädnad till en del utgöres af dessa med densamma utan stjelkar sammanvuxna och omslutande bladhylsor. Dessa sluta sig nemligen såsom en skida invid knölarne tätt omkring stängeln, hvarefter de högre upp begynna att böja sig utåt, tills de slutligen utbreda sig och i spetsen blifva fullkomligt nedhängande på sidorna om stängeln. När plantan är fullkomligt utbildad, utvecklar sig i toppen en i blått, rödt och grönt skiftande blomkrona, bestående af flera med mångfaldiga hanblommor tätt bevuxna finare strån, hvilka nedhänga lik en yfvig qvast eller tofs. Efter hand framskjuta på fyra till fem, stundom äfven flera ställen af stjelken små kägelformiga ax, omslutna af täta, i flera hvarf på hvarandra liggande ljusgröna bladhylsor, inom hvilka de allt mer och mer utveckla sig tills de blifva nära en fot långa, stundom äfven längre, och allt efter som de mogna, öppnar sig bladhylsan något, tills den slutligen förtorkar. Under blomningstiden framspira i toppen af dessa bladhylsor en oräknelig mängd honblommor af flere olika glänsande färgskiftningar, till utseendet lika fina silkestrådar, hvilka sammanhänga med kornen i det i hylsan inneslutna axet, och som, allt efter som detta mognar, torka och falla af. Den tid, då majsaxen sålunda blomma och den lummiga kronan i toppen öfverlemnar åt vinden att omkringföra sitt doftande frömjöl, företer en högvext majsåker onekligen det mest på en gång både vackra och storartade, som odlarens arbete, välsignadt af Honom som vexten gifver, kan åstadkomma. När man, efter att hafva vattnat och ansat de i början små och ömtåliga plantorna, slutligen ser dem utveckla en sådan förvånande rikedom och färgprakt, är man nästan färdig att tro, det Gud borttagit den förbannelse, som han för menniskans

skull uttalade öfver jorden, och man glömmer törnet och tistlarne, som den eljest är dömd att bära.

Sjelfva axet består af en tjock, mångkantig, men dock till utseendet kägelformig kött-trådig massa (*cob*), rundt omkring hvilken kornen sitta infattade i reguliera, från toppen till basen löpande rader af fördjupningar eller små hålor. Kornets färg är i allmänhet gul, ehuru det finnes flere slags majs, som frambringa hvita, röda och bruna ax. Närmast basen af axet äro kornen störst och fylligast; ifrån midten aftaga de något i storlek och äro i toppen ofta helt små. På ett ax af en större majssort kan man ofta räkna 24, ja äfven 36 sådana ifrån toppen till basen vid sidan af hvarandra löpande kornrader, hvardera innehållande ifrån 30 till 40 korn. Axen af de mindre majssorterna och de, som odlas på en nordligare latitud, hafva vanligtvis 8 kornrader, sällan mindre, någon gång hafva de till och med 12 rader. Den 8-radiga majsen odlas äfven i Canada, samt temmeligen allmänt och med framgång vid stränderna af Lake Superior, der klimatet är fullt ut lika kallt, om ej kallare än i medlersta Sverige. Till och med den 12- och 15-radiga majsen odlas ganska mycket i unionens nordliga stater, der den vanligen planteras i medio af Maj, ofta icke förr än de första dagarne i Juni och skördas ibland redan i slutet af Augusti. Under en varm svensk sommar med dess långa dagar borde denna nyttiga sädesvext äfven hos oss kunna bringas till mognad. Månne ej vid de försök, man i Sverige anställt med majsodling och som der misslyckats, felet har varit, att man ej skaffat sig ett för ett nordligare och kallare klimat passande utsäde?

Om, såsom jag vågar påstå, en högvext, välskött majsåker är det vackraste och mest herrliga sädesfält man kan skåda, så finnes det äfven måhända icke någon jordmån i verlden, som i detta slag kan frambringa något, som, hvad prakt, rikedom, och jag kan äfven tillägga nytta, angår, förmår täfla med ett amerikanskt majsax. Man har exempel på att ett enda stånd kan gifva ända till 10, äfven 12 ax. Om man då antager att hvarje ax består i det minsta af 300 korn, så hafva vi här i det förra fallet 3000 korn efter ett enda frö. En sådan mängd med ax på ett stånd hör likväl till undantagen. Resultatet blifver likväl ungefär detsamma om man antager tre ax på hvart stånd, hvardera

innehållande 800 korn, hvilket bland de större majssorterna ingalunda hörer till det ovanliga. Enligt uppgift hafva vid landtbruksmöten blifvit uppvisade majsax, som hållit en fot i längd, 10 tum i omkrets och två eng. skålpund i vigt, och på hvilka man räknat 1,400 korn, de större $\frac{3}{4}$ tum långa. I den trakt, der vi bosatte oss, var det icke ovanligt att finna majsax med 500 korn och derutöfver.

Majsen planteras i räta linier med ungefär 3 fot mellan hvart korn, och på ett $2\frac{1}{2}$ till 3 fots mellanrum i linierna. I sydligare trakter och der majsen vexer till en betydligare höjd gör man raderna längre ifrån hvarandra, och lemnar äfven i dem ett större afstånd mellan plantorna. Vid planteringen begagnas den i Amerika öfverallt brukliga, med flit och skicklighet använda hackan (*hoe*), ett högst enkelt instrument, men som verkligen är ett ibland de många goda redskap derstädes, som väl förtjenade att tagas till modell för de i Sverige brukliga. Så väl på mindre potatisfält som vid trädgårdsskötsel i allmänhet skulle den visa sig vara högst nyttig, och underligt är, att man ej för längesedan derstädes användt den, i stället för våra klumpiga hackor och skyfflar, hvilka dessutom så sparsamt användas till jordens uppmjukande och rensande från ogräs. En amerikansk farmer skulle af alla åkerbruksredskap minst kunna undvara sin *hoe*, och under sommartiden är det intet som han mera flitigt har i handen.

I hvarannan eller hvartredje rad planteras tillika med majskornen en eller två pumpkärnor, hvilka uppvexa ganska fort och gifva ofantligt stora pumpor. Man har förevisat dem som hållit 200—250 eng. skålpund i vigt. Ifrån en enda acre majsåker kan man på detta sätt inberga 8 à 10 fullt lastade vagnskorgar med pumpor, utan att man behöft använda hvarken någon särskild jord eller möda på denna för kreaturen ganska tjenliga och födande vext. När majsplantorna blifvit ungefär en tum höga kupas de med hackan, och jorden renas på samma gång ifrån ogräs. Denna kupning och rensning repeteras ånyo i början af blomningen. På större åkrar begagnar man för detta arbete, som fordrar mycken tid, en egen slags harf, mindre plog eller en s. k. "cultivator."

Utan att majsen deraf lider någon skada, kan man länge efter att den mognat låta den förblifva stående på åkern.

Fördelaktigast är dock att afskära den innan halmen alltför mycket torkat, så att man kan använda äfven den till foder. Antingen afbryter man först axen och afhugger sedan halmen, eller ock afmejas den sednare medan axen ännu sitta qvar, uppställes i knippor eller skylar, och sedan den väl torkat, företages så kallad *husking*, d. v. s. axen afbrytas och vridas ur sina bladhylsor, hvarefter halmen stackas och förvaras till foder åt boskapen. Härmed behöfver man dock icke brådska; hvarken kornet eller halmen tager skada om de en längre tid komma att stå skylade på åkern. Vid en sådan *husking* bruka grannarne ofta biträda hvarandra, då de vanligen på bästa sätt trakteras med alla de läckerheter, som en farm har att erbjuda, förnämligast med pumptårta (*pumpkin-pie*) som är yankeens favoriträtt. Dessa samqväm, till en del motsvarande våra slåtteröl, äro mången gång rätt muntra och lifliga och bereda ungdomen tillfälle till åtskilliga lekar och förlustelser, hvilka den eljest måhända alltför mycket måste försaka i ett land, emot hvilket med skäl kan anmärkas, att det nästan så godt som alldeles saknar ett egentligt folklif med thy åtföljande fester och nöjen.

Afkastningen af en acre majs, på hvilken utsås ungefär 4 qvarts, är i vanliga år ifrån 50 till 70 bushels, allt efter jordens beskaffenhet. I goda år händer icke sällan att man äfven i Wisconsin skördar närmare 100 bushels per acre. Men i Ohio och Illinois, der jordmånen och klimatet äro särdeles gynnsamma för majsodling, hör 120 bushels per acre ingalunda till det ovanliga. Det är till och med exempel på, att man der på en acre skördat ända till 190 bushels.

Ehuru jag fruktar att denna min beskrifning om detta isynnerhet för nybyggaren i Amerika nyttiga och oöfverträffliga sädeslag, hvarpå hans existens åtminstone det första och andra året till en stor del beror, redan torde blifvit något för lång, kan jag dock icke undgå att, i sammanhang dermed, med få ord omnämna så väl ett par egendomliga arter af denna vext, som i allmänhet dess stora användbarhet.

Af den egentliga majsen finnes en stor mängd olika sorter, hvilka förnämligast skilja sig från hvarandra i kornradernas antal och i sjelfva kornets storlek och form. I staten Illinois ensamt kan man antaga att deraf odlas åtminstone tolf särskildta slag, hvaribland det så kallade *Wyan-*

dott Corn nyligen vunnit en stor ryktbarhet, såsom särdeles gifvande och förträffligt till mjöl. Utsädet dertill erhölls först för några år sedan af Wyandott-indianerne, och odladt i Illinois har det gifvit en afkastning af 150 bushels per acre. Ett enda korn, nedlagdt i jorden, bildar en massa af rotaktiga fibrer ofta så stor som en vanlig hatt, och ifrån hvilken uppspira fyra till nio skott eller stjelkar, af hvilka hvardera bär ifrån ett till fem ax. Man har exempel på, att på en tufva ett enda utsädeskorn sålunda afkastat icke mindre än 8000 majskorn. Några bushels af detta sädesslag bragtes för ett par år sedan till ett landtbruksmöte i Chicago, och såldes derstädes för 25 cents, ungefär en Rdr rmt stycket.

Bland de mera egendomliga majssorterna, hvilka odlas i mindre qvantiteter och mera såsom köksvexter än för andra behof, må nämnas det så kallade *Sweet-corn* eller sockermajsen. Den innehåller en icke obetydlig del phosphates och ganska mycket socker, men deremot mindre stärkelseämne än den vanliga majsen. Kokad färsk och innan kornen hunnit mogna, är den ganska välsmakande. Äfven såsom torkad är den god att använda till åtskilliga rätter.

En resande i Amerika får vanligtvis alltid på jernvägarne göra bekantskap med en annan slags majs, så kalladt *Pop-corn* eller *Pearl-corn* (*Zea caragua*), som små barn vid alla stationer komma och utbjuda till salu. Det är egentligen en central- och sydamerikansk sädesvext, men likväl ganska allmän i Förenta Staterna, ehuru den ej användes annorlunda än som stekt eller rostad. Axen äro mycket mindre än annan majs, med små blodröda korn, som innehålla ett ganska rikt oljeämne. Barnen roa sig med dem om vinteraftnarne likasom hos oss med att knäppa nötter. De små runda kornen läggas i en stekpanna och beströs med något salt och socker, hvarefter de om en stund svälla upp och öppna sig med en liten knall, samt hafva då det mest fina mjölhvita utseende, och äro ganska goda att äta.

Till majsarterna skulle man också på sätt och vis kunna räkna *Broom-corn* (*Sorghum saccharatum*) eller qvastmajsen. Vid första påseendet ser den nästan ut som vanlig majs, har en lika tjock stängel och är nära nog af samma höjd, men har smalare blad samt en mera grenig och yfvig topp, hvilka är det enda af hela vexten som begagnas. När

frukten först börjar visa sig, böjes det långa hufvudet eller den qvastformiga kronan i toppen, der kornet sitter, i en rät vinkel nedåt, omkring 2 fot ifrån spetsen, hvarvid stammen afbrytes, så att saften icke vidare kan framtränga till den öfre delen, hvilken, sedan den torkat, afskäres. Derefter skiljes fröna ifrån de afskurna topparne eller axstråna, hvilka sorteras och med jern- eller messingstrådar bindes tillhopa omkring för ändamålet svarfvade käppar. I en passande jordmån är qvastkornets odling en ganska vinstgifvande industrigren. I hela Amerika brukas inga andra qvastar än dessa, som verkligen i sitt slag äro de ypperligaste och mest ändamålsenliga. Stora qvastfabriker finnas, der de med machiner tillverkas i tusendetal, några med sirligt målade skaft och i öfrigt så prydliga och nätta, att denna eljest i ett hushåll omsorgsfullt undangömda möbel, icke på något sätt skräpar, om den ibland lemnas qvarstående i ett hvardagsrum eller i en förstuga.

Hvad den egentliga majsens användbarhet slutligen angår, så är den så mångfaldig och nyttan af densamma så stor, att man tryggt kan påstå, att utom detta oöfverträffliga sädesslag, de flesta nybyggare-företag i de aflägsna vestliga och sydliga trakterna icke vore verkställbara. Väl är det i allmänhet icke tjenligt till bröd, ehuru, när detta är varmt och nyss bakadt, det är ganska godt, spisadt med färskt smör. Det ser då ut som tjocka pepparkakor och utgör i allmänhet en stående rätt vid de flesta frukostbord, isynnerhet i Vestern. Men så väl sjelfva kornet som det deraf malda mjölet kunna på så många andra sätt användas i matlagningen. Under det axen mogna och innan kornet ännu hårdnat, kokas den vanliga majsen, liksom sockermajsen, och är då, varm med färskt smör, en verklig läckerhet, till smaken något lik våra vanliga släpärter.

Egentligen är det dock för boskapen, som majsen visar sig mest gagnelig, och i detta fall för nybyggaren alldeles oumbärlig. Den ätes af alla kreatur, till och med af hästar. För svinkreaturs gödning är majs otvifvelaktigt bättre, än någonting annat. Man säger väl att fläsket i följd deraf blifver alltför löst; emellertid tyckes den ansenliga årliga exporten af fläsk och skinkor till Europa, der de med allt mer och mer begärlighet köpas, bevisa så väl varans godhet som majsens förträfflighet i egenskap af fodervext. Hornboska-

pen äter den likaledes med stor begärlighet; när man gifver dem den i hela ax, förtära de vanligtvis jemte sjelfva kornet äfven *cobben*, som äfvenledes innehåller ett godt födoämne, hvadan man nu mera på särskilda qvarnar brukar att söndermala hela axen, cobben så väl som kornet, hvaraf fås ett mjöl, som är ganska godt och födande såsom gröpe. Halmen är, så framt man icke låter den stå alltför länge på åkern och hoptorka, likaledes ett ypperligt foder åt boskapen. På många ställen brukar man, under det axen mogna, att afskära kronan och öfre delen af den högvexta stängeln med dess blad, samt använda den såsom höfoder. På hvarje bushel majs räknar man ungefär 20 eng. skålpund sådant foder, hvilket, äfvensom all den öfriga halmen, är särdeles förträfflig, isynnerhet för mjölk-kor. Stängeln innehåller ett rikt sockerämne och är, under det den vexer, mycket saftrik; hvadan man ock på flere ställen deraf kokar både sirap och socker, som, ehuru visserligen användbara i ett hushåll, jag dock icke funnit vara särdeles välsmakande. Äfven de tunna, ljusgröna bladhylsor, som omgifva axen, äro nyttiga och användbara. Man brukar nemligen sönderhäckla dem i finare trådar, hvilka sedan begagnas till stoppning i madrasser. Sådana, så kallade *shucks-matrasses*, äro, isynnerhet i Vestern, ganska allmänna och näst dem, som stoppas med tagel, bättre än några andra.

Majsen spelar en så vigtig rol i nybyggarelifvet, att man icke kan göra sig ett fullständigt begrepp om det sednare, utan att med detsamma tänka sig en majstäppa, en *hoe*, en majslada (hvilken vanligen ser ut som korgen på en kolskrinda), afgnagda majs-cobs, strödda här och der omkring huset, och inuti detsamma majsax upphängda rundt omkring väggarne till torkning; majsax i grytan och majsax på bordet. Jag har derföre måhända kommit att blifva allt för omständlig i ofvanstående beskrifning öfver detta sädesslag, som vid ifrågavarande tidpunkt af min berättelse utgjorde det dagliga ämnet för våra funderingar och mer än något annat tog i anspråk vår tid och vårt arbete, samt dessutom gaf anledning till mycken oro och ganska allvarsamma bekymmer. Ty, huru ypperligt och vinstgifvande detta sädesslag än är, så kräfver dock dess odling, måhända mer än något annat, tid och omtanke, och är ofta förenad med en mängd ganska stora besvärligheter och motgångar. Af all

slags åker är en majsåker den, som är blottställd för de största missöden, hvilka mången gång kunna göra allt nybyggarens arbete förgäfves och tillintetgöra alla hans förhoppningar på någon skörd för det året. De våldsamma stormar, som i Amerika äro så vanliga, afbryta lätt de sköra och bladrika stänglarne eller nedtrycka dem till marken, hvarefter nästan ingen skörd är att hoppas, åtminstone en vida mindre än den, man någon gång lyckas erhålla af ett annat sädesfält, som undergått samma missöde. I de nordliga staterna inträffar ofta ganska skarp frost, för hvilken majsen mer än något annat sädesslag är ömtålig. Nybyggarne i dessa trakter måste derföre vara mycket försigtige att till utsäde välja ett slag, som tidigt mognar. Redan i September månad är man icke säker för frostnätter, hvilka, utan att vara mycket stränga, likväl kunna totalt förstöra det sent sådda och ännu ej fullkomligt matade majskornet. Dertill kommer att åtskilliga mindre maskar och insekter tyckas finna mera behag till majsplantan än till de flesta andra vexter, och åstadkomma i följd deraf icke sällan på den en ganska betydlig skada. Ytterligare infinner sig på majsåkrarne en oräknelig mängd småfoglar, isynnerhet de så kallade *blackbirds* (*Quiscalus versicolor*) hvilka stundom i millioner betäcka desamma. De utrota väl en stor del af de förstörande insekterna, men utkräfva också af det vexande kornet för sig sjelfva en alltför högt taxerad belöning för den tjenst, de sålunda gjort åkerbrukaren. De värsta odjur på majsfälten och de, som der anställa den största förödelse, äro dock ett slags små ekorrar, de så kallade *chipmucks* och *gophers* (*Tamias striatus* och *Spermophilus tredecimlineatus*) hvilka för en farmer äro långt värre skadedjur än någonsin vargar och björnar. Oss voro de under hela vårt nybyggarelif ordentliga plågoandar. De gräfva sig små hål under gärdesgårdarne och på åkern, der de göra sig bon, från hvilka, om de riktigt der fått bosätta sig, det nästan icke är möjligt att kunna fullkomligt utrota dem. Inom en ganska liten terräng upptäcker man ofta flera hundrade sådana hål, ur hvilka de flockvis utströmma och ödelägga den nyligen besådda majsåkern. Så snart majsen skjuter upp och innan utsädeskornet förruttnat, men just håller på att gro och slå rötter, vandra de hela åkern utefter, och uppgräfva tufva efter tufva, hvarvid de antingen straxt uppäta det der ut-

sådda kornet eller ock bortföra det till sina underjordiska förrådshus, i hvilka man vid plöjningen ofta påträffar stora qvantiteter deraf. Sålunda kunna de på två eller tre nätter totalt förstöra hela stora majsfält, så att intet enda stånd återstår. Åkerbrukaren måste då antingen beså åkern om igen, hvilket merändels under den redan då framskridna årstiden är för sent, eller ock måste han för det året använda den till något annat ändamål; icke sällan händer det att stora med mycken möda och arbete till vårsådd ansade sträckor måste lemnas obegagnade till nästa såningstid. Skogen och eköppningslandet äro merändels mer än prairien blottställda för denna landsplåga. Man kan knappast tänka sig någonting mera nedslående för en farmer och nybyggare, än, när han en morgon kommer ut på sin åker, och efter all sin svett och möda, finner det ena nyss uppskjutna majsståndet efter det andra ligga uppbökadt och vissnadt på marken. Om ock vi, hvad heller som var, det första året icke kunde göra räkning på någon rik majsskörd ifrån vår nyplöjning, så fingo vi likväl till vår stora ledsnad erfara, huru de här omtalade odjuren med all flit arbetade på att göra den ännu torftigare. Det hjelpte icke, att vi trakterade dem med så mycken arsenik, att den kunnat vara tillräcklig att förgifta en hel armé; högar af lik lågo visserligen på marken, men jemte dem också, en bild af mången utvandrares gäckade förhoppningar, de uppbökade, vissnade majsplantorna, af hvilka vi väntat oss gyldene ax och förbättrade omständigheter.

Det återstående af vår lilla nyodling användes förnämligast till potatis och andra rotvexter. Den förstnämnde sattes på samma gång som jorden upplöjdes, i fåran under plogtiltan. På sådant sätt, om potäterna sedermera väl kupas, erhålles äfven det första året en icke så obetydlig skörd, ehuru äfven i detta fall den nyvända, lerblandade och ännu ouppmjukade jorden på eköppningsland i början ger mindre afkastning än skogens och prairiens lösa svartmylla. På en acre planteras ifrån 8 till 10 bushels potatis, hvilka på gammal jord gifva ifrån 150, 200 till och med 300 bushels. Enligt berättelse skulle en farmer icke långt ifrån oss ett år hafva skördat 600 bushels på acren. Detta var likväl måhända en af de öfverdrifna, för att icke säga rent af vidunderliga berättelser, med hvilka de förste nybyggarne i ett nytt terri-

torium understundom utbasuna dess utomordentliga fruktbarhet och förmåner, med ett ord, en slags ganska vanlig puff, för att så fort som möjligt få landet befolkadt och odladt.

Vårt vårarbete bestod vidare uti att omkring vår bostad uppgräfva en trädgårdstäppa; men som jorden der icke ännu var synnerligen tjenlig dertill, planterade vi i ena hörnet af åkern, der jorden var lösare och mera blandad med svartmylla, vattenmeloner (*Cucurbita citrullus*), andra meloner, gurkor samt hvarjehanda trädgårdsvexter, hvilka äfven första sommaren inbringade oss en ymnig skörd.

Melonerna äro af mångfaldiga slag och vexa förträffligt äfven på åkrarne, utan att man behöfver egna dem någon särdeles vård och omtanka. De komma naturligtvis här till en mera fullkomlig mognad än i Sverige, och man har alldeles icke behof af socker för att med smak kunna äta dem.

En annan trädgårdsvext som också är mycket allmän i Amerika och åt hvilken nybyggaren vanligtvis icke underlåter att redan i början lemna plats på sin nyodling, är den välkända, men i Sverige, märkvärdigt nog, så sällan kultiverade *tomaton* eller kärleksäpplet. Om den också icke der, liksom här kan vexa på kall jord, så torde det likväl löna mödan att odla den i drifhus. Jag tror till och med att i medlersta och södra Sverige, om plantan först drages upp i drifbänk, den sedan skulle kunna planteras om på kall jord. Såsom varande ganska fruktgifvande äro några få buskar tillräckliga till husbehof. Tomaton är ibland frukter på en gång en af de mest helsosamma och mest användbara i ett hushåll. Den begagnas i Amerika ganska mycket, antingen rå, då den vanligtvis ätes såsom ett slags sallad med ättika, salt, peppar och socker, eller ock stufvad, då den är ett förträffligt bihang till kötträtter. Den brukas äfven mycket, inlagd i ättika, såsom pickles. Dessutom tillverkas af denna frukt en god och ypperlig soja, och såsom syltad är den, om icke jemngod med många tropiska syltfrukter, likväl ganska välsmakande. Jag är öfvertygad, att om nyttan och användbarheten af tomaton vore mera känd i Sverige än den i allmänhet är, man icke af några få misslyckade försök skulle låta afskräcka sig ifrån att der odla densamma, äfven om dermed vore förenadt mera arbete och en större nog-

grannhet, än hvad förhållandet är med andra der brukliga köks- och trädgårds-vexter.

KAPITLET XVIII.

Skogsdufvor. — Änder. — Ellida. — Fiske. — Bijagt och Biträd. — Muskitos. — Svenskars ankomst. — Utvandrare som icke äro arbetare. — Skandinaviska möten. — Bref från Sverige. — Grymt bedragna förhoppningar.

Tidigt på våren infunno sig dufvor (*Columbia migratoria*) i en sådan myckenhet, att det nästan gränsar till det otroliga. Dessa utmärkt vackra foglar äro icke fullt så stora som de europeiska skogsdufvorna, af en blågrå färg, med i guldgult, grönt och purpur skiftande fjädrar på sidorna, i bröstet och omkring nacken. Stjerten är klufven och, liksom näbben, svart till färgen. De visa sig högst sällan ensamma eller parvis, men infinna sig i stora flockar höst och vår öfver nästan hela den amerikanska kontinenten öster om Klippbergen. Det utomordentligt stora antal, hvari de flyga tillsammans ifrån ett ställe till ett annat, gränsar nästan till det fabelaktiga. De, som icke sjelfva sett det, vilja ofta icke sätta tro till de beskrifningar, som de hafva hört eller läst derom; men på grund af egen erfarenhet kan jag försäkra, att i detta afseende ingen beskrifning kan vara öfverdrifven.

Dessa dufvor välja till sin vistelseort isynnerhet sådana trakter, som äro rika på bok- och ekollon, d. v. s. inom en några hundrade mils omkrets, ty det påstås, att de kunna flyga en mil i minuten. De bry sig icke mycket om ett kallare eller mildare klimat annorlunda än för så vidt det har inflytande på qvantiteten af deras födoämnen; och endast för dennas skull förändra de sitt tillhåll, oaktadt man fångar och bland dem anställer stor förödelse med nät och bössor, eller med stänger nästan så godt som nedräfsar dem ifrån grenarne, antänder svafvel under dem, nedhugger träden, eller eljest på allt upptänkligt sätt dödar dem i tusendetal. Ibland händer det, att de i flera års tid stanna qvar i samma trakt, hvarifrån de aflägsna sig, endast för att på ett annat ställe söka sin föda, och då denna der begynner blif-

va knapp, vända de åter tillbaka till sina förra platser, der den under tiden hunnit tillvexa. När de slå ner i en tillgänglig trakt, blifva ofta hela vagnar och båtar lastade med dessa foglar och det har varit exempel på att man drifvit svinhjordar en hundrade mil och derutöfver till en sådan plats för att göda dem med de högar af dufvor, som hvar morgon finnas nedfallna på marken.

Om qvällarne förmörkas ofta luften af dessa foglar liksom vid en solförmörkelse; ett hvinande buller höres, hvarunder man icke kan urskilja knallen af ett bösskott, och luften bringas i rörelse genom deras flaxande med vingarne. Hundradetals flockar anlände nu, den ena efter den andra, hvar och en bestående af ett oräkneligt antal. Obekymrade om den förödelse, som anställes ibland dem, slå de ner och sätta sig på trädens grenar. De, som vid denna tid af dagen och under natten dödas, låter man ligga qvar tills påföljande morgonen, då flockarne hafva flugit bort till ett annat ställe, ty det händer ofta, att de i en sådan myckenhet slagit ner i träden, att stora grenar nedtyngas och afbrytas och sålunda göra det farligt för dem, som våga sig under desamma. Vargar, räfvar, varglon, kuguarer, björnar, schubbar, pungråttor och skunkar få sig då ett rigtigt kalas, och efter dem följa örnar, hökar och gamar. Emellertid drifva jägarne, efter att af bytet hafva samlat så mycket de önska, sina svinhjordar i skogen för att få del af trakteringen.

Då det endast och allenast är tillgången på föda, som bestämmer dessa foglars flyttning från ett ställe till ett annat, så inträffar den icke på några bestämda årstider, ehuru, efter hvad jag tyckt mig finna, vanligtvis början af våren och tidigt på hösten äro de tider, då de i största antal infinna sig i den trakt af vestra Amerika, der vi bosatt oss. Deras snabba flygt gör att de på en ganska kort tid kunna genomfara och öfverskåda stora landsträckor, och deras synförmåga tyckes vara så skarp att de under flygten med säkerhet kunna urskilja landets tillgångar på de födoämnen, de söka. När de sålunda passera öfver en inbjudande nejd, närma de sig hastigt jorden, men svinga sig i ögonblicket åter upp i en högre rymd så snart de märka under sig en mera ofruktbar mark.

Naturforskaren *Audubon* försökte en gång att räkna antalet af de dufvoflockar, som han såg under loppet af en

timme sväfva genom luften öfver sitt hufvud. Inom kort hade han räknat ända till 163, men inseende det omöjliga i att fortfara med räkningen, afstod han derifrån. "Sjelfva middags-ljuset", säger han, "fördunklades liksom vid en solförmörkelse, och det oupphörliga susandet af vingarne gjorde att jag började känna mig sömnig. I tre dagars tid fortfor den ena flocken att komma efter den andra och deras flygt var högre än att de kunde nås af den bästa reffelbössa. När en hök bröt in i flocken, slöto de sig tillsammans likt en ström och med ett buller, liknande åskans, i en kompakt massa och skjöto framåt i undulerande och vinkliga linier, slogo ned mot jorden och flögo helt nära den med otrolig hastighet, hvarefter de med en perpendikulär flygt åter höjde sig uppåt, så att man tyckte sig se en ofantlig i luften sväfvande pelare. När de åter igen kommit högt upp i luften, syntes deras tätt sammanpressade linier höja, sänka och vrida sig lik en lång ringlande jätteorm. Dessa rörelser ske icke allenast af den anfallna flocken, utan alla de andra, som följa efter, göra precist samma svängningar, ehuru den förvånade höken för länge sedan dragit sig tillbaka. När då den ofantliga svärmen nnder dessa svängningar vänder stjerten till, så ser man uppöfver sig liksom ett stort glindrande asurfärgadt moln, och ögonblickligt derefter en massa af högröd purpur. Tvungna af hunger att sänka sig ned till jorden, söka de ibland det i skogen affallna fnaset efter ollon, under det att den flock som kommer efter, lik en hafsvåg vältrar sig fram öfver den, som nyss var framföre, och hela massan ännu synes vara stadd i flygt. Inom några minuter plocka de sålunda upp på en ganska vidsträckt rymd i skogen hvarje litet korn, som der kan tjena dem till föda, hvarefter de någon tid hvila sig i träden, men emot solnedgången återvända de till sina bon, ehuru de kunna vara hundradetals mil derifrån." Man skulle lätt kunna tro, att en sådan oändlig mängd foglar skulle slå ned på åkrarne och helt och hållet förstöra den der vexande grödan, men detta är icke förhållandet. Under såningstiden händer det väl ibland att de äro litet besvärliga, men man påstår att man sällan eller aldrig funnit dem hemsöka den mognande säden.

Ofvanstående beskrifning är hemtad ur *The agricultural report of the Commissioner of patents* för år 1856, och till

en stor del besannad af min egen erfarenhet. Dufvorna kommo nu på våren till oss liksom åkerhöns fordom till Israeliterne i öknen, och gåfvo oss en välkommen omvexling i de på en tid mer än vanligt tarfliga rätterna. Köttet har en något mörk färg; de yngre dufvornas är isynnerhet en verklig läckerhet. I början använde vi våra bössor, och lyckades då icke sällan att kunna skjuta ända till 20 och derutöfver i ett skott. När de sutto i träden kunde vi mången gång först skjuta på dem som slagit sig ned på en gren, sedan ladda på nytt och aflossa skottet på den hop, som satt sig på en annan i samma träd. Slutligen funno vi bäst att spara på krutet, togo i stället en lefvande dufva, fastbundo den med fötterna vid en liten trädlapp så att den der kunde flaxa med vingarne, och begagnade den på detta sätt till lockmat för de andra, af hvilka vi sålunda kunde fånga hundradetals i ett slagnät. Ju mera landet bebygges och odlas, desto mera sällan besökes de af dufvoflockarne; och de, som under tiden infinna sig, tyckas ej heller vara så talrika som i de mera aflägsna och obebodda trakterna. Under de första åren af vår vistelse i Wisconsin hände det ofta, att en oräknelig skara slog ned i de träd, som stodo alldeles tätt invid vår stuga, och deras kuttrande och flaxande kunde hålla oss vakna hela natten.

Liksom skogen af dufvor, så öfverflödade sjön, ehuru icke i lika hög grad, om våren af änder och andra vattenfoglar, ibland hvilka vi lyckades skjuta flera blåvingade krypänder, som jemte gräsanden otvifvelaktigt äro ibland de mest välsmakande af alla de mångfaldiga vilda foglar, på hvilka detta land har en så stor rikedom.

För sjöfogeljagt så väl som fiske var en båt nödvändig. Upptagne af så många andra göromål, hade vi föga tid, att försöka oss i skeppsbyggeriarbete, i hvilket vi dessutom voro alldeles oerfarne. Med en några mil ifrån oss boende farmer afslutades derföre en byteshandel, hvarigenom vi kommo i besittning af en båt, ekstock, kanot, eller hvad man vill kalla den flytande tingesten, som, om den icke legat på vattnet, snarare skulle blifvit tagen för en ho eller ett större bakträg. Den svarade likväl något så när till ändamålet på ett farvatten, der man icke behöfde frukta, att öfverraskas af storm och sjögång. Det fordrades likväl en viss försigtighet, att föra den hem öfver en af de större nästgränsande in-

sjöarne, hvilken endast genom ett lika mycket för roende som för gående otillgängligt träsk var förenadt med den sjö, öfver hvars stränder och vatten vi ännu kunde kalla oss ensamt rådande herrar. Med en så kallad *paddle*, liknande en skofvel, i stället för åror, måste jag på indianskt vis medelst ett tag än på den ena sidan än på den andra forsla mig fram ungefär sex mil längs med stränderna, tills jag omsider uppnådde en flod, ifrån hvilken den bräckliga farkosten sedan landvägen transporterades öfver i Tallsjön. Vid samma tillfälle som båten afhämtades hade jag köpt väl ett dussin hönor, som, inpackade i ett bushelmått, måste det återstående af vägen bäras på hufvudet. Det var ett kackel och ett väsen, som, oberäknadt bördans tyngd, kunde gjort ett bättre hufvud än mitt vimmerkantigt. Emellertid belönades jag vid hemkomsten för besväret, finnande nästan lika så många ägg som höns i korgen.

Med *Ellida*, så kallades den nya draken på Tallsjöns vågor, började nu ett fiskafänge, som icke på många ställen haft sin like. Sannolikt hade ingen hvit man före oss fiskat i detta vatten, och de röde männen måtte hafva försmått dess rikedom. Det var liksom att hämta fiskar upp ur en välförsedd sump. Endast några få famnar ifrån stranden var ett grund, der vi icke behöfde mer än kasta ut våra metspön, för att inom några minuter få mer än tillräckligt för ett mål, äfven om hushållet varit dubbelt så stort. På aftnarne ljustrades, då Ellida vanligtvis fick en god last af aborrar, gäddor och andra större fiskar. Hvad som icke straxt kunde uppätas, saltas eller soltorkas, gafs åt svinahjorden. Många voro af det slag, att de endast för det sistnämnde ändamålet kunde användas. Till dem hörde ett slags näbbgäddor hvilka här funnos i ymnighet, några vägande 20 skålpd och derutöfver. De voro så hårda, att de måste sönderhuggas med en yxa, och sedan svinen slutligen hunnit ledsna vid färsk fisk, var det mer till förargelse än gagn, som vi ibland af misstag fångade dem på ljustret.

Emellertid var detta ett ganska underhållande nöje på aftnarne. Utom glädjen öfver den alltid rika fångsten, njöto vi af det vackra, omvexlande landskapet, hvilket, allt efter som vi sakta gledo fram i vikar och bugter, med dess leende stränder och nylöfvade ekar upplystes af skenet ifrån cederblosset i båten. Under ljustringen fångades ibland

utom fisk en och annan muskusråtta, som äfven kilade genom vattnet, för att betrakta blosskenet. Det rätta sättet att fånga detta djur är dock med snaror eller saxar, då skinnen, som alltid med fördel kunna afyttras, icke förstöras. Invid Tallsjöns stränder hade en stor mängd muskusråttor byggt sina bostäder, isynnerhet på sumpigare ställen, der vi funno den ena raden efter den andra af dessa små med särdeles omsorg och sinnrikhet uppförda hyddor, hvilkas innevånare länge voro oss helt och hållet obekanta väsenden, ända tills de Indianer, som under vintern kommo att jaga i trakten, upplyste oss om deras värde. Men det blef då, för det året åtminstone, alltför sent för oss att af denna upplysning draga någon större fördel. Indianerne hade i det närmaste utrotat dem. Försedde med långa gaffelformiga spjut gingo de från det ena lilla boet till det andra, och stickande dem hastigt genom taket ned i sjelfva nästet, hvarest flera muskusråttor vanligen bo tillsammans, lyckades det dem icke sällan att fånga 3 till 4 stycken i stöten. Skinnen betalas väl icke nu så högt som för några år sedan; men Indianer och jägare ex professo finna likväl uträkning vid att årligen med spjut och snaror anställa samma förödelse ibland muskusråttorna som ibland de nu mer och mer till de aflägsnare trakterna i Vestern utvandrande bäfrarne. Indianerne äta dessa djur, och äfven andre jägare till yrket påstå att bakdelen och den långa, nakna, råttlika svansen skola vara högst delikata; men vi voro nog lycklige, att aldrig komma i så stor brist på andra lefnadsmedel, att vi nödgades tillgripa denna utväg till stillande af vår hunger.

Hjortarne voro vid denna tid af året magra, och vi ansågo dem äfven böra tills vidare vara fridlyste, ehuru, om vi icke hade haft sådan rik tillgång på fisk och fogel, vi måhända icke skulle varit så samvetsgranne, då vi esomoftast under våra vandringar i trakten stötte på så kallade hjortsängar, ställen der det nedplattade gräset utvisade att dessa djur lägrat sig under den föregående natten, och hvarifrån det icke hade varit så svårt att vidare följa dem på spåren. I det nya territoriet fanns då icke ännu någon jagtstadga; men länge dröjde det icke förr än en sådan utkom, hvilken vid högt vite förbjöd hjortars äfvensom prairiehöns, fasaners och andra foglars skjutande under och straxt efter

parningstiden, en ordning, som nu mera är strängt iakttagen och upprätthållen i alla, äfven de aflägsnare, vestra staterna.

I stället för hjortjagt är det dock en annan jagt, hvaråt nybyggaren, om han har tid och erfarenhet, under våren och sommaren kan egna några stunder, och som, ehuru den icke straxt betalar mödan, likväl längre fram på hösten rikeligen ersätter densamma. Det är nemligen bi-jagt. I de vestra skogarne finnes en otalig mängd vilda bisvärmar, ehuru äfven de, i likhet med hjorten, bäfvern och annat vildbråd, draga sig allt längre och längre bort, allt efter som den hvite mannen framtränger med sin plog och sin yxa. Emellertid voro de vid vår ankomst till Wisconsin ännu icke så sällsynta, och nybyggarne funno icke sällan på eköppningarne murkna och ihåliga trädstammar, i hvars toppar de gjort sig kupor, och der de troligen i mångfaldiga år uppehållit och i oräknelig mängd förökat sig, sugande nektar och samlande skatter ur den vilda Floras rika och yppiga blomsterbarm. Många gränsboer, som länge lefvat i vildmarken och vant sig vid att gifva akt på allt, som der kan tjena till bergning och uppehälle, hafva en förunderlig förmåga att af biets flygt leta sig fram till bi-trädet. Liksom hunden på marken vädrar upp vildbrådets spår, så tyckas de likasom af en instinkt i luften känna vägen till bikupan. Ofta brukas dock, att, der man observerat att vilda bin uppehålla sig, fästa ett stycke honungskaka såsom bete i någon buske, omkring hvilken de snart i mängd församla sig, att derifrån hämta det byte, de kunna, och flyga sedan i en rak linea tillbaka till deras hemvist. Man gifver då noga akt på den kosa de taga, och lyckas stundom på detta sätt att förfölja dem ända fram till bi-trädet. Är detta så beskaffadt och beläget, att den af bisvärmen upptagna delen af stammen kan afhuggas och hemföras, så lemnas bina i god ro till vintern, då de med hela kupan förflyttas till upptäckarens bostad. Emellertid inhugger man i trädet sitt namn eller något annat märke, till tecken att bisvärmen funnit egare, och att trädet af ingen annan får nedhuggas. Denna eganderätt respekteras äfven alltid af alla nybyggare med heder. Alldenstund jagt och fiske äro ett commune bonum, så betyder det till och med ingenting om det funna bi-trädet står på en annans mark. Sjelfva trädet är visserligen jordinnehafvarens egendom, men icke bisvärmen. Han kan visser-

ligen förbjuda det förras nedhuggande; men om bi-jägaren på annat sätt kan beskatta det, så står det honom fritt, och skulle jordegaren sjelf finna för godt att fälla trädet, så måste han enligt nybyggare-lag lemna vax och honung orörda. Vanligtvis uppgöres en sådan sak i godo; ett murket träd är ingenting att hålla på, och Amerikanaren är i allmänhet aldrig småaktig.

Händelsevis upptäckte C. och jag en gång i början af sommaren en stor, ihålig ek, som, så vidt vi kunde döma, och hvari vi ej heller misstogo oss, var en verkligen gigantisk bikupa. Vi sågo straxt att trädet var så beskaffadt att det var omöjligt att kunna fälla eller afsåga det, utan att på samma gång helt och hållet förstöra det såsom bikupa, och att bisvärmen sålunda icke stod att räddas. Med en nafvare undersökte vi den krokiga stammen på flere ställen, och funno att den långt ned ifrån öppningen i toppen var, eller, rättare sagdt, till hösten torde blifva ett rigtigt honungsmagasin. Till en början höggs således blott ett märke i trädet och det fick stå till en mera tjenlig tid, då vi slutligen begåfvo oss dit med våra yxor för att få erfara, att Amerika dock på sätt och vis verkligen är ett förlofvadt land, der i bokstaflig bemärkelse "mjölk och honung flyta." L. och Chr. voro oss behjelpliga med ämbar, pannor, grytor och allt möjligt, hvari det herrliga bytet kunde inslefvas. Det var också nödvändigt att hafva alla dylika kärl i beredskap. Med ett förfärligt brak störtade trädet till marken, den nedåtböjda toppen borrade sig djupt in i jorden; en stor del af stammen splittrades i stycken, och det blef ett ösande af alla krafter, utan afseende på om bin, jord och barkbitar emellanåt fingo åtfölja honungskakorna, som i fallet för det mesta blifvit sönderbrutna. Väl hade vi försett oss med flor och handskar samt vidtagit alla för ett sådant tillfälle nödvändiga försigtighetsmått; men det oaktadt fingo vi erfara, att, liksom det icke finnes någon ros utan törnen, så gifves det icke heller någon sötma utan bitterhet. Milliontals surrade de stackars bina omkring våra hufvuden, nedslogo i massa på våra flor och kläder för att — det ingen kunde förtänka dem — utkräfva sin hämnd på den menskliga roflystnaden och grymheten. Också kände vi sjelfva, när vi sågo all den förödelse vi åstadkommit, i våra hjertan ett

styng, som var nästan smärtsammare än de som tillfogades oss af de små uppretade djurens gaddar.

Ännu många dagar derefter sågo vi flockar af bin svärma omkring ruinerna af deras fordna samhälle, lik en husvill familj, som på den brända tomten af sin ödelagda bostad söker att i askan uppleta några spillror af de egodelar, den med flit och möda hopsamlat. Emellertid blef en del af honungen ett i hushållet välkommet ombyte med den bruna sirapen, och en del deraf jemte vaxet föryttrades i Milwaukie emot kontanta penningar, de der begynte att blifva allt mer och mer sällsynta i vårt nybygge.

Blott en enda gång sedermera lyckades vi finna ett sådant bi-träd, hvilket med välbehållen svärm vi hoppades kunna föra hem till Tallsjön; afven det märktes med våra initialbokstäfver; men när vintern kom och det skulle afhämtas, befanns det vara nedhugget. Flere europeiske utvandrare hade då tagit i besittning landet omkring oss, och gammal nybyggare-lag och ordning begynte att blifva mindre respekterade. En af dem, en Norrman, som på sitt eget sätt uppfattade den personliga friheten i republiken, förklarade som god pris det, som den Amerikanare, på hvars egor vi gjorde vårt förra fynd, skulle hafva ansett stridande mot rätt och heder att utan vår vetskap ens vidröra.

Men om skogen och sjön nu gåfvo oss mer än tillräckligt äta, så voro vi äfven sjelfve gifne till mat åt dessa millioner muskitos, som nu började infinna sig. Jag fruktar att jag tillförne om dem fällt ett ganska förhastadt omdöme, då jag beskrifvit dem såsom icke varande värre än våra svenska myggor. Den plåga de förorsakade oss kan icke beskrifvas. Våra af dem vanställda ansigten skulle knappast blifvit igenkände af våra närmaste vänner. På land och på sjö, under jagt och fiske, plöjande och sående, om dagen som om natten, voro de oss en oupphörlig tortyr. De stungo väl icke genom stöflarne, såsom somliga påstå de kunna göra, men andra vanliga klädesplagg voro emot dem otillräckliga skyddsvärn. Det röktes i och omkring stugan, men förgäfves: det europeiska blodet var påtagligen ännu qvar i våra ådror. Enda medlet att åtminstone om natten befria sig ifrån dessa odjur, är att omgifva sängen med ett så kalladt muskitnät, gjordt af ett slags grof tyll eller hårduk, särskildt väfd för ändamålet. Ett sådant nät är i Amerika un-

der sommaren lika oumbärligt i en sängkammare, som under vintern ett täcke. Det kostar visserligen endast en eller två dollars, men en eller två dollars började nu blifva allt mer och mer sällsynta i vårt nybygge. När vi slutligen lyckades erhålla denna nödvändighetsvara, var sommaren redan långt framskriden och vi till hälften uppätne.

Emellertid rekommenderar jag sådana nät till begagnande på landsbygden i Sverige, der myggorna äfven kunna vara ganska oroande. Under det glesa floret kännes icke någon särdeles förökad värmegrad, och då man vet sig fullkomligt skyddad emot myggornas bett, är deras surrande musik en ingalunda obehaglig vaggsång.

En dag då C. och jag, hvar på sitt håll, i skog och snår sökte våra kreatur, hvilkas utvandringslusta förorsakade oss mycken både möda och tidspillan, stötte jag oförmodadt på fyra obekanta vandringsmän. En karta, som den ene höll i handen, den andre bärande en käpp med en liten spade i stället för doppsko, för att dermed undersöka jordmånens beskaffenhet, äfvensom sällskapets hela ekipering i öfrigt, utvisade, att de hörde till det stora antal utvandrare, som, sedan seglationen på insjöarne åter blifvit öppen, inströmmade till det för sin fruktbara jord och andra lokala förmåner vidt beryktade Wisconsin.

Det förhåller sig med de vestra territorierna liksom med mycket annat här i verlden: de måste komma i rop för att rigtigt guteras; och Wisconsin var just nu kommit i ropet. *There was no better country in the world*, hette det, och man skyndade från öster, norr och söder att taga det i besittning, lemnande bakom sig vidsträckta, obebodda, fruktbara trakter i Michigan, Indiana och Illinos. Tidningsskrifvares, spekulanters och jordinnehafvares puffar hade lyckats förträffligt. Nu på en tid hade nästan hvarje dag personer af olika drägter och tungomål, ströfvande genom nejden, gjort oss besök.

Knappt hade jag fått tid att helsa och tilltala de fyra nyssnämnde fremlingarne, innan en af dem yttrade: "Vi befinna oss på sektion 33, icke sannt? Ni är en af de svenskar som bo här, *I guess?*" Jag "guessade" så äfven, ty, såsom en yankee sjelf en gång uttryckte sig till mig: *this is a great country for guessing, I guess.* Man gissar att solen skiner, när den i full middagsklarhet strålar på fästet, och i

fullkomlig öfverensstämmelse med språkbruket kan man på tillfrågan om man är svensk, svara: *I guess so.* Jag gissade således ganska rigtigt att jag var Svensk, och en inre aning sade mig, att jag också tryggt kunde gissa att jag hade landsmän framför mig. Den mig tilltalande personen var likväl en Amerikanare, som vid den erhållna underrättelsen öfverlät åt de andra tre att fortsätta samtalet. Dessa voro en baron *Thott* ifrån Skåne, Hr *E. Bergvall* från Götheborg och Hr *Wadman* ifrån Norrköping, alla hjertligen välkomne till en enkel middagsmåltid i vår lilla stuga, der vi dock voro nog oartige att lemna Amerikanaren kanske alltför mycket åt sig sjelf, att anställa sina betraktelser öfver svenska språket och sederna. På länge hade vi icke sett någon landsman, och sedan vår ankomst hit ingen, som, direkte kommande derifrån, kunde såsom nu bringa oss en helsning från det kära fäderneslandet. Det var, i sanning, en verklig glädjedag.

Thott och Amerikanaren, som var en ganska bildad man ifrån staten New-York, men som der kommit på obestånd, köpte för kontanta penningar hvar sitt stycke land endast några få mil ifrån oss. Bergvall åter, som hade mindre tillgångar, tog en *claim*, i förhoppning om att genom sitt arbete framdeles kunna betala den, och Wadman, köpman till yrke, gick till Milwaukie för att der söka employ.

Slutligen öfverraskades vi äfven af *Iwar Hagbergs* ankomst. Efter att hafva arbetat hos en farmer i Ohio, för att rigtigt grundligt inhämta det amerikanska landtbruket, hade han en tid uppehållit sig i Cincinnati och ibland annat haft en funktion i — — — helvetet. En f. d. svensk officer hade nemligen i denna stad anlagt ett slags Museum, bestående af allahanda "schene rariteten" och kuriositeter, hvaribland annat ett mekaniskt konststycke med rörliga figurer föreställande helvetet, som lärer väckt mycket uppseende och lockat en stor mängd åskådare. För att sätta åska, blixt, svafvelregn och onda andar i gång biträddes han af en annan svensk, hvilken likväl icke kunde fylla alla de olika rolerna vid representationerna, hvadan H. för en tid användes till att putsa lamporna i Gehenna och andra dylika sysslor. Egaren till detta museum lärer hafva gjort ganska goda affärer på helvetet, och har det att tacka för att han nu är en rik man.

För reseföljeslagaren och vännen ifrån det gamla Upsala hade naturligtvis det nya både hem och jord. Med förenade krafter arbetade vi nu på vårt landtbruk, hvaraf H. likväl icke skulle få glädja sig af några skördar. Efter endast få veckors sammanvaro kallades han af enskilda affärer till Sverige. Smärtan af ett nytt afsked ifrån honom förmildrades likväl af det hopp, som han sjelf och vi alla hyste, att han innan kort skulle återvända i vår krets. Men det var annorlunda bestämdt. Lastad med tusende helsningar till hemland och anförvandter, lemnade han oss för att icke mera plöja den torfva, som vår afsigt var att dela med honom.

I hans ställe erhöllo vi en annan trofast vän i B. Petterson, en äldre landsman, som redan någon tid vistats i Amerika, men, tryckt af motgångar, bekymmer och sorger, dittills förgäfves sökt sig ett hem, ehuru det främmande landet hade intet sådant att erbjuda honom, så länge de, med hvilka han genom de ömmaste band var fästad, hustru och barn, voro skiljda ifrån honom. Hemsökt af olyckor, hade han måst lemna dem i Sverige och sjelf begifva sig till den nya verlden, der han trodde sig snart kunna förvärfva nog penningar för att bekosta äfven deras utflyttning. Ditintills hade han dock funnit sig bedragen i denna förhoppning. Han var ibland de många, af hvilka blott en och annan undantagsvis kan göra sin lycka i Amerika. Såsom f. d. tjensteman i Sverige, var han ovan vid kroppsligt arbete och dessutom redan något till åren, då han utvandrade. Fastän en man med bildning och kunskaper, kunde han ej endast med dessa egenskaper här erhålla sin bergning. Och så är i allmänhet förhållandet ibland de europeiska utvandrarne. De, som tillhöra den så kallade mera bildade klassen och äro ovane eller alldeles icke i stånd att arbeta, kunna knappast företaga någonting mera oklokt än att utvandra, så vida de ej på grund af egna särskilda förhållanden ega förhoppningar om framgång. Jag vet i sanning ingenting, med undantag möjligtvis af handel, värdshusrörelse eller något dylikt, hvaråt de skulle kunna egna sig med bibehållande af ungefär samma ställning i samhället som de förut innehaft. Men äfven detta har sina svårigheter och fordrar i det minsta något kapital, hvilket vanligen utvandrare af denna klass sakna. Äfven om de ega något penningar, så framt de ej till yrket äro verkligen erfarne handelsmän och spekulanter,

båtar det dem i allmänhet föga. De lefva vanligen upp det lilla, de hafva, under det att de försöka sig i mångahanda, och måste ändå slutligen gripa sig an med kroppsligt arbete, hvarvid de äro ovane. Obekante med landets språk och förhållanden, råka de icke sällan i händerna på bedragare, som locka dem in i företag, på hvilka de förlora kanske hela deras lilla förmögenhet. Icke sällan gifva sådana företag anledning till processer och lagsökningar. Utvandraren anlitar, då han omsider finner sig bedragen, lagens hjelp; men äfven om han lyckas att till en del återvinna hvad han förlorat, göra de dyra processomkostnaderna honom blott ännu fattigare. Slutligen står han alldeles utblottad, tvungen att, såsom nämndt är, gripa till kroppsligt arbete. Men äfven här mötes han af nästan oöfvervinnerliga svårigheter. Något handtverk kan han ej, och är dessutom måhända för gammal att antagas som lärling. Är han då i Vestern, der yxan är det instrument, hvarmed det mesta arbete, som der kommer i fråga, utföres, så måste han medelst vedhuggning eller något annat dylikt tyngre arbete förtjena en dagspenning, som, gifven i förhållande till hans arbetsförmåga, icke kan annat än blifva ganska obetydlig. I lyckligaste fall kan han måhända blifva uppassare på något hotel, så framt han icke ser sig tvungen att taga värfning som soldat eller blifva handtlangare på en ångbåt. Det är alldeles icke någonting sällsynt, att finna f. d. svenska officerare och andra af samma samhällsklass genomgå en så beskaffad gradpassering, som har det olyckliga med sig, att den sällan eller aldrig åtföljes af avancement till någonting bättre.

Vår vän P. hade erfarit många dylika vidrigheter, men med mera beslutsamhet och klokhet än de flesta Européer visa under sådana omständigheter, företog han sig, ehuru vid äldre år, att lära ett handtverk, och valde skomakareyrket, såsom ett af de mest inbringande. Med den lilla summa, som han ännu ägde i behåll, betalte han för sig på en verkstad i Ohio, der han genomgick en ordentlig kurs i skomakareyrket, ifrån pluggning, lappning och skaftkrökning ända till det högsta och svåraste af det som hörde till detsamma. Genom flit och ihärdighet förvärfvade han sig inom kort en mästareskicklighet, som utan tvifvel skulle förskaffat honom en tarflig bergning i hvilken stad som helst, om han haft tillräckliga medel att der uppsätta en större verkstad.

Vid hans år och i hans förhållanden var det tungt att taga tjenst som arbetare hos en annan; han beslöt derföre, att med de få verktyg, han hade, begifva sig längre in åt Vestern, der, utan att befara många konkurrenter, han ibland nybyggarne i någon aflägsen trakt kunde förtjena sin utkomst och på samma gång vara sin egen herre. Landsmanskapet lockade honom till vår bostad, der han, i början blott en gäst, slutligen blef en kär och värderad medlem af familjen. I ett hörn af vinden inrättade han sin lilla verkstad, och fick snart fullt upp att göra. Hans antecedentia i Sverige voro af den beskaffenhet, att han sett sig föranlåten antaga ett annat namn; men hvad han än der må hafva brutit, visst är att om någon menniska genom tålamod i pröfningar och undergifvenhet i sjelfförvållade olyckor försonat ett felsteg, så var det han. Rättrådig i sin vandel, gjorde han sig här aktad af alla, som kände honom. En närmare förtrolighet uppvexte snart mellan oss och honom; hans mogna, på erfarenhet grundade råd i många af våra bekymmer, den hjertliga tillgifvenhet, han visade oss, gjorde att han snart inom vår familjekrets intog en äldre broders rum, hvilket vi ännu efter så många års förlopp icke utan innerlig rörelse kunna erinra oss.

Utom ofvannämnde landsmän kommo äfven åtskillige andre, så väl Svenskar som Danskar och Norrmän, att bosätta sig i vårt grannskap. Några bref, som jag skrifvit till Sverige och som blifvit införde i svenska samt derefter öfversatte i danska tidningar, hade fästat de utvandringslystnes uppmärksamhet på vår lilla koloni. Dag efter dag erhöllo vi nya besök, och icke sällan hände det att vår lilla stuga helt oförmodadt blef platsen för ett skandinaviskt möte med representanter från både Liffland, Finland och alla de tre nordiska rikena. Allt gick väl icke så lustigt och högtidligt till som vid studentmötena i Köpenhamn och Upsala; här höllos väl inga tal, men talade gjorde man kapitalt, och fastän glädjen icke hämtade någon näring ur rykande bålar och vid festliga bord, så var den derför mången gång icke mindre liflig. Lifligare började det äfven att se ut omkring vårt nybygge. Några af skandinaverne nedsatte sig icke så särdeles långt ifrån oss. En del af dem hörde dock, thy värr, till den klass af utvandrare, som jag nyss beskrifvit, och gingo snart att på annat håll söka sin lycka.

En Löjtnant B., hvars anhörige i Sverige icke voro mig obekante, kom äfven hit att pröfva utvandrarelifvets besvärligheter. Det gafs för honom ingen annan utväg än att utbyta den epålettprydda uniformsfracken emot arbetsrocken, samt värjan emot hackan och spaden. Till en början qvarstannade han vid Tallsjön och biträdde oss med arbete, som, om det just icke var lätt för honom sjelf, likväl gjordes lättare för oss genom det ständigt glada, lefnadsfriska lynne, som aldrig felade honom, och hvarigenom han alltid förstod att sprida munterhet omkring sig så väl under arbetet som på hvilostunderna. Det var sannerligen knappast möjligt att hafva tråkigt i hans sällskap. Vi lärde honom att drifva oxar, hvilka han stundom kommenderade på det mest komiska sätt, liksom hade han exercerat en afdelning rekryter på ***slätten, och åt de enformiga kommandoorden visste han att gifva ett slags poëtisk och musikalisk lyftning, för hvilken det tycktes som till och med den fyrbenta gärdsgårdsbataljonen icke var känslolös. I besittning af en ganska vacker röst, hade han i minnet förvarat en mängd svenska visor och sånger. Hos en af våra grannar uppsnappade han i en undangömd vrå en gammal guitarr, på hvilken den ensamma husmodern, som sjelf måste förrätta alla hushållsgöromål från de mindre till de större, icke fick tid att vidare öfva sina fingrar. Den lånade han på en tid, uppsträngade den så godt sig göra lät, och ibland på aftnarne, sedan dagens arbete var slutadt, underhöll han oss med kära, välbekanta hemlandstoner af Geijer, Lindblad, Nordblom med fleres sånger, ibland hvilka flera, till hvilka hans egen bror skrifvit orden, lifligt återkallade minnet af fordna dagar.

Utom landsmäns personliga besök undfägnades vi med bref ifrån andra, som, ännu varande i fäderneslandet, umgingos med funderingar att utvandra, men som dessförinnan ville rådgöra med oss om ett och annat och hade tusende slags förfrågningar, som de önskade få besvarade. Det första af dessa slags bref, vi erhöllo, var förenadt med ett litet äfventyr, som jag känner mig hågad förtälja till efterrättelse för dem, som ännu måhända kunna falla på den idéen, att i helt och hållet enskilda angelägenheter vilja tillskrifva för dem alldeles obekanta personer i den nya verlden.

Vi hade länge varit i saknad af underrättelser ifrån våra anhöriga och väntade fördenskull med otålighet ett bref, hvilket det var anledning förmoda skulle derjemte innehålla en vexel å en mindre summa penningar, som i vår närvarande ekonomiska ställning var högst efterlängtad till inköp af flera kreatur och andra förnödenheter. En vacker dag erhöll jag direkte ifrån postkontoret i Milwaukie en notis om att till mig anländt ett vigtigt utländskt bref, hvilket emot lösen kunde få afhämtas. Glädjen i stugan blef allmän. Brefvet kunde naturligtvis icke vara något annat än det länge efterlängtade, och, innehållande penningar eller icke, så innehöll det dock säkert helsningar och nyheter ifrån dem, som i fäderneslandet lågo oss närmast om hjertat.

Carls arbete var alltid mera oumbärligt hemma, och såsom vanligt när en resa skulle företagas, blef det äfven nu min lott att företaga en sådan till Milwaukie. Postbudet hade visserligen kunnat befullmäktigas att uttaga brefvet, men utom att det var flera saker, som jag på samma gång kunde uträtta i staden, med hvilken vi på flera månader icke haft någon kommunikation, så hade vi då för tillfället verkligen icke i hela vår ego den lilla summa, som fordrades till brefvets utlösen. Farmersbanken hade för länge sedan inställt sina utbetalningar och var totalt tom. Handtverkarebanken var i samma olyckliga belägenhet; brodren P. hade användt sin sista dollar till inköp af läder och skopinnar. Någon militärbank hade aldrig funnits i Nya Upsala, ty den stackars löjtnant B:s kapitaler hade nätt och jemnt varit tillräckliga att betala hans reseomkostnader. Förgäfves ransakades det fordna penningeskrinet och lådan i skomakarebordet; fickorna i den utnötta uniforms-rocken vändes ut och in; men allt var fåfängt. Utom ett par gamla svenska tolfskillingar fanns ej sammanlagdt mer än några få kopparcents. Brefvets lösen skulle deremot ganska säkert uppgå till åtminstone en dollar. Det var således bäst att gå till staden och der vigilera upp denna summa, hvilken, så snart jag väl fått brefvet i min hand, kunde återbetalas. Knappt gaf jag mig ro att vänta till påföljande morgonen. En förteckning uppgjordes emellertid på hvarjehanda småsaker, som skulle köpas i staden och hvilka, ehuru vanligtvis ansedde såsom oundgängliga i ett hushåll, vi likväl nu en lång tid nödgats umbära. Vi gladde oss redan på förhand åt socker i stället

för sirap och verkligt kaffe i stället för brändt hvete. Liar till den nu förhandenvarande höslåttern skulle äfvenledes upphandlas utom åtskilliga andra förnödenheter.

Med litet proviant i resväskan begaf jag mig åstad i daggryningen. Det var en herrlig sommarmorgon. Tusende små blåfjädrade skator sqvattrade muntert i sädesåkrarna; kungsfoglarne sutto i ekarnes toppar och uppstämde med deras något egna men välljudande toner en vidt öfver fältet skallande chorus; flockar af rödvingade svartstarar hoppade qvittrande längs utåt gärdesgårdarne, väntande att få sin andel af den rika skörden; uppfriskade af morgondaggen öppnades de i alla möjliga färger skiftande blommorna sina kalkar mot solen; eköppningarnes parklika kullar och dälder, mellan hvilka framskymtade insjöarnes spegellugna, klara vatten påminde mig om Djurgårdens vackra nejder och lummiga ekar. Tanken på hemmet och de kära helsningar jag väntade mig att snart derifrån erhålla, påskyndade mina steg. Innan solen ännu uppnått sin middagshöjd stod jag på den höga sandås, ifrån hvilken en herrlig utsigt öppnar sig öfver den nedanför liggande staden med dess ständigt nyuppförda allt större och större, allt smakfullare och smakfullare villor och byggnader, mellan hvilka slingrade sig den af segel och ångbåtar uppfyllda floden, som utfaller i Michigansjön, den brusande jättekällan, insjöhafvet, hvars oöfverskådliga böljor i öster bilda en glittrande ram omkring den terrassformiga staden med dess solbelysta trädgårdar.

Vid ankomsten till Milwaukie begaf jag mig genast på vigilans till min danske vän K. Då han händelsevis icke var i sin bod och ej förr än om en timme kunde träffas, lönade det naturligtvis icke mödan att gå till postkontoret. Under tiden tog jag in på ett värdshus, vårt vanliga qvarter då vi voro i staden, och sökte dämpa min otålighet med en god måltid, som oaktadt den medförda matsäcken väl behöfdes efter en 30 mils vandring. Den vanliga mattimmen var ännu icke inne, men i följd af den vackra Ingeborgs bemedling erhöll jag åtskilliga förfriskningar, som jag vid min återkomst lofvade liqvidera. Slutligen träffade jag K., och med ett par dollars i fickan mera sprang än gick jag till posthuset. Brefvet erhölls, men döm om min förvåning, då stilen på kuvertet var mig alldeles obekant och då jag i poststämpeln läste ordet *Halmstad*, en stad med

hvars innevånare jag icke visste mig hafva stått i den ringaste beröring. Med dystra aningar uppbröt jag brefvet, som befanns vara ifrån en för mig fullkomligt okänd person, en kammarjunkare och löjtnant L., som skrifvit för att anhålla om åtskilliga upplysningar rörande Amerika och råd med afseende på sin tilltänkta utvandring. Aldrig i verlden vet jag mig hafva fått en så lång näsa, och hade jag då kunnat få tag i min kammarjunkare, skulle han visserligen undfägnats med andra ord än hofspråkets. Att på detta sätt till en alldeles obekant person i det inre af Amerika uti helt och hållet enskilda angelägenheter ifrån Sverige afsända ett ofrankeradt bref, för hvilket der en ganska hög lösen måste erläggas, var, minst sagdt oförskämdt. Förargad kastade jag brefvet på gatan, och nedslagen genom alla mina i ett ögonblick tillintetgjorda förhoppningar om nyheter ifrån mor, slägt och vänner, om kaffe, socker etc., visste jag knappt hvad jag skulle företaga mig. Naturligtvis hade jag ingenting annat att göra, än att vända om hem, der man med otålighet afbidade min återkomst. Jag skämdes att åter visa mig för K., värdshusräkningens uppgörande lemnades till ett mera lägligt tillfälle — det var min första, min enda krogskuld i den nya verlden. Utan att vidare tala med någon menniska vandrade jag så fort jag kunde med tunga steg ut ur staden och tillbaka samma väg, jag kommit.

Hela naturen, nyss så glad och morgonfrisk, tycktes nu bära en prägel af min egen inre svårmodighet: bränd af den starka solhettan låg den liksom matt och kraftlös, svag och vanmäktig, med feberheta porer trängtande efter nattdaggen, att dermed läska sina brinnande läppar. Tystnadt var foglarnes qvitter, försvunnet var blommornas doft, bleknad var kullarnes grönska, och ekarnes af ingen vindflägt i rörelse bragta kronor tycktes med sina hängande blad försänkta i middagsslummer. Muskiterna voro de enda, som vittnade om lifvets verksamhet. Några för mig obekanta farmers och formän körde om mig på vägen, men, befarande att de möjligtvis skulle fordra betalning för skjutsen, vågade jag ej anhålla om att med dem få åka ett stycke af vägen. Trött och utmattad lade jag mig i en skuggig skogsbacke att hvila en stund, medan värman var som mest tryckande; men mygg, gräshoppor och långa gröna ormar, som, ehuru deras bett icke är farligt, dock äro mindre angenäma kamrater på

en lägerstad, och som man nästan icke kan gå ett steg utan att finna i dussintals kila framför fötterna — allt detta gjorde, att hvilan icke kunde blifva särdeles långvarig och vederqvickande. Aftonen inbröt slutligen och på den följde nattens mörker; men kommen på välbekanta stigar, kunde jag dock medelst en och annan ginväg förkorta min vandring. Passerande genom en skogsbyggd, såg jag här och der små *clearings* eller rödjningar, på hvilka nybyggarne i stora högar uppstaplat och sedan antändt de fällda jätteträden. De flammande väldiga bålen, några helt nära, andra på ett längre afstånd ifrån hvarandra, upplyste den mörka natten och spredo vidt och bredt öfver det fridfulla landskapet ett klart skimmer, för hvilket skuggorna utom och inom mig veko tillbaka. Det vackra skådespelet gjorde att jag glömde både kammarjunkare och andra förargelser.

Efter att emellertid på mindre än 24 timmar hafva tillryggalagt ungefär 54 eng. mil — den längsta dagsmarsch jag någonsin gjort och hoppas få göra — anlände jag till vår stuga, der alla uppvaknade vid min oförmodadt snara återkomst, och sedan de någorlunda hämtat sig från den första öfverraskningen vid nyheten om den likaså oförmodade utgången på min expedition, upplöste sig harmen öfver de i mer eller mindre grad bedragna förhoppningarne i ett hjertligt skratt, hvaruti jag sjelf icke kunde annat än instämma.

KAPITLET XIX.

Höslåtter. — Myrängar. — En farmers gentlemanliga uppförande. — Lie och *Cradle*. — Olika arbetsresultater. — Skallerormar. — Botemedel emot deras bett. — En svensk ormtjusare. — Bivuakering vid myrängen. — En gammal bekant ifrån Sverige anländer. — Ytterligare tillökning i det svenska nybygget.

Det nyssomtalade missödet blef dock snart mer än hundradefaldt godtgjordt medelst ett annat bref från fäderneslandet, hvars blotta handstil på utanskriften och välbekanta poststämpel redan voro tillräckliga att göra hemlandsbilderna i själen mera glödande.

Emellertid anlände fortfarande åtskilliga skrifvelser af samma beskaffenhet som kammarjunkar L:s, från hvilka det är att önska, det blifvande nybyggare, hvilka, liksom vi, icke hafva så godt om hvarken tid eller penningar, måtte varda förskonade.

Den 27:de Juli började vi att slå hö, i mitt tycke det tyngsta och mest påkostande arbete af allt, hvarvid vi dittills fått vänja oss. Detta arbete är, efter hvad jag tror, väl icke i sig sjelft tyngre och svårare, än det är i Sverige, utan tvärtom lättare, på grund af den bättre och mera ändamålsenliga redskap, som här begagnas; men hvad som egentligen gör det påkostande, åtminstone för en ovan arbetare, än den brännande solhettan, de blodsugande muskitos och svårigheten att under denna sysselsättning få friskt och godt källvatten.

Då det vanligen tål flere år, innan nybyggaren kommer i tillfälle att inberga några odlade foderväxter, måste han i kärr och på sanka naturliga ängsmarker slå det hö, han behöfver. Prairiebon har i detta, liksom i flera andra fall en stor fördel framför skogsbon och nybyggaren å eköppningarne. Det vilda gräs, som vexer äfven på den högländta prairien, erbjuder en god slåtter, då det deremot i den oröjda skogen naturligtvis är alldeles omöjligt att komma fram med lian, och då så väl der som på *openings*landet icke finnes någon egentlig gräsvall. Gräset på dessa ställen kan väl understundom vexa till en alldeles förvånande höjd, men det är väl groft och dessutom så glest, att det icke lönar mödan att slå detsamma. Nybyggaren derstädes måste derföre vara betänkt på att uppsöka något tillgängligt kärr eller moras, der han ofta finner ganska goda och för boskapen både begärliga och födande grässlag. Såsom starrhö betraktadt är det hö, som slås på dylika ställen utan tvifvel ett ibland de bästa. Emellertid äro sådana platser ofta långt aflägsna, hvarigenom så väl sjelfva höbergningen som hemkörningen, hvilken på de våtare myrarne icke kan ske förr, än på vintern, ganska mycket försvåras.

Dessa kärr och myrar, huru nyttiga, ja huru oumbärliga de än i början äro för nybyggaren, äro vanligtvis det land, som sist af allt inköpes. Äro de mycket vidsträckta, hvilket nära större insjöar och floder i allmänhet är förhållandet, så begagnas de i många år såsom en allmänning,

utan att hvarken den ene eller andre jordinnehafvaren för densamma erlägger någon betalning till kongressen. Äro de åter af mindre omfång, så följes regeln: den, som kommer först till qvarnen, få först mala. Några hugg med lian fredar marken ifrån hvarje annat intrång, och myren, ehuru den lika litet tillhör den ene som den andre, betraktas och respekteras dock såsom den först ankomnes lagliga besittning. Vanligtvis göres också afseende på belägenheten. Den nybyggare, till hvars jord en sådan myräng ligger närmast, lemnas vanligen i ostörd besittning af densamma, och det skulle anses såsom någonting högst otillbörligt och oförenligt med den karakter af gentleman, som en och hvar här gör anspråk på att ega, om någon i sådant fall försökte att göra sin grannes rätt stridig.

Till lycka för oss hade vi icke långt ifrån våra egor en större ännu oköpt myräng, hvilken af en annan nybyggare under några års tid blifvit slagen hvarje sommar, och på hvilken vexte ett ypperligt starrhö. Vi hade visserligen utsett den till vår ängsmark, men fruktade likväl att samma person, som under de föregående åren begagnat sig af densamma, skulle också nu infinna sig och på grund af sin äldre *claim*, göra oss platsen stridig. Han infann sig också ganska rigtigt hos oss, innan vi ännu begynt vårt slåtterarbete. “Jag har“, sade han, “innan ni nedsatte er på detta land, årligen slagit den myräng, som, belägen längre upp vid Tallsjön, gränsar intill edra egor. Jag kan väl förmoda att I nu sjelfve viljen slå edert hö på detta ställe, men jag ville dock förvissa mig derom. I händelse I icke skullen vilja begagna er af denna lägenhet, ämnar jag naturligtvis såsom förut göra det.“ Upplyst om att vi för vårt höförråd haft ögat fästadt på den ifrågavarande platsen, som vi dessutom ansågo otillräcklig för vårt behof — vi hade nyligen ökat vår boskapshjord med tvenne kor och åtföljande kalfvar — svarade han endast sitt *I guess so*, och afstod utan alla vidare invändningar frivilligt från en förmån, som dittills varit honom till mycken nytta, och hvaraf förlusten nu troligen kom att göra honom många olägenheter. Detta måste man ovilkorligen erkänna vara att handla såsom en verklig gentleman, och detta drag, huru obetydligt det än kan tyckas vara, är dock karakteriserande för nybyggarelifvets romantik och för lefnadssättet och samhällsförhållandena i Vestern, der man

ofta tänker sig en fullkomlig laglöshet, och näfrätten vara den enda rätt, som respekteras. Denna observation gäller dock egentligen de trakter, som antingen äro upptagne uteslutande af Amerikanare, eller der dessa utgöra den öfvervägande befolkningen. Ju större antal europeiske utvandrare, desto större, thy värr, är ock olikheten i dessa förhållanden.

De amerikanska liarne äro både längre och bredare än de i Sverige brukliga, och i hela deras konstruktion långt mera ändamålsenliga samt, oaktadt deras större tyngd, långt mera underlättande arbetet. Sjelfva bladet är ungefär 45 tum långt och 2 tum bredt. Skaftet, förfärdigadt af hickory, är såsom bifogade teckning utvisar ifrån lijernet ända till det nedersta handtaget, nemligen det för den högra handen, något inåtböjdt, men derifrån till handtaget för den venstra handen ganska mycket böjdt utåt, hvarefter den återstående delen eller ändan på skaftet åter är lindrigt krökt inåt. Denna skaftets krökning jemte dess längd gör att slåtterkarlen icke behöfver gå så mycket framlutad och ej böja ryggen så som vid begagnandet af en lie med rakt skaft, utan kan slå gående i en nära nog upprätt ställning, hvilket naturligtvis tillika med den sväng, som ligger i hela redskapet, gör honom arbetet icke hälften så tungt och påkostande. Handtagen äro rörliga och kunna efter behag flyttas på ett längre eller kortare afstånd ifrån hvarandra samt vridas omkring skaftet, vid hvilket de äro fästade medelst ett par skrufvar eller små jernkilar.

I sammanhang med ofvanstående beskrifning på den här bruklika lien, torde det tillåtas mig att äfven med några ord omtala det högst egna verktyg som begagnas för sädens skärande. Dem af mina läsare, som icke äro landtbrukare, får jag bedja om tillgift att jag på detta sätt kanske alltför mycket sysselsätter mig med hvad som hör till åkerbruket. Jag är ledsen att i denna berättelse icke kunna infläta några äfventyr och en beskrifning om förhållanden af mera allmänt intresse; men trogen sanningen, kan jag icke gifva

berättelsen om vårt nybyggarelif en annan färg, än hvad det verkligen egde. De sysselsättningar som då nästan oafbrutet upptogo vår tid, och de förhållanden, åt hvilka vi tvungos att så godt som uteslutande egna vår uppmärksamhet, äro allt, hvad vi ifrån denna tid hafva att förtälja.

De så kallade *Cradles* äro dock i sitt slag märkvärdiga nog, och vår svenska allmoge skulle säkerligen länge besinna sig, innan den för att skära sina åkrar begagnade ett redskap, som vid första påseendet synes så tungt och oformligt som det ifrågavarande. Icke dess mindre är äfven det beräknadt att på samma gång underlätta och påskynda arbetet, och uppfyller i detta afseende fullkomligt sitt ändamål, åtminstone i skogsbyggden och på eköppningslandet, der de nu mera uppfunna *reapers* eller skärmachinerna icke kunna användas.

Hänvisande till den här bifogade teckningen, vågar jag en närmare beskrifning af detta verktyg, i hopp om att dervid möjligen fästa någon svensk landtbrukares uppmärksamhet. På grund af egen erfarenhet och efter att noga hafva gifvit akt på skärningssättet här och der, äfvensom på resultatet af arbetet inom ungefär samma tids förlopp, kan jag tryggt påstå att den landtman, hvars ekonomiska tillgångar eller hvars jords beskaffenhet icke tillåta honom att begagna sig af en skärmachin, aldrig skall kunna finna ett bättre och mera tjenligt instrument för sädens skyndsamma och jemna afskärande.

Fig. 1. Fig. 2.

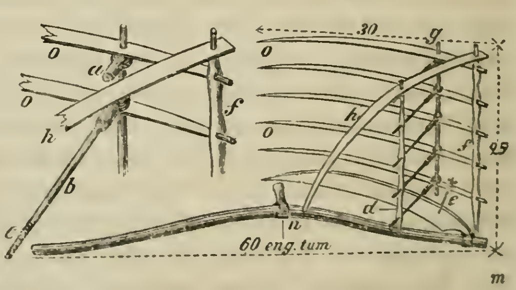

Skaftet är 5 fot långt, krökt och försedt med ett rörligt handtag. Korgen eller *cradlen* är vanligtvis gjord af lönn eller hickory, men ibland äfven af jern. Den består af 5 tänder eller spjälar *o,o* (fig. 1) löpande i en parallel böjning med lijernet, 38 tum långa, med ena ändan fast instucken i ett rundt tvärträ *f*, utgående ifrån och fästadt vid skaftet vid punkten *m*. Dertill är vid andra ändan af detta tvärträ anbragt en båge *h*, förenadt med skaftet vid punkten *n*. För att hålla tän-

derna i deras rätta ställning öfver lien och för att gifva hela korgen tillräcklig stadga, äro de förra förenade med en rund spjäla *g*, hvilken är försedd med metallringar och hylsor *a* (fig. 1) i hvilka äro indrifne små andra runda tenar *b* med skrufgänger *c*, inskrufvade i stången *d*. Korgen är ytterligare medelst en kort pinne *e* förenad med libladet för att städse hålla den förra på samma afstånd ifrån det sednare. När nu säden skäres, så falla alla de afskurna stånden på tänderna, och kastas så, genom en liten svängning på lian, åt sidan liksom knippor iordninglagda att hopbindas. En person, som rätt förstår att begagna detta instrument, kan dermed skära två till och med tre acres om dagen, vare sig hvete, råg, korn eller hafra, och härvid är att märka, det dagsverkstiden i de vestra staterna af Amerika är vida kortare än under sommararbetet i Sverige. Der begynner nemligen icke utarbetet förr än efter frukosten och slutar vanligen kl. 6, åtminstone icke sednare än kl. 7 på aftonen.

I fråga om arbete måste jag i förbigående anmärka, huru olika den infödde Amerikanaren derunder förhåller sig emot de fleste europeiska utvandrarne. Jag har ofta haft tillfälle att se den förre arbeta tillsammans med t. ex. Svenskar eller Norrmän. Det är svårt att säga när han egentligen arbetar. Han tyckes endast så godt som stå och leka med sitt verktyg. Går någon händelsevis förbi, så kan han med denne för en lång stund inlåta sig i samtal. Dagens frågor och kommunala angelägenheter afhandlas med en liflighet, som skulle man tro, att detta utgjorde hans egentliga sysselsättning för tillfället och att han hölle yxan, lien eller plogen i handen, liksom eljest vid alla möjliga tillfällen den alltid anlitade täljknifven, endast för att derunder hafva någonting att fingra på. De sednare åter ligga, som man säger, oupphörligt i tygen, arbeta nästan utan afbrott, tysta och allvarsamma, hvila på långt när icke så ofta som den förre, använda otvifvelaktigt mer styrka; men med allt detta, så när arbetet är slut, har den ene hunnit göra långt mera än den andre. Utan tvifvel beror detta mycket på lätthandterligheten i de arbetet underlättande verktygen, hvilka främlingarne måhända ej ännu hunnit vänja sig vid, men de tyckas aldrig komma derhän att kunna handtera dem med samma lätthet och färdighet som Amerikanarn. Är det fråga om att lyfta större tyngder eller något annat dy-

likt arbete, som endast och allenast beror på fysisk styrka, så är åtminstone Svensken eller Norrmannen vida öfverlägsen den nyssnämnde; men i allt annat utvecklar denne en smidighet och en ledighet, hvari de andre icke kunna mäta sig med honom, likaväl som hvad resultatet af arbetet vidkommer, det visar sig, att de äro honom vida underlägsne. Det går raskt undan, utan att man kan säga huru det går. Kanske göra de andra sitt arbete bättre, och, i de flesta fall med mera noggrannhet, och det är visserligen en förtjenst att mera sätta värde på, än på ett alltför långt drifvet *go-ahead*-system; men i alla fall, så kunna vi icke fritaga oss sjelfve likaså litet som våra verktyg i allmänhet från en viss klumpighet.

För att nu återkomma till vår höbergning, så fortgick den så godt sig göra lät och våra ovana krafter medgåfvo. Chr. var oss härvid en god medhjelparinna, och utbytte hon esomoftast med mig räfsan emot lien, på hvilket byte jag måste erkänna att arbetet ingalunda förlorade. Äfven L. biträdde med räfsning, vålmning och stackning, och sålunda lyckades vi, ehuru en regnig väderlek ganska mycket försvårade vårt arbete, att inom kort på den myräng, som var oss närmast, få ihop en stack af ungefär fyra tons vigt. Detta var dock långt ifrån tillräckligt för vårt behof, så mycket mindre som vi till hösten hoppades få lägga oss till ännu ett par dragare. Vi måste derföre söka vårt ytterligare höförråd på en annan myr, belägen på något öfver tre mils afstånd ifrån vår boning. Det var der som vi, under en brännande solhetta, egentligen kommo i erfarenhet af det mera mödosamma i detta arbete. Marken var lös och mycket sumpig, så att det blef oss ganska svårt att använda våra oxar; en del af vålmarne måste bäras till stacken. Vid hvarje steg mellan tufvorna nedsjönko vi djupt i det gyttjiga vattnet, som, uppblandadt med litet, långt ifrån välsmakande, whisky, var det enda, hvarmed vi i detta eljest på springkällor så rika land, kunde lindra vår törst.

Hvad som isynnerhet gjorde detta arbete mindre angenämt, var den mängd af ormar, som härstädes, liksom på de flesta lågländta platser i det ännu föga uppodlade landet, uppehöllo sig. I allmänhet påstås de dock icke vara farliga, med undantag af skallerormen, med hvilken vi också nu fingo göra vår första bekantskap.

Om denne orm gör man sig vanligtvis en högst vidunderlig föreställning. I verkligheten motsvarar den på långt när icke det begrepp, man får om densamma genom de flesta resebeskrifningar. Jag talar här om skallerormen sådan den finnes i de nordvestra territorierna, och jag har anledning att tro den der icke vara annorlunda än i de östra eller de södra staterna, oaktadt alla de underbara saker, man derom vet att förtälja. Hvad för det första sjelfva skallran angår, hvars varnande ljud man påstår skall kunna förnimmas på till och med ett längre afstånd, så är den endast en mindre, tunnare benbroskhinna i stjerten med en dubbel rad af små afdelningar, icke så stora som vanliga ärter, fogade liksom medelst leder den ena vid den andra. Det är dessa leder, som när ormen rör sig, förorsaka den omtalade skallringen, hvilken ofta icke höres förr, än man är alldeles inpå ormen, och knappast då. Den första af dessa så kallade skallror säges bilda sig när ormen är tre år gammal, hvarefter han årligen erhåller en ny sådan. Den största skallerorm jag sett, och som vi äfven utan all svårighet ihjelslogo, var icke stort mer än fyra fot lång och hade 8 skallror, och efter hvad man berättat mig påträffas de icke större i dessa trakter, der de i allmänhet äro långt mera sällsynta än man förmodar, och der man ganska sällan hör omtalas att menniskor eller kreatur af dem blifva bitna. Detta är likväl underligt nog, ty på lågländta ställen är man dock aldrig rigtigt säker för dessa farliga djur, och det är just sådana platser som boskapen för betets skull aldrahelst uppsöka, likasom nybyggaren der måste slå och berga sitt hö. Jag kan icke neka till, att under det vi vandrade i gyttjan i det täta, högvexta gräset, som icke tillät oss att se mer än några få tum framför oss på marken, tanken på skallerormens möjliga närhet mången gång gjorde mig orolig och att det minsta prassel i gräset gjorde att jag, inbillande mig höra skallran, drog foten tillbaka. Vi skulle också slutligen få höra den, dock icke förr, än vi voro alldeles tätt invid odjuret, då vi knappt gåfvo akt på detta ljud och ej visste att vi hade en skallerorm framför oss innan vi väl dödat densamma.

Då vi nemligen en gång skulle räfsa ihop det slagna gräset, märkte vi ofvanpå detsamma ligga någonting, som vi i början trodde vara en händelsevis ditkommen torr gren.

Snart upptäckte vi dock, att det var en större orm, som låg alldeles orörlig, och den vi utan svårighet dödade med en af högafflarne. Det befanns då vara en skallerorm, icke fullt af den ofvannämnde storleken, hvars sexfaldiga skallra vi afskuro, för att förvara till minne af vårt första möte med ett af dessa fruktansvärda djur. De lära, efter hvad jag hört sägas, sällan anfalla någon, äro vanligen mycket långsamma i sina rörelser, och ligga ofta alldeles stilla på marken, då man lätt i hastigheten kan förvexla dem med en torr qvist. Faran består således uti att oberedd komma dem alltför nära, eller trampa på dem. Man påstår att de under den varmaste tiden af sommaren äro så fulla af gift, att de icke kunna se. Huru dermed verkligen förhåller sig, är mig obekant, men visst är att de få skallerormar vi dödat, icke tyckts märka vår närvaro förr, än de erhållit dråpslaget. Berättelserna om deras tjusningsförmåga äro icke annat än fabler. Hvad som deremot icke är någon fabel, är berättelsen om deras giftiga egenskap. Deras bett, om giftet aldrig så litet inträuger i blodet, äro ovilkorligen dödande, så framt ej något botemedel på ögonblicket användes. Af de botemedel, som uppgifvas, äro troligen de, som Indianerne begagna, de mest pålitliga. En större qvantitet stark konjak eller rom är ett ofelbart medel, om det genast drickes, och det påstås att den, som blifvit biten af en skallerorm, skall kunna förtära en hel kanna konjak utan att deraf känna sig rusig.

C. har berättat mig en händelse, hvartill han sjelf var ögonvittne, och den jag således kan garantera såsom fullkomligt sannfärdig. Den torde tjena såsom ett bevis för ofvanstående, och såsom ett exempel på det verkligen underbara välde, som somliga personer utöfva öfver ormar. Om dessa skadedjur icke ega förmåga att tjusa menniskan, så synes deremot vissa menniskor hafva makt att tjusa dem.

En svensk baron ** hade, liksom så många andra, begifvit sig till Kalifornien för att gräfva guld. En dag under det han satt på marken och hvilade sig från sitt arbete, såg han en större orm, komma slingrande emot sig. Han märkte straxt att ormen icke var af något farligare slag, och han satt derföre helt stilla, för att se hvad den skulle taga sig till, men hade under tiden blicken stadigt fästad på densamma. Då ormen varseblef ** fäste äfven den sina ögon

på honom och blef liggande orörlig. Efter en stund fann ** detta ömsesidiga fixerande något besynnerligt, och närmade sig varsamt ormen, troende att denne då skulle söka komma undan; men den fortfor att ligga helt stilla. Slutligen stod han alldeles invid den; den förblef dock lika orörlig. Då föll honom den tanken in, att han egde makt öfver ormen, och att den icke förmådde göra honom någon skada, hvarpå han fattade den om halsen, upplyfte den sakta, och sedan han ytterligare fixerat den en stund, släppte han den åter på marken, då den tycktes vara fullkomligt tam, kröp öfver hans hand och slingrade sig omkring hans arm, utan att tillfoga honom den ringaste skada.

Denna egenskap, som han så oförmodadt upptäckte sig ega, förmådde honom sedan att anställa åtskilliga andra experimenter i ormtjusning, och med samma framgång. Han tog nu äfven skallerormar och andra giftiga ormar, och några få ögonblicks magnetism, om man så vill kalla det, voro tillräckliga att göra dem för honom fullkomligt tama och oskadliga. Slutligen fann han mera uträkning vid att visa sig som ormtjusare än att vara guldgräfvare i Kalifornien. Han reste omkring med sitt ormsällskap, och lät derjemte underrätta allmänheten, att han på hvilken vild och giftig orm som helst, den de kunde fånga, skulle visa sitt välde. Dessa representationer voro ganska inbringande. Han hade emellertid grundligt studerat ormslägtets naturhistoria, uppsnappat en mängd berättelser såsom illustrerande egenskaperne hos de olika species, och som allt i Amerika måste ske med tal, så höll han vid sina representationer ordentliga föreläsningar öfver ormens anatomi m. m.

En dag öfverlemnade man honom en stor, nyss förut fångad, alldeles vild skallerorm. Till åskådarnes stora förundran och belåtenhet tjusade han äfven den på sitt vanliga sätt, och öppnade ormens gap med en liten sticka, som han der lät blifva sittande, för att visa dem, som hade lust att på närmare håll betrakta djuret, dess tänder o. s. v. Under det han vidt och bredt beskref dessa föremål, lekte han med fingret i ormens käftar, och, utan att tänka derpå, drog han med detsamma bort stickan som hållit dem uppspärrade. Det var naturligt att ormen då skulle sammansluta dem, och sålunda blef han — jag lemnar derhän huruvida det skedde emot djurets egen afsigt — biten

i fingret. Tänderna trängde djupt in i köttet. I ögonblicket kastade han ormen ifrån sig och lopp till en lyckligtvis straxt invid belägen restauration, der han genast fattade en karafin med konjak, tömde den så godt som i ett andedrag, hvarefter han genast lät servera sig en annan och fortfor att dricka så mycket och så länge det var honom möjligt. Följden blef att detta räddade honom från en eljest oundviklig död. Den rusgifvande drycken tycktes på honom allsicke hafva sin vanliga verkan, så framt man ej dertill kan hänföra några dagars temmeligen stark feber, hvilken dock torde lika mycket hafva varit en följd af ormbettet. Efter en tid fortsatte han åter sina representationer och föreläsningar.

Under höslåttern kamperade C. och jag några nätter i närheten af myrängen, der vi funno en ofullbordad öfvergifven koja. Sådana öde bostäder påträffas ofta i de nya territorierna. Någon nybyggare har nemligen tillegnat sig ett stycke jord, derpå i hast uppfört en så kallad *claim-shanty*, till bevis på att jorden är upptagen; men kanske innan han ännu hunnit få den färdig, eller sedan han en kort tid der varit bosatt, har han af en eller annan orsak ångrat sig, öfvergifvit sin *claim* och i stället slagit sig ner på någon annan plats, som han under tiden fått ögonen på och som fallit honom mera i smaken. Der det är en rik tillgång på oupptaget land, det ena jordstycket täflande med det andra i skönhet och fruktbarhet, der äro många vid valet af bostäder, likaså obeslutsamme och ombytlige i sitt tycke, som ett barn, när det har att välja mellan en hop granna leksaker.

Vi voro nu i slutet af Augusti, och nätterna i den öppna kojan vid myrängen skulle varit ganska romantiska, om icke de förfärliga plågoandarne, muskiterna, funnits till. De voro dock här under öppen himmel icke stort värre, än i vår egen takbetäckta stuga vid Tallsjön. Det säges väl, att man kan vänja sig vid allt här i verlden; men jag trotsar någon att kunna vänja sig vid denna landsplåga. Deras favoritplatser äro isynnerhet vid myrar och sanka ställen, och det var en lycka för oss att det var den tiden af året, då de begynna minskas i antal och till en del förlora sin giftiga egenskap. I den klara, milda augustinatten kunde

de visserligen en lång stund hindra att våra af dagens möda trötta lemmar vederqvicktes af sömnens hvila; men vi bjödo till att icke harmas deröfver, då det hade det goda med sig att vi i nattens stilla frid så mycket längre höllos vakna och fingo njuta af den vackra naturen omkring oss och, upplyftande våra ögon åt det med tusende ljus besådda himlahvalfvet, inom oss förnimma frågan: "Ho hafver de ting skapat, och förer stjernornas här fram efter tal?"

Den koja, vi sålunda för några nätters tid togo i besittning, var icke försedd hvarken med tak, dörr eller fönster, och de vanliga springorna i stockväggarne voro lemnade i sitt ursprungliga skick. Vi hade derföre nästan lika så fri utsigt på sidorna som ofvanom oss. Framför oss låg den vidsträckta ängslätten med sina här och der, liksom klippor i en skärgård, hopräfsade hövålmar, vittnande om dagens arbete; bortom den en större insjö, hvars längst bort slumrande vågor omgjordades af horisontens purpurblå nattgördel; omkring oss doftade den vilda, med sina små drufklasar rikt behängda vinrankan, hvilken, isynnerhet vid flod- och sjöstränder, slingrar sig omkring trädstammarne och uppfyller luften med en ljuf, sydländsk blomstervällukt. Äfven jorden hade sina stjernor, med hvilka ögat, då det icke tillslöts af sömnen, roade sig att leka, nemligen små eldflugor, hvilka i sommarnatten blixtlikt flyga mellan trädens grenar och med sitt klara, fosforescerande sken ofta bilda ett rigtigt eldregn, som för ett ögonblick belyser blad, blommor och andra mindre föremål, hvilka komma i beröring med den bevingade gnistan. I fullkomlig harmoni med allt detta hördes då och då några klagande toner af *whip-poor-will*, en liten fogel, som fått sitt namn deraf, att dess entoniga, men dock icke omelodiska sång liknar detta ordljud, hvilket den i flere timmars tid efter solnedgången oupphörligt upprepar. Med dess sång blandade sig äfven andra nattfoglars ofta likaså entoniga qvitter, hvilket, om det än ej egentligen kunde sägas vara välljudande, likväl under nattens stillhet gjorde ett ljuft, behagligt intryck på sinnet och vaggade hjertat till ro. Under sådana omständigheter hade det, oaktadt muskiterne, ett eget behag med sig, att för några få vackra sommarnätter ligga i en öppen koja. Jag tror det skall vara få, som kunna sofva en natt under bar himmel, och oafbrutet öfverlemna sig åt sömnen; den störes, man vet icke rätt

huru eller hvaraf, litet emellanåt; men vid uppvaknandet känner man sig knappt hafva blifvit störd i sin hvila. Den friska luft, man inandas; den högtidliga, nattliga tystnaden och stillheten; fridhelsningen, som på luftens dallrande vågor sänker sig ner från de ljusa boningarne der ofvan: allt detta är både för kropp och själ lika, om ej mera vederqvickande och stärkande än en oafbruten sömn.

Vi skulle dock en natt störas i dessa betraktelser, och det på ett mindre angenämt sätt. En afton vid solens nedgång märkte vi visserligen att dess slocknande strålar insveptes i en ganska tjock molnbädd, men vi hade så ofta blifvit bedragne af de tecken, af hvilka man vanligtvis tror sig kunna bestämma den blifvande väderlekens beskaffenhet, att vi denna gång icke brydde oss om att akta på gamla märken. Liksom allt i den nya samhällsbyggnaden tyckes följa en helt annan lag och ordning, än den gamla verldens politiska och sociala förhållanden, så tycktes i Amerika äfven den yttre naturen sjelf visa en slags nyckfull sjelfständighet, emot hvilken alla sådana företeelser, som vanligen tagas i betraktande vid meteorologiska spådomar, ingenting förmå uträtta. De mest häftiga och oförmodade ombyten i väderleken inträffa der tid efter annan, och när man som bäst af alla tecken tror sig kunna sluta till klart och vackert väder, får man ett, tu, tre ett störtregn öfver hufvudet, och tvärtom, — ett tydligt bevis att gamla märken icke stå längre — något, som nu äfven börjar förbrylla teckentydarne på höjderna hinsidan om oceanen.

Sålunda gingo vi, obekymrade om molnbädden i vester, äfven denna afton till hvila på vårt höläger under stjerntaket, i hopp om samma klara väder, som de föregående nätterne. Knappt hade vi dock insomnat, förrän vi väcktes af en våldsam stormil, som, hvinande genom springorna i huset, eller rättare inhägnaden, hotade att nedvälta de på hvarandra löst laggde stockarne. Inom kort rasade en fullkomlig orkan. Ingen stjerna syntes mer på himmelen; allt omkring oss var ogenomträngligt mörker. Då bröt plötsligt en häftig blixt fram ur molnen och insvepte för ett ögonblick hela landskapet liksom i eldsflammor. Nästan på samma gång dånade öfver våra hufvuden en förfärlig åsk-knall, hvilken länge återljöd mellan de skogbevuxna kullar, som på denna sidan omgåfvo den nedanför oss liggande ängslätten.

Det var en af dessa hastigt utbrytande med elektricitet laddade orkaner, med hvilka, åtminstone i det nordliga Europa, det finnes ingenting som kan jemföras, hvarken i afseende på stormens, blixtarnes eller dundrets häftighet. Väl hade vi förut en och annan gång fått vara vittnen till dylika elementernas uppror, men aldrig så som nu erfarit det på engång högtidliga och fasaväckande i ett sådant skådespel. Jag har hört dem som, förlöjligande andras räddsla för åskan, med ett otillbörligt skämt velat nedtysta den allvarligare sinnesstämning, som, utan att behöfva vara förenad med fruktan, mer eller mindre griper oss, när vi lyssne till det ljungande thordönet; men jag är fullt förvissad om, att ingen, utan att genomträngas af bäfvan, kunnat vid ifrågavarande tillfälle lyssna till rösten ur molnens hvalf. Frasande ljungade blixt på blixt, rullande och brakande dånade knall på knall, icke blott från en punkt af firmamentet, utan ifrån tusende; och under allt detta rasade stormen med en allt mer och mer tilltagande häftighet, dels afbrytande de gamla ekarnes kronor och svingande dem som spånor i luften, dels uppryckande hela träd med rötterna och störtande dem till jorden med ett brak, som, blandadt med åskans dån, gjorde detta så mycket mera förfärligt. Det var en strid i luft och på jord, under hvilken vi några ögonblick stodo rådville hvad vi skulle företaga oss.

Länge dröjde det ej innan regnet började flyta i strömmar, och heldre än att sitta eller ligga genomvåta under bar himmel, hvart ögonblick fruktande, att stockväggarne skulle ramla ned öfver våra hufvuden, eller att något af de öfverhängande träden skulle krossa oss i sitt fall, beslöto vi att så fort som möjligt begifva oss till Tallsjön, ehuru denna färd icke var utan både fara och möda. Vagnen jemte öfriga redskap lemnades qvar vid myrängen, på hvilken vi vid blixtarnes sken tyckte oss kunna skönja, huru hövålmarne, frukten af de föregående dagarnes svett och arbete, rycktes upp i luften och förskingrades af stormvinden. Våra stackars oxar, som skälfvande lågo nedhukade tätt invid kojan, ansågo vi dock rådligast att taga med på färden, ovisse om hvar vi eljest skulle återfinna dem. Drifvande dem framför oss, hastade vi fram så fort vi kunde mellan träd, snår och buskar, flere gånger osäkre om den rätta kosan, för hvilken, innan någon banad stig uppnåddes, vi icke hade stort annan

ledning än de få spår, vår vagn lemnat efter sig, och som nu, otydliggjorda af det fallande regnet, endast med största svårighet vid de täta ljungeldarnes sken kunde upptäckas. Till höger och venster om oss störtade det ena trädet efter det andra till marken; men, en gång på väg, gällde det att oförskräckt tåga framåt, hvilket skedde med samma halfrus-lika och för faran blinda ifver, hvarmed, efter hvad jag inbillar mig, soldaten störtar fram i drabbningens kulregn. Det var lycka, att vi så fort som skedde, uppnådde vår koja, hvilken med alla dess bristfälligheter dock erbjöd oss ett mera kärt och välkommet skydd än det rikaste palats kunnat skänka oss. Oron öfver oss hade der mer än ovädret hållit alla vakna, och knappast återställde vår ankomst lugn derinom, förr än stormen och ovädret med förnyad och förökad häftighet åter rasade utanföre. Like maktlöse skeppsbrutne seglare, kastade på stranden af hafsvågen, kunde vi tacka Gud för en räddning, som verkligen var underbar. Den påföljande dagen kunde vi först rigtigt uppfatta hvilken förfärlig förödelse den våldsamma orkanen åstadkommit. Gärdesgårdarne voro icke blott nedvräkte, utan gärdslet på flere ställen afbrutet och slungadt långt bort i skogen. Stora nedblåsta träd tillspärrade nu den stig, vi om natten färdats; andra stodo med sina kala, af åskan träffade och söndersplittrade stammar like varnande skuggor, talande om all tings förgänglighet. När vi återvände till myrängen, funnos der endast några fragmenter af den fordna claimhyddan; liksom förr utan tak, så var den äfven nu utan väggar. Efter hvad vi sedan hörde, hade stormen i en rak sträcka af omkring 20 mil nästan bortsopat allt i sin väg. Taken på flera hus hade blifvit aflyftade, till och med sjelfva boningshusen, jemte lador och andra byggnader, voro på flera ställen till en del bortförde af vinden. Det mesta af vårt slagna hö hängde troligen i trädtopparne på andra sidan sjön; blott en ringa del deraf låg qvar i vattnet mellan tufvorna på myrängen, vid hvilken vi derefter kände föga lust att tillbringa nätterna, utan gingo vi under den återstående höslåttern hvarje afton tillbaka till vår egen, af stormen skonade stuga.

Kort derefter, då C. och jag en afton efter slutadt arbete tagit Ellida och rott ut i den lilla viken midt för våra fönster, för att ur den alltid välfyllda sumpen, d. v. s. sjelfva

Tallsjön, hämta färsk fisk till qvällen, märkte vi en gentleman komma ridande fram till stugan, och, såsom vi trodde oss höra, på svenska samtala med L. Tillropade att komma hem, möttes vi på stranden af en ung, ståtlig herre, hvars hela yttre hållning utvisade en svensk militär. Det var *P. v. Schneidau*, f. d. löjtnant vid Svea artilleri-regemente. Han och jag hade i yngre år blifvit bekante på en bal, der druckit brorskål, men, såsom ofta händer, det då ingångna broderskapet fingo vi sedan föga tillfälle att underhålla. Fjorton år hade sedan dess förflutit, hvarunder vi icke en enda gång träffats. Båda erinrade vi oss likväl hvarandra och det tillfälle, då vi med hvarandra gjorde en bekantskap, som det nu var högst eget, att efter så många år och under så helt och hållet olika omständigheter få förnya.

Några få ord voro tillräckliga att förklara det verkligen högst öfverraskande i hans ankomst. Han var en ibland dem, som jag minst kunde vänta mig att få se utvandra till Amerika, för att der nedsätta sig som nybyggare, — något, hvartill han också minst af allt var passande. Då jag erfor denna hans afsigt och de omständigheter, som stodo i samband med hans utvandring, intogs jag af både glädje och ledsnad att möta honom. Han hade läst mina i tidningarne införda bref och nu gått att med sin nygifta hustru, i likhet med mig, uppbygga en koja i vildmarken. Jag kände ett styng i hjertat vid tanken på att genom min beskrifning, med hvilken jag likväl ingalunda haft för afsigt att uppmuntra utvandringen, måhända till en del varit en oskyldig orsak till detta hans beslut, som jag förutsåg han skulle komma att ångra. Min egen erfarenhet hade redan nu lärt mig att nybyggare-lifvet och hela det vestra Amerika, hvilka stora fördelar de än i de flesta fall kunna hafva att erbjuda den verklige arbetaren och handtverkaren, likväl ingalunda för unge tjenstemän, officerare och medellösa studenter äro någonting att bjuda på. Det fordras åtminstone för sådane, i helt andra samhällsförhållanden uppfostrade och merändels bortskämde personer en mer än vanlig kraftig vilja för att icke duka under för de säkra mödor och besvärligheter, de här gå till mötes, och det fordras framför allt kroppslig styrka, om den ock dittills icke blifvit så mycket utvecklad, och en helsa, som kan bestå icke blott nnder försakelser af ett förfinadt lefnadssätts vanligaste beqvämligheter, utan äf-

ven i kamp med brist och nöd, om så fordras. Hvad oss sjelfva beträffar, så hade vi att tacka Gud, som dittills uppehållit både helsa och krafter och äfven modet under de pröfningar, af hvilka vi dock nu insågo att vi upplefvat knappast början. Men S., den fordne ordonans-officeern hos H. M. Konungen, den eftersökte kavaljeren på alla baler i hufvudstaden, ovan vid alla andra bekymmer och besvär än de, som någon gång kunna förmörka ett gladt, ungdomligt garnisonslif, med en redan nu efter den långa sjöresan brutenhelsa — jag tillstår, att det icke var utan en djup oro jag bad honom inträda i vår stuga, en förebild af hans eget blifvande hem.

Snart anlände äfven hans hustru och svåger, den ena så väl som den andre redan nu en personifikation af öfverdrifna och svikna förhoppningar om Amerika. Det var någonting på en gång komiskt och sorgligt i det sätt, hvarpå de gåfvo luft åt sitt missnöje. Frun förklarade bestämdt, att hon ofördröjligen ämnade återvända till Sverige. Hon hade tänkt sig vårt "gods", såsom hon behagade kalla vår lilla farm, såsom en bättre byggd landtegendom i Sverige. En till hälften yttrad förebråelse för att vi icke underhöllo en bättre landsväg ifrån Milwaukie, upplöste sig i ett rop af fasa, när hon fick se vårt logghus och erfor att detta var vårt *corps de logie* och att hon der måste tillbringa natten. Ömsom betraktande de grofva obarkade stockarne, och vårt eget kanske äfven något grofva och obarkade yttre, — ty det måste erkännas att vi i våra arbetsdrägter och med våra sedan månader tillbaka orakade hakor icke voro skickade att göra något särdeles angenämt intryck på en elegant stockholmsdam — brast hon ut i en flod af tårar, tog min hustru i armen och sade: "Fru U., ni kan icke vara lycklig här — vill ni som jag, så sätta vi oss genast upp i vagnen, fara härifrån och lemna de der herrarne, som fört oss i en sådan olycklig belägenhet, att sköta sig sjelfva." Fåfängt sökte L. att lugna henne; det var med möda hon kunde bevekas att stiga öfver vår tröskel. Der ville olyckan att vännen Petterson med sin högvexta gestalt, sitt långa, yfviga, svarta skägg, sina mörka anletsdrag och sitt skomakareförkläde framför sig skulle träda henne till mötes, och under ett halfqväfdt utrop af "röfvare", skyndade hon på dörren.

S. var dock den, som tog saken lugnast, med full föresats, som han sade, att finna sig i sitt öde, försäkrande oss att hans hustru också snart skulle komma att göra detsamma. Med den saken såg det likväl ganska betänkligt ut. Den stackars mannen var verkligen att beklaga. Hustruns ställning gjorde det emellertid nödvändigt, att med foglighet och varsamhet bemöta de nycker och den lättretlighet, som ej sällan inträffa under så beskaffade omständigheter, och det var icke underligt att de med mer än vanlig häftighet utbröto under dessa nya, för henne så helt och hållet fremmande och oväntade förhållanden.

I vår lilla stuga sökte vi emellertid, så godt vi kunde, att herbergera vårt fremmande. Den nedre af ett enda rum bestående våningen uppläts åt fruntimmerna; vi karlar, sex till antalet, inqvarterades på vinden, bäddade på pelsar, säckar, hö, gamla mattor och allt det som, tjenande till öfver- och underlag, Chr. i hastigheten kunnat hopsamla. S. försäkrade att han här skulle sofva lika godt som fordom på soffan i kungens förmak. Frun deremot ville icke gå till sängs, emedan hon påstod att vi, liggande på vindsgolfvet, kunde obehindradt genom de glesa springorna emellan det enkla brädlaget, anställa våra observationer; och deruti hade hon icke så orätt. Ljuset, som hon eljest önskade skulle brinna hela natten, måste i följd af denna olägenhet, hvaraf vi förgäfves försäkrade henne att vi icke ville draga den ringaste fördel, utsläckas. Chr. förmanades att stänga väl till dörren, och när hon förklarade att vi aldrig hvarken natt eller dag brukade stänga den på annat sätt än medelst den lika lätt utifrån som inifrån öppnade träklinkan, så blef det en ny rörelse i lägret en trappa ned, då, o himmel! ibland alla andra fasaväckande uppträden, en katt befanns vara inne i rummet, hvilken utan barmhertighet måste utkastas. Till råga på olyckan inträffade under loppet af natten ett häftigt störtregn, och som vårt gissnade brädtak blifvit i det närmaste lika glest och vindt som mellangolfvet; så blef det nödvändigt att i både det nedre och öfre logementet flytta bäddarne på läsidan, — en flyttning som vi ofta under sommaren hade fått vidtaga och voro vana vid; men som fullkomligt störde våra gästers natthvila.

KAPITLET XX.

L. sjuk. — Inqvartering. — Landspekulanter. — Några anmärkningar med anledning af Mamsell Bremers "Hemmen i den nya verlden." — Schneidaus landköp och bosättning. — Bergwalls nybygge. — En rättegång. — En sextioårig emigrant. — Några korta underrättelser om andra svenska utvandrare.

Mer än en månad förflöt under ganska hårdt arbete och icke utan stora husliga bekymmer. L. insjuknade ganska farligt och lycka var att vi, utom Polman, hade en annan skicklig läkare i vårt grannskap; genom deras förenade bemödanden blef hon slutligen så tillvida återställd, att hon kunde vara uppe och deltaga i mindre ansträngande göromål inom hus.

Emellertid var vår stuga under dessa veckor ett fullkomligt gästgifveri; den ene Svensken efter den andra kom och gick. Ibland hade vi icke mindre än 18 personer i huset. Huru vi kunde herbergera dem alla, är i denna stund för mig sjelf nästan obegripligt; men är sämjan god, så är rummet stort, säger det gamla ordspråket, och vi gjorde åtminstone allt, hvad vi kunde, för att medelst den förra tänja ut det sednare. Dock när man besinnar en liten stuga, bestående af ett enda rum, 18 fot i bredd och 22 i längd, och en vind af samma storlek, på hvilken man under det brant sluttande taket måste krypa fram från den ena bädden till den andra, och som blott under sjelfva takåsen tillät en upprättstående ställning; när man besinnar att inom denna lilla rymd måste inhysas 18 personer, "ladies" och "gentlemen", af hvilka en del i fordna dagar varit vane att bo i praktfulla våningar och ockupera väl möblerade gästrum, en annan åter tillhörande den klass, som aldrig kommit i erfarenhet af andra beqvämligheter än dem ett tarfligt stuglif har att erbjuda: så måste man prisa nybyggare-fyndigheten, som förstod att veta råd för allt och finna sig under alla förhållanden. Några af de anlände Svenskarne bosatte sig i vårt grannskap.

Schneidau med sin hustru och svåger hade i flere veckors tid deras bostad hos oss. Den förstnämnde led hela denna tid af en benåkomma, som gjorde det svårt för ho-

nom att företaga några utvandringar i nejden och der utse plats till ett hem. Hans hustru hade småningom blifvit lugnare till sinnes, hvilket L. genom sitt exempel att med tålamod och förnöjdt sinne bära de försakelser, dem den ena så väl som den andra här måste underkasta sig, och genom sitt vänliga deltagande till en stor del kan skrifva på sin meritförteckning. Måhända skulle dock detta lika litet som andra tröstegrunder kunnat uträtta något med den bortskämda, men dock i hjertat goda "hustrun från hufvudstaden", hade ej L. sjelf blifvit lagd på sjuksängen. Då förnekade sig ej heller här det qvinliga hjertats bättre och ädlare känslor. Den egna olyckan glömdes vid en annans lidande och behof af hjelp. Vid sjuksängen, den må stå i ett palats eller i en koja, sätter sig dock merändels alltid qvinnan ner såsom på stället hemmastadd, och, likasom hennes ömma, milda inflytande der i allt uppenbarar sig, så uppenbarar sig äfven der för henne sjelf den goda engeln inom hennes eget hjerta, och hon kan ej motstå dess röst. Sysslande omkring L—s sjukbädd tycktes fru S. småningom glömma alla egna obehag och förtretligheter; den gjorde henne hemmastadd i det för henne i början så förhatliga logghuset. Den fina handen, som säkert aldrig förut närmat sig köksspisen, lånade sig nu villigt åt Chr. till biträde vid soppors kokande m. m. Ifrån tillredning af sjukmat, skred man så oförmärkt äfven till lagning af andra rätter, så att, innan vi visste ordet af, och troligen innan hon sjelf visste deraf, stod fru S. med ett hvitt köksförkläde fästadt vid den moderna muslinsklädningen, aktande på fläskpannan och potatisgrytan, och pratande vänligt både med "röfvare" och andra menniskor.

S. tillhandlade sig slutligen $\frac{1}{4}$ sektion jord af en Amerikanare, som några veckor förut byggt upp sin koja vid södra ändan af Tallsjön, troligen på spekulation att snart få sälja sin *claim* till någon Svensk, som var angelägen om att få bosätta sig i sina landsmäns grannskap.

Sådana spekulationer brukas ofta med mycken fördel af dem, som flacka ifrån ett ställe till ett annat och som hafva en verklig passion till att byta bort land, hus och hem, liksom bonddrängarne på marknader i Sverige byta klockor. Isynnerhet försöka de sin lycka ibland de tyska utvandrarne, hvilka gemenligen skocka sig tillsammans så

vidt möjligt är i en klunga, och vilja utgöra en liten kommun för sig sjelfva, sökande att här bilda liksom en liten flik af *das grosse Vaterland.* Om tre eller fyra tyska familjer nedsatt sig på ett ställe, så kan man alltid vara säker på, att det skett med uträkning att nästa år få till grannar ett mångdubbelt så stort antal landsmän. Amerikanaren med sin lokomotiv-natur passar då på att bygga upp en *shanty* uti eller straxt invid det lilla settlementet, bryter upp ett par acres, gifver sig min af att företaga ytterligare odlingar och der ordentligen bosätta sig, hvilket han dock har lika litet för afsigt som att bosätta sig i månan. Under tiden sysselsätter han sig med jagt och muskråttfångst, och när nästa utvandrare-karavan anländer, säljer han sin *claim* till någon Tysk, som gerna betalar litet mer än dess värde, för att komma tillsammans med dem, med hvilka han på fosterländskt vis kan tömma sin bier-mugg.

Denna envishet att antingen välja en farm eller på annat sätt äflas att försörja sig just på den plats, der bekanta och landsmän förut slagit ned sina bopålar, är ett misstag, som jag ofta funnit äfven våra svenska utvandrare begå. Det är som om ett sådant ställe, och intet annat vore för dem Amerika. De som anlända sednare, finna naturligtvis den bättre jorden redan upptagen af andra, men hellre än att gå några mil längre bort, der tusende gånger bättre jord finnes att tillgå, och der möjligen äfven en bättre arbetsförtjenst erbjuder sig, välja de att för landsmanskapets skull tränga sig in ibland kullar, gropar och stenbackar. Häri ligger visserligen någonting vackert, någonting som bevisar att Svensken dock icke kan glömma sitt Sverige, och att, ehuru han öfvergifvit fäderneslandet, fosterlandskärleken dock ännu lefver i landsmannakärleken; men i ekonomiskt afseende är ofta ett sådant förfarande allt utom klokt. Visserligen har det sina svårigheter i början, att komma ibland ett alldeles fremmande folk, med hvars språk och seder man är fullkomligt obekant; men, oaktadt detta, har jag likväl funnit, att de svenska familjer och arbetare, som händelsevis kommit att nedsätta sig midt i ett amerikanskt nybygge eller på en ort, der de icke haft tillfälle till umgänge med ett större antal egna landsmän, vanligtvis förkofrat sig bättre och kommit fortare i en oberoende ställning än andra, som samtidigt med dem och ungefär med samma tillgångar trängt

sig in ibland redan förut anlände utvandrare af deras egen nation.

Dock hvad Schneidau angår, så, enär hans afsigt var att försöka sig som farmer, kunde han svårligen göra ett bättre val än han gjorde, då han för ett par hundrade dollars tillhandlade sig den ifrågavarande ¼ sektionen med derpå varande *improvements*. Belägenheten var särdeles vacker och jorden god, bestående förnämligast af en jemn, lättodlad burroak-slätt, lika fruktbar, som den på vårt jordstycke, hvilket dock i allmänhet erkändes såsom både det vackraste och bästa vid Tallsjöns stränder.

Här finner jag mig föranlåten att, i den händelse läsaren skulle hafva studerat Mamsell F. Bremers i så många afseenden ypperliga och förtjenstfulla "Hemmen i den nya verlden", göra en liten anmärkning vid hvad der förekommer om det svenska settlementet vid *Pine Lake*, hvilket motsäger mycket af den beskrifning jag här gifvit. Den utmärkta förf. säger derom [1]): "Det var en insjötrakt, så täck och så romantisk, som man kan tänka sig den, en rigtigt svensk insjö-trakt. Och man kan förstå att den förtjuste de förste svenske utvandrarne, så att de, utan att först undersöka jordmånen, beslöto att här grunda Nya Sverige och bygga Nya Upsala!" — — "Utom Bergvalls jordlott tyckes all jord vid Pine Lake vara mager." — "Vi foro längs med de löfrika stränderna, som med sina höstgranna färger speglade sig i den spegelklara sjön. Här, på en hög utskjutande udde, täckt af lysande löfmassor skulle Nya Upsala stå; så mente Unonius och hans vänner, då de först kommo till den vackra nejden och tjusades af dess skönhet" — — — "svenskt vacker, ty mörka tallar stodo bland löfträden, och skogen kom ned till sjön, såsom vid våra sjöar, der necken sitter i månljuset, spelar harpa och sjunger under de gröna hvalfven."

Jag måste betyga den utmärkta författarinnan min tacksamhet för denna beskrifning af nejdens skönhet vid mitt fordna, alltid i minnet kära nybygge, och för det smickrande sätt. hvarpå hon sålunda omtalar min och andra der i trakten bosatte landsmäns goda smak i detta afseende. Det är med detta, som med allt, hvad denna förf. förstått att

---

1) 2:dra del. 25:te Br.

uppfatta: det är sannt, det är vackert, ingen hade kunnat säga det bättre. Men i fråga om jordmånens beskaffenhet fruktar jag att hon, liksom i många andra vigtigare uppgifter, eller, rättare sagdt, reflexioner, som i hennes bok förekomma, sjelf icke rätt förstått den sak, hvarom hon talat. Bergvalls jordlott, huru bördig den än är, är dock långt ifrån den bördigaste i det fordna och ännu till en del fortfarande svenska settlementet vid Pine Lake. Vi hade det första valet, och icke var det nejdens skönhet, som uteslutande bestämde det val, vi gjorde ibland det myckna, som vi då hade att välja på. Om jag ock, hvad mig sjelf beträffar, skulle medgifva, att jag den tiden egde en vida mindre erfarenhet än Mams. Bremer i att bedöma en jordmåns bättre eller sämre beskaffenhet; så torde det dock få antagas att C., såsom förut icke ovan landtbrukare, egde större insigt i den saken, än både Mams. B. och jag tillsammans, och rättvisan fordrar att han fritages ifrån en obetänksamhet, som icke en gång hans sinne för naturens skönhet kunnat ursäkta. Den jord, vi innehade, erkändes allmänt såsom varande en ibland de allrabästa och bördigaste ett land kunde erbjuda. Samma omdöme gällde äfven den $\frac{1}{4}$ sektion, som S. tillköpte sig, hvilket bäst bevisades af de höga köpesummor, som sedermera betalats för dessa egendomar, då de tid efter annan ombytt egare. Jag har förut anmärkt, att i allmänhet eköppningslandet icke kan mäta sig i fruktbarhet med prairien och skogsbygden; men äfven det förstnämnda, till hveteåker ofta att föredraga framför det sednare, besitter dessutom andra fördelar, som dessa sakna. Det är t. ex. mera lätt att odla än skogen, utan att dock som prairien hafva brist på skog och timmer.

I öfrigt skulle jag äfven hafva mycket att invända emot den beskrifning, Mams. B. gör på det fordna svenska settlementet vid Pine Lake och de första svenska familjernas lefnadssätt derstädes. Jag är ledsen att nödgas säga, att den snillrika förf. har med sin poëtiska fantasi så omspunnit sanningen, att den blifvit alldeles oigenkännelig för den, hvilken, i likhet med mig, råkar vara närmare bekant med förhållandena och sjelf upplefvat det lif, hon skildrar. Hon omtalar oss, såsom hade vi, sedan vi väl fått våra hus i ordning, icke gjort annat än lefvat som hvar dag varit den sista. Ack, hade Mams. B. kommit en sju eller åtta år förr till

Pine Lake, så hade hon nog funnit, att det var ett så lagomt kalaserande ibland "de svenska herrskaperna", och att de den tiden varit långt ifrån att så kunna välfägna den frejdade landsmaninnan, som de några år sednare vid hennes besök derstädes gjorde. Det hade lätt kunnat hända att hon då icke ens behöft leta efter någon ljussax på nattduksbordet, emedan intet ljus derpå kunnat framsättas. Väl kommo vi ibland, ehuru sällan, tillsamman till julfester och midsommardansar, men trakteringen dervid var måttlig nog. Öfverflödet, om der var något, gåfvo skogen och sjön; om torftigheten vittnade nog det öfriga, som merändels bestod af ett sammanskott utaf hvars och ens egna landtmannaprodukter. Jag kan åtminstone icke erinra mig mer än två eller tre dylika tillfällen, hvarvid kontanta bidrag eller utgifter kommo i fråga.

Men dessa obetydliga misstag, som aldrig bort anmärkas, så framt de ej torde hafva gifvit mången en högst origtig föreställning om det nybyggarelif, i hvilket jag sjelf var en af de handlande personerna, och hvaraf jag här vågat en ofullkomlig skildring, må gerna förlåtas Fredrika Bremer för den sannings skull, älskvärd både i sitt gillande och ogillande, hvarmed hon skildrat mannen, qvinnan och hemmen i den nya verlden. Den, som i likhet med mig har lärt sig att känna, älska, högakta och värdera dem i deras bättre uppenbarelse, måste i hjertat glädja sig öfver, att hon gifvit upprättelse åt hvad af de fleste andre skribenter om Amerika blifvit falskt och orättvist bedömdt. Men, ack! desto mer måste man också beklaga, att hon med sin sympathi för och räsonemanger om phalanxterer, shaker-samfund, woman's-right-associationer, ja till och med mormonism och allt dylikt, som den bättre tänkande Amerikanaren erkänner icke vara annat än ett mer eller mindre giftigt ogräs, af ovännen utsådt på den eljest förträffliga åkern, sjelf nästan helt och hållet förstör det goda och fördelaktiga intryck, som de nyssnämnde skildringarne säkert eljest skulle göra på hvarje oväldig läsare. Det behöfs nemligen icke stor insigt och omdömesförmåga för att finna, huru mycket af hvad hon i välment nit framställer i de vackraste färger, ej är annat än verklig *humbug*, ofta till och med någonting ännu sämre, och sedan man sålunda fattat misstro till hennes beskrifning och omdömen i ett fall, gör man det äfven i andra, der de

dock, utom öfriga förtjenster, äfven ega den att vara fullt tillförlitliga.

Var det jordstycke som S. köpte godt, så var dock den lilla kojan som stod derpå så mycket sämre. Den var uppbyggd på en ingalunda vacker plats tätt invid landsvägen, och bestod, liksom vår, af blott ett enda rum, men mycket mindre, lägre och på allt sätt otrefligare. Golfvet utgjordes af några lösa sågbakar, lagde vid sidan af hvarandra. Tätt vid sjelfva dörröppningen var en slags fönsterglugg, ungefär en fot i qvadrat, som, med undantag af en och annan springa i tak och väggar, var det enda ställe, hvarigenom dagsljuset inträngde i det mörka rummet. Vinden var mera beräknad för krypande än gående. Detta usla näste skulle emellertid under det återstående af året och större delen af vintern tjena S. och hans hustru till hemvist — den förre en lång tid fullkomlig invalid och ömtålig för drag och kyla, den sednare på väg att snart blifva mor. S. gick dock snart i författning om att till det följande året få ett bättre och beqvämligare hus. Detta liksom annat arbete måste naturligtvis verkställas genom lejda arbetare, ibland hvilka äfven var Bergvall, som snart lärde sig att raskt handtera både yxan och bilan.

Tvungen att arbeta för andra, och förenande med en god helsa och kroppsstyrka en viss naturlig händighet, hade B. fullkomligt satt sig in i sin nya lefnadsställning. I stället för att *bygga* sig en bostad, *gräfde* han sig en sådan. Han sökte nemligen på gammalt fornsvenskt vis, att åt sig inrätta en jordkula. Dertill behöfdes dock, utom åtskilliga nödvändiga husgerådsartiklar, äfven annat, som ej kunde fås utan penningar, hvilka han nästan helt och hållet saknade. Men genom flit, omtanke och en alldeles beundransvärd kraft att kunna finna sig uti samt bära mödor och försakelser, hvilka i lyckligare dagar han känt endast till namnet, skaffade han sig efter hand de mest nödvändiga verktyg och materialier till sin jordhydda och dess inredning. Han var en af de få utvandrare, jag under hela min vistelse i Amerika träffade, som, efter att fordom hafva lefvat i välstånd, dock förstått att göra sig förtrogne med en hårdare lott. Han egnade sig åt äfven det gröfsta arbete med samma glada lynne, samma lefnadsfriska själ, som fordom åt ett lyckligare kall. Han var förnöjd med allt; de träd, som växte på kul-

larne omkring *Vänhem*, — så kallade han sin bostad — påstod han vara större och bättre än på något annat ställe; den springkälla, som uppvällde på hans egor, hade ett klarare och mera välsmakande vatten än någon annan, och den jordkula, vid hvilken, under det han arbetade för S., han en eller ett par dagar i veckan gick och sysslade, blef slutligen i hans tycke det bästa, varmaste och mest beqväma nybygge omkring hela Tallsjön. Huru torftig och tarflig den än var, så var det dock ingen, som med mera inre öfvertygelse och sjelfbelåtenhet än han kunde säga om sitt hem: allestädes är godt, men hemma är bäst.

Äfven J—n, Schneidaus svåger, beredde sig i början till att blifva jordbrukare, och uppbyggde ett litet hus på ett jordstycke närmast intill sina slägtingars. Der blef han dock snarare en landthandlande än en landtbrukare; det förra yrket var också långt mera öfverensstämmande med hans anlag och antecedentia än det sednare, för hvilket han, liksom de flesta af hans nation, var främmande och föga passande. I Milwaukie förskaffade han sig snart ett mindre varulager passande för en handelsbod invid landsvägen, i hvilken han dock icke kunde göra särdeles goda affärer, utan sedan han väl sålt allt hvad han hade, både land och annat, återvände han efter en kort tid till Sverige.

Thott hade äfven fått sig upp en liten stuga, dock belägen på ett längre afstånd från vår än de andre Svenskarnes. En stor del af de amerikanske republikanerne, med allt deras förakt för den gamla verldens institutioner, fästa dock stundom en viss till och med barnslig vigt och betydelse vid de aristokratiska titlarne derstädes. Man hade fått höra att T. var baron, och det var nog, för att han både i staden och på landet kom att röra sig i en litet förnämare cirkel, än vi andra stackars plebejer och arbetare. Äfven han hade fordom varit löjtnant vid ett svenskt regemente, och var en af dem, som här skulle få lära sig, huru ojemförligt större ett nybyggarelifs besvärligheter äro emot tältlifvets på mötesplatsen. Som Skåning var det naturligt, att han måste hafva en häst, och han köpte sig derföre en flink gångare, på hvilken han esomoftast red omkring och helsade på oss och andra sina grannar. Under tiden fick en kanadensisk Fransman, som han emot 30 dollars i månaden ta-

git i sin tjenst, så väl i egenskap af tolk som arbetare, sköta jorden.

En dag blefvo T. och B—r stämde att såsom vittnen i ett mål infinna sig inför fredsdomaren. Ingendera af löjtnanterne begrepo ett ord engelska, och den sednare var derjemte nästan lika så okunnig i franska språket. Domaren vänder sig till B—r, uppläser vittneseden, ber honom till bekräftelse derpå kyssa bibeln, och säga hvad han vet i den sak, som är i fråga. B—r skakar på hufvudet, och gifver tillkänna att han icke begriper ett ord af alltsammans. Domaren uppmanar monsieur *Colet*, T:s betjent, att vara tolk vid rättegången. Monsieur Colet öfversätter domarens engelska på franska för T., som sedan öfversätter Colets franska på svenska för B—r, hvarefter dennes svar och vittnesmål på samma väg göras begripliga för domaren. Sålunda gå frågor och svar för en stund man och man emellan, till icke liten förnöjelse för åhörarne och till ännu mera bryderi för domaren, som under den babyloniska förbistringen har svårt att få reda på sammanhanget. Rättegången hotar på att blifva något långvarig, då B—r ändtligen får i sinnet att på ett ganska komiskt sätt afsluta den, åtminstone hvad hans eget uppträdande vid densamma angår. Med den mest allvarsamma och högtidliga min i verlden begynner han ett längre anförande. Domaren lyssnar en stund med tålamod till "ärans och hjeltarnes språk", men anhåller slutligen genom Mr Colet att få veta innehållet. T. som under tiden varit färdig att kikna af skratt, är i den största förlägenhet hvad han skall säga. Hvad B—r yttrat var af den beskaffenhet, att det omöjligen kunde öfversättas. Munterheten meddelar sig äfven åt de andra, både domare och åhörare, som börja finna hela proceduren högst löjlig, och säkert är, att de skulle funnit den ännu löjligare, hade de kunnat förstå B—rs oration.

T. vidblef icke heller länge sitt yrke som landtbrukare. Den föga odlade jordens afkastning blef icke ens tillräcklig för Mr Colets aflöning. Efter ett år sålde han sin farm och begaf sig längre norr upp i Wisconsin, der han, efter många omvexlande öden, erhöll någon slags civil tjenstebefattning och slutligen dog i ganska torftiga omständigheter.

Ibland de landsmän, som vid denna tid besökte oss eller uppehöllo sig i trakten, erinrar jag mig en gammal

60-årig utvandrare vid namn *Ihrmark*, som tillika med några få andra svenskar slutligen bosatte sig i staten Illinois, der han visserligen egde god jord, men eljest var högst missbelåten med sin ställning.

Då vi först landade i Milwaukie, skref jag genast ett bref till Sverige, som der infördes i tidningarne, och i hvilket jag varit nog oförståndig, att tillråda blifvande utvandrare taga med sig icke blott verktyg, utan äfven annan tyngre redskap, till och med underrede till vagnar, om det lät sig göra. I. följde detta råd och medförde en klumpig, svensk arbetsvagn, som med all den stora transportkostnaden till Vestern dock der blef honom alldeles otjenlig och allmänt betraktades som en stor kuriositet.

Hänförde af det första intrycket af för dem alldeles nya förhållanden, gifva utvandrare i allmänhet i sina bref till hemmet en mängd med beskrifningar, råd och upplysningar, hvilka i följd af deras ringa erfarenhet och bristande kännedom om landet icke kunna vara annat än högst otillförlitliga. Väl vore om hemmavarande vänner och slägtingar, hvilka genom dylika bref uppeggas till att utvandra, icke ville anse de berättelser de innehålla för kungsord. Man skrifver utan tvifvel hvad man för tillfället tycker vara rigtigt; men det är icke en ibland hundrade, som ej efter en liten tid, med mera kännedom om förhållandena, i ett eller annat fall ändrar öfvertygelse och finner sig hafva misstagit sig i sina första uppgifter. Så ock jag, hvad mina råd att medföra verktyg och annan redskap angår. Utvandraren kan icke göra någonting mera oklokt än att belasta sig dermed. Transportkostnaden öfvergår ofta deras värde, och han lägger dem snart åsido för andra och mera ändamålsenliga. Den gamle Ihrmarks bondvagn låg mig en god tid bortåt tungt på samvete, och jag hoppas att den måtte blifvit det enda, liksom den efter all anledning var det första af detta slags åkdon, som rullat på en landsväg i Amerika. Om Ihrmarks blifvande öden erhöll jag sedermera aldrig någon visshet. Vid hans år och i hans omständigheter måtte besvärligheterna i det främmande landet känts dubbelt så tunga, och, enligt en berättelse, skulle han ock der snart hafva slutat sina dagar, troligen erkännande att han i sitt fädernesland kunnat framlefva dem lugnare.

Honom åtföljde en annan landsman, *O. Dreutzer* ifrån Götheborg, som med sin familj satt sig ned i samma trakt som I. Han var en af dem, som tycktes mer passande för lifvet i Vestern, ehuru likväl icke i egenskap af nybyggare. Fullkomligt hemmastadd i engelska språket, egde han derjemte förmågan, att på ett eller annat sätt armbåga sig fram i verlden, och dertill var honom nybyggarestugan för trång. Det dröjde ej heller länge förr än han bosatte sig i Milwaukie, der han slog sig på värdshusrörelse och höll ett slags skandinaviskt *boarding-house.* Ibland var lyckan honom blid, ibland icke; stundom lyckades det honom att genom sin verksamhet och sitt deltagande i politiska partistrider, förskaffa sig ett visst anseende; en annan gång åter var det slut med hans inflytande, liksom med hans resurser. Emellertid var han en man, som visserligen lätt kunde komma i en förlägenhet, men som dock alltid förstod att hjelpa sig ur den igen. Efter några år försökte han sig åter som nybyggare i en aflägsen trakt i Wisconsin, der han tillika slog sig på handel och försökte att bilda ett svenskt settlement. I båda delarne påstås han hafva haft framgång. Efter hvad man berättat, blef han i sin nya koloni vald till fredsdomare, hvilket gaf honom smak för den juridiska banan, och då jag sist hörde från honom, skulle han der, under utbildande af sin naturliga fallenhet för processer, blifvit en ansedd och välmående prokurator. Dertill hafva utan tvifvel den mängd Norrmän, som efter hand nedsatte sig på samma ställe, der de nu utgöra ett af de största och talrikaste norrska settlementerna, bidragit. Den benägenhet för processer och rättegångar, som jag har hört sägas vara allmän i Norige, tyckes nemligen hos utvandrarne ifrån detta land ytterligare utveckla sig på den amerikanska jorden. De ligga i oupphörliga tvister dels sins emellan dels med andra sina grannar, och det behöfs icke mycket förr än en norrman begynner en rättegång, i hvilken kostnaden för begge parterna ofta vida öfvergår värdet af det, hvarom man kommit i delo med hvarandra. Jag har hört amerikanska advokater i de judiciella distrikter, inom hvilka ett större antal Norrmän bosatt sig, säga att de hafva dem att tacka för största delen af sina inkomster. Det skulle icke förundra mig, om D. för sin framgång på den juridiska banan står hos dem i samma förbindelse.

Jag kan icke afhålla mig ifrån att omtala en annan svensk, vid namn Wester, som var en ibland de många, hvilka för en tid gästade Nya Upsala, och som jag sedan flere gånger träffat under hans händelserika lefnad, hvilken verkligen icke är utan sitt egna intresse. Han hade fordom varit lumpsamlare i Sverige, men då han första gången besökte vårt nybygge, ämnade han blifva prest, och hade redan begynt gå omkring i ett af de norrska settlementen och predika i stugorna. Genast efter sin ankomst till New-York kom han i beröring med en derstädes mycket beryktad svensk skeppstimmerman, som en gång, liggande under en brädhög, påstod sig hafva fått en särskild kallelse ofvanifrån att, lik en annan Paulus, gå ut och predika kristendomen, hvarvid han dock aldrig uraktlät att först och främst omtala sin egen underbara omvändelse. Hänförd af hans predikan, kände äfven W—r sig väckt, omvänd och kallad till samma värf. Med särdeles ifver slöt han sig till sin lärares bekännelsesamfund, nemligen methodisterne, i hvilken sekt han genast måtte hafva blifvit antagen till ett slags "exhorter", klassledare eller någonting dylikt, med särskildt afseende på en blifvande verksamhet ibland Skandinaverne i Vestern, dit han också straxt efter sin omvändelse förpassades. Troligen var det också i akt och mening att som missionär inverka på oss, som han nu gjorde oss sitt besök; men, thy värr, rönte han föga framgång. En afton fick han likväl tillfälle att till vår uppbyggelse uppläsa en af sina långa predikningar, hvarunder det föll sig svårt för litet hvar af oss att kunna hålla sig alfvarsam. Den hörde till det slaget, om hvilka det är svårt att afgöra, antingen det är ett större missbruk af Guds namn att sammanskrifva dem eller att åhöra dem. Vare det nog sagdt, att det enda intryck som denna predikan på oss gjorde, var vissheten om att vännen W—r passade bättre till lumpsamlare än till predikant. Det var dessutom någonting hos mannen sjelf, som tydligt sade oss, att detta var en befattning, i hvilken han icke länge skulle komma att fortfara, att en reaktion snart skulle inträffa i den värma och nit, hvaraf han mera inbillade sig vara lifvad än han verkligen var, och som till en stor del yttrade sig i de bittraste utlåtelser emot det svenska presterskapet, hvilket han helt och hållet frånkände all sann kristendom. — Ehuru fullkomligt obildad och okunnig, föreföll

han oss likväl, fastän ej som predikant, vara hvad amerikanaren kallar en *smart* man, d. v. s. slug, fintlig och med all sin fromhet högeligen böjd för att förtjena pengar, icke försummande något tillfälle att vinna detta ändamål. En inre aning sade oss att methodismen och predikandet nu voro, ehuru icke fullt klart för honom sjelf, blott ett medel att komma sig upp i verlden, och att, om han icke kunde rikta sig härigenom, han säkert skulle göra det på något annat sätt.

Det visade sig också snart, att vi icke misstagit oss på person. En trosbroder, med hvilken han här associerade sig, och skänkte hela sitt förtroende, tillsammans med hvilken han bivistade alla möjliga böne-möten, *camp-meetings* etc. och ansåg såsom ett verkligt helgon, denne man lurade honom slutligen på all den lilla förmögenhet, han då för tillfället hade, och den han var ganska angelägen om att på allt sätt föröka. Detta var ett hårdt slag för W—r, och, om man så vill, ett ännu värre för methodisterne, hvilka derigenom förlorade en nitisk samfundsmedlem. Men äfven om denna händelse icke inträffat, så hade dock W—r säkert icke länge förblifvit dem trogen; den endast påskyndade hans affall.

"Nu vill jag icke veta af någon annan gud än penningen", sade W—r sjelf en gång helt öppet, "och för den vill jag arbeta." Utan hvarken vana eller håg för något hårdare kroppsligt arbete, lärde han sig barberareyrket, gick till New-Orleans, der man sagt honom vara lätt att förtjena penningar, och uppsatte der en rakstuga, på hvars skylt stod skrifvet: "Det svenska stålet biter, kom låt oss pröfva på." Men få voro de, som ville pröfva på, och W—r fann snart för godt, att stoppa sina rakdon i fickan och begifva sig till Illinois. Der gjorde han bekantskap med *Erik Janson* och hans parti, som då nyligen anländt ifrån Sverige. Med denna sekt förenade han sig, antingen det nu skedde på spekulation — ty han var då i ganska tryckande omständigheter — eller af en på nytt vaknad religiös öfvertygelse, låter jag vara osagdt. Alltnog han inträdde i den kommunistiska föreningen på *Biskops-hill*, och hade der tills vidare åtminstone kläder och föda.

Ett af hans åligganden var att raka den ryktbara profeten. Denne, som var mycket mån om att på allt sätt för-

öka sin koloni, fick ibland det infallet att, liksom konung Fredrik i Preussen, para ihop folk. W—r såg duktig och stätlig ut, och en morgon, när han fullgjorde sin skyldighet som profetens barberare, befallte denne honom, att genast gifta sig med en rask och liflig Helsingeflicka. W—r tackade för den faderliga omtanken, men förklarade sig icke villig att ingå på förslaget. Erik Janson yrkade strängt på en blind lydnad för alla sina befallningar men W—r invände, att han icke ansåg den kyrkliga disciplinen böra sträcka sig ända derhän, att nödgas gifta sig på befallning. Hans nekande ansågs emellertid såsom uppstudsighet och upproriskhet emot den andres gudomliga makt och myndighet, och för detta brott straffades han af profeten med arrest och svältkur. W—r var på sitt sätt en god-dags-pilt, och utom Mammon hade han äfven buken till sin gud. Gifta sig ville han icke, och det af det helt enkla skäl, att han redan var gift förut, hvilken omständighet han funnit för godt att förtiga för profeten, och ej heller nu vågade yppa för honom; men mat måste han på något sätt förskaffa sig och derjemte friheten.

För att vinna detta ändamål slog han sig åter på predikande. Till Erik Janson rapporterades, att anden fallit på den fångne, som i sitt fängelse talade förunderliga ting om sin egen och alla andra rättroendes syndfrihet. Det blef beslutadt, att han nästföljande Söndag skulle offentligen uppträda och tala inför församlingen. Och talade gjorde han väldeligen, mat fick han äfven, och efter ett par dagar vände han ryggen till Biskops-hill, lät profeten raka sig sjelf och utvälja en annan man åt Helsinge-jäntan.

Derefter satte han åter upp en rakstuga i Galesburg, en liten stad, icke långt ifrån den jansonistiska kolonien. När sedan en schism uppstod i denna sekt, och Erik Janson öfvergafs af många ibland sina anhängare, flydde dessa till W—r, hvars predikande hos dem väckt den föreställningen, att han var en man, rikeligen utrustad med andans gåfvor och utsedd att blifva en mäktig profet i det nya Israel. Men W—r, utledsen vid hela sällskapet och kännande sig mera kallad att tilltvåla folk med rakborsten än med predikande, bad dem på ren svenska dra åt — — — Helsingland igen, upplysande dem om, att det var hungern

och ingalunda någon högre ingifvelse, som drifvit honom att en gång uppträda såsom profet ibland dem.

Sedan hörde vi på några års tid ingenting vidare om W—r och hvad han företog sig, tills vi slutligen förnummo att han bosatt sig i Princeton, en uppblomstrande liten stad i Illinois, der han utom barberareyrket äfven idkade en mindre handelsrörelse. Denna sednare utvidgades mer och mer, och en vacker dag öfverraskades vi af följande, i en af stadens tidningar införd, prunkande annons, tryckt med stora och omvexlande stilar, än i längre, än i kortare rader, hvilken jag här för kuriositetens skull och som ett specimen af det i Amerika brukliga annons-sättet ordagrant har öfversatt.

Wester

får härmed vördsamt tillkännagifva för medborgarne i Princeton och dess omgifningar, att han har sålt ut sitt gamla varulager, betalat sina skulder, och nu begynt med ett alldeles nytt lager, öfverträffande alla andra vester om Chicago, samt att han fortfarande säljer till samma pris, som under de sist förflutna sju åren, d. v. s. billigare än någon annan. Mitt förlag består af färdiggjorda kläder, stöflar, skor, hattar och mössor, alla slags artiklar, hörande till en gentlemans garderob, *Yankee-notions* [1]), kappsäckar, portmoneer, knifsmedsarbeten, Colt's revolvers, pistoler, dubbelbössor och alla slags jagtredskap, specerier, cigarrer, rök- och tuggtobak, konfektyrer etc. etc. Jag har tillbyggt mitt hus och der inrättat skräddare-, skomakare- och pistolsmedsverkstäder, så att om det icke i min butik skulle vara några varor som passa er, jag med det största nöje är färdig att emottaga edra beställningar, och mitt arbete skall tala för sig sjelft. Jag vill säga eder hemligheten, huru det kommer sig att jag kan sälja mina klädesvaror billigare än någon annan. Hvad jag säger eder är rena sanningen. Jag gynnar ett fritt handels-system och sjömannens rättigheter, och detta gör att jag ser mig väl före hvad tullafgiften angår, när jag importerar mina varor. Ni vet att jag är Svensk. I Sverige är der en liten stad som heter Norrköping, hvars folkmängd belöper sig till ungefär 20,000. I denna stad tillverka fol-

1) Det är svårt att säga hvad som egentligen förstås under denna benämning om icke nipper och alla möjliga slags galanterivaror, samt hvarjehanda dylikt småkram, som en vandrande handelsman kan bära omkring i sin ask eller påse.

ket ingenting annat än kläde; det är det bästa kläde, som finnes. Ni vet, att här i landet räkna vi dollars, men i Sverige räknar man riksdaler, af hvilka fyra gå på en amerikansk dollar. Nu kan jag i Sverige köpa just lika mycket för en riksdaler, som jag här i Amerika kan köpa för en dollar. Då jag således köper mitt kläde i Norrköping, får jag naturligtvis fyra alnar för hvad en aln kostar här. Det är således alldeles icke underligt, att jag kan sälja mitt kläde till underpris och ändock förtjena derpå. När mitt jern i Sverige skickas hit till landet, så är det alltid tillräckligt rum i skeppet för det kläde jag importerar. — Hvad mina skoarbeten angår, så låt mig säga er, att jag köper mitt sulläder i Rio Janeiro sedan det blifvit beredt i Brasilien, och mitt kalfskinn i Paris. Genom min förbindelse med Mr Rotschild, som alltid accepterar mina vexlar, och går mig tillhanda med de bästa råd i mina handelsaffärer, försäkrar jag er, att jag skall hålla ut (*pull-through*) i dessa bistra penningetider, och, om I hafven tro som ett senapskorn, så kommen till mig och köpen edra varor. Tron, så blifven I salige!

E. Wester.

KAPITLET XXI.

Claim-jumping. — Ett allmänt möte. — Tillämpning af Lynch-lagen. — Byggnadsreparationer. — En kirurgisk operation. — Takläggning med *shingles.* — Tidig vinter. — Våra grannars hjelpsamhet. — Tillökning i familjen. — Nashotah. — Första början till en missionsskola. — Barndop. — Försummelsen deraf i allmänhet, och förhållandet i detta fall inom de presbyterianska och lutherska kyrkorna.

Ditintills hade vi tagit alls ingen del i dagens politiska frågor, som dock här vid åtskilliga möten i de små skolhusen diskuterades lika ifrigt som någonsin i Faneuil Hall i Boston eller på någon af NewYorks offentliga platser. Ofta hade vi på något träd invid landsvägen funnit uppspikad en kallelse till dylika möten, och trägna inbjudningar, att bivista dem hade på enskild väg blifvit oss gifne, isynnerhet af ifrige partigängare inom det demokratiska partiet, som visade

sig särdeles angeläget om, att värfva oss för sin politiska trosbekännelse. Oaktadt alla uppmaningar, hade vi dock ännu icke ens gjort applikation att blifva medborgare af Förenta Staterna. Detta skulle likväl icke hafva hindrat oss ifrån att taga del i åtskilliga kommunala förhandlingar och att vid dem vara röstberättigade. Men vi kände oss ännu allt för litet bekanta med dessa förhållanden, för att i dem vilja taga någon verksam del. Hvilka som blefvo fredsdomare, väguppsyningsmän, konstaplar, uppbördsmän m. m. bekymrade oss föga. Vi voro skyddade till våra personer och egendom, och hade allt skäl att vara ganska nöjde med vår regering, eller rättare vi märkte knappt att vi hade någon sådan.

Utländningars begär i allmänhet, att kasta sig in i politiska tvister, innan de ännu rätt förstå hvarom frågan är, och det brådstörtade sätt, hvarpå de begagna sig af en allt för tidigt vunnen medborgarrätt, är onekligen ett ondt i landet, och den amerikanska republiken skall förr eller sednare finna nödvändigheten af att förändra sin naturalisations-lag. Tyskar och isynnerhet Irländare hinna knappt få tak öfver hufvudet, förr än de genast, så vidt det är dem möjligt, taga en liflig del i alla politiska frågor, göra sig straxt till politiska partigängare, blanda sig i allt, och åstadkomma derigenom endast krångel och oordningar, hvilket allt mången gång skulle kunna undvikas, om de lemnade Amerikanarne att ensamme styra sitt land. Vande att förut måhända betyda litet eller intet, tycka de sig nu i ett friare samhällsskick betyda allt, och den oppositionsanda, som förut dref dem till rabulism emot regeringarne i deras hemland, drifver dem nu att sätta sig upp emot större delen af de åtgärder, som de sansade och kloke Amerikanarne söka att vidtaga till landets bästa. Mången gång hörde jag Tyskar, som knappt ännu lärt sig förstå de mest enkla meningar i engelska språket, yttra: "Vi skola icke låta Amerikanarne regera öfver oss." Deras och Irländarnes mången gång falska uppfattning af friheten och medborgarekallet, ingaf mig verkligen afsmak för allt det politiska, och jag blandade mig hvarken då eller någonsin sedermera deri, utom i frågor, der min pligt bjöd mig att i lugn och stillhet infinna mig vid valurnan.

Jag älskar den demokratiska samhällsordningen, der folkets majestät verkligen är ett majestät, framför hvilket man

kan stå med samma vördnad, ja, låt vara, äfven med större vördnad, än inför konungathronen — och jag tror, att det amerikanska folket, lemnadt åt sig sjelft, skall en gång komma att visa verlden ett sådant —; men när man der ser de europeiska utvandrarne taga på sig den demokratiska togan, som på deras axlar oftast förvandlas till en narrkåpa; när man hör dem tala om frihet och med myndig min bedöma och tro sig ega rätt att afgöra de mest vigtiga samhällsfrågor, af hvilka de i allmänhet icke begripa det ringaste, utan äro endast blinda verktyg i partigängares händer, — då kan man icke återhålla ett leende vid tanken på den slags republik, hvarmed de flesta europeiska länder skulle lyckliggöras, i den händelse den moderna frihetens apostlar derstädes skulle få sin vilja fram. Folkväldet i Europa skulle otvifvelaktigt blifva någonting helt annat än folkväldet i Amerika. Under det att det sednare allt mer och mer utvecklar en medfödd kraft att ordna och uppbygga, skulle det förra deremot — att döma af härvarande yttringar deraf — visa sig vara i besittning af förträffliga elementer, när det kommer an på att förstöra och nedbryta och att löpa till storms emot allt fiendtligt i dess väg, men alldeles odugliga ja till och med farliga när det är fråga om det förra.

Hvad min ansökan att blifva naturaliserad medborgare af Förenta Staterna angår, så dröjde jag länge dermed, jag kan icke rätt göra reda för mig sjelf af hvad orsak. Jag hyste då ingen tanke på att återvända till fäderneslandet, men med all min välbekanta rabulism då jag var der, och med alla mina frihetsidéer, så spökade dock i mitt samvete den tro och huldhetsed, jag en gång såsom svensk undersåte gifvit Sveriges då regerande konung, och det föreföll mig litet motbjudande att, inlemnande min ansökan att blifva naturaliserad medborgare af Förenta Staterna, enligt det fastställda edsformuläret afsvärja "all huldskap och trohet till hvarje främmande furste, monark, stat och öfverherrskap, hvilket det vara må, och synnerligen och förnämligast Carl XIV Johan, Sveriges och Norges konung."

Emellertid kan man dock icke visa sig alldeles likgiltig för alla allmänna ärender, isynnerhet när något är å bane, i hvilket man sjelf är personligen intresserad. Så gingo vi en dag att bivista ett *town-meeting*, d. v. s. ett möte af alla inom samma *township* boende jordinnehafvare.

Jag har redan omtalat naturen af den slags jord, som vi, i likhet med många andra nybyggare, satt oss i besittning af, huru den af kongressen blifvit anordnad till understöd för en kanalanläggning, som aldrig kom att fullbordas, samt huru alla *settlers* på grund deraf tills vidare icke ville erlägga någon betalning för den jord de innehade. Som äfven blifvit nämndt, hade alla så kallade *squatters* på ifrågavarande jordstycken ingått med hvarandra det förbund, att till dess saken, hvad detta lands betalning angick, blifvit fullkomligt afgjord, beskydda hvarandras innehafvande rätt till desamma, och förhindra att någon ginge och köpte ett jordstycke, hvarpå en annan redan nedsatt sig och gjort åtskilliga förbättringar. Ett sådant ömsesidigt skyddsförbund var också med bifall omfattadt af alla de andre nybyggarne i trakten, som sutto på vanligt kongressland, och ehuru de icke hade annat personligt intresse i saken, än att få landet så fort som möjligt bebygdt och odladt, så ansågo de sig dock pligtiga att på allt sätt förebygga det någon *jumped* en annans *claim*, som det heter, d. v. s. ginge och köpte det jordstycke, som en annan förut satt sig i besittning af, men ännu icke betalat.

Nu hände sig att en person, en infödd Amerikanare, som nyligen, med en större nybyggarekassa än vanligt, flyttat hit från en af de östra staterna, köpte en ditintills icke upptagen $\frac{1}{4}$ sektion efter det för kanallandet fastställda priset, hvaremot man naturligtvis icke hade något att invända, då ingen annans rätt derigenom förnärmades. Man skrattade blott åt mannen, som i onödan gick och kastade ut sina penningar. Men då han derjemte efter en tid äfvenledes köpte ett nästgränsande 80 acres jordstycke, som en fattig utvandrare kort förut tillegnat sig i skydd af den gällande klubb-lagen, och hvarpå han just var sysselsatt att bygga sig upp en koja, så blef det annat ljud i lägret.

I anledning af denna händelse och derpå följande tvist, utgick en kallelse till samtlige inom vårt *township* boende nybyggare att allmänt sammanträda i skolhuset. Vi och nästan alla de andra Svenskarne infunno oss der på utsatt tid. Församlingen var ganska talrik och i några backwoodsmäns väderbitna ansigtsdrag låg ett uttryck af vrede och bestämdhet, som tydligen sade, att de redan fattat ett beslut, som bådade ingenting mindre än godt för förbrytaren. Andra,

till utseendet mera lugna, sutto så nära som möjligt den glödheta kaminen, som i det lilla låga rummet utbredde en qväfvande värma, blandad med os af brändt läder. En del Amerikanare hafva nemligen för sed att då det är kallt, lägga fötterna nästan alldeles så godt som upp i eldbrasan. Kommer man vintertiden in på ett värdshus eller något annat offentligt ställe, så ser man dem sitta, gungande i sina länstolar, så många som möjligtvis kunna få rum omkring kaminen, med fötterna hvilande på densamma. Snön under skosulorna smälter och fräser på den heta jernplåten och från de svedda stöflarne höjer sig den ena rökpelaren invid den andra till en söt lukt, om icke för någon annan, så åtminstone för skomakaren.

Som vanligt voro täljknifvarne i gång, i hvilkas handterande till hvad som på svenska skulle få namn af "kåta", man i Vestern kommit till en lika stor färdighet, som driften dertill tyckes vara oemotståndlig. Ett vanligt mindre vedträd genomgår i en skicklig täljares hand den ena transformationen efter den andra, antagande form än af en kon, än af en qvadrat, än af en pyramid eller någon annan matematisk figur, till dess trästycket slutligen inom några få minuter är förvandladt i spånor. Man får icke tro, att detta alltid är endast ett tanklöst tidsfördrif. Ofta hvälfva sig derunder i täljarens hufvud ganska djupsinniga funderingar, och just då man skulle tro att hans tanke icke är fästad vid något annat än stickan och knifbladet, är den måhända som mest sysselsatt med en plan till någon vinstgifvande spekulation. Täljningen är ofta vid affärers uppgörande ett slags ömsesidigt skuggspel, hvarunder den ene parten oförmärkt söker att utstudera hvad som rör sig bakom skärmen hos den andre, och stickan eller knifven är ibland en termometer, hvarpå, och i sättet på hvilket de handteras, ett erfaret öga något så när kan beräkna plus- eller minusgraden i täljarens sinnesstämning. När en affär är på vägen att uppgöras mellan tvenne personer, och den ene slutar att tälja, fäller ihop knifven och stoppar den i fickan, då kan man vara säker på, att han i underhandlingen antingen drifvit den andre till den punkt, dit han vill ha honom, eller ock sjelf fattat ett beslut, hvilket det sedan icke lönar mödan försöka få honom att ändra.

Vid detta tillfälle syntes mig de bredbladiga knifvarne af olika dimensioner blottade snarare för att stötas i bröstet på någon motståndare, än för täljning. Spånorna flögo med mer än vanlig häftighet från den ena bänken till den andra; i handens rörelser låg någonting hotande och det blixtrande knifbladet, liksom täljarens egen blick, tycktes återspegla lynch-lagens redan afkunnade dom.

Efter en stund organiserades mötet på vanligt sätt. En talare uppstod och föreslog med några få ord en Mr S. till *chairman* (ordförande) vid detta möte. Mr S. var en välmående, men, liksom de fleste andre närvarande, obildad farmer, en ibland de äldste nybyggarne i trakten, af stort inflytande och anseende i kommunen och hade nyligen blifvit vald till fredsdomare, hvilket embete han ännu beklädde. Mr S. intog ordförandeplatsen bakom skollärarens bord i ena ändan af rummet, tackade för den utmärkelse som vederfarits honom och bad församlingen skrida till val af sekreterare. En annan gentleman uppstod och föreslog Mr Unonius *to the secretary of the meeting;* men Mr U. undanbad sig förtroendet såsom varande ännu alltför litet hemmastadd med protokollsförande vid dylika tillfällen, hvarefter en annan utvaldes och intog sin plats vid sidan af ordföranden. Allt försiggick med den största parlamentariska ordning. Ordföranden förklarade derefter mötet vederbörligen organiseradt, framställde i några få ord ändamålet dermed, och uppmanade de närvarande att yttra sig i ämnet.

En högvext, groflemmad farmer, en fullkomlig typ af en äkta backwoodsman, reste sig då upp. I det mörka, skarpt markerade ansigtet tyckte man sig kunna läsa en oafbruten, men af fri böjelse vald kamp med den vilda naturen, en kraft, härdad under mångåriga, med gladt mod burna mödor och försakelser, en rådighet och beslutsamhet, vittnande om utståndna faror ibland gräsöknarnes och urskogarnes vilda djur och söner; med ett ord, i mannens gestalt och utseende stod likasom skrifvet ett helt gränsbolifs historia. Hans klädsel var till hälften den hvite, till hälften den röde mannens. En jagtskjorta af röd flanell, omgjordad af ett bredt läderbälte, framstack under en vid vapenrock, som räckte ned till knäet och var gjord af en blå sängfilt, så tillskuren, att de breda svarta bårderna bildade en slags fåll eller garnering nedomkring och på uppslagen. På föt-

terna bar han ett par mockasiner af hjortskinn, och upp till knäna en tättåtsittande benbeklädnad (*leggings*) af samma ämne. I handen höll han en lång reffelbössa, som säkerligen ofta anlitad och länge varit hans trogna följeslagare under ett på äfventyr rikt lif.

Sedan han enligt bruket helsat ordföranden och församlingen med *Mr president and gentlemen*, utvecklade han i ett redigt, sammanhängande och med naturlig lätthet utfördt tal förhållandet med det så kallade kanal-landet. Han sökte visa, att kanalbolaget icke gjort annat än lurat så väl kongressen, som anordnat allmänna medel till utförande af ett arbete, hvilket allt utvisade att man aldrig kunde och ämnade fullgöra, som ock den enskilde nybyggaren, hvilken i hopp om en motsvarande fördel betalat en större afgift för sin jord, än den eljest af lagen bestämda; att under sådana förhållanden det likaledes icke var annat än ett skälmstycke af regeringen att fortfarande för denna slags jord fordra en högre betalning, än för någon annan; att folket hade fullkomlig rätt att sätta sig emot ett sådant förfarande, men att jorden emellertid icke borde få ligga obebodd och ouppodlad, då dagligen nya skaror af utvandrare, *a respectable class of native citizens and foreigners*, infunno sig för att bygga sig sjelfve ett lyckligt hem, och inom några år lyfta detta *glorious territory to one of the greatest and most important states in the union*. Han utvecklade derefter hvar och en nybyggares moraliska och lagliga rätt till den *claim*, han gjort, i akt och mening att derpå bygga och bo, benämnde såsom *the greatest act of rascality*, som någonsin kunde begås, om en annan i hemlighet ginge och köpte densamma, och hoppades att då nu en sådan orättrådig handling blifvit begången, alla måtte hålla ihop såsom en man och statuera ett exempel af sträng rättvisa, så att man för framtiden voro skyddad emot alla dylika intrång.

Talet var späckadt med åtskilliga för Vestern egendomliga fraser och andra i den amerikanska vältaligheten ofta använda kraftuttryck såsom "hvarje medborgares pligt att vårda den heliga frihet, som deras förfäder tillkämpat deras land, och att beskydda hvarandra i åtnjutandet deraf" etc.

Ordföranden hemställde till mötet, huruvida det icke var nödvändigt, innan man skred till några beslut, att först få ådagalagdt och för alla tillfredsställande bevisadt, att den

man, som nu var anklagad för att hafva *jumped* en annans *claim*, verkligen var skyldig till en sådan förseelse. På en gång varande anklagare och vittnen, stod den ena efter den andra upp och redogjorde för alla med denna sak förknippade omständigheter. Den anklagade tycktes i hela hopen icke hafva någon enda som talade till sitt försvar, om man ej såsom ett sådant ville anse ordförandens och några andras lugna och som det tycktes i fullkomlig opartisk anda framställda frågor, för att få saken fullkomligt klart utredd och bevisad. Resultatet af undersökningen blef, att den anklagade förklarades skyldig, och derefter uppstod fråga om beskaffenheten af det straff hvartill contumaciter skulle dömas.

En Irländare, en rigtigt äkta paddy, i trasiga och smutsiga kläder, som på bänken i ett hörn oupphörligt svängt och kastat sig från ena sidan till den andra, samt med ett och annat stönande "uff!" låtit mötet förstå att också han funderade på *a speech*, begärde nu och erhöll ordet. Liksom vore han stráxt på stället färdig till en knytnäfvekamp, stod han upp och afbördade hvad han hade på sinnet i den vanliga stil och *brogue*, som utmärker det vackra Erins vidtfrejdade söner. Han såg sitt dyra adopterade fädernesland och dess fria institutioner i fara, så framt sådana tilltag, som det ifrågavarande, icke strängt näpstes, och för sin del yrkade han, att den brottsliges hus skulle uppbrännas och mannen sjelf tjäras och fjädras, tilläggande att han *would be damned*, om han icke skulle biträda vid domens verkställande.

En del tyckte väl, att den siste värde "gentlemannen" varit något för sträng i den dom, han påyrkat, men man upptog dock i allmänhet icke så obenäget det gjorda förslaget om husets antändning, och det är osäkert hvad utgång saken skulle fått, om icke vår landsman Petterson på sitt vanliga lugna och allvarliga sätt begärt ordet och framställt ett annat förslag.

Han såg att sinnena voro mycket uppretade, och för att afböja en våldsgerning, af hvilka följderna måhända kunnat blifva ganska betänkliga, föreslog han ett straff, som, ehuru strängt och tillrättavisande, likväl icke kunde få namn af våld, och hvilket, sedan det blifvit verkstäldt, omöjligen kunde af lagens verklige handhafvare beifras och gifva anledning till åtal emot dess verkställare. Han föreslog nem-

ligen, att den brottslige skulle ställas under ett slags interdikt, att ingen skulle tala med honom, eller med honom hafva något umgänge, ingen besöka honom i hans hus, och om han komme till någon annans tröskel, så skulle han derifrån med förakt afvisas, samt att ingen skulle af honom köpa eller till honom sälja någonting; korteligen: att han skulle vara såsom en af alla bannlyst person, skydd och föraktad af alla, tills han godtgjort sitt fel och åt den förorättade nybyggaren åter afträdt det jordstycke, som denne med rätta tillkom, och för hvilket han skulle betala honom det lagliga priset, när tvisten om kanal-landet en gång blefve afgjord.

Detta förslag vann gehör. Det var någonting alldeles nytt och ovanligt deri; man kunde helt öppet låta införa det i tidningarne till varnagel för alla *claim-jumpers;* det skulle gifva en viss *respectability* åt hela kommunen. Petterson komplimenterades som en utmärkt fintlig, rättvis och förståndig lagman Lynch. Visserligen föll detta förslag den nyss omtalade Irländaren och hans anhang icke rätt i smaken; eld och brand tycktes hafva något särdeles lockande för deras egna lätt antända lynnen, och tjärning och fjädring skulle troligen för dem blifvit ett lika så intressant skådespel, som en tjurfäktning för Spaniorerne. De måste dock för denna gång försaka detta nöje. Pettersons förslag blef taget till protokollet såsom enhälligt bifallet, med det tillägg likväl, att eho som bröte emot den ingångna öfverenskommelsen och med den bannlyste personen hade något, hvad det än vara måtte, att skaffa, skulle anses lika skyldig med denne och drabbas af samma straff.

Detta mötets beslut blef äfvenledes satt i verkställighet, hvilket hade till följd, att den förorättande parten snart fann rådligast att gifva den andre full ersättning för den förlust han lidit.

Det första årets skörd af den nyodlade jorden blef, som vi väntat oss, icke särdeles inbringande. Men vi tröstade oss med "bättre lycka en annan gång", då jorden blefve mer uppmjukad och vi kunde vidtaga bättre försigtighetsmått emot de majshärjande skogsråttorna. Det lilla förrådet var snart inbergadt, och icke utan stora bekymmer emotsågo vi den kommande vintern och året, hvarunder vi ännu måste

köpa all brödföda och derjemte mycket annat för vårt eget och kreaturens behof. Vårt åkerfält hade emellertid blifvit utvidgadt några acres, besådda med vinterhvete.

Både boningshus och ladugårdsbyggnad tarfvade reparationer. Vissa omständigheter gjorde det nödvändigt, att L. snart behöfde ett enskilt rum, ett för vintern varmare och bättre, än det, som dittills om dagarne varit allas vårt gemensamma samlingsrum. Vi gjorde derföre en liten tillbyggnad till vår stuga, och öfver det hela lades nu ett nytt tak af takspån eller så kallade *shingles*. Dervid tillgick sålunda, att det gamla brädtaket först nedrefs på den ena sidan af huset, och sedan denna väl blifvit spånlagd, började samma arbete på den andra. På detta sätt hade vi dock under tiden vid en af väggarne alltid något, ehuru otillräckligt skydd emot regn och oväder. Min oro under denna tid var större än den kan beskrifvas. En Guds synnerliga nåd var det, att L., svag, kraftlös och i den ställning hon då var, kunde uthärda alla dessa besvärligheter.

Utom henne hade vi äfven en annan sjukling i huset, studeranden Björkander ifrån Westergöthland, som jemte ett par andra svenskar tagit i besittning ett jordstycke i vårt grannskap. Under det de fällde och framkörde virke till sina hus, bodde de i en riskoja, der Björkander snart insjuknade i följd af oförsigtighet och öfveransträngning vid arbetet. Hans sjukdom var sådan, att en operation blef nödvändig. Denna, ganska farlig i sig sjelf, blef det ännu mer i följd af de instrumenters beskaffenhet, som dervid begagnades. Man kan föreställa sig hurudana de voro, då en gröfre brynsten och min gamla rakstrigel anlitades för att skärpa dem. Jag hoppas jag aldrig mer måtte blifva vittne till en dylik tortyr.

"Hvad menar du professor Bergstrand i Upsala skulle säga, om han nu vore närvarande?" frågade jag Polman, som biträdde den för operationen tillkallade läkaren: "Han skulle köra oss begge på dörren", svarade Polman, och visst är äfven, att hade han icke kasserat de begge kirurgerne, så nog hade han åtminstone kasserat deras instrumenter. Emellertid togo vi för detta lifvet farväl af den stackars Björkander, som modigt gick sitt öde till mötes. Men huru man skar, karfvade och sydde ihop efter sig, så tillfrisknade han dock småningom, och den lyckliga operationen, vidt och

bredt omtalad i nybyggena, förskaffade både P—n och den andra doktorn ett stort anseende såsom läkare.

Björkander fortfor dock länge att vara sängliggande på vår vind, hvarifrån det var omöjligt att kunna flytta honom, och der vi, med filtar och hudar, upphängda omkring hans bädd, sökte så vidt möjligt var att inhägna honom och skydda honom för drag och regn.

Våra takspån kostade oss många uppoffringar och äfven tid, ty de måste afhämtas ifrån Milwaukie, dit de skeppas ifrån de outtömliga furu- och cederskogarne på norra kusten af Michigan-sjön. Dessa spån göras vanligen 18 tum långa, af olika bredd, ifrån 4 till och med 10 tum. I den öfre ändan äro de mycket tunna, i den nedre åter ungefär $\frac{1}{4}$ tum tjocka. De säljas i bundtar, nu mera till ett mycket högre pris än då; hvarje bundt innehåller 500 stycken *shingles*, med de tunna ändarne laggda emot och något ofvanpå hvarandra, samt hårdt sammanpressade på midten inom en ram, som håller bundten ihop och förhindrar takspånorna, att, under det de torka, kasta sig i solen. Takläggningen sker icke såsom i Sverige, der de smala spånorna läggas i flerdubbla hvarf ofvanpå hvarandra, utan i enkla, snör-räta rader, hvarvid noga iakttages, att springorna mellan spånorna alltid läggas midt öfver en *shingle* i den nedre raden, och således hvarf efter hvarf komma jemte de små spikar, som begagnas för att fästa dem vid underliggande, horizontelt löpande bräder, att tillräckligt öfvertäckas af spånorna i nästföljande rad. Dessa tak, som allmänt begagnas, äfven någon gång i större städer, se mycket nätta och prydliga ut och äro ganska varaktiga. Spånorna hvarken tjäras eller öfverstrykas med någon färgblandning, utan få behålla sin naturliga färg.

För takläggning och annat byggnadsarbete blefvo vi tvungne att anlita andras hjelp, ibland annat en svensk f. d. sjömans, som en tid uppehöll sig i trakten, och hvars biträde nu kom oss väl till pass. Mannen hade för några år sedan, i likhet med många af sina bröder i yrket, vid ankomsten till en amerikansk hamn rymt ifrån sitt fartyg och, i början utan den ringaste kännedom om landet och dess språk, rest och flackat ifrån ett ställe till ett annat. Än hade han arbetat i NewOrleans, än i Newyork, än i Vestern. När han väl på ett ställe förtjenat sin månadspenning, använde han den för att resa till ett annat.

För sådana kringvandrande arbetare är bergningstiden en gyllene tid, då daglönen är ganska hög, och farmers hafva svårt att få den hjelp, de behöfva. Jag vet knappt, huru den man skulle vara beskaffad, som icke då skulle kunna påräkna åtminstone någon sysselsättning och förtjenst. Vår svenska sjöman, efter att hafva vandrat ifrån gård till gård, hade åter förvärfvat sig en liten reskassa, och stod just beredd, icke att packa in, ty han hade ingenting att packa, men dock att som vanligt begifva sig till en annan marknad, då han fick höra talas om det svenska nybygget vid Tallsjön, och beslöt att för landsmanskapets skull dröja en längre tid, än han eljest brukade på samma ort.

Hvad mannen i öfrigt angår, så hörde han till den talrika klass af europeiske utvandrare, som, uppfostrade i ett lägre stånd och vande vid en underordnad ställning i samhället, tro sig här vara fullkomliga herrar, eller, rättare sagdt, icke erkänna någon för herre. Enligt deras åsigt består den sanna friheten deruti, att man kan göra *hvad* man vill, och det som man vill, *huru* man vill; jemlikheten åter är i deras tanke ingenting annat än ett fullkomligt upphäfvande af all stånds-skillnad. När W. talade svenska, så var det detsamma om han hade framför sig baroner eller gesäller, fruar eller jungfrur, alla hedrades med samma förtroliga "du", hvilket han, i likhet med många andra, trodde vara en försvenskning af det i engelska samtalsspråket allmänt brukliga *you*. I religiöst afseende var han ganska benägen för mormonismen, hvilken då i dessa trakter begynte att få en mängd anhängare.

Med hans och ett par andra arbetares biträde fingo vi snart vårt tak omlagdt, och kunde till vår stora glädje äfven i regnväder gå torrskodda på stug-golfvet, hvilket likaledes reparerades och gjordes tätare. Den förr omtalade tillbyggnaden bestod af ett litet just, trefligt rum, med invändigt släthuggna brädfodrade väggar, tvänne små fönster, och ett golf af torra lindplankor, sågade ur stockar, dem vi sjelfva huggit och fört till sågen. Vinden blef genom denna tillbyggnad äfvenledes större och rymligare: en ordentlig trappuppgång dertill gjordes i stället för den förut begagnade stegen, ifrån hvilken en och hvar af oss någon gång fallit och varit nära att bryta benen af sig. De små beqvämligheter, som dessa och andra för-

bättringar beredde oss, huru obetydliga de än kunna synas, hade i våra ögon ett oskattbart värde, jemförde med de olägenheter vi dittills fått vidkänna. Hvad det vill säga att sofva under ett tätt tak och vandra på ett stadigt golf, förstår man först fullkomligt uppskatta, efter att en tid esomoftast hafva känt sig befuktad af snö och regn under det förra, och lupit fara att tumla öfverända på det sednare.

Vi voro nära att få plikta ganska dyrt för att vi så sent på året vidtagit våra byggnadsreparationer. Indiansommaren begynte detta år tidigare än vanligt och varade icke länge, förr än vintern genast inbröt med en stränghet och häftighet, som man aldrig förut erfarit i dessa trakter. Redan den 10 November var det icke allenast ett fullkomligt vinterföre, utan snön låg på flere ställen ända till två fot djup. Lyckligtvis hade vi dessförinnan fått vår tillbyggnad färdig, så att L. var kommen i säkerhet i en någorlunda varm kammare; men i följd af huggning på knutar och väggar, hade en del "*chinking*" och "*mudding*" i den gamla stugan lossnat och fallit ut, och förr än vi åter kunde täta springorna, inträffade en af de vanliga plötsliga omvexlingarna i väderleken. Thermometern föll inom mindre än 24 timmar ifrån några och + 30° till — 14° Fahr. Med kokhett vatten sökte vi att i hast tillblanda ett slags murbruk och dermed, så vidt möjligt var, täta väggspringorna. Men ännu den 27 November på aftonen, då den afgörande stunden för L. nalkades, var det i det yttre rummet så kallt, att mjölken frös på det bord, vid hvilket vi, klädde i pelsar, intogo vår aftonmåltid.

Så länge jag lefver, glömmer jag aldrig denna natt, hvilken vi knappast tänkte L. skulle öfverlefva, och, som mer än allt hvad jag förut erfarit, lät mig inse det vådliga och bekymmersamma i ett nybyggare-lif, då den lefnadsställning, hvari man fordom varit, icke gjort en tillräckligt härdad för alla dess besvärligheter. Ack, huru tänkte jag ej nu på hemmet och den moderliga vård der skulle hafva blifvit egnad henne, som nu sjelf för första gången gick att blifva mor, fjerran skild från alla sina närmaste anhöriga, i saknad af hvarje vid dylika tillfällen mera erfaret qvinligt biträde, liggande i en enslig koja i vildmarken, knappast skyddad emot den kalla, nattliga vinden, som med en för-

färlig häftighet hven omkring knutarne och gjorde att vi hela tiden måste hålla kaminen glödhet.

Det var intet lekverk, att i en sådan natt begifva sig utom hus. Snön hade yrt ihop i stora drifvor, och de fleste skulle förklarat den äfven eljest svåra vägen omöjlig att färdas; i den kolmörka, af ingen stjernas ljus upplysta natten hörde vi huru stormen afbröt de isbeklädda trädstammarne; men detta allt oaktadt, tog Carl sin lykta och begaf sig åstad till tvenne tätt invid hvarandra liggande nybyggen, belägna på något öfver en eng. mils afstånd ifrån vår bostad, och i hvilka ett par amerikanska familjer under sommaren inflyttat. Fruntimmerna derstädes hade en och annan gång besökt min hustru och sjelfvilligt erbjudit sin tjenst vid det tillfälle, som nu uppfyllde oss alla med ängslan och oro. C. gick derföre nu att uppsöka och tillkalla dem; men var det väl att vänta, att de skulle begifva sig ut till fots i en sådan natt och i en sådan köld?

Dessa qvinnor tillhörde på intet sätt den bildade, eller den så kallade bättre klassen; i sitt umgänge röjde de tvärtom hvad mången skulle ansett såsom bevis på både råhet och känslolöshet. Man hade kunnat tro, att de voro qvinliga typer af det hufvuddrag i karakteren, hvilket man i allmänhet tillägger Amerikanaren, nemligen sjelfviskhet, kallsinnighet för allt, som icke befordrar egen fördel och vinst, liknöjdhet för andras nöd och olyckor, så framt ej afhjelpandet deraf på något sätt är förenadt med egna förmåner. Men under den missledande ytan gömdes här, liksom eljest mångenstädes, ett varmt, fullkomligt oegennyttigt deltagande för andra, — och icke deltagande blott, men verksamhet, beslutsamhet, uppoffringar — egenskaper, som hos den amerikanska qvinnan äro mera framstående än månhända hos något annat folk, och af hvilken vi nu skulle erfara det första prof, en början till de många, som vi, alltid med den innerligaste tacksamhet och vördnad erinra oss.

Man har i allmänhet fått det begrepp om Amerikanaren, att han icke frågar efter någonting annat än penningen. "Hvar två eller tre tala tillsammans", heter det i Hauswolffs och andra dylika turisters reseanteckningar, "det vare sig på krog eller i kyrka, på gata, theater eller torg, med ett ord, på hvarje punkt inom hela republiken, så får man genast och bestämdt bland första orden höra det magi-

ska ordet *dollar*, amerikanska folkets lösen, den enda gudomlighet, som detta folk i sjelfva verket dyrkar, och som uteslutande sysselsätter dem." Intet omdöme kan vara mera orättvist. Låt vara att ordet "dollar" ofta på gator och offentliga platser ljuder i ens öron; men är detta så underligt i ett land, der just det, som karakteriserar vårt tidehvarf, hvarhelst ett ordnadt samhälle finnes — handel, industriel verksamhet, och ett den enskildtes med det allmännas allt mer och mer förknippadt affärslif, hafva mer än annorstädes tillfälle att blomstra och utveckla sig? Visserligen heter det, att det, hvaraf hjertat fullt är, derom talar munnen; men, om vi så vidsträckt skulle uppfatta denna regel, huru skulle vi då bedöma t. ex. vårt eget fädernesland? Hvad skulle då anses som *vårt* folks lösen, och hvilken gudomlighet skulle man då säga att det dyrkade? Hör två eller tre af våra landsmän tillsammans i hus, på gata eller torg — och det är ej ett ibland hundrade tillfällen, då icke ibland de första ord, man hör, förnimmes en ed, ett djefvulens åkallande, en bön om hela legioner af onda andar. Skola vi väl i *allt* bedöma det svenska folket efter denna nationalovana, för att icke säga nationalsynd? Må då Amerikanaren gerna få tala om sin "dollar!" Han tycker om att förvärfva den, det är sannt, men han bortskänker den också ofta med samma nöje som han kännt vid dess förvärfvande. Ingen nation är i sjelfva verket mindre girig, än den nordamerikanska. Ett verkligen godt ändamål kan merändels alltid påräkna en Amerikans understöd; en verkligen nödställd och behöfvande vänder sällan tomhändt från hans dörr, och när det gäller att göra en god gerning, så är ingen mera villig än han att uppoffra möda och tid, som för honom äro detsamma som penningar, och hvilka det eljest tyckes som skulle han uteslutande använda endast för att bygga upp sin egen lyckas tempel. Så har åtminstone *jag* lärt känna Amerikanaren, med alla hans stora fel — och hvilket folk har icke liksom hvarje enskild menniska sådana? — med all hans i allmänhet stora benägenhet för lyx och öfverflöd, med allt hans begär efter vinst och med all den lättsinnighet, med hvilken han ofta kastar sig in i de mest halsbrytande spekulationer, och, liksom spelarn, oupphörligt fördubblar sin insats endast för att vinna ännu mer, tills han måhända har ruinerat sig sjelf och andra. Qvinnan, så väl som mannen, har

i Amerika mer än annorstädes egnat sig åt det praktiska lifvet, och derföre synes det mången gång, som vore hon kall, beräknande och fremmande för alla ömmare känslor. Men när en annan blott gråter och jemrar sig, så handlar hon; när en annan blott beklagar en olycklig och säger: "det är synd om den stackarn", så säger hon måhända icke ett enda ord, men, om hon kan, går hon och hjelper den, som hjelp behöfver. Så ock i religiöst afseende. Visserligen finnes uti Amerika mycket, ja ganska mycket, falskt och pjunkande kristendomsprål; men hvad man än rättvist kan hafva att anmärka deremot och emot de många, ofta äfven ohyggliga och för sedligheten anstötliga religionsvillfarelserna, så vittnar dock på det hela taget en sann, praktisk kristendom om "den tro, som verkar genom kärleken."

Ett talande bevis derpå lemnade de nyssnämnda qvinnorna vid det tillfälle, jag nyss omtalat. Männen lemnades att ensamme vårda de egna späda barnen, och utan all tvekan följde hustrurna med C. ut i den mörka, stormiga, kalla natten, vandrande upp till medjan genom snödrifvor fram till den för dem nästan obekante fremlingens bostad, för att uppfylla sin pligt som rätta kristliga mödrar. En besvärligare vandring sade C. sig aldrig hafva gjort, och han kunde ej annat än beundra ej blott att hans följeslagarinnor icke redan vid de första stegen vände om, utan ännu mera att de sedan ville och förmådde arbeta sig fram till målet.

I afvaktan på hvad ske skulle hade P—n vänskapsfullt dröjt några dagar hos oss. Näst Gud har jag honom och de raska qvinnorna att tacka för att min hustru öfverlefde denna natt, och att jag följande morgon egde den glädjen att som fader sluta ett älskadt barn i mina armar. Under flere timmars tid trodde P—n det ena vara lika litet att hoppas som det andra.

Kölden i Wisconsin kan ofta vara lika skarp som någonsin i medlersta Sverige, men den är sällan af lång varaktighet. Efter två, högst tre dagar inträffar vanligtvis åter en blidare väderlek. Så skedde äfven nu, och vi begagnade oss deraf, för att med all flit fullända våra reparationer. Läkare, sjömän, skomakare, farmers voro hvar på sitt håll dermed sysselsatte.

För några månader sedan hade Mr Breck, om hvilken jag förut talat, jemte tvenne andra missionärer af den protestantisk-biskopliga kyrkan flyttat på ungefär endast en half svensk mils afstånd ifrån vårt nybygge. De hade der i en naturskön trakt, vid stranden af en af de många täcka insjöar, som i dessa nejder ligga så godt som vid sidan af hvarandra, med egna händer uppbyggt sin anspråkslösa bostad. En sektion jord var derjemte af dem för kyrkans räkning inköpt, och der var det nu, som de vidare ämnade uppbygga ett kapell, inrätta en skola och ifrån dessa ställen, såsom en centralpunkt, utsträcka sin missionsverksamhet.

Man hyser ofta om presterne i den aflägsna Vestern, desse, om jag så må uttrycka mig, pionier-predikanter, den föreställning, att de för det mesta äro råa och okunniga personer af lägre stånd, som, mången gång i följd af mindre goda ekonomiska omständigheter, eller af oduglighet till någonting annat, valt predikoståndet, liksom man väljer ett annat yrke till sin födkrok. Man föreställer sig dem vara sådana personer, som, derföre att de icke kunna vänta sig någon särdeles framgång i ett mera civiliseradt och ordnadt samhälle, med dess större fordringar på bildning och kunskaper, hafva till verkningskrets valt de aflägsna skogar och slätter, der den vilde Indianen nyss ofrivilligt lemnat rum åt en hvit samhällsklass, som i seder och kultur icke är honom mycket öfverlägsen. Detta är dock en ganska falsk föreställning. Visserligen gifvas i Amerika sekter, hvilkas predikanter, så att säga, äro tagne liksom ifrån gatan och, ehvad de uppträda i New-Yorks *meetinghouses* eller i det enstaka nybygget, förråda samma brist på både theologisk och humanistisk bildning, åberopande endast andans kallelse och upplysning såsom allt, hvad behöfves för det värf, de åtagit sig att utföra; men i allmänhet är det icke så, åtminstone ej inom det kyrkosamfund, med hvilket Försynens skickelse var att jag skulle träda i en närmare förbindelse. De tre missionärerne vid Nashotah voro de mest talande bevis derpå. Hvad jag förut yttrat om Mr Breck, gäller äfven om de andra båda. Deras ställning i samhället, deras relationer, den fulländade uppfostran, de åtnjutit, och de kunskaper de förvärfvat, skulle säkert banat dem vägen till en beqvämligare och på inkomsternas vägnar långt förmånligare plats i någon af de östra staterna. Men af egen inre drift

och kallelse hade de valt att bosätta sig nästan så godt som i en vildmark, för att der under arbete och mångahanda försakelser kämpa en god trones kamp, och under långt ifrån gynnsamma eller uppmuntrande förhållanden verka Hans verk, som dem sändt hade.

Jag hade en och annan gång haft tillfälle att besöka dem, och begaf mig nu åter till det presterliga nybygget, för att anhålla det en af dem måtte åt mitt nyfödda barn meddela det kristliga dopet. Ännu, liksom vid mina förra besök, voro de sina egna tjenare, bestyrande sjelfva om sin hushållning. Det kändes riktigt uppfriskande att få samtala med dem, och att få komma in i deras nya, hvitrappade och trefligt möblerade bostad, der dock allt vittnade om den största enkelhet. Ett par simpla skrifbord, jemte ett halft dussin svartmålade trästolar, och en större bokhylla — rummets enda verkliga prydnad — på hvilken några hundrade väl inbundna volymer voro uppställda, gjorde att jag tyckte mig förflyttad till någon snygg, treflig studentkammare i Upsala, sådan den fordomdags var möblerad. Detta var deras mottagningsrum, men på samma gång deras gemensamma samlingsrum och matsal samt tills vidare deras kyrka, i hvilken de förrättade de i den anglo-amerikanska kyrkans ritual föreskrifna dagliga morgon- och afton-bönerna, hvilka dock ännu sällan bevistades af några andra än dem sjelfva. På några få alnars afstånd ifrån deras hus voro dock materialier redan framkörda och början gjord till det kapell, som vid första tjenliga väderlek skulle uppbyggas.

Nära derinvid var en af dessa små indianska ättehögar (*mounds*), som, der de ej blifvit genomskurna eller jemnade af den hvite mannens plogbill, måhända inom några få år skola blifva de enda återstående minnena af landets fordna innebyggare. Hvem hvilar väl derunder? Ingen vet det. Kanske gömmes der stoftet af någon höfding för en fordom mäktig stam, hvilken nu, liksom han sjelf, försvunnit från jorden, eller, fördrifven från sina fäders grafvar, flyktat längre bort mot den nedgående solen, för att i dess sista strålar slockna och dö. Presterna hade låtit uppföra en omhägnad kring den lilla kullen, på det att under skuggan af det kristna, korsprydda templet hedningens ben skulle få multna i frid till dess alla de, som i grafvarne äro, skola höra Guds Sons röst.

Mr Breck förde mig omkring på det jemna *eklandet* tätt vid stranden af den lilla insjö, som äfven i sin vinterdrägt var vacker, omgifven af en ram af ekbevuxna kullar och dälder, mellan hvilka de nu nakna, bladlösa träden icke hindrade ögat att räkna åtta andra insjöar, somliga från en half till två mil i längd, hvilkas eljest spegelklara vågor nu lågo fängslade under snöbetäckta isfält.

Visande mig den vackra lokalen gjorde B. och de andre presterne mig bekant med sina planer för ytterligare anordningar. Här skulle ett farmhus uppbyggas, der en byggnad för kök och matsal, der en annan för de blifvande studenternes boningsrum och auditorier o. s. v. — Nog hade man, så att säga, dagliga exempel på att städer med sina fabriker, stora hoteller och välförsedda köpmansbodar likasom genom ett trollslag uppvuxit mellan stubbarne; men mig syntes det dock något tvifvelaktigt, huruvida verksamheten för Kristi rikes utbredande och för kyrkliga institutioner skulle hafva lika lätt att åstadkomma samma under, som verksamheten i industrielt och merkantilt afseende. I sistnämnda fall skulle vildmarken snart blomstra som en ros; men var det troligt att den också skulle komma att göra så i det förstnämnda? Men, om "all ting äro möjliga honom som tror", så var det i sanning allt skäl att hoppas att dessa missionärers planer skulle förverkligas, och att den klocka, som redan var upphängd i grenen af en åldrig ek, snart skulle med sin jerntunga förkunna den omkringliggande nejden de dagliga bönestunderna, då en skara unga män här samlades i det invigda templet, för att hämta kraft och nåd att, efter genomgångna läroprof, gå ut i verlden och predika fridens evangelium dem som fjerran så ock dem som när voro.

Verldsligt att tala tycktes utsigterna till framgång i ett företag såsom detta icke vara särdeles lofvande. Uti ifrågavarande trakt hade det mött föga eller ingen sympathi, åtminstone icke en sådan, af hvilken ett pekuniärt understöd var att förvänta. De dervarande medlemmarne af den biskopliga kyrkan voro få och fattige, bosatte i Vestern liksom de fleste andre derstädes, just derföre, att de icke egde någon förmögenhet. Emot nämnde kyrka rådde dessutom då, liksom alltid i allmänhet, många af de fördomar, hvilka icke sällan yttra sig i en ovilja, mera ofördragsam och bitter än

den, som eljest någon gång röjer sig mellan andra olika tänkande. Dess biskopliga styrelse och dess offentliga erkännande af "kyrkan i England såsom under Gud den, hvilken hon har att tacka för sin första grundläggning derstädes och för ett oafbrutet, mångårigt beskydd och hägnande omvårdnad" [1]), gör att på många ställen denna kyrka ännu anses såsom ett slags engelsk stats-institution eller åtminstone ett ante-demokratiskt samfund, som, äfven efter de Förenta Staternas oafhängighet fortfar att på sätt och vis stå i ett loyalt förhållande till det fordna moderlandet. Dertill kommer äldre dervarande sekters traditioner, enligt hvilka deras mindre väl underrättade bekännare icke göra sig någon annan föreställning om den engelska kyrkan än att den, då man undantager erkännandet af påfvens supremati, är i väsentligt afseende nästan densamma som den romerska. Af hela dess historia känna de dock icke stort annat än berättelserna om det samvetstvång och de förföljelser, som den, enligt sektens egna annaler, påstås hafva utöfvat, och hvilket allt gör att de med fördomsfulla och misstänksamma blickar betrakta den i Amerika, dock i trots deraf, allt mer och mer uppblomstrande dottren. Synnerligast är detta förhållandet i Vestern, der, äfven om i financielt afseende omständigheterna varit mera gynnsamma, de tre unge missionärerne i början icke kunde vänta någon uppmuntran i sitt företag. Deras förhoppning om understöd deruti hvilade helt och hållet på enskilda kyrkoförsamlingars i de östra staterna frivilliga bidrag, men för hvilka bidrag de dock icke hade någon den ringaste garanti. I ett land, der allt, som skall uträttas för religionens och kyrkans sak, är beroende af de kontributioner, för hvilka den enskilte kyrkomedlemmens kassa oupphörligen anlitas, der beror naturligtvis framgången af hvarje sådant företag på dennes större eller mindre intresse för saken, och synnerligast när, såsom i detta fall, något nytt är å bane, tyckes det nästan vara omöjligt att kunna på förhand med visshet göra några beräkningar i detta afseende. Fattige och nästan så godt som med tomma händer stodo således desse trenne värdige prestmän vid början af det vackra företag, som de icke utan egna stora uppoffringar påbegynt, icke så noga vetande hvar medel vi-

---

1) Företalet till den amerikanska kyrkans *Book of Common Prayer.*

dare skulle erhållas till dess utförande; men *ett* kände de sig dock fullt förvissade om, nemligen att utföras skulle det i Herrans namn. Deras företag var helt och hållet ett trons verk — liksom hela deras lif en fast, osviklig förtröstan på Gud. Jag kunde icke annat än med beundran höra dem i en sann kristelig ödmjukhet och utan allt öfvermod tala om sitt arbete och om den blifvande institution, den de i andanom redan sågo uppbygd i vildmarken. Min känsla var dock icke blott en beundran för de menskliga redskapen: äfven mitt eget hjerta styrktes genom deras exempel i tron på Honom, som utvalt dem att här lägga grunden till ett verk, det Han ock i sinom tid skulle gifva dem medel att fullborda. En inre röst sade mig då, att det lilla frö, som här blifvit sådt, skulle, vattnadt af himmelens regn och skyddadt af Honom, som vexten gifver, uppblomstra till ett härligt träd, gifvande frukt och hägn åt dem, som från all land löpa skulle dertill.

Några dagar derefter infann sig Mr B., enligt min önskan, i vår stuga. Det skandinaviska nybygget var då ännu icke större, än att alla der kunde församlas för att med oss dela glädjen öfver den första Sveco-Amerikanens födelse och var vittnen till hans dop, hvilket, så vidt jag vet, var det första barndop förrättadt der i trakten. Åtminstone hade, efter hvad B. sade mig, hvarken han eller hans embetsbröder dittills inom denna del af deras missionsdistrikt blifvit kallade till en sådan förrättning, som, enligt hans påstående, ibland alla presterliga åligganden var den, som alltid mest uppfyllde hans själ med glädje och tacksamhet.

I förbigående förtjenar här anmärkas, huru i allmänhet barndopet icke blott allt för länge uppskjutes, utan äfven allt mer och mer börjar att helt och hållet åsidosättas, till och med af sådana kristna sekter, hvilka enligt deras egna bekännelseskrifter antaga, om icke dess nödvändighet, åtminstone dess behörighet. Methodisterne och presbyterianerne t. ex., hvilka religionssamfund, enligt deras ursprungliga och ännu, åtminstone till bokstafven, gällande bekännelseformer, visserligen borde vara långt ifrån att visa försumlighet och likgiltighet för barndopet, närma sig dock in praxi allt mer och mer baptisternes lära i detta fall. Att så sker, är en naturlig följd så väl af den calvinska läran om nådavalet som af den låga uppfattning af sjelfva sakramentet, hvilken

mer och mer gör sig gällande inom de pædobaptistiska sektsamfunden, och enligt hvilken det kristna dopet icke är ett nya födelsens bad och således icke heller något sakrament, utan blott en tom ceremoni.

En del hafva antagit den mening, som nyligen förkunnats af en theolog med stort anseende, att barnet har i sitt hjerta skrifven en lag, emot hvilken det allaredan i sin spädaste ålder kan begå uppsåtlig synd; att det redan, innan det skådat dagens ljus, kan tillhöra deras antal, som äro hemfallne till evig fördömelse. Deraf följer naturligtvis, att det icke får döpas förr, än det gifvit verkliga bevis på ånger och omvändelse. Andra åter omfatta den mycket populär vordne pelagianismen, sägande, att då ett barn icke är födt med synd, så är det ej heller i behof af ett dop till syndernas förlåtelse, hvilken mening, ehuru rakt motsatt den förra, dock naturligtvis måste leda till samma resultat hvad barndopets åsidosättande vidkommer. — Vidare finnas andra, hvilka troget och konseqvent fasthålla den calvinska läran om utkorade barn såväl som om utkorade englar och äldre menniskor, hvilken lära, alldenstund det är ganska svårt, om icke omöjligt, att bestämma om ett barn hör till de utvalde eller icke, ovilkorligen måste förminska, liksom det allaredan på ett förfärligt sätt har förminskat antalet af döpta barn inom de samfund, som bekänna sig till denna lära, och slutligen leder derhän, att barndopet ibland dem kommer att helt och hållet upphöra. Vidare finnes en mängd, som fallit i qväkarnes villfarelse om en mystisk, andelig, osynlig kyrka, hvilken villfarelse, såsom gående hand i hand med det nya fromleriet, likaledes gripit omkring sig, och, konseqvent genomförd, nödvändigt måste i hög grad undergräfva läran om barndopet och måhända till slut utplåna de sista spåren af detsamma. Slutligen undantränges barndopet af det slags liberalism, enligt hvilken man anser det vara origtigt att på något sätt inverka på barnets religiösa öfvertygelse, utan bör det lemnas, att, sedan dess förstånd utvecklat sig, sjelf göra sitt val mellan de olika sekterna, eller, med andra ord, mellan Paulus och Confucius, Kristus och Belial. Barndopets åsidosättande i följd af denna sistnämnde åsigt är ganska allmänt, icke blott ibland dem, som ännu icke sjelfve hunnit göra sitt val och derföre icke slutit sig till någon viss kyrkoförsamling, utan äfven ibland dem, som be-

känna sig vara så kallade kyrkomedlemmar, men hvilka dock anse det vara oförenligt med en sann kristlig menniskokärlek att så mycket föredraga den ena bekännelsen eller sekten framför en annan, att de på något sätt skulle tillåta sig söka inverka på andras, icke en gång sina egna barns religiösa öfvertygelse.

Hvad de presbyterianska religionssamfunden isynnerhet angår, så kan det både af sakförhallanden och siffror bevisas, att, om framdeles barndopet ibland dem aftager i samma proportion som det gjort under de sista femtio åren, så torde etthundra år härefter den presbyterianska kyrkan i Amerika icke längre vara ett pædobaptistiskt samfund. Den är redan i sjelfva verket en semi-baptist-denomination. Antalet af årligen förrättade barndop till kommunikanternes antal förhåller sig, öfverhufvud taget, såsom 1 till 25. Uti stora församlingar med flere hundrade kommunikanter upptaga presterne i sina årsrapporter ofta icke mer än sex, någon gång icke mer än ett barndop under loppet af året [1]). Ibland andra orsaker till barndopets förfall inom de presbyterianska församlingarne är äfven den allmänt rådande praxis, att icke döpa andra barn än sådana, hvilkas föräldrar blifvit admitterade till den heliga nattvarden. Då det nu finnes ganska många, hvilka i yngre år blifvit döpte i dessa kyrkosamfund och fortfarande bekänna sig tillhöra dem, ehuru de olyckligtvis ofta af liknöjdhet, men än mera ofta i följd af uppfostran eller af bristande undervisning, utestänga sig sjelfva från Herrans bord; så förmenas mer än trefjerdedelar af de barn, som födas inom dessa församlingar, döpelsenådens delaktighet. Att sålunda straffa föräldrarne i barnet; att, emedan föräldrarne begå en synd, förneka det barn, för hvilket Kristus lidit döden, det enda sakrament, det är i stånd att emottaga, att på så sätt likasom vilja bannlysa det från försoningsnåden i Kristo, — är en grymhet, som till och med den romerska kyrkan i dess mest tyranniska tider skulle hafva tvekat utöfva, men som är förbehållen dem, hvilka årligen vid Plymouth-klippan fira ljusets, frihe-

1) Da jag sedermera ett ars tid förestod en amerikansk församling, hade jag ibland mina åhörare en ung, ganska bildad jurist, som flitigt bivistade vara gudstjenster, ehuru han icke förenat sig med något religionssamfund. Han berättade mig sjelf att han var odöpt, och att hans far, i hvars hus han ända till sitt 12:te ar uppfostrades, varit prest i den presbyterianska kyrkan.

tens, toleransens seger öfver allt andeligt förtyck och så kalladt prestvälde.

Väl vore om de, som i Sverige på sednare tider börjat visa en sådan särdeles förkärlek och sympathi för presbyterianismen, både i anseende till kyrkoförfattning och det högre andeliga lif, som påstås uppblomstra under dess skydd, — väl vore om de gåfve noga akt på dessa och andra omständigheter i det land, der presbyterianismen, helt och hållet oberoende af staten och af den verldsliga maktens ecclesiastika författningar, fått sitta trygg i skuggan af sitt eget vin- och fikonaträd, fritt och obehindradt utarbetande de naturliga resultaterna af sitt system.

Den protestantisk-biskopliga kyrkan är snart sagdt den enda protestantiska kyrka i Amerika, som, på grund af bibelordet och den historiska kristendomen, har, jemte den primitiva läran om döpelsens heliga sakrament, äfven bibehållit det primitiva bruket att låta barnen helgas af dess bad, med allvar stridande emot den öfverhandtagande försummelsen och tidens många villfarelser i detta afseende. Visserligen understödes den derutinnan af några enskilda lutherska församlingar; men i allmänhet har äfven den lutherska kyrkan härstädes i detta fall, liksom i många andra, afvikit ifrån dess ursprungliga bruk och bekännelseform. Dess general-synod har nemligen öppet förklarat, att hvad den Augsburgiska bekännelsen lärer om dopet såsom "af nöden till saligheten", och om arfsyndens imputation, äro ibland de artiklar i denna bekännelse, hvilka icke antagas och erkännas af den lutherka kyrkan i Amerika, och, enligt en af dess mest ansedde theologers påstående, finnes nu mera icke en ibland femhundrade af denna kyrkas dervarande medlemmar, som i dessa punkter antagit, eller, såsom han säger, någonsin vill antaga Luthers lära [1]). En naturlig följd deraf är, att äfven ibland dess medlemmar barndopet ofta åsidosättes, ehuru en sådan försumlighet hos dem dock ännu icke hunnit blifva så allmän som hos andra presbyterianska religionssamfund.

---

1) Dr S. S. Schmucker, Theologie Professor vid den lutherska general-synodens theologiska seminarium i Gettysburg, Penn. Till stöd för ofvanstående uppgift hänvisas till hans bok: "*The American Lutheran Church, historically, doctrinally, and practically delineated*", samt andre författares framställning af den lutherska kyrkan i Amerika.

I den biskopliga kyrkan är den vackra sed bibehållen, att barndop skall ske inför församlingen vid allmän gudstjenst. Undantag härifrån eger rum endast i aflägsnare trakter, der de fåtalige och kringspridde medlemmarne ännu ej hunnit förena sig i någon ordentlig församling, eller der, såsom hos oss var förhållandet, ingen kyrka ännu blifvit uppbygd, samt naturligtvis i händelse af att barnet är sjukt. Dock administrerar presten i sistnämnda fall endast enskildt dop eller nöd-dop, hvilket sedermera, så framt barnet blifver vid lif, stadfästes och intygas inför församlingen, då faddrarne infinna sig och ikläda sig sina heliga förbindelser samt afgifva i barnets namn de löften, till hvilka det i döpelseförbundet förpligtas. Utom det i alla afseenden tillbörliga härutinnan förebygges äfven på detta sätt de hos oss vid sådana tillfällen vanligtvis brukliga samqväm och gästabud, hvilka äro helt och hållet oförenliga med en handling af så mycken vigt och allvar, men som, det oaktadt, af många betraktas såsom nära nog det mest väsendtliga i hela högtidligheten, och som, genom de förströelser, till hvilka de gifva anledning, i betydlig mån hos de närvarande dopvittnena utestänga hvarje rätt allvarlig tanke på den närvarande handlingens djupa betydelse och på deras eget döpelseförbund, till erinran om hvilket och till sjelfpröfning huruledes de sjelfva deruti framhärdat, det dop, de bevittnat, borde vara dem en kraftig väckelse. Sådana dop- och fadderskapskalaser brukas aldrig i Amerika. Jag var dock ännu alltför mycket slaf af bruket i mitt fädernesland för att jag ens skulle kunnat anse det gå an, att låta en sådan högtidlighet som den ifrågavarande aflöpa utan thy åtföljande traktering, så godt den i våra omständigheter kunde åstadkommas.

KAPITLET XXII.

Återseende af Keewagoshkum. — Jagtparti med Indianerne. — Ett besök i deras läger. — Qvinnornas arbete. — Det inre af en wigwam. — Barnen och deras vaggor. — Familjebandet. — Vördnad för de döde. — Lefnadssätt. — Eganderättsbegrepp. — Den indianska menniskoracens oföränderlighet. — Dess framtida öde. — Eldsvattnets och smittkoppornas härjningar. — Civilisations-försök. — Missionsföretag. — De hvites behandling af Indianerne och de begge racernas förhållande emot hvarandra.

Vår gamle bekante Keewagoshkum inträdde en dag helt oförmodadt i vår boning. Flere månader voro förflutna sedan hans sista besök, då Carl slutligen hade gifvit efter för hans trägna begäran, att få till låns erhålla den studsare, hvilken han alltid visade sig hafva ett särdeles godt öga till. Enligt löfte skulle geväret återlemnas efter några veckor, men tiden gick om och Indianen hördes icke utaf. Carl började redan tro, att hans kungliga studsare blifvit en alltför dyrbar persedel i hans indianska majestäts rustkammare, för att den derifrån någonsin skulle komma att utlemnas till dess rätte egare. Det visade sig dock nu, att den röde mannen icke svek sin hvite broders förtroende. Keewagoshkum återställde geväret i godt skick, med dess kungliga krona, namn och andra messingssirater äfven mer blanka och polerade än de voro, då han emottog det. Med några få, mer än till hälften obegripliga ord sökte han förklara orsaken till sin långa frånvaro. Om han under tiden varit blott på jagt i aflägsna vildmarker, eller om han der i strid mot fiendtliga stammar låtit sitt krigsrop skalla i urskogen, kunde vi ej så noga fatta. Det sätt, hvarpå han pekade på studsaren och den i bältet fästade tomahawken kunde lika lätt häntyda på det ena som på det andra. Möjligtvis hade kung Fredriks gamla studsare varit med i farligare lekar, än fordom under de kungliga jagtnöjena på Lofön.

Den indianske höfdingen hade åter med en del af sin stam slagit upp sitt läger några få mil norr om Tallsjön, der de denna gång längre än vanligt uppehöllo sig. Under denna tid kommo vi slutligen på så vänskaplig fot med hvarandra, att vi uppgjorde ett jagtparti tillsammans — en ynnest, som Indianen eljest sällan visar den hvite mannen.

Den store anden, säga de, har lärt de hvite att lefva jagt förutan, och undervisat dem att göra allt, hvad de behöfva. Indianerne deremot lärde han ingenting annat än att jaga. Jagten blef dem anvisad såsom enda medlet för deras uppehälle. De måste jaga, om de icke vilja hungra ihjäl. De hvite männen, påstå de, hafva derföre ingen rättighet att jaga.

Det var lätt att se, det en mängd hjortar uppehöllo sig i trakten, och vi lofvade oss en särdeles rik fångst under en sådan erfaren jägares ledning. Marken var likväl betäckt af så djup snö, att det var omöjligt att med någon skyndsamhet framtränga i skog eller på slättbygd, utan att vara försedd med snöskor. K. förskaffade oss derföre hvar sitt par sådana, gjorda af smala hickorysprötor, i en elliptisk form böjde ihop vid ändarne, till utseendet liknande de bågar, som vanligtvis brukas vid volangkastning, men vida större. Liksom på dem äro senor och remmar korsvis spända från den ena sidan till den andra. Foten, instucken i en läderstropp, hvilar på ett par starkare tvärsprötor, som dessutom tjena till att gifva skon fasthet och stadighet. Den, som icke är van vid detta slags fotbeklädnad rör sig derpå i början ovigt och tungfotadt. Vid det försök, jag dermed anställde, insåg jag åtminstone en orsak, hvarföre den indianske krigaren allaredan ifrån barndomen vänjes att gå rakt fram med fötterna. Att jag esomoftast trasslade hälarne in i hvarandra och tumlade öfverända i snödrifvorna, var en följd af danslektionerna för gamla gubben Ambrosiani i verlden.

Efter en timmas vandring tillsade oss Keewagoshkum att skiljas och att hvar på sitt håll fortsätta, eller, rättare sagdt, nu först börja jagten. En liten insjö i skogen bestämdes till mötesplats, der han lät oss förstå, att några andra Indianer, som förut begifvit sig åt samma håll och nu utgjorde länkar i den slags jägarkedja, han ville få oss att formera, skulle sammanträffa med oss. Detta var ett streck i mina beräkningar, ty det största och egentliga nöjet af hela jagten hade jag väntat mig af att få vara i Indianens sällskap och blifva vittne till den skicklighet, med hvilken han utan tvifvel förstod att både uppsöka vildbrådet och sedan att skjuta det. Men detta ville vår höfding på intet sätt tillåta. Genom mera begripliga tecken än ord anvisade han hvar och en af oss den kosa, vi skulle taga, och bad

oss, att, om vi upptäckte några hjortspår, följa dem, söka att upphinna djuret och göra vårt bästa. Finner man väl ett färskt spår, så är detta äfven för en mindre öfvad jägare icke så svårt, blott han ej förtröttas. I den djupa snön har nemligen hjorten ganska svårt att undkomma sin förföljare. Dess små fötter och smala, spensliga ben intränga djupt i snömassan, och han är således ur stånd att taga sina vanliga snabba och luftiga språng. Den med snöskor försedde jägaren kan då komma honom rakt inpå lifvet. Indianerne, som äro vane vid denna slags jagt, bespara vid dylika tillfällen sin amunition, kasta sig öfver djuret och afskära senorna på dess bakfötter.

Orsaken till att Indianen icke ville låta oss fortsätta jagten i sitt sällskap, var troligen antingen, att han icke ville låta oss blicka djupare in i jagtkonstens hemligheter, eller ock, att han ansåg oss såsom fullkomliga *greenhorns*, ett ord, som i Amerika begagnas om en person, som är obekant med de förhållanden, i hvilka han kommit, eller som icke förstår sig på den sak, han åtagit sig. Huru det än var, så måste vi emellertid för vänskapens skull foga oss efter hans anordningar. Bergwall, hvilken, såsom en väldig jägare, fann sig särdeles lifvad af företaget, tog vägen åt ett håll, Carl åt ett annat och jag fick på min lott att vandra öfver isen af en liten skogssjö och på andra stranden deraf försöka min lycka. Hvart höfdingen sjelf tog vägen är svårt att säga. Inom några ögonblick försvann han liksom ett annat skogsrå.

Det kan väl låta göra sig att i Sverige gå på spårsnö efter harar, men att med snöskor på fötterna springa i kapp med hjortar i vildmarken, är ett nöje, som jag efter detta försök helst öfverlät åt andra. Skulle jag än förlora mitt anseende som jägare, så måste jag dock bekänna sanningen, och vågar icke ens, såsom bruket eljest är vid en misslyckad jagt, att skylla på oturen. Spår fann jag visserligen och dem så djupa, att det tycktes som om hjorten hade haft lika svårt att framkomma på denna som jag på mina volangbågar; men det oaktadt höll han sig på ett tillbörligt afstånd ifrån mig. Med tillfredsställelse såg jag likväl, att större delen af spåren vette åt det håll, som mina andra jagtkamrater tagit, och jag hoppades således att i tidernas längd kunna drifva vildbrädet midt i famnen på någon af

dem. Jagtens utgång visade också, att jag i detta afseende troligen icke varit af så ringa nytta.

Så alldeles lottlös blef jag likväl icke. Släpande på ett varglo, som kom sakta lufsande endast på några få steg ifrån mig, och med ett par fasaner i skjutväskan — dem jag var rädd att visa för mina indianska vänner, hvilka säkerligen skulle ansett det under en jägares värdighet att, utom i nödfall, skjuta på sådana der småkräk, — framkom jag, den förste, till mötesplatsen. Skoftals hördes ett och annat skott på afstånd. Emellertid uppgjordes en stockeld, och under afvaktan på det öfriga sällskapet tog jag skinnet af vargloet, och satte mig derefter utröttad ned att hvila, för att hemta nya krafter till återmarschen; ty ehuru vi icke hade så obetydlig väg hem, föredrog jag dock att åter spänna på mig snöskorna framför att tillbringa den kalla vinternatten i skogen eller i någon indiansk wigwam.

Icke så mina kamrater, som slutligen en efter annan anlände och alla voro vid godt lynne. De voro nemligen alla hågade att bivuakera omkring stockelden, för att tidigt följande morgon begynna leken på nytt. Carl, som sällan eller aldrig kom tomhändt tillbaka ifrån någon jagt, hade lyckats att på indianskt vis döda en hjort, sedan han först skurit senorna på bakbenen af honom — ett äfventyr i snödrifvan, som han fann ganska uppfriskande, ehuru hans ena arm och skuldra en lång tid till minne deraf buro åtskilliga blå-märken. Bergvall hade på äkta svenskt jägarevis rigtat sitt säkra gevär emot tvänne hjortar. För det första skottet stupade den ene, en af de större, vi någonsin sett, vägande åtminstone 220 eng. skålpund. I det andra lyckades han blott blessera vildbrådet, som Keewagoshkum ock slutligen fällde till marken. Huru många denne och de andre Indianerne hade skjutit eller fångat, kunde vi ej så noga få reda på. Troligen var deras fångst vida betydligare än den, vi tillsammans hade gjort. Emellertid voro vi för vår del ganska belåtna.

Huru högst romantiskt det än i visst fall kunde hafva varit, att med våra röde vänner tillbringa natten i skogen, blefvo dock alla slutligen ense om, att återvända till det egna hemmet. Solen hade redan för längesedan gått ned, då vi omkring stockelden slutade vår aftonmåltid. I våra svenska skjutväskor, som Indianerne hade mycket roligt åt

och tyckte vara högst besynnerliga *skipetaguns*, hade vi nemligen medfört litet proviant, som de isynnerhet läto sig väl smaka. Äfven jagtflaskan saknades icke, och för första och enda gången trakterade jag en Indian med whisky. Vi delade dock lika med hvarandra, och det medbragta förrådet medgaf icke någon större portion, än den hvar och en mycket väl kunde tåla och äfven efter jagtens besvärligheter, i den kalla vinternatten, behöfva. Det var också den enda gång, jag vet att detta eljest vämjeliga och vidriga slags bränvin smakat mig sjelf någorlunda drägligt, såsom det af oss förtärdes med en tillsats af socker och snövatten. Men Indianerne gåfvo sin belåtenhet med den oblandade drycken tillkänna med ett långt uthållande "Ugh! hvarefter de under djup tystnad satte sig i marsch. Natten var visserligen så ljus och stjernklar, att äfven vi utan svårighet kunnat finna vår väg genom skogen, men Indianen förstod dock säkerligen bättre än vi att finna både den bästa och kortaste vägen. Vi läto derföre Keewagoshkum tåga i spetsen, följande, såsom bruket alltid är vid Indianernes marscher, en och en i rad efter hvarandra. Tystnaden blef oss slutligen alltför enformig, hvadan Bergwall med sin klara, fylliga röst uppstämde en af sin gamle vän, Wadmans, jagtvisor, hvarefter vi alla tre läto skogen genljuda af Atterboms vackra jägaresång, och funno derunder med Florio, att "äfven jagt och vinter ha' sin fägring."

Ett par dagar derefter gjorde vi ett besök i Indianernes läger; dittills hade vi endast på afstånd betraktat ett sådant. Hvad som först der ådrog sig vår uppmärksamhet, voro några små bruna menniskovarelser, hvilka, oaktadt den bistra kölden, alldeles nakna, än hoppade från den ena kullfallna trädstammen till den andra, än klättrade och slingrade sig mellan de torra, snöiga grenarne. Hade det varit sommar, så kunde vi lätt hafva inbillat oss förflyttade till Afrikas skogar med deras apor och markattor. Hvad meningen egentligen var med de nakna barnens dans mellan snödrifvorna, om det var blott en lek, eller om de voro sysselsatta med att uppleta något födoämne för sig sjelfva eller för några hästar, som, magra och skälfvande, höllo dem sällskap, kunde vi icke utgrunda. När de från trädstammarne hoppade ned på marken, kastade de framför sig några större flata barkstycken, för att slippa stiga i snön med de

bara fötterna. Innan vi visste ordet af, hade vi omkring oss en hel skara af dessa vilda snötättingar i menniskoskapnad, hvilka säkerligen icke begapade oss med större förundran, än vi dem, och mellan hvilka och deras barkbitar vi måste kryssa oss fram till den närmast stående wigwamen.

Lägret bestod af omkring tjugo sådana flyttbara bostäder, utan någon märkbar ordning uppsatte i denna ännu obebodda del af skogen. Några af dem tycktes gjorda med mera omsorg än ändra. Alla voro dock af den beskaffenhet, att det tycktes icke fordra många minuter, hvarken för att uppsätta eller nedtaga dem. Några långa och smala trädstammar eller pålar voro i en cirkel nedstuckne ett par tum i jorden, med topparne böjda inåt och fästade vid hvarandra så, att en rund öppning var lemnad emellan dem. Öfver dessa stänger voro lagde antingen stora barkstycken eller ock mycket väl flätade vass- eller bastmattor, så sammanfogade och upphängde öfver hvarandra att de kunde utestänga, om icke köld och drag, åtminstone regn och snö. Dessa tält liknade till formen vanliga bikupor, med en öppning midt i taket för röken ifrån den i tältets medelpunkt belägna eldstaden. Äfven der funno vi en skara mindre barn, som krypande in och ut mellan tältöppningarne, sågo lika magra och eländiga ut, som de hundar, med hvilka de delade sin usla föda. Desse hundar sågo nästan lika besynnerliga ut som deras egare, och tycktes, liksom de, tillhöra en egen barbarisk race: små, långhåriga kräk, till hufvudets skapnad och utseende mera liknande mellanting mellan räf och varg än vanliga hundar. De och barnen voro de enda varelser, som tycktes fästa någon egentlig uppmärksamhet vid vår ankomst.

Några karlar syntes i förstone icke till. En mängd qvinnor voro som bäst sysselsatta med att hugga ned lindar och mindre valnötträd, hvilkas spädare grenar och knoppar under vintern ganska ofta utgöra deras hästars enda föda. Vi stannade en stund att betrakta, huru dessa kreatur, som likaledes voro små och oansenliga, och som i den stränga vinterkölden måste uthärda hela dygnet under bar himmel, nu med den mest spända uppmärksamhet följde hvart yxfall af den vid detta arbete vana, qvinliga, men kraftfulla armen. Så snart ett träd föll till marken, skyndade hästarne fram att afbeta toppen.

Vi funno, som nämndt är, endast arbetande qvinnor, och qvinnan är, som man vet, ibland indianstammarne den, på hvilken arbetets börda egentligen hvilar. Mannen jagar och strider; hemkommen till sin wigwam öfverlemnar han sig åt sitt af naturen lättjefulla och overksamma lif. Qvinnan är hans slafvinna och måste betjena honom. Till och med det vildbråd han skjuter i skogen, måste hon på sin rygg eller på annat sätt bringa till hemmet. Under marsch från ett ställe till ett annat faller det likaledes på hennes lott att på skuldrorna bära hvad af kökssaker och andra, för en wigwam nödvändiga husgerådsartiklar, som icke får plats på hästryggen. Liksom hästen är hon ett lastdjur, ofta nedtyngd under den ingalunda lättaste bördan. Mannen bär endast sitt gevär och hvad eljest hör till hans jagtredskap. Då stammen slår läger, är det qvinnan, som får skotta undan snön, sätta upp tältet, samla bränsle och göra upp eld. Först sedan detta allt är verkställdt, kan hon efter den besvärliga vandringen få sätta sig ned att hvila och upptina sina mockasiner. När lägret bryter upp, tillhör det henne, att packa ihop mattor, hudar och matvaror, samt lägga dem jemte barnen dels på sin egen rygg dels på hästens.

Här var icke värdt att vänta någon bjudning att stiga in. Indianen vet icke af någon slags ceremoni. Han brister visserligen icke i gästfrihet, men vill man ej sjelf gå in i hans wigwam, så får man stå och frysa utanför. Ingen bjuder en främling vara välkommen. En gång inkommen i hyddan, tager man sin plats, hvar man kan finna den. Är man hungrig och har aptit för halfrått kött, så kan man skära sig en bit af någon af de i taket upphängda köttstyckena, eller förhjelpa sig sjelf till något ur den öfver elden kokande grytan. Ingen obligerar gästen dertill; men också gör ingen någon anmärkning, om man sålunda förser sig med hvad som kan vara till hands, äfven om förrådet skulle vara knappt och ringa.

Vi lyftade upp en af de förut nämnda mattorna, hvilken, med öfre ändan fästad vid en tvärsticka, hängde såsom en slags gardin framför dörröppningen, och gingo, eller, rättare sagdt, kröpo sålunda in i ett af de på platsen uppslagne tälten. Derinne hade snön blifvit helt och hållet bortskottad ifrån marken, hvilken i stället var betäckt med hjort- och buffelhudar. Midt igenom hyddan var en smal gång,

omkring hvilken på ömse sidor familjen hade sina hvilo-platser och lägerställen. I en indiansk wigwam, som, obe-räknadt åtskillige barn, vanligen hyser en sex till åtta per-soner, har hvar och en sin bestämda plats till hvilken be-sittningsrätten anses helig, och på hvilken ingen annan får göra intrång. I midten af tältet är eldstaden, hvarifrån upp-går en qväfvande rök, hvilken vid ifrågavarande tillfälle skulle hafva gjort det omöjligt för oss, att länge uppehålla oss i det på allt sätt eländiga och osnygga kyffet.

Liksom man i allmänhet bäst kan lära att känna en menniska i dess husliga lif, så får man också först i en indiansk wigwam ett rätt begrepp om dessa vildmarkens barn. Den slutenhet, Indianen alltid iakttager, den kan icke der, såsom när man är med honom på jagt, eller då han besö-ker en hvit mans boning, hindra en betraktare från att kasta en djupare blick i hans inre. De föremål, hvaraf han der omgifves, och den ställning, hvari man der finner honom, tala, om än han sjelf iakttager sin vanliga tystnad. Inuti hyddan funno vi några menniskovarelser, dels sittande, dels liggande framstupa, stödjande sig på armbågarne, omkring elden. Några af dem voro insvepta i smutsiga till en del trasiga filtar; andra alldeles nakna. Både män och qvinnor hade i hela sitt utseende detta egendomliga uttryck af för-soffning och tankeslöhet, som karakteriserar den mongoliska racen. Männerne voro icke så högväxta, och hade icke ett så djerft och manligt utseende som de af Winnebago-stam-men. Sjelfva ansigtstypen var dock densamma, och, oaktadt det knotiga ansigtet och den slappa blicken, lågade dock äf-ven här, såsom alltid hos Indianen, i ögat en eld, hvilken tyckes icke kunna värma, men blott förtära, och inför hvil-ken man alltid känner sig, liksom om man stode i närheten af — till utseendet en slocknad vulkan, som dock hvart ögonblick vore färdig att på nytt utbryta och begrafva en under sina lavaströmmar. Det svarta, tofviga håret, som van-ligt utstyrdt med örnfjädrar och andra dylika prydnader hängde ned öfver ansigtet. Qvinnorna hade i blick och vä-sende någonting mera mildt och vänligt; några af dem skulle kanske varit vackra nog, om de tvättat af sig de röda och svarta färger, med hvilka de, liksom männen, utan att dervid ådagalägga det ringaste skönhetssinne, målat sina ansigten.

Vid vårt inträde i hyddan fästades vår uppmärksamhet isynnerhet vid tvenne grupper, hvilka ofta, äfven i den hvite mannens boning, olyckligtvis förekomma vid sidan af hvarandra. Den ene var en scen ur dryckenskapslastens historia; den andra en ur den under husliga bekymmer och sorger lidande qvinnans.

Utsträckt på hjorthudarne i ena ändan af kojan låg en alldeles naken indiansk krigare, icke vår gamle bekante Keewahgoshkum, men, efter hvad vi sedan inhämtade, en annan af stammens höfdingar. Straxt efter vår ankomst reste han sig upp i sin fulla längd, men det sätt hvarpå detta skedde, och några vacklande steg, efter hvilka han åter sjönk eller rättare föll ned vid eldstaden, visade tydligt, att han var i ett rusigt tillstånd. Kastande en vild blick på fremlingarne framvrålade han ordet "whiskey", det första artikulerade ljud, som nått våra öron efter framkomsten till de röde männens läger — ett ljud, innebärande den närvarande indianska menniskoracens både lifslösen och grundtonen i dess redan började och snart afslutade svanesång.

Icke långt ifrån den druckne mannen satt en qvinna nedhukad med ett naket barn i sina armar. Hon var ännu ung, men lidande och sorger tycktes redan hafva plöjt fåror i det eljest icke fula ansigtet. Hennes barn var sjukt. Det talade ett språk, menniskoslägtets arfspråk, lika öfverallt, hvarhelst en vagga står, detsamma i den civiliserade mannens boning som i nomadens, lika begriplipligt för Europeen som för Indianen: det qved, och dess qvidande talade om döden, som också snart kom och tog det bort från dess korta pilgrimsfärd och förde det till den stora Anden, som vi alla dyrka, och i hvars "hus äro många boningar." Äfven här förnekade sig icke moderskänslan; i den, likasom upplöste sig de eljest vilda dragen; man såg blott modershjertats sorg och icke ansigtsfärgen, fastän den tår, som smärtan vid dylika tillfällen lägger i den hvita modrens öga, här likasom skymtade fram bakom detsamma, ty Indianen söker alltid att lägga band på sina känslor. I detta vilda folks hela lif är det intet, som framkallar ett mera innerligt deltagande och ett lifligare uttryck af sorg än ett barns död. Fordom sökte de ofta ersätta en sådan förlust, genom att i hemlighet bortröfva och uppamma ett hvitt barn, men nu mera inträffar sådant mera sällan.

I hyddan funnos äfven ett par andra späda barn utom det döende. De voro fastsurrade hvart och ett vid sin vagga, om man så får benämna en flat träklump, obetydligt urhålkad i midten, med en liten tvärslå vid ena ändan till stöd för fötterna och liksom ett stycke af ett tunnband med en liten uppstoppning vid den andra till skydd för hufvudet. Vid dylika träklumpar fastbindes barnet straxt det är födt till verlden och föres på så sätt ifrån det ena stället till det andra, merändels alltid i en upprättstående eller halflutande ställning. Är det ett flickebarn, så lägges litet mossa emellan hälarne, för att få det att gå inåt med fötterna; är barnet åter en gosse, så lägges mossan så, att foten vänjes vid en rakt framåtstående ställning. För att kunna bära barnet, är vid brädets öfra ända fästadt ett band eller snöre, hvilket modern hänger antingen öfver pannan eller bröstet och sålunda jemte all annan packning bär sitt barn på ryggen när stammen är under marsch. Nedtaget från ryggen ställes det med sin vagginrättning emot någon af tältstängerna eller hänges upp på en qvist i närheten af eldstaden. Är någon wigwam ännu ej uppbygd, eller hvilar man sig på marken, så hänges den lilla, fastsurrad vid sin träklump, dinglande i något träd i skogen. I händelse grenen brytes af eller snöret brister, eller barnet eljest skulle af någon orsak falla ned, är vagganstalten så gjord, att det svårligen deraf kan lida någon skada. Dessa trästycken utsiras af modren på bästa sätt; en liten bjellra eller annat skallerverk hänges vanligen vid hufvudet för barnet att leka med; banden med hvilka det fastbindas, äro för det mesta utsydda med perlor och porcupintaggar, så att för hvad som brister i beqvämlighet, lemnas det sålunda en ersättning i grannlåter. Också tyckas de små röda ungarne se rätt nöjda och belåtna ut i sina styfva och hårda tvångströjor, uti hvilka de erhålla sin första undervisning i tålamod och försakelse, och tidigt härdas för det nomadiska lifvets alla besvärligheter.

Man har anmärkt att, oaktadt detta som det tyckes just icke kelande behandlingssätt, de indianska barnen på långt när icke föra ett sådant oljud, som i allmänhet våra hvita äktenskapsfioler med all den vård och uppassning de erhålla. Det är mycket sällan man hör dem gråta eller skrika. Troligen, säger en resebeskrifvare, få de allaredan i denna späda ålder lära sig, att det tjenar ingenting till att jemra sig

här i verlden, och de göra derföre tidigt ett våld på sin naturliga fallenhet, hvaraf möjligen kan förklaras orsaken till den tystnad och fåordighet, som är ett karaktersdrag hos den röda menniskoracen.

Den indianska qvinnan har, liksom troligen förhållandet är ibland de flesta vilda folkslag, särdeles lätt att framföda sina barn. Hennes nedkomst gör icke någon förändring eller afbrott i familjens vandringar och flyttningar ifrån ett ställe till ett annat. Några få timmars uppehåll är allt hvad som behöfs, hvarefter modren åter stiger till häst, eller fortsätter sin vandring med sitt späda, nyfödda barn på ryggen. Man har exempel på, att en indiansk hustru, gående ut i skogen för att samla några torra qvistar till bränsle, efter en liten stund kom tillbaka med ett under tiden framfödt barn, omsorgsfullt lagdt och buret på toppen af risknippan. Detta undantag ifrån qvinnans ådömda lott, är en af de fördelar, om ej den enda, som den vilda qvinnan har framför sina civiliserade medsystrar.

Så snart barnet är födt till verlden, ger vanligen fadrens mor eller någon annan äldre qvinna i slägten det ett namn. En gosse benämnes merändels efter något föremål eller fenomen i luften och på himlahvalfvet, såsom, “det ljusa molnet“, “åskans son“, "den snabba blixten", "dagens gryning" o. s. v. Mycket allmänt är också att gifva honom namn efter en fogel med något dertill bifogadt epithet. En flicka deremot uppkallas vanligen efter någonting på jorden, något hörande till vextriket eller vattnet, såsom "den gröna dalen", "bäcken i skogen", "prairieblomman", o. s. v.

Giftermål ingås i allmänhet utan att vara förknippadt med någon högtidlighet, eller några särskilda ceremonier. Föräldrarnes samtycke är allt hvad som är nödvändigt; sedan det blifvit gifvet, förer jägaren utan vidare omsvep sin brud hem till sin wigwam.

Gossarne undervisas tidigt i jagt och alla krigiska öfningar. När ynglingen skjutit sitt första vildbråd, tillställes en festlig måltid, till hvilken stammens höfdingar och krigare blifva inbjudne. När han första gången dödat en fiende och tagit hans hufvudsvål, är han hjelten i den vilda skalpdansen, och räknas derefter ibland stammens krigare eller tappre, med rättighet att begagna tobakspipa och att i sitt bälte

bära *skipetagun* (tobakspungen) och har sedermera att sörja för sig sjelf.

I de nord-amerikanska indianfolkens seder och bruk är det ingenting, som är så oföränderligt och hos dem alla utgör ett så allmänt utmärkande drag, som det, hvilket står i sammanhang med deras familjeförhållanden. Huru djupt än många af dessa stammar hafva sjunkit i moraliskt förderf, — slägtskap och blodsband äro dock hos dem heliga. Århundradens öckenvandringar och en ständigt fortgående förnedring hafva icke mäktat upphäfva eller rubba blodsbandets lagar, ej kommit den känsla att kallna, med hvilken de hållas i helgd. Detta är så mycket mer anmärkningsvärdt, som månggifte ibland dem är ganska allmänt. Men det oaktadt är familjebandet fast och oupplösligt.

Ingen jordisk olycka smärtar Indianen så djupt som förlusten af en nära anförvandt; ingen står mera tröstlös och sörjande än han vid ett barns graf. Att hjelpa en slägting, att befria honom, då han är i fara, att hämnas hans död, är en familjens heliga pligt. Det är exempel på att då ett barn blifvit tillfångataget af en fiendtlig stam och tillika med andra fångar skolat brännas, fadren frivilligt gifvit sig fången och friköpt sin son genom att sjelf bestiga bålet och låta bränna sig i hans ställe.

För icke länge sedan, straxt efter att Fort Snelling anlades som en gränsfästning i Minnesota, blef en hvit man mördad af några utaf Sioux-indianerne, som der i trakten uppehålla sig. Befälhafvaren på fästet fordrade att de brottslige skulle utlemnas för att straffas till lifvet. Stammen vägrade att efterkomma denna befallning. Måhända fordrade dock den allmänna säkerheten att brottet icke skulle lemnas onäpst. Man grep derföre några Indianer och dömde dem till döden, utan afseende på om de voro skyldige till gerningen eller icke. En af dem var en krigare med en större familj. Hans broder, som hvarken hade hustru eller barn, infann sig då på fästningen och erbjöd sig ädelmodigt att dö i hans ställe. Detta drag af sann ridderlighet och storsinthet, större än det, för hvilket mången erhållit ett namn i historiens annaler, kunde dock icke blidka de obeveklige domrarne. Anbudet antogs; den tillfångatagne brodren erhöll friheten, men den en gång afkunnade domen verkställdes i stället på den andre, som, jemte de öfriga

fångarne, blef nedskjuten af soldaterne. Så stark är hos detta folk, med all dess barbarism och grymhet, blodsbandets förbindelse, försvarad och upprätthållen med ett hjeltemod, hvartill man i det civiliserade lifvet mången gång förgäfves får söka efter någonting motsvarande.

I sammanhang härmed står också den vördnad, som det är allmänt bekant att Indianen hyser för sina hädangångne förfäders och slägtingars minne och för deras grafvar. Om, uti ett lif med så många förändringar, omvexlingar och frestelser till förfall, som de hafva lidit, det ännu gifves någonting heligt, så är det den känsla af vördnad de helga sina hädangångnes minne. Detta är en känsla, som hos dem fortlefver äfven sedan de blifvit fördrifne ifrån sina fordna hem och nödgats lemna bakom sig det sista kära ställe, der en enkel grift innesluter de jordiska lemningarne utaf någon af deras hädangångne vänner. Mången gång innan de afträda sitt land och tåga bort för att i den aflägsna vildmarken söka sig nya hem, betinga de sig en ostörd hvila för sina aflidnes stoft.

Till begrafningsplats välja de alltid något vackert ställe i trakten, antingen den höga stranden af en flod eller insjö, eller någon högre kulle, hvarifrån man har en vidsträckt utsigt öfver den omkringliggande nejden, eller någon liten upphöjning i en undangömd och blomstrande däld. Deras smak har i detta fall ofta ådragit sig uppmärksamhet och blifvit beundrad. I grafven inneslutas den dödes vapen, kläder och prydnader; ingenting af hvad han egt anses nog dyrbart, för att det icke på detta sätt ännu efter döden skulle få förblifva hans egendom.

Innan de dödes kroppar nedgräfvas i jorden, är det likväl ett allmänt vedertaget bruk att först lägga dem i en öppen barkkista, som sättes ofvanpå en hög ställning af fyra i jorden fästade pålar, och ifrån hvilken de icke nedtagas förr, än köttet fullkomligt förmultnat. Omkring flodstränderna och på höjder i aflägsnare trakter ser man ofta flera sådana jemte hvarandra stående ställningar, som, då man vet hvad som hvilar på toppen af dem, gör ett hemskt intryck under den stillhet och enslighet, som vanligtvis råda på dylika platser. Är det en afliden krigare, så uppreses vid sidan af ställningen en annan påle, vid hvilken, efter iakttagandet af mångfaldiga begrafnings-ceremonier, en talare upp-

träder och beskrifver den dödes lefverne och bedrifter, omtalar huru många fiender han slagit o. s. v. Detta allt upptecknas äfven på bark, näfver eller tygstycken, hvilka minnesskrifter fästas vid den nyssnämnde pålen och lemnas der att fladdra för vinden, så länge den döda kroppen undergår sin förvandling på ställningen. Öfver grafven uppkastas sedermera en större eller mindre jordhög, så att stället utan svårighet kan igenkännas.

Det är naturligt, att hos ett folk med en sådan andedyrkan och tro som Indianernes, och med den vördnad, de bevisa sina döde, dessa enkla minnesvårdar skulle blifva platser för många vidskepliga religionsbruk och ceremonier, och det bör icke förundra oss, att, i saknad af uppenbarelsens ljus, de hafva gjort minnesaltarena öfver deras döde till offer- och försoningsaltare för de efterlefvandes sällhet och lycka.

I wigwamen är jägarens hustru den allena styrande, och ordnar allt i hushållningen. Under hennes hand tillredes den enkla måltid, hvarmed mannen vederqvicker sig efter återkomsten från jagten eller drabbningen. Med den vanliga, detta folk karakteriserande tystlåtenheten ser han sig då omkring efter föda. Upptäcker han då intet, som kan stilla hans hunger, ser han ingen gryta eller köttbit öfver elden; så begär han intet: han förstår då att matförrådet är uttömdt. Nöden må då vara aldrig så stor, ingen klagan kommer öfver hans eller någon annans läppar; hvar och en gifver sig utseende af den största bekymmerslöshet, och genom hvarjehanda samtal, ofta genom lekar och sånger, söker man att vända tanken på andra ämnen. Nästa dag gå fader och son tidigt ut på jagt, eller, om någon hvit mans boning är nära, begära de der hvad de sällan eller aldrig begära af hvarandra, bröd. Ofta kunna de måhända icke på flere dagar finna något vildbråd; men om de lyckas fälla äfven blott en liten fogel, så föres den straxt hem till familjehyddan och delas, hvarvid krigarne då ofta afstå sin andel åt qvinnorna och barnen. Mången gång har man påträffat en Indian, som efter flere dagars misslyckad jagt dignat ned af hunger och trötthet och sålunda frusit ihjäl. I allmänhet lefver han för dagen, obekymrad om huru länge det större eller knappare förrådet kan räcka; ofta tänker han ej förr än i sista stund på att förskaffa sig ett nytt. Deraf den

förfärliga brist och elände, som detta folk så ofta är underkastadt, och hvarunder i flere dagars tid de till lifvets uppehälle icke hafva något annat än några torra hudar efter de djur, de förut skjutit, och hvilka de hoppats få sälja till de hvite pelsverkshandlarne, men dem nöden slutligen tvingar dem att hänga upp öfver elden, så att håret på dem afbrännes, hvarefter det rostade, hopkrumpna skinnet förtäres.

Efter vinter- och vårjagterne kommer en tid, då Indianerne öfverlemna sig åt lustbarheter och förströelser. Jägarens hand är då full, han lemnar då sina aflägsna skogar och prairier, för att besöka gränsorna och utbyta sitt lönnsocker, sina hudar och pelsverk emot de hvite handelsmännens manufakturvaror. Han hvilar sig då ifrån jagtens mödor och njuter ofta i alltför rågadt mått hvad han merändels under den öfriga delen af året varit tvungen att försaka och umbära. Öfverallt norr om 42° lat. äro skogarne och jagtmarkerna vid början af Juni månad öfvergifne, och man ser då de indianske krigarne jemte deras familjer hoptals samla sig vid gränsfästningarne och i städerna, eller i grannskapet af dem uppslå sina sommarhyddor invid någon flod- eller sjöstrand. De hafva då likasom en karnavalstid, under hvilken de unge roa sig med dansar, bollkastning och andra lekar, och de äldre emellanåt rådslå om saker af allmännare vigt, men för det mesta lefva i sysslolöshet och utsväfningar. Det är isynnerhet den tiden af året, då *Medas* (trollkarlarne), *Wabenos* och *Jossakeeds* (profeterne och presterne) — om hvilka mera härefter — visa sin skicklighet och inbjuda till bevistandet af sina mystiska besvärjningar och föreställningar såsom en omvexling i de bullrande nöjena, hvilka dock så fullkomligt harmoniera med Indianens känslor, önskningar, filosofi och religionslära, och så helt och hållet i sig upptaga all tanke på någonting annat, att sommarmånaderna kunna sägas förflyta nästan utan att han märker det, intill dess att slutligen i början af hösten nödens och hungrens stränga röster väcka honom upp utur hans yrsel. Han inser nu att han måste jaga och gå nya mödor till mötes, för att undvika svälta ihjäl. Han måste antingen ånyo vandra in i de ensliga skogarne, eller underkasta sig brist och förnedring, som äro det säkra pris, med hvilket han måste betala ett längre qvarblifvande inom hans hvita grannars område. Sådan är den ständigt samma år-

liga omvexlingen i Indianens lif. Han arbetar höst och vinter, på det han må kunna njuta vår och sommar. Han förvärfvar ingenting annat än en bitter erfarenhet, som säger honom att lifvet endast är en kedja af oupphörliga strider och svåra pröfningar, och att den fortast blifver lycklig, som först får sluta det. Hans religion gifver honom i allmänhet icke någon bestämd visshet om ett tillkommande lifs verklighet, och följaktligen uttröttas han snart af det närvarandes oroliga skiften, och är glad, när han får lägga sig ner till en ständig hvila.

De stammar, som uppehålla sig på gränsorna, äro i allmänhet ansedde såsom tjufaktige och högst opålitlige. Hvad det sednare beträffar, hafva de sjelfve så ofta erfarit de hvites bedrägerier och opålitlighet, att det icke är att undra på, om de blifvit smittade deraf och i sitt umgänge med landets nya herrar antagit hvad som de måste anse vara hos dem det vanliga bruket. Deras tjufaktighet åter visar sig nästan aldrig annat än då de af nöd eller verkligt behof drifvas dertill. Jag har förut nämnt huru, under det vi bodde i vår hökoja, kringströfvande Indianer mången gång kunnat tillegna sig både våra gevär, filtar och annat dylikt, men huru de aldrig rörde något som tillhörde oss. Emellertid äro de i dylika fall icke alltid att lita på, som vi också snart till stort bekymmer skulle få erfara. Men om en Indian stjäl, så sker det nästan aldrig i smyg. Han uppsöker visserligen icke med flit vittnen till det våld, han begår på annans egendom, men han tillegnar sig den i så fall med en viss oförbehållsamhet och derjemte köld. Deraf skulle man kunna tro att ett sådant tillgrepp, då det någon gång eger rum, härleder sig, efter hvad många till indianens försvar påstå, från en fullkomlig begreppslöshet om hvad eganderätt egentligen vill säga, eller snarare från en princip i den indianska sedeläran, enligt hvilken han anser sig berättigad, att betrakta etthvart duplikat i en annans egendom, såsom en öfverflödsartikel, som, då han sjelf helt och hållet lider brist derpå, han utan vidare omsvep kan tillegna sig. Denna åsigt gör också att Indianen sjelf är ganska gifmild och frikostig på sådana saker, på hvilka han tycker sig ega öfverflöd. Om han har mer än ett exemplar af samma nödvändighetsvara, så drager han icke i betänkande att dermed afhjelpa en väns behof, utan afseende på

att han sjelf snart torde komma i samma förlägenhet. Måhända var det i följd af sådana grundsatser, som åtskillige andre Indianer sedermera under vinterns lopp sinsemellan delade våra höstackar så, att våra egna kreatur i följd deraf voro nära att svälta ihjäl.

Om den ifrågavarande racens egentliga ursprung, äfvensom om den tidpunkt då och det sätt hvarpå den kommit att befolka den amerikanska kontinenten, känner man, som bekant är, ingenting med visshet; men ifrån den stund de först upptäcktes, hafva ständigt och öfverallt de Nord-Amerikanska Indianerne företett samma enahanda utmärkande drag och karaktersegenskaper. Af alla menniskoracer på jorden finnes det troligen ingen, som så litet har förändrat sig, ingen, som så fullständigt både i fysiologiskt och psychologiskt afseende har bibehållit den typ, hvarunder den först framträdde, som just denna.

De nordamerikanska indianerne stå nu, i det 19:de århundradet, på samma grad af förståndsutveckling som de gjorde i det 15:de. Såsom ett folk har der aldrig funnits något mera opraktiskt, mera motarbetande sitt eget bästa, mera döft för all undervisning, mera benäget att samla omkring sig alla elementer till sin egen undergång. Äfven der de till seder och bruk hafva blifvit jemförelsevis mera civiliserade och erhållit en större upplysning, hafva de fortfarit att fortplanta sig som en race, bunden liksom af jernfjettrar inom samma oföränderliga typ. I detta oafbrutna, oafvikliga stillastående, i detta alltid på samma punkt förblifvande förståndsbegrepp och vidhållande af gamla, enahanda föreställningar och dogmer, hvilkas sanning de icke röja den minsta benägenhet att undersöka, har man trott sig kunna skönja ett österländskt och semitiskt ursprung.

Lika hemlighetsfull som detta folks forntid är, lika tydlig och klar står deremot dess framtid framför oss, skrifven med omisskänneliga drag. Liksom vissa djurslag helt och hållet hafva försvunnit ifrån jorden, så tyckes det äfven af Försynen vara beslutadt att detta folkslag snart skall upphöra att vara till. Man behöfver blott erinra sig huruledes ifrån det ögonblick Européerne första gången satte foten på hans jord, Indianen blifvit allt mer och mer tillbakaträngd emot Vestern; huru, under det han ofta med förtviflans mod tum för tum försvarat sina besittningar emot de hvites in-

kräktningar, hela, fordom mäktiga, stammar nu nästan spårlöst försvunnit; huru i Ohio, i Illinois, hvilket för blott en mansålder sedan uteslutande beboddes af de röde männen — huru i Wisconsin, der, under de första åren efter vår inflyttning, det var lika så vanligt att på vägen möta en Indian som en hvit man, huru i Missouri, Iowa, ja till och med de mera odlade trakterna af Minnesota, hvilket först år 1849 blef ett de Förenta Staternas territorium — nu mera en Indian är likaså sällsynt som en af våra fjellappar i Skåne. Man behöfver blott följa detta folks snabba, oaflåtliga undanträngande mot Klippbergen, der det nu sammanpressas mellan de åt öster sig utvidgande Stilla hafvets stater och de tid efter annan ny-organiserade territorierna i Mississippi-dalen, för att inse, att det icke kan dröja länge, innan den siste Indianen, en i allt trogen bild af den förste, emot hvilken den hvite mannen först upplyftade sin Kainshand, skall i någon undangömd bergsklyfta begrafva sig sjelf och sin tomahawk. "Jag ser", sade för icke längesedan en af detta folks höfdingar, med en profetisk siareblick öfverskådande sitt slägtes framtid, "jag ser vildmarkens herrar, mitt eget folk, bortdrifne från det land, som deras fäder innehaft allt sedan solen första gången uppgick i öster. Deras boningar äro öde, och de ekar, som skyddade dem mot sommarens hetta och vinterns köld, ligga bladlösa på marken. Deras fäders grafvar äro upplöjde och de hvite männens hundar gnaga nu deras ben. Höga boningar uppbyggas på de fält, der de en gång i frid planterade sin majs. Indianens ärofulla dag är längesedan förbi. Inom några få vintrar skall man förgäta att han lefvat. Man skall fråga: fanns der verkligen en gång en sådan varelse, som en Indian? och svaret blir: så har jag hört."

En Indian uppnår sällan en högre ålder. Huru mycket de än allaredan ifrån sin späda ålder härdas; de mödor och besvärligheter, för hvilka de äro utsatte, jemte de laster, åt hvilka de hängifva sig, förkorta snart deras lif. En jägare är allaredan vid fyrtio års ålder gammal och kraftlös. Ibland qvinnorna inträffa ofta sjelfmord, som vanligen begås då de af föräldrarne tvingas att gifta sig emot sin vilja. Men hvad som nästan lika mycket som de hvites förföljelse undergräfver Indianernes lycka och bidrager till att utrota dem ifrån

jorden, är eldvattnet (bränvinet) och de förfärliga härjningar, som kopporna nästan hvartenda år ibland dem anställa.

Enligt berättelse skall denna sjukdom först omkring år 1750 hafva gripit mera allmänt omkring sig, då några af de indianstammar, som understödde Fransmännen i kriget emot Engelsmännen, deraf blefvo besmittade, hvarefter sjukdomen sedan allt mer och mer utbredde sig ibland detta olyckliga folk. Den tycktes dock efter en tids förlopp hafva saktat sig; men utbröt derefter ånyo med en större häftighet ibland stammarne i Mississippidalen. Berättelsen derom är förenad med en omständighet, som väl torde förtjena omnämnas i de Nordamerikanska Indianernas historia, — en omständighet, som, hvad afsigt än må hafva legat till grund för densamma, dock såsom ett faktum är tillräckligt bestyrkt och obestridlig. Indianerne i Minnesota hade år 1770 begått några våldsamheter emot pelsverkshandlarne derstädes och frånröfvat dem deras gods. Auktoriteterne i Mackinaw hotade dem med en sträng bestraffning, derest de ej der infunno sig och återställde det röfvade godset. Chippewaystammen skickade derföre dit en deputation, som gaf de hvite männen fullkomlig skadeersättning, och tvisten blef i all vänlighet å ömse sidor bilagd. Då deputationen slutligen skulle aftåga, skänkte man dem ett fat bränvin och en tätt hoprullad flagga, med sträng tillsägelse att ej slå upp fatet och ej lösa upp knytet förr än de väl hade kommit hem. Indianerne hörsammade denna befallning. Först vid Fond du Lac, en stad vid Mississippi, öppnade de bränvinsfatet och utvecklade den flagga, de erhållit. Kort derefter, sedan de under loppet af flere dagar lefvat i frosseri och dryckenskap, utbröto bland dem smittkopporna, med en sådan häftighet att alla Indianer der i trakten föllo offer för desamma. Inom kort utbredde sig denna förhärjande farsot ibland alla stammar norr och vester om detta ställe. Af en hel stam återstod icke mer än ett enda litet barn. Ännu i dag tro Indianerne att de hvite männen sålunda straffat dem för den förbrytelse, de begått, och att den smittosamma sjukdomen transporterades till dem genom de artiklar, som de erhållit af agenterne för pelsverkskompaniet i Mackinaw.

Deras oordentliga lefnadssätt och benägenhet till dryckenskap har sedermera gifvit ökad fart åt sjukdomen. Beskrifningen om dess härjningar är fasaväckande. Endast för

några få år sedan reducerades en stam, bestående af 1,600 personer, boende i två byar, till 31 själar. En stam af 9,000 blef på ett år fullkomligt tillintetgjord. I 1000 wigwams, tillhörande en annan stam, med 6 till 8 personer i hvarje sådan, återstod icke en enda lefvande själ. Af andra stammar bortrycktes hälften och derutöfver. En författare, som beskrifver den ödeläggelse, smittkopporna år 1837 anställde ibland Indianerne omkring Mississippifloden, säger derom: "Många Arickarees, hvilka förut haft ett ståtligt och vackert utseende, begingo, när de tillfrisknade och sågo huru de hade blifvit vanställde af sjukdomen, sjelfmord. En del kastade sig ned ifrån höga klippor, andra stucko eller skjöto ihjäl sig. Hela den vidsträckta prairien har blifvit en ofantlig grafplats; vilda blommor vexa öfver Indianernes lik. Inom flere mils omkrets är atmosferen förgiftad af stanken ifrån hundradetals obegrafna kroppar. Qvinnor och barn vandra hoptals, utsvultna och klagande ibland liken. Männerne fly åt alla kanter. Den stolta, tappra och högsinnade stammen finnes ej mer. Öde wigwamer synas på alla kullar. Intet ljud, utom korparnes kraxande och vargarnes tjut, bryter den hemska, högtidliga tystnaden. Ingen inbillningskraft är nog mäktig att kunna göra sig en föreställning om det fasaväckande i detta skådespel."

Ibland de åtgärder, som Förenta Staternas regering vidtagit för att förbättra Indianernes ställning, har ingen varit så svår att verkställa som den lag, i kraft af hvilken all spritdryckshandel med Indianerne är förbjuden. Tid efter annan hafva de mest eftertryckliga lagar blifvit utfärdade deremot, men vildens okufliga begär efter whisky lemnar ingen utväg oförsökt för att till hvad pris som helst förskaffa sig denna vara, och den ofantliga vinst, som är förenad med en sådan handel, är en alltför stark frestelse att den skulle kunna emotstås af en hop eländige personer, som med risk af höga böter och fängelse, i hemlighet förse de röde männen med eldsvattnet, hvilket har gjort dem mera olyckliga och bland dem anställt större härjningar, än någonsin smittkopporna. Den amerikanska regeringens bemödanden i detta hänseende hafva icke, såsom de borde, blifvit understödde af auktoriteterne i de engelska besittningarne. De engelske handelsmännen på andra sidan gränsen sökte fordom att medelst alkohol locka de nord-amerikanska in-

dianstammarne, att till dem bringa sina pelsvaror, och till sjelfförsvar begynte de amerikanske handelsmännen då att begagna sig af samma method. "De af styrelsen förordnade indian-agenterne, boende flere hundrade mil aflägset ifrån hvarje domaremyndighet, kunna icke anställa någon ransakning med lagförbrytarne i detta fall, äfven om de äro understödde af en tillräcklig styrka för att arrestera dem. Penningeböter betyda dessutom ingenting, då de personer, som sysselsätta sig med denna handel, tillhöra den allra sämsta klass i samhället, oförmögne att betala, likgiltige för allmänna opinionen och förhärdade emot hvarje bättre mensklig känsla" [1]).

Sålunda begås icke allenast lagbrott, utan åt Indianerne säljes under namn af whisky den mest afskyvärda blandning, som mer än den vanliga spritdrycken icke blott beröfvar dem allt förnuft, men äfven på ett skyndsamt och förfärligt sätt förkortar deras lif. Det skulle tyckas otroligt, vore det icke af en utaf indianagenterne för Chippewaystammen, i hans rapport till regeringen, bestämdt bevisadt, att den giftiga dryck, som under namn af whisky säljes till Indianerne, består för det mesta af ett ergaktigt sublimat och tobaksvatten, blandadt tillsammans med endast några få gallons verklig whisky på tunnan [1]).

Är det underligt, om Indianen under ruset, i halfmedveten känsla af att han blifvit bedragen, hämnas på sina giftblandare, eller sedan han fått tillfredsställa sitt begär och uppvaknat från ruset, han söker att åter bemäktiga sig de hästar eller skinnvaror, med hvilka han i passionens ögonblick betalat några droppar whisky hundrade, ja tusende gånger öfver deras värde? Emellertid är det nästan aldrig exempel på, att Indianen, vare sig i ett berusadt eller nyktert tillstånd, om man söker förmå honom att bekänna hvem som gifvit honom rusdrycken, någonsin yppar eller förråder denne person.

Men, frågar man, göra då Förenta Staterna intet, för att mildra det olyckliga öde, som hvilar öfver detta olyckliga folk? Jo, visserligen hafva flere försök blifvit gjorda i denna rigtning; men hittills i allmänhet utan några särdeles lyckliga resultater. Kongressen har tid efter annan uppoffrat

1) Sketches of Minnesota by E. S. Seymour. N.Y. 1850.

stora summor, för att bland dem upprätta skolor; men med ringa framgång. Indianen tillbakavisar i allmänhet med förakt de bemödanden, som göras för att upplysa och civilisera honom. Han har lärt sig bruka eldvapnet, emedan han lärt sig känna dess godhet, och det blifvit honom ett medel att lättare fullfölja det yrke, hvartill allena han af naturen tyckes vara danad. Man ser honom någon gång till hälften utstyrd i europeisk drägt och bärande samma prydnader, som den hvite mannen; men deruti ligger, som han tror, ett tecken till makt och det förskaffar honom anseende ibland hans eget folk. Med undantag häraf beler han allt, som vittnar om en högre kultur och bildning. Stolt och högmodig, anser han sig i sin smutsiga filt och i sin rökiga wigwam stå vida öfver sin hvite broder. Huru olik är han ej i detta fall negern, som i allting visar sig som den sednares apa, och som dock i intellektuella anlag står långt under den amerikanska vilden? Under det att man finner tusentals af den afrikanska racen, hvilka egnat sig åt handel och hvarjehanda slags handtverk, och föra fullkomligt samma lefnadssätt som de hvite, finner man deremot högst få Indianer, som kunnat bevekas att utbyta sina skogar och sitt nomadlif emot ett bildadt samhälles fördelar. Med högst få undantag envisas Indianen att förblifva hvad han anser den store anden hafva skapat honom till och gjort till hans bestämmelse: en naturens otämjde och otämjelige son.

Måhända skulle dock Indianens obenägenhet för skolor kunna, mer än som nu sker, hos en och annan stam öfvervinnas, derest icke de hvite handelsmännens egennyttiga beräkningar äfven i detta fall motarbetade det goda ändamålet. Desse söka nemligen öfvertyga Indianerne om, att de summor, som kongressen anordnat till skolornas underhåll, naturligtvis skulle komma att till stammen sjelf utbetalas, för att disponeras och fördelas som den funne för godt, derest de förklarade sig icke vilja hafva några skolor, och inga sådana sålunda komme att anläggas. Alltid spekulerande på att Indianens kassa slutligen skall stanna i deras egna fickor, tillhviska de honom, att han har en långt större nytta af penningarne än af skolan, och med sin naturliga fallenhet för lättja och overksamhet, är han mycket villig att lyssna till ett sådant förslag, som han hoppas skall förhjelpa honom till att vid pipan och whiskybuteljen kunna i ostörd

ro få tillbringa sina återstående dagar. Spåmän, trollkarlar och qvacksalfvare, hvilka stå i högt anseende hos de indianska folken, och bland dem ega ett långt större och mäktigare inflytande än någonsin deras höfdingar, göra i detta fall gemensam sak med den hvite handelsmannen.

På flera ställen har regeringen likväl för återstoden af några indianstammar, anordnat icke obetydliga landsträckor (Indian-reserves), af hvilka meningen är att de skulle lemnas i ostörd besittning, och der man har försökt göra dem till ett åkerbrukande folk. Detta har till en del lyckats; och detta är också det enda medel, hvarigenom Indianens ställning kan förbättras. I staten NewYork, i nordliga Wisconsin och annorstädes finnas flera sådana *Indian-reserves*, der man etablerat skolor och ditsändt missionärer, hvilkas arbete icke varit förgäfves. Många hafva sålunda blifvit omvände till kristendomen. Man har ej heller underlåtit att sända missionärer till de andra stammarne, så väl till dem som hafva stadigvarande boningsplatser, som till dem, hvilka föra ett fullkomligt nomadlif och icke hafva några andra hemvist än sådana flyttbara wigwams, dem jag här beskrifvit. Visserligen upptagas i tabeller och rapporter en stor mängd såsom omvände till kristendomen; men ofta äro dessa uppgifter af den beskaffenhet, att på dem icke kan göras mycket afseende, ofta har slutligen resultatet af många i början lofvande mödor och uppoffringar blifvit så godt som intet.

Indianerne göra samma invändning emot de hvites religion, som emot deras skolor och kultur i allmänhet. Kristendomen, mena de, är otvifvelaktigt ganska god för den hvite mannen, men duger alldeles icke för den röde. Den sednare kan icke, i likhet med den förre, emotstå frestelser, och det vore derföre gagnlöst att han bunde sig vid en sedolära och vid bud, dem han tydligen finner vara omöjligt för honom att efterlefva; han skulle blott på detta sätt blifva en ännu sämre varelse, än han var förut. Men fastän Indianen i allmänhet hyser en stor motvilja för att antaga den kristna läran, så är det dock nästan aldrig exempel på, att han förlöjligar eller begabbar den. Mer än någon annan tyckes han, liksom presten i Balders tempel, erkänna att, “en är Allfader, fastän fler hans sändebud“, och för den store Andens dyrkan, vare sig under hvad form som helst,

visar han alltid vördnad. Hvad orsak han än må ega och framdeles kan få att hata den hvite mannen, aldrig kan han bringas att hata honom för religions-skiljaktighetens skull. Det har aldrig funnits i verlden ett folk, mera fremmande för den slags religiösa fanatism, som griper till svärdet och yttrar sig i förföljelser. Något sådant vore hos alla de nordamerikanska indianfolken icke ens tänkbart.

Just nu föregår emellertid i de trakter af Minnesota, hvaraf Indianerne ännu äro i ostörd besittning, ett försök att på ett helt annat sätt, än som hittills skett, civilisera och kristna dem, och hvaraf man har mera skäl än någonsin tillförne af dylika försök, att hoppas de bästa resultater, ja det har redan visat sig bära de mest glädjande och tillfredsställande frukter. Den ledande och mest verksamma personen i detta företag, är en man hvars namn allaredan förekommit i dessa anteckningar. Då jag framdeles, i följd af det förhållande, i hvilket vi kommit att stå till hvarandra, måhända ofta kommer att omnämna honom, torde jag då, i sammanhang dermed, få tillfälle att återkomma till det här antydda företaget, hvilket framstår såsom ett af de vackraste och mest välsignelserika i historien om missionsverksamheten i Amerika, och som skall göra att minnet af den i hvars hjerta Gud först nedlade tanken derpå, länge skall fortlefva och välsignas af alla, som med verkligt allvar bedja och nitälska för ljusets och sanningens seger på jorden.

Hvad missionsverksamheten ibland Indianerna angår, så är ännu den romerska kyrkan, liksom fordom, den, som härutinnan visar det största nit, churu dock icke alltid visligen. Hon röjer i detta fall, liksom hon alltid har gjort, att dess omvändelseverk mera går ut på att utbreda och befästa hennes egen makt än kristendomen, och att, i det hon har öfvergifvit sin pligt att vara ett vittne till den sanning som är henne uppenbarad, hon endast tänker på att herrska och råda öfver menniskor, och för detta ändamål icke skyr att bruka hvarje knep, gyckel och upptåg, som på något sätt kan främja hennes inflytande och förskaffa henne anseende. Genom sina till sinnligheten talande ceremonier, genom sin pomp och ståt, hvilka isynnerhet slå an på Indianen, den der är svag som ett barn för all yttre grannlåt, genom sin underbara förmåga att i visst afseende vara "hvar man allahanda", lyckas hon att här och der, äfven bland

aflägsnare stammar, grundlägga och för en tid, ehuru mera till namnet än i verkligheten, bibehålla sina missionsskolor och kapeller. För icke längesedan hörde man omtalas, såsom ett bevis på denna kyrkas utomordentliga verksamhet och den framgång, som åtföljer densamma, huruledes nästan en hel indianstam blifvit omvänd till kristendomen, låtit döpa sig och blifvit upptagen i den allena saliggörande kyrkans sköte. Huru litet man dock i sjelfva verket hade skäl att glädja sig öfver en sådan företeelse, den man säkerligen icke uraktlät att vidt och bredt utbasuna både på den ena och den andra sidan om atlantiska hafvet, bevisades derigenom, att Indianerne, som man utan föregående beredelse och undervisning förmått låta döpa sig, funno ett sådant behag i högtidligheterna vid detta tillfälle och isynnerhet i den traktering, som på samma gång vankades, att de året derpå kommo till missionärerne med anhållan om att få gå igenom samma process ännu en gång.

Detta faktum, utom att vara belysande i många andra fall, torde äfven tjena till bevis på, huru ringa afseende kan fästas vid de vanliga statistiska uppgifterna rörande Indianernes omvändelse till kristendomen, deras inträdande i nykterhetssällskaper o. s. v. Emellertid gå dock de protestantiska missionsföreningarne tillväga på ett helt annat sätt, än den romerska kyrkan vid nyssnämnda tillfälle, och deras bemödanden torde också i några enskildta fall icke hafva varit utan bättre och mera glädjande frukter. Men på det hela taget hafva nästan alla dylika företag ibland de nomadiska stammarne strandat emot nästan oöfvervinneliga svårigheter, och från flere af dem har man efter en tid nödgats afstå såsom varande alldeles gagnlösa.

Felet är att man, som det heter, begynt i en origtig ända. Den röde mannen måste först upptagas i den hvites familj, innan det är värdt att tänka på att bibringa honom dennes religion. Civilisationen måste föregå kristendomen. Indianen måste lära sig erkänna företrädet af de hvites seder, bruk och lefnadssätt, innan han kan lära sig den inre sanningen af deras religionslära. Han måste bringas att öfvergifva sitt nomadiska lefnadssätt, innan man söker förmå honom att öfvergifva sina Manitos. Han måste öfvergifva sin wigwam, innan han kan fås in i en kyrka. Och huru svårt detta än är, så har dock erfarenheten mer än en gång

visat, och det visar sig nu som bäst i Minnesota, att det icke är helt och hållet omöjligt. Det beror blott på, att ett med Indianerne ingånget fördrag verkligen hålles i helgd, att man upplåter dem ett territorium, icke i vildmarken, der de, uteslutne från de hvites samhällsordning och lagar, lemnas några år åt sig sjelfve, för att sedermera åter fördrifvas till ett annat ställe, men ett område midt ibland de hvite, der de, ostörde och i frid, kunna i tidernas längd bilda ett samhälle, som efterhand, liksom de sjelfve, sammansmälter med det, som ordnat sig omkring dem. Blott under sådana förhållanden, sedan de vant sig att genom åkerbruk och arbete mer än genom jagten förvärfva sig sitt uppehälle, och framför allt, sedan de icke mer oupphörligt finna sig bedragne och förföljde af dem, som säga sig arbeta på att förbättra deras ställning, är det värdt att tänka på att ibland dem upprätta skolor och omvända dem till kristendomen. Så länge Indianen genom att ständigt känna sig förorättad af den hvite, också mer eller mindre känner sig hata honom, så länge är det förgäfves, att man hos honom söker att uppväcka någon kärlek till den hvite mannens Gud. Han måste lära sig att älska och högakta den ene, innan han kan förmås att dyrka och tillbedja den andre.

Ännu har Amerikanaren i så fall gjort alltför litet, för att afbetala sin skuld till den ringa öfverlefvan af ett folk, som åt honom öfverlemnat sina rättmätiga hem, sina älskade jagtmarker och sina fäders vördade grafvar, på hvilka han årligen tillvexer i välstånd och rikedomar.

De fördrag, som med Indianerne ingås, brytes så ofta omständigheterna fordra det. Den djerfva nybyggarens yxa banar sig väg genom gränsskogen, och den vinningslystne handlanden blandar sin giftdryck inom ett område, hvilket han egentligen icke har rättighet att beträda. Indianens naturliga klokhet och försigtighet öfvergå i en själsslapphet och godtrogenhet, ur hvilka han för sent uppvaknar. Tvister och stridigheter uppkomma slutligen mellan honom och hans hvita grannar, som stundom göra sig lika litet samvete af att emot honom rigta en kula, som emot den, liksom han, biltoge hjorten och buffeloxen.

På gränsorna nedsätta sig i början ett eget slags menniskor, som ännu inom sig till de röde männen nära ett outsläckeligt hat, hvartill orsaken måste sökas långt tillbaka,

ända ifrån de första kolonisternes framträngande åt Vestern, hvarom historien är skrifven likasom i blod. Det bittra minnet af mordbränningar, ödeläggelser och grymheter, med hvilka Indianen ofta, äfven på fredliga familjer, sökte att hämnas de oförrätter, han lidit, — de fasansfulla skräckscener han anställt för att betaga den hvite all lust att vidare oroa honom med sina inkräktningar, — om allt detta hafva berättelser gått i arf ifrån den ena generationen till den andra och hos dem, som ännu i dag utgöra civilisationens förposter, alstrat ett emot Indianen fiendtligt sinnelag, som ofta behöfver blott en ringa anledning, ofta alldeles ingen, för att utbryta i våld och mord.

Denna på gränsorna boende menniskoklass, är i många afseenden olika med den i de mera ordnade samhällena, och man har, träffande nog, karakteriserat den, då man sagt att den har ett dubbelt samvete, ett för den hvite, och ett annat för den röde mannen. Den utgöres af menniskor, hvilkas handlingssätt i beröring med deras eget folk, hvilkas välvillighet, ja, hvilkas ofta noggranna uppfyllande af religionens bud i öfrigt, skulle försäkra dem om aktning och anseende i hvilket ordnadt samhälle som helst, men för hvilka likväl den röde mannens rättigheter och previlegier, hans egendom och hans lif icke väga mer än ett fjun i vågskålen, och emot hvilken de anse hvarje utöfvad oförrätt rättvis och tillåtlig. Tappre, härdade och tilltagsne, trofaste, redlige, hjelpsamme och gästfrie emot den hvite fremlingen, sakna de deremot i sina hjertan all ömmare känsla, allt medlidande för naturens vilda barn, och hafva icke ens något begrepp om att äfven de böra bemötas med vänlighet och menniskokärlek.

Ett åsynavittne har berättat mig följande ohyggliga händelse, som tilldrog sig straxt efter Kaliforniens annexation med Förenta Staterne. En man, tillhörande den klass jag nyss beskrifvit, och som allt sedan sin barndom fört ett vildt gränsbolif, åtföljde en af de första karavaner, som öfver de oöfverskådliga savannerne och de ogästvänliga Klippbergen aftågade till det rika guldlandet. Sällskapet var tillräckligen talrikt och beväpnadt, för att sätta sig i respekt hos åtminstone mindre skaror fientlige Indianer, i den händelse sådane skulle möta dem under vägen. Efter några dagars vandring på den stora prairien sågo de på något afstånd en ensam

Indian komma dem till mötes. Det utröntes sedermera att han tillhörde en stam, af hvilken de hade alldeles ingenting att frukta. Gränsboen fick då det infallet att för sitt nöjes skull skjuta ned honom. Han hade icke på länge fått tillfälle att aflossa ett skott, sade han, och innan man ens kunde fatta hans verkliga afsigt eller afböja den grymma handlingen, lade han an, gaf eld och Indianen föll död till jorden.

Ett par dagar derefter omringades karavanen plötsligt af flere hundrade Indianer, alla väl beväpnade. Desse hade under tiden funnit sin dödade kamrats lik. De visste att han, ensam på sin vandring, icke i någon ond afsigt kunnat närma sig de hvite männen; att det följakteligen ej fanns något, som kunde rättfärdiga hans mord. Det var dem icke svårt att följa mördarens fotspår och snart upphinna dem. En af höfdingarne trädde fram till kalifornie-fararne sägande: "En af våra bröder har stupat för en hvit mans kula, skjuten lik en hjort på heden, utan att han gjort eder något förnär. Söner af hvita mödrar! de röde männen måste hämnas deras broders död. Vi äro starke nog, att nu kunna nedgöra eder alla. Den hvite mannen är grym; hans broder, den röde mannen, är rättvis. Utlemnen mördaren! Vi måste hafva hans blod och, sedan I varit vittnen till hans straff, vilja vi låta eder draga bort i frid. Ingen tomahawk skall då vidröra edra hufvudsvålar. Men viljen I skydda vår broders baneman, ären äfven I våra fiender, och då måste vår broders död hämnas på eder alla."

Karavanen insåg tydligt, att för dem var ingen annan räddning möjlig, än att åt Indianerne utlemna den brottslige, hvars kallblodiga grymhet dessutom gjorde att de för honom icke kunde känna något ömmare deltagande. I ett ögonblick var hans af blod rykande hufvudsvål fästad vid en Indians bälte, och under det att den öfriga delen af kroppen flåddes, utslocknade småningom den olyckliges lif.

Om icke alltid i följd af sådana ohyggliga våldsamheter, som den här omtalade, uppstå dock på gränsorna merändels tvister och oroligheter emellan Indianerne och de hvite, som oupphörligt följa dem i hälarne, huru långt de än må draga sig undan. Regeringen träder emellan för att bilägga tvistigheterna. Indianen öfvertalas, att för sitt eget bästas skull åter sälja sina jagtmarker och begifva sig längre bort. Ett fördrag uppgöres, i kraft hvaraf han åt de hvite öfverläter

sina fordna besittningar, under det alltid gäckade hoppet, att han i de trakter, som honom nu anvisas, skall få ostörd bo i sitt nya hem.

Den betalningen som erlägges för det sålunda till Förenta Staterna förvärfvade nya territoriet, består vanligtvis i varor. Följande utdrag utur en af f. d. statssekreteraren L. Cass afgifven berättelse till kongressen, lemnar en åskådlig beskrifning om förloppet vid ett sådant fördrag.

"När Indianerne anlända till det ställe, der fördraget skall ega rum, äro de utfattige och nästan nakne. Der få de se och undersöka en mängd för dem högst dyrbara föremål, som de amerikanske köpmännen hålla dem tillhanda. Qvinnorna och barnen, som häftigt åstunda dessa dyrbarheter, bestorma krigarne med tusen bevekande böner, och använda hela sitt inflytande att förmå dem till köp. Indianernes oeftertänksamhet är vanlig och oöfvervinnelig. Att fylla ögonblickets behof och skaffa näring åt stundens begär, är vildens oemotståndliga passion; hoppet om framtida fördelar utöfvar på honom ringa makt; han glömmer lätteligen det förflutna, och befattar sig aldrig med framtiden. Man skulle förgäfves begära afträdelse af Indianernes område, om man icke på platsen kunde tillfredsställa deras fordringar. När man opartiskt betraktar den ställning, hvaruti dessa olyckliga befinna sig, förvånas man ej öfver den ifver, med hvilken de gripa efter någon tröst i sitt elände."

Drifven ifrån sina gamla kära jagtmarker, går nu den olycklige Indianen att nedsätta sig tätt invid en fremmande och emot honom ofta fientligt sinnad stams område, der sjelfva namnet på hans egen, allt mer och mer utdöende, stam snart råkar i glömska. Länge ströfvar han dock ännu omkring på den mark, som ej mera tillhör honom, och återvänder ofta till sina fäders griftplatser, för hvilka han hyser en helig och nästan passionerad vördnad. Der uppvexer under tiden en blomstrande by eller stad, der han försäljer eller utbyter frukterna af sin jagt. För stammens behof upphandlas då en mängd varor, dem köpmännen stundom lemna honom på kredit, ofta till flere hundrade dollars värde. Nästan aldrig inträffar att en Indian sviker ett sådant förtroende. Sådana utestående fordringar äro vanligen mer säkra än de flesta andra.

Under dssa vandringar tager Indianen sig noga i akt, då han passerar gränserna, att icke komma i beröring med de varelser, mellan hvilka och honom sjelf en fruktansvärd räkning af ömsesidig skada och orättvisa ännu är oliqviderad. Hvilar han någon natt invid en hvit mans boning, så tillhör den otvifvelaktigt en nyligen till Vestern utvandrad familj, för hvilken det rätta gränsbolifvets vilda scener äro likasom sagor ifrån längesedan förflutna tider, endast kända genom till en del diktade berättelsers mera förmildrande färgor. Men måhända finner han också längre bort på sin väg, huru en kolad stomme af hvad som nyligen var en djerf och emot honom fiendtlig nybyggares hem, spöklikt beskuggar den ensliga heden. Försigtigt smyger han sig dit, och under det prairievinden tjuter genom de glesa stockväggarne, hvilar han sig på det golf, som ännu är fuktigt af hans fienders blod. Der sväller hans hjerta af fröjd, vetande att några af hans röde bröder på denna plats utkräft en blodig hämnd för de oförrätter de lidit. Der tänker han under nattens ensliga timmar på de olyckor, som öfvergått hans folk, och när han om morgonen uppstår, längtar han efter ett möte, som kan gifva honom ersättning för de smärtsamma känslor han erfarit. Kommer så en hvit man, som anser sig vara den rätte egaren till detta ställe,— en familjefader, som sjelf lyckats undkomma förödelsen, men derunder sett maka och barn slagtade för sina ögon, eller blifva sig frånröfvade, — kommer han nu, sakta smygande sig fram ibland de rykande lemningarne af sitt fordna lyckliga hem, så kunna vi lätt föreställa oss mötet mellan dessa båda personer.

KAPITLET XXIII.

Indianens religiösa förbehållsamhet. — Religionsbegrepp. — Manitologi. — Heliga platser. — Tron på ett annat lif och själens odödlighet. — Traditioner. — Busk-högtiden. — Vidskepelse. — Medas eller Medicine-men. — Deras hemliga orden och receptions-ceremonier. — Jossakeeds eller profeter.

Oaktadt de stora hinder, språket lade i vägen för mera utförliga samtal emellan oss och Indianerne, försökte jag dock, att af deras egen mun erhålla några upplysningar rörande deras religiösa tro och föreställningar. I dessa ämnen voro de dock ännu mer förbehållsamma än vanligt. Indianen iakttager i allmänhet en hemlighetsfull tystnad hvad hans gudalära angår. I symboler och afbildningar kan han väl uttrycka de föreställningar, han gör sig om det högsta väsendet och om de mindre lokala andar och gudomligheter, med hvilka han anser sig stå i personlig förbindelse; men han talar aldrig om dessa saker, allraminst med en hvit man eller en fremling. Det skulle enligt hans tanke endast medföra olycka, måhända kosta hans lif. Den andeverld, med hvilken hans vidskepliga föreställning befolkar allt i naturen, gifver honom visserligen materialierna till mångfaldiga sagor och berättelser; men de högre trosdogmerna, att jag så må säga, äro derunder blott flygtigt antydda eller gömda i diktens och fantasiens vidunderliga bilder. Han sysselsätter sig också merändels endast vintertiden med dylika sagor och berättelser, emedan han tror, att de andar, som bo i den då snöbetäckta jorden och i de tillfrusna vattnen, icke kunna höra hvad som säges om dem. Då våren kommer, är det slut med dessa natur-poëtiska sägner och de mythiska sånger, som för både äldre och yngre utgjort ett nöje i vinterhyddan. Jorden har nu fått nytt lif; floder och sjöar äro åter öppna; foglarne återvända till sina öfvergifna skogar och strömmar; träden löfvas; buskar och blommor slå ut, och då vaknar äfven den andeverld, i hvilken Indianen lefver, till nytt lif och ny verksamhet. I foglarnes qvitter, i trädens sus, i källans sorl — i allt hör den röde mannen då en anderöst. Hvarje buske och blomma tala till honom om ett öfvernaturligt väsende, som är honom nära, och af hvilket

han anser sig mer eller mindre bero. Han gifver derföre noga akt på sig sjelf, att icke låta undfalla sig ett enda ord, som på något sätt kan misshaga eller förolämpa dessa förborgade, nyuppvaknade makter. Föräldrarne säga till sina barn, att, om de det göra, så komma ödlor, paddor, ormar och bita dem för att de visat en sådan vanvördnad.

Alla de nord-amerikanska indianfolken bekänna tron på ett öfver allt annat upphöjdt, allsmäktigt, godt väsende, den store Anden, jordens, djurens och menniskornas förste skapare och upphofsman. Med föreställningen om ett sådant väsende, hvars attributer äro godhet, vishet och barmhertighet, hafva de svårt att förlika det ondas uppkomst och tillvaro i verlden. En del antaga att vid skapelsen tvenne högre och öfvernaturliga, mot hvarandra fiendtligt sinnade makter tillkommo, åt hvilka, ehuru de båda subordinera under den store Anden, han likväl öfverlåtit sin skapelse, utan att vidare bekymra sig mycket derom. Den ena af dessa makter är oupphörligt sysselsatt med att ordna och afhjelpa all den oreda och skada, som den andre lika oupphörligt söker att åstadkomma i den synliga skapelsen. Andra åter ställa vid sidan af den store Anden sjelf en annan makt, den store onde anden, med förmåga att hindra och motverka den förres goda och välgörande afsigter. Tron på en sådan dualism är måhända den mest allmänna.

Mellan dessa tvenne sins emellan fiendtliga makter fortgår en oaflåtlig strid om herraväldet öfver verlden och menniskorna. Under båda lyda legioner andra subordinerande andar och gudamakter, hvilka finnas öfverallt i naturen, och uppenbara sig för menniskorna i drömmar och syner. Genom besvärjningar och nekromantiska konster är det för menniskan möjligt, att med dessa andemakter komma i en nära beröring, samtala med dem och sålunda erhålla uppenbarelser om förborgade ting.

Härmed är förenad föreställningen om en demiurg eller verldssjäl, inneboende uti allt skapadt och gifvande lif åt allt i naturen. I solen och i elden, i klipporna och i träden, i vattenfallen och insjön, i luften och molnen, i åskan och blixten, öfverallt, i alla möjliga former, i alla både döda och lefvande ting är den store Anden dold eller verkande genom de särskilde andra andarne och gudomligheterna. Det är en förvirrad hopblandning af pantheism och polytheism:

en gud i hela skapelsen, men derjemte andar, demoner, makter och gudar i de särskildta tingen och elementerna. Det finnes intet ställe, der Indianen icke tänker sig Gud, den store Anden, verlds-alltet, återspeglad: men på samma gång särskilda lokala gudomligheter, som motverka hvarandra och söka att leda händelsernas gång, under det den förstnämnde till det mesta blott håller sig passiv. Den röde mannen ser en gud öfverallt, och förnimmer en anderöst i hvart ljud. Hvarje plats, der han sätter sin fot, står liksom han sjelf under en ond eller god andemakts spira, som han tillskrifver hvarje hopp och fruktan, hvarje glädje och sorg, han erfar, hvarje lycka eller olycka, som möter honom. Alla dessa makter egnar han sin dyrkan, stundom måhända af kärlek, men i de flesta fall af räddhåga. Denna föreställning om andar och gudar, som allestädes lyssna till hans ord, öfverallt följa hans steg och likasom kämpa om hans väl eller ve, uppfyller honom med ett oupphörligt misstroende och en rastlös oro.

Huru mycket än den ena indianstammen kan skilja sig från den andra i många religiösa föreställningar, offer och gudsdyrkan, så hysa de dock alla samma begrepp i hvad denna andelära, eller hvad som rätteligen kunde kallas *manitologi* angår. Den utgör också det mest framstående drag i Indianens religionslära, och utöfvar mer än någonting annat ett mäktigt inflytande på hans lif och vandel.

Presten och profeten, besvärjaren och nekromanten, churu underordnade den stora Anden, framstå på sätt och vis såsom förkroppsligade manitos och personliga andemakter i den synliga skapelsen, hvilken de i vissa fall tro sig kunna leda efter sin vilja, på samma gång som de föregifva sig stå i förbund med osynliga krafter, dem de kunna undertvinga eller begagna för sina ändamål.

Hvarje Indian har sin särskilda manito, med hvilken han står i en nära personlig beröring. När han kommit till en stadgad ålder, gör denne manito på ett eller annat sätt sig känd för honom, och det är nödvändigt, att han då genom fasta och andra religiösa ceremonier bereder sig till att erhålla en sådan uppenbarelse. Antingen sker detta i syner eller drömmar, eller uppenbarar sig anden för honom i skepnad af någon fogel eller annat djur, det han sedan utväljer och dyrkar såsom sin personliga manito eller skyddsande.

På dess bistånd förlitar han sig i krig och i fred, och i etthvart trångmål eller fara är han alltid öfvertygad om att denne hans skyddsande skall komma honom till hjelp. Olyckan är dock den, att ehuru han väl känner sig förvissad om hjelp, han dock alltid är osäker om hvad denna hjelp kan uträtta, emedan icke alla manitos äro lika mäktiga, ej heller harmoniskt samverka med hvarandra. Liksom den ena menniskan besitter större förmögenheter än den andra, den ena är starkare och den andra svagare, så förhåller det sig äfven med andarne; den ena kan möjligen vara den andra öfvermäktig, och följakteligen kan Indianen aldrig känna sig lugn, utan måste alltid sväfva i ovisshet om, huruvida ej hans fiendes eller någon annan persons skyddsande är starkare och mäktigare än hans egen.

Dessutom gifves det så väl onda som goda manitos. I den enskilda menniskans lif, så väl som eljest i hela den synliga verlden, härledes allt till den ena eller andra af dessa makter. Det beror på hvilkendera af dem för tillfället är den starkaste. För menniskan sjelf återstår ingenting annat än att böja sig under dess arm. Här framträder åter i föreställningen om tvenne hvarandra motverkande makter ett begrepp, som är nära beslägtadt med det fordna österländska. Öfverensstämmelsen mellan denna Indianernes hufvuddogm och läran om *Ormuzd* och *Ahriman* antages af många vara icke endast en blott tillfällighet.

För några år sedan upptäcktes på toppen af en kulle i staten Ohio ett jordverk, som tyckes bevisa, att den allegoriska berättelsen om Ormuzds ägg icke är fremmande för dessa vilda folkstammar. Kullen, 150 fot hög, föreställer en ormslinga och upptager en längd af 700 fot, men om alla dess bugter inberäknas, är den åtminstone 1000 fot lång. Ormens käftar föreställas vidt utspärrade såsom på väg att uppsluka någonting, och just i dess gap är en oval eller äggformig jordupphöjning. Den idé, som blifvit uttryckt i denna afbildning har man ansett hafva alltför mycken likhet med den Kaldeisk-persiska föreställningen, för att den skulle hafva kunnat erhålla sin upprinnelse i de nordamerikanska urskogarne.

Nord-Amerikas Indianer hafva ingenstädes uppbyggt några tempel till den store Andens dyrkan, ej heller finnes något spår, som låter förmoda, att de fordom haft sådana.

Hvarken deras prester eller höfdingar, om de än kände sig benägne dertill, skulle kunna förmå dem att arbeta på någon stadigvarande tempelbyggnad, eller eljest inrätta ett bestämdt ställe för deras gudstjenster. Hvilken plats som helst, der naturen hos dem uppväcker en lifligare känsla af vördnad och allvar, blifver dem ett tempel. Företrädesvis välja de för sina offer och andra religions-ceremonier något ensligt ställe djupt inne i den tysta, mörka skogen, någon hög kulle, eller klipporna omkring ett forsande vattenfall. Der upptända de sina heliga eldar, offra och sjunga lofsånger, af hvilka flera egnas solen såsom den store Andens symbol. Ofta uppresa de vid stranden af en flod eller insjö, eller på den oöfverskådliga prairien ett af vattnet afrundadt stenblock, hvilket de stundom måla och söka gifva menniskoform och ansigtsdrag. Man är icke viss på, huruvida dessa stenblock sedan dyrkas såsom gigantiska afgudabilder, eller om de blott, liksom sjelfva det ställe, der de äro uppreste, hafva en slags helig betydelse. I allmänhet och med få undantag hafva de nord-amerikanska indianfolken inga af trä eller sten gjorda afgudabilder, hvilket mången har ansett vara högst anmärkningsvärdt hos ett vildt folk, och deraf velat draga den slutsats, att de icke äro mycket aflägsna afkomlingar af en menniskorace, som fordom varit bekant med den sanna Gudens dyrkan. Också finnas bland Indianerne sjelfva, hvilka nu i hela deras lif förete ett oförklarligt problem af ett folk, som, lösryckt ifrån allt, som kunde göra det lyckligt, envist söker att förebygga möjligheten af en återgång till ett bättre, några äldre traditioner, enligt hvilka det fordom skulle hafva lefvat i en lyckligare gemenskap med den store Anden, stått på en högre bildningspunkt, talat ett bättre och mera välljudande språk, och varit styrdt af höfdingar, som utvecklat större klokhet och mera energisk verksamhet än nu.

Det är naturligt, att med en tro på öfverallt existerande andemakter, sådan som den nyss beskrifna, äfven skall vara förenad tron på menniskosjälens odödlighet och ett lif efter detta. Begreppen derom äro dock mycket olika hos olika stammar. En stor del hysèr den gamla föreställningen om en själens dualitet, enligt hvilken den ena af själarne frigöres i döden, men den andra tvingas att, fortfarande kännande de jordiska behofven, ännu en tid bortåt qvar-

stanna hos den döda kroppen. Derföre är det ock ett allmänt vedertaget bruk, att icke straxt helt och hållet öfvertäcka de aflidnes grafvar och att invid eller på dem dagligen för en tid ställa hvarjehanda födoämnen, som skola tjena den hädangångne anden till spis på färden till dess hem i en annan verld. Dessutom måste vid alla fester och måltider kött och hvarjehanda andra rätter offras åt aflidne förfäder och närmare anförvandter. Detta är en helig pligt, som Indianen är rädd att uraktlåta, och som gerna icke någon, med något anseende inom sin stam, försummar att uppfylla. Hvarje högtid, ja hvarje måltid, vid hvilken någon extra eller välsmakande rätt framsättes, erinrar honom om hans skyldighet i detta afseende, och den första tanke en graf eller begrafningsplats uppväcker hos honom, är alltid den, att, så framt han för sig sjelf skall kunna hoppas på någon lycka här i lifvet, bringa sina aflidne förfäder ett sådant offer. Han går derföre aldrig förbi ett sådant ställe, utan att hans känsla bjuder honom att lägga på grafven ett spis- eller dricks-offer af hvad han möjligen kan hafva till hands. Försummelse af ett sådant fromt bevis på vördnad anses alltid bringa öfver honom en eller annan olycka, hvarmed den aflidnes ande straffar honom.

Man har en berättelse om en Algonqvin-indian, som en afton i skymningen kom till en begrafningsplats, der han såg tvenne andar sitta vid de grafvar, der deras döda kroppar hvilade. Det enda förtärbara, han egde, var en kruka whiskey, hvilket var honom en alltför dyrbar vara, för att han skulle kunna förmås att utgjuta ens några droppar deraf till en libation åt andarne. Han grep derföre ännu fastare om sin kruka och skyndade undan det fortaste han kunde. Under flykten kunde han likväl icke afhålla sig ifrån att kasta en förstulen blick bakom sig, då han till sin stora förskräckelse fann en af andarne vara i hack och häl efter sig. Han fortfor att springa, men det förföljande spöket kom honom allt närmare och närmare. Hvad skulle han göra? Kärleken till whiskey var mäktigare än vördnaden för de döde. Slutligen fattade han sitt beslut. Saktande sin fart, lät han spöket komma sig alldeles in på lifvet, hvarefter han hastigt vände sig om och fattade tag uti det. Men se, i stället för ett förföljande familje-spöke höll han i sina armar en stor säfknippa; anden hade nemligen vid den lef-

vandes beröring genast försvunnit och förvandlat sig i denna vext.

En del stammar tro på en själavandring, och med afseende derpå hafva isynnerhet de nordliga stammarne vester om Mississippi en mängd legender, af hvilka många, huru besynnerliga de än äro, icke sakna en viss poëtisk skönhet. Enligt alla dessa berättelser är själen evig och odödlig, lifsgnistan passerande från ett föremål till ett annat. Vanligen är den nya lifskroppen icke en menniskoform, men antingen något annat lefvande ting i skapelsen eller ock stundom, till en tid, ett dödt ting. Det säges icke, hvad som egentligen bestämmer en sådan förvandling. Allmänna meningen tyckes vara, att den högre viljan hos individen sjelf såsom ett andeligt väsende bestämmer den form, som själen antager i ett annat lif.

Med tron på själens odödlighet sammanhänger en mängd högst förvirrade och mycket olika begrepp om straff och vedergällning samt om ersättning för de i denna verld utståndna mödor och lidanden. Derom göra de sig hvarjehanda allegoriska föreställningar. De tro på ett paradis, en lycksalig jagtmark, en stor, på alla slags vildbråd ständigt öfverflödande prairie, ett indianskt valhalla, der kämparne med ständig framgång få sysselsätta sig med hvad som här varit deras älsklingsyrke. En del traditioner beskrifver detta paradis vara beläget någonstädes öfver jorden, men hvarest, kunna de ej med visshet säga. Andra berättelser åter omtala, att de dödes andar på vägen till den stora prairien hafva att öfverfara en bred ström, öfver hvilken, såsom ett slags brygga, är lagd en trädstam, som hålles i en så oupphörlig skakning, att endast de goda menniskoandarne kunna passera den med säkerhet, under det att de onda nedfalla i vattnet och sedermera aldrig höras af. Detta säga de sig hafva fått veta af en utaf deras förfäder, som lefde för lång tid sedan och då han efter sin död kom till den dallrande trädstammen, icke vågade äfventyra färden deröfver, utan bad den store Anden att få vända om igen till de lefvandes land. Denna hans bön beviljades, och tvenne dagar efter sin död syntes han åter ibland sina vänner, för hvilka han omtalade hvad han sett. Han berättade dem, att under det han dröjde vid flodens strand, hade han på andra sidan sett en skymt af den öfver all beskrifning rika och härliga prai-

rien och hört ljudet af trumman, vid hvilkens slag de saliga andarne derstädes dansade och firade sina lustbarheter. Han sökte genom dessa sina berättelser om den lycksalighet, med hvilken den store Anden der belönade sina goda barn, beveka dem, som hörde honom, att här lefva så, att de utan fruktan kunde beträda själarnes brygga till odödlighetens land.

Om verldens, menniskornas och tingens skapelse göra sig Indianerne de mest vidunderliga föreställningar och hafva i detta fall de mest besynnerliga traditioner och allegoriska berättelser. De anse sig sjelfve såsom landets urinnebyggare, och att de hafva haft sin upprinnelse i grottor eller andra jordens innandömen, hvarifrån de, enligt sägen, på rötterna af en stor vinranka uppklättrade till jordens yta. Berättelserna om huruledes en björn eller en mammot-tjur kommit springande ifrån öster till vester och med sina fötter i den lösa jorden gjort stora hålor, som sedermera blifvit fyllda med vatten och nu äro de stora insjöarne — huruledes en hel stam fördes öfver Mississippifloden på en vinranka — huruledes en örns vingar frambragte thordönet, och dess gnistrande ögon blixten — huruledes menniskor på en osynlig stig klättrade upp till himmelens blå hvalf — huruledes en liten gosse i sin snara fångade en solstråle — huruledes hökar räddade skeppsbrutne seglare ur de stormande vågorna och förde dem i lädersäckar upp på en brant klippa: dessa och andra dylika berättelser förtäljas ännu i dag af Indianerne med samma allvar och anspråk på trovärdighet, som någonsin en händelse, som dagen förut tilldragit sig för allas ögon, och det faller dem aldrig in att någonsin betvifla deras historiska sanning.

Enligt en Potawatomis egen berättelse, anförd af Schoolcraft i hans historia om Indianfolken, ur hvilken jag hämtat mycket af denna beskrifning, säga de, att när Ketchemonedo, den store gode Anden, först skapade verlden, uppfyllde han den med väsenden, hvilka endast sågo ut som menniskor. De voro uppstudsige, otacksamme, elake hundar, som aldrig upplyftade sina blickar ifrån jorden till den store Anden, för att tacka honom för hans godhet. Då den store Anden förnam detta, blef han vred, vräkte dem alla i en stor sjö och dränkte dem der. Sedan lät han vattnet torka ut, och skapade en enda menniska, en man, af ett

ganska ungt och vackert utseende, som, då han såg sig vara ensam, tycktes sorgsen och bedröfvad. Ketchemonedo förbarmade sig då öfver honom och skapade honom en syster till tröst i hans ensamhet.

Många år gingo förbi. En gång drömde den unge mannen en dröm, som han berättade för sin syster. Fem unge män, sade han, skola i natt komma till din wigwam för att besöka dig. Den store Anden förbjuder dig att svara eller ens att se på de fyra förste; men, när den femte kommer, så må du tala, skratta och låta honom förstå att du fattat behag till honom.

Systern gjorde såsom brodern sagt henne. Den förste fremlingen kom; hans namn var *Usama* (tobak). Sedan han blifvit tillbakavisad, föll han ned död. Den andre *Wapako* (pumpa) delade samma öde. Den tredje *Eshkossimin* (melon) och den fjerde *Kokees* (böna) gick det ock på samma sätt. Men slutligen kom *Tamin* eller *Montamin* (majs), och för honom upplät hon sin hydda, log hjertligt emot honom, och emottog honom vänligt. De blefvo då straxt gifta med hvarandra. Ifrån deras förening härstamma Potawatomi-indianerne. Tamin begrof sedan de fyra olycklige friarne, och ur deras grafvar uppvexte sedermera tobak, alla slags pumpor, meloner och bönor, och sålunda förság den store Anden det slägte, han skapat med hvad de borde offra honom som en gåfva vid deras fester och högtider, och derjemte med hvad de kunde behöfva att lägga i sina *akeeks* (kittlar) för att koka tillsammans med köttet, som tjenar dem till näring.

På samma sätt omtala de flesta af Indianernes sägner en stor vattuflod, som för lång tid tillbaka öfversvämmat och betäckt jorden, samt i hvilken hela menniskoslägtet, med undantag af några få personer, omkommit. Enligt någras påståenden var denna flod ett den onde andens verk. Andra berättelser åter hafva en icke så aflägsen likhet med den beskrifning, som den heliga Skrift gifver oss om samma tilldragelse. Muscogee-indianerne i Alabama säga att före den egentliga skapelsen en stor vattenmassa öfvertäckte jorden, och att de antediluvianska menniskor, som räddade sig utur den allmänna förstörelsen, släppte lös tvenne dufvor, för att de åt dem skulle uppsöka land. Första gången dufvorna

flögo ut, funno de endast lemningar af några jordmaskar, men andra gången hittade de ett grönt blad, hvarefter vattnen sjönko undan och land syntes. Enligt andra traditioner skulle blott en familj och ett par af alla slags djur hafva blifvit räddade.

I allmänhet hafva Indianerne ingen tidräkning och känna ingen annan årets indelning än i sommar och vinter. Om årets ytterligare afdelande i månader och veckor hafva de alldeles intet begrepp. Alla dagar äro för dem lika. De mäta dag och natt efter solens uppgång, middagshöjd, nedergång och återuppgående, det är allt. Någon annan dygnets indelning i timmar känna de icke. Men med allt detta är det dock ett och annat, som häntyder på och har en slags likhet med de fordna Österlänningarnes sätt att indela tiden i vissa perioder. De södra stammarne hafva t. ex. en årlig så kallad *Busk*, d. v. s. en religionshögtid eller försoningsfest, som fordom räckte i åtta, men nu räcker endast fyra dagar, och som tager sin början när den nya grödan är nära sin mognad. Den första dagen firas med en stor allmän måltid, vid hvilken rätterna äro tillagade af hvad som ännu återstår af det föregående årets skördar. Alla gifva sina bidrag till denna fest, och alla äro förbundne att deruti deltaga. Den andra liksom de öfriga dagarne iakttages en sträng fasta. Under dansar och sånger offras tackoffer åt den store Anden, och heliga eldar upptändas, i hvilka läggas fyra stycken stora ek-klumpar, en i hvardera af de fyra hufvudväderstrecken. Dessa liksom hvarje annan eld, som göres för andra än vanliga ändamål, måste tändas medelst en ny gnista ur en flinta.

De öfriga dagarne af *Busk*-högtiden upptagas likaledes och förnämligast af en mängd renings- och tvagnings-ceremonier, vid hvilka unga flickor samla askan efter de heliga eldarne och frambära den till krigarne. Det mest egendomliga och anmärkningsvärda vid denna religionshögtid är likväl, att den, liksom fordom jubelåret hos Ebreerne, medför en amnesti för alla förbrytelser; alla fordringar efterskänkas, och alla enskilta tvister och förolämpningar tillgifvas. Det är, med ett ord, en offer- och försoningsfest icke blott med afseende på menniskornas förhållande till ett högre väsende, utan äfven med afseende på deras förhållande inbördes.

Nord-Amerikas Indianer äro måhända det mest vidskepliga folk i verlden. Utom deras tro på andeuppenbarelser och andehviskningar öfverallt i naturen, fästa de särdeles vigt vid alla möjliga tecken och omina. De mest obetydliga omständigheter komma äfven den eljest mest oförskräckta krigare att darra af rädsla och uppfylla honom med mörka aningar om en förestående fara. Isynnerhet fästes mycken betydelse vid foglarnes flygt, af hvilken de tro sig kunna sluta till lycka eller olycka i jagt och krig; hvadan också dessa djur ofta förekomma i deras krigssånger och i de besvärjelser, medelst hvilka de anse sig kunna få kunskap om kommande händelser.

Märkligt är, att med alla sådana teckentydningar dock ingen uppmärksamhet egnas stjernorna och deras gång. Dessa himlakroppar anser Indianen alldeles icke stå i något samband med jordiska förhållanden eller på dem hafva något inflytande, med undantag af stjernskott, hvilka några säga vara ned till jorden kastade exkrementer, dem de uppleta och blanda i sina medikamenter, hvilkas helande verkan i så fall blifver ofelbar. Deremot gifva de noga akt på och fästa mycken vigt vid alla meteorologiska företeelser. Molnens storlek, färg, rörelse och gruppering omkring solen och vid horizonten utgöra en egen vetenskap, i hvilken Medas och profeterne föregifva sig hafva djupt inträngt, och de mest vigtiga företag beslutas i följd af förutsägelser, grundade på sådana observationer.

En sådan betydelse, fästad vid föremålen i den högre luftkretsen med dess stjernbeströdda bakgrund, stormvindar, åskdunder, blixtar och andra elektriska fenomener, öppnar ett vidsträckt fält för inbillningskraften, som genom ett noga aktgifvande på dessa tecken, icke blott tror sig kunna afslöja framtiden, utan äfven ifrån dessa föremål hämtar rika och mången gång sannt poetiskt vackra bilder för dikten och sången. Ibland dessa föremål väljes äfven en mängd personliga namn, som sålunda ega både en poetisk och profetisk betydelse.

Indianens vidskeplighet visar sig äfvenledes uti det ännu mycket allmänna bruket att bära hos sig vissa trollmedel eller amuleter, såsom innehållande en undergörande kraft emot alla sjukdomar, och varande ett mäktigt beskydd emot onda och fiendtliga trollkrafter. Nästan hela den indianska

läkarekonsten och materia medica grunda sig på den magiska verkan, som dessa medel anses kunna utöfva. Gamla benbitar, horn, klor och dylikt tilltros ega en så beskaffad undergörande kraft; isynnerhet anses arbetade eller oarbetade hafs-snäckor såsom de bästa och mest osvikliga talismän emot alla sjukdomar och olyckor. Indianen betraktar nemligen det solbelysta hafvet såsom varande af alla ting i skapelsen den mest fullkomliga bild af det oändliga, och det element, som tydligast afspeglar den store Anden. Allt som derföre kan hämtas upp ifrån dess djup, får i hans ögon en mer än vanlig helig och hemlighetsfull betydelse. De granna, färgskiftande hafs-snäckorna begagnas sålunda företrädesvis icke blott till amuleter utan äfven derjemte till hvarjehanda andra heliga prydnader. I äldre tider utgjorde de Indianens mynt, och ännu förfärdigar man af dem halsband eller så kallade *Wampum*, hvilka dels offras åt andarne, dels öfverlemnas såsom heliga panter och till bekräftelse på högtidligen ingångna förbund och öfverenskommelser.

Det är efterlefvandes heliga pligt, att låta alla dylika saker åtfölja den döde i grafven, ty Indianens tillkommande lif är icke straxt ett lif af hvila och ro; äfven i skuggornas land behöfver jägarens själ under sina oroliga vandringar ett skydd emot onda andemakter.

Alla sådana trollmedel förvaras med den största omsorg i den så kallade medicin-pungen eller *Skipetagun*, och ju hemligare de der kunna förvaras, desto oemotståndligare anses deras kraft vara. Den största tystlåtenhet är oundvikligen nödvändig, för att icke trollmedlets åsyftade verkan må förfelas. Den trollkarl, som inviger dessa medel, föreskrifver derföre, liksom vid alla tillfällen, då den nekromantiska läkarekonsten anlitas, den största hemlighet och förbehållsamhet. Hvad som förvaras i medicin-pungen får derföre ingen annan veta än innehafvaren, och äfven han torde af trollkarlen hafva erhållit någon obetydlig sak, som, om han vågade betrakta den, skulle draga öfver honom den största olycka. Ofta behöfves det icke mer, än att en sådan sak med en viss åtbörd kastas på en annan, förr än den genast på honom utöfvar en förtrollande kraft. Den pung, i hvilken *Medan* förvarar sina arcana, besitter i detta fall en mera undergörande förmåga än någonting annat, och dess blotta uppvisande är ofta tillräckligt, att, allt efter trollkarlens vilja,

utöfva ett magiskt inflytande på den sjuke eller den, som eljest är föremålet för hans hemlighetsfulla konst. Det finnes knappast någonting i hela naturen, som han icke är mäktig att förtrolla och gifva en öfvernaturlig egenskap. Till och med en ljusstråle, berörd af hans hand, gör att den person, på hvilken den sedan faller, kommer under inverkan af ett slags förtrollning. Indianens vidskepelse är i detta fall utan all gräns, och gör honom till en fullkomlig lekboll i trollkarlarnes händer, hvilka i den hemlighetsfulla hyddan hafva blifvit invigde i naturens och andemakternas mysterier, och till hvilkas magiska konster och besvärjelser han sätter en blind tillit. Under det han genomströfvar sina ensliga skogar och öknar samt drömmer sig vara fri som den luft, han inandas, är han i sjelfva verket genom sin vidskepliga tro icke annat än en darrande slaf under profeten, drömtydaren och nekromanten.

Det finnes nemligen ibland alla nord-amerikanska indianstammar en egen klass personer, kände under åtskilliga namn, såsom *Medas*, *Wabenas*, *Jossakeeds* m. m., hvilka uppträda dels som läkare, dels som profeter och siare, och samtelige föregifva sig ega en djupare kunskap om naturens fördolda krafter och andeverldens mysterier. På deras omen-uttydningar och spådomar bero enskilda och allmänna, ofta hela stammars, beslut och företag. Antingen de derjemte äro höfdingar eller icke, är det dock i sjelfva verket de, som i sina händer hålla högsta makten, grundad icke på arfskap eller några utmärkande personliga egenskaper, utan endast eller åtminstone hufvudsakligen på den vidskepliga folktron. Den politiska makten i det indianska samhället är sålunda på det närmaste förenad med eller beroende af de religiösa begreppen, och villfarelserna i dessa sednare leda naturligtvis till mångfaldiga misstag hos den förra.

Indianerne hafva visserligen ett slags verklige läkare, som medelst åderlåtningar, örter och andra naturliga medel försöka att bota isynnerhet utvärtes åkommor och äfven någon gång invärtes sjukdomar; men då hvarje sjukdom alltid betraktas såsom en verkan af onda andemakter, så måste naturligtvis de, som föregifva sig medelst besvärjelser och trollkonster kunna betvinga dessa makter, alltid ega mer anseende och i dylika fall med större förtroende anlitas än de, som endast förstå sig på att använda naturliga medel,

hvilka under sådana förhållanden merändels anses otillräckliga.

Främst ibland alla de indianska trollkarlarne framstå de så kallade *Medas* eller på engelska, *medicine-men*, hvilken sednare benämning de fått genom förvexling och en origtig uttydning af det indianska ordet. *Medas* praktisera icke läkarekonsten på annat sätt, än genom andebesvärjelser och öfvernaturliga medel; de äro ordentlige nekromanter eller magier, egentligen prester och icke läkare. Visserligen förvara de uti sina hemlighetsfulla trollpungar några metallbitar, benstycken, fjädrar och dylikt, som de tillskrifva en öfvernaturlig kraft, men det är dock icke egentligen genom ett fysiskt användande af dessa medel, som de verkställa sina underkurer, utan fastmer och hufvudsakligen genom andebesvärjelser och trollkonster. Vid sjukdomar och andra olyckstillfällen, hvilket allt tillskrifves onda andemakter, uppträda de såsom medlare emellan menniskorna och manitos.

Skall en sjukdom kureras, så framtrollar *Medan* ifrån patientens mage eller strupe det onda i någon yttre form, såsom en flintsten eller annan materie, som han i sin egen mun upphämtar och sedan utspottar. En död fogel, i hvilken den sjuke dyrkat sin skyddsande eller manito, bringas åter till lifs; onda genier utdrifvas ifrån åtskilliga kroppsdelar o. s. v. En högre andelig makt anses verka omedelbart genom operatören och understöda honom i hans trollkonster. Sjelf tror han sig antingen vara en förkroppsligad manito eller åtminstone stå i ett nära förhållande till andar och demoner, kunna samtala med dem, och i sin hand hålla enskilda menniskors lif och död. Den okunnige och vidskeplige vilden betraktar honom såsom ett till hälften öfvernaturligt väsende och visar honom den största vördnad. Ingen drager i tvifvelsmål det underbara i hans ceremonier och besvärjelser, ej heller deras öfvernaturliga verkan, förutsatt att icke starkare och mäktigare manitos än de, med hvilka nekromanten står i förbindelse, motverka honom.

Då en sådan trollkarl uppträder, för att utöfva sina konster, iakttages en mängd högst besynnerliga ceremonier, de flesta af en symbolisk betydelse, som dock för den i deras hemligheter oinvigde är svår att utfundera. Alla möjliga medel användas, som kunna inverka på inbillningskraften och upplifva tron på det underbara. Än utför opera-

tören under musik af trummor och skramlor en slags magisk dans, som anses vara en särdeles vigtig del af besvärjelsen; än uppstämmer han entoniga, mystiska sånger, hvilkas både ord och musik gått i arf ifrån den ena generationen till den andra, och dem trollkarlen lärt sig att ur minnet upprepa. Vid dessa tillfällen bemäktigas alla närvarande af fruktan och bäfvan; de skälfva likasom träffade af ljungelden, tills de slutligen komma i en extas, som gränsar till fullkomlig galenskap. En del falla under spasmodiska ryckningar ned till jorden och förblifva ofta en lång stund liggande i ett, såsom det tyckes, helt och hållet sanslöst tillstånd.

De, som hafva varit ögonvittnen till dylika uppträden beskrifva dem såsom, åtminstone hvad de yttre symptomerna angår, egande en viss likhet med de fenomener, som man ofta får se vid methodisternes så kallade *camp-meetings* och vid andra dylika tillfällen, der det, som påstås vara en religiös känsla och rörelse, bryter ut i yttre våldsamma anfäktelser. De yttre verkningarna af den kristna religionsfanatismen och den hedniska tyckas vara ungefär desamma: en själs-hänförelse, som försätter kroppen i en onaturlig paroxysm och beröfvar den allt medvetande. Den ena fanatismen så väl som den andra har en smittsam verkan, eller, hvad som icke är otroligt, i begge fallen torde de besynnerliga företeelserna, åtminstone till en viss grad, kunna anses som en verkan af animal magnetism.

Den indianske presten eller svartkonstnären befinner sig sjelf vid sådana tillfällen i det mest exalterade sinnestillstånd. Under det han skakar de magiska skallrorna och slår på den mystiska tamburinen, inbillar han sig att himlarne och jorden lyssna till hans ord, och att hela den synliga skapelsen böjer sig under hans vilja. Till hvarje vigtigare utöfning af sin konst bereder han sig med fasta och enskilda, hemlighetsfulla religions-ceremonier. I sitt dagliga lif ådagalägger han äfven den största sjelf-försakelse, lefver i en frivillig fattigdom och söker på allt sätt, genom att visa sig upphöjd öfver alla sjelfviska bevekelsegrunder, att imponera på hopen och att förvärfva sig anseende för klokhet och helighet, föregifvande sig stå i en oafbruten beröring med alla verldselementernas andar och när som helst vara färdig att utöfva en makt, som det vore den största menskliga dårskap att betvifla eller sätta sig upp emot. Alla in-

dianska stammar räkna inom sig en eller flere sådana personer, hvilka, såsom nämndt är, hafva öfver dem ett stort inflytande och hvilkas utsaga tages till råds i nästan alla enskildta och allmänna förhållanden. Jannes och Jambres i Egypten kunde icke hafva stått i större anseende och åtnjutit en högre vördnad för sina magiska konster, än svartkonst-läkarne ibland de nord-amerikanska indianstammarne.

En *Medas* embete går icke i arf hvarken inom familjen eller stammen. Hvar och en kan beklädas dermed, blott han visar sig ega tillräcklig insigt och skicklighet samt blifvit deruti rätteligen initierad. Dessa personer utgöra nemligen ett eget, hemligt samfund, hvari ingen kan upptagas, utan att först hafva blifvit undervisad i dess mysterier och undergått vissa prof. Det består dessutom af flera olika grader, de högre i besittning af särskilda och större hemligheter än de lägre, så att svartkonstnären efter hand förvärfvar en allt högre insigt i sin konst och en allt djupare kunskap i naturens förborgade krafter och andeverldens mysterier.

I sammanhang med berättelsen om vårt första möte med några Indianer af Winnebago-stammen omtalade jag detta samfund, som, ehuru det är utbredt och eger medlemmar ibland alla stammar, likväl hos den nyssnämnde påstås hafva uppnått en högre utveckling och fullkomlighet än hos andra. Det är i deras hemliga ordens-ceremonier, som man har trott sig finna en viss likhet med frimuraresamfundet.

För kuriositetens skull vill jag här ytterligare utur Schoolcrafts "de indianska stammarnes historia" anföra hvad man har sig bekant om Meda-samfundet ibland Winnebago-Indianerne, eller rättare om dess receptions-ceremonier, så vidt de af andra än ordens-medlemmarne få bivistas, och kan sedan hvar och en, han må vara frimurare eller icke, deröfver anställa sina betraktelser och deraf draga sina slutsatser.

"Då en ny medlem skall upptagas i samfundet, anställes en stor fest, för hvilken dock icke någon viss tid är bestämd, och vid hvilken samtliga medlemmarne icke på en gång infinna sig, utan endast de, som dertill särskildt blifvit inbjudne af tillställaren.

Recipienterne måste redan förut, ofta i flere års tid, lefva med den största sparsamhet, för att kunna samla ihop till inträdesafgiftens betalande. Denna afgift är dock icke bestämd, utan hvar och en ger efter råd och lägenhet. Ibland gifver den sökande varor ända till två och tre hundrade dollars värde, vanligen bestående af filtar, klädstycken, kattuner, wampums och andra smycken, hvilket allt öfverlemnas åt de svartkonstnärer eller medas, som officiera vid ceremonien. När en eller flere personer hafva anmält sig till inträde i samfundet, bygges för den festliga måltiden, dansen och de andra ceremonierna en särskild hvälfd hydda eller tabernakel, som noga öfvertäckes med hudar och andra omhängen. Hyddans storlek göres i förhållande till deras antal, som äro inbjudne, och detta åter beror mycket på den persons förmögenhet, som ställer till högtiden. Bredden är vanligtvis endast 16 fot, men längden varierar ifrån 30 till och med 225. I hyddan sitta ordensmedlemmarne på hvar sin sida längs väggarne, så att emellan dem i midten af rummet är lemnadt ett tillräckligt utrymme för dansen.

Tre dagar före receptionen måste aspiranterne iakttaga en sträng fasta, under hvilken tid de gamle *Medas* föra dem till någon hemlig och afskiljd plats, der de undervisa dem i ordens lära och mysterier. Det påstås, att de tillika måste undergå en ganska svår svettningsprocess, derigenom att de öfverhöljas med filtar och försättas i ett slags ångbad, tillredt af åtskilliga örter. Huruvida någon sanning ligger till grund för denna uppgift, känner man icke med visshet, men adeptens utseende, då han framträder för att offentligen recipieras, tyckes bestyrka detsamma.

Sjelfva intagnings-ceremonien begynner vanligtvis omkring kl. 11 f. m. Dansarna, sångerna, andaktsöfningarne och talen, som föregå receptionen, taga sin början morgonen förut. Innan de sökande föras in i hyddan, betäckes marken i midten deraf med filtar, ofvanpå hvilka lägges andra klädstycken. Sedan de blifvit införde, falla de på knä på mattan nära den ena ändan af rummet, med ansigtet vändt åt den motsatta sidan. Åtta eller tio *Medas* marschera derefter i rad, den ene efter den andre, rundt omkring hyddan, hållande i handen sina medicin- eller trollpungar. Hvarje gång de gått hvarfvet om, stanna de, och en af dem håller ett kort tal. Denna vandring fortsättes i så många hvarf,

tills alla af dem hafva talat. Derpå ställa de sig i en cirkel och lägga trollpungarne framför sig på mattan, hvarefter de begynna rapa och bemöda sig att kräkas, derunder böjande sig framåt tills deras hufvuden nästan komma i beröring med trollpungarne, på hvilka de slutligen spotta ut en liten hvit hafs-snäcka, ungefär så stor som en vanlig böna, den de kalla medicin-stenen, och säga sig bära i magen. Sedan hvar och en lagt sin sten eller snäcka i öppningen på sin trollpung, intaga de sina platser i andra ändan af hyddan med ansigtena vända emot dem, som skola i orden intagas. Derpå marschera de fram i en linea, till ett lika antal med recipienternes. Hållande trollpungarne med båda händerna framför sig, dansa de i början långsamt framåt, och framstöta derunder låga strupljud, allt efter som de närma sig de sistnämnde. Stegen blifva derunder allt snabbare och lätet allt mera högljugt, tills de slutligen, framvrålande ett förfärligt "Ough!" kasta trollpungarne på recipienternes bröst. Desse falla då, liksom träffade af ett elektriskt slag, i ögonblicket framstupa på sina ansigten, med utsträckta lemmar, styfva i kroppen och skälfvande i hvarje fiber. De öfvertäckas derefter med filtar och lemnas några minuter liggande i denna ställning. Så snart de visa tecken till att de åter qvickna vid, hjelper man dem på fötterna och leder dem fram i midten af hyddan. Trollpungar gifvas dem nu i händerna och trollstenar läggas dem i munnen. De äro nu "medicine-men" eller "medicine-qvinnor", upptagne i ordens samfund. Derefter gå de nya medlemmarne tillsammans med de äldre i rad, den ene efter den andre, rundt omkring hyddan, kastande sina trollpungar emot bröstet på hvem som kommer dem i vägen, och stötande honom sålunda genom deras trollkraft till jorden.

Sedan detta fortgått en stund, inbäras förfriskningar, af hvilka alla de närvarande erhålla sin del. Hundkött är alltid en af ingredienserna i den rätt, som serveras vid dylika tillfällen. Efter måltidens slut fortsättes vanligen i flere timmars tid med dans och andra öfningar. Instrumenterna bestå af trummor och skallror. Under hela ceremonien iakttages den största ordning och anständighet.

Medlemmarne i detta hemliga samfund äro ytterst angelägne om att icke försumma en sådan högtidlighet. Ingenting annat än sjukdomsfall gäller såsom en ursäkt för ute-

blifvande derifrån. Några vandra femtio mil och derutöfver, för att i dem få deltaga.

Ordens hemligheter helighållas och bevaras med den strängaste tystlåtenhet; icke en gång den största nöd, ej heller det eljest oemotståndliga begäret efter whiskey kunna förmå någon af detta samfunds medlemmar att lemna ifrån sig sin trollpung.

Det är ganska svårt att afgöra, huruvida dessa så kallade "medicine-men" verkligen genom mesmerism eller magnetism åstadkomma sådana fenomener som de här beskrifna och eljest utöfva sina trollkonster, eller om alltihop endast är gyckel och bedrägeri. Ett sexårigt noggrant och uppmärksamt aktgifvande på dessa ceremonier har icke varit i stånd att uppdaga bedrägeriet, om något sådant här förehafves, och man kan icke heller gerna antaga, att ett bedrägeri af denna art skulle i århundraden kunna praktiseras, utan att blifva upptäckt. Det vissa är emellertid, att Indianerne sjelfva fullt och fast tro desse "medicine-men" vara i besittning af en öfvernaturlig makt.

Utom de här omtalade *Medas* finnes ibland de nordamerikanska indianfolken äfven ett annat slags trollkarlar, hvilkas förrättningar och anseende likaledes äro nära förknippade med den religiösa folktron, och hvilka likasom de förre innehafva ett slags presterligt embete. De äro de så kallade *Jossakeeds* eller profeterne, hvilka då och då på olika tider och orter uppstå under anspråk på en högre inspiration. De utgöra dock icke, såsom de förr omnämnde, någon särskild orden eller association. Då *Medan* är en medlare, som söker antingen att blidka de högre andemakterna och med deras hjelp afvända det onda, så att hans stam kan hafva lycka i krig och jagt, och han sjelf röna framgång i sina underkurer, eller ock genom offer, besvärjelser och sånger inverkar på de onda andemakterna, så att de icke lägga hinder i vägen för hans verksamhet, så är *Jossakeeden* åter blott en siare eller spåman, som förutsäger tillkommande händelser. Mången gång betraktas dock den sednares embete och utsagor äfven med större vördnad och fruktan än den förres. Begge grunda de sin makt på en nära gemenskap med demoner och andar. Begge anlita de likväl materiella ämnen, uppstoppade foglar, ben och dy-

likt, såsom till en viss grad nödvändiga för utöfvandet af sina trollkonster. Profeten vänder sig med sina tal och sånger ofta till den store Anden sjelf, och liksom *Medan* bereder han sig med en sträng fasta att afkunna sina orakelspråk.

För detta ändamål göres, liksom vid de nyssnämnde mysterierna, särskildt för tillfället en tät hydda, liknande en spetsig pyramid, i hvilken nära intill marken profeten kryper in, tagande ingenting annat med sig än sin trumma. Sedan han iakttagit åtskilliga mystiska ceremonier, gjort besvärjelser och sjungit sina trollsånger, tillkännagifver han att han framkallat andar eller manitos, på hvilkas utsago han kan förlita sig, och förklarar derefter för det utanför hyddan under djup tystnad församlade folket, att han är färdig att afgifva sina orakelsvar. Aldrig fanns det ibland den fordna hedendomens alla mysterier något orakel, icke en gång Dianas i Ephesus, som så helt och hållet fängslade och bemäktigade sig folktron, som dessa moderna orakelspråk ibland de nord-amerikanska vildarne.

KAPITLET XXIV.

Den indianska vältaligheten och poesien. — Piktografi. — De hvite, röde och svarte menniskornas ursprung. — En Choctaw-höfdings tal. — En Potawatomitradition. — De saliges ö eller jägarens dröm. — Indiansk serenad.

Näst den religiösa kulten är det ingenting, hvari Indianens egendomliga karakter så skarpt framträder, och hvari han långt mer än i denna visar prof på en högre intelligens och själslyftning än då han uppträder som talare. Så väl vid den enskilda rådselden, som vid offentliga underhandlingar och fördrag med de hvite, ådagalägger han en vältalighet, som för den lätthet med hvilken han uttrycker sig och det värdiga i utförandet, samt i valet af passande ord, i kraftfullhet och ädla tankar, i en på samma gång poëtisk lyftning och enkelhet, och i återspeglandet af en sann heroism kan mäta sig med, om ej mången gång äfven öfverträffa civiliserade nationers talarekonst. Han visar i detta afseen-

de ett naturligt anlag, som tidigt uppöfvas och som han sedermera vinnlägger sig om att allt mer och mer utveckla. Den vilde jägarens själ är så djupt intagen af det ideal, han uppgjort sig af friheten, att han med begärlighet omfattar hvart tillfälle, då det tillåtes honom att likasom sönderspränga de bojor, under hvilka han känner sig tyngd genom den ständigt oroande påtryckningen af och beröringen med en inpå hans område allt mer och mer framträngande civilisation. I den tungsinthet och svårmodighet, i hvilka han försjunker derigenom att han icke mer känner sig vara i stånd att med samma stolthet och kraft som fordom sätta sig emot de hvites inkräktningar, i den försoffande tanken på sitt folks blifvande förintelse, finner han likasom en lindring att, såsom talare, gifva luft åt mera djerfva, fria och blixtlikt ljungande tankar, hvilka ligga dolda på djupet af hans inre och dem han då kläder i bilder, djerfva och vilda som den natur, i hvilken han öfverallt tror sig förnimma hemliga anderöster, men derjemte dock alltid enkla, trogna, träffande och lämpliga för det ämne, han afhandlar. Med den jord, han afträdt åt de nye inkräktarne af hans land, tyckes Indianen äfven åt dem hafva lemnat i arf sin talang som vältalare, ty onekligen lär man få svårt att någonstädes finna denna konst så allmän och med sådan naturlig lätthet behandlad, som på den nord-amerikanska kontinenten, der den synes vara inhemsk och medfödd landets både hvite och röde bebyggare.

Det är dock icke allenast som talare Indianen visar, att på djupet af hans inre bor eller måhända rättare har bott en sann poetisk känsla, ehuru den nu mera till en stor del är undertryckt af de olyckor, han lidit, och ehuru hans lif icke mer ger samma ämnen som fordom åt dess verksamhet. Denna känsla röjer sig äfven, och i en ännu högre grad, i åtskilliga sånger och dikter, hvaraf många, utom att vara verkligt vackra, hafva ett estetiskt värde, äfven för så vidt som de måhända äro de mest äkta produkter, en nyare tid kan framvisa af en verklig och sann naturpoesi.

Indianens poetiska fantasi röjer sig till och med i de namn, han gifvit orter och ställen, och af hvilka de flesta ännu äro bibehållna i den amerikanska geografien, ehuru mångas rätta betydelse torde hafva gått förlorad; t. ex. *Ticonderoga*, d. v. s. det ställe, der vattnen dela sig: *Ontario*,

d. v. s. härlig utsigt öfver klippor, kullar och vatten; *Ohio*, den sköna floden; *Manitowoc*, andarnes håla; *Nashotah*, tvillingsjöarne; *Niagara*, det dånande vattnet, och tusende andra benämningar, som gifva tillkänna en stor förmåga och fallenhet, att allaredan i en harmonisk sammansättning af välljudande ord och stafvelser inlägga en poetisk tanke.

Men isynnerhet framträder det poetiska elementet hos indianfolken i de sagor, legender och allegoriska berättelser, på hvilka de ega en sådan stor rikedom och med hvilkas upprepande de så ofta förkorta tiden i sina vinterhyddor. Oaktadt det i dessa till större delen traditionella berättelser är mycket, som förefaller oss orimligt, vidunderligt och meningslöst, så uttala sig likväl i dem en liflig fantasi och en icke ringa intellektuel uppfinnings- och kombinations-förmåga.

Både deras sånger och berättelser återspegla för det mesta de besynnerliga theorier, de uppgjort i kosmogoniskt afseende och deras begrepp om den skapande kraften, enligt hvilka samverkande gudomligheter anses hafva antingen frambragt och fulländat en del af skapelsen, eller också såsom mot hvarandra fiendtligt sinnade makter arbeta på förstöringen af detta verk allt ifrån den tid det en gång blef fullbordadt. Den trosföreställningen, att hela universum — jorden, planeterna och den omgifvande atmosferen — har i sig inneboende en lefvande själ eller ande; att hvarje klass af de skapade tingen eger sin representativa gudomlighet, som har ögon och öron öppna för allt som tilldrager sig och yttras; att äfven vindarne hafva en röst, och bladen i skogarne tala ett språk; att hela jorden sjelf är en lefvande andeverld med inflytande på menniskornas öden, — korteligen, att elementerna och hvarje särskildt ting i den materiella skapelsen är en del af den store skapande verldsanden eller en manitos' hemvist, denna trosföreställning afspeglar sig i nästan alla deras dikter och sånger.

Det ligger dessutom alltid i dem någonting vemodigt, alltid ett minne, en klagan öfver ett försvunnet fordom. Det är mycket tvifvelaktigt, huruvida Indianens själ någonsin är mäktig att hysa en verklig känsla af hopp; hela hans tankegång rigtas förnämligast åt det förflutna; alla hans föreställningar hvälfva sig mer omkring hvad som varit än omkring framtiden. Hans förnuft har sällan så mycket välde öfver honom, att det kan förmå honom att verkligt tänka på den

stund, som *är*, ännu mindre på den som *komma skall*. Följakteligen, när han en gång vaknar upp ur den försoffning och likgiltighet, hvarmed han tyckes betrakta allt, som omgifver honom, och öfverlemnar sig åt några lifligare känslor och sinnesrörelser, då uppfylles hela hans själ af missmod och fruktan att något ondt kan vederfaras honom.

Det är naturligt, att om en sådan person är mäktig af några poetiska utgjutelser, dessa måste bära prägeln af hans eget inre och utandas en vemodig klagan, merändels framkallad af någon smärtsam anledning. Så är också, med undantag af krigssångerna, förhållande med nästan alla de prof, man har af den indianska poesien. Vanligen behandlar den sådana ämnen som t. ex. en döende menniska, ett barns förlust, döden, fruktan för onda andemakter o. s. v. Dessa sånger hafva hvarken rim eller meter, och man har trott sig i versformens frihet, i den poetiska känslan, och i den benägenhet för parallelismer, som röjer sig i Indianernes graf- och åminnelsesånger finna mycket, som påminner om Ebreernes skaldekonst.

Så föga inbjudande som detta fält än i många fall kan synas vara, så är der dock något att upphämta. Det ger oss åtminstone ett begrepp om de intellektuella egenskaperna hos en undertryckt och förnedrad menniskorace.

Det förtjenar anmärkas, att många af indianfolkens äldre kärleks- och krigs-sånger, äfvensom de flesta af deras andra poetiska dikter och legender icke uteslutande blifvit i minnet fortplantade ifrån den ena generationen till den andra och bibehållit sig endast såsom muntliga traditioner, utan att hos de flesta stammar finnes ett slags piktografiskt skriftspråk, som skulle kunna få namn af deras litteratur, och som, utom ofvannämnda ämnen, äfven på ett högst karakteristiskt sätt framställer deras myther om verldens skapelse, deras åsigter om lifvet, döden och en tillkommande verld, deras nekromantiska besvärjelseformler jemte berättelser om de underkurer och mäktiga gerningar, som deras *Meda*s åstadkommit, profeternes spådomar, berättelser om jagter, krig och vandringar, kort sagdt, nästan så godt som stammens hela historia, uppblandad som den är med mythologiska metaforer och fantastiska theorier om andars, jättars, dvergars, odjurs och menniskors bedrifter och gerningar. Detta skriftspråk består af oformliga teckningar, gjorda på

näfver-rullar, träd, stenar och annat dylikt, och ehuru svåra de än äro att uttyda — ty figurerna utgöra icke någon fullständig teckning af en händelse, dikt eller annat ämne, utan äro blott symboliskt uppställda till lättnad för minnet, lemnande åt den muntliga traditionen att fylla det bristfälliga i sammanhanget, — så ger oss likväl denna piktografi, mer än någonting annat, en trogen framställning af den röde mannen under alla perioderna af hans slägtes historia, och visar oss honom både som han var och som han är, samt att han, såsom förut blifvit anmärkt, med undantag af de jemförelsevis få fall, då han omfattat den kristna läran, och med undantag af några få obetydliga förändringar i bruk, klädedrägt och andra yttre förhållanden, är till sin karakter, lynne, kultur och intellektuela ståndpunkt densamma nu, som han var då Columbus först ankrade vid Guanahana.

Såsom prof på Indianernes vältalighet, allegoriska berättelser, legender och lyriska sånger meddelas här nedan några ifrån engelska språket ordagrannt gjorda öfversättningar. Den första är hämtad ifrån en berättelse af *Washington Irving* om Seminolerne, en stam i Florida, som Förenta Staternas regering knappt ännu har förmått att underkufva. Den, likasom den nästföljande, torde tjena både som ett exempel på den indianska vältaligheten och ett bevis på de svårigheter, som möta vid alla försök att bibringa dessa folk en civilisation, den de merändels antingen af stolthet eller på sådana grunder, som de af de indianske höfdingarne här anförda, envist tillbakavisa.

De hvita, röda och svarta menniskornas ursprung.

När Florida blef ett de Förenta Staternas territorium, egnade guvernören derstädes genast all möjlig omtanka åt infödingarnes undervisning och civilisation. För detta ändamål sammankallade han deras höfdingar och kungjorde dem, att deras store fader i Washington önskade inrätta skolor ibland dem och sända dem lärare, så att deras barn skulle erhålla samma uppfostran och undervisning som de hvite männens. Höfdingarne lyssnade med vanlig tystnad och uppmärksamhet till ett långt tal, som föreställde dem huru

stor fördel de skulle hafva af att antaga detta anbud, och när guvernören slutat, begärde de en dags betänketid.

Påföljande dagen hölls åter en högtidlig sammankomst, då en af höfdingarne i alla de öfriges namn afgaf till guvernören följande svar.

"Min broder", sade han, "vi hafva öfvervägt vår store faders i Washington förslag, att sända oss lärare och inrätta skolor ibland oss. Vi tacka honom för hans deltagande och omtanke för vårt väl; men efter noga betänkande hafva vi beslutat att icke antaga hans anbud. Hvad för den hvite mannen är godt och nyttigt, är icke tjenligt för den röde mannen. Jag vet, att I, hvite män, sägen att vi alla härstamma ifrån samme fader och moder, men deruti misstagen I eder. Vi hafva en sägen, som vi fått ifrån våra förfäder, och den tro vi på. Den store Anden, när han ville skapa menniskorna, skapade först den svarte mannen. Det var hans första försök, och godt nog att börja med. Men han insåg snart, att han hade gjort ett fuskverk. Han beslöt derföre att ånyo försöka hvad hans hand kunde uträtta. Han gjorde så, och skapade den röde mannen. Med honom var han mycket mera tillfreds än med den svarte mannen, men äfven han var icke fullkomligt hvad han hade önskat sig. Derföre gjorde han ännu ett försök, och skapade den hvite mannen. Då blef han nöjd med sitt verk. Du ser således, att du skapades sist, och derföre kallar jag dig min yngste broder.

När den store Anden skapat de tre männen, kallade han dem tillsammans och visade dem tre kistor. Den ena var full af böcker, kartor och papper; den andra innehöll bågar och pilar, knifvar och stridsyxor; den tredje spadar, yxor, hackor och hammare. 'Mine söner', sade han, 'här sen I de medel, genom hvilka I skolen förvärfva er edert uppehälle; utväljen deribland hvad eder bäst synes!'

Den hvite mannen, som var gunstlingen, fick välja först. Han gick förbi kistan med verktygen, utan att skänka den någon uppmärksamhet: men när han kom till strids- och jagt-vapnen, stannade han och betraktade dem noga. Då darrade den röde mannen, ty denna kista hade redan vunnit hans kärlek. Men den hvite mannen, efter att ett ögonblick hafva betraktat den, vände den snart ryggen, och valde kistan med böckerna och papperet. Derefter kom ordningen

till den röde mannen, och du kan vara öfvertygad om, att han med glädje bemäktigade sig bågarne, pilarne och stridsyxorna. Den svarte mannen hade intet att välja på, utan måste finna sig vid kistan med verktygen.

Häraf är tydligt, att det var den store Andens afsigt, att den hvite mannen skulle lära sig läsa och skrifva, förstå månans och stjernornas gång, och kunna göra allt, till och med rom och whiskey; och att den röde mannen skulle blifva en skicklig jägare och väldig krigare, men att det ej höfves honom att lära sig något ur böcker, förty den store Anden hade icke gifvit honom några sådana; ej heller tillkom det honom att göra rom och whiskey, på det han icke genom förtärandet af dessa drycker skulle döda sig sjelf. Hvad den svarte mannen angår, som icke hade annat att välja än arbetsredskapen, så är det tydligt, att det blef hans bestämmelse att arbeta för den hvite och röde mannen, hvilket äfven alltid har varit hans lott.

Vi måste följa den store Andens vilja, eljest går det oss icke väl. Det är godt för den hvite mannen att kunna läsa och skrifva, men för den röde mannen är det skadligt. Det gör den hvite mannen bättre, men den röde mannen sämre. Några af Creekerne och Cherokeserne lärde sig läsa och skrifva, och de äro nu de störste skurkar ibland alla Indianer. De gingo till Washington, och sade att de skulle gå till vår store fader och rådgöra med honom om vårt folks bästa. När de kommo dit, skrefvo de alla på ett litet stycke papper, utan att folket här hemma visste någonting derom. Och först då fick folket veta hvad som skett, när indian-agenten sammankallade dem och visade dem ett litet stycke papper, hvilket han sade vara en traktat, som deras bröder i allas deras namn ingått med deras store fader i Washington. Och då de icke visste hvad en traktat var, så höll han fram för dem den lilla papperslappen. De betraktade hvad som stod under densamma, och se, den betydde ett stort, vidsträckt land, och det blef dem klart, att deras bröder, derigenom att de kunde läsa och skrifva, hade sålt deras hus, deras land och deras fäders grafvar, och att den hvite mannen, derigenom att *han* kunde läsa och skrifva, hade förvärfvat sig dessa besittningar. Säg derföre vår store fader i Washington, det vi äro ledsna att icke kunna mottaga några lärare ibland oss, ty läsa och skrifva, som för

de hvite männen är mycket nyttigt att kunna, är högst skadligt för Indianerne."

En Choctaw-höfdings tal.

En indian-agent höll för några år sedan ett långt tal inför en stor indian-församling, i afsigt att förmå dem öfvergifva sina dåvarande hemvist och begifva sig längre bort på andra sidan Mississippi-floden. Han föreställde dem, att de ej mer i dessa trakter kunde upptända sina rådseldar, att deras krigare nu mera icke kunde der inlägga någon ära, och att de gjorde bäst i att foga sig efter deras store faders i Washington vilja, som för deras eget väl ville anvisa dem nya hem och jagtmarker, der de kunde förbättra sin ställning och emotse en lyckligare framtid.

En gammal ryktbar indian-höfding svarade honom med ett tal, som för sin innehållsrikhet, sitt poetiskt sköna och kraftfulla språk och den sublima känsla, som deri röjer sig, är nästan oöfverträffligt och kan ibland hvilket folk som helst gälla som ett prof på sann vältalighet. Det är naturligt, att, öfversatt på ett språk, och nu derifrån på ett annat, mycket af dess ursprungliga skönhet gått förlorad.

"Broder", sade den gamle höfdingen, "vi hafva hört dig tala till oss med vår faders, den store hvite höfdingens i Washington läppar, och mitt folk har uppdragit åt mig att svara dig. Den röde mannen har inga böcker; när han vill yttra sina tankar, talar han med tungan, såsom hans förfäder talat före honom. Han är rädd att skrifva. När han talar, vet han hvad han säger. Den store Anden hör honom. Skrifva är de bleka ansigtenas uppfinning; det föder villfarelser och oenighet. Den store Anden *talar*, vi höra honom i åskan, i de susande vindarne och i de mäktiga vågorna — men han *skrifver* aldrig.

Broder, då vi voro unge, voro vi starke; vi stridde vid eder sida; men nu äro våra vapen brutna. I hafven tillvext i styrka; mitt folk har blifvit ringa.

Broder, min röst är svag; du kan knappt höra mig. Det är icke en krigares seger-rop, utan ett barns klagan. Jag har förlorat min stämma i sorg öfver mitt folks olyckor.

Här ser du deras grafvar, och i dessa åldriga tallar kan du höra deras hädangångne andar. Deras aska är här, och vi äro lemnade här för att beskydda den. Våra krigare hafva nästan alla gått bort till det fjerran landet i Vester; vi allena hafva stannat qvar här, för att här få dö i frid. Skola äfven vi gå hädan och lemna våra fäders ben åt vargarne?

Broder, två nätter hafva gått förbi sedan vi hörde dig tala. Sömnen har slutit våra ögon. Du uppmanar oss att öfvergifva vårt land, och du säger, att vår store fader önskar det. Vi vilja icke misshaga vår store fader; vi bära vördnad för honom och för dig, som bringar oss hans budskap. Men Choctaws tänka alltid; vi begära tid, för att kunna fatta vårt beslut.

Broder, våra hjertan äro fulla af sorg. För tolf vintrar sedan sålde våra höfdingar vårt land. Hvarje krigare, du här ser, var emot fördraget. Hade vi kunnat ana denna dåliga handling, skulle den aldrig skett. Men, ack! der vi stodo kunde vi hvarken ses eller höras. Våra tårar blandades med regndropparne, och våra röster dogo bort i den klagande vinden; men de hvite männen visste det icke, och de beröfvade oss vårt land.

Broder, vi beklaga oss icke. En Choctaw lider, men han qvider aldrig. Du har en stark arm, och vi kunna ej emotstå den. Men den hvite mannen dyrkar ju den store Anden; så gör också den röde mannen. Den store Anden älskar sanning. När man tog bort ifrån oss våra hem, då lofvade man oss andra. Den store Anden hörde löftet, och I tecknaden sjelfve upp det i edra böcker. Sedan dess hafva träden tolf gånger fällt sina blad, men ännu är löftet ouppfylldt. Våra hem hafven I beröfvat oss. Den hvite mannens plog gräfver upp våra fäders ben. Vi våga ej mer här upptända våra eldar; men likväl säger du, att om vi vilja, vi kunna blifva qvar här, men att du eljest vill gifva oss ett annat och ett för oss bättre land.

Broder, är det sanning i hvad du säger oss? Dock vi tro, att vår store fader nu vet vår belägenhet, och att han vill lyssna till oss. Vi äro liksom sörjande, faderlösa barn i vårt hemland; men vår fader i Washington, säger du, vill räcka oss sin hand. När han uppfyller sitt löfte, vilja vi svara på hans ord. Han menar oss väl, vi veta det. Men vi kunna ej tänka nu. Sorgen har gjort oss till barn. När

vi fattat vårt beslut, skola vi åter blifva män, och tala till vår store fader om hans löfte.

Broder, du står i en stor höfdings moccasiner; du för ett mäktigt folks talan — och ditt tal var långt. Mitt folk är ringa; deras skugga räcker knappast eder till knät: de äro bortgångne och förskingrade. När jag ropar, hör jag i skogarnes djup min egen röst; men jag lyssnar förgäfves efter en svarande stämma. Mina ord äro derföre få. Jag har ingenting mer att säga, men framför hvad jag sagt till de hvite männens store höfding, hvars broder står här vid din sida."

En allegorisk berättelse om menniskoslägtets uppkomst, om Manabozho, och om början till den medicinska svartkonstens religiösa mysterier.

En Patawatomi-tradition.

En stor Manito kom en gång till jorden och tog en af dess qvinnor till hustru. Hon födde honom på en gång fyra söner, och dog i det hon gaf dem lifvet. Den förste var *Manabozho*, som är det menskliga slägtets vän. Den andre *Chibiabos*, som har vård om de döde och råder öfver själarnes land. Den tredje *Wabasso*, som, så snart han såg ljuset, flydde till Norden, der han vardt förvandlad till en hvit hare, och under denna form är betraktad såsom en stor ande. Den fjerde var *Chokanipok*, flint- eller eldstens-mannen.

Det första, Manabozho gjorde, när han växte upp, var att draga ut i strid emot Chokanipok, som han anklagade vara skulden till sin moders död. Striden emellan dem var lång och förfärlig, och hvarhelst de drabbade tillsammans, der bär ännu naturen spår deraf. Stycken af hans kött utskars, hvilka förvandlades i stenar, och slutligen öfvervann han Chokanipok och dödade honom genom att slita ut hans inelfvor, hvilka förvandlades i vinrankor. Alla flintstenar, som äro kringströdde på jorden, hafva uppkommit på detta sätt, och de hafva gifvit menniskorna grundämnet till elden.

Manabozho uppfann konster och slöjder. Han lärde menniskorna att göra yxor, spjut och pilar, alla ben- och

stenverktyg, och likaledes att göra snaror och giller och nät för att fånga djur, foglar och fiskar. Han och hans broder Chibiabos lefde i enslighet och vänskap med hvarandra, uttänkande allt, som lände till menniskans väl, och i besittning af högre och utomordentliga både själs- och kroppskrafter.

De Manitos, som lefva i luften, jorden och vattnet blefvo afundsjuka på dem för deras stora makt, och sammansvuro sig emot dem. Manabozho hade varnat sin broder för deras anslag och bedt honom icke vika ifrån sin sida; men en gång vågade Chibiabos sig ensam ut på en af de stora insjöarne. Det var vinter, och hela ytan var betäckt med is. Så snart han kommit midt ut på sjön, söndersprängde de onda Manitos isen och störtade honom till botten, der de dolde hans kropp.

Manabozho klagade sin sorg vid stranden. Han förde krig emot alla de onda manitos och kastade ett stort antal af dem ned i den djupaste afgrund. Han ropade efter sin döde broders kropp. Hela landet förfärades af hans klagorop. Derpå färjade han sitt ansigte svart, och satte sig ner, sörjande i stillhet sex år, ropande oupphörligt Chibiabos' namn. Manitos rådgjorde med hvarandra hvad de skulle göra för att lindra hans sorg och blidka hans vrede. Den äldste och visaste ibland dem, som icke hade haft sin hand med i Chibiabos död, erbjöd sig att försöka tillvägabringa en försoning. De uppbyggde en helig hydda nära invid Manabozhos, och tillredde en yppig fest. De förskaffade sig den ypperligaste tobak, och fyllde dermed en pipa. Derpå uppställde de sig alla i rad, den ene bakom den andre, och hvar och en bärande under armen en säck, gjord af något älsklingsdjurs hud, såsom bäfver, utter eller varglo, fylld med dyrbara och sällsynta läkemedel, tagna af alla slags örter och plantor. Dessa förevisade de honom, och inbjödo honom med intagande ord och åtbörder till festen. Straxt höjde han sitt hufvud upp, blottade det, aftvättade dess sorgefärg och följde dem. När de uppnådde hyddan, bjödo de honom till försoningstecken, och för att dermed inviga festen, en bägare fylld med en dryck, beredd af de kostligaste läkemedel. I ett enda drag tömde han bägaren. Då vek sorgen bort ifrån honom, och han erfor den mest upplifvande verkan. De anställde derefter dansar och sånger. Några

skakade framför honom sina säckar såsom ett tecken till kunskap och erfarenhet; andre visade honom fogelskinn, fyllda med mindre foglar, hvilka genom någon konst hoppade ut ifrån halsen på påsen. Andre gjorde åtskilliga konster med sina trummor. Alla dansade, sjöngo, och visade det största allvar och högtidlighet i sina åtbörder, noga iakttagande takt, rörelse och stämma. Manabozho blef botad; han åt, dansade, sjöng och rökte den heliga pipan. Sålunda uppkommo den stora medicin-dansens mysterier. De förut falske och trolöse Manitos förenade nu all sin kraft att åter bringa Chibiabos till lifs. De lyckades, och han blef åter lefvande, men det blef honom förbjudet att komma in i hyddan. De gåfvo honom genom en öppning ett brinnande kol, och tillsade honom att gå och råda öfver själarnes land och regera öfver de dödes rike. De befallde honom likaledes att med kolet upptända en eld för sina slägtingar, — under hvilken benämning förstås alla menniskor, som sedan skulle dö, och att lyckliggöra dem samt låta det blifva en aldrig utslocknande eld.

Derefter begaf sig Manabozho till den store Anden. Sedan steg han åter ned till jorden, och stadfästade medicindansens mysterier, och gaf alla dem, som han invigde deruti, läkemedel att dermed bota alla slags sjukdomar. Honom hafva vi att tacka för alla läkande rötters växt och för motgifterna emot alla sjukdomar och förgifter. Han uppdrager dessa växters vård åt Misukumigakwa eller jordens moder, åt hvilken han gifver offer.

Manabozho vandrar öfver hela jorden. Han är menniskans vän. Han dödade de gamla odjur, hvilkas ben vi nu finna i jordens sköte, och han rensade strömmarne och skogarne ifrån många hinder, som den onde anden der hade upprest, så att de skulle blifva passande hemvist för oss. Han har ställt fyra goda andar, en vid hvarje af de fyra väderstreck, emot hvilka vi vända oss vid våra fester och högtider. Anden i norr gifver snö och is, för att menniskorna må kunna idka jagt och fiske. Anden i söder gifver meloner, majs och tobak. Anden i vester gifver regn. Anden i öster ljus, och befaller solen att göra sin dagliga rund omkring jorden. I åskan höres dessa andars röst, och till dem offra vi röken af sa-mau (tobak).

Manabozho, tros det, lefver ännu på ett ofantligt isstycke i det norra ishafvet. Vi frukta att de hvite männen en gång skola upptäcka hans tillhåll och fördrifva honom derifrån. Då är verldens ända kommen, ty så snart han åter sätter sin fot på jorden, fattar den eld, och allt som lif har, förgås i lågorna.

De saliges ö eller jägarens dröm.

Det var en gång en skön flicka, som dog plötsligt samma dag, som hon skulle gifta sig med en ung, vacker krigare. Han hade bevisat sin tapperhet i strid, så att han hade stort anseende inom sin stam, men hans hjerta träffades djupt af denna förlust. Ifrån den stund hon begrofs, fanns för honom ej mera någon glädje och frid. Han besökte ofta det ställe, der qvinnorna begrafvit henne, och satt grublande der, när hans vänner tyckte det hade varit bättre om han roat sig med jagt eller i krig sökt att skingra sin sorg. Men jagt och krig hade för honom förlorat allt behag. Hans hjerta var redan dödt inom honom. Han försummade helt och hållet både sin stridsklubba och sin båge.

Han hade hört de gamla omtala, att det fanns en stig, som ledde till själarnes land, och han beslöt att följa den. Efter nödvändiga förberedelser till färden, började han en morgon sin vandring. I början visste han knappt hvilken väg han skulle taga. Hans enda ledning var en sägen, som sagt att han skulle vandra söder ut. För en tid kunde han icke se någon förändring i landets utseende. Skogar och höjder, dalar och floder voro lika dem, som han sett i sin födelsebygd. Det var snö på marken när han begynte sin vandring, och han såg den stundom hopad och hängande på de tjocka trädens och buskarnes grenar. Slutligen minskades den, och när han vandrat framåt en tid, försvann den helt och hållet. Skogen fick ett mera leende utseende, bladen knoppades, och innan han ännu btifvit varse det fullkomliga i förändringen, fann han, att snö- och islandet låg bakom honom. Luften blef ren och mild; de mörka molnen voro bortflägtade från fästet; en ren, blå himmel hvälfde sig öfver hans hufvud, och allt efter som han gick vidare, såg han blommor på sin väg, och hörde foglars sång.

Utaf dessa tecken fann han, att han vandrade på den rätta vägen, ty de öfverensstämde med hans stams berättelser. Slutligen upptäckte han en gångstig. Den förde honom genom en lund, och sedan upp på en lång, hög ås, på hvars topp han kom till en hydda. Vid dess dörr stod en gammal gråhårig man, hvars ögon, ehuru djupt insjunkna, lyste såsom eldslågor.

Den unga krigaren började berätta sin historia, men den gamle vördnadsvärde höfdingen afbröt honom, innan han ännu hunnit säga tio ord. "Jag har väntat dig", sade han, "och jag stod just upp för att hälsa dig välkommen till min hydda, Hon, som du söker, passerade här förbi blott för en kort tid sedan; hon hvilade sig här, emedan hon var trött af sin vandring. Stig äfven du in i min hydda och hvila dig; jag skall besvara dina frågor, och visa dig den väg, som du härifrån har att vandra." När den unge krigaren gjort detta och uppfriskat sig genom hvilan, gingo de båda ut ur hyddan. "Du ser det der svalget derborta", sade den gamle mannen, "och bortom det den vidsträckta slätten: det är själarnes land. Du står nu vid dess gräns, och min hydda är ingångsporten dertill. Men du kan icke taga din kropp med dig. Lemna den här jemte din båge och dina pilar, din packning och din hund. Du skall vid din återkomst finna dem hafva varit i godt förvar." Sägande så gick han åter in i hyddan, och den ensamme vandraren skyndade fram på sin väg såsom hade hans fötter blifvit bevingade. Men allt bibehöll sin naturliga färg och form. Skogar och löf, floder och sjöar syntes blott klarare och vackrare än dem han förut skådat. Vilda djur sprungo fria och utan räddsla öfver hans stig, och deraf kunde han sluta att intet blod der utgjöts. Foglar med de vackraste fjädrar bodde i lunderne och summo på vattnen. Det var blott ett, som isynnerhet föreföll honom såsom högst ovanligt. Han fann sin stig icke hämmad af träd eller några andra hinder. Han tyckte sig vandra rakt igenom dem, de voro i sjelfva verket icke annat än skuggor och bilder af kroppsliga former. Han kände sig nu vara i själarnes land.

När han hade vandrat en half dagsresa genom en trakt, som med hvart steg blef allt vackrare och vackrare, kom han till stranden af en stor insjö, i hvilkens midt var en stor och tjusande ö. En kanot af en hvit glänsande sten

låg bunden vid stranden. Han var nu viss på att han var på den rätta vägen, ty detta allt hade den gamle mannen sagt honom. Der voro också glänsande åror. Han steg straxt i kanoten och tog årorna i handen, och då han såg sig om, såg han till sin glädje och öfverraskning det föremål han sökte i en annan kanot, i all ting en motbild till hans: den syntes vara skuggan af hans egen. Den följde noga hvarje den minsta rörelse af denna, och de båda kanoterna framflöto vid hvarandras sida. Med ens sköto de ut ifrån stranden och begynte fara öfver sjön. Vågorna syntes blifva högre, och tycktes på afstånd färdiga att uppsluka dem; men just som de uppnådde det svallande skummet likasom smälte vågorna bort, liksom vore de blott skuggvågor. Icke förr hade en skummande bölja försvunnit, förr än en annan ännu mera hotande svallade upp. Sålunda voro de i en oupphörlig fruktan, som ännu mer förökades deraf, att de genom det klara vattnet kunde skönja stora benhögar af de varelser, som före dem här hade omkommit.

Lifvets herre hade likväl beslutat att de skulle komma fram, ty ingenderas tankar och gerningar hade varit onda. Men de sågo många, som kämpade och slutligen sjönko under vågorna. Här voro gamle och unge, män och qvinnor af alla åldrar och stånd; somliga lyckades komma öfver, andra sjönko. Endast små barns kanoter möttes icke af några vågor. Slutligen, liksom i ett ögonblick, var all fara förbi, och de sprungo båda upp på lycksalighetens ö. De kände att det låg näring i sjelfva luften. Den vederqvickte och styrkte dem. De vandrade tillsammans öfver härliga fält, hvarest allt var skapadt att tjusa öga och öra. Inga stormar voro der; ingen is var der, inga kyliga vindar; ingen skälfde af brist på varma kläder; ingen led af hunger; ingen sörjde öfver de döde. De sågo inga grafvar. De hörde intet om krig. Vilda djur sprungo fredligt omkring, men intet blod flöt för jägarens hand, ty sjelfva luften födde de väsenden, som der vistades. Gerna ville den unge krigaren hafva stannat qvar der för alltid, men han var nödsakad att gå tillbaka efter sin kropp. Han såg icke lifvets herre, men han förnam hans röst såsom ett sakta väder. "Vänd om", sade denna röst, "till det land, hvarifrån du kommit! Din tid är ännu icke inne. De värf och pligter, för hvilka jag skapade dig, och dem du måste fullgöra, äro ännu ofullbordade.

Vänd åter till ditt folk, och verka en god menniskas verk! Du skall en lång tid blifva din stams höfding. De reglor, du skall följa som dess styresman, skola förkunnas dig af mitt sändebud, som vaktar ingången till detta land. När han återgifver dig din kropp, skall han säga dig hvad du har att göra. Lyssna till honom, och du skall sedan få återse den ande, som du följt hit, men som du nu måste lemna qvar. Hon har vunnit nåd och skall alltid förblifva här likaså ung, likaså lycklig som hon var, när jag först kallade henne bort från snölandet."

När rösten tystnade, vaknade den unge krigaren. Det var en dröm, en syn, och han befann sig ännu i snöns och hungerns, i dödens och tårarnes bittra land.

Indiansk serenad.

Vakna, skogens blomma, ängens sköna fogel.
Vakna, vakna, du med hindens ögon.
När du ser på mig, är jag lycklig, liksom blommorna när de upplifvas af daggen.
Andedrägten från din mun är ljuflig som blommornas doft om morgonen, ljuflig som deras doft om aftonen i månaden, då bladen vissna.
Sjuder blodet ej i mina ådror emot dig, liksom den porlande källan lyfter sig emot solen i de ljusa nätternas månad?
När du är mig nära, stämmes hjertat till sång liksom trädens dallrande grenar af vinden i smultronmånaden.
När du, min älskade, icke är glad, då är mitt hjerta förmörkadt, liksom den skimrande floden, när molnens skuggor utbredt sig deröfver.
Ditt leende gör mitt oroade hjerta strålande, liksom solen låter de små böljorna, dem den kalla vinden uppväckt, dallra likt guld.
Jag — — betrakta mig mitt klappande hjertas blod!
Jorden ler, vattnet ler, himmelen ler, men jag kan icke le, när du icke är hos mig.
Vakna, vakna, min älskade!

HUS.
U595m

18793

Author Unonius, Gustaf

Title Minnen fran en sjuttonarig vistelse i

UNIVERSITY OF TORONTO
LIBRARY

Do not remove the card from this Pocket.

Acme Library Card Pocket
Under Pat. "Ref. Index File."
Made by LIBRARY BUREAU